T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EDİRNE'DE SON DÖNEM OSMANLI SAVUNMA YAPILARININ YENİDEN KULLANIMINA YÖNELİK BİR MODEL ÖNERİSİ (1876-1917)

H. ÇİĞDEM ZAĞRA

DOKTORA TEZİ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı: PROF. DR. H. BURCU ÖZGÜVEN

EDİRNE-2016

T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Mustafa ÖZCAN

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Doktora tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. H. Burcu ÖZGÜVEN
Anabilim Dalı Başkanı

Bu tez tarafımca okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. H. Burcu ÖZGÜVEN
Tez Danışmanı

Bu tez, tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından Mimarlık Anabilim Dalında bir Yüksek Lisans tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri İmza

Prof.Dr. H. Burcu Özgüven

Prof. Dr. Mustafa Özcan

Prof.Dr. A. Gülçin Küçükkaya

Doç. Dr. A. Nilay Evcil

Yrd. Doç. Dr. Timur Kaprol

Tarih: 24.06.2016

T.Ü.FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK DOKTORA

PROGRAMI DOĞRULUK BEYANI

İlgili tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını ve kullanılan tüm literatür bilgilerinin kaynak gösterilerek ilgili tezde yer aldığını beyan ederim.

24 / 06 / 2016

H. Çiğdem Zağra

T.Ü.FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK DOKTORA

PROGRAMI DOĞRULUK BEYANI

İlgili tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını ve kullanılan tüm literatür bilgilerinin kaynak gösterilerek ilgili tezde yer aldığını beyan ederim.

24 / 06 / 2016

H. Çiğdem Zağra

Doktora Tezi
Edirne'de Son Dönem Osmanlı Savunma Yapılarının Yeniden
Kullanımına Yönelik Bir Model Önerisi (1876-1917)
T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

ÖZET

Edirne, tarih boyunca stratejik konumu açısından büyük önem taşımıştır. Bu sebeple, bölgenin her zaman savunulması gerekmiştir. Askeri tekniklerin ve ateşli silahların gelişimi ile birlikte, savunma sistemleri değişmiş, tabya mimarisi ortaya çıkmıştır.

Edirne'de tarihten bu yana günümüze ulaşan tabya sayısı 29'dur. Bu araştırma; 1877-1878 Osmanlı Rus Harbi ve Balkan Savaşlarında Edirne savunmasında kullanılan Tabyaların sistemi, mimarisi, yapım teknikleri, malzemeleri hakkında genel bir bilgi vermesi için yapılmıştır. Ayrıca, Tabyaların detaylı bir şekilde analizi yapılmış– mimari şekillenmesi, günümüzdeki hasarları, malzeme özellikleri- nasıl korunması gerektiğine dair yeniden kullanım modeli geliştirilmiştir.

Tezin birinci bölümünde: Çalışmanın amacından, özgün değerinden, yönteminden ve yapılan literatür çalışmasından bahsedilmektedir.

Tezin ikinci bölümünde: Tabyaların gelişimini en çok etkileyen ateşli silahların icadından ve gelişimine değinilmiştir. Teknolojik buluşlar; silah üretiminde ve savaş yöntemlerinin belirlenmesinde neredeyse en önemli etken olmuştur. Barutun ortaya çıkması ile aktif hale gelen ateşli silahlar: Tabyaların tasarımlarında en önemli rolü oynamıştır. Top eskiden basit madenlerden üretiliyorken, topun üretim malzemesi değişip geliştikçe, yıkıcı etkileri de o denli artmış, tahkimlerde kullanılacak olan malzemelerin toprak siperlerden, taş ve tuğla gibi sağlam kargir siperlere dönüşmesine sebep olmuştur. Çelik endüstrisindeki gelişme farklı silah tipinin üretimini getirmiş, savaşlarda atış menzilinin artmasına sebep olmuştur. Dumansız barutun devreye girmesiyle, eski yöntemler yetersiz kalmıştır. Zaman içinde

Pikrik asitin bulunması ve bu malzemenin tabyaların taş yapılı ve toprakla kaplı olan tonoz tabakasına kadar geçmesi, tabyalarda farklı yapı malzemesi arayışına sebep olmuş Tabya tipolojisini etkilemiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, Edirne'de 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başında yaşanan savaşlardan ve bu savaşlar paralelinde oluşturulan tahkim sistemlerinden detaylı bir şekilde bahsedilmiştir. Edirne kentinde; savaşlarda önemli tahkim yapılarının kullanılmaya başlandığı dönem 1828 yılında Osmanlı- Rus savaşıdır. O dönemde Osmanlı Devletinin sınırları Tuna boyuna kadar uzanmaktadır. Dünyada daha önce hiç görülmemiş duvarlarda bulunan gözetleme delikleri, barikatlar, geniş sistemli toprak işleri yapılmış ve basit toplar geliştirilmiştir. 1877-1878 Osmanlı- Rus savaşı geniş ölçekli siperlerin, uzun saha tahkimlerinin ilk olarak kullanıldığı savaş niteliği taşımaktadır. Dünyada ilk kez görülen taktik esaslarına dayandırılan sistemler geliştirilmiştir. 1912 Balkan savaşlarında teknolojinin gelişmesiyle birlikte, silahlanmada ve tabyaların mimari özelliklerinde ciddi değişimler meydana gelmiştir. Tabyaların dışında kentin savunulması için grupvari toprak tahkimler geliştirilmiştir. Balkan Savaşları; geliştirilen savaş teknolojilerinin denendiği, özellikle topların savaşı niteliğindedir.

Dördüncü bölümde, Amerika ve Avrupa'da 19. yüzyıl'da yaşanan savaşlar ve bu savaşlarda oluşturulan Tahkim sistemleri vardır. Güney Amerika'da, Atlantik kıyıları boyunca çok sayıda erken yerleşim topluluğu bulunmaktaydı. Bu topluluklar kendi yerel savunmalarından sorumluydular. Bu nedenle surlar küçük ve yerel malzemeler kullanılarak insan gücüyle yapılmışlardır. Bu ilkel yapılar acil durumlara karşı inşa edilmiştir. İlkel yapılar kriz geçtikten kısa süre sonra yıkılmaya başlamıştır. Savaş ve tahkimler periyotlara ayrılmıştır. Amerika'da kalıcı Tabya Sistemleri 4. Periyot 1816-1867 yıllarında yapılmaya başlanmıştır. Fransa- Prusya Savaşında ise sınır olan Metz ve Verdun kentindeki Tahkim sistemleri, literatürde araştırılarak, Edirne'ki tabyalara benzerliği ve hatta 1912'de Alman komutan tarafından inşaası sebebiyle detaylı olarak açıklanmıştır.

Beşinci bölümünde ise; Edirne kentinin savaş esnasında ne koşullar göz önünde bulundurularak planlanlandığı, güçlendirilmesi ve her bir cephenin detaylı olarak betimlenmesi yapılmıştır. Tüm Tabyaların rölöveleri, krokileri ve eski kaynaklardaki durumları tespit edilerek, mevcut durumlarının analizleri yapılmıştır.

Çalışmanın altıncı bölümde ise: Tabyaların sürekliliğinin sağlanması ve gelecek nesilllere aktarılması için, Edirne kentinde uygulanabilir bir kullanım modeli önerilmiştir. Dünya'da yapılmış benzer restorasyon uygulamaları incelenerek, model oluşturulmasında altlık olarak kullanılmıştır.

Sonuçlar ve değerlendirme bölümünde ise, yapılan çalışmanın pozitif bilime ne katkı sağladığı, Mimarlık Tarihi açısından önemi üzerinde durulmuştur. Planlama kararlarının değerlendirilip, belirlenmesi için: Edirne kentinin kısa tarihi ve demografik yapısı incelenmiştir. Kentin turizm altyapısının, kültürünün ve sosyo-ekonomik koşullarının neler olduğu belirlenerek, bu bağlamda tabyalar için restorasyon önerisi getirilerek kültür ve turizm için bir model önerilmiştir. Önerilen modelin ilk olarak şehrin gelişimine ardından ülke sosyo-ekonomik katkısına bakılmıştır. Dünyada örnek olacak, bütünsel tasarım ilkesi geliştirilmiş, savaşın acı izlerinin yok olması, yerine kültürel alanların geliştirilip barışın simgeleri haline getirilmesi hedeflemiştir.

Yıl : 2016
Sayfa Sayısı : 430
Anahtar Kelimeler : Tahkimat, Tabya, Bonet, Savaş, Top teknolojisi, Savunma, Rölöve, Restitüsyon, Restorasyon, Edirne, Koruma, Yeniden İşlev, Tarihi Çevrede Tasarım, Kültürel Turizm.

Doctorate Thesis
A Model Proposal for the Reuse of the Last Period of Ottoman Defense Structures in Edirne (1876-1917)
T.U. Institute of Science
Department of Architecture

ABSTRACT

Edirne Province has had a significant importance throughout the history, due to its strategic location. By this reason, it has always been necessary to defend the province. With the development of military techniques and guns, the defense systems were changed and the bastion architecture was created.

The number of bastions that have survived since the past is 29 in Edirne. This research has been made to provide general information on the Bastion systems, architectures, construction techniques and materials, which were used in Edirne during the Ottoman-Russian War of 1878 and Balkan Wars. Additionally, the Bastions – their architectural formation, current damages and material features - were analyzed in detail, and a reuse model was developed for how they should be protected.

In the first part of the thesis: The purpose, unique value, method of the study and the conducted study on literature were mentioned.

In the second part of the thesis: The invention and development of the guns, which affected the development of the bastions the most, were discussed. Technological inventions were almost the most important factors in the production of weapons and the determination of military methods. The guns, which had become active with the invention of gunpowder, played the most important role in the design of the bastions. Whereas the cannon had been built by simple mine ores in the past, the development of the materials, used in the cannon production, caused the increase in the destructive effects, and this led to the change of the materials, used in the fortifications, from parapet to strong masonry walls such as stone or bricks. The developments in the steel industry brought about different weapon types and

increased the firing range in the wars. With the commissioning of smokeless gunpowder, the old methods became insufficient. In time, the commissioning of Picric acid and the pervasion of this material into the masonry and earth coated vault stratification caused a search for different construction materials in the Battalions and affected the Battalion typology.

In the third part of the study, the wars that happened in the late 19th century and at the beginning of the 20th century and the fortification systems that were created in parallel with these wars were scrutinized, in detail. The period, when the fortification structures, which were important in the wars, began to be used, is the Ottoman-Russian wars in 1828. In this period, the borders of the Ottoman Empire were expanded until the Danube River. The observation holes on the walls, which had never been seen around the World before, barricades, earth-works, with wide systems, were constructed and basic cannons were developed. The Ottoman-Russian War of 1877-1878 is the first war, in which wide scale trenches and long field fortifications were used. The systems, which were based on the tactical principles that had been seen for the first time around the World, were developed. In the Balkan Wars of 1912, significant changes occurred in the armament and the architectural features of the bastions, with the development of technology. Outside the bastions, clustered earth fortifications were developed to protect the city. The Balkan Wars was where the developed military technologies were experimented and it was the war of artilleries, in particular.

In the fourth part, the wars, which were fought in the 19th century of America and Europe, and the Fortification systems that were created in these wars are mentioned. In the South America, there were many settlements of the early ages, across the coasts of the Atlantic. These communities were responsible for their local defenses. Henceforth, the walls were built with small and local materials and by the virtue of manpower. These primitive structures were built in case of emergency. The primitive structures began to be collapsed shortly after a crisis had ended. Wars and fortifications were divided into periods. The permanent Fortification Systems in America began to be built in the 4th Period years – 1816-1867. And in the Wars of France-Prussia, the Fortification Systems in Metz and Verdun, the border provinces, were researched in the literature, and their similarities to the battalions in Edirne due

to their construction by the same commander in 1912 were explained, in detail.

Moreover, in the fifth part, the subjects of Battalion and fortification and the units of battalion are mentioned. What kind of conditions were considered in the planning and reinforcement of Edirne during the war and each of the fronts were depicted in detail. By determining all of the relives and outlines of the Battalions and their conditions in the old sources, their current conditions are analyzed.

In the sixth part of the study, a usage model, which is applicable in Edirne, is suggested to provide the sustainability of the Bastions and to leave them to the future generations. By analyzing the similar restoration applications around the World, they were used as a basis in the creation of the model.

In the results and assessment part, what the contributions of the conducted research are for the positive science and their importance in the aspect of the history of architecture are emphasized. For the assessment and determination of the planning decisions, a brief history of Edirne and its demographic structure were examined. By determining what the cultural and socio-economic conditions of the city are from its tourism infrastructure, and bringing forth a suggestion of restoration for the battalions in these terms, a model was proposed for culture and tourism. The integral design principle was developed to be an example for the World, and it was intended to erase the bitter marks of the war and to turn the cultural sites into the symbols of peace by developing them, in their place.

Year : 2016
Number of Pages : 430
Keywords : Fortification, Battalion, Bonnet, Cannon technology, Defense, Relief, Restitution, Restoration, Edirne, Protection, Refunction, Design in a Historical Environment, Cultural Tourism.

ÖNSÖZ

Edirne'de bulunan savunma yapıları geçtiğimiz iki asrın en önemli mimari ve askeri yapıları arasındadır. Günümüzde tarlalarda kaderine terk edilmiş ve günden güne yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bu çalışmayı hazırlamamdaki en büyük etken: Bu değerli yapıların belgelendirilip, gelecekte yeniden ayağa kaldırılması için mevcut durumlarının çizimlerinin yapılması ve yeniden kullanım fonksiyonları ile gelecek nesillere aktarılmasıdır. Bu yapılar, mimarlık tarihi açısından özel olarak değerlendirilmesi gereken, toprak altında oluşturulmuş, strüktürleri ve formları açısından farklılık gösteren özel yapılardır.

Bu yolculuğumda, her zaman yanımda olan, sabırla beni destekleyen annem Necla Zağra, babam İbrahim Zağra ve ablam Sinem Şelale Zağra'ya, tez konumda bana çalışma imkanı sağlayan, araştırmalarım ve yöntemlerim konusunda beni yönlendiren, tezimin her aşamasında desteklerini esirgemeyen, Prof. H. Burcu Özgüven'e, çalışmama katkı sağlayan hocalarım: Prof. Dr. Mustafa Özcan, Yrd. Doç. Dr. Timur Kaprol, ve Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Akıllı'ya, çalışmalarımda bana TÜBAP-2014-36 no'lu proje ile destek sağlayan, Trakya Bilimsel Araştırmalar Projeleri Komisyonuna ve son olarak: Araştırmalarım için bana izin veren Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na, Edirne 54. Mekanize Piyade Tugay Komutanlığı'na, İstanbul Harbiye Askeri Müzesi'ne ve Edirne Valiliği'ne teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET i

ABSTRACT vi

ÖNSÖZ vii

İÇİNDEKİLER viii

ŞEKİLLER DİZİNİ xii

ÇİZİMLER DİZİNİ xv

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ xx

HARİTALAR DİZİNİ xxvii

BÖLÜM 1. GİRİŞ 1

1.1. Çalışmanın Amacı 1

1.2. Çalışmanın Özgün Değeri 2

1.3. Çalışmanın Yöntemi 2

1.4. Literatür Çalışması 3

BÖLÜM 2. TAHKİMATLARIN TARİHÇESİ 6

2.1. Rönesans sonrasında ateşli silahlar 6

2.2. Avrupada Rönesans sonrasında Tahkimat Yapıları 14

BÖLÜM 3. EDİRNE KENTİNDE 19. - 20. YÜZYIL BAŞI SAVAŞLARI ve TAHKİM İNŞASI 28

3.1. 1828-1829 Osmanlı Rus Harbi 28

3.1.1. Savaşın Nedenleri 29

3.1.2. Tahkim Sistemleri 33

3.2. 1877-1878 Osmanlı Rus Harbi 36

3.2.1. Savaşın Nedenleri 36

3.2.2. Tahkim Sistemleri 36

3.3. 1912-1913 Balkan Harbi 45

3.3.1. Savaşın Nedenleri 45

3.3.2. Tahkim Sistemleri 46

BÖLÜM 4. AVRUPA VE AMERİKA'DA 19. Y.Y.'DA TAHKİMAT İNŞASI 53
4.1. Amerikan İç Savaşı 1861-1865 53
4.1.1. Savaşın Nedenleri 53
4.1.2. Tahkim Sistemleri 54
4.2. Fransa-Prusya Savaşı 1870- 1871 57
4.2.1. Savaşın Nedenleri 57
4.2.2. Tahkim Sistemleri 59
4.2.1.1. Verdun Tahkimleri 59
4.2.1.2. Metz Tahkimleri 67
BÖLÜM 5. EDİRNE TABYALARI 75
5.1. Edirne Tahkimi ve 1877 Sonrası 75
5.2. Kuzey Batı Cephesi 77
5.2.1. Patlak Tabya 82
5.2.2. Karagöz Tabya 87
5.2.3. Başhöyük Tabya 95
5.2.4. Başkemer Tabya 100
5.2.5. Değirmentepe (Viran) Tabya 105
5.2.6. Aynalı Tabya 108
5.2.7. Toprak Tabya 116
5.2.8. C Noktası Tabya 119
5.2.9. Turan Tabya 121
5.2.10. Abdurrahman Tabya 127
5.2.11. Hıdırlık Tabya 133
5.3. Batı Cephesi 141
5.4. Güney Cephesi 142
5.4.1. Arda Tabya 146
5.4.2. Orta Tabya 149
5.4.3. İstasyon Tabya 154
5.4.4. Demirtaş Tabya 158
5.4.5. BosnaTabya 164
5.5. Kuzey Doğu Cephesi 169

5.5.1. Büyüktaş Ocağı Tabya 178
5.5.2. Küçüktaş Ocağı Tabya 183
5.5.3. Ayvazbaba Tabyası 188
5.5.4. Bağlarönü (Tekgöz) Tabya 197
5.5.5. Ayvalık (Cezaevi I) 201
5.5.6. Hacıdoğan (Cezaevi II) 206
5.5.7. Cevizlik Tabya 210
5.5.8. Kestanelik Tabya 215
5.5.9. Topyolu (Yıldız) Tabya 220
5.5.10. Kimya Tabya 225
5.5.11. Dört Kaya İstihkam (Kıyık Tabya) 230
5.5.12. Kafkas Tabya 237
BÖLÜM 6. EDİRNE TABYALARININ YENİDEN KULLANIM MODELİ 241
6.1. Kuzey Batı Cephesi 242
6.1.1. Patlak Tabya 244
6.1.2. Karagöz Tabya 247
6.1.3. Başhöyük Tabya 250
6.1.4. Başkemer Tabya 253
6.1.5. Değirmentepe (Viran) Tabya 255
6.1.6. Aynalı Tabya 255
6.1.7. Toprak Tabya 257
6.1.8. C Noktası Tabya 257
6.1.9. Turan Tabya 257
6.1.10. Abdurrahman Tabya 259
6.1.11. Hıdırlık Tabya 260
6.2. Batı Cephesi 270
6.3. Güney Cephesi 270
6.3.1. Arda Tabya 271
6.3.2. Orta Tabya 271
6.3.3. İstasyon Tabya 272
6.3.4. Demirtaş Tabya 272

6.3.5. BosnaTabya 272
6.4. Kuzey Doğu Cephesi 273
6.4.1. Büyüktaş Ocağı Tabya 274
6.4.2. Küçüktaş Ocağı Tabya 275
6.4.3. Ayvazbaba Tabyası 275
6.4.4. Bağlarönü (Tekgöz) Tabya 276
6.4.5. Ayvalık Cezaevi 1 276
6.4.6. Hacıdoğan Cezaevi 2 277
6.4.7. Cevizlik Tabya 277
6.4.8. Kestanelik Tabya 278
6.4.9. Topyolu (Yıldız) Tabya 278
6.4.9. Kimya Tabya 279
6.4.10. Dört Kaya İstihkam (Kıyık Tabya) 279
6.4.11. Kafkas Tabya 279
6.5. Yeniden Kullanım Önerisinde Restorasyon Kararları 280
6.6. Dünyadan Tabyaların Korunması ile ilgili Örnekler 284
BÖLÜM 7. SONUÇ 291
KAYNAKLAR DİZİNİ 297
SÖZLÜK 304
ÖZGEÇMİŞ 309
EK LİSTESİ 310

ŞEKİLLER DİZİNİ **Sayfa Numarası**

Şekil 2.1.	16. Yüzyıl Topları	7
Şekil 2.2.	Gustavus Adolphus Hafif Topçu	8
Şekil 2.3.	Fransız Garnizon Silahı – 1650-1700	8
Şekil 2.4.	Amerikan 6 kalibrelik saha topu– 1775	8
Şekil 2.5.	Fransız 12 kalibrelik saha topu– 1780	9
Şekil 2.6.	10 cm'lik Demir Havan Topu, plan ve kesiti	9
Şekil 2.7.	18. yy.'daki ateşli silahların maksimum menzilleri 1mil=1.60 km.	9
Şekil 2.8.	Rodman Silahı	10
Şekil 2.9.	1850'de top atışı yapılması	10
Şekil 2.10.	Howitzer-Obüs-1877- Ağızdan Yüklemeli Top	11
Şekil 2.11.	Howitzer-Obüs-1877- Kuyruktan Yüklemeli Top	11
Şekil 2.12.	Yere sabit Hidrolik Tampon	12
Şekil 2.13.	Howitzer-Obüs-1877- Ağızdan Yüklemeli Hareket Sistemi	12
Şekil 2.14.	Silahların Menzillerini Gösteren Grafik	14
Şekil 2.15.	16. Yüzyıl Tahkimatın Öğeleri	16
Şekil 2.16.	Fransa Altıgen'i	17
Şekil 2.17.	Fransa Vauban Sınır Savunma Hatları	17
Şekil 2.18.	Vauban Sistemi 1. Method	18
Şekil 2.19.	Vauban Sistemi Kesiti	18
Şekil 2.20.	Vauban Sistemi 2. Method	19
Şekil 2.21.	Vauban Sistemi 3. Method	19
Şekil 2.22.	Vauban-Barut Deposu Plan ve Kesiti	19
Şekil 2.23.	Çatalca Hattı Müdafaasındaki Cephanelikler	20
Şekil 2.24.	Edirne Merkez Tabya Cephanelikler	20
Şekil 2.25.	Montalembert Hendek İçi Savunma Sistemi – 1776'lar	21
Şekil 2.26.	Carnot Sistemi	21
Şekil 2.27.	Prusyan Sistem- Tahkimat dış bölümlerinde yapı oluşumları	21
Şekil 2.28.	Chasseloup's Sistem	21
Şekil 2.29.	Dufour's Sistem – 1847	21

Şekil 2.30.	Choumara Sistemi -1855	21
Şekil 2.31.	Alman Tahkimat Sistemi– 1844	22
Şekil 2.32.	Antwerp Tahkimleri – 1859	23
Şekil 2.33.	1871 Sonrası Alman Tabyası	24
Şekil 2.34.	Sere de Rivieres Sistemi Tahkimi	25
Şekil 2.35.	Fransız – Sere de Rivierse Sistemi Bonet : Plan - Kesit - Perspektif	26
Şekil 2.36.	Fransa Vezelois Tabyasının güçlendirilmesi Betonun kullanımı	27
Şekil 3.1.	1828 -1829 Balkan Haritası	31
Şekil 3.2.	1828-1829 Varna Planı	32
Şekil 3.3.	Silistre Kuşatma Planı	32
Şekil 3.4.	Sebastopol Defans Planı	34
Şekil 3.5.	Sebastopol Tahkimat Kesitleri	34
Şekil 3.6.	Silistre Defansı- Arab Tabya	35
Şekil 3.7.	1876 Avrupa Stratejik Haritası	38
Şekil 3.8.	Openetz Grup Tabya Formu ve Kesitleri	38
Şekil 3.9.	Orta Grup Tabya Formu ve Kesitleri	38
Şekil 3.10.	Blasivatz Grup Tabya Formu ve Kesitleri	39
Şekil 3.11.	Gravitza Tabyası Formu ve Kesitleri	40
Şekil 3.12.	Şipka Geçiti etrafındaki Türk İstihkamları	42
Şekil 3.13	Şipka Geçiti etrafındaki Rus İstihkamları	42
Şekil 3.14.	Edirne Tabya Formları ve Kesitleri	43
Şekil 3.15.	Edirne Tabyaları: 16 - Küçük Taş Ocağı, 3 İstasyon	44
Şekil 3.16.	23-26-73-79 Çatalca istihkamıları - Edirne İstasyon Tabya	44
Şekil 3.17.	Balkan Savaşındaki İstihkamlar	47
Şekil 3.18.	Kırklareli Savunma Hattı – 1912	47
Şekil 3.19.	Lüleburgaz Savunma Sistemi	48
Şekil 3.20.	Sağ Kanat Çatalca Hattı	48
Şekil 3.21.	Edirne Çevresini Saran Dağlar	49
Şekil 3.22.	Edirne'nin Tahkim Durumu ve Topçu Tabiyesi	50
Şekil 3.23.	Bulgar Ordusu Haritası	51
Şekil 3.24.	Grupvari Tahkimler	52
Şekil 4.1.	Verdun Tahkimi	60

Şekil 4.2.	Belleville Tabyası Planı (1875-1877)	61
Şekil 4.3.	TavennesTabyası (1875-1877)	62
Şekil 4.4.	Vaux Tabyası	64
Şekil 4.5.	Bruyeres Tabyası	66
Şekil 4.6.	Metz'deki Moselstellung Hattı	68
Şekil 4.7.	Kellermann Tahkimatları	70
Şekil 4.8.	Howitzer Bataryası	73
Şekil 4.9.	Metz'de Örnek Tabya Simulasyonu	74
Şekil 4.10.	Metz'de Örnek Tabya Kesiti	74
Şekil 4.11.	Metz'de Örnek Tabya Kesiti	74
Şekil 5.1.	Patlak Tabya Kesiti	77
Şekil 5.2.	Patlak Tabya Plan ve Kesit	77
Şekil 5.3.	Karagöz Tabya Plan ve Kesit	79
Şekil 5.4.	Abdurrahman Ağa Tabya Plan	79
Şekil 5.5.	Abdurrahman Ağa Tabya A-B Kesiti	80
Şekil 5.6.	Abdurrahman Ağa Tabya Parapetler-yatay kesit	80
Şekil 5.7.	Abdurrahman Ağa Tabya C-D Kesiti	80

ÇİZİMLER DİZİNİ **Sayfa Numarası**

Çizim 5.1.	Patlak Tabya Plan	82
Çizim 5.2.	Patlak Tabya Kroki	82
Çizim 5.3.	Patlak Tabya Rölövesi	85
Çizim 5.4.	Patlak Tabya Karşılaştırma-Restitüsyon	86
Çizim 5.5.	Karagöz Tabya Kroki	88
Çizim 5.6.	Karagöz Tabya Nizamiye, Bonet Tip1, Bonet Tip 2 Rölöve	92
Çizim 5.7.	Karagöz Tabya Nizamiye, Bonet Cephe Görünüş	93
Çizim 5.8.	Karagöz Tabya Karşılaştırma-Restitüsyon	94
Çizim 5.9.	Başhöyük Tabya Kroki	95
Çizim 5.10.	Başhöyük Tabya Nizamiye, Bonet, Mutfak Rölöve	98
Çizim 5.11.	Başhöyük Tabya Nizamiye ve Bonet	99
Çizim 5.12.	Başhöyük Tabya Karşılaştırma- Restitüsyon	99
Çizim 5.13.	Başkemer Tabya Kroki	100
Çizim 5.14.	Başkemer Tabya Nizamiye, Bonet, Koğuş Rölöve	103
Çizim 5.15.	Başkemer Tabya Görünüşler	104
Çizim 5.16.	Başkemer Tabya Karşılaştırma-Restitüsyon	104
Çizim 5.17.	Değirmentepe (Viran) Tabya Kroki	105
Çizim 5.18.	Değirmentepe (Viran) Tabya Karşılaştırma-Restitüsyon	107
Çizim 5.19.	Aynalı Tabya Kroki	108
Çizim 5.20.	Aynalı Tabya Nizamiye, Bonet, Koğuş ve Mutfak	111
Çizim 5.21.	Aynalı Tabya Nizamiye ve Bonet Cephe	112
Çizim 5.22.	Aynalı Tabya Koğuş Cephe	114
Çizim 5.23.	Aynalı Tabya Karşılaştırma -Restitüsyon	115
Çizim 5.24.	Toprak Tabya Karşılaştırma –Restitüsyon	118
Çizim 5.25.	DeğirmenTepe Karşılaştırma-Restitüsyon	120
Çizim 5.26.	Turan Tabya Kroki	121
Çizim 5.27.	Turan Tabya Planı	121
Çizim 5.28.	Turan Tabya Vaziyet Planı	124
Çizim 5.29.	Turan Tabya Plan	124
Çizim 5.30.	Turan Tabya Kısmi Plan	125

Çizim 5.31.	Turan Tabya Karşılaştırma-Restitüsyon	126
Çizim 5.32.	Abdurrahman Tabya Kroki	127
Çizim 5.33.	Abdurrahman Tabya Koğuş Görünüş	130
Çizim 5.34.	Abdurrahman Tabya Bonet Görünüşler	130
Çizim 5.35.	Abdurrahman Tabya Nizamiye ve Bonetler	131
Çizim 5.36.	Abdurrahman Tabya Karşılaştırma-Restitüsyon	132
Çizim 5.37.	Hıdırlık Tabyası Nizamiye	138
Çizim 5.38.	Hıdırlık Tabyası Bonet	139
Çizim 5.39.	Hıdırlık Tabyası Karşılaştırma	140
Çizim 5.40.	Arda Tabyası Kroki	147
Çizim 5.41.	Arda Tabyası Karşılaştırma –Restitüsyon	148
Çizim 5.42.	Orta (Karaağaç) Tabyası Kroki	149
Çizim 5.43.	Nizamiye, Bonet ve Koğuş	152
Çizim 5.44.	Orta Tabya Karşılaştırma –Restitüsyon	153
Çizim 5.45.	İstasyon Tabya Kroki	154
Çizim 5.46.	İstasyon Tabya Koğuş, Nizamiye, Bonet	156
Çizim 5.47.	İstasyon Tabya Karşılaştırma-Restitüsyon	157
Çizim 5.48.	Demirtaş Tabya Kroki	158
Çizim 5.49.	Demirtaş Tabya Nizamiye, Bonet, Koğuş	162
Çizim 5.50.	Demirtaş Tabya Karşılaştırma-Restitüsyon	163
Çizim 5.51.	Bosna Tabya Kroki	164
Çizim 5.52.	Bosna Tabya Nizamiye Bonet Koğuş	167
Çizim 5.53.	Bosna Tabya Karşılaştırma-Restitüsyon	168
Çizim 5.54.	Büyük Taş Ocağı Tabya Kroki	179
Çizim 5.55.	Büyük Taş Ocağı Tabya Bonet, Karargah ve Koğuş	181
Çizim 5.56.	Büyük Taş Ocağı Tabya Karşılaştırma ve Restitüsyon	182
Çizim 5.57.	Küçük Taş Ocağı Tabya Kroki	183
Çizim 5.58.	Küçük Taş Ocağı Tabya Nizamiye ve Bonet	186
Çizim 5.59.	Küçük Taş Ocağı Tabya Karşılaştırma ve Restitüsyon	197
Çizim 5.60.	Ayvazbaba Tabya Kroki	188
Çizim 5.61.	Ayvazbaba Tabya Koğuş, Karargah, Nizamiye ve Bonet	195
Çizim 5.62.	Ayvazbaba Tabya Karşılaştırma ve Restitüsyon	196

Çizim 5.63.	Bağlarönü (Tekgöz) Tabya Kroki	197
Çizim 5.64.	Bağlarönü(Tekgöz) Tabya Nizamiye ve Bonet	199
Çizim 5.65.	Bağlarönü(Tekgöz) Tabya Karşılaştırma ve Restitüsyon	200
Çizim 5.66.	Ayvalık (Ceazaevi I) Tabya Kroki	201
Çizim 5.67.	Ayvalık (Ceazaevi I) Tabya Nizamiye ve Bonet	204
Çizim 5.68.	Ayvalık (Ceazaevi I) Tabya Karşılaştırma –Restitüsyon	205
Çizim 5.69.	Hacıdoğan (Cezaevi II) Tabya Kroki	206
Çizim 5.70.	Hacıdoğan (Cezaevi II) Tabya Nizamiye, Koğuş, Karargah	208
Çizim 5.71.	Hacıdoğan (Cezaevi II) Tabya Karşılaştırma ve Restitüsyon	209
Çizim 5.72.	Cevizlik Tabya Kroki	210
Çizim 5.73.	Cevizlik Tabya Nizamiye, Bonet	213
Çizim 5.74.	Cevizlik Tabya Karşılaştırma-Restitüsyon	214
Çizim 5.75.	Kestanelik Tabya Kroki	215
Çizim 5.76.	Kestanelik Tabya Nizamiye, Bonet ve Koğuş	218
Çizim 5.77.	Kestanelik Tabya Karşılaştırma ve Restitüsyon	219
Çizim 5.78.	Yıldız (Topyolu) Tabya Kroki	220
Çizim 5.79.	Yıldız (Topyolu) Tabya Nizamiye, Bonet	223
Çizim 5.80.	Yıldız (Topyolu) Tabya Karşılaştırma ve Restitüsyon	224
Çizim 5.81.	Kimya Tabya Kroki	225
Çizim 5.82.	Kimya Tabya Görünüşler	227
Çizim 5.83.	Kimya Tabya Nizamiye ve Bonet	228
Çizim 5.84.	Kimya Tabya Karşılaştırma-Restitüsyon	229
Çizim 5.85.	Dört Kaya İstihkam (Kıyık) Tabya Kroki	231
Çizim 5.86.	Dört Kaya İstihkam (Kıyık) Tabya Nizamiye Bonet	235
Çizim 5.87.	Dört Kaya İstihkam (Kıyık) Tabya Karşılaştırma ve Restitüsyon	236
Çizim 5.88.	Kafkas Tabya Kroki	237
Çizim 5.89.	Kafkas Tabya Nizamiye	239
Çizim 5.90.	Kafkas Tabya Karşılaştırma ve Restitüsyon	240
Çizim 6.1.	Patlak Tabya Genel Vaziyet Planı	244
Çizim 6.2.	Patlak Tabya Vaziyet Planı	244
Çizim 6.3.	Patlak Tabya Cephe	244
Çizim 6.4.	Patlak Tabya Kısmi Plan - Top Atış ve Siper	245

Çizim 6.5.	Patlak Tabya A-A Kesiti ve B-B Kesiti	245
Çizim 6.6.	Patlak Tabya Genel Plan	246
Çizim 6.7.	Karagöz Tabya Genel Vaziyet Planı	247
Çizim 6.8.	Karagöz Tabya 3 Boyutlu Görseli	248
Çizim 6.9.	Karagöz Tabya 3 Boyutlu Görseli – Genel Görünüş	249
Çizim 6.10.	Nizamiye Bölümü	249
Çizim 6.11.	Amfi ve Derslikler	249
Çizim 6.12.	Karagöz Tabya 3 Boyutlu Görseli	250
Çizim 6.13.	Başhöyük ve Başkemer Yaklaşım Planı	250
Çizim 6.14.	Başhöyük Tabya 3 Boyutlu Görseli	252
Çizim 6.15.	Başhöyük Tabya Bonetler ve Avlu 3 Boyutlu Görseli	252
Çizim 6.16.	Başkemer Tabya Bonetler ve Avlu 3 Boyutlu Görseli	254
Çizim 6.17.	Aynalı Tabya Bonetler Karargah ve Avlu 3 Boyutlu Görseli	256
Çizim 6.18.	Turan Tabya Bonetler Karargah ve Avlu 3 Boyutlu Görseli	258
Çizim 6.19.	Abdurrahman Tabya Bonetler Karargah ve Avlu 3 Boyutlu Görseli	260
Çizim 6.20.	Hıdırlık Tabya'da yapılan Jeoradar Çalışması	261
Çizim 6.21.	Hıdırlık Tabyası Tünel Kesiti	261
Çizim 6.22.	Hıdırlık Tabyası 1-1 Kesiti	261
Çizim 6.23.	Hıdırlık Tabyası 2-2 Kesiti	262
Çizim 6.24.	Hıdırlık Tabyası Nizamiye 3 Boyutlu Görseli	263
Çizim 6.25.	Hıdırlık Tabya Bonetler Karargah ve Avlu 3 Boyutlu Görseli	263
Çizim 6.26.	İdari Ofis ve Toplantı Odası 3 Boyutlu Görseli	264
Çizim 6.27.	Eğitim ve Seminer Odası 3 Boyutlu Görseli	264
Çizim 6.28.	Resim Atölyesi 3 Boyutlu Görseli	265
Çizim 6.29.	Müzik Odası 3 Boyutlu Görseli	265
Çizim 6.30.	Takı Satış Odası 3 Boyutlu Görseli	266
Çizim 6.31.	Dinlenme ve Bekleme 3 Boyutlu Görseli	266
Çizim 6.32.	Restoran 3 Boyutlu Görseli	267
Çizim 6.33.	Kafeterya 3 Boyutlu Görseli	267
Çizim 6.34.	Topçu Odası Dış Cephe ve Ek Yapı 3 Boyutlu Görseli	268
Çizim 6.35.	Ek Yapı İç Tasarım 3 Boyutlu Görseli	268
Çizim 6.36.	Topçu Odası İç Tasarımı 3 Boyutlu Görseli	269

Çizim 6.37. Topçu Odası İç Tasarımı ve Ek Yapı 3 Boyutlu Görseli 269
Çizim 6.38. Hıdırlık Tabya Nizamiye detaylı çizimi ve Restorasyon Kararları 280
Çizim 6.39. Hıdırlık Tabya Nizamiye detaylı çizimi ve Restorasyon Kararları 281

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ **Sayfa Numarası**

Fotoğraf 2.1. Fransa Vezelois Tabyasının güçlendirilmesi Betonun kullanımı 27

Fotoğraf 4.1. Romdan Tipi Top Aleti. Önden çekili barbet arabaları. 54

Fotoğraf 4.2. Ana Silah Hattı, Fort Stevens State Park 56

Fotoğraf 4.3. Erken Üçüncü Sistem Kaleleri 57

Fotoğraf 4.4. Chaume Tabyası 61

Fotoğraf 4.5. Belleville Tabyası'ndan Kısmi Fotoğraflar 62

Fotoğraf 4.6. Tavennes Tabyası Kısmi Fotoğraflar 63

Fotoğraf 4.7. Kaiserin Tabyası 67

Fotoğraf 4.8. Manstein Tabyası 68

Fotoğraf 4.9. Kellermann Bataryası Atış Alanları 70

Fotoğraf 4.10. Kellermann Bataryası Sığınak 71

Fotoğraf 4.11. Kellermann Bataryası Asker Yatakları 71

Fotoğraf 4.12. Wagner Tabyası 73

Fotoğraf 5.1. Patlak Tabya Dış Cephe 84

Fotoğraf 5.2. Patlak Tabya Sığınak 84

Fotoğraf 5.3. Patlak Tabya Top Atış Alanı 84

Fotoğraf 5.4. Patlak Tabya Bozulmalar 84

Fotoğraf 5.5. Patlak Tabya Sığınaklar 85

Fotoğraf 5.6. Patlak Tabya Çatlamalar 85

Fotoğraf 5.7. Karagöz Tabya Nizamiye Girişi 89

Fotoğraf 5.8. Karagöz Tabya Orta Mekana Çıkan Tünel 89

Fotoğraf 5.9. Karagöz Tabya Hendeğe İnen Tünel 90

Fotoğraf 5.10. Karagöz Tabya Bonet 90

Fotoğraf 5.11. Karagöz Tabya Bonet Tip 1 90

Fotoğraf 5.12. Karagöz Tabya Bonet Tip 2 90

Fotoğraf 5.13. Karagöz Tabya Sağ ve sol kanatlarda bulunan bonet tipi 90

Fotoğraf 5.14. Karagöz Tabya Bonet İçi 90

Fotoğraf 5.15. Karagöz Tabya Bonet İçleri – Çelik Zırh 91

Fotoğraf 5.16. Başhöyük Tabya Nizamiye 96

Fotoğraf 5.17. Başhöyük Tabya Nizamiye İç Görünüş 96

Fotoğraf 5.18. Başhöyük Tabya Bonet Tip 2 97

Fotoğraf 5.19. Başhöyük Tabya Sağ ve sol kanatlarda bulunan bonet tipi 97
Fotoğraf 5.20. Başkemer Tabya Bonet İçi 102
Fotoğraf 5.21. Başkemer Tabya Bonet İçleri – çelik zırh 102
Fotoğraf 5.22. Başkemer Tabya Nizamiye Ön Cephesi 102
Fotoğraf 5.23. Başkemer Tabya Koğuşun Ön Cephesi 102
Fotoğraf 5.24. Değirmentepe (Viran) Tabya Nizamiye Görüntüsü 106
Fotoğraf 5.25. Değirmentepe (Viran) Tabya Günümüzdeki Durumu 106
Fotoğraf 5.26. Aynalı Tabya Girişi 110
Fotoğraf 5.27. Aynalı Tabya Nizamiye Odası 110
Fotoğraf 5.28. Aynalı Tabya Koğuş ve Mutfak Girişi 113
Fotoğraf 5.29. Aynalı Tabya Koğuşların İçten Görüntüsü 113
Fotoğraf 5.30. Aynalı Tabya Koğuş ve Mutfak Girişi 113
Fotoğraf 5.31. Aynalı Tabya Koğuşların İçten Görüntüsü 113
Fotoğraf 5.32. Aynalı Tabya Koğuş ve Mutfak Girişi 113
Fotoğraf 5.33. Aynalı Tabya Koğuşların İçten Görüntüsü 113
Fotoğraf 5.34. Toprak Tabya Nizamiye Bölümü 117
Fotoğraf 5.35. Toprak Tabya Bonet Bölümleri 117
Fotoğraf 5.36. Turan Tabya Ön Cephe 122
Fotoğraf 5.37. Turan Tabya Giriş Kapısı ve Pencere Boşlukları 123
Fotoğraf 5.38. Turan Tabya Tuvaletler 123
Fotoğraf 5.39. Turan Tabya Siper Alanı ve Çelik Zırh 123
Fotoğraf 5.40. Turan Tabya Havalandırma Bacaları 123
Fotoğraf 5.41. Turan Tabya Bonet Bölümleri 124
Fotoğraf 5.42. Turan Tabya Günümüzdeki Durumu 124
Fotoğraf 5.43. Abdurraman Tabya Koğuş Binasının Kalan Bölümü 128
Fotoğraf 5.44. Abdurraman Tabya Koğuş Binası Duvarları 129
Fotoğraf 5.45. Abdurraman Tabya Koğuş Binasının İç Kısmı 129
Fotoğraf 5.46. Abdurraman Tabya Bonetin İç Görüntüsü 130
Fotoğraf 5.47. Abdurraman Tabya Bonetin İç Görüntüsü 130
Fotoğraf 5.48. Abdurraman Tabya Bonetin Ön Cephesi 130
Fotoğraf 5.49. Abdurraman Tabya Yıkılmış Bonet 130
Fotoğraf 5.50. Hıdırlık Tabya Nizamiye Dış Görünüş 134

Fotoğraf 5.51. Toprak Tabya Koğuşlar 134
Fotoğraf 5.52. Hıdırlık Tabya Tünel Ara Bölüm 135
Fotoğraf 5.53. Hıdırlık Tabya Bonetler 135
Fotoğraf 5.54. Hıdırlık Tabya Bonetler 135
Fotoğraf 5.55. Hıdırlık Tabya Koğuşlar Ön Cephe 136
Fotoğraf 5.56. Hıdırlık Tabya Koğuş Binası İç Bölümü 136
Fotoğraf 5.57. Hıdırlık Tabya Tünel Bölümü 137
Fotoğraf 5.58. Hıdırlık Tabya Havalandırma Bacası 137
Fotoğraf 5.59. Hıdırlık Tabya Bonet Ön Cephesi 130
Fotoğraf 5.60. Hıdırlık Tabya Bonetin İçi 130
Fotoğraf 5.61. Arda Tabya Bonetler 147
Fotoğraf 5.62. Arda Tabya 147
Fotoğraf 5.63. Arda Tabya 147
Fotoğraf 5.64. Arda Tabya Bonet 147
Fotoğraf 5.65. Orta Tabya Nizamiye 150
Fotoğraf 5.66. Orta Tabya Nizamiye Sol Duvar 150
Fotoğraf 5.67. Orta Tabya Bonet 151
Fotoğraf 5.68. Orta Tabya Piyade Siperleri 151
Fotoğraf 5.69. Orta Tabya Piyade Siperlerine Çıkan Basamaklar 151
Fotoğraf 5.70. Orta Tabya Atış Penceresi 151
Fotoğraf 5.71. Orta Tabya Bonet Girişi 151
Fotoğraf 5.72. Orta Tabya Bonet İç Mekan 151
Fotoğraf 5.73. İstasyon Tabya Bonet 155
Fotoğraf 5.74. İstasyon Tabya Piyade Siperleri 155
Fotoğraf 5.75. İstasyon Tabya Koğuş Girişi 155
Fotoğraf 5.76. İstasyon Tabya Ocak 155
Fotoğraf 5.77. İstasyon Tabya Koğuş İç Mekan 155
Fotoğraf 5.78. Demirtaş Tabya İleri Mevzi Piyade Siperleri 159
Fotoğraf 5.79. Demirtaş Tabya Çelik Zırhlı Topçu Odası 159
Fotoğraf 5.80. Demirtaş Tabya Piyade Siperi Koridor 160
Fotoğraf 5.81. Demirtaş Tabya Nizamiye 160
Fotoğraf 5.82. Demirtaş Tabya Nizamiye Girişi 160

Fotoğraf 5.83. Demirtaş Tabya Bonet İç Bölümü 160
Fotoğraf 5.84. Demirtaş Tabya Koğuş Yıkılmış Duvar 160
Fotoğraf 5.85. Demirtaş Tabya Mutfak Nişi 161
Fotoğraf 5.86. Demirtaş Tabya Mutfaktan Dış Cepheye Bakış 161
Fotoğraf 5.87. Bosna Tabya Nizamiye 165
Fotoğraf 5.88. Bosna Tabya Nizamiye Basamakları 165
Fotoğraf 5.89. Bosna Tabya Koğuş İç Kısmı 165
Fotoğraf 5.90. Bosna Tabya Koğuş İçi Nişli Bölüm 165
Fotoğraf 5.91. Bosna Tabya Mutfak Kısmı Ocak 166
Fotoğraf 5.92. Bosna Tabya Karargah 166
Fotoğraf 5.93. Bosna Tabya Bonet Girişi 166
Fotoğraf 5.94. Bosna Tabya Koğuş-Fırın 166
Fotoğraf 5.95. Büyük Taş Ocağı (Yıldız) Tabya 180
Fotoğraf 5.96. Büyük Taş Ocağı (Yıldız) Tabya 180
Fotoğraf 5.97. Büyük Taş Ocağı (Yıldız) Tabya 180
Fotoğraf 5.98. Küçük Taş Ocağı Nizamiye 184
Fotoğraf 5.99. Küçük Taş Ocağı Tabya Girişi 184
Fotoğraf 5.100. Küçük Taş Ocağı Tabya Nizamiye İç Bölüm 184
Fotoğraf 5.101. Küçük Taş Ocağı Tabya Nizamiye İç Bölüm 184
Fotoğraf 5.102. Küçük Taş Ocağı Tabya Havalandırma Delikleri 185
Fotoğraf 5.103. Küçük Taş Ocağı Tabya Bonet 185
Fotoğraf 5.104. Küçük Taş Ocağı Tabya Havalandırma Delikleri 185
Fotoğraf 5.105. Küçük Taş Ocağı Tabya Bonet Bacası 185
Fotoğraf 5.106.Küçük Taş Ocağı Tabya Bonet Giriş Kapısı 185
Fotoğraf 5.107. Küçük Taş Ocağı Tabya Bonet 185
Fotoğraf 5.108. Ayvazbaba Tabya'sından Edirne Silueti 189
Fotoğraf 5.109. Ayvazbaba Tabya Nizamiye 189
Fotoğraf 5.110. Ayvazbaba Tabya Nizamiye İçi 189
Fotoğraf 5.111. Ayvazbaba Tabya Karargah – Koğuş Ön Cephe 189
Fotoğraf 5.112. Ayvazbaba Tabya Bonet Girişi 190
Fotoğraf 5.113. Ayvazbaba Tabya Bonet İç Kısmı 191
Fotoğraf 5.114. Ayvazbaba Tabya Bonet Girişi 191

Fotoğraf 5.115. Aybazbaba Tabya Bonet Giriş Kapısı 191
Fotoğraf 5.116. Ayvazbaba Tabya Bonet Pencere içinde yer alan delik 191
Fotoğraf 5.117. Aybazbaba Tabya Tünel 192
Fotoğraf 5.118. Ayvazbaba Tabya Koğuş 192
Fotoğraf 5.119. Ayvazbaba Tabya Koğuş – Pencere ve Kapı 192
Fotoğraf 5.120. Ayvazbaba Tabya Karargah 192
Fotoğraf 5.121. Ayvazbaba Tabya Koğuşlar İç Geçiş 192
Fotoğraf 5.122. Ayvazbaba Tabya Strüktürel Çatlak 192
Fotoğraf 5.123. Ayvazbaba Tabya Ön Cephe 193
Fotoğraf 5.124. Ayvazbaba Tabya Koğuş ve Karargah Cephe 193
Fotoğraf 5.125. Aybazbaba Tabya Bonet Giriş Kapısı 195
Fotoğraf 5.126. Ayvazbaba Tabya Bonet 195
Fotoğraf 5.127. Ayvazbaba Tabya Bonet Girişi 195
Fotoğraf 5.128. Ayvazbaba Tabya Bonet Penceresi 195
Fotoğraf 5.129. Bağlarönü (Tekgöz) Tabya 198
Fotoğraf 5.130. Ayvalık Tabya Nizamiye Giriş Kapısı 202
Fotoğraf 5.131. Ayvalık Tabya Nizamiye Cephesi 202
Fotoğraf 5.132. Ayvalık Tabya Nizamiye İç Bölüm 202
Fotoğraf 5.133. Ayvalık Tabya Nizamiye İç Bölüm 202
Fotoğraf 5.134. Ayvalık Tabya Bonet Kapısı 203
Fotoğraf 5.135. Ayvalık Tabya Kuzey Bonet Girişi 203
Fotoğraf 5.136. Ayvalık Tabya Bonet Merdiveni 203
Fotoğraf 5.137. Ayvalık Tabya Bonet İç Kapı 203
Fotoğraf 5.138. Hacıdoğan Tabya 207
Fotoğraf 5.139. Cevizlik Tabya Nizamiye 211
Fotoğraf 5.140. Cevizlik Tabya Nizamiye Girişi 211
Fotoğraf 5.141. Cevizlik Tabya Nizamiye Asker Bekleme 211
Fotoğraf 5.142. Cevizlik Tabya Nizamiye Duvarı 211
Fotoğraf 5.143. Cevizlik Tabya Bonet Girişi 211
Fotoğraf 5.144. Cevizlik Tabya Bonet Ocak 212
Fotoğraf 5.145. Cevizlik Tabya Bonet İç Görünüş 212
Fotoğraf 5.146. Cevizlik Tabya Bonetler 212

Fotoğraf 5.147. Cevizlik Tabya Bonet İç Kapı 212
Fotoğraf 5.148. Cevizlik Tabya Nizamiye Girişi 216
Fotoğraf 5.149. Cevizlik Tabya Nizamiye Set Duvarı 216
Fotoğraf 5.150. Cevizlik Tabya Nizamiye İç Bölümü 216
Fotoğraf 5.151. Cevizlik Tabya Nizamiye Girişi 216
Fotoğraf 5.152. Cevizlik Tabya Nizamiye İç Bölümü 217
Fotoğraf 5.153. Cevizlik Tabya Bonet Girişi 217
Fotoğraf 5.154. Cevizlik Tabya Koğuş Girişi 217
Fotoğraf 5.155. Cevizlik Tabya Koğuş İç Mekan 217
Fotoğraf 5.156. Topyolu (Yıldız) Tabya Nizamiye Girişi 221
Fotoğraf 5.157. Topyolu (Yıldız) Tabya Nizamiye Girişi 221
Fotoğraf 5.158. Topyolu (Yıldız) Tabya Nizamiye Giriş Kapısı 221
Fotoğraf 5.159. Topyolu (Yıldız) Tabya Bonet Kapısı 222
Fotoğraf 5.160. Topyolu (Yıldız) Tabya Bonet Girişi 222
Fotoğraf 5.161. Topyolu (Yıldız) Tabya Girişi 222
Fotoğraf 5.162. Topyolu (Yıldız) Tabya Bonet Girişi 222
Fotoğraf 5.163. Kimya Tabya Nizamiye Girişi 226
Fotoğraf 5.164. Kimya Tabya Nizamiye Giriş Kapısı 226
Fotoğraf 5.165. Kimya Tabya Nizamiye İçi 226
Fotoğraf 5.166. Kimya Tabya Nizamiye Girişi 226
Fotoğraf 5.167. Kimya Tabya Bonet Girişi 226
Fotoğraf 5.168. Kimya Tabya Bonet İçi 226
Fotoğraf 5.169. Dört Kaya İstihkam (Kıyık) Tabya Müze Girişi 231
Fotoğraf 5.170. Dört Kaya İstihkam (Kıyık) Tabya Piyade Siperleri 231
Fotoğraf 5.171. Dört Kaya İstihkam (Kıyık) Tabya Piyade Siperi Giriş Kapısı 232
Fotoğraf 5.172. Dört Kaya İstihkam (Kıyık) Tabya Piyade Siperi İç Bölüm 232
Fotoğraf 5.173. Dört Kaya İstihkam (Kıyık) Tabya Bonet Girişi 232
Fotoğraf 5.174. Dört Kaya İstihkam (Kıyık) Tabya Piyade Siperi Giriş Kapısı 232
Fotoğraf 5.175. Dört Kaya İstihkam (Kıyık) Tabya Gözetleme Penceresi 232
Fotoğraf 5.176. Dört Kaya İstihkam (Kıyık) Tabya Tünel 232
Fotoğraf 5.177. Dört Kaya İstihkam (Kıyık) Tabya Komuta Merkezi 233
Fotoğraf 5.178. Dört Kaya İstihkam (Kıyık) Tabya Tünel-Komuta Merkezi 233

Fotoğraf 5.179. Dört Kaya İstihkam (Kıyık) Tabya Koğuş Girişi 233
Fotoğraf 5.180. Dört Kaya İstihkam (Kıyık) Tabya Koğuş İçi 233
Fotoğraf 5.181. Dört Kaya İstihkam (Kıyık) Tabya Koğuş Kapısı 234
Fotoğraf 5.182. Dört Kaya İstihkam (Kıyık) Tabya Bonet Girişi 234
Fotoğraf 5.183. Dört Kaya İstihkam (Kıyık) Tabya Bonet İçi 234
Fotoğraf 5.184. Dört Kaya İstihkam (Kıyık) Tabya Nizamiye 234
Fotoğraf 5.185. Kafkas Tabya Nizamiye 238
Fotoğraf 5.186. Kafkas Tabya Nizamiye Girişi 238
Fotoğraf 5.187. Kafkas Tabya Nizamiye Kapısı 238
Fotoğraf 5.188. Kafkas Tabya Nizamiye İç Giriş kapısı 238
Fotoğraf 5.189. Kafkas Tabya Nizamiye İç Bölüm 238
Fotoğraf 5.190. Kafkas Tabya Nizamiye Duvarı 238
Fotoğraf 6.1. Askeriye 1950'lerde yaptığı depo binaları 254
Fotoğraf 6.2. Hıdırlık Tabyası Kuyu 262
Fotoğraf 6.3. Hıdırlık Tabyası Büyük Topların Atış Sahası 262
Fotoğraf 6.4. Hıdırlık Tabyası Atık Su Kanalı 262
Fotoğraf 6.5. Aynalı Tabya Topçu Odaları 282
Fotoğraf 6.6. Karagöz Tabyası Topçu Odaları 282
Fotoğraf 6.7. Wagner Tabyası 285
Fotoğraf 6.8. Tabya Vaux Tabya Galerisi 285
Fotoğraf 6.9. Tabya Vaux Kışla Binası 285
Fotoğraf 6.10. Tabya Vaux Sığınak Bağlantı Ağı 286
Fotoğraf 6.11. Tabya Vaux Kışla Binası 286
Fotoğraf 6.12. Tabya Vaux Kışla Binası 286
Fotoğraf 6.13. Verdun Citadella Tabya Koğuş 287
Fotoğraf 6.14. Verdun Citadella Tabya Mutfak 287
Fotoğraf 6.15. Saint Eynard Tabyası Karargah ve Koğuş önü eski araba sergisi 288
Fotoğraf 6.16. Saint Eynard Tabyası Restoran 288
Fotoğraf 6.17. Ducrot Tabyası 289
Fotoğraf 6.18. Fermond Tabyası 289
Fotoğraf 6.19. Fermond Tabyası 290
Fotoğraf 6.20. Fermond Tabyası 290

HARİTALAR DİZİNİ **Sayfa Numarası**

Harita 5.1. Kuzey Batı Cephesi Haritası (2014) 81
Harita 5.2. Patlak Tabya Konumu 82
Harita 5.3. Patlak Tabya Merkezi Uzaklağı 82
Harita 5.4. Karagöz Tabya Konumu 87
Harita 5.5. Karagöz Tabya Merkeze Uzaklık 87
Harita 5.6. Karagöz Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 88
Harita 5.7. Başhöyük Tabya Konumu 95
Harita 5.8. Başhöyük Tabya Merkeze Uzaklık 95
Harita 5.9. Başhöyük Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 95
Harita 5.10. Başkemer Tabya Konumu 100
Harita 5.11. Başkemer Tabya Merkeze Uzaklık 100
Harita 5.12. Başkemer Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 100
Harita 5.13. Değirmentepe Tabya Konumu 105
Harita 5.14. Değirmentepe Tabya Merkeze Uzaklık 105
Harita 5.15. Değirmentepe Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 105
Harita 5.16. Aynalı Tabya Konumu 108
Harita 5.17. Aynalı Tabya Merkeze Uzaklık 108
Harita 5.18. Aynalı Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 108
Harita 5.19. Toprak Tabya Konumu 116
Harita 5.20. Toprak Tabya Merkeze Uzaklık 116
Harita 5.21. “C” Noktası Tabya Konumu 119
Harita 5.22. “C” Noktası Tabya Merkeze Uzaklık 119
Harita 5.23. “C” Noktası Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 119
Harita 5.24. Turan Tabya Konumu 121
Harita 5.25. Turan Tabya Merkeze Uzaklık 121
Harita 5.26. Abdurrahman Tabya Konumu 127
Harita 5.27. Abdurrahman Tabya Merkeze Uzaklık 127
Harita 5.28. Abdurrahman Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 127
Harita 5.29. Hıdırlık Tabya Konumu 133
Harita 5.30. Hıdırlık Tabya Merkeze Uzaklık 133
Harita 5.31. Hıdırlık Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 133

Harita 5.32. Güney Cephesi Haritası (2014) 145
Harita 5.33. Arda Tabya Konumu 146
Harita 5.34. Arda Tabya Merkeze Uzaklık 146
Harita 5.35. Arda Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 147
Harita 5.36. OrtaTabya Konumu 149
Harita 5.37. Orta Tabya Merkeze Uzaklık 149
Harita 5.38. Orta Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 149
Harita 5.39. İstasyon Tabya Konumu 154
Harita 5.40. İstasyon Tabya Merkeze Uzaklık 154
Harita 5.41. İstasyon Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 154
Harita 5.42. Demirtaş Tabya Konumu 158
Harita 5.43. Demirtaş Tabya Merkeze Uzaklık 158
Harita 5.44. Demirtaş Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 158
Harita 5.45. Demirtaş Piyade Siperleri 158
Harita 5.46. Bosna Tabya Konumu 164
Harita 5.47. Bosna Tabya Merkeze Uzaklık 164
Harita 5.48. Bosna Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 164
Harita 5.49. Kuzeydoğu Cephesi Haritası 177
Harita 5.50. Büyük Taş Ocağı Tabya Konumu 178
Harita 5.51. Büyük Taş Ocağı Tabya Merkeze Uzaklık 178
Harita 5.52. Büyük Taş Ocağı Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 179
Harita 5.53. Küçük Taş Ocağı Tabya Konumu 183
Harita 5.54. Küçük Taş Ocağı Tabya Merkeze Uzaklık 183
Harita 5.55. Küçük Taş Ocağı Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 183
Harita 5.56. Ayvazbaba Tabya Konumu 188
Harita 5.57. Ayvazbaba Tabya Merkeze Uzaklık 188
Harita 5.58. Ayvazbaba Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 188
Harita 5.59. Bağlarönü (Tekgöz) Tabya Konumu 197
Harita 5.60. Bağlarönü (Tekgöz) Tabya Merkeze Uzaklık 197
Harita 5.61. Bağlarönü (Tekgöz) Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 197
Harita 5.62. Ayvalık (Cezaevi I) Tabya Konumu 201
Harita 5.63. Ayvalık (Cezaevi I) Tabya Merkeze Uzaklık 201

Harita 5.64. Ayvalık (Cezaevi I) Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 201
Harita 5.65. Hacıdoğan (Cezaevi II) Tabya Konumu 206
Harita 5.66. Hacıdoğan (Cezaevi II) Tabya Merkeze Uzaklık 206
Harita 5.67. Hacıdoğan (Cezaevi II) Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 206
Harita 5.68. Cevizlik Tabya Konumu 210
Harita 5.69. Cevizlik Tabya Merkeze Uzaklık 210
Harita 5.70. Cevizlik Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 210
Harita 5.71. Kestanelik Tabya Konumu 215
Harita 5.72. Kestanelik Tabya Merkeze Uzaklık 215
Harita 5.73. Kestanelik Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 215
Harita 5.74. Yıldız (Topyolu) Tabya Konumu 220
Harita 5.75. Yıldız (Topyolu) Tabya Merkeze Uzaklık 220
Harita 5.76. Yıldız (Topyolu) Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 220
Harita 5.77. Kimya Tabya Konumu 225
Harita 5.78. Kimya Tabya Merkeze Uzaklık 225
Harita 5.79. Kimya Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 225
Harita 5.80. Dört Kaya İstihkam (Kıyık)Tabya Konumu 230
Harita 5.81. Dört Kaya İstihkam (Kıyık) Tabya Merkeze Uzaklık 230
Harita 5.82. Dört Kaya İstihkam (Kıyık) Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 231
Harita 5.83. Kafkas Tabya Konumu 237
Harita 5.84. Kafkas Tabya Merkeze Uzaklık 237
Harita 5.85. Kafkas Tabya Mehmet Selami Haritası (1895) 237

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Amacı

Evrensel ve ulusal bilime katkı sağlamaktır. Yapılan çalışma: Hem Mimarlık Tarihi, hem dönem analizleri, hem de önerilen modelin restorasyon kuramları açısından önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra; yapılan araştırmalar, tespitler, analizler ve önerilen model, öncelikle Edirne kentinin ve sonrasında ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasında ciddi bir kaynak oluşturacaktır.

Edirne Kenti, tarih boyunca stratejik konumu açısından büyük önem taşımıştır. Bu sebeple, bölgenin her zaman savunulması gerekmiştir. Antik dönemden kalan surların dışında, şehrin savunulması için 1828-1829, 1877-1878 Rus Harbi ve 1912-1913 Balkan Savaşlarında kullanılan Savunma yapıları bulunmaktadır. Bu yapılar günümüze kadar ulaşmıştır fakat atıl halde bulunduğu için günden güne yok olmaktadır. Edirne Savunmasında kullanılan Tabyalar, bir döneme tanıklık etmiş, mimarlık tarihi açısından önem taşıyan anıtsal yapılardır. Bu yapılar yok olmadan, mevcut durumlarının belgelenmesi, tarihsel araştırmalarının yapılarak, ulusal ve uluslarası bilimde yerini alması, bilinmeyen yanlarının ortaya çıkarılarılmasıdır. Bu veriler doğrultusunda yeniden kullanımına yönelik koruma önerisiyle, gelecek kuşaklara aktarılmasıdır.

1.2. Çalışmanın Özgün Değeri

Edirne bölgesindeki Osmanlı Tabyaları hakkında bugüne kadar yapılmış kapsamlı analitik bir araştırma bulunmamaktadır. Özellikle 1. Dünya Savaşı'na kadar askeri savunma sistemlerinde çok önemli bir fonksiyon sahibi olan bu yapılar hakkında sahip olduğumuz bilgi sınırlıdır. Bugüne kadar yapılan çalışmalar, yapı ölçeğindedir. Dünya üzerinde sayısız savunma sistemlerinin gelişimine yönelik bir çalışma olmasına rağmen ülkemizde ve bölgemizde savunma sistemlerinin gelişimine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Bölgedeki tabyaların vaziyet planının çıkartılması, tabyaların teker teker rölövelerinin alınması ve bu sayede savunma sistemleri hakkında çıkarımlarda bulunulması Mimarlık Tarihi adına pozitif bilime katkı sağlayacaktır. Yapılan çalışmalar sadece yapı ölçeğinde sınırlı kalmayacak. Bütünsel açıdan savunma sistemine bir bakış açısı yaratacaktır.

Tabya mimarisi hususunda Fransız ve Alman tasarımlarından doğrudan etkilendiğimiz bilinmektedir. Yabancı kaynakları incelemek suretiyle ülkemizdeki tabyaların karşılaştırmalı bir biçimde analiz edilmesi ve ana kaynağa inilmesi, tabya ve genel askeri mimari hakkında önemli çıkarımlar yapılmasına olanak sağlayacaktır. Böyle bir çalışma daha önce yapılmadığı için; yayının çarpan etkisi yüksek olacak ve diğer benzer bilimsel çalışmalara da emsal teşkil edecektir. En önemlisi: Önerilen Model Edirne için hazırlanmış önemli bir turizm planı niteliğini taşıyacak, Ülkemizdeki diğer şehirlere de örnek olacaktır.

1.3. Çalışmanın Yöntemi

Üniversite kütüphanelerindeki yayınlar, kitaplar ve haritalar araştırılmış, konu ile ilgili belgelerin tümü incelenmiştir. Askeriye'den izinler alınarak. Edirne Tugay Komutanlı'ğında ve Harbiye Askeri Müzesin'de konu ile ilgili tüm görsel ve basılı kaynaklar araştırılmış, izin alınarak arşivdeki belgeler taranmıştır. İnternet üzerinden dünya çapında bilimsel makale araştırması yapılmış, yayınlanmış literatür incelenmiştir. Tabyaların çoğu, korunması gereken kültür varlıkları olduğu için Anıtlar Kurulu tarafından tescillidir. Bu sebeple anıtlar kurulunda bulunan arşiv belgeleri incelenmiş, günümüzdeki aplikasyon haritaları temin

edilmiştir. Ayrıca İtalya, Floransa ve Fransa, Paris üniversitelerinde literatür taraması yapılmış, İtalya'da bu konuda uzman kişilerle görüşmeler yapılmıştır.
Yapı adedi: Edirne civarında olan 29 adet tabya denek olarak seçilmiştir. Ölçülecek büyüklükler fazla olduğundan ekip çalışması, Total Station ve Lazermetre gibi ölçüm cihazlarının kullanılması doğru verilere ulaşmak açısından zorunluluk teşkil etmiştir. Sonuçlar AutoCAD ortamında sayısallaştırılmış ve her tabya için bir mimari plan, kesit ve cepheler hazırlanmıştır.

Yapılan Araştırmalar Sonucunda Elde Edilen Veriler:

1. 1895 ve 1914 senesine ait haritalar, günümüzdeki haritalar ile dijital ortamda üst üste çakıştırılmış,
2. Yapı ölçeğinde alınan rölövelerle, vaziyet planı ve kesitlerin, geçmiş yıllarda basılan kaynaklardaki planlarına ve kesitlerine göre karşılaştırmalı çalışmaları yapılmış,
3. Avrupa'daki ve Türkiye'deki benzer dönem yapıları ile mükaayese edilmiştir.
4. Bu deneklerin her birinde yerinde inceleme yapılarak, önerilecek olan modelin uluslararası restorasyon kuramlarına uyum sağlaması açısından, yapılardan gelen izler titizlikle incelenmiş ve analiz edilmiştir.
5. Yapılan araştırmalar sonucunda, şehir ölçeğinde model haritası hazırlanarak, her bir cephe ve tabya için restorasyon önerileri geliştirilmiş ve autocad ortamında çizilmiştir.
6. Restorasyon önerilerinin bir bölümü 3 boyutlu olarak 3dmax programında yapılmıştır. Ayrıca önerilen modelin 3d max programında videoları hazırlanmıştır.

1.4. Literatür Araştırması

Tabyaların mimari çizimlerinin ilk yapıldığı yıllara ait belgeleri: *Revuè du Génie Militaire* - isimli Askeri Fransız Teknik Dergisi – 1901, 1913, 1914 senelerindeki yayınlarında bulunmuştur. Edirne Bölgesi'nin o yıllardaki Tahkim Sistemi detaylı bir şekilde anlatılmaktadır. Fransızcadan Türkçeye çevrilmiştir.

Binbaşı Mehmet Selami'ye ait *"Edirne Şehri ve civarı ile İstikamatı Haritası'nda"* yer alan çizimleri Osmanlıca'dan Türkçeye çevrilmiştir. Tüm Tabyaların vaziyet planları detaylı bir şekilde görülmektedir. Ölçeklerine göre her kaynakta yer alan planlar

dijitalleştirilmiştir.

J.F. Lewis, *Text Book of Fortification and Military Engineering Part II*, 1893 senesinde yayımlanmış kitap, askeri mühendislik sistemlerinin ve tahkimatların tarihini çizimlerle desteleyerek detaylı bir şekilde anlatmaktadır.

1890 tarihinde, Clarke G.S tarafından yazılmış kitapta, *Fortification Its Past Achievements and Future Progress*, tahkimatların geçmişte nasıl savunma gösterdiklerinden, başarılarından ve o yıllarda gelecekte nasıl ilerlemesi gerektiğinin tekniğinden bahsetmektedir.

J. A. Woodruff tarafından, *Applied Principles Of Field Fortification For Line Officers*, 1909 senesinde, West Point'de yazılan kitapta; saha tahkimlerinin prensipleri hakkında önemli bilgiler yer almaktadır. N. Y. Nicholas Adam Alexander Murray, *The Theory and Practice of Field Fortification from 1877-1914*, Oxfort Üniversitesi'nde, 2007 senesinde yazılmış, 1877-1914 yılları arasında yapılmış saha tahkimleri hakkında genel bilgi veren bir tezdir.

Manucy (1949), senesinde yazılmış kitapta; çağlar boyunca ağır silahların gelişimi hakkında bilgi yer almaktadır.

Savaş teknolojisi, topların gelişimi ve tahkimatların biçimlenişleri ve tarihteki gelişimleri ile ilgili önemli bilgilerin yer aldığı kaynakların tümü İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir.

Ágoston, Gábor, *Barut, top ve tüfek : Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri gücü ve silah sanayisi*, 2006. Osmanlı Devleti'nin ateşli silah alışverişi yaptığı ülkeleri ve dönemlerine göre silah endüstrisini anlatmaktadır. Crosby, Alfred W., *Ateş Etmek Tarihte Fırlatma Teknolojileri,* ateşli silahlar ve barut hakkında detaylı bilgiler içermektedir.

La Barrière De Fer, L'architecture Des Forts Du Général Séré De Rivières (1872-1914). Edirne'de yapılan tahkim sisteminin oluşum prensiplerini anlatmaktadır.

Sultan II. Abdülhamid Devri Harita ve Planlarında İstanbul, Osmanlı Devleti'nin 1877'de ve 1912'deki savunma bölgesi haritaları ve Çatalca mevki savunmasındaki tabya formları ve çeşitleri hakkında detaylı bilgi yer almaktadır.

F. V. Greene tarafından yazılan *The Russian Army And Its Campaigns In Turkey In 1877-1878*, Moltke, Freiherrn Von tarafından, *Der Russisch-Türkische Feldzug in der Europäischen Türkei, 1828 und 1829*, 1845'de yazılan, William V. Herbert tarafından, *The Defence of Plevna 1877*, 1895'de yazılan kitaplarda, Osmanlı –Rus Savaşlarını ve savaşlarda kullanılan tahkimat ve güçlendirmeleri anlatılmaktadır.

Truttmann, Philippe and Michel, Thionville - *Fort de Guentrange*, Thionville, Gerard Klopp, 1991. General Brialmont, *Manuel De Fortification De Campagne*, Merzbach and Falk, 1879, Brüksel. Kaufmann, J.E.; Kaufmann, H.W., *The Forts and Fortifications of Europe 1815-1945*, Pen and Sword Military,London, 2014. Osprey Fortress yayınlarının: *The German Fortress of Metz 1870-1944*, *Fortifications of Verdun 1874-1917* yayınları İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir. Bu yayınlar; Avrupa'da Tahkimat gelişimlerini ve 19. yüzyıl sonlarında yapılan tahkimat sistemlerini içermektedir.

BÖLÜM 2

TAHKİMATLARIN TARİHÇESİ

2.1. RÖNESANS SONRASI ATEŞLİ SİLAHLAR

Ateşli silahların gelişimi, barutun icadıyla başlamıştır. Barutun icadı ve ateşli silahlarda kullanımı ile ilgili tarihçilerin farklı yorumları bulunmaktadır: Avrupa'da barut birleşimi ile ilgili olarak yazılan en eski eser Roger Bacon'a aittir. 1266-1267 tarihleri arasında yazdığı eseri De secretis operibus artis et nature et de nullitate magie'de barutun güherçile, kömür ve kükürtten oluşan temel bileşimden bahsetmektedir. [1] İbrahim Peçevi, 1370 yılında Avusturyalı Bertoloş adlı bir hekim tarafından barutun icat edildiğini ifade etmektedir. [2] Bugün tarihçilerin çoğu ise, barutun eski Çin'de icat edildiğini kabul etmektedir. Eski Çin'de hayat iksirini bulmak için yapılan bazı deneyler sonucunda bulunduğu bilinmektedir. Çinli Taocu simyacılar, gerçeğin gizemini çözebilmek için birçok maddenin özünü birbirine karıştırarak barutu icat etmişlerdir. MS I. yüzyıla gelindiğinde, Çinli simyacılar barutun en önemli bileşeni güherçile hakkında pek çok bilgiye sahipti. [3]

Barutu meydana getiren maddelerin başında güherçile gelir. Barut üretiminde genellikle Hint güherçilesi (potas güherçilesi (KNO_3) ve Şili güherçilesi (süt güherçilesi) ($NaNO_3$) kullanılmıştır. Barutu oluşturan maddelerden güherçile, kükürtle odun kömürünün yanması için gereken oksijeni verir. Kükürt (S) barutun kolayca tutuşmasını sağlar. Odun kömürü, bünyesindeki karbon (C) ve güherçiledeki oksijen (O) yanarak karbondioksit (CO_2) gazını ortaya çıkarır. Barut yanınca geriye karbon dioksit (CO_2), kükürt dioksit ($S\ O_2$) gazları ile potasyum sülfat (K_2SO_4), potasyum karbonat (K_2CO_3) ve potasyum sülfür (K_2S) bulunan bir atık kalır. Yanma neticesinde açığa çıkan gazlar 3.000 katlık bir genleşmeye sebep olur. [4] Savaşlarda ok, kalkan, mızrak vb. gibi geleneksel silahlar tahminen XIV. yüzyıla kadar

savaşın kaderini tayin ederken bu yüzyıldan itibaren ateşli silahların yaygınlaşması ve savaş alanlarında galibin barut kokusuyla tayin edilmesini bazı araştırmacılar "askeri devrim" terimiyle adlandırdılar. [3]

Modern Tahkimatların gelişimi, modern silahlara bağlı olarak ilerlemiştir. 16.asırda; Avrupa'ın siyasal hâkim sınıfı; top ve tüfeği savaşın esas araçları haline getirmeye hazırdı. [5] Ateşli silahların ortaya çıkması askerlerin eğitilmesini de zorunlu kılmıştı. Askeri strateji uzmanları, savunmalarını ateşli silahlara karşı yeniden düzenlemişlerdi. 17. asrın ortalarına gelindiğinde süvari saldırılarıyla geçen meydan savaşlarının daha seyrek görülmesi; tüfekçilere, keskin nişancılara ve hareket yeteneği olan piyadelere gereksinimi arttırmıştı. [6]

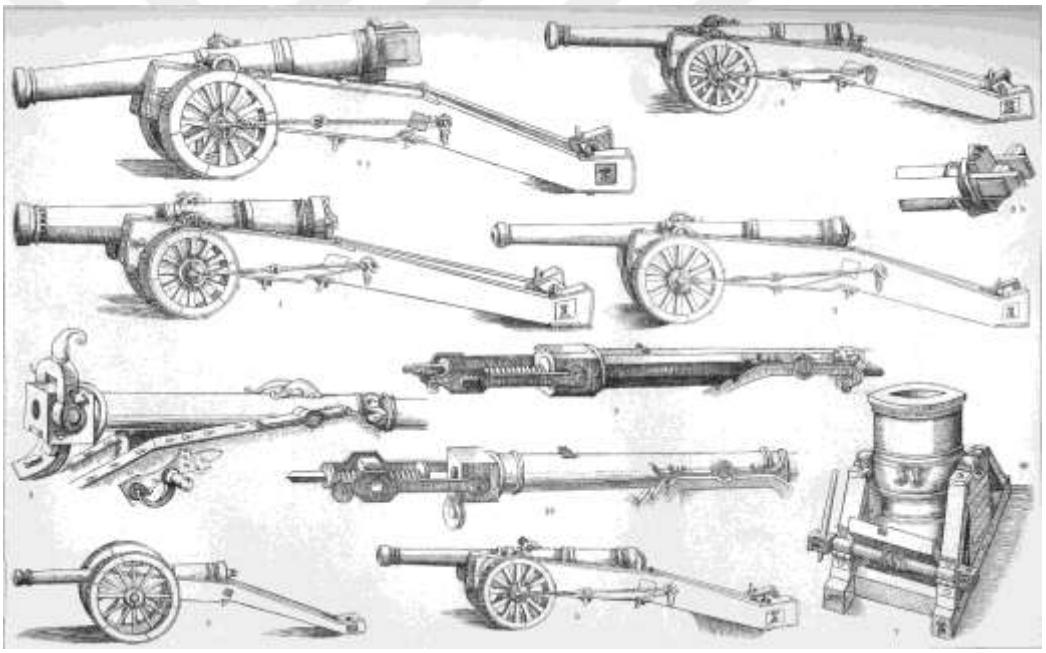

Şekil 2.1. 16. Yüzyıl Topları [7]

Rönesans sonrası, 17. Yüzyıl'da İsveç kralı ve savaşçısı Gustavus Adolphus zamanında topçu savaş alanında doğru pozisyonları almaya başladı. Gustavus'a göre: savaş alanında topçuların hareketli ve savaş alanında kullanılan topların daha hafif olması gerektiği fikri ortaya çıkmıştır. İsveç'in önderliğinin ardından, tüm ülkeler topçu birliklerini modifiye etmiştir. Almanya, Fransa ve Avusturyalılarda bu teknoloji liderliği dönüşümlü olmuştur. Düzenli askeri topçu birlikleri önem kazanmaya başlamıştır. [8]

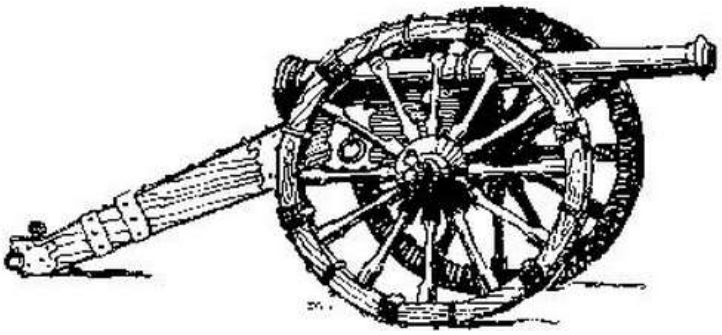

Şekil 2.2. Gustavus Adolphus Hafif Topçu – 1630 [8]

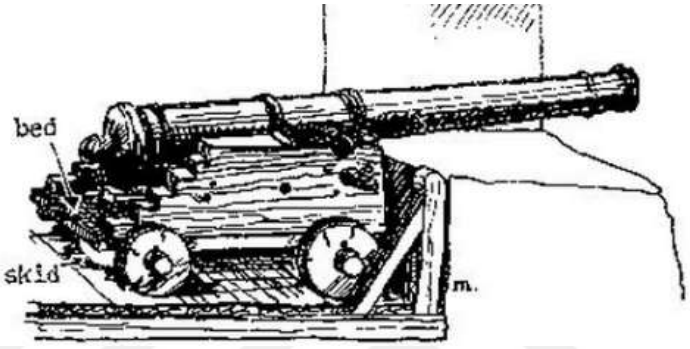

Şekil 2.3. Fransız Garnizon Silahı – 1650-1700 [8]

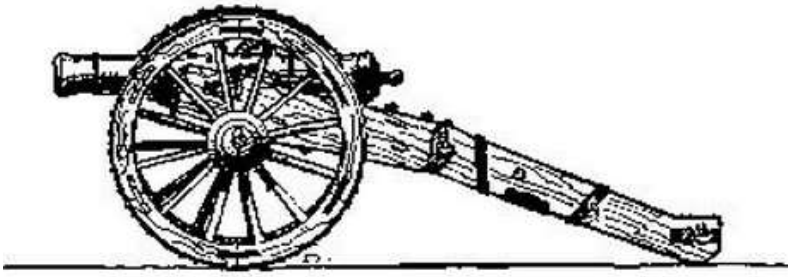

Şekil 2.4. Amerikan 6 kalibrelik saha topu– 1775 [8]

Avrupa'da, Prusyanın Büyük Frederick'i, topların 7 Yıllık Savaşta (1756 - 1763) nasıl kullanacağını öğrendi. Kıdemli askeri birliklerinin yokoluşu onun topları öğrenmesinde başlıca faktörlerden biri oldu. Süvarilerin hızını yakalaması için, süvarilerle birlikte ilerleyen atlı topçular geliştirdi. Saha topları sadece hafif silahlar ve havan toplarından ibaretti. Bu gelişimlerle savaş hattındaki önemli yerlerde hızlıca küçük bataryalar kurabiliyor, savaşı başlatabiliyor ve hafif silahlarla yayılım esnasında koruma sağlıyabiliyordu. Bunun kadar önemli olan başka bir mesele ise, alacağı harekete göre bataryaların pozisyonunu değiştirebilmesiydi. [8]

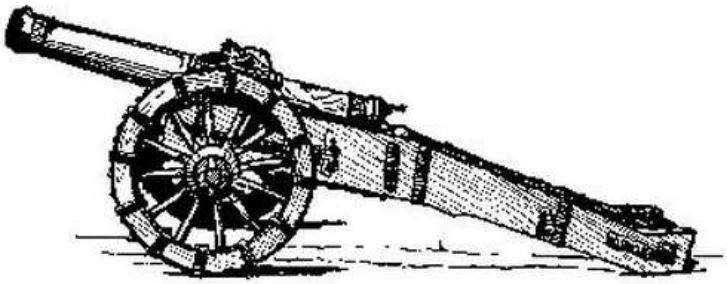

Şekil 2.5. Fransız 12 kalibrelik saha topu– 1780 [8]

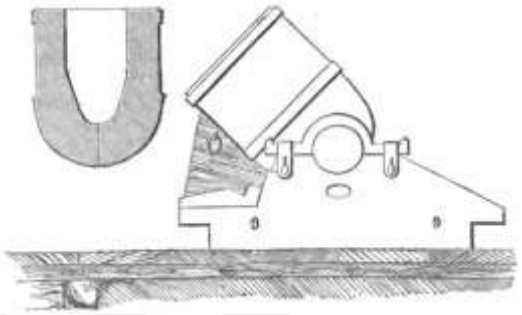

Şekil 2.6. 10 cm'lik Demir Havan Topu, plan ve kesiti [9]

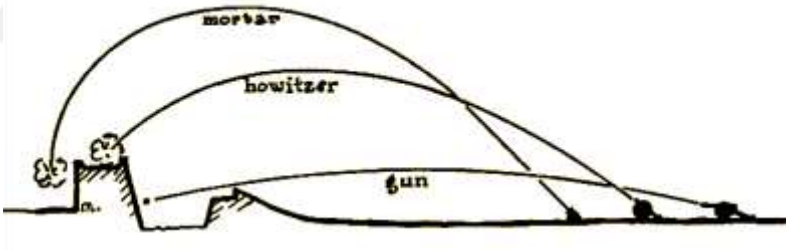

Şekil 2.7. 18. Yüzyıl'daki ateşli silahların maksimum menzilleri 1mil=1.60km. [8]

Bileşenleri, değiştirilebilir (interchangeable) silah üretiminin ilk savunucusu Napolyon döneminin topçu zabiti ve mühendisi Jean-Baptiste de Gribeauval (1715-1789)'dir. General Gribeauval bir tüfek ustası olan Honoré Blanc'ı himaye ederek, Fransız Tophanesi'nde istihdam etmiştir. 1786'da Vincennes şehrinde bir tüfekhane kurarak, Blanc'ın burada silah parçalarının aynı ölçü ve evsafta (uniformity) üretilebilmesi üzerine çalışmalar yapması için maddi destekte bulunmuştur. Gelişmeleri yakından takip eden Amerika'nın Fransa'daki elçisi Thomas Jefferson, Blanc'ın değiştirilebilir tüfek üretmek konusundaki çalışmaları hakkında ülkesini bilgilendirmiştir.[10] Ayrıca Amerika'nın İngiltere ile yaptığı bağımsızlık savaşı akabinde, teknoloji gelişmeye önem vermiştir. [11]

Fransız eğitimci ve inşaat mühendisi Benoit Claudius Crozet (1789-1864) 1816'da Amerika'ya yerleşmiş ve Amerika'nın ünlü askeri okulu West Point'te profesör unvanıyla 1823'e kadar ders vermiştir. Rodman silahıyla, ağızdan yüklemeli yivsiz silahlar gelişiminin zirvesindeydi. Yıllar ilerledikçe mobilizasyon, organizasyon ve taktik mahiyetinde müthiş gelişim kaydedildi. Napolyon ve Gustavus Adolphus dönemindeki önemi bile aşan yeni bir çağ başlamaktaydı. [12]

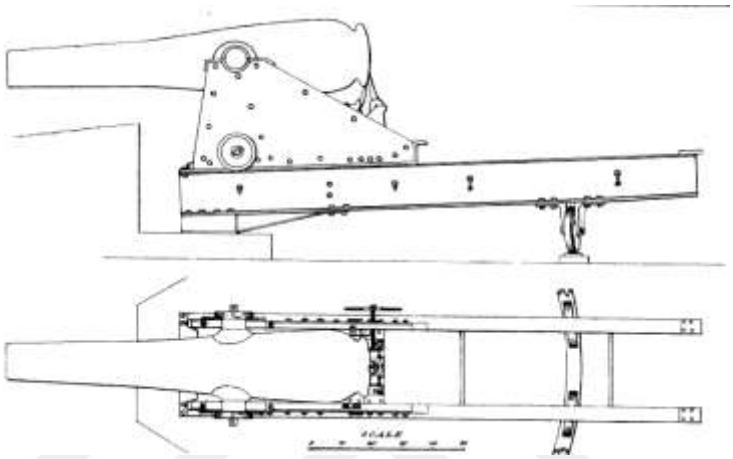

Şekil 2.8. Rodman Silahı [13]

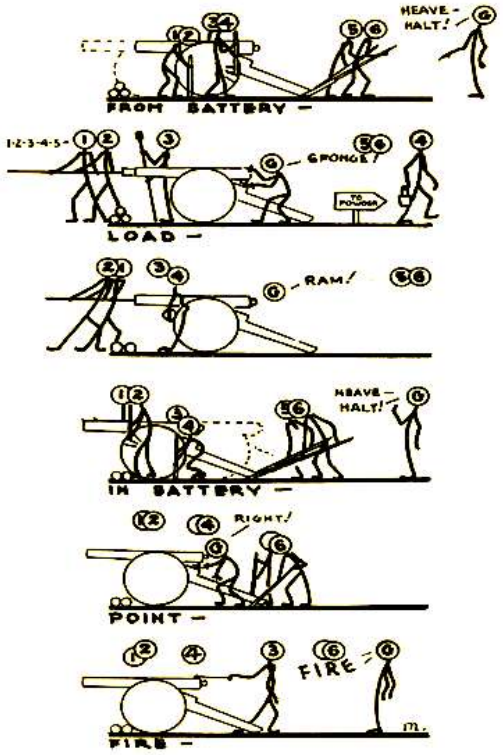

Şekil 2.9. 1850'de top atışı yapılması [8]

Hayati değişimlerin çoğu 1800'lerin sonlarında doğru gerçekleştiği görülmektedir. Yivsiz tüfekler yerlerini yivli tüfeklere bırakmıştır. Çelik, silah kullanımındaki ana malzeme olmuş, Silahı arkadan yükleme ve geri tepme mekanizmaları mükemmelleştirilmiştir. Dumansız barut ve yüksek patlayıcılar devreye girmiştir. Gözlemleme ve konuşlandırmanın etkisi bu gelişmelerin yanında yetersiz kalmıştır. 1850'lerin ortasında, Almanya'daki Krupp Askeri Kuvvetleri namlunun iç yüzeyinde sarmal yivlerin içinde paralel oyukların olduğu yeni bir namlu tipi geliştirmiş, bu tekniğe "rifling" (namlu içinde açılmış yivler) denmiştir ve namlu içindeki sarmal yivler; fişeğin kurşun veya torpido formunu almasını sağlayıp daha yüksek menzillere daha hassas (nokta atışı gibi) bir şekilde atılmasını sağlamıştır. Bu silahlarla tahkimatın içerisine atışlar yapılabilmiştir. Bu nedenle mühendisler ana savunma tahkimatından, 3-4 km. uzağa müstakil tabyalar inşa etmişlerdir.

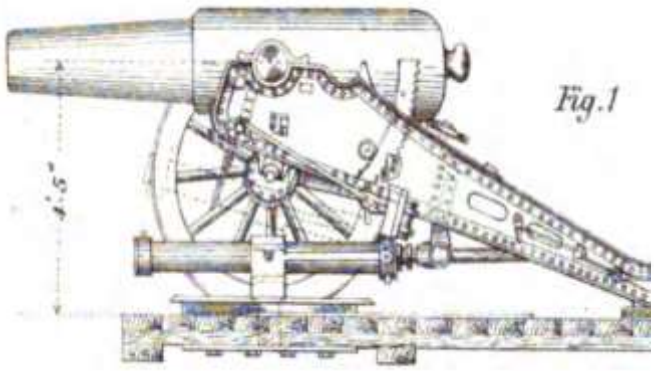

Şekil 2.10. Howitzer-Obüs-1877-ağızdan yüklemeli [14]

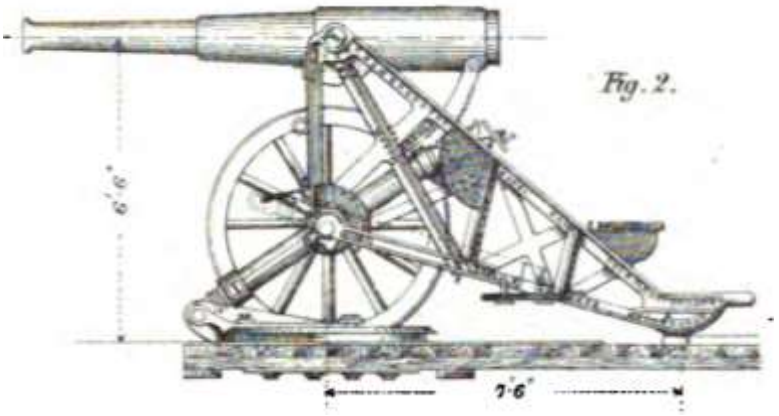

Şekil 2.11. Howitzer-Obüs-1877- Kuyruktan yüklemeli [14]

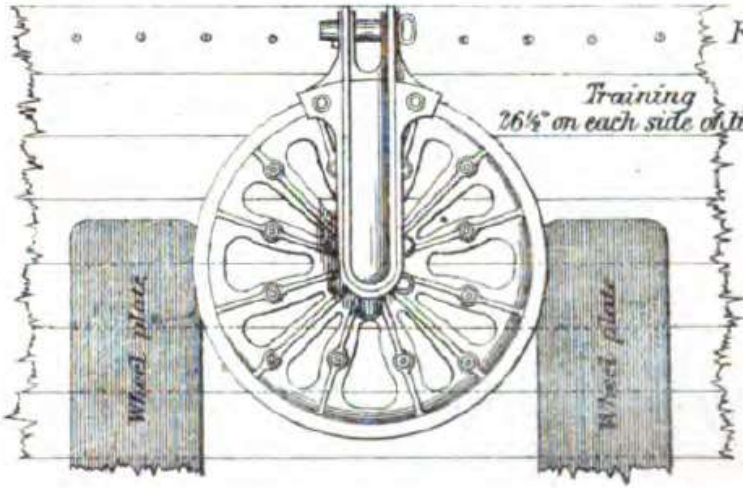

Şekil 2.12. Yere sabit Hidrolik Tampon [1] [14]

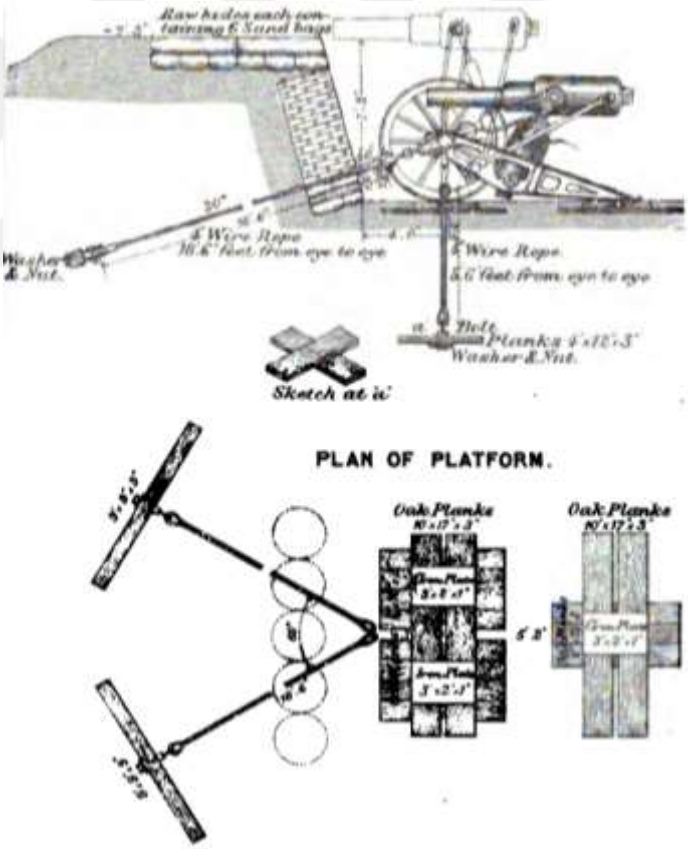

Şekil 2.13. Howitzer-Obüs-1877-ağızdan yüklemeli [14]

[1] Howitzer'in kuyruktan dolma modelinde, geri tepme olmaması için, Hidrolik tampon görevi yapan, yere sabitlenmiş sistemi bulunmaktadır.

Prusyalıların dakikada 2 atış yapabilen ve 30 parçaya ayrılabilen "percussion shell" (darbeli top mermisi) Fransızların 1870-71 de yenilmesinde büyük rol oynadı. Sedan'da, 1914 öncesi yapılan en ihtişamlı top savaşında, Prusyalılar Fransızları boğmak için 600 silah kullandılar. Bu silahlar o kadar başarıyla işlerini yerine getirdiler ki Almanlar düşmanlarını yalnızca %5 kayıp vererek yok ettiler. Bu kitlesel bir silah kullanımının pratikte gerçekleşmesi idi ve yine Almanların düşman toplarını hızlıca yok etmesini sağladı ve düşman direncini külliyen yok etmek için piyade saldırılarının hazırlanmasını sağladı. Prusya toplarının teknik gelişimi kayda değer olsa da, saha siperlerinin karşı gelişimi ile denge çoğunlukla sağlanıyordu.

Kitlesel olarak çeliğin işlenme tekniği geliştikçe, bazı özel çelik yapıların toplarda kullanımını benimsendi. Metal fişek kovanlarının ve dumansız barutun gelişi ile hızlı ateşlenen tüfekler devreye girdi. İlk Türk - Rus, 1877 – 78 savaşında kullanılan yeni barut silah ateşleyenin önünde oluşup, onun görüşünü engelleyen beyaz duman perdesinin oluşmasını engelleyip, silahın geri tepmesini ve ateşledikten sonra tekrar hızlı bir şekilde ateşlenebilecek konuma gelmesi üzerine mekanizmaların gelişmesini sağladı. Ateşleme hızları arttı ve silahlarda kalkan kullanımı başladı.

1886 tarihine kadar yapılmış olan tahkim yapıları, icat edilen yeni bir patlayıcı dolgu (explosive charge – bir nevi barut) tarafından sınanmaya tabi tutuldu ve bu sistemleri kullanışsız hale getirdi. “Torpedo-shell” krizi, topların patlayıcı güçlerini arttırmak için kullanılan “picric” asit’in icadından sonra ortaya çıkmıştır. Bu yeni dolgu ile atılan topların, taş yapılı tahkimatları yetersiz kıldı. 1885 de kimyager Eugune Turpin “Picric” asit kullanımını patent altına aldı. Bu madde, topların çok kuvvetli ve dengeli bir şekilde ateşlemesini sağlıyordu. Muazzam patlayıcı gücü olan bu maddeyi, Fransız savaş bakanı topların atılması için askeri tedavüle soktu ve adını “melinite” (melinit yada dumansız barut) olarak değiştirdi. Fitilli fişekler (time delayed fuse) ve melinitinin, tabyaların taş yapılı ve toprakla kaplı olan tonoz tabakasına nüfus edene kadar patlamasını engelleyebilme özelliğine sahipti. İç yapıya doğru nüfuz etmesinden sonra ortaya çıkan patlamanın etkisi muazzamdı. Bu olay, tahkimat mühendisleri için dev bir hamle olmuştu. Tahkimat yapılarına bu denli etkili olan bir silah karşısında yeni bir malzeme arayışına gidilmesi gerekiyordu. [15]

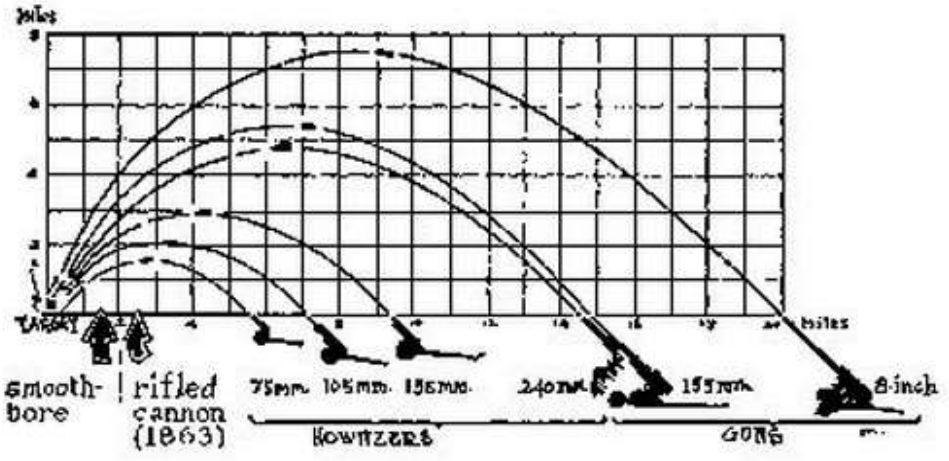

Şekil 2.14. Silahların menzilleri [8]

Teknolojik gelişmeler silah üretiminde ve savaşın şekillenmesinde neredeyse en önemli etken olmuştur. Barutun ortaya çıkması ile aktif hale gelen ateşli silahlar Tabyaların tasarımlarında ve stratejik olarak konumlanmasında belirleyici bir rol üstlenmiştir. Top eskiden basit madenlerden üretiliyor, yıkıcı etkilerinden çok söz edilmiyordu. Topun üretim malzemesi değişip geliştikçe, yıkıcı etkileri de o denli artmış, tahkimlerde kullanılacak olan malzemelerin toprak siperlerden, taş ve tuğla gibi sağlam kargir siperlere dönüşmesine sebep olmuştur. Çelik endüstrisindeki gelişme (çeliği işleme tekniği) yivli silahların üretimini getirmiş (çeliğin içine açılan yivler atılan mermi veya topun daha uzak noktalara kadar ulaşmasını sağlıyor), savaşlarda atış menzilinin artmasına sebep olmuştur. Bu gelişme ufak çapa sahip olan kale savunmacılığından uzaklaşmayı, savunma çapının artışını doğurmuştur.1800'de Silahı arkadan yükleme ve geri tepme mekanizmaları mükemmelleştirildi. Dumansız barut devreye girmiş, gözlemleme ve konuşlandırmanın etkisi bu gelişmelerin yanında yetersiz kalmaya başlamıştır. [15] 1885 senesinde picrik asitin devreye girmesi ve bu malzemenin tabyaların taş yapılı ve toprakla kaplı olan tonoz tabakasına nüfus edene kadar patlamasını engelleyebilme özelliği nedeniyle tahkimatlarda oluklu çelik zırh üretmişlerdir.

2.2. AVRUPA'DA RÖNESANS SONRASI TAHKİMAT YAPILARI

Tahkimat (fortification), savaşlarda kullanılmak üzere savunma amaçlı inşa edilmiş askeri yapılar ve binaları tanımlar. İnsanoğlu binlerce yıllık uygarlık tarihinde çok çeşitli şekillerde savunma amaçlı yapı inşa etmiştir. Terimin aslı Latine fortis (güçlü) ve facere (yapmak) kelimelerinden türetilmiştir. [8]

Tahkimlerin 17. Yüzyıla'a gelinceye dek tarih içindeki yeri:
1.Antik Çağ Kalesi,
2.Bizans Kalesi
3.İslam Kalesi
4.Ortaçağ Kalesi
5.Rönesans Kalesi şeklindedir. [16]

Barutun ortaya çıkmasıyla, mevcut tahkimlerin modifiye edilmesi gerekiyordu. Toplar, tahkimat sistemlerinin tasarımlarını etkileyene kadar bir süre kullanıldı. Topların tuğla ve taş yapılar üzerinde etkisi olmadığı için hücumdan çok savunmada daha etkiliydiler. Örnek olarak 1428'de Orleans'ı kuşatan İngilizler, savunmadaki topçu sınıf üstünlüğünden ötürü bozguna uğradı. 15. Yüzyıl'ın ortasında Fransız Bureau kardeşler yeni demir top mermileri geliştirdiler ve buda topların güçlenmesini sağladı. [17]

Büyük değişim 1494'te İtalya'nın istilasında 8. Charles tarafından geliştirilmiş kuşatma tatbikatıyla geldi. Çöken kalelerin ve müstahkem şehirlerin çok hızlı bir biçimde düşmesi, dönemin savunmasının ne kadar zayıf olduğunun en büyük göstergesi oldu. Savunma için yeni bir sistem geliştirilmesi kaçınılmazdı. Cosseron de Villenoisy ayrıca şunları demişti : "Rönesans'taki mental aktivite ve savaşvari durumların her yerde boy göstermesi bu sistemin geliştirilmesi için daha uygun bir zaman olamazdı". Da Vinci, Michelangelo ve Machiavelli gibi büyük entelektüeller dahi o dönemki savunma sorunları için bizzat uğraş vermişlerdi. Topçu kuvvetleri, tuğla ve taş yapılı duvarları yok edecek güce geldiğinde 2 sonuç ortaya çıktı. Taş ve tuğla yapıların daha az zarar görebilir bir hal alması için modifikasyonu, defans hattındaki silahlandırmanın ve askerlerin geliştirilmesiydi. [17]

Antik ve ortaçağ tahkimatında kullanılan hendek, 16. Yüzyıl'da daha temel ve karakteristik olmaya başladı. Hendek: Hem siper için toprak sağlamasında hemde duvarın gizlenmek için bir çökük oluşturmasının yanında bir engel olarak da kullanıldı. Hendeğin her iki tarafına duvar yapılarak savunma gücü arttırıldı. Hendek karşı duvarının ötesine, Hendek set duvarının korumasını arttırmak için toprak istif edildi. Bu istiflenmiş toprak yumuşak bir geçişle eğimlendi. Bu eğim, Siper (rampart) ateşlerine engel teşkil etmeyecek şekilde

düzenlendi. Bu alana da şev (glacis) deniyordu. Hendek set duvarının kullanılması ile bu hareketler gerçekleştirilemez hale geldi. Şevin arka kısmı: Hendek karşı duvarının üzeri devriye için boş alan bırakıldı. Birliklerin burada toplanması güç olduğu için bu alan 10 metreye kadar genişletildi. Bu alan da geçit (coveredway) olarak adlandırıldı. Böylelikle modern kalıcı tahkimatların elemanları profil olarak tamamlanmış oldu. [17]

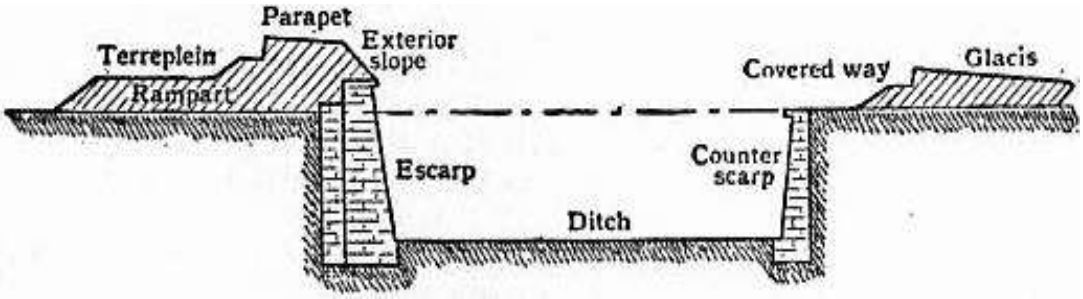

Şekil 2.15. 16. Yüzyıl Tahkimatın Öğeleri [17]

Rönesans Sonrası: 17. y.y. en önemli savunma sitemi Vauban'dır. Vauban, kalıcı tahkimatların en temel sistemidir. Fransız komutanı Sébastien Le Pretre de Vauban, Fransa'da 1650 yılında askeriye'ye girmiş, 1688 yılında komutanlığa getirilmiştir. 33 mekanın istihkamını yapmış, 300'den fazla tahkimi geliştirmiştir. [18]

Vauban'ın en temel kurgusu nehirleri ve doğal engelleri kullanabildiği, paralel bir hat savunma hattı oluşturmaktı. Bu alana Pre Carre (yani ön kare) denmektedir. Pre Carre sistemi, zamanın yenilikçi bir çözümüydü. Öncelikle yerel bir sorun olarak düşünülmesine karşın, ulusal bir hale dönüştü. 17. Yüzyıl'da merkezi bir Fransa düşünülüyordu. Fakat sınırlarının tanımı doğal önleyici olan bölgeler "İngiltere Kanalı (kuzey batıda), Biscay Körfezi (Batı) , Pyrenees (Fransa'nın güneyinde, İspanya Sınırındaki Bölge, (Ormanlık Alan), Akdeniz Kıyıları (Güney), Alpler (Güneydoğu) ve Ren Nehri (Kuzeybatı-Almanya sınırı)" tanımlandı. Prusya – Fransa savaşının gerçekleştiği Savoy, Lorraine, ve Mulhouse bölgeleri Vauban zamanında bağımsızdı.

Vauban'ın anahtar kelimesi ulusal alanın karesine gönderme yapmasına rağmen, altıgen olarak bilinen Modern Fransa'nın Dunkirk, Strasbourg, Nice, Perpignan, Bayonne ve Brest

şehirleri öncü olarak belirlemişti. Vauban bu bölgelerin güçlendirmesine yardımcı olmuştu ve diğer yerlerde güçlendirmelerin arkasına 2. bir hat olarak sayısız arka savunma hattı oluşturmuştur. Vaubanın asıl amacı, özellikle Hollanda'ya olan sınır hatlarındaki defansı modernleştirmekti ki Hollanda sınırında 2 net tanımlanmış güçlendirme bariyeri olmalıydı. İngiliz kanalından Meuse'ye uzanan iki hat 13 yerden oluşmaktaydı (mavi hat). Vauban'ın övündüğü şey, İsviçre ve Kuzey Denizi arasındaki her tek mevkinin, 1914-1918 yıllarındaki batı savunmasında olduğu gibi Fransız garnizonunun top atışlarını işitebileceği yakınlıkta olması gerektiğiydi. [19] Böylelikle saldırılan tahkimlerin arkasındaki savunma hattı destek olabilecekti.

Şekil 2.16. Fransa Altıgen'i [19]

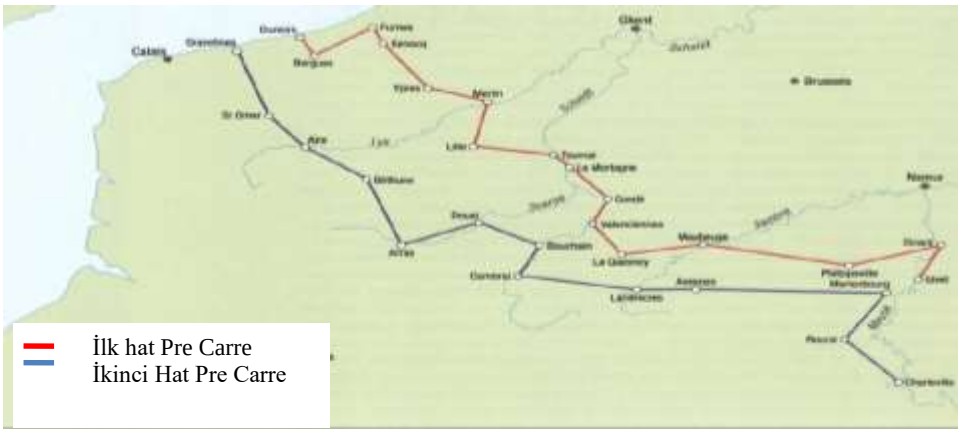

Şekil 2.17. Fransa Vauban Sınır Savunma Hatları [19]

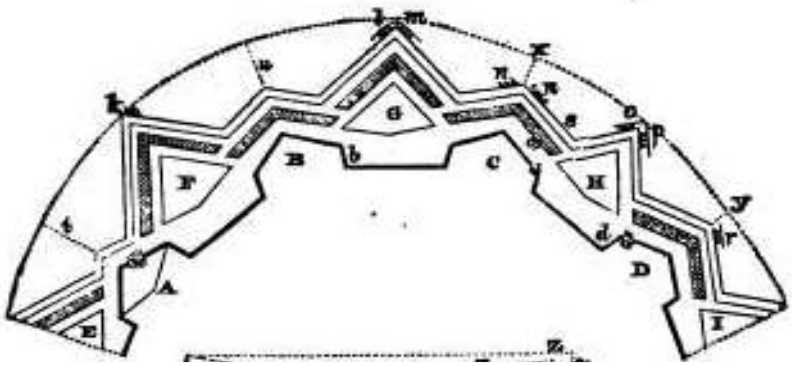

Şekil 2.18. Vauban Sistemi 1. Method [9]

Vauban sisteminde uç burunlar 75 ve 90 derecelik açılarla yapılırdı. Bu açılardan daha geniş olması durumunda savunma yetersiz kalırdı. Saldırı esnasında açılı kısımlar ateşi absorbe edecek şekilde ve diğer yakın uçları destekleyecek şekilde tasarlanmıştı. Vauban sisteminin gelişimini yan kesitleri karşılaştırarak daha net belirleyebiliriz. 16. Yüzyıl'daki hendek sistemi vauban sisteminde ciddi bir gelişim göstermiştir. B bölümünün önündeki C hendeğinde duvardan sonra ufak bir atış tuzağı bulunmaktadır. Hem C hem de E bölümünde tam ortada yarıklar bulunmaktadır. Bu bölümler engel olarak düşünülmüştür. 3 ve F Bölümü de biribiri ile neredeyse aynı şekilde biçimlenmiştir. Vauban Sisteminde D bölümü eklenerek savunma daha da güçlendirilmiştir. F ve D bölümünde piyadeler A bölümünde Topçu Birlikleri konuçlandırılmıştır. Vauban sisteminde A bölümün önünde bulunan B kısmında gözetleme kuleleri ve tüm Ana kaleyi çevreleyen piyade bölümü mevcuttur.

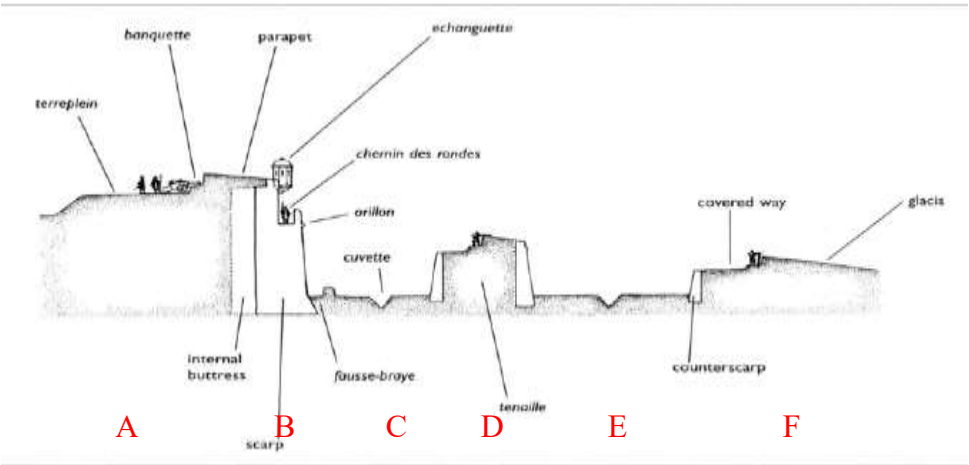

Şekil 2.19. Vauban Sistemi Kesiti [19]

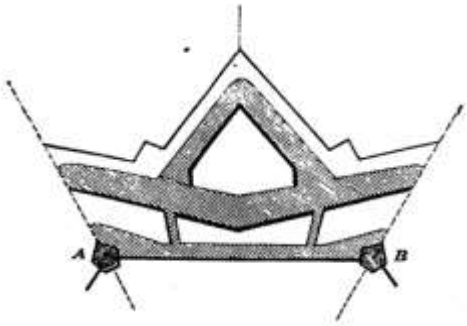

Şekil 2.20. Vauban Sistemi 2. Method [9]

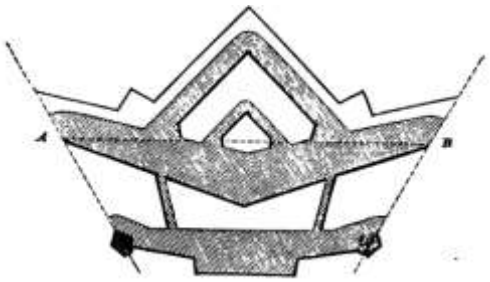

Şekil 2.21. Vauban Sistemi 3. Method [9]

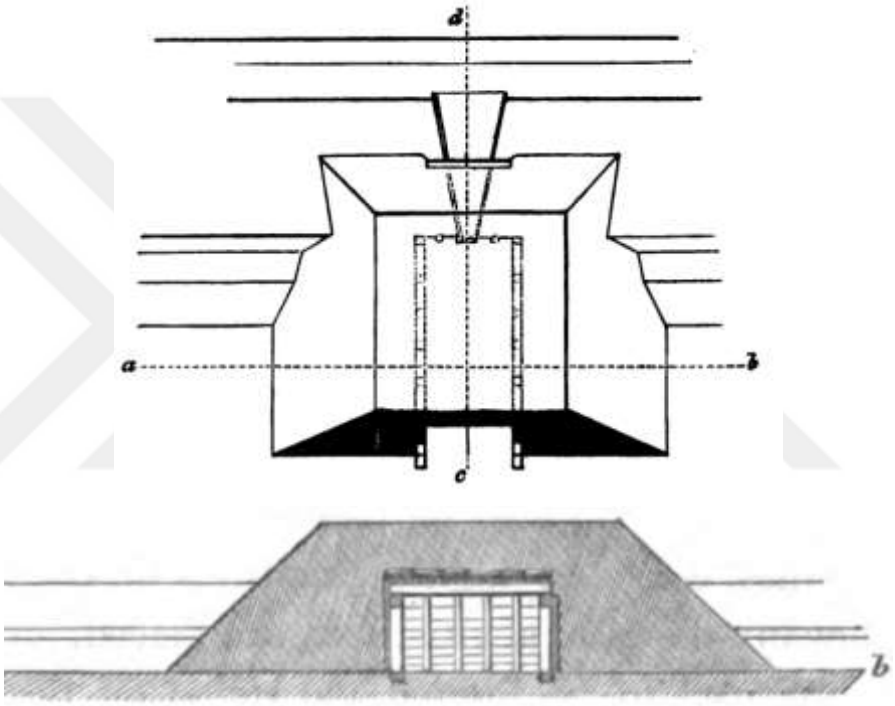

Şekil 2.22. Vauban-Barut Deposu Plan ve Kesiti

Vauban'ın 2. ve 3. Metodunda Sistemin çapı genişlemekte, destek üçgenleri çoğalmaktadır. 3. methodun şeklinde görüldüğü üzere C'nin önünde ayrı bir hendek daha bırakılmıştır. 3. methodta İç kale bölümündeki düz duvar kademeli olarak yapılmıştır.

Vauban Sisteminin barut depoları ahşap kalaslarla oluşturulmuş bir strüktüre sahiptir, yerin altında gömülü bir şekilde bulunmaktadır (Şekil 2.22.). Üzeri toprak ile kaplanmıştır. Türkiye'de Edirne ve Çatalca'da bulunan tahkimatların barut depolarının oluşturulma prensiplerinin kaynağı Vauban sisteminin barut depoları ile benzerlik göstermektedir (Şekil 2.23-2.24)

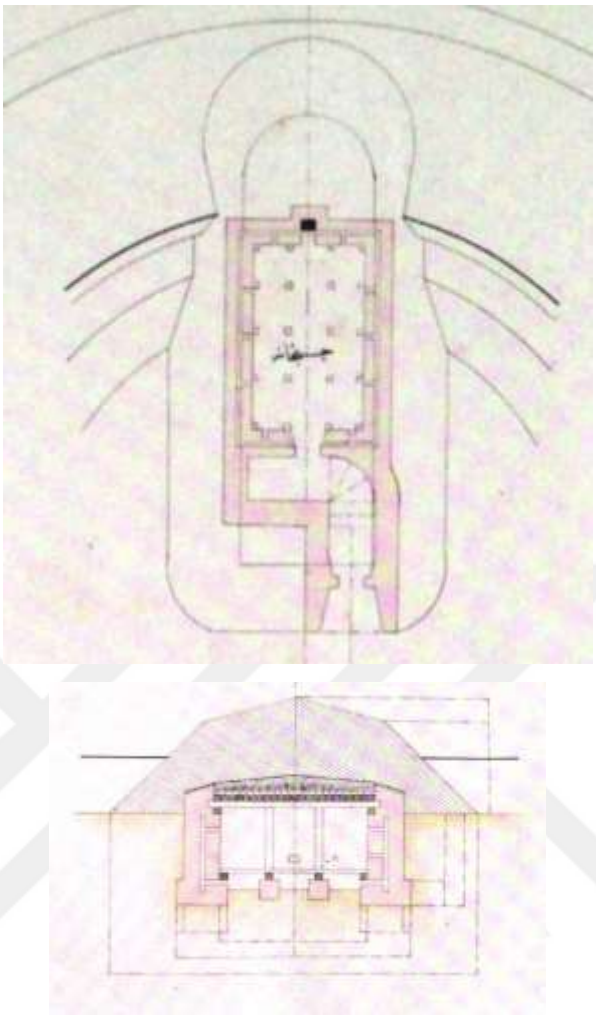

Şekil 2.23. Çatalca Hattı Müdafaasındaki Cephenelikler [20]

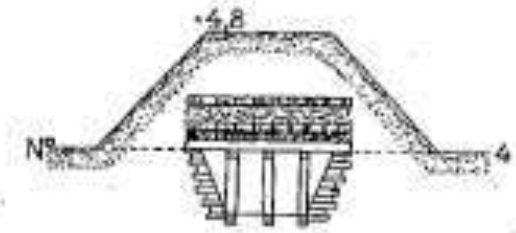

Şekil 2.24. Edirne Merkez Tabya Cephenelikler [21]

Çatalca ve Edirne savunma hattında bulunan topçu odasının orta kısımlarında dikmeler bulumaktadır. Çatalca'da bulunan topçu odası daha gelişmiş durumdadır. Zaman içinde kemerli geçişler sağlanarak orta kısımda bulunan konstrüksiyon malzemeleri kaldırılmıştır. Düz olarak yapılan örtü sistemi Çatalca hattında da görüldüğü üzere kademeli olarak yapılarak gelişim göstermiştir.

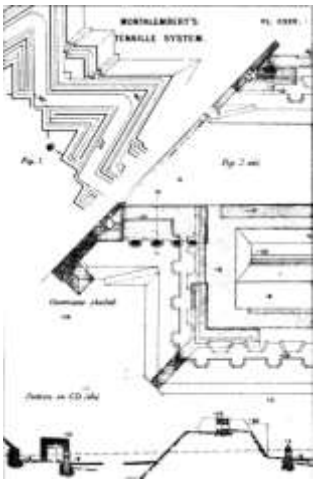

Şekil 2.25 [14]

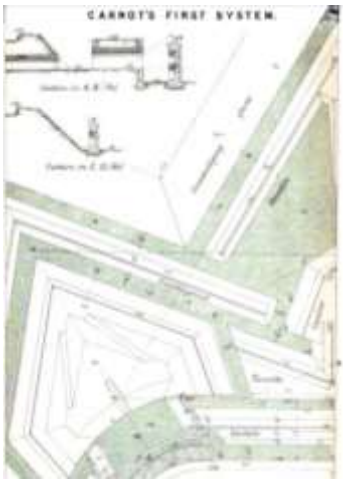

Şekil 2.26 [14]

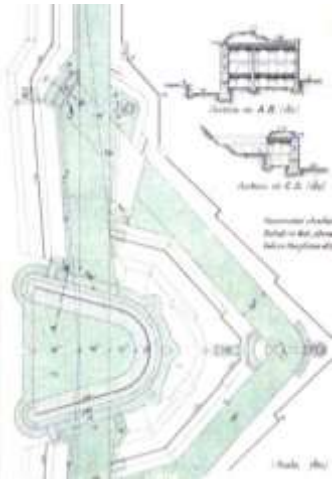

Şekil 2.27 [14]

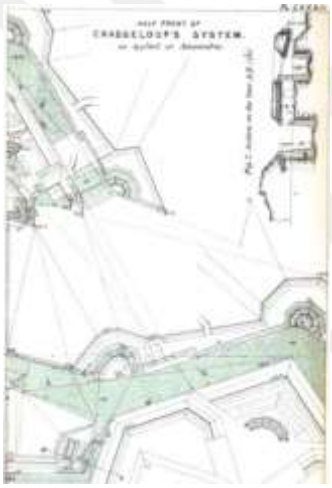

Şekil 2.28 [14]

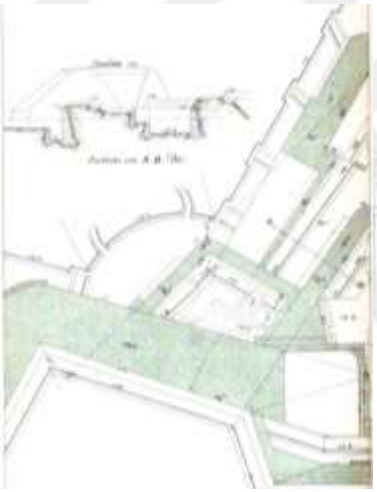

Şekil 2.29 [14]

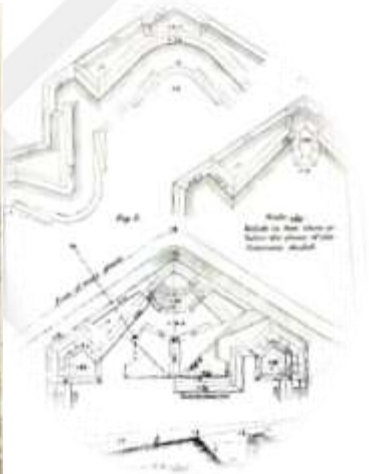

Şekil 2.30 [14]

Şekil 2.31. Vauban Sisteminden Şehir Savunma Sistemine Geçişte Kullanılan Sistmeler

1. Montalembert Hendek İçi Savunma Sistemi – 1776'lar
2. Carnot Sistemi- Hendekte yer alan yapılara silahla ateş etmek için mazgalları geliştirdi.
3. Prusyan Sistem- Tahkimat dış bölümlerinde yapı oluşumları
4. Chasseloup's Sistem
5. Dufour's Sistem - 1847
6. Choumara Sistemi -1855

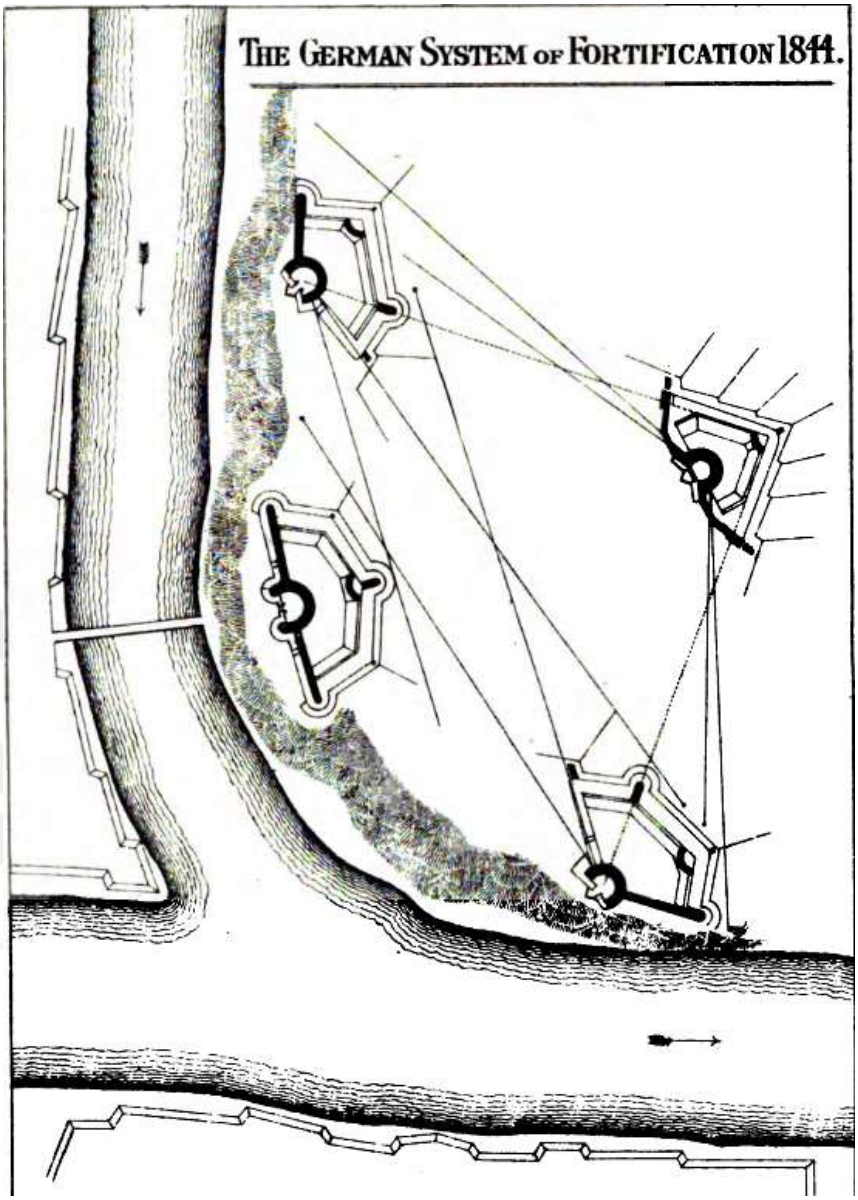

Şekil 2.31. Alman Tahkimat Sistemi– 1844 [14]

1815 barışından sonra batı Alman cephesinde ilk yapılan çalışmalar, Ren Nehri hattını güven altına almak oldu. Cologne'de, her bir burç içerisine büyük hendek kısmına bina inşa etmek suretiyle bütün tahkimat bölgesi kuvvetlendirildi. İki taraftaki yüzey kanatlandırılmıştır. Buna ek olarak iç hattan 450 m. uzaklıkta, şehrin etrafına 10 tabya inşa edilmiştir. Bu tabyaların her biri kadame kademe inşa edilmiş; sermaye olduğu zaman inşaatlar sürmüş ve yapıların tasarımı zamanında ilerlemesinden ötürü değişen fikirlerden dolayı üzerlerine değişiklerle uygulanmıştır. [14]

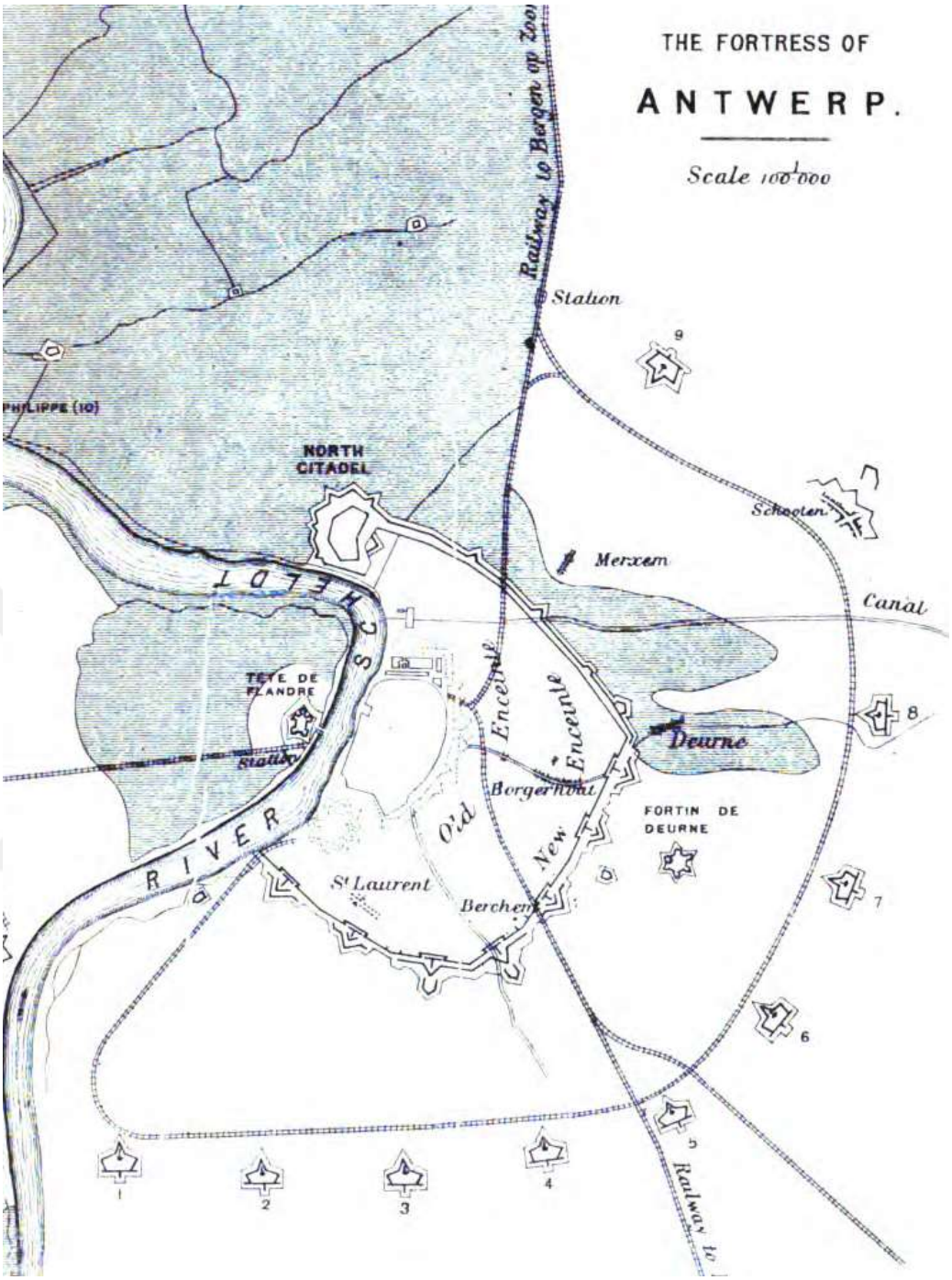

Şekil 2.32. Antwerp Tahkimleri – 1859 [14]

Henri Alexis Brialmont Belçika'nın en önemli konutanlarındandır. İlk olarak şehrin uzağında tahkimler oluşturulması fikrini savunmuştur. Kentin çevresine, 4 km. uzağa 12 adet üçgensel ve yamuk şeklinde planlanan tabyalar tasarlamıştır. Brialmont tabyalarda betonu ve geri tepmeli bataryaları kullanma fikrini savunmuş ve uygulamıştır. [22]

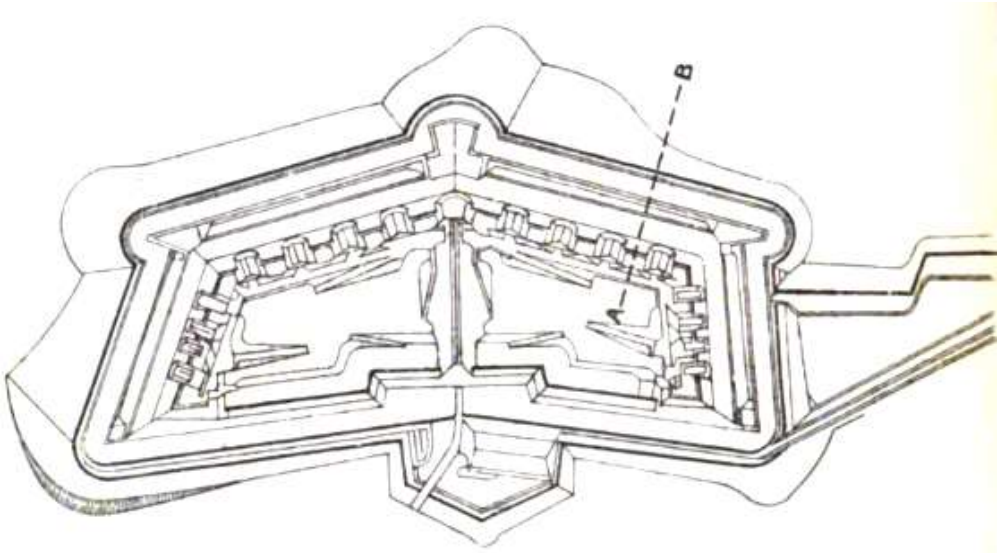

Şekil 2.33. 1871 Sonrası Alman Tabyası [14]

1871 de Fransa, Fransa- Prusya savaşını kaybetmiştir. Anlaşma sonucu Almanlar, Alsace ve Lorraine'in önemli vilayetlerini tarafına geçirmiştir. Fransa'nın yeni savunma hattı batıya doğru kaymıştır. [23] Savaşın kaybedilmesi sonucunda; eksikliği görülen eski güçlendirmeleri modernize etmek ve yeni savaş tekniklerine adapte olabilen yeni güçlendirmeler yapmak ve özellikle topçu birliklerinin etkisini, yeniçağın taleplerine uygun olarak büyük ölçüde geliştirilmesi gerekmiştir. Fransa 1872'de Savunma Komitesi kurmuştur.

Yeni savunma Sistemi, Fransız tahkimat komisyonu baş askeri mühendisi General Sere de Rivieres tarafından geliştirilmiştir. Barriere de fer (çelik hat) adıyla bilinen ve Fransız sınırları ile önemli kıyı noktalarını koruyan sistemin arkasındaki öncülerdendir. İlk savunma pozisyonları eski Prusya kuşatma bataryalarının olduğu bölgeler üzerine kurulmuştur ve 40 yıl boyunca 2 eşmerkezli halkalar üzerine şehre yerleştirilmesi yapılmıştır. [23] Sistem, savunmaya dayalı perde ve güçlendirilmiş şehir konseptine dayanır. Defansif perde düşmanın geçişini engellerken, şehirler sonuncu ani akın için mevzileri donatmak amacıyla kullanılır. Perde süreklilik arz etmez ve muhtemel bir saldırıyı, şehrin güçlendirilmiş olan ikincil bir hattına kanalize etmek üzere düzenlenmiştir. Diğer benzer sistemler, savunma güçlerini arttırmak için saldırının ilerlemesini geciktirmek amacıyla kullanılır.

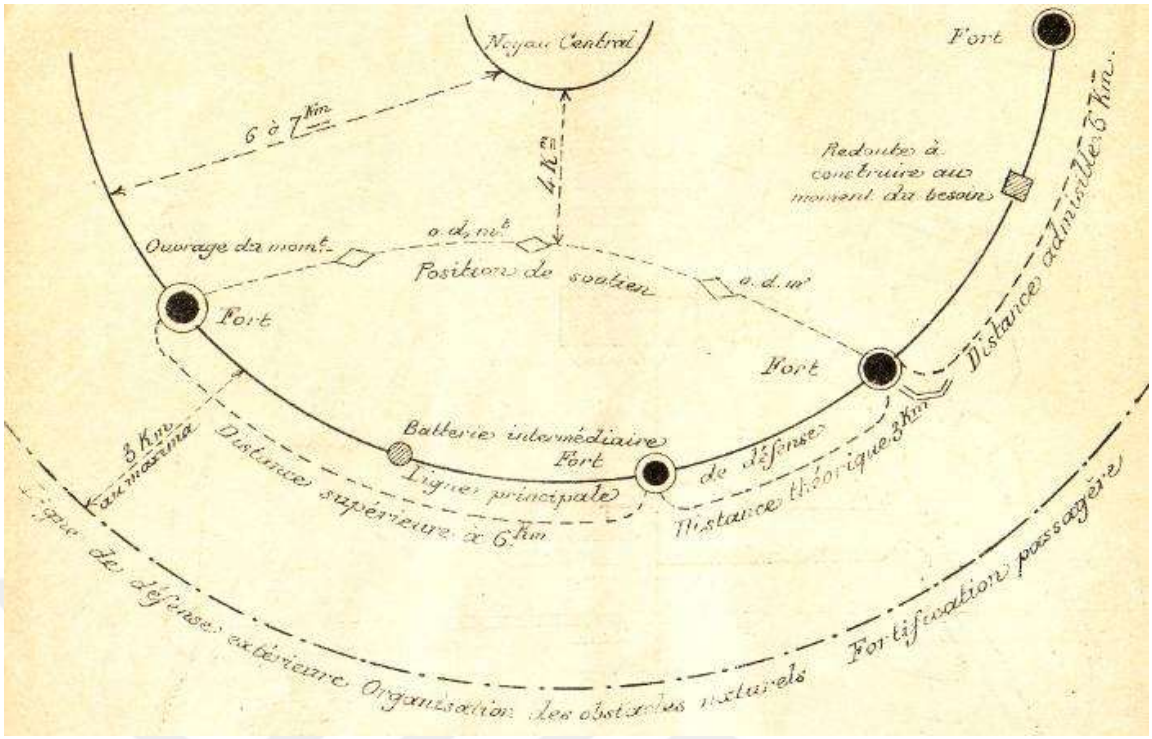

Şekil 2.34. Sere de Rivieres Sistemi Tahkimi [23] [2]

Tipik bir savunma noktası; şehri çevreleyen ve merkezden 6- 9 km uzaklıkta bulunan bir tabya halkasından oluşur. Tabyalar, karşılıklı destek verme özelliğine sahiptir ve saldırıları bastırabilmeleri açısından birbirlerinin menzili içerisindedir ve bu noktaları vurabilirler. Temel tabyalara ek olarak, tabyalar arası destek sağlamak amacıyla tabya aralarına yapılmış küçük yapılar bulunur. Bu yapılar, bombardıman sırasında piyadelere korunak oluşturur ve yedek topçuları barındırabilirler. [24]

Durdurucu tabyalar, perdeleme tabyaları ve noktasal savunma yapan tabyalar şeklinde üç şekilde tanımlama yapabiliriz. Durdurucu tabyalar, özerk tabyalardır. Sistemin geri kalanından izole edilmiş bir noktada işlevlerini yerine getirme özelliğine sahiptirler ve kendi savunmalarını temin ederler. Bu tabyalar, tüm yönlere atış yapabilirler. Perdeleme tabyaları, kendi türündeki diğer tabyalara karşılıklı destek sağlar ve genellikle ön safta savunma yapar. Topçu birlikleri çok özel kontrol alanlarına odaklanır.

[2] Edirne Tabyalarının konumlandırılma Sistemi bu Sistemle benzerlik göstermektedir.

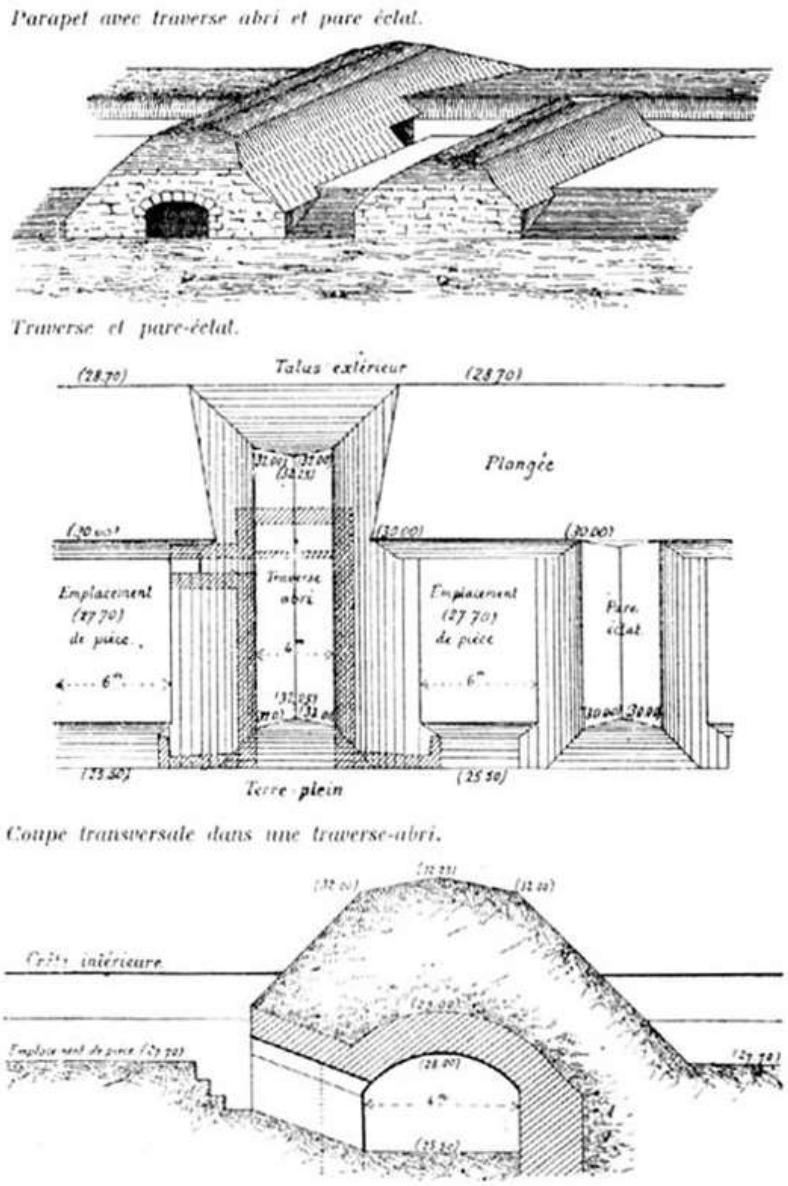

Şekil 2.35. Sere de Rivierse Sistemi Bonet : Plan - Kesit – Perspektif [25]

Modern güçlendirmeler 1885 yılından sonra ortaya çıkmıştır. Almanlar, 2 sene boyunca deney yapmışlar, Fakat Fransa'da bu konuda Malmaison Tabyasında benzer deneyleri yapacaklardır. Bu deneylerin raporları sansasyon yarattı ve kalıcı tabyaların sonunun geldiğine dair düşünceler başladı. Cephanelik siperleri tek mermi ile patlıyordu, müstakil duvarların arkasına 2 ya da 3 mermi atınca ya yıkılıyordu veya yarık açılıyordu. Ancak unutulmamalıdır ki o zamanki yapılan çalışmalar yüksek oranta top atışına maruz kalacak şekilde tasarlanmamışlardı. Cephanelik siperlerinin üzerinde top mermisini durdurucak kadar toprak vardı ama yığma taş yapılara temas etmesini engelleyecek kadar yoktu ve

büyük patlayacılara dayanacak kadar kalın değildi. Diğer deneyler Almanya, Hollanda, Belçika ve Avusturya ile aynı yönde yapıldı. Almanlar 20 ile 58 kg arasında değişen patlayıcılar kullandı.

Yabancı mühendisler ilk sansasyonun ardından sakinleştikten sonra yeni mermi türlerine dayanacak çalışmaya koyuldular. Müstakil duvarlar ciddi biçimde güçlendirildi ve devrilmeye karşı tasarımı geliştirerek ağırlığı sayesinde karşı geldi. 1,3 ve 3 metre kalınlığında beton örtüler inşa edildi ve üstü mermi sert yüzeye çarpsın diye üstü açık bırakıldı. Kubbeler ve kaplamalı örtüler fikri Avrupa'da genel olarak kabul edildi. Demir ve çelik endüstrisindeki gelişmeler, yeni tabyaların yenilikçi yöntemlerle zırhlanmasına olanak tanıdı. 1875'te çekme demir kullanılarak üretilen Mougin lamine zırh, tabyalarda kullanılmaya başladı. [26]

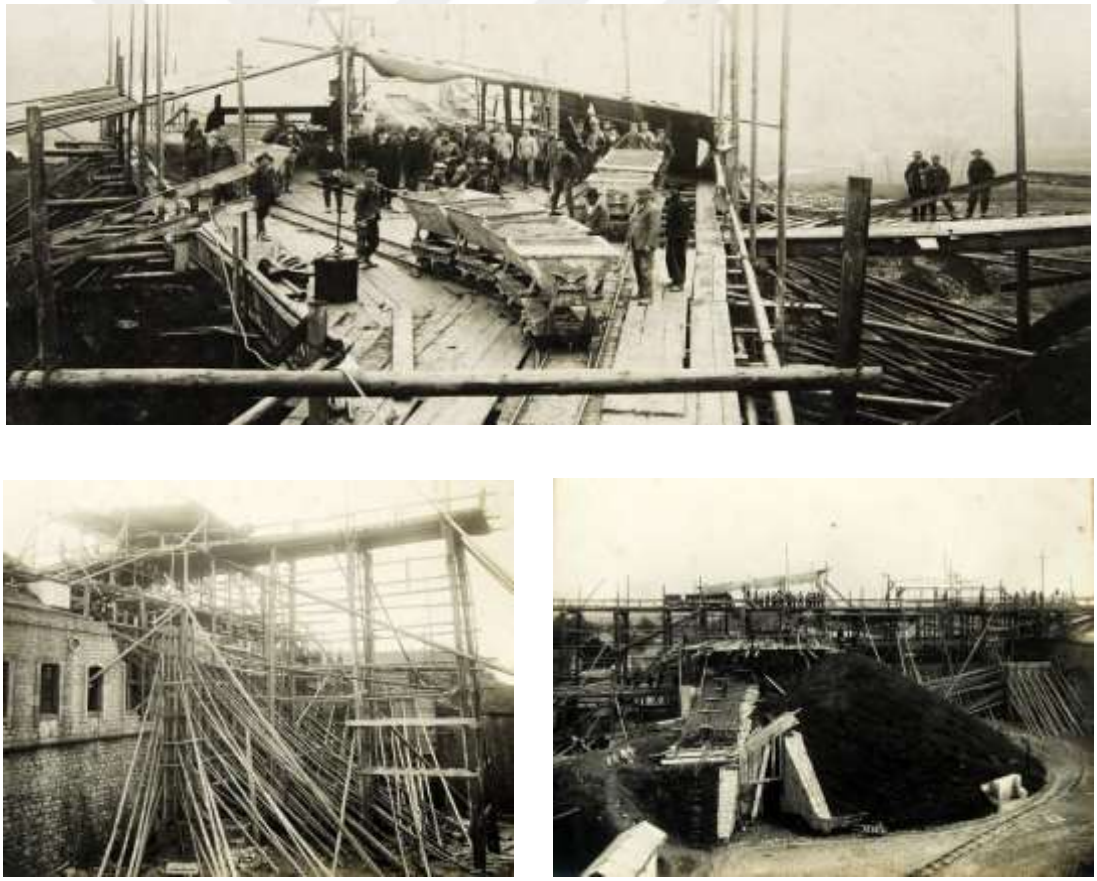

Fotoğraf 2.1. Fransa Vezelois Tabyasında Betonun kullanımı -1905 [26]

BÖLÜM 3

EDİRNE'DE 19. - 20. YÜZYIL BAŞI SAVAŞLARI ve TAHKİM İNŞASI

3.1. 1828-1829 OSMANLI RUS HARBİ ve TAHKİMAT SİSTEMİ

3.1.1. Savaşın Nedenleri

Osmanlı Devleti, dünya tarihinde kurulmuş devletler içerisinde en önemlilerinden biridir. Altı yüzyıl boyunca bölgesine hükmetmiş olan bu devlette, hanedan değişimi söz konusu olmaksızın, çok geniş bir coğrafyada birbirinden farklı dil, din ve kültürlere mensup kitleler aynı idare altında toplanmıştır.

Bir başka önemli devlet olan Rusya ise; Türkistan'da, Timur'dan sonra güçlü bir devlet kurulamamasından faydalanarak tarih sahnesinde yerini almıştır. 19. Yüzyıl ortalarına gelindiğinde Türkistan'da Hive, Buhara ve Hokand Hanlıkları adında üç Türk Devleti mevcuttu. Ortaçağ İslam Şark kültürü ve medrese zihniyeti ile bağnazlığın hüküm sürdüğü, despotluğun sınırsız olduğu bu devletlerin, askeri ve iktisadi güçleri de zayıftı. Bu üç devlet arasında eksik olmayan iç mücadele buradaki Türklerin büsbütün zayıf düşmelerine sebep olmuştur. [27] Rusya, Türkler arasındaki bu dağınıklıktan yararlanarak, dağınık topluluklar halinde yaşarken birliğini 17. Yüzyıl sonlarında kurmuş ve artık 18. Yüzyılda önemli bir güç haline gelmiştir. 18. Yüzyıl Osmanlı tarihine baktığımızda göze çarpan ilk olgu, artık çöküş dönemine girmiş olan Osmanlı ile kötü emelleri çoğalmış Rusya'nın mücadeleleridir. Rusların emellerini en iyi ortaya koyan gelişme, 1700 İstanbul Sözleşmesi ile Azak kalesinin Ruslara bırakılmasıdır. Bu gelişme Kırım'da fazla yankı yandırdığı gibi

İstanbul'da da iyi karşılanmamış bir durumdur. [28] Akdeniz'e, sıcak denizlere ulaşmak Çarlık Rusya için geçici bir hedef değildir. Bu önemli problemi onun karşısına her an çıkaran coğrafi şartlardır. Çünkü boğazlara sahip olmayan bir Rusya, evinin anahtarına sahip değil demektir. [29]

Panslavizm, Avrupa'da 1789 Fransız ihtilali ve 1846 ihtilallerinden sonra oluşmuştur. Adı geçen ihtilaller Avrupa milletleri arasında milliyetçilik akımının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu, zamanla siyasi bir nitelik kazanmış Balkanlarda yaşayan Sırp, Hırvat, Sloven, Bulgar gibi kavimler, dil ve kültür gibi unsurlara sarılarak bir milli birlik hareketine kalkışmışlardır. Rusya bu akımı körüklemek amacıyla yaygınlaşmasını teşvik etmiştir. Böylece siyasi bir yön kazanan Panslavizm, Türkleri Avrupa topraklarından atıp, İstanbul'u merkez yaparak, büyük bir Slav Devleti kurmayı öngören dava haline getirilmiştir. [30] 18. ve 19. Yüzyıl başında Rus yayılması bir yandan tamamen Rusya'nın talepleri ve ihtiyaçları ile Ortodoks kiliseye kendini adayış, diğer taraftan Rus olmayan Slavların yaklaşma arzusu, bir birlik içerisinde bütünleşmek isteğinden geliyordu. [29] Panslavizmin siyasi bir hareket olması Rusya'nın bu durumu kendi emperyalist amaçlarına alet etmek istemesiyle mümkün olmuştur. [28] 1848'de Rus İmparatorluğu sınırları içerisinde yaşayan Beyaz Ruslarda ve Osmanlı Devleti sınırlarında yaşayan Bulgarlarda milli denecek hiçbir uyanış söz konusu değildi. [29]

Rusya'da da önce bir kültür meselesi şeklinde gelişmiş, sonraları siyasi bir renk almıştır. Bu açıdan Rusya dışındaki Slavlarla Ruslar arasında bir benzerlik olmakla beraber, Rus Panslavizminin bütün Slavları Rusya'nın hegemonyası altında ve Slavları Ruslaştırmak amacını göz önünde tuttuğu görülür. Yani Panslavizm = Panrussizm kalıbına girmiştir. [28] Rusya'nın egemenliği altında bütün Slavları birleştiren bir devlet kurulmasını amaç edinen panslavistler, bu akımın yardımı ile Rusya'yı düşündükleri seviyeye getirmek için de şu yönde çalışmasını istiyorlardı:

1- Doğuda yeni fetihler yaparak Rus emperyalizmini geliştirmek,
2- Rusya'nın egemenliği altında bulunan bütün ırkları Ruslaştırmak,
3- Rusya dışında bulunan Slav topluluklarını Rus egemenliği altına almak. [31]

Rusya'nın yayılmasını esas alan Panslavizm akımı öncelikli hedef olarak Osmanlı İmparatorluğu'nu, daha sonra da Avusturya- Macaristan İmparatorluğu'nu, yani Balkanları hedef almıştı. Nitekim Rusya, Kırım savaşı ve 1856 Paris Antlaşması ile uğradığı yenilgi üzerine, bu bölgede uğradığı zararları, Panslavizm yardımıyla gidermek üzere harekete geçmiştir.[31] Rusların, Türkler aleyhinde, ısrarlı olarak güneye doğru yayılmaya devam etmeleri sonucu, Türk- Rus ilişkileri 17. Yüzyılın sonlarından 20. Yüzyılın başlarına kadar, devamlı mücadelelerle geçmiştir. 1830'lardaki Kavalalı Mehmet Ali Paşa krizi sırasındaki yakınlaşma haricinde, Türk-Rus ilişkileri devamlı bir mücadele haline getiren taraf uluslararası hukuk kurallarına uymayan Ruslar olmuştur.[32]

Bu dönemde Balkanlarda yıllardan beri süregelen kargaşa ve huzursuzluk Rusya ve Avusturya'nın desteği ile ayaklanmaya dönüşmüştür. Sırp isyanı nedeniyle Rusya işe karışmış, Osmanlı askerlerinin başarısız olmaları üzerine 1812'de Bükreş Antlaşması imzalanmıştır. Toprak kaybına rağmen bölgedeki huzursuzluk devam etmiştir. Öte yandan Mora'da baş gösteren Yunan isyanı kısa sürede uluslararası nitelik kazanmış, Rusya yeniden işe karışarak Osmanlı topraklarına girmiştir. 1829 Edirne Antlaşması ile Yunanlılara bağımsızlık öngörülmüş ve 1830'da yıllardan beridir Osmanlı egemenliğinde olan Yunanlılar bağımsızlık kazanmışlardır.[33] Bu nedenle Panslavist politika eksenindeki politikalar meyvesini vermeye başlıyor, akabinde bağlı eyaletler tek tek Osmanlı Devleti'nden kopabilme mücadelesine giriyordu. Tüm bu gelişmelerde ise başrolü Rusya oynamaktaydı.

Savaş öncesine bakıldığında Osmanlı Devleti'nin böyle bir savaşa hazırlıklı olmadığı görülecektir. Osmanlı Devleti, 1826 yılında tarihi bir sorununu çözmüş, Yeniçeri Ocağını kaldırılmıştı. Hemen arkasından 1827 yılında Navarin'de Osmanlı donanması yakılmıştır. Bir başka gerçekte, kaldırılan Yeniçeri Ocağı yerine kurulan Asakir-i Mansure'nin henüz tam anlamıyla eğitimlerinin tamamlanmamış olmasıdır. Daha önceki yıllarda yaşanmış olanlardan dolayı, Fransa ve İngiltere ile olan ilişkilerin kesilmiş olması olası Rus harbinde gelebilecek bir yardımın da olanaksızlığını gösteriyordu.[34]

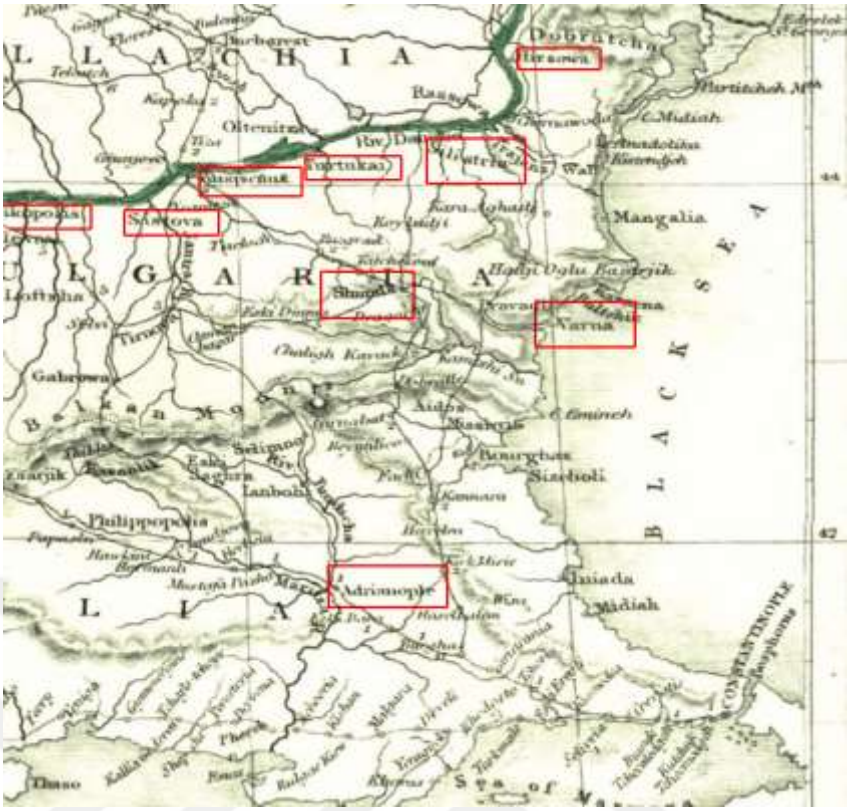

Şekil 3.1. 1828 -1829 Balkan Haritası [35]

Rusya ise, Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu bu duruma ek olarak kendisi için savaşı kazanabilecek şartları olgunlaştırmıştı. Rusya'nın başında bulunan Çar Nikola, İngiltere, Fransa ve Avusturya'ya karşı bir fetih politikası gütmediğini, amacının Yunan sorununun çözülmesi için, Osmanlı Devleti'ne Londra'da imzalatılmış olan protokolün uygulatılmasını sağlamak olduğu yolunda teminat vererek, Osmanlı-Rus Savaşı sırasında bu devletlerin tarafsız kalmalarını sağlamıştır. İran'la yapılan savaşta da zafer kazanarak güney doğu sınırlarının güvenliğini de sağlamıştı. [34]

Osmanlı-Rus Savaşı, Rusların saldırmaları ile başlamıştır. Savaş Anadolu ve Rumeli kıyılarında cereyan etmiş, Osmanlı kuvvetleri savunma savaşları yapmak üzere düzenlenmişlerdir. Rumeli'de, Ağa Hüseyin Paşa, Tuna Seraskeri, Kaptan-ı Derya İzzet Paşa, Varna Muhafızı; Anadolu'da ise Galip Paşa görevlendirilmişti. 1828'de başlayan Rus saldırıları sonunda İsakçı, Tulçı, Maçin, İbrail ve Hırşova kaleleri kaybedildi. 1829 yılı içerisinde artan saldırılar sonucu Sadrazam Mehmet Reşit Paşa'nın ordusu Kenleftsh'te ağır bir yenilgi almıştır. Devamında ise Silistre ve Edirne Rusların eline geçmiştir. [34]

Şekil 3.2. 1828-1829 Varna Planı [35]

Şekil 3. 3. Silistre Kuşatma Planı [35]

3.1.2. Tahkim Sistemleri

1828-1829 yıllarında yapılan savaşta önemli kuşatmalar yaşanmıştır. Tuna Nehri savaş boyunca doğal bir engel oluşturmuştur. Bu nedenle Tuna boyunca Nikopolis, Sistova, Hirsova, Matchin, Brailow, Isakchi ve Tulca'da önemli tahkimatlar kurulmuştur. Harekatın önemli bir kısmında Rus ordusu Shumla, Silistre ve Varna'da bulunmuştur. Bu bölgede yer alan tahkimatlar, üzerine çok düşünülmeden ve önemsenmeden yapılmıştır. Basit yapılar olmalarıyla dikkat çekmişlerdir.

1828-1829 tahkimleri ile ilgili ulaşabildiğimiz önemli bilgiler bulunmaktadır. Varna kenti, Karadeniz'e yaslanmış ve surlarla korunmaktaydı. Tahkimatlar en basit formda, tek silahlı ve 10 adet tabya bulunmaktaydı. Silistre eski savunması 1810 yılında yıkılmıştı fakat stratejik açıdan önemli bir noktada olması nedeniyle basit şekilde yeniden tahkim edilmişti. Tahkimatta komuta siperleri 2.70 m., karşılıklı şevler 3.00 m. yüksekliğinde ve yüzeyi taş kaplıydı. Üstelik tahkimatı çevreleyen yol tamamlanmamıştı. Ordu, 6000-7000 kişilik silahlandırılmış yerli halktan meydana geliyordu. Bu bölge kolay bir şekilde ele geçirilebilecek durumdaydı. Ruslar 30.000 kişilik güçlü Danube filosu tarafından destekleniyordu. 112 günlük kuşatmanın ardından Silistre'den geri çekildi.

Türkler sadece toprak işleriyle basit tahkimatlar oluşturmuştu. Daha önceki kuşatmalara rağmen tahkim konusunda kayıtsız kalmışlardı. Braila ile deneyim kazanan Ruslar saldırıdan kaçındı ve büyük ölçekte toprak siperleri onardılar. Silistre'de Muhammed Paşa, kuşatmanın kırk dördüncü gününde teslim oldu. Türklerin hazırlıksız bir şekilde yapılan tahkimatları dikkat çekiyordu. [36] Yalnızca toprak tahkimatlarla savunulan Schumla, Edirne Anlaşması imzalanana kadar her atakta saldırılara direnç göstermiştir. Braila, Varna ve Silistre örneklerindeki kalıcı tahkimatlar, taksiksel ve pozisyonel açıdan avantajlı değildir. Basit formlara ingirgenerek yapılmıştır. Teorinin öngördüğü her şey eksiktir. Bu kuşatmalar içerisinde Türkler, alışılmışın dışında azim ve direnç göstermişlerdir. Bu azim Saragoza'daki İspanyolların savunma sistemini büyük ölçüde aşmıştır. Türk ordusu Sebastapol'de Ruslara karşı tahkimat yetersizliği ve ateşli silah eksikliğine rağmen iyi rakip olmuşlardır. [36]

Bu kuşatmalar içerisinde Türkler, alışılmışın dışında bir azim ve direnç gösterdiler. Bu azim Saragoza'daki İspanyolların savunma sistemini büyük ölçüde aştı ve Türk ordusu Sebastopol'de Ruslara karşı mevcut koşullara rağmen (tahkimat yetersizliği ve ateşli silahlar) iyi bir rakip oldu. 1828-1829 savaşı ve bununla birlikte 1854 Silistre ve 1855 Kars kuşatmaları iyi bir şekilde incelenip, çalışılsaydı, Rus ordusu 1877-1878 savaşında büyük hatalar yapıp kayıplar vermezdi. [36]

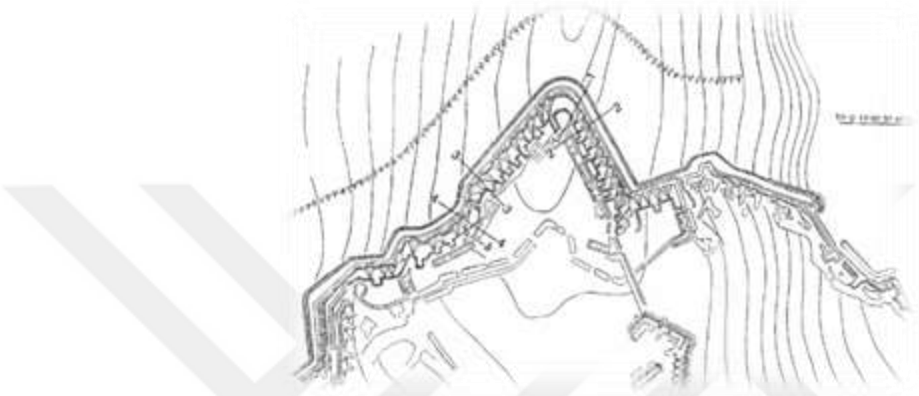

Şekil 3.4. Sebastopol Defans Planı [36]

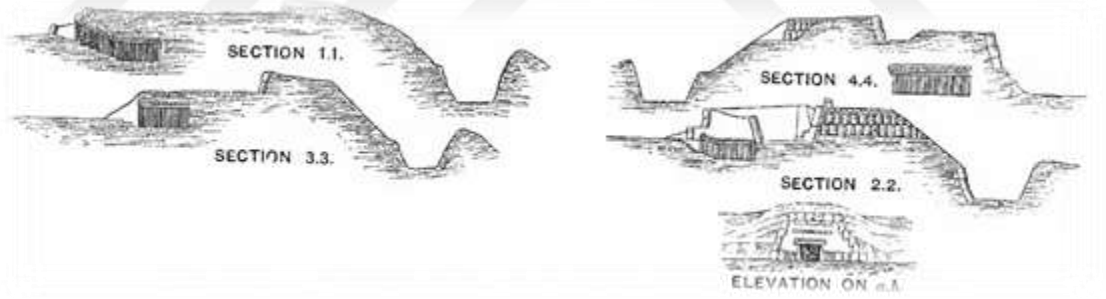

Şekil 3.5. Sebastopol Tahkimat Kesitleri [36]

1854 Savaşı ile birlikte, ağır silahlarda önden yükleme dönemi sona erdi ve kesintisiz tahkimler değer kazanmaya başladı. Silistre çevresinde 1828-29 da bulunan tahkimatlar 1853 senesinde de değişmeden kaldı (Şekil 3.3.). Sadece şehrin doğu ve güneyinde bulunan hakim tepelerde, Türk hizmetinde görev alan Prusya subayının tasarladığı Arab Tabya (Şekil 3.6.) yapılmıştı. Tüm kuşatma boyunca bombardımana maruz kalmış bir şehir, 6 adet birbiri ile bağlatusu olmayan tabya, sadece daha iyi bir teknikle yapılmış 12.000 askerden oluşan, 2,10 mt. hendek derinliğine sahip, etrafında barikatla korunmayan Arap Tabya ile 60.000 kişilik Rus ordusu püskürtülmüştür. –tüm kötü

şartlara rağmen- Bütün operasyon öğretilen teori ile savaş arasındaki farkı göstermektedir. Tahkimatlardaki bu unutulmaz kuşatma, operasyonlarda savunma tarafının da detaylı incelenmesini etkinleştirmiştir. [36]

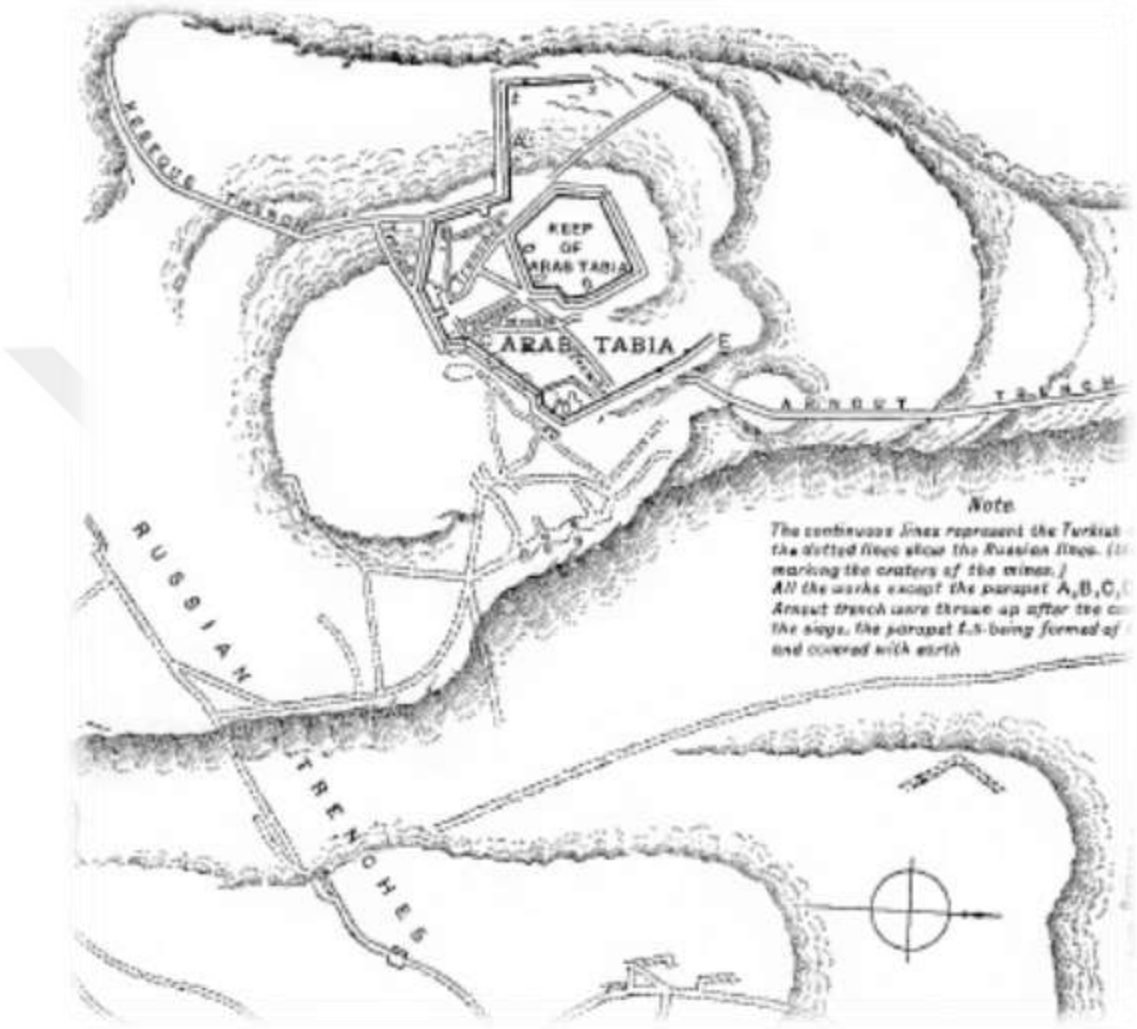

Şekil 3. 6. Silistre Defansı- Arab Tabya [36]

Sebastopol'un güneyinde hemen hemen kalıcı saha savunmaları yoktu. 1832 de gerçekleştirilen proje, temel tabyaların geçitlerinin parçasını oluşturan büyük kışlaların tasarlanması amacıyla gerçekleştirilmiştir. 1854'ün ilk baharında şehri korumak için büyük adımlar atılmıştır: Dünyada daha önce hiç görülmemiş duvarlarda bulunan gözetleme delikleri, barikatlar, geniş sistemli toprak işleri yapılmış ve basit toplar geliştirilmiştir. Redan olarak bilinen No:3 tabyası, bu gelişimi göstermektedir. [36]

3.2. 1877-1878 OSMANLI RUS HARBİ ve TAHKİMAT SİSTEMİ

3.2.1. Savaşın Nedenleri

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı tarihimizde "93 Harbi" olarak geçer. Bunun nedeni de savaş tarihinin Rumi takvimde 1293 yılına denk gelmesidir. Bu savaş bir bakıma Osmanlı'nın geleceğini belirlemesi açısından büyük önem taşımıştır.

18. Yüzyıldan itibaren her fırsatta Osmanlı Devleti ile savaşa giren Ruslar, İstanbul'u ele geçirmek niyetindeydiler. Rusya, ilk hedefi olan Anadolu üzerinden Akdeniz'e, Kafkaslar ve İran üzerinden de Basra Körfezi'ne inmek amacını gerçekleştirmek için sadece 19. Yüzyılda 1806-1812, 1828-1829, 1853-1856 savaşlarını başlatmıştır. Ancak hedeflerine ulaşamadıkları için yeni bahaneler ile 1877 yılında yeni bir savaşa girmişlerdir. [37]

Bu savaşın başlıca sebepleri; Çarlık Rusya'nın Osmanlıları Avrupa'dan çıkararak kendi topraklarına katmak istemesi, Çarlık Rusya'nın sıcak denizlere inme planı, 1853 yılındaki Kırım bozgununun intikamını almak istemesi, Hıristiyan ve Slav azınlıkları korumak amacıyla Rusların sürekli Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışması şeklinde sıralanabilir. 1853 yılında Ruslar Kırım mağlubiyetine uğradıktan sonra intikam alabilmek için fırsat kollamıştır. Dönemin resmi belgelerine göre bu savaşın asıl nedeni, Bulgaristan'ın ve Balkanlardaki Hristiyanların kesin ve sürekli bağımsızlığa kavuşmak arzusuydu. [38]

3.2.2. Tahkim Sistemleri

1877-1878 Savaşı, diğer geçmişteki savaşlar gibi, gelecek için askeri dersler vermektedir. Bu savaşın en önemli özelliği: Geçmişte eşi benzeri olmayan taktik esaslara dayanmasıdır. [36]

Geçici tahkimatlar Romalılar tarafından savaş alanında kullanılmaktaydı. XIX. y.y. ortasında modern yivli tüfeğin ortaya çıkması ve bu silahın: uzun mevzilli ateş etmesi, isabet oranının yüksek olması üstün özellikleri, sahra tahkimatının büyük önem kazanmasına sebep oldu. [39] Bu dönemlerde, Sahra Tahkimatları savaş uzmanları tarafından büyük ölçüde tavsiye edilmekteydi. Amerikan Sivil Savaşında (1861-1865);

tahkimata ilişkin gelişmeler 77-78 Savaşı Sebastopol'da kullanılana kadar bilinmiyordu. Bu gelişme sayesinde uzun kuşatmalara dayanıklı tahkimatlar sadece Washington, Richmond ve Vicksburg gibi önemli noktada dönüştürülmeyip, aynı zamanda düşman hattında var olan açık tahkimatlar da bir tür siper-barınak türü tahkimatlara dönüştürülmüştü. 1866-1870 yıllarında meydana gelen Prusya savaşlarında da büyük ölçekli olmasa da uzun kuşatmalara dayanıklı tahkimatlar yapılmıştı fakat Osmanlı'da 1877-78 savaşında; siper ve kuyruktan dolma silahın birleşimi öyle bir mükemmeliyete ulaşmıştı ki bütün savaşın güçlendirilmiş bölgelerine yapılan savunma ve saldırıların alelacele yapılması yerine taktiksel bir yaklaşım sergilenmişti. [36]

1877-1878 Osmanlı- Rus savaşı geniş ölçekli siperlerin, uzun saha tahkimlerinin ilk olarak kullanıldığı savaş niteliği taşımaktadır. [40]

Güneydoğu'da; 5 adet büyük tabya bulunmaktaydı. Atouf Tabya, Arab Tabya, Ömer Tabya, İbrahim Tabya, Çorum Tabya. Bu tabyalar Plevne kentine daha yakın konumlandırılmıştı, yaklaşık olarak şehir merkezine 3 km. uzaklıktaydı. Şehir ve uç noktalardaki tabyaların arasında kaldığı için Orta Grup Tabyalar sınıfına giriyordu. 7 nolu tabyanın traversesi* ve top atış alanları, ahşap ya da taş dolu kafeslerle (gabion) kullanılarak kaplanmıştır. Güneyde; Oldukça büyük Tahir Tabya ve 2 adet kare planlı; Issa Tabya, ve Kavanlık Tabya bulunuyordu. Ayrıca Krishin ile Plevne arasında yine kare planlı Yunus Tabya, Talahat Tabya, Milas Tabya, Bağlarbaşı Tabya bulunuyordu. Batıdaki Tabyalar Vid nehri ile korunuyordu. Bu cephede tabyalar Blasivatz Grup olarak adlandırılıyordu. 26 nolu tabyada top atış alanları ve traverselerde kaplama yoktu, toprak sert ve sarımsı kilden oluşmaktaydı. [41]

1.Sabit Ordugahlar

Plevne ve Edirne'de konumlandırılmış olan tahkimatların genel prensipleri, Amerika'daki Washington ve Ricmond tahkimleriyle benzerlik göstermektedir fakat Edirne ve Plevne'deki tahkimler; güçlü profilli, siper hatlarıyla bağlantılı, önemli noktalar üzerindeki bir dizi tabyalardan meydana gelmektedir. [36]

Şekil 3.7. 1876 Avrupa Stratejik Haritası [20]

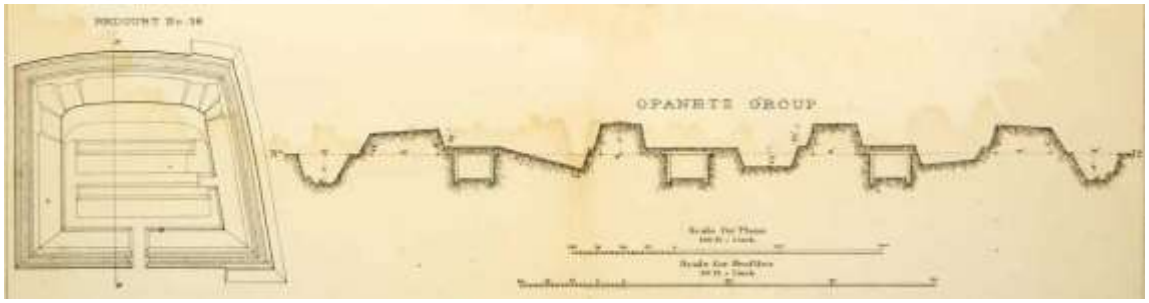

Şekil 3.8. Openetz Grup Tabya Formu ve Kesitleri [42]

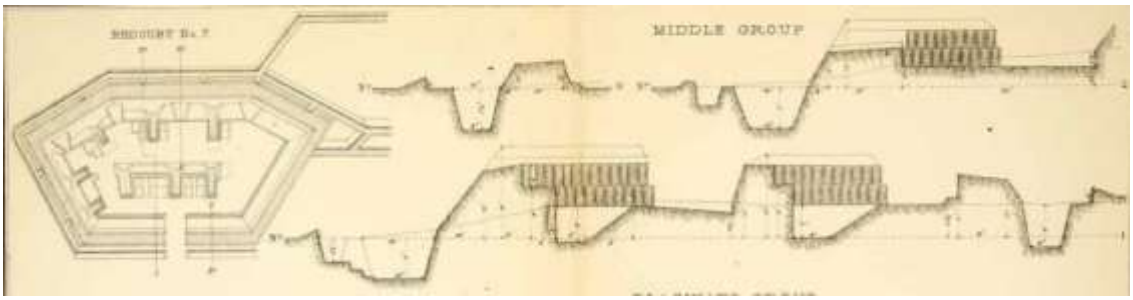

Şekil 3.9. Orta Grup Tabya Formu ve Kesitleri [42]

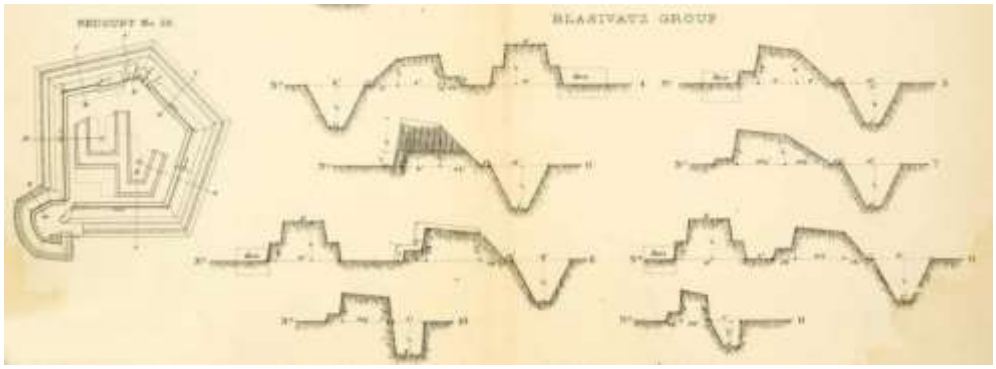

Şekil 3.10. Blasivatz Grup Tabya Formu ve Kesitleri [42]

Edirne İstihkam Mevki: 1877 yılında kentin askeri duvarları yoktu fakat tabya ile çevrilmişti. Bu tabyalar yükseltilerin tepelerine konumlandırılmıştı. Tabyaların merkeze uzaklıkları 500m - 5km arasındaydı ve kenti çember içine almışlardı. Konumları en iyi görüş açısına sahipti. Bu tabyalar arasında genel olarak 1'er km vardı ama Meriç ve Tunca tarafındakilerin arası 2 - 3,5km'di. Bu bölgedekiler kolay uygulanabilmeleri için aynı tip plana sahipti. [21] 1877-1878 savaşında: Edirne'yi çevreleyen Tahkimat kampları, her ne kadar saldırı veya kuşatma olmadan terk edilmişlerse de, baya güçlüydü. Arazi yapısı genel olarak Plevne'ye benzemekteydi: Şehir nehir kenarlarındaydı, 90– 120 metre yüksekliğinde üzüm bağı tepeleri, ağaçlar ve çalılarla çevriliydi. Çalışmalar toplam 24 tabya içermektedir. Bu tabyalar birbirleriyle hendeklerle bağlı olmaksızın, 19 tanesi tepelere, 5 tanesi ovaya inşa edilmişti. İnşaatlar ve planlar, Prusya'da hizmet etmiş eski Mühendisler Subayı olan Blum Paşa gözetmeninde itina ile yapılmışlardı. Mevki olarak Plevne'deki tabyalarla benzer olsalar da strüktürleri çok daha sağlamdı. Taslakları araziye müthiş uyumluluk ve muazzam orijinallik gösteriyorlardı. Üstün gelen taslak tipi ise daire tabyaydı; her çift top arasında bomba geçirmez depo, çok köşeli hendek tarafından çevrilen ve piyade ateşi için banketler vardı. Hendek dış bir traverse tarafından yarım daire şeklinde genellikle tek bir top için ve piyade ateşi için kapatılmaktaydı. Bu tip tabyanın plan ve profil çeşitleri Şekil 3.11'de görülmektedir. Bonetlerin üzeri toprak kaplamaydı ama Plevna'deki toprak kaplama kadar sert değildi. Çalı demeti, kereste ve taştan yapılma patlayıcı önleyici barikatlar kullanılmıştı. Bu çalışmaların işçiliği ve bitmiş hali olağanüstüydü. [42]

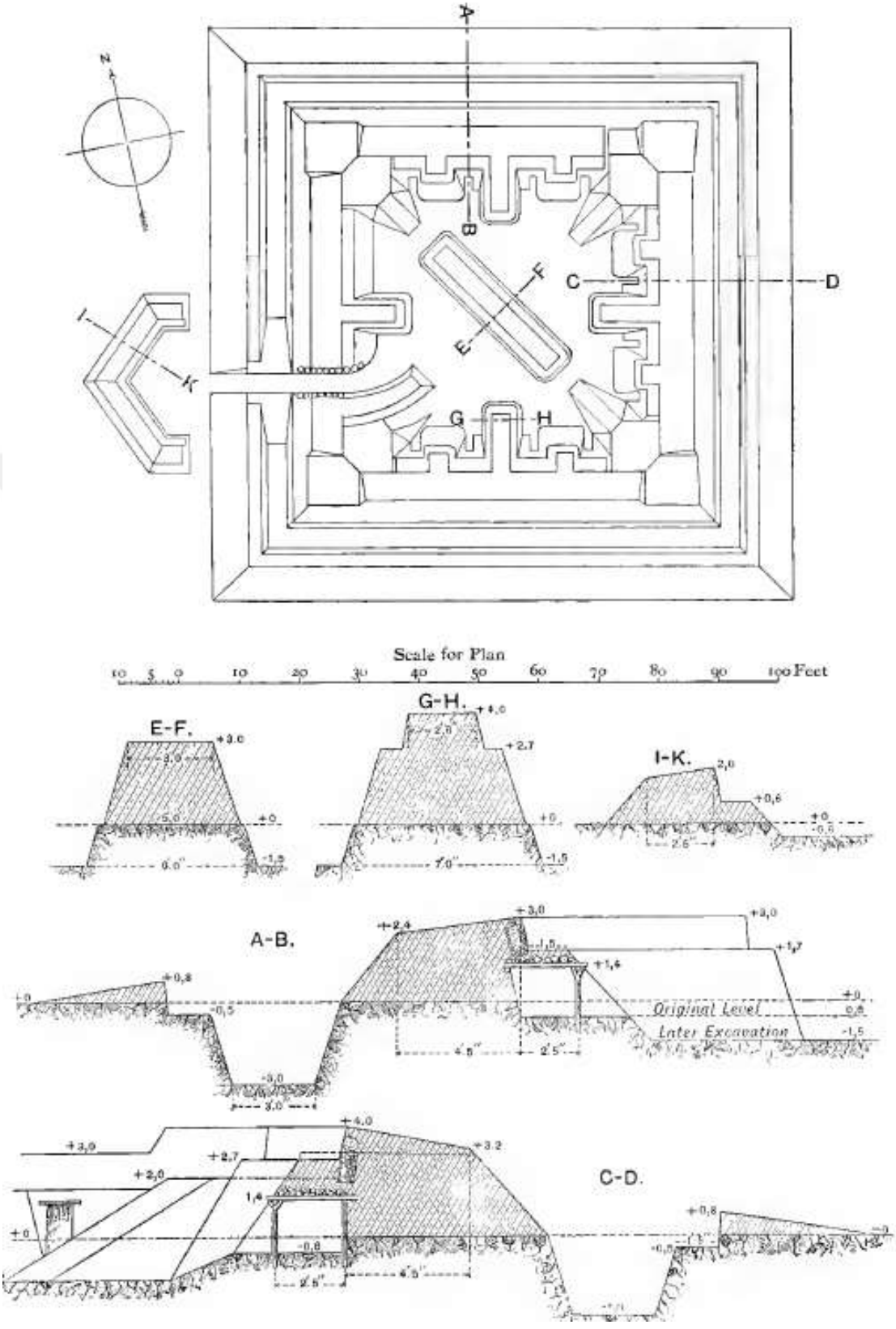

Şekil 3.11. Gravitza Tabyası Formu ve Kesitleri [42]

Büyük Çekmece İstihkam Mevki: Büyük Çekmece hatları Bloom Paşa tarafından planlanmış ve inşa ettirilmiştir. O yüzden yapılan taslaklar ve profiller, Edirne'de yapılanlar ile aynıdır. Mevkileri İstanbul – Edirne yolunda, İstanbul'dan 40 kilometre uzaklıktaydı. Bu noktada Marmara denizi ve Karadeniz arasındaki yarımada 38 kilometre genişliğindedir ve Karadeniz'e 6.4 kilometre en yakın alandan Terkos nehri geçmektedir. Ayrıca Marmara denizine en yakın 12.8 kilometresi Marmara Denizi'nin bir kolu tarafından geçtiği için yarımadanın esas ölçüsünü 19 kilometreye kısaltıyordu ve bu alanın yarısını bataklıklarla kaplı olup, yılın 8 ayı boyunca geçilememektedir. Diğer yarısı ise içinde göller ve batalıklıklar olan kırık tepeler oluşmaktadır.

Nehirlerin, bataklıkların ve bodur ağaçlıkların arkasında neredeyse bir denizden öbür denize kadar giden 213 metre yüksekliğinde, çoğu yeri açıkta kalan ve aşağıya batalıklara doğru nazikçe bir eğimi olan yaka (dağ sırası) bulunmaktadır. Bu dağ sırasında yaklaşık 32 tabya olup düzensiz halde 3 hat boyunca dağıtılmış ve hendeklerle birbirlerine bağlanmıştır. Çalışmalar tamamlanmamış olup, 30.000 askerlik garnizonlar yetersizdir ama Plevne'den çok daha güçlü bir mevki oluşmuştur. Skobeleff'in askerleri bu hatların önlerine geldikleri zaman ateşkes imzalanmıştır. Eğer savaş devam etseydi, saha çalışmaları saldırısı ve savunması tarihindeki en önemli derslerden biri olurdu. Çünkü bir yandan sadece pozisyon olarak değil, güçlendirme işlerinde de zamanının en güçlüsüydü. [42] Greene'nin 1879 senesinde kitabında öngördüğü planlama; 1880 yılında Çatalca Hattı Müdafası olarak, Büyük Çekmece ve Terkoz Gölleri bölgesinde gerçekleşmiştir. [20]

2. Dağ Geçitleri

Ordunun 50 tabur, 30 süvari, 40 topluk esas parçası Şipka Geçiti etrafına yerleşmiş Hainköy, Frediç, İslimye ve Kazan Geçitleriyle, Kızanlık ,Yeni Zağra ve Karaburun gibi menzil hattı üzerinde bulunan kasabalalara yerleştirilmişti. [43]

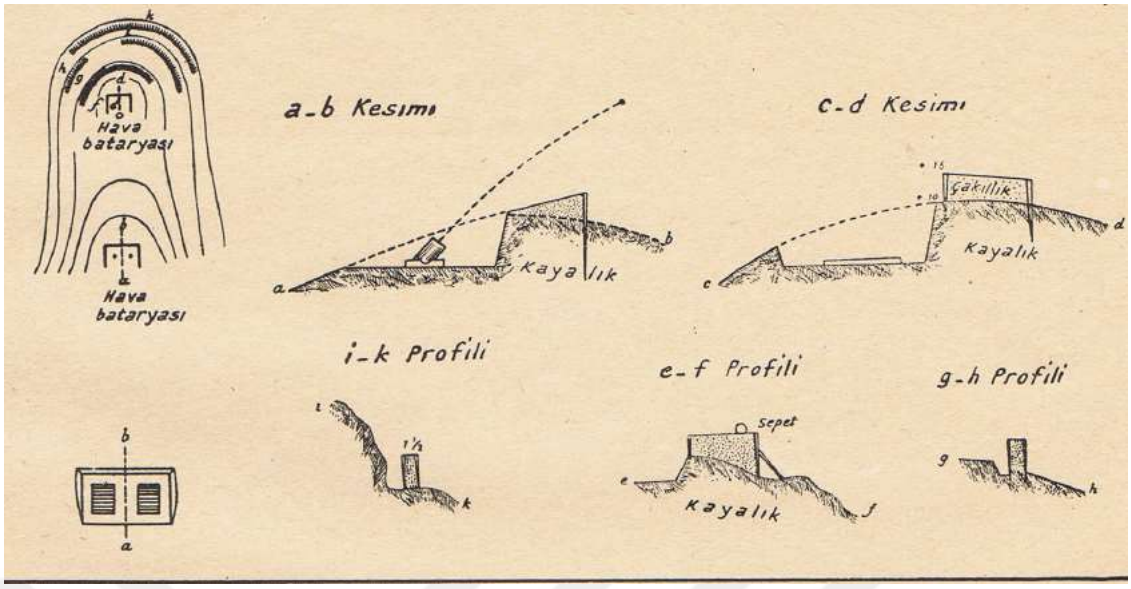

Şekil 3.12. Şipka Geçiti etrafındaki Türk İstihkamları[3] [43]

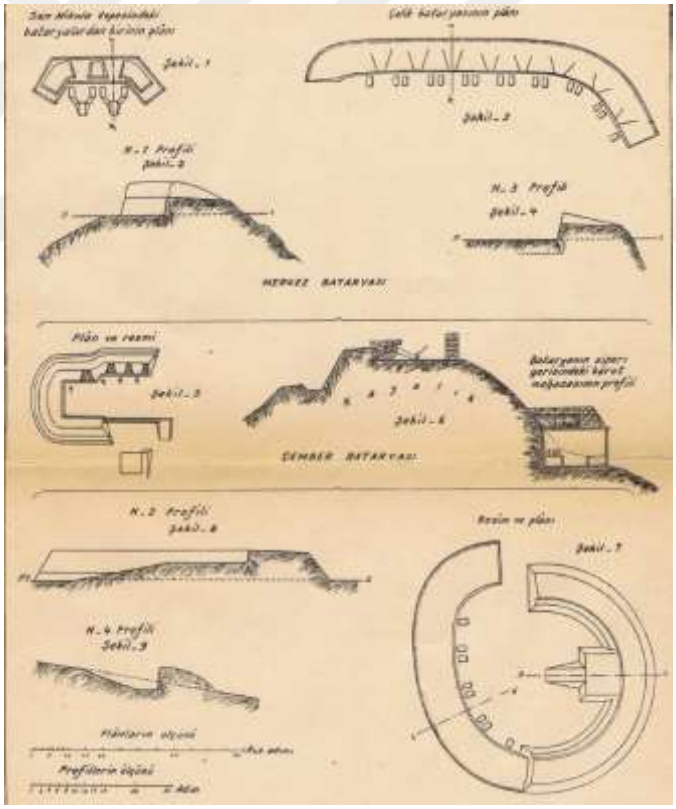

Şekil 3.13. Şipka Geçiti etrafındaki Rus İstihkamları [4] [43]

[3] Sades H., Osmanlı-Rus-Romen Savaşı, 1950 ,kitap sonunda yer alan haritalar
[4] Sades H., Osmanlı-Rus-Romen Savaşı, 1950 ,kitap sonunda yer alan haritalar

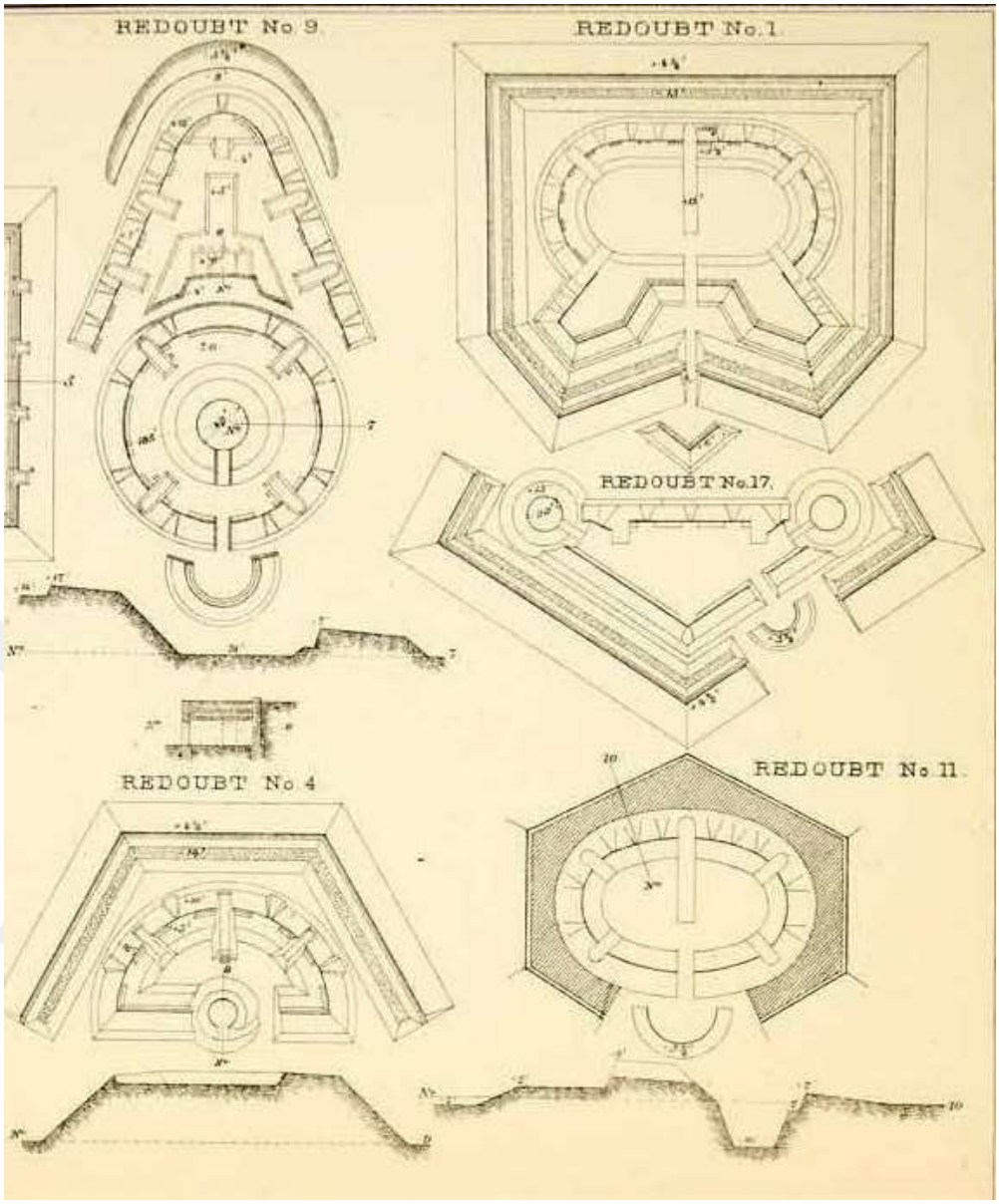

Şekil 3.14. Edirne Tabya Formları ve Kesitleri [42]

Şekil 3.14. - Redoubt 9 – Kıyık (Şükrüpaşa) Tabya, Redoubt 1 Maraş Tabya, Redoubt 17 Hacıdoğan Tabya, Redoubt 4 Demirtaş Tabya, Redoubt 11 Kestanelik Tabyadır.

Şekil 3.14 ve 3.15'de yer alan tabyaların plan formları günümüzde tespit edilen tabyaların formları ile neredeyse birebir örtüşmektedir. Sadece kesitler ve örtü malzemeleri değişiklik tespit edilmiştir. Düz ahşap kirişlerin yerini tuğla tonoz almıştır. Zamanla tuğla tonozun üzerine de çimento esaslı harç güçlendirme yapılmıştır.

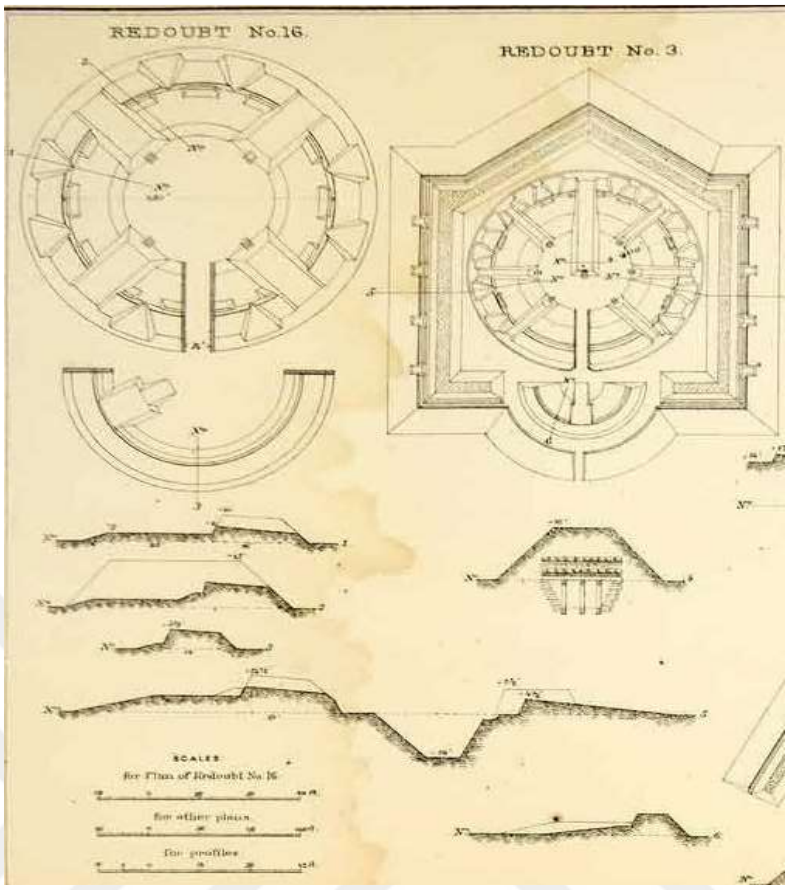

Şekil 3.15. Redoubt 16 - Küçük Taş Ocağı, Redoubt 3 İstasyon Tabya [42]

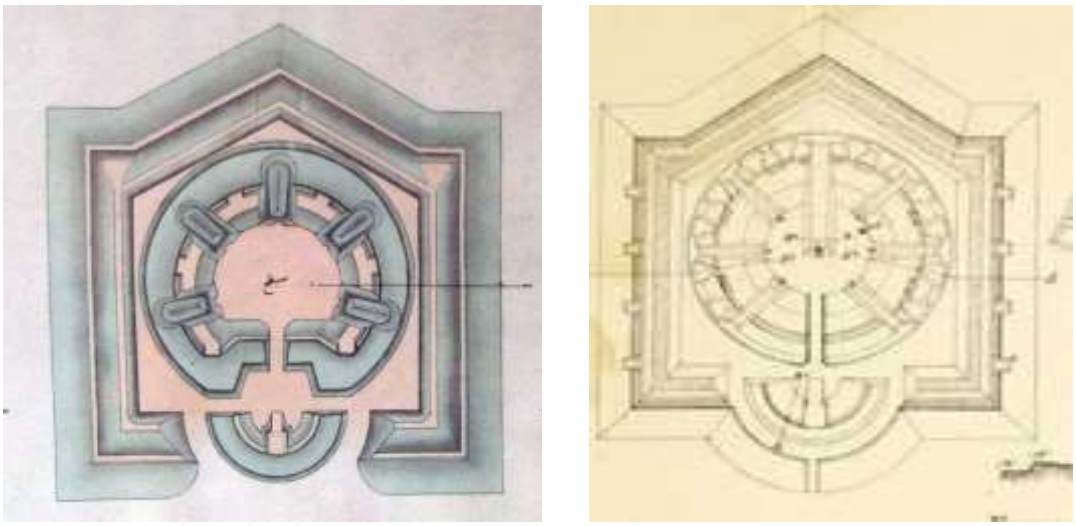

Şekil 3.16. Solda 23-26-73-79 Çatalca istihkamıları [20] Edirne İstasyon Tabya [42]

Şekil 3.16 da yer alan istihkamlar farklı bölgedeki tabyalar olmasına rağmen, Plan özellikleri açısından ciddi benzerlik göstermektedir.

3.3. 1912-1913 BALKAN HARBİ

3.3.1. Savaşın Nedenleri

Yüzyıllar boyunca Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti altında kalan Balkanlar'da XIX. yüzyıl ile birlikte ilk ayrılıkçı hareketler görülmeye başlanmıştır. Fransa üzerinden tüm dünyaya yayılan milliyetçilik akımı, bu yüzyılın başlarında Balkan Yarımadası'nda hızla etkili olmaya başlamış ve bu etkiler önce kültürel alanda kendisini göstermiştir. Ancak kısa süre içerisinde milliyetçilik vurgusu politikada da görülmeye başlanmıştır. Milliyetçi akımların politikaya etkisi, ilk isyan hareketlerini de beraberinde getirmiştir. [44]

Nitekim bu gelişmeler sonucunda her Balkan halkının bir ideali ortaya çıkmıştır. Bulgarlar, Birinci ve İkinci Bulgar İmparatorlukları'nın sınırlarına ulaşmayı; Yunanlar, Bizans İmparatorluğu'nu canlandırmayı; Karadağlılar ve Sırplar ise Stephan Duşan İmparatorluğu'nun hakim olduğu bölgeleri elde etmeyi hedeflemişlerdir. [44] Balkan milletleri bu ulusal hedeflerine birer isim vererek mücadelelerini sürdürmüşlerdir. Yunanların "Megali Idea", Sırpların "Velika Sırbiya", Bulgarların "Golema B'lgariya" adını verdikleri bu hedeflerinin önündeki en büyük engel kuşkusuz Osmanlı Devleti olmuştur.[45] XX. yüzyıl başında Bulgarlar Trakya'yı, Yunanlar Epir ile Ege adalarını, Sırplar Bosna-Hersek'i, Karadağlılar da Kuzey Arnavutluk'u ele geçirmeye yönelik politikalar geliştirmiş; bu konudaki en büyük destekçileri ise Rusya olmuştur. [44] 23 Temmuz 1908 tarihinde Osmanlı Devleti'nde ikinci kez Meşrutiyet'in ilan edilmesi ile birlikte Balkanlar'da önemli kayıplar yaşanmıştır. İkinci Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle birlikte Bulgaristan bağımsızlığını ilan etmiş, [46] Girit Adası Yunanistan'a bağlanmış ve Bosna-Hersek, Avusturya tarafından resmen işgal edilmiştir. 1908 yılı itibariyle Arnavutluk dışındaki Balkan uluslarının tamamı bağımsızlıklarını elde etmiştir. [46]

1912 yılına gelindiğinde Balkanlar'da önemli ittifaklar kurulmaya başlanmıştır. Bu ittifak girişimlerinde Rusya'nın etkin bir rolü vardır. Birbirleri ile çeşitli sorunları olan ve bir araya gelmeleri zor görünen dört Balkan devleti -Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan ve Karadağ- Rusya'nın da yardımı ile birtakım anlaşma imzalamışlardır. Bu devletlerin bir araya gelmelerindeki önemli bir etken de Osmanlı Devleti'nin durumu olmuştur. İtalya ile girdiği

Trablusgarp Savaşı'nda varlığını pek gösteremeyen Osmanlı ordusunun zafiyet içerisindeki durumu, Balkan devletlerinin cesaretlenmesine neden olmuştur. [48]

Yapılan ittifak anlaşmalarından ilki Bulgaristan ile Sırbistan arasında olmuştur. İki taraf arasındaki ilk görüşme, Bulgar Başbakanı Guéchoff (Geşof) ile Sırbistan Başbakanı Milanoviç arasında 1911 yılının Eylül ayı sonunda yapılmıştır. [49]

Balkanlar'da bir ittifakın kurulması için aktif olarak rol alan Sofya Hükûmeti, Sırbistan ile yapılan anlaşma neticelenmeden Yunan Hükûmeti ile temasa geçmiş ve iki devlet arasında müzakereler başlamıştır. Temelleri 1911 yılının kışında atılan Bulgar-Yunan görüşmelerinin ilk devresinde uzlaşma sağlanamamış ve taraflar herhangi bir anlaşma imzalamadan masadan ayrılmışlardır. Ancak Bulgar-Sırp ittifakının sağlanmasından sonra görüşmeler tekrar canlanmıştır. 27 Nisan 1912'de yeniden başlayan görüşmeler, başta yine Makedonya sorunu nedeniyle tıkansa da 29 Mayıs 1912 tarihinde Sofya'da Bulgar Başbakanı Geşof ile Yunan Elçisi Panas arasında bir ittifak anlaşması imzalanmıştır. [49] Bulgaristan, Sırbistan ve Yunanistan ile ittifak kurduktan sonra Karadağ ile görüşmelere başlamıştır. Karadağ'ın Bulgaristan'a yaptığı Osmanlı Devleti aleyhine bir birliktelik kurma teklifi, Bulgaristan tarafından olumlu karşılanmış ve 1912 yılının Haziran ayında sözlü bir anlaşma yapılmıştır. Yapılan anlaşmaya göre; Karadağ'ın olası savaşa 40.000 kişilik bir ordu ile iştirak etmesi ve buna karşılık olarak Bulgar devletinin Karadağ'a 2.250.000 leva tutarında bir yardımda bulunması kararlaştırılmıştır. [50]

3.3.2. Tahkim Sistemleri

1877-1878 Rus- Türk Savaşı sona erdiğinde Edirne ve Kırklareli'nin Tahkim Fikri Ortaya Konmuştur. Edirne, Doğu Trakya'ya giren yaklaşma istikametinin başında ve Kırklareli'ne 55 km. derinlikte bulunan birer kritik ulaştırma merkezi olmaları nedeniyle o zamanki görüş ve düşüncelerle eldeki imkanlara bağlı kalınacak tahkimli bölgeler haline getirildiler. Balkan Harbi'ne denk gelen devrelerde Türk Silahlı Kuvvetlerinin herhangi bir savaşta diğer cephelerde aynı zamanda münferit ve müttefik üstün bir düşman tecavüzünü yalnız Türk Trakya'sında Edirne – Kırklareli ve Çatalca Bölgelerinin tahkim edilmesi daha o zamandan itibaren mutlak bir gereklilik olarak ortaya çıkmış bulunuyordu. [51]

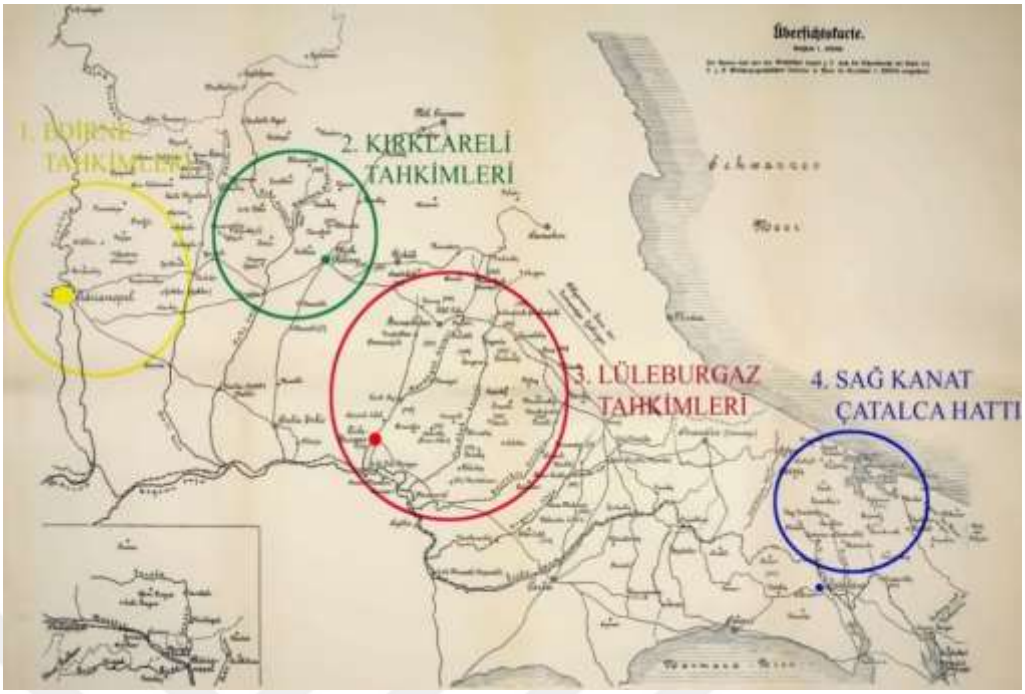

Şekil 3.17. Balkan Savaşındaki İstihkamlar [52]

Şekil 3.18. Kırklareli Savunma Hattı – 1912 [53]

Şekil 3.19. Lüleburgaz Savunma Sistemi [53]

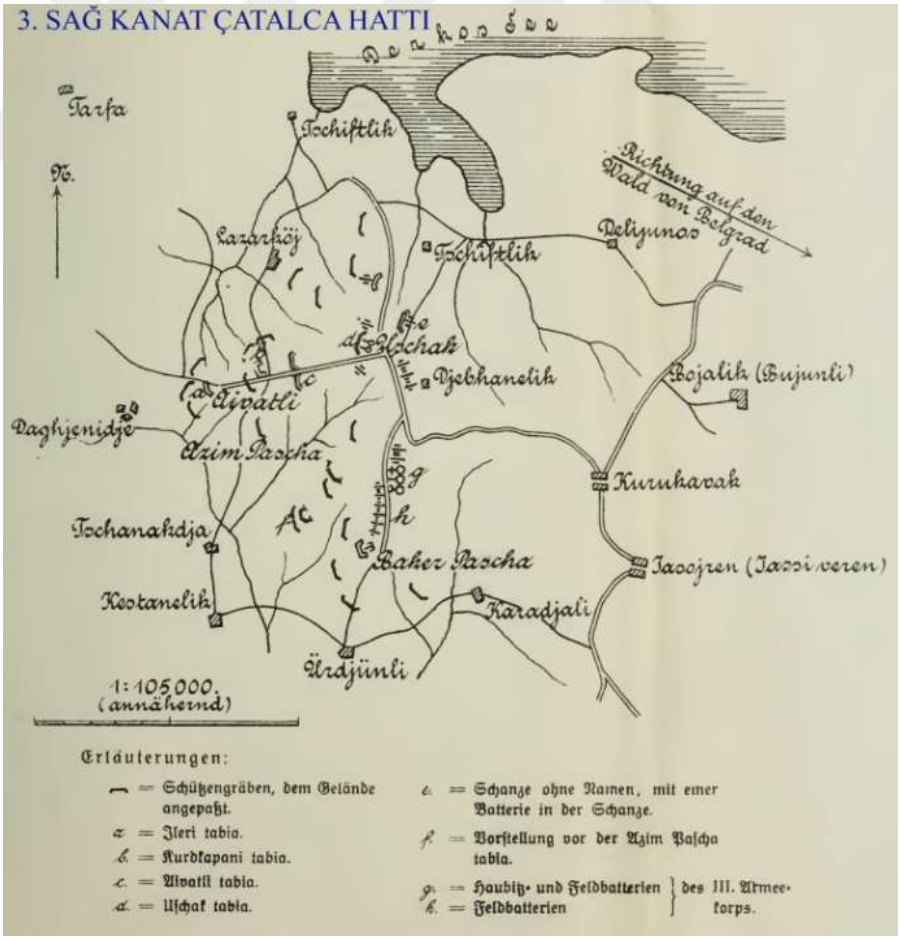

Şekil 3.20. Sağ Kanat Çatalca Hattı [53]

Şekil 3.21. Edirne Çevresini Saran Dağlar [54]

Edirne'nin Coğrafyası ve Stratejik Açıdan Önemi: Arda, Meriç ve Tunca Nehirleri'nin açtığı vadilerin oluşturduğu yaklaşma doğrultuları arasını ve dış kenarlarını dolduran Rodop Dağları (Batıda), Sakar Dağı (Kuzeyde) ve (Doğuda) Istıranca Dağları, Edirne'ye doğru alçalarak uzanır. 1910'dan sonra Osmanlı Genel Kurmay Başkanlığı Edirne kalesinin Tabyalar hattı durumunu; savunmadan ziyade taaruzi bir esas kabul etmiş, kalenin tahkim ve silahlanmasında bu sistem üzerine yürünmüştür. Balkan Harbinde, seferber olmadan 6 ay evvel, verilen bir ödenekle Edirne kalesinin tahkimine ve silahlandırılmasına başlanmıştır. Batarya Mevzileri, piyade istinat noktaları ve yerleri, sığınaklar, tel örgüleri, gözetleme yerleri, su tesisleri, cephaneliklere giden yolların tamir ve yeniden yapılmasına çalışılmıştır. [55]

1877 Seferinden sonra Edirne mevkisinin tahkimi ile ilgili çeşitli zamanlarda yapılan tetkikler ve düşünceler belli başlı iki şekil gösterir. a. Bunlardan birinci şekil; Edirne şehrinin çevresindeki arazi, tabiyevi şartları hesaba katılarak hakim sırtları asıl savunma hattı dahiline almak gayesi ile tespit edilmesi istenen bir çevredir. Bu çevre yaklaşık 12 km'lik bir çember yarıçapına denk gelmektedir. Fakat Edirne kalesinin savunma hattı 1877-78 Osmanlı Rus savaşında kullanılan tabyalara, 5 tabya daha eklenmiş ve batarya mevzileri şehrin merkezinden yaklaşık 9 km uzağa yerleştirilmiştir. Önceki tahkimler yaklaşık olarak şehirden 3- 6 km. uzakta bulunmaktadır. [55] İkinci Şekil; Edirne şehrinin merkezinden yaklaşık 3-8 km. ilerisindeki bir yerdi. Şehir etrafındaki tepelerden ibaret kalmıştır. Kalenin asıl savunma hattı Şekil 3.22'de görüldüğü üzere genel surette Kafkas Tabyası, Yıldız Tabyası, Kestanelik, Cevizlik, Bağlarbaşı, Ayvazbaba, büyük ve küçük

taş tabya, Yassıtepe, Şeytan tarla bağları, Karagöz, Kazantepe, Kazanova, Arda Tabyası, Sinekli Ovası, Bosnaköy, Haçılarezanı mevkilerinden geçer ve harita üzerinde 40, arazi üzerinde 50 kilometreye kadar çıkar. Her iki yerin ciddi bir incelemeden geçirilmesi halinde birinci şeklin bazı zararlarına rağmen faydaları daha yüksektir. [56]

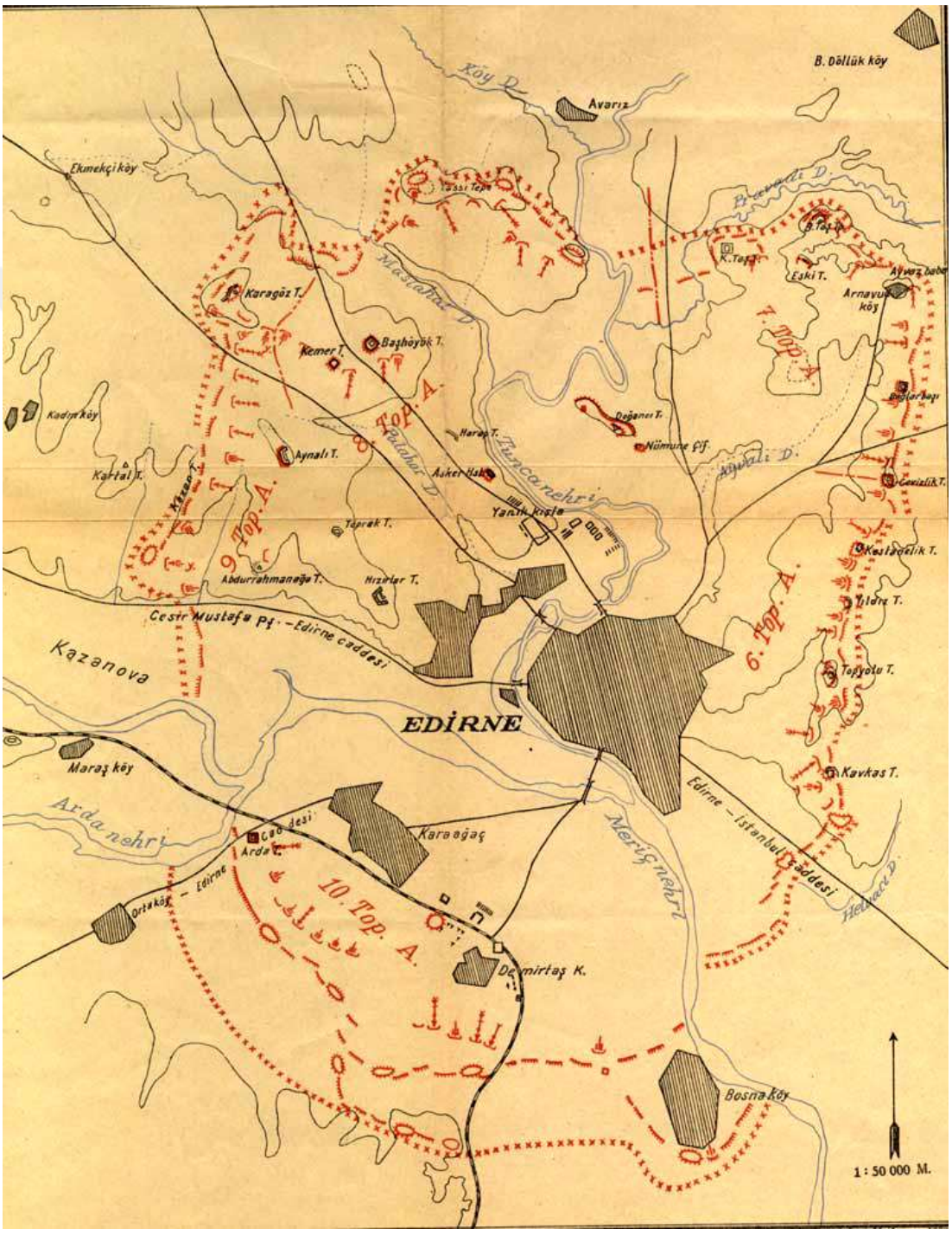

Şekil 3.22. Edirne'nin Tahkim Durumu ve Topçu Tabiyesi [56]

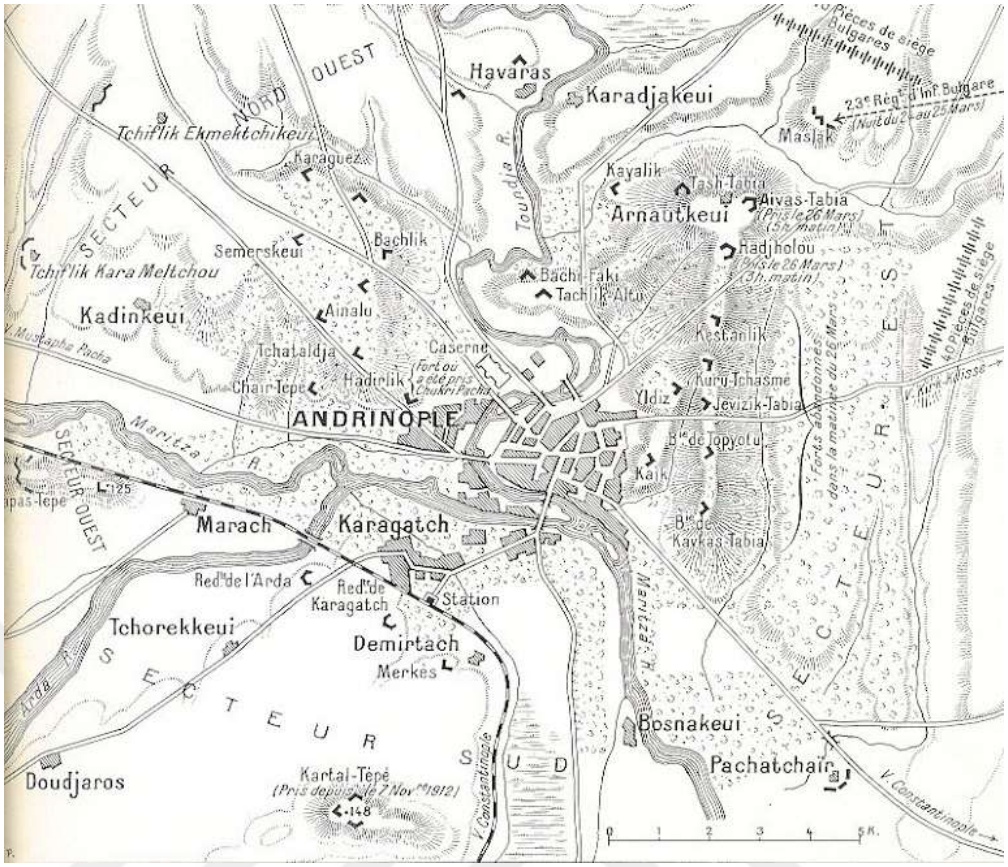

Şekil 3.23. Bulgar Ordusu Haritası [57]

Edirne istihkamını muhitvari tahkimattaki görüşe göre tahkim edilmişlerdir. Teknik esaslar :

1. Uzun süre dayanabilme esasına göre yapılmıştır.
2. Tabyalar arası 1200 mt. - 5000 mt. 3 tabya düşünülmüştür.

3. Tabyada 205 kişilik emniyet ve asayiş birliği ile 1000 mevcutlu bir piyade taburundan meydana gelmiştir.

4. Edirne'de 3 adet tabya bir grup teşkil etmekte ve 3615 kişiye tekamül etmekte bu da bir alaya tekamül etmektedir.

5. Edirne'nin 1. Muhitindeki muhitvari tahkimatın çevre uzunluğu 50 km'dir. Her 50 km de 3 adet tabya yapılması zaruri olduğu için 50*3/5= 30 ad. Tabyaya ihtiyaç var demektir. [55] Ayrıca Tahkimlerin gelişimi ve Avrupa dönem örnekleri bu tezi desteklemektdir. Bunun yanında Sere de Riviers ve Almanların Feste sistemine bir sentezi şeklinde günümüze ulaşmıştır. [55]

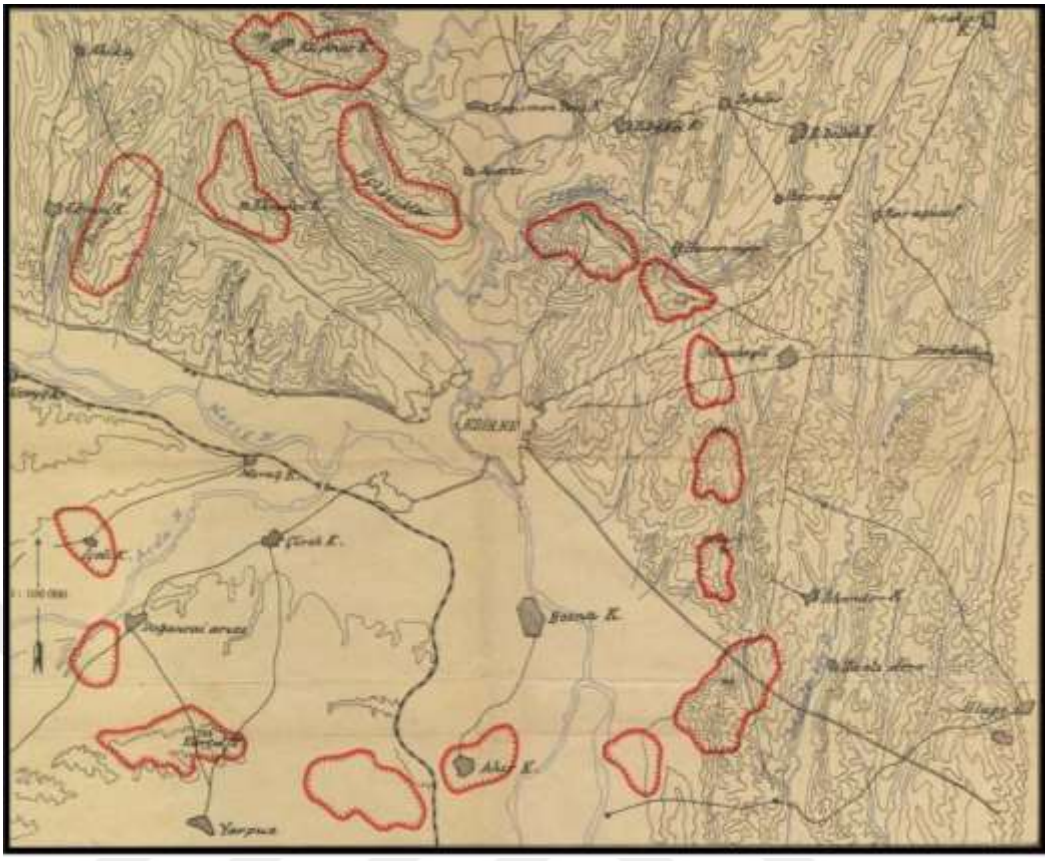

Şekil 3.24. Grupvari Tahkimler [56]

Savaş öncesi Edirne Bölgesinde: ikisi batı cephesinde ve bir buçuğu doğu cephesinde olmak üzere bütün savunma çevresi üzerinde toplam 3,5 km'lik avcı siperleri ile tel örgüsü yapılabilmişti. [56] Asıl savunma hattı üzerinde yapılması kararlaştırılan askerî yollardan batı cephesinde, ikmal edilmiş doğu ve güney cephelerinde şehir yollarından istifade edilmek istenilmişti. Dönemeçli yollara gelince; Aynı şekilde batı cephesine askerî bir yol yapılmış, diğer cepheler için şehir yolları ile yetinmek yönüne gidilmiştir. Maraş bölgesi ile hiçbir irtibat yoktu. Bunun için Arda üzerindeki demir yolu köprüsüne döşenecek ve aynı zamanda trenin hareketine engel olmayacak bir döşeme İstanbul imalathanelerine ısmarlanmıştı. Savunma çevresinden yağışlı mevsimde ileri mevzilere gidip gelmek zor bir işti. Buralara kestirme ve korunaklı olarak gidip gelmeye uygun yollar dahi yoktu. Batı cephesinde dönemeçli dekovil ikmal edilmiş, aynı dekovil doğu cephesi gerisindeki taş ocaklarına kadar uzatılmıştı. [56]

BÖLÜM 4

AVRUPA VE AMERİKA'DA 19. ve 20. YÜZYILLARDA TAHKİMAT İNŞASI

4.1. AMERİKAN İÇ SAVAŞI 1861-1865

4.1.1. Savaşın Nedenleri

1820 yılında güneyli ve kuzeyli siyasetçiler, köleliğin batı topraklarında yasal olup olmamasını tartışıyorlardı. Kongre bir uzlaşmaya vardı. Missouri eyaletinde ve Arkansas topraklarında köleliğe izin verildi. Ama Missouri'nin batı ve kuzeyindeki bölgelerde yasaklandı. 1846-48 yılları arasındaki Meksika Savaşı, Amerikalılara yeni topraklar kazandırdı. Bunun sonucunda kölelik sınırlarının genişletilmesi gündeme geldi. 1850'de California, özgür bir eyalet olarak kabul edildi. Utah ve New Mexico halkına kölelik konusunda karar hakkı tanındı. [58] Ama bu konu çözümlenmiş değildi.

Köleliğe karşı olan Abraham Lincoln 1860'da başkan seçildiğinde, 11 eyalet Birlik'ten ayrılıp bağımsızlık ilan etti. Konfedere Eyaletler'i kurdular. Bunlar, Güney Carolina, Mississippi, Florida, Alabama, Georgia, Louisiana, Texas, Virginia, Arkansas, Tennessee ve Kuzey Carolina Eyaletleri'ydi. Böylece Amerikan İç Savaşı başladı. [36] ABD, 1861-1865 yıllarında kuzey ve güney eyaletleri arasındaki iç savaş yüzünden parçalanma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Ekonomisi tarıma ve özellikle pamuk ekimine dayanan güney eyaletlerine tarlalarda çalıştırılmak üzere Afrika'dan zenci köleler getirilmişti. Her eyalet bağımsızlıktan yararlanarak özerkliğini pekiştirmeyi, iktisadi ihtiyaçlarına, örf ve adetlerine uygun bir anayasa hazırlamayı tasarlıyordu. Kölelik konusunda başlangıçta eyaletler zıtlaşsalar da sonuçta bir uzlaşmaya gidildi: Güney eyaletlerinin kuzeyin önerdiği ticaret ve sanayi yasalarını kabul etmesi karşılığında, kuzey eyaletleri de kölelerin özgür bırakılmasıyla ilgilenmeyeceklerini kabul ettiler. Böylece hazırlanan anayasa bütün eyaletlerce kabul edildi.[59]

4.1.2. Tahkimler

Period 1-Sömürge ve Devrim

Atlantik kıyıları boyunca çok sayıda erken yerleşim topluluğu bulunuyordu. Bu topluluklar kendi yerel savunmalarından sorumluydular. Bu nedenle surlar küçük ve yerel malzemeler kullanılarak insan gücüyle yapılmışlardı. Bu ilkel yapılar acil durumlara karşı inşa edilmiştir. İlkel yapılar kriz geçtikten kısa süre sonra yıkılmaya başlamıştır. Bazı istisnalar vardı: Bu yapılar; Spanish Castillo de San Marcos at St. Augistine, FL ve British Castle William in Boston Harbor. Bu dönemin silahları gemilerde bulunanlar ile küçük farklılıklar gösterir, nadiren daha büyüktür.

Fotoğraf 4.1. Rodman Tipi Top Aleti. Önden çekili barbet arabaları [60]

Amerikan devriminden sonra, savunma yapıları tekrar bakım ister oldu. Bu dönemde Amerikan devletlerini korumak için bazı bireysel yatırımlar yapıldı. Yeni ulusal hükümet, devrimden kalan kaleleri tamir etmek amaçlı ilk ulusal programını hazırladı. Kongre genel sorumluluğu üstlendi ancak kıyı şeridinde devlet etkisi güçlüydü. 1783-1865 arası üç adet sistem inşa edildi. Ulusal programlar tarafından onaylanan ve kongre tarafından finanse edilen bu sistemler, tek bir programın parçası olmaktansa özgün tasarım ve inşaat ile birleştirildi. Bu sistemler bir sonraki sistemin habercisiydi ve son sistemi andıran kaleler yapılmaya başladı.[61]

Period 2- Birinci Sistem 1794-1806

Azgın savaşlarla mücadele etmek amaçlı 1794'te milli kıyı tahkimat programı hazırlanmıştır. İlk sistem tahkimatı, toprak korkuluklarla çevrili açık toplardan oluşuyordu. Genellikle kaplanmamış tabyalar, arazi saldırılarında savunma amaçlı yapılmıştır. Bu konuda inşaat mühendislerine ve devlet yetkililerine fazla tolerans tanınmıştır. Tasarımda tekdüzelik vardı. Devrimci Fransa ile artan sürtüşme sonucu savunma için farklı yollara başvurulması gerekti ve yığma kaplamanın kullanılmasında artış görülmeye başlandı. Amerikan bağımsızlık savaşından geri kalan toplar diğer koleksiyona ilave edilmiştir. [62]

Period 3- İkinci Sistem 1807-1815

Kriz hafifledikten sonra kıyı tahkimatına olan ilgi azaldı ve tahkimatların çürümesi tekrar söz konusu oldu. Ancak 1807'de, bu kez İngiltere ile savaş tehdidi ortaya çıktı. Bu da ilk sistemden çok daha ayrıntılı bir geliştirme programının hazırlanmasına yol açtı.

Birincil yapılar, ilk sisteme benzer yığma ve kaplı toprak kaleleriyle benzerlik gösteriyordu fakat bu sistemde dairesel kullanım uygulandı. Birkaç yıldız şekilli tabya vardı. Amerika için önemli bir gelişme vardı. Tüm yığma kalelerin topçu odalarında hareket anında kullanılması için açıklıklar bulundurulmaya başlandı. Bu yeni bir fikir değildi fakat tasarımında bazı zorluklar vardı ve bu zorluklar çözümlenmişti. Bu açıklıklarla ayak izi azalırken büyük kalenin silahla atış gücünde de artışlar olacaktı. Savaşın sonuna kadar (1812) Amerika'da hemen hemen her limanı koruyan yaklaşık 60 adet sistem geliştirilmiştir. [62]

Fotoğraf 4.2. Ana Silah Hattı, Fort Stevens State Park [63]

Period 4- Üçüncü Sistem 1816-1867

Birinci ve İkinci Sistemler savaşlar sırasında tehditlere anında yanıt vermişti. Bu savunma ise 1812 savaşı sırasında test edildi ve genel olarak etkili bulundu fakat daha fazlasına ihtiyaç vardı.

1816 yılında kongre toplandı ve 1867'ye kadar sürecek olan yeni bir savunma programı oluşturuldu. Öncelikle mühendislerden oluşan bir tahkimat kurulu oluşturuldu. Kurulun ilk işi Amerika'nın savunma yapısını sistematik olarak incelemek oldu. Kurul il kez, inşaat mühendisleri üzerine tekdüzelik derecesini empoze etti. Sonuç olarak diğer sistemlerden farklı olarak ''kalıcı'' bir savunma sistemi dizayn edildi. Bu dizayn acil ihtiyaçlara büyük ölçüde yanıt vermiş oldu.

Üçüncü sistemde başlıca limanların mevcut yapıları değiştirildi. Sadece Körfez Limanları ve San Fransisco'da ilk defa Amerikan tahkimatı kuruldu. Büyük göller boyunca kaleler, Kanada ile sınırı koruyordu. Daha sonraları Endicott Kurulu sınır için yeni tahkimat önerisinde bulundu fakat bu tahkimat hiçbir zaman inşa edilmedi. En büyük sistem olan Üçüncü Sistemin kaleleri bugün orijinal halinde ve park olarak kullanılıyor. [63]

Fotoğraf 4.3. Erken Üçüncü Sistem Kaleleri [63]

4.2. FRANSA PRUSYA SAVAŞI 1870-1871

4.2.1. Savaşın Nedenleri

Alman Birliği'nin tamamlanmasını sağlayan 1870-1871 Prusya-Fransa savaşı, dönemin uluslararası ilişkilerini derinden etkilemiştir. Bismarck'ın Danimarka ve Avusturya'ya karşı elde ettiği başarıların bir anlamının olabilmesi, ancak Fransa idaresi altındaki Alman devletlerinin de birliğe dahil edilmesi ile mümkündü. Bu ise birçok bakımdan zorluklar içeriyordu. Her şeyden önce Fransa diğer devletlere oranla daha güçlü bir devletti. Ayrıca, Fransa'nın egemenliğindeki Güney Alman Devletleri Katoliktiler ve bu nedenle de Alman Birliğine soğuk bakıyorlardı. Diğer yandan Fransa ile bir savaşa diğer devletlerin bulaşma olasılığı da oldukça yüksekti. Ancak bütün bu zorluklar Prusya'nın Fransa'ya karşı büyük bir zafer kazanmasına engel olamadı. Hohenzol hanedanına mensup Leopold'un İspanya tahtına çıkarılmasını hazmedemeyen III. Napolyon, Prusya'nın artık fazla ileriye gittiğine hükmederek, hedef olarak Berlin'i göstermişti. Fakat, III. Napolyon Berlin'e giremediği gibi, Sedan savaşındaki hezimet üzerine Fransız tahtını da kaybetmişti. [61]

Fransa'nın savaşı kaybetmesi bu ülkede III. Cumhuriyet rejiminin, Prusya'nın kazanması ise Alman İmparatorluğu'nun yolunu açmıştı. Bismarck'ın kurduğu Alman Birliği için kullanılan "İmparatorluk" kavramını klasik imparatorluk kavramlarından ayırmak gerekir. Klasik imparatorluk tanımlamasına giren ülkeler, Avusturya-Macaristan, Rusya ve Osmanlı gibi birden çok ulusu bünyesinde toplayan devletlerdi. Alman İmparatorluğu kavramıyla ifade edilmek istenen ise, tarihte uzun süre ayrı yaşayan Alman devletçiklerinin tek bir çatı ve idare altındaki birliği idi. Nasyonalist akım XIX. yüzyılın, özellikle ikinci yarısında, klasik imparatorlukları tehdit ederken, Alman ve İtalyan Birliği gibi ulusal bütünleşmelerde tersinden esen bir rüzgar etkisi yaratmıştı. Avrupa'da güçler arası dengelerin değişmesine neden olan Almanya ve İtalyan devletlerinin, birleşmeden kaynaklanan potansiyel güçlerinden çok, bunların etnik birlik temeline dayanan ulus-devletler olmalarıydı. Gerek Başbakan Bismarck'ın, gerekse ondan sonra Alman dış politikasını yönlendiren İmparator II. Wilhem'in uluslararası ilişkilere yaklaşımı tamamen bu ulus-devlet felsefesi temeline dayanıyordu.

Çoğunlukla Avrupa'da Alman üstünlüğü dönemi olarak adlandırılmakta ve daha çok Bismarck'ın dış politika başarısı olarak kabul edilmektedir.[61] Yeni kurulmuş bir imparatorluğun Avrupa diplomasisinde tüm inisiyatifi ele alarak uluslararası ilişkileri tek başına yönlendirmesini sadece Bismarck'ın kişisel becerisine bağlamak doğru olabilir mi? Bismarck'ın politik becerisi ve başında bulunduğu Prusya'nın imparatorluk öncesinde de hatırı sayılır bir gücünün bulunduğu tartışılamaz bir gerçektir. Ancak söz konusu Alman üstünlüğünü tek başına Bismark'a bağlayarak, dönemin uluslararası konjektürünü hesaba katmadan yapılan değerlendirmeler tek boyutlu olmaya mahkumdur. Bismarck'ın Avrupa'da çok önem verdiği ve ısrarla korumaya çalıştığı barış neredeyse her devletin istediği şeydir. Dönemin devletlerarası ilişkileri dikkatle incelendiğinde, Bismarck'ın barış politikasının kendi bireysel becerisinin yanı sıra İngiltere'nin izlediği dış politikanın da dolaylı katkısıyla yürüdüğü görülecektir.

Bismarck'ın Avrupa'da barışı bozacak ülke olarak Fransa'yı görmesi gerçekçi bir tespitti. İmparatorluğun kuruluş aşamasında, Almanya'nın askeri gücü çok net olarak ortaya çıkmıştı. Kaldı ki, şimdi Avusturya-Macaristan da artık Almanya'dan kopamazdı. Bu Germen dayanışmasıyla çatışmak hiç kimsenin tek başına cesaret edebileceği bir şey

değildi. Zaten Bismarck da Fransa'dan değil onun bir başkasıyla ve de özellikle Rusya'yla birleşmesinden korkuyor ve buna "Bismarck'ın Kâbusu" deniliyordu. [62] Fakat Bismarck'ın birleşmelerini kâbus olarak gördüğü ülkelerin her ikisi de İngiltere'nin de Avrupa dışında çatıştığı ülkelerdi. İngiltere bu dönemde, Fransa'yla, Mısır-Süveş, Sudan ve Hindiçini'nde, Rusya ile de, Türk Boğazları, İran, Afganistan, Tibet ve Çin'de amansız bir rekabetin içerisinde bulunuyordu. Avrupa dışında İngiltere ile, Avrupa'da da Almanya'yla aynı anda rekabet için ne Fransa'nın, ne de Rusya'nın gücü vardı. İngiltere'nin dünyanın çeşitli bölgelerinde bu ülkelerle çatışması nasıl Avrupa'da Bismarck'ın işini kolaylaştırmışsa, Almanya'nın bu ülkeleri Avrupa'da sürekli tedirgin etmesi de İngiltere'yi rahatlatıyordu. 1882'de Almanya ile ittifak anlaşması kuran Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile İtalya'nın derhal İngiltere ile "Akdeniz Anlaşması''nı imzalamış olmalarını dolaylı bir Almanya-İngiltere dayanışması olarak görmemek için hiçbir neden yoktur. [63]

4.2.2. Tahkimler

4.2.2.1. Verdun Tahkimatları

Verdun tahkimatı 1874 de inşa edilmeye başlamıştır. İlk savunma pozisyonları eski Prusya kuşatma bataryalarının olduğu bölgeler üzerine kurulmuştur ve 40 yıl boyunca 2 eşmerkezli halkalar üzerine şehre yerleştirilmesi yapılmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nda (1914) Verdun, Fransa'nın savunulan en güçlü bölgelerinden biri olmuştur. Almanya'nın batıdaki hücüm stratejisi Belçika üzerinden yayılıp Fransız ordusunu hızlı bir şekilde çevreleyip kıskaca alınmıştır. Almanlar gizli silahları olan güçlü 42cm 30.5 cm. kuşatma silahları ile Liege Namur Antwerp ve Maubege'ye darbe indirdiler. Avrupa'nın tamemen yıkılan ultra modern tabyaları Fransa'nın defansif felsefesini ve ulusal defansın kuvvetli enstrümanı olan tahkimattaki önemini çabucak değiştirdi.

Bütün gelecek taktikler iyi donanmış ve hücum odaklı saha ordusu üzerine kuruldu. [63] Verdun için ilk plan daha küçük bataryalar ile Nehir Meuse ile Verdun arasındaki alanı koruyan, Meuse'un yüksekliklerinin sağ ve sol setlerine yayılmaktı ve bunun için 2 tahkimat hattı gerektiriyordu.

1874’te Verdun’da çığır açan ve Tavannes Tabya’sını oluşturacak olan bir olay hasıl oldu. Çalışmanın başlamasının hemen ardından Fransa ve Almanya arasında savaş çıkarabilecek diplomatik bir anlaşmazlık doğdu. Şehrin yükseltilerinde olmak suretiyle ve eski Vauban tahkimatından 2.5–6.5 km uzakta, 6 küçük tabyanın inşaat emri verildi. İronik olarak seçilen alanlar 1792 de 1870’te Prusyalıların kuşatma bataryalarını konuşlandığı ve “Panik Tabyaları” olarak adlandırılan yerlerdi. Sağ sette, tabyalar Belleville, Saint Michel ve Belrupt taş ocağının yükseltilerine kurulmuştu. Sol sette Dugny, Regret ve La Chaume tabyaları inşa edildi. Henüz tabya olarak atanmamışlardı, büyük bataryaların olduğu piyade defans siperi olarak kullanılmaktaydı.[63]

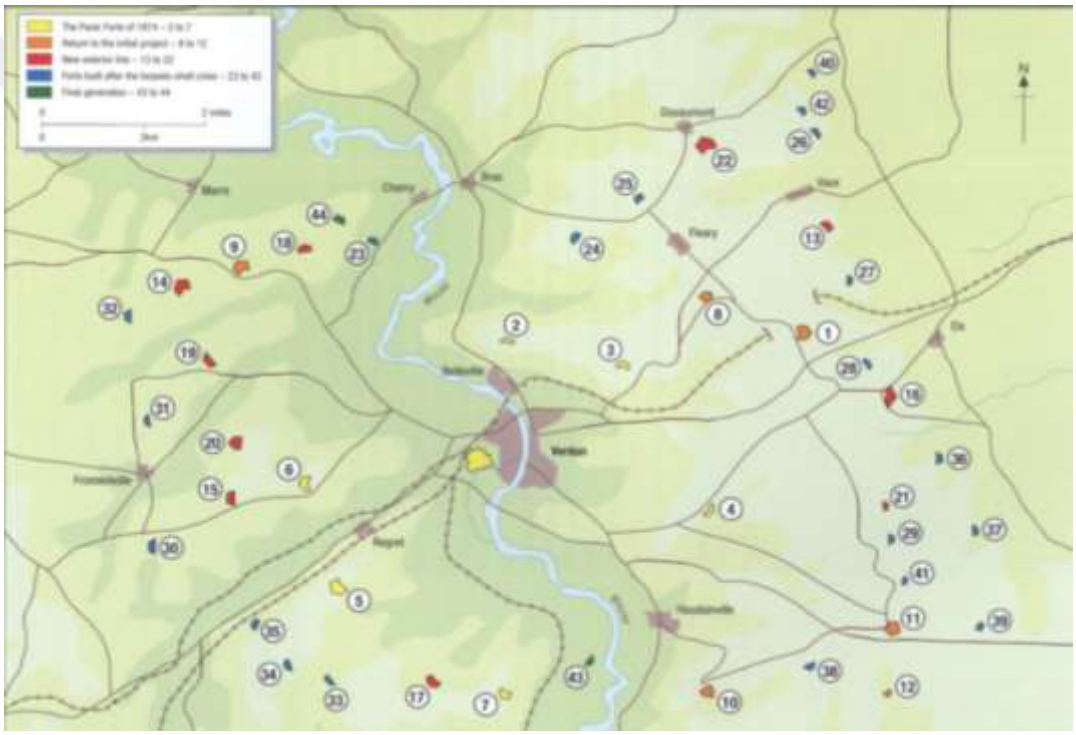

Şekil 4.1. Verdun Tahkimi-Fransa [65]

Fotoğraf 4.4. Chaume Tabyası – Fransa [63]

Tabyalar karşılıklı kenarları paralel plan tipine sahip olup, etrafı hendekle çevreliydi. Hendekte caponier'ler (1 ya da 2 katlı olup içinde tüfek veya küçük top barındıran hendeğin karşısında konuşlanmış, kuşatmada tahkimatın hendeğine ulaşan piyadelere karşı konulmuş yapıdır) tarafından savunulmaktaydı. Tabyalarda; hendek içindeki yapılar, hızlı ateş edilen toplar tarafından savunulmaktaydı. Savunma zamanla geliştirildi ve toprak tabyalar, beton çelik yapı malzemeleri ile donatılmış tabyalara çevrildi.

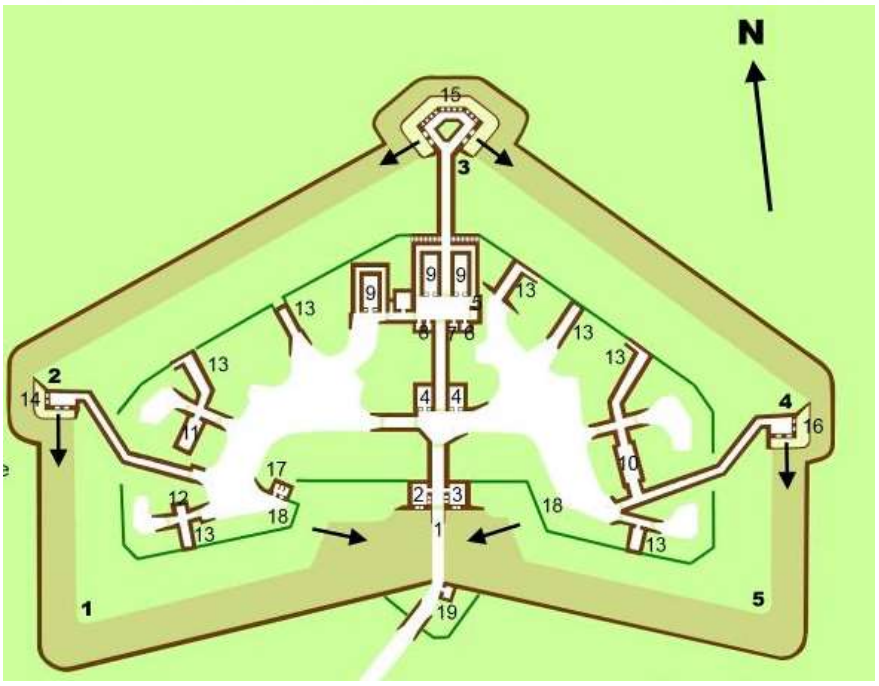

Şekil 4.2. Belleville Tabyası Planı (1875-1877) -Fransa [64]

Güçlendirme yapılmış dış savunma

Güçlendirme yapılmış koğuşlar

Dış savunma hattı

Koğuşlar

Fotoğraf 4.5. Belleville Tabyası'ndan Kısmi Fotoğraflar - Fransa [64]

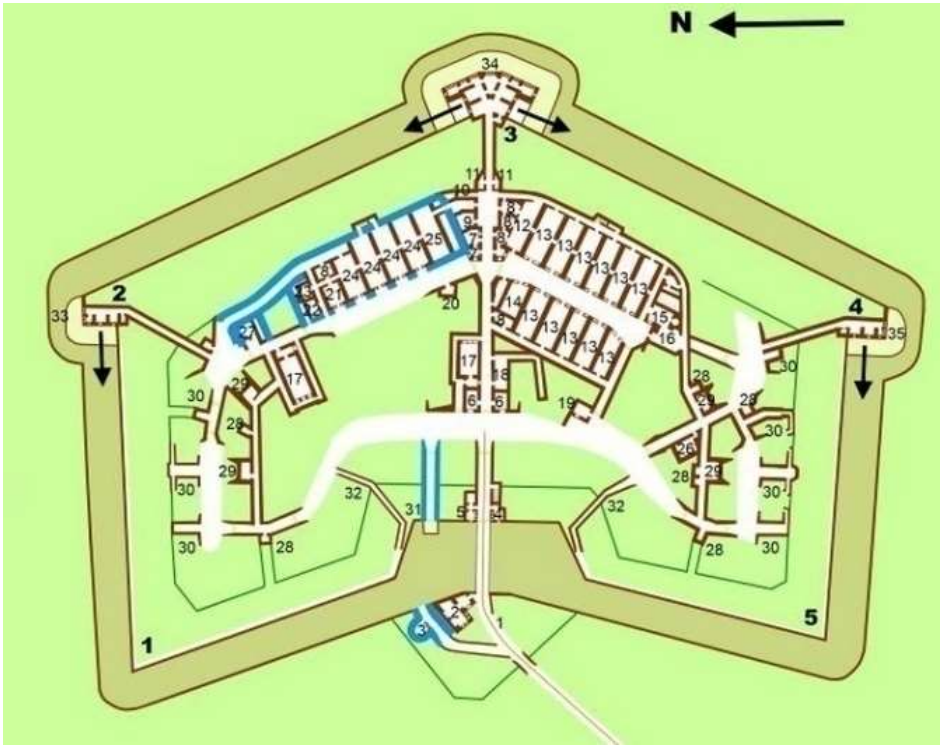

Şekil 4.3. Tavennes Tabyası - Fransa(1875-1877) [64]

Kışla Avlusu

Bonet

Yemekhane

Güçlendirme yapılmış Koğuşlar

Fotoğraf 4.6. Tavennes Tabyası Kısmi Fotoğraflar- Fransa [64]

1887 de tabyalar arasına düzenli aralıklarla piyade çalışmaları kuruldu. Buradaki ana gaye tabyalar arası ortak bir savunma hattı, oluşturabilme adınaydı. Bu piyade çalışmaları tabyalardan küçük olup 85 x 105 (Saint-Symphorien) ile 175x110 m. arasında değişen boyutları vardı. Bunlardan bazıları dönebilen taramalı tüfeklere sahipti ve nispeten daha sığ hendeklerle çevrili ve dikenli tel engellerine sahipti, yan (flank) korumaları yoktu. Bu tarihe dek yapılmış bütün tahkimat sistemleri 1886 da icat edilen yeni bir patlaycı dolgu tarafından sınamaya tabi tutalacak ve bu sistemleri kullanışsız hale getirecekti. "Torpedo-shell" krizi, topların patlayıcı güçlerini arttırmak için kullanılan "picric" asit in icadından sonra ortaya çıkmıştır.[65]

1850 lerin ortasında, Almanyadaki Krupp Askeri Kuvvetleri namlunun iç yüzeyinde sarmal yivlerin içinde paralel oyukların olduğu yeni bir namlu tipi geliştirdi. Bu tekniğe "rifling" (namlu içinde açılmış yivler) deniyordu ve namlu içindeki sarmal yivler, fişeğin kurşun veya torpido formunu almasını sağlayıp daha yüksek menzillere daha hassas (nokta atışı gibi) bir şekilde atılmasını sağlıyordu.[63]

Bu silahlar tahkimattaki silahların menzilinden daha yüksek bir menzile sahip olduğu için bu silahlarla tahkimat silahlarının erişemediği uzaklıklardan, tahkimatın içerisine atışlar yapılabiliyordu. Bu yüzden mühendisler ana tahkimattan 3-4 km. uzak müstakil tabyalar inşaa etti. 1885 de kimyager Eugune Turpin picric asit kullanımını patent altına aldı ve bu topların çok kuvvetli ve dengeli bir şekilde ateşlemesini sağlıyordu. Muazzam patlayıcı gücü olan bu patlayıcı maddeyi, Fransız savaş bakanı topların atılması için askeri tedavüle soktu ve adını "melinite" (melinit ya da dumansız barut olarak geçiyor) olarak değiştirdi.[63]

Şekil 4.4. Vaux Tabyası -Fransa [65]

Fitilli fişekler, melinitinin, tabyaların taş yapılı ve toprakla kaplı olan tonoz tabakasına nüfus edene kadar patlamasını engelleyebilme özelliğine sahipti. İç yapıya doğru nüfuz etmesinden sonra ortaya çıkan patlamanın etkisi çok kuvvetliydi. Bu tahkimat mühendisleri için dev bir hamle olmuştu. Taş yapılar tahkimat sistemlerinde kullanılan ana malzeme iken, melitinin sayesinde tahkimatlar ölüm kapanlarından farksız bir hal almıştı. Bu krize acil bir çözüm bulunması gerekiyordu. Mühendisler mukavemeti daha iyi olan yeni bir yapı malzemesi arayışına girdiler ve modern teknolojiden yararlanıp beton ve çelik tahkimat sistemi çağını başlattılar. Beton, Portland çimentosunu kum, su ve çakıl taşıyla karıştırılarak elde edilir. 19. Yüzyıl ın ortalarında keşfedilmiştir. Taş

yapılara göre mukavemeti çok daha yüksekti. 1886 Aralık ve 1887 Mayıs arasında 155 mm. ve 220 mm. fişekler ateşlenerek Fransız ordusu tarafından test edilmiştir ve yeni inşaatların özelliklerini belirlemiştir.[63]

1886 Aralık ve 1887 Mayıs arasında 155mm ve 220mm fişekler ateşlenerek Fransız ordusu tarafından test edilmiştir ve yeni inşaatların özelliklerini belirlemiştir. Tonozlu tavanlar, dış bölümler 2.5m kalınlığında, düşman ateşine maruz kalan duvarlar 4-6 m kalınlığında olup üst katmanı kamuflaj için toprakla örtülüydü. Duvarları 5m. uzunluğunda ve 2 2-5 m kalınlığındaydı. Beton, gerekli olan korumaya ve bir araya getirilecek beton yoğunluğuna göre 3 çeşidiyle sınıflandırılıyordu. Çimentoya ne kadar çakıl veya kum eklenirse o kadar zayıf ve güçsüz oluyordu. Çeşitlerde kullanılan en temel karışım 30 cm küp kum ve 90 cm küp çakıl ihtiva ediyordu. 1. Çeşit beton da 200 kg / metrekare çimento, 2. çeşit beton 300 ve 3. çeşit beton 400 kg / m2 idi. 3. çeşit beton, en sağlam olan, özel beton olarak adlandırılıyordu ve standart kullanılan beton haline geldi. Mevcuttaki tabyaların dış yüzeyine beton katman ekleyerek bunun modifikasyonu sağlanabildi. Taş tabyanın dış yüzeyindeki kaplayıcı toprak kaldırılıp, altına betondan bir katman yapıldı. 1 - 1,5 m kalınlığında konsantre kum katmanı yeni beton ve eski taş yapının arasına yerleştirildi. Bazı yerlerde tonoz çatılar, tamamen kaldırıldı ve betonla değiştirildi ve akabinde gizleme için 50 cm toprakla örtüldü.[63]

Barakaların ön cepheleri iki farklı method kullanılarak desteklendirildi. Orjinal cephelerde gün ışığı ve içerideki odalara hava girişini sağlayan pencereler ve kapılar mevcuttu. Bu pencere ve kapılar, iç odaların tonoz çatı şekline karşılık gelen revaklarında yer almaktaydı. İlk modifikasyon methodu ön cepheyi, yeni beton katman ve eski taş cephe arasında bir koridor bırakarak külliyen beton katmanla kapamaktı. İkinci method ise revağa bir açıklık bırakarak, beton kaplamayı eski taş yapıya dayatarak inşaa etmekti. İkinci method Douaumont, Vaux, Moulainville, Marre ve Tavannes Tabyalarında kullanıldı. İlk modernize edilen tabya 1887'de Douaumont oldu. [63]

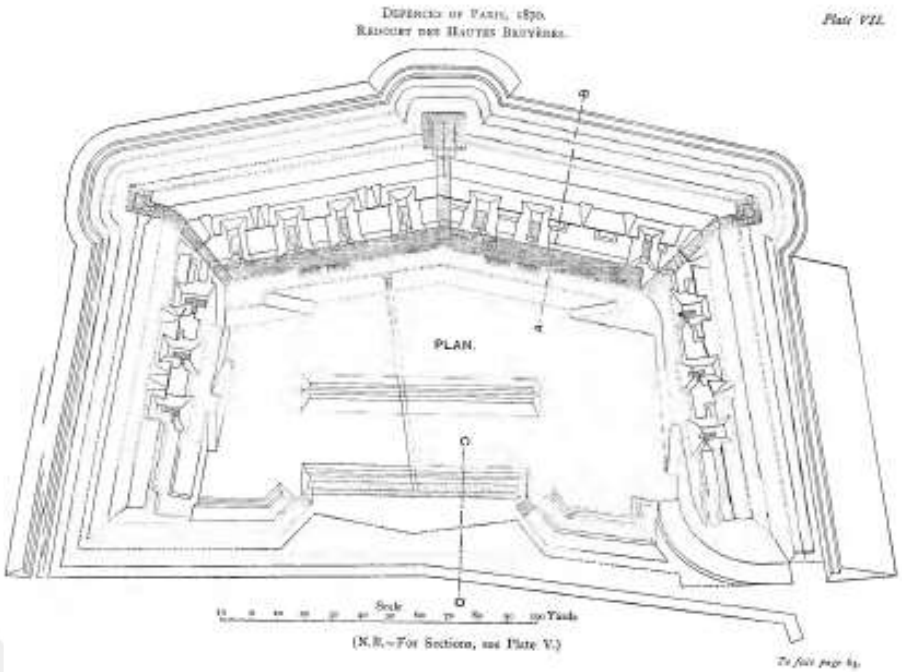

Şekil 4.5. Bruyeres Tabyası – Fransa [36]

Mühendisler ek olarak, tabyaları çevreleyen hendeklerdeki profil ve yan savunmasını modifiye etti. Orjinal profilde duvar hem dış (counterscarp) hemde iç (escarp) tarafta mevcuttu. Profiller ayrıca "caponier" adında siper ihtiva ediyordu ve bunlar hendeğin karşısına uzanıp kenar ateşi sağlanmasına yarıyordu. Topçu fişeklerinin arttırılmış hızı ve azaltılmış ateşleme açısı ile, fişekler artık siperlerin iç kısımlarını yok edebiliyor veya hasar verebiliyordu. Bu sorunu gidermek için iç duvarlar kaldırıldı ve yerini saplanmış demir parmaklıklar aldı. Siperler yerlerini counterscraplerin dış duvarına inşaa edilmiş ve direkt düşman ateşine maruz kalmayacak şekilde gizlenmiş barınaklara bıraktı. Betonarme 1896 yılında, barınakların dış kısımlarının çatısı ve kenar barınakları fişek bombalanmasına maruz kalmış çatılar ve duvarlar için getirildi. Metal çubuklarla desteklenmiş özel beton gerekli savunmaya göre 85 kg / kübik metre veya 65 kg / kübik metre olarak kullanıldı. Betonarme 270 mm. silah ateşlenmesine dayanıklılık göstericek mukavemetteydi. Aynı kalınlıktaki betondan daha kuvvetliydi ve daha küçük profile sahipti. Tüneller için minimum 1.2m ve zarar görmüş yüzeyler için 1.8m ye kadar varıyordu. Testlerden sonra bu kalınlık 2.1 metreye kadar çıkartıldı. 1898'dan sonra, betonarme mevcut tabyaların modernizasyonunda ve ağırlıklı olarak yeni tabyaların inşaalarında kullanıldı. Vacherauville ve Ouvrage de la Falouse Verdun da betondan inşaa edilen son jenerasyon tabyalardı. [63]

4.2.2.2. Metz Tahkimatları

1850lerin başında, topçuluk biliminde devrimsel değişmeler meydana geldi ve bu değişimler beraberinde tahkimat mühendisliğinin aynı derecede devrim geçirmesini sebebiyet verdi. 1857'de Prusya, tüfek namlulu ilk savaş topunu kurdu. Namlu içindeki oymalar ve sarmal yivler fişeğin namluyu terk ettikten sonra dönerek daha hassas atış yapılmasına ve daha yüksek menzillerine gitmesini sağladı. Topçu ateşleri şimdi eskisine kıyasla çok daha uzaklardan şehir merkezlerine atışlar yapabiliyordu. Şehir etrafına kurulan tahkimat duvarları çevreleri dışa doğru genişletilerek merkezden daha uzağa kurulmaya başladı ve tabya sayıları da arttı. Bu sayede düşman topçularına ulaşmaları kolaylaştı ve şehirler daha güvenli oldu.[63]

1870 Prusyalılar hesaplanan zamanda patlayabilen fişekler geliştirdi ve bunlar genelde tabya parapetlerinin üzerlerindeki askerlere hedef alınıyordu. Üst örtü koruması olmadan topçu ateşleri kolayca topları ve askerleri parçalayabiliyordu. Kısa bir zaman diliminde mevcut tahkimatlar topları ve askerleri koruyamadığı için elverişsiz hale geldi. Radikal olarak tahkimat mühendisliğinin gelişmesini sağlayan unsur "torpedo shel1" krizi oldu. Bu isim 1885 teki yeni topçu fişeklerinin şeklinden geliyordu. Yalnızca menzili ve vuruş hassasiyeti artmadı, daha uzun olan fişek içerisinde sıkıştırılabilen patlayıcı madde miktarı arttırıldı ve bu da yok edici gücün artmasını sağladı. Bronz fişek kabukları çelikle değiştirildi. Barutun yerini tabyalardaki yıkıcı etkisi ve patlayıcı gücü daha fazla olan melinit aldı. Yüksek patlayıcılı mermiler, zaman gecikmeli fişeklerle dolduruldu, merminin toprağın 3 metre dibine kadar girmesini sağlayarak alt tabakadaki taş yapıda patlamasını sağladı.[63]

Fotoğraf 4.7. Kaiserin Tabyası -Almanya [63]

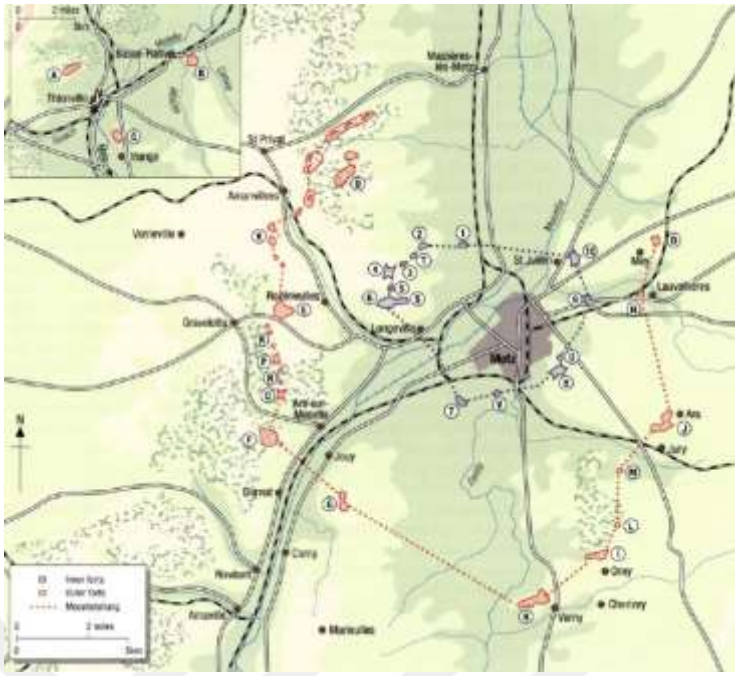

Şekil 4.6. Metz'deki Moselstellung Hattı – Almanya [63]

Avrupa'nın savaş mühendisleri çalışmalar ve denemeler sonucu yüksek patlayıcılar karşısında en güçlü korunmayı, beton barınakların ve çelik zırhların oluşturduğuna karar verdiler. 1867 de Fransız ordusu General Sere de Riviersi'yi Metz'de 8 modern müstakil tabyanın kurulumu için görevlendirilmişti. Metz'in 1870'te Almanların eline geçmesi onlara o bölgede yeni tahkimat konseptleri geliştirmesi için bir fırsat oldu. 1870'de patlak veren Fransa-Prusya Savaşı'nda sadece 4 tane Metz tabyası tamamlanabilmişti - St Julien, Queuleu, Diou, Plappeville - ve eskiden kalma Bellecroix ve Moselle, Steinmetz ve Voigts-Rhets adını aldı ve topçu birlikleri için sığınaklı bataryalar geliştirildi.

Fotoğraf 4.8. Manstein Tabyası - Almanya [63]

Alman tahkimat mühendisleri Moselstellung'u (Metz ile Thionville arasındaki hat) 3 önemli periyotta inşa etti. İlk periyot 1871 – 81 yılında eski Fransız tabyaları geliştirildi ve orta derece bataryalar eklendi ve birkaç yeni tabya yapıldı. İkinci periyotta var olan tabyalar betonla güçlendirildi ve zırhlı bataryalar ile iç sığınaklar inşa edildi. Üçüncü periyotta doğu ve batı kanatları eklendi. Feste tasarımının eklenmesiyle geliştirildi.[63]

Almanların Fransızlardan devraldığı tabyalar taş ve tuğlalardan yapılı olup personel için minimum güvenlik arz ediyordu. Almanlar ilk birkaç yılı Fransızların tabyalarını geliştirerek ve imparatorluklarını diğer sistemleriyle aynı poligonel yapılar inşaa ederek geçirdi. Taş ve tuğlalar da bu tabyaları kurmak için kullanılmıştır. Buna ek olarak sarmal dikenli engellerde çalışmaların etrafına eklenmiştir. 1885'in top krizi tahkimat mühendislerini ağır toplara karşı ek korunma sağlamaya zorlamıştır. Bu da Moselstellung un resmen ikinci gelişim periyodunu başlatmıştır. (1885-99). Beton ve metal toprak ve taşın yerini aldılar. Beton yüksek patlayıcılara dayanıklılık sağlayacak mukavemetteydi. 1887 de Almanlar var olan tabyaların taştan duvarlarını desteklemeye başladılar. Mühendisler kum beton ve betonarmenin farklı kombinasyonlarının karışımlarını ve kalınlıklarını test ettiler.

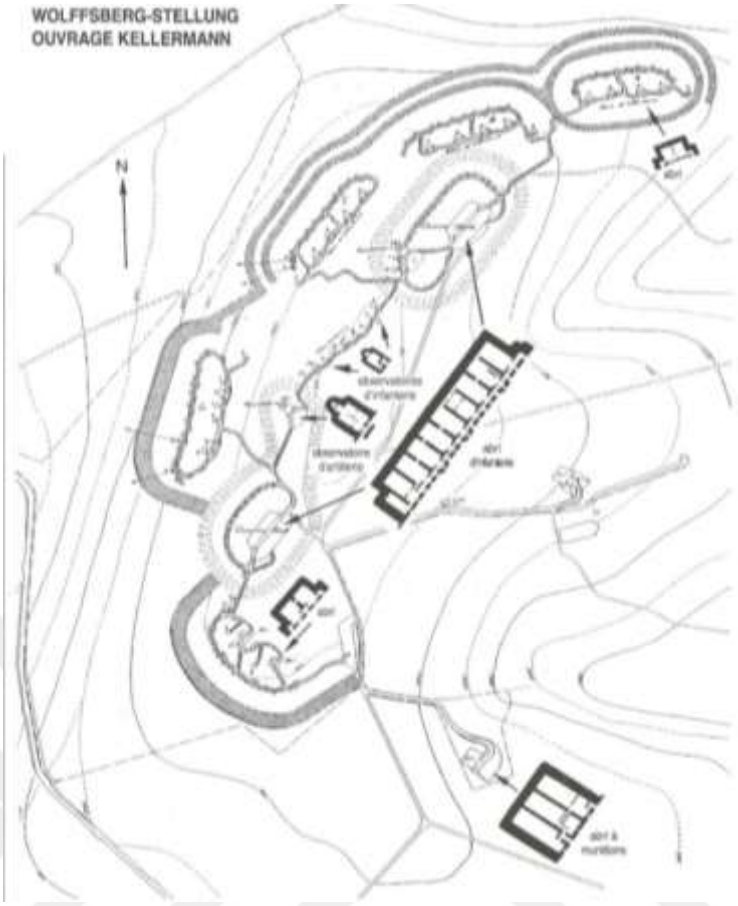

Şekil 4.7. Kellermann Tahkimatları - Almanya [65]

Fotoğraf 4.9. Kellermann Bataryası Atış Alanları - Almanya [25]

Fotoğraf 4.10. Kellermann Bataryası Sığınak [25]

Fotoğraf 4.11. Kellermann Bataryası Asker Yatakları [25]

Top krizinden sonra birkaç gelişim daha kaydedildi. Hendeği savunan siperler yerlerini dış toprak siper alanlarına bıraktı ve zırhlı gözlemevleri inşa edildi. Yeni bataryalar kuruldu. Bataryalar etrafına bomba geçirmez sığınaklar kuruldu. Sığınaklar 2 çeşitti. Piyade sığınakları ile topçu sığınakları ve ikinciside sabit veya sahada olan bataryalara cephanelik sığınakları. 2. Periyotta en önemli eklenti zırhlandırma oldu.[63]

19. Yüzyıl in sonuna doğru, Metz tabyalarında kayda değer değişimler gerçekleşti. Metz'i çevreleyen tabyalar 24 km. uzunluğunda, 26 zırhlı kulesi ile ortalama şehir merkezinden 4 km uzaktaydı. Ancak korunmanın yetersiz olması bu tabyaların kısa ömürlü olmasına sebebiyet verdi. Menzili 10 km ye kadar arttırılan toplar bu hattın işlevsiz kılınmasını sağladı. Fransız istila güçleri, karşı top atışlarından korkmaksızın güçlü uzun menzil toplarını 9 km batıda ve savunmasız olan Moselle Nehrinin etelerine (yükseltilerine) yerleştirip burada tabyalara ve hatta şehre atış yapabilecek durumdaydı. 1896 da bu potansiyel tehdit fark edildi ve zırhlı bataryaların kurulması için çalışmalar başlatıldı. Ayrıca 1899 da 4 yeni tabya da buraya inşa edildi.[63]

1905'te Alman tahkimatlarında, düzenli aralıklar arasında daha küçük piyade çalışmalarında inşaat başlamıştır. Batı savunma hattını kuvvetlendirmek adına, özel kuvvetlendirilmiş noktalar fikri ortaya atılmıştır. Bu alanların hepsi dikenli sarmallar ile çevrelenmiş ve hendeklerde asker sığınakları yer almıştır.[63] Tabyaların önemli elemanları: piyade güçlü noktaları, zırhlı bataryalar ve bombadan etkilenmez barakaları içeren piyade çalışmaları idi. Batarya ve piyade çalışmalarına ek olarak küçük piyade toplanma sığınakları, beton sığınakları, siperleri, zırhlı kuleleri ve nöbet noktaları vardı. Her tabyayı dikenli teller çevreliyordu. Piyade çalışmaları ve güç noktaları teknik olarak tabyalar içinde tabya olarak nitelendiriliyordu. Her Tabyanın bir yada daha fazla piyade çalışması vardı. Bataryalar tamamen betondan yapılmıştı, 3 metre kalınlığında çatıya ve duvarlara,70 cm arka duvara sahipti. Bataryanın içindeki odalar tek bir katta iki koridorlu idi. Arka taraftaki çatışma koridoru cephaneliğe, depolara, komuta merkezi noktasına ve asker odalarına ulaşım imkanı sağlıyordu. Cephaneler ön koridorda stoklanıyordu. Telli ve dikenli korkuluklar bütün kompleksi çevreliyordu. Tabya boyunca yer yer gözlemevleri mevcuttu. Gözlemciler hem gelen düşman hakkında rapor veriyor hemde saldırı için piyadelere ve topçu komutanlarına destek veriyordu. Birkaç çeşit gözlemevi

bulunuyordu. Basit gözlem yarıkları olan nöbet yerlerinden, dönme kabiliyeti olan ve optik aletler içerip yüksekliği ayarlanabilen kompleks taretleri bulunmaktaydı.[63]

Fotoğraf 4.12. Wagner Tabyası - Almanya [63]

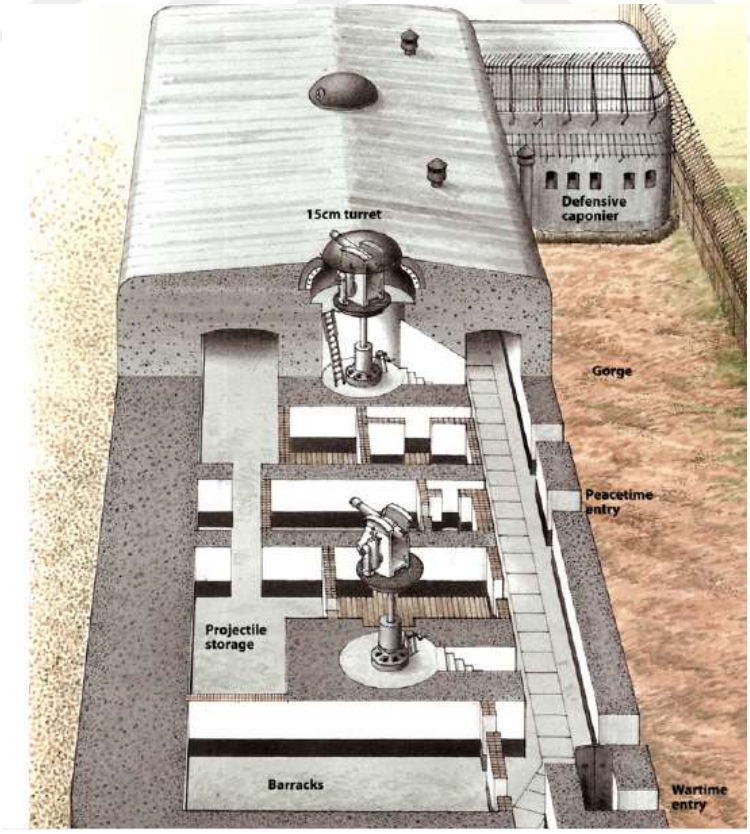

Şekil 4.8. Howitzer Bataryası - Almanya [63]

Şekil 4.9. Metz'de Örnek Tabya Simulasyonu [63]

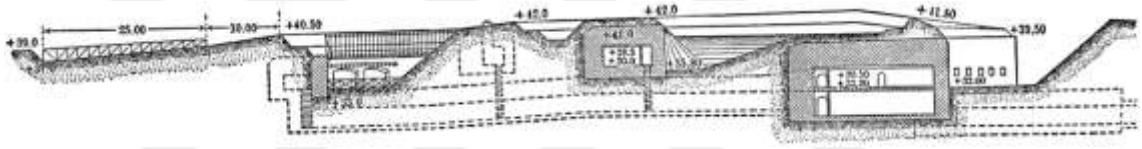

Şekil 4.10. Metz'de Örnek Tabya Kesiti [63]

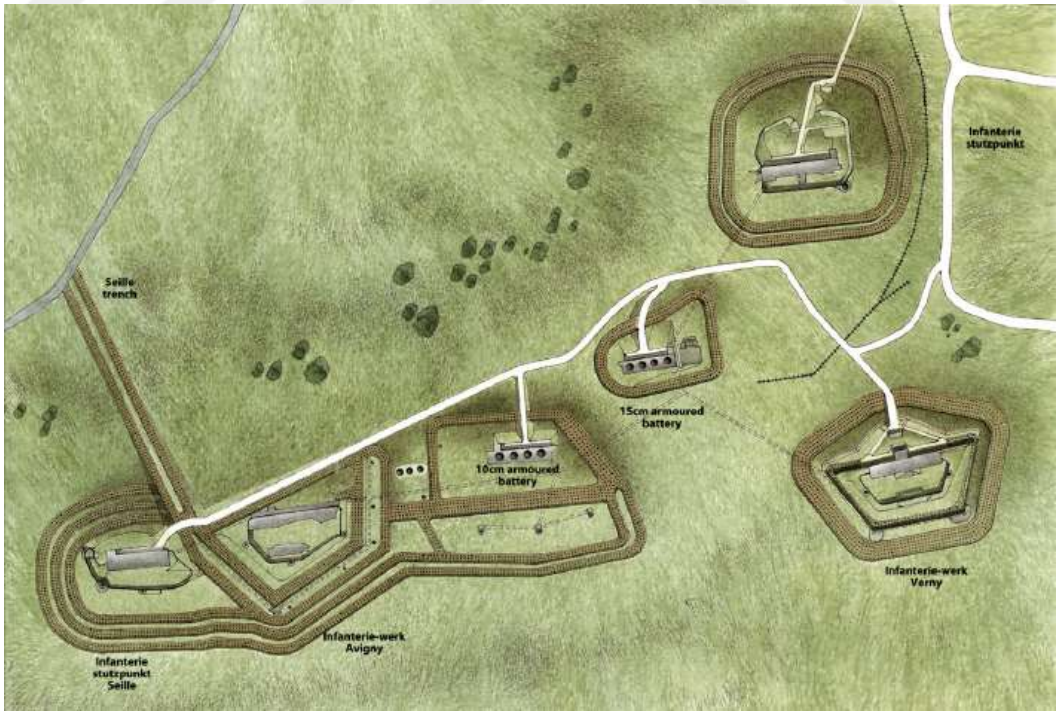

Şekil 4.11. Metz'de Örnek Tabya Kesiti[63]

BÖLÜM 5

EDİRNE TABYALARI

5.1. EDIRNE TAHKİMATI - 1877 VE SONRASI

Fransız Askeri dergisinin "Revue Du Genie Militaire" 1914 tarihli yayınında Edirne bölgesinin tahkimi ile ilgili birebir Fransızca'dan çevrilerek, o dönemde kentin savunma sistemi ile ilgili şu bilgi verilmektedir.

Edirne takviye edilmesi için göz önünde olan bir bölgeydi. 1877-78 yıllarında 24 adet yapı vardı. Bu yapılar kente 500 m. ile 5 km. arasında bir uzaklıkta bulunuyordu. Aralarında ise 1500 ile 3000 m. mesafe vardı. 1885'e kadar tabyalar görünüşlerini korumuşlardı. Türkler tabyaları tekrar elden geçirmeye başladı. Ağaçtan yapılma sığınakların yerine yığma taştan tonoz ve duvar kalınlığı 70 cm'i geçmeyecek şekilde kazamat (siper) yapılmıştı. Tuğladanda kışlalar inşa etmişlerdi. 6-8 m. derinliğe sahip parapetler 2,5-3,5 m.'lik duvarlar tarafından korunmaktaydı. Hendekler 4 m. ve 12 m. genişliğinde yanlarda bulunmaktaydı. Ayvaz Baba'daki hendekler gibi değil. Bütün bu yapıtlar kolayca ortaya çıkartılıyor ve dışarıdan yeri bulunabiliyordu.

1908'deki yeni uyanmada, alman mühendisler eskiden kalma yöntemleri kullanarak. bir sürü proje ürettiler ve yeni yapıları kurdular. 1911 sonlarına doğru, Bulgar kaynaklarına göre bölgede 30 adet tabya bulunmaktaydı. Bunlardan 26 tanesi eski ve sürekli 4 tanesinde yenidir (beton ile inşa edilmiştir).[21] Bu son 4'ünün etrafı ince bir demir malzeme ile kaplanmıştır. Aralarda bağlantılar için hendekler kazılmıştır piyade askerleri için. 74 tane batarya (gizli siper) görüyoruz bunlardan 8 tanesi devamlı diğerleri ise süreksizdir ve hafif planlıdır (sade yapı). Bazı ambarlar ahşaptan bazıları tuğladan ve bir kaçı ise betondan yapılmıştır. Bir çok noktada, piyadelerin siperleri için çıkıntılar ile donatılmıştır.

1911 Temmuz ayında 1/20.000 ölçeğinde detaylı, izohips eğri çizgileri olan bir harita yapıldı. Garnizona gelince, 45000 erkek silahlandırıldı, 192 adet ağır toplar ile donatıldı.

Bütün bu istihbaratlar yeteri kadar kesinliğe sahiptir. Garnizonlar görüldüğü üzere çok yükseltilmiştir ve yeni güçlendirme teknikleri uygulanmıştır. Bu da bize kuşatmanın ilk periyodundaki operasyonu açıklar niteliktedir. Eğer bölgenin çevresi ile ilgili daha detaylı bir sınavdan geçecek isek kuzey ve doğu bölgelerini de açığa çıkartmalıyız.[21] Bu bölgeler yüksek tepeler ile çevrelendirilmiştir. Balkan sınırının sonuna kadar yani güney ve batı. Diğer tepeler ise Rodop dağlarındadır. Hepsine doğru yönelen yamaçlarda 25-30 derecelik eğimdedir. Bu pozisyon savunma için en idealidir ve düşmanlar tarafından görülmesi zordur. Bu üç nehrin birleştiği yerde veya yakınında Türklere iyi servis edebilecek bir merkezi çekirdek oluşturmuştur. Çok sayıda köprü inşa edilmesine fırsat veriyor ve bu yapılan köprüler topluluk için bir geçiş unsuru oluyor. Tam tersi olarak da, düşman için bu bölge operasyonun yeteri kadar birbirine bağlantılı olmasını engelliyor çünkü düzensiz olarak yükselen (genelde ilkbaharda) nehir köprülerden geçişi engelliyordu.

Başka bir taraftan bakarsak tepelerde oluşan küçük akarsu yarıklarının dallanmaları geçilebilirliği zorlaştırmaktadır. Bu ufak yapıları bağlantılı olarak iyi organize etmek gerekiyordu. Antik mezarlar (tümülüsler) tepelerden oluşmaktaydı ve bu onların iyi bir gözlem noktası olmasını sağlamaktaydı. Üstlerinin bitkiler ile örtülmüş olması onların iyi birer nişan noktası olmasına engel değildir. Toprak kili (kerpiç) hızlıca üzerinde değişiklik yapılabildiği için bunların üretimi için kolaylık sağlamaktadır. [21]

Sonuç olarak Edirne savunma açısından tercih edilebilir bir noktadır. Etrafındaki komşular, bölgedeki materyaller ve iyi bir komutan eşliğinde bu tabyalardan savunma iyi olabilir niteliktedir. Bölgenin çevresi doğal olarak dört cepheye ayrılmıştır:

1. Kuzey Batı Cephesi: Tuna nehrinin sağı ile Meriç nehrinin solu arası
2. Batı Cephesi: Arda nehrinin solu ile Meriç nehrinin sağının arası
3. Güney Cephesi: Meriç nehrinin sağı ile Arda nehrinin sağının arası
4. Kuzey Doğu Cephesi: Tuna nehrinin solu ile Meriç nehrinin solu arası[21]

Edirne'de bulunan Tabyaların isimleri farklı kaynaklarda farklı şekilde tespit edilmiştir. İncelenen kaynaklar; Almanca, Fransızca ve Bulgarca olduğu için konuda netlik olması açısından bir tablo hazırlanmıştır. Tablodaki numaralar, eklerde yer alan haritalardaki numara ve isimlere göre belirlenmiştir. Türkçe Tabya isimleri, askeri kaynaklara, literatürdeki ve halk arasında en çok bilinen adlarına göre isimlendirilmiştir. Numaraları tarafımdan çizilen haritaya göre kodlandırılmıştır.

5.2. KUZEY BATI CEPHESİ

Kuzey Batı cephesi tabya sayısı olarak diğerlerinden daha üstündü ama bu cephenin kuzey kısmındansa batı kısmında daha fazla bir yığılma vardı. Kuzey tarafındaki iki tabya hilal şeklinde, piyade çıkartmalı ve 9 gizli siper inşa edilmişti. Bunlardan 4 tanesinde toplarla silahlandırılmıştı 12 ve 15 cm. büyük kalibreli olarak. Bu grup Karagöz-Tarla Tepelerine kente 7 km. uzaklıkta inşa edilmişti. Patlak Tabya 1 ve 2, zemindeki yapılardır. Bayırın başından itibaren 3,5m. yerin altındadır ve parapet hendeğin üstüne doğru toprağın 4m. üstüne uzanmaktadır. (Şekil 5.1.) İleride kaplanmış bir patika bulunmaktadır. Bu nedenle doruk +1,20 kotunda bulunmaktadır ve 7,5m uzunluğunda dikenli tellerle engeller yapılmıştır. [21]

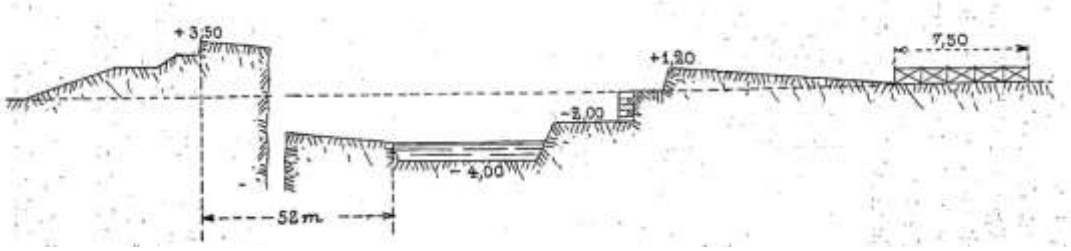

Şekil 5.1. Patlak Tabya Kesiti [21]

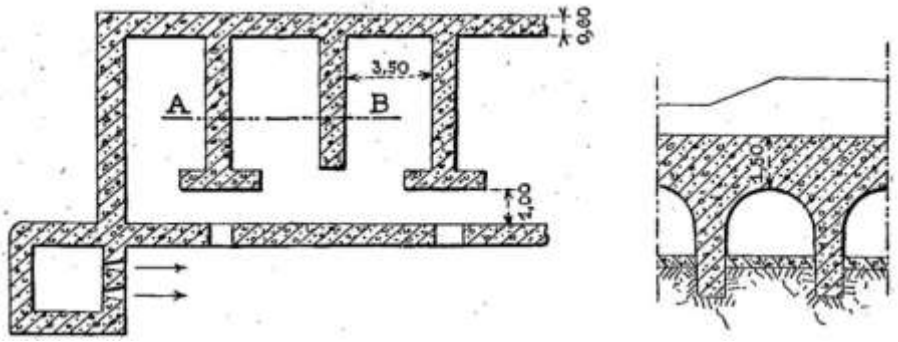

Şekil 5.2. Patlak Tabya Plan ve Kesit [21]

Şarapnellere ve toplara karşı savunmak için parapet yüzeyinin altında ince bir konstrüksiyon bulunmaktadır. Bunun ile birlikte bu tabyalar tam olarak tamamlanamamıştır. Piyadelerin siperlerinin yeri iyi belirlenmiştir. İyi bir direnme hattı oluşturmaktadır. 40 m. uzunluğunda çelik tel ile çevrelenmiştir. Bu ağ bütün yerlerde aynıdır ve tellerin üzerinde metal dikenler bulunmaktadır ve bunların yükseklikleri 1,2 m. ile 1,8 m. arasında değişmektedir. Bu sıraların aralarında 2m. 3m. mesafeler vardır.

1 km arkasında kalan bölgede yeraltında inşa edilmiş betonarme yapılar bulunmaktadır. (Şekil 5.2.) Bundan başka, sığınaklar ya ahşap ile kaplıdır ya da saç levhalar ile mermilere karşı güçlendirilmiştir.

Karagöz Tarla grubunun ilerisinde ve 2 km. daha kuzeyinde Yassı Tepe diye bir ön mevkii bulunmaktadır. Bu mevkide dilimlere ayrılmış piyade siperleri ile ulaşım patikaları ve sığınaklar bölgeye inişe doğru konumlanmıştır. [21] Bu cephenin batı bölgesinde ise kolayca yerleştirilmiş gözetleme tabyaları bulunmaktadır. Aynı savunma hattı üzerine yerleştirilmiş 3 tabya, 27 batarya (gizli siper) ve birbirine bağlı piyade siperi bulunmaktadır. Bu pozisyon prensibi: Tuna ve Meriç arasındadır ve kesintisiz olarak dikenli teller ile çevrilmiştir. [21]

Kuzey Batı cephesinin prensibi; batı bölgesini göğüslemektir. Karagöz Tabya, ismini yüksekliğinden almaktadır. Bu geçitteki tarihi, yüksek parapetleri olan ve tuğladan yapılmış sığınağı olan bir kapalı tabyadır. Bu tabya da dikenli tel ağına sahiptir. Bu boğazın yüksekliğinde ve kanatların üstünde iki tane betonarme kışla yapılmıştır. Şekil 5.1.- 5.2.'teki gibi. 4 adet piyade askeri takımı konuşlandırılmıştır. Şekil 5.3.'de ise Karagöz Tabya planını ve kesitini göstermektedir. [21]

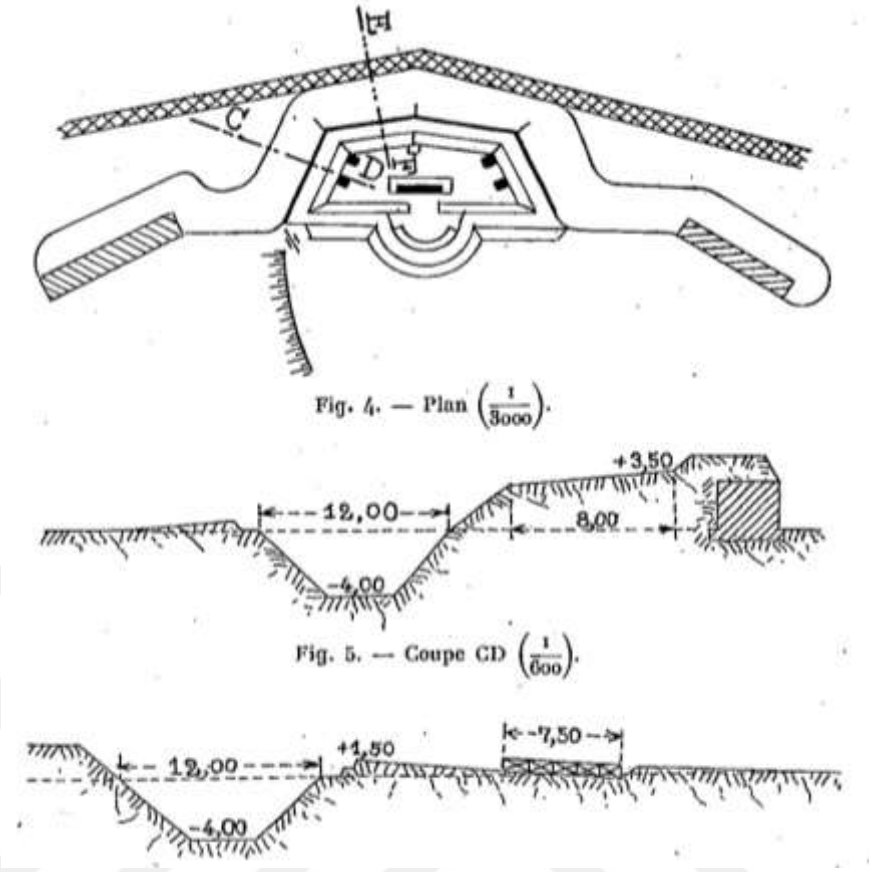

Şekil 5.3. Karagöz Tabya Plan ve Kesit[21]

Abdurrahman Ağa Tabya, Karagöz Tabyanın 3 km. güneyinde bulunmaktadır. Tepenin üzerinde inşa edilmiş ve iyi bir görüş açısına sahip yarı sürekli bir hilal şeklindedir. Bu tabya bayırdan önceki dikenli teller ile sonlanmaktadır. Parapet altında nişli betonlar bulunmaktadır. (Şekil 5.4.-5.5.-5.6.-5.7.) Bu teknik toplara ve mermilere karşı bir garanti sağlamaktadır. Strüktürü taşlar ile inşa edilmiştir ve yapıştırıcı harç olarak çimento kullanılmıştır. Cephesi betondan yapılmıştır. Eğer boğazdaki kapalı açıklığın yapımına dikkat edersek, Kasan-Tépé (Abdurrahman Ağa) en kuvvetlisidir.[21]

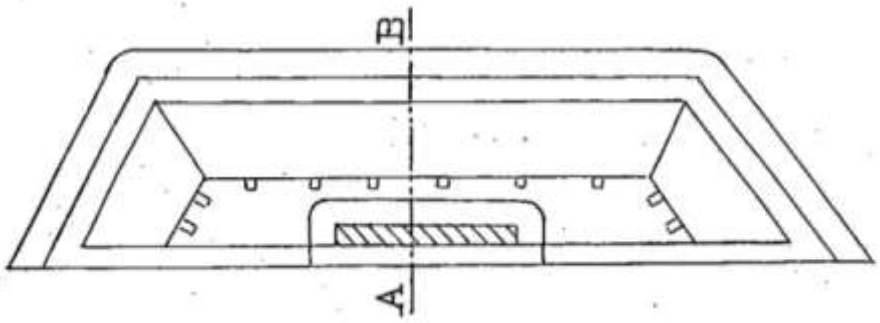

Şekil 5.4. Abdurrahman Ağa Tabya Plan[21]

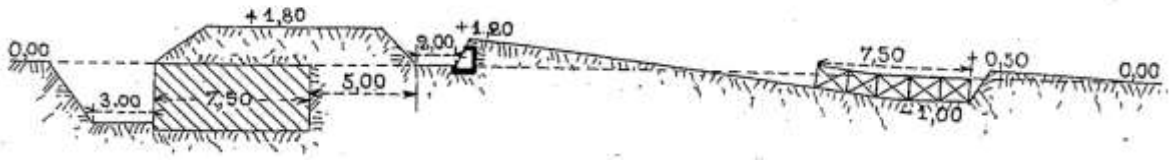

Şekil 5.5. A-B Kesiti [21]

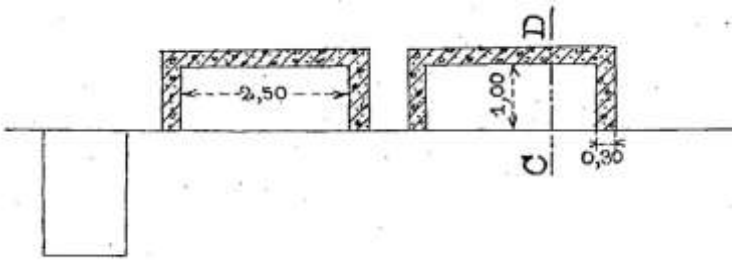

Şekil 5.6. Abdurrahman Ağa Tabya Parapetler-yatay kesit[21]

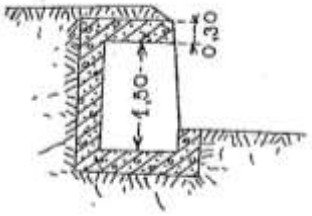

Şekil 5.7. C-D Kesiti[21]

Turan Tabya , bu cephedeki üçüncü yerleşimdir. Direniş kuvvetleri hendeklerin içinde bulunan aralıklara inşa edilmiştir. Buradaki kuvvetlendirme çok iyi anlaşılıyor ki yer yüzeyine çok iyi adapte olmuş durumda ve çok iyi gizlenmiş bir nişan alma bölgesidir. Topçu yapılarında güven vermektedir. [21] Bu siper hattının arkasında, 1.50 m-2.00 m. uzaklığında zayıf tabyalar bulunmaktadır. Bataryalar düzgün ve eşit şekilde düzenlenmiştir ve yeterince gizlenmiş, bazıları beton ile güçlendirilmiş ve 15 cm'lik toplar ve 21cm'lik havan topları ile donatılarak geniş çaplı bir hareket bölgesi olmuştur. Ama çapındaki zayıflığındaki ötürü, diğer topçulardan destek alması gerekmektedir. Tonozları, 0,45m. kalınlığındadır ve bu 15 cm'lik modern toplara pek dayanıklı değildir. Daha da fazlası bu bataryalar o kadar da iyi inşa edilememiştir. Düzenli bir top saldırısı esnasında yerle bir olmuştur. Tonozlar çatlamış, temel parçalara bölünmüş ve duvar çökmüştür. Kuzey Batı cephesinin bu bölümünde 2 adet beton kışla bulunur Şekil 5.6. ve 5.7. deki gibi. Diğerlerinin içindeki sığınaklar daha az önemli. İki mevki, Kadınköy ve Ekmekçi köylerine yakın inşa edilmiştir. Piyade askerleri için ve topçular için bölümlenmiş iki sıradan oluşmaktadır.

Karagöz Tabyası hariç, cephenin birincil kısmı 1908 yılına kadar kurulmuştur ve düşman cephesini biraz da olsa geciktirmesi denenmiştir ama bu amaç yerine getirilememiştir. Çünkü Kasan-Tépé (Abdurrahman Ağa) kente 5 km. uzaklıktaydı. Bu kusuru ön hatlar sayesinde birazcık engelleyerek amacını yerine getirebilmiştir.

İkinci savunma hattı 3 eski yapıya inşa edilmiştir: Başhöyük, Aynalı ve Kemer Tabya olduğu gibi geçici bataryalar da oluşturulmuştur. Bunlar kuzeye doğru yerleştirilmiştir. Savaşabilecek şekilde aşağı yukarı 3 km. ayrıklıkla yerleştirilmiştir.

Bu ufak yerleşmelerin arkasından yeni bir yapı olarak Hıdırlık Tabya kurulmuştur, bu yerleşke adını 1,5 km. uzaklığındaki köyden almaktadır. Tuğladan yapılmış bir kışladır ve burada Şükrü Paşa ile ekibi ikamet etmektedir. Savaş sırasında İstanbul ile iletişim kurabilmek için. Burada bir telgraf istasyonu vardır. Sığınaklar iyi gizlenmiş. Bataryalarda iyi konumlandırılmıştı. Eğer tonozlar iyi inşa edilmemiş olsalardı 15 cm.'lik toplara karşı dayanamayabilirlerdi. Piyade siperleri sefer sırasındaki ayrık tipte ve toprağa iyi oturtulmuş olsa da parapetleri yoktu bu yüzden onların üzerinden karşılık verebiliyorlardı. [21]

Harita 5.1. Kuzey Batı Cephesi Haritası (Zağra,2014)

5.2.1. Patlak Tabya

Harita 5.2. Konumu[66]

Harita 5.3. Merkeze Uzaklığı[67]

Patlak Tabya, il merkezinin kuzeybatısında bulunmaktadır. Tunca Kışlası'ndan 4300 m. mesafededir ve rakımı 88 m.'dir. Batısında Karagöz Tabya, güneybatısında Başkemer, Başhöyük ve Değirmentepe Tabyaları, doğusunda ise Küçüktaş Ocağı Tabya'sı bulunmaktadır. Patlak Tabya Mehmet Selami'ye ait 1895 yılında çizilmiş haritada yer almadığı için 1877 savaşında kullanılmadığı düşünülmektedir. Kuzeybatı cephesi tabya sayısı olarak diğer tabyalardan daha üstün durumdadır. Bu cephenin kuzey kısmındansa batı kısmında daha fazla bir yığılma söz konusudur. Patlak Tabya bayırın başından itibaren 3,5 m. yerin altındadır ve parapet, hendeğin üstüne doğru toprağın 4 m. üstüne uzanmaktadır. İleride kaplanmış bir patika bulunur bu nedenle doruk +1,20 kotundadır ve burada 7,5 m. demir teller vardır. Betonarmeden yapılmış olan tabyada siperler ve koğuş bulunur.[21]

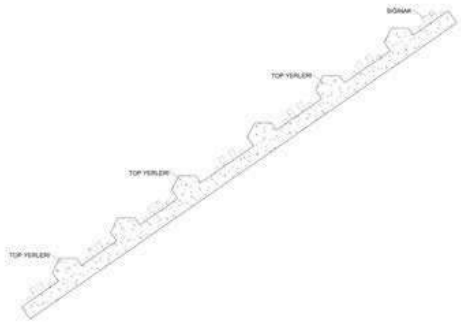

Çizim 5.1. Plan (Zağra,2014)

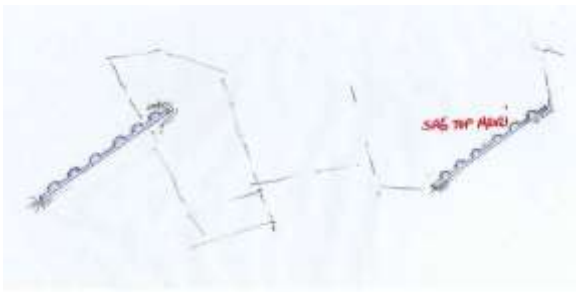

Çizim 5.2. Kroki (Zağra,2014)

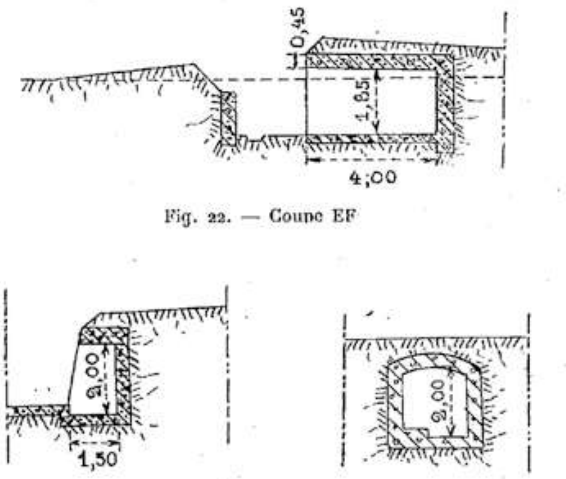

Şekil 5.9. Plan [21]

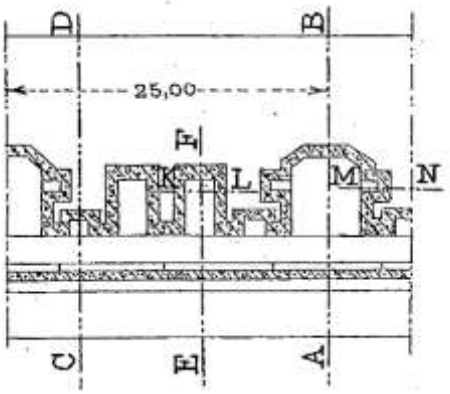

Şekil 5.10. Kesitler [21]

Patlak tabya iki paralel betonarme siper alanlarından oluşmaktadır ve ortasında betonarme koğuş bulunmaktadır. 1913 senelerinde yapılmıştır ve diğer tabyalar göre yapım sistemi açısından faklılık vardır. Düz bir hata dizilmiş top yerlerinden ve aralarında sığınaklardan oluşulmaktadır. Yaklaşık 210 m. uzunluğda 13m. genişliğinde, koridorları ise 6 m. genişliktedir.

Bir siper alanında, altı adet top yeri ve 24 adet sığınak bulunmaktadır. Top yerlerinin uzunluğu yaklaşık 11 m., genişliği ise 7,50 m.'dir. Betonarmeden yapılmıştır. Ancak günümüzde çoğu yerde çatlakların oluştuğu tespit edilmiştir. Top yerlerin karşısında yol ve set duvarı bulunmaktadır, yanlarında ise sığınak odalarında oluşmaktadır.

İki top yerlerin arasında ise dört sığınak odası vardır. Top yerlerinin yanlarında 1,50 m.'ye 1,50 m. genişliğinde, 1,80 m. yüksekliğinde alçak sığınaklar bulunmaktadır. Ortalarında ise 2 m. genişliğinde ve 4 m. uzunluğunda sığınaklar vardır. Ortadaki sığınıkların yüksekliği ise 2 m.'dir. Duvar yüzeylerine uygulanmış sıvalar çoğu yerlerde dökülmüştür. Tabyaya ulaşan yol ise tarla yoludur. İki siper alanların arasında bulunan betonarme koğuş ise günümüzde yarı yıkılmış durumdadır. Duvarları taş ve beton dolgusu kullanılmıştır. Tonozları ise betonarmeden ve içten oluklu demir zırh uygulanması yapılmıştır.

Fotoğraf 5.1. Patlak Tabya Dış Cephe (2014)

Fotoğraf 5.2. Sığınak (2014)

Fotoğraf 5.3. Top Atış Alanı (2014)

Fotoğraf 5.4. Bozulmalar (2014)

Patlak tabya iki paralel siper alanından oluşmaktadır. 1913 senesinde yapılmıştır ve diğer tabyalar göre yapım sistemi açısından faklılık vardır. Düz bir hata dizilmiş top yerlerinden ve aralarındaki sığınaklardan oluşulmaktadır. Yaklaşık 210 m. uzunluğunda 13 m. genişliğinde, koridorları ise 6 m.'dir. Günümüzde tabya işlevini yitirmiş ve atıl durumdadır. Top atış yerlerinde çok sık yeşillenme mevcuttur. Zemin kotu da toprakla dolmuştur ve yükselmiştir. Duvar yüzeyleri kararmıştır ve duvar yüzeylerinde çatlamalar mevcuttur.

Koridorda, sığınakların bulunduğu yerlerin de zemin kotu dolmuş ve yükselmiştir. Set duvarı da devrilmek üzeredir. Sığınak odaların duvar yüzeyleri kararıp çatlamıştır. Bu alanlarda da sık otlanma ve ağaçlar mevcuttur. Sığınakların üst toprak örtüsü ise günümüzde kaymıştır.

Fotoğraf 5.5. Sığınaklar (2014)

Fotoğraf 5.6. Çatlamalar (2014)

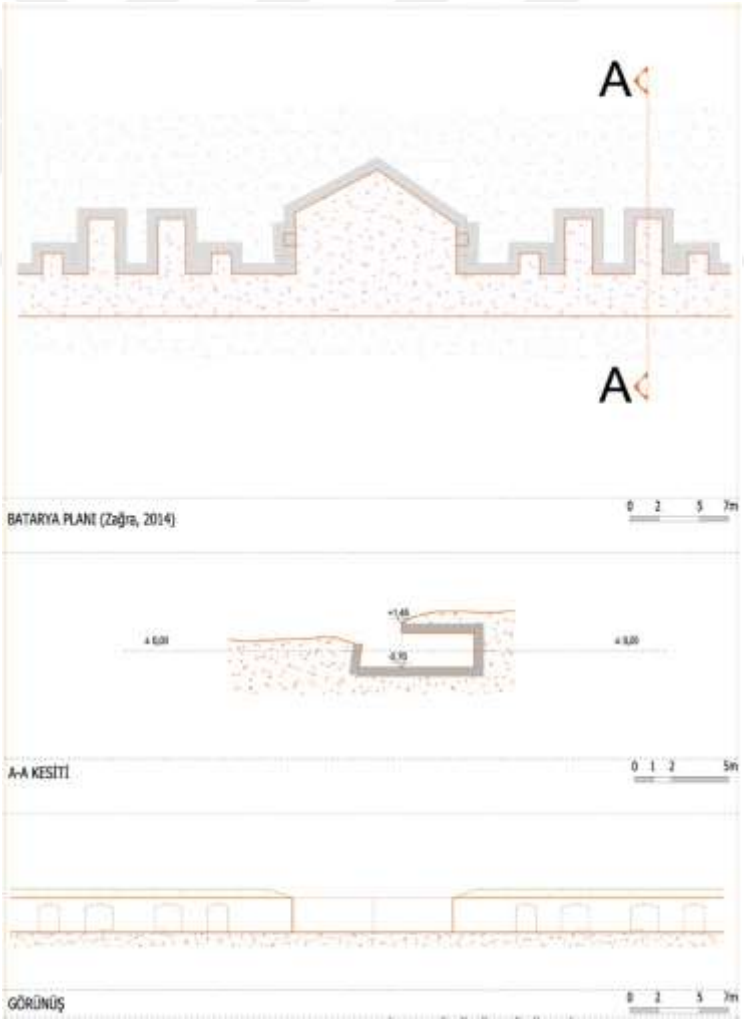

Çizim 5.3. Patlak Tabya Rölöve (Zağra,2014)

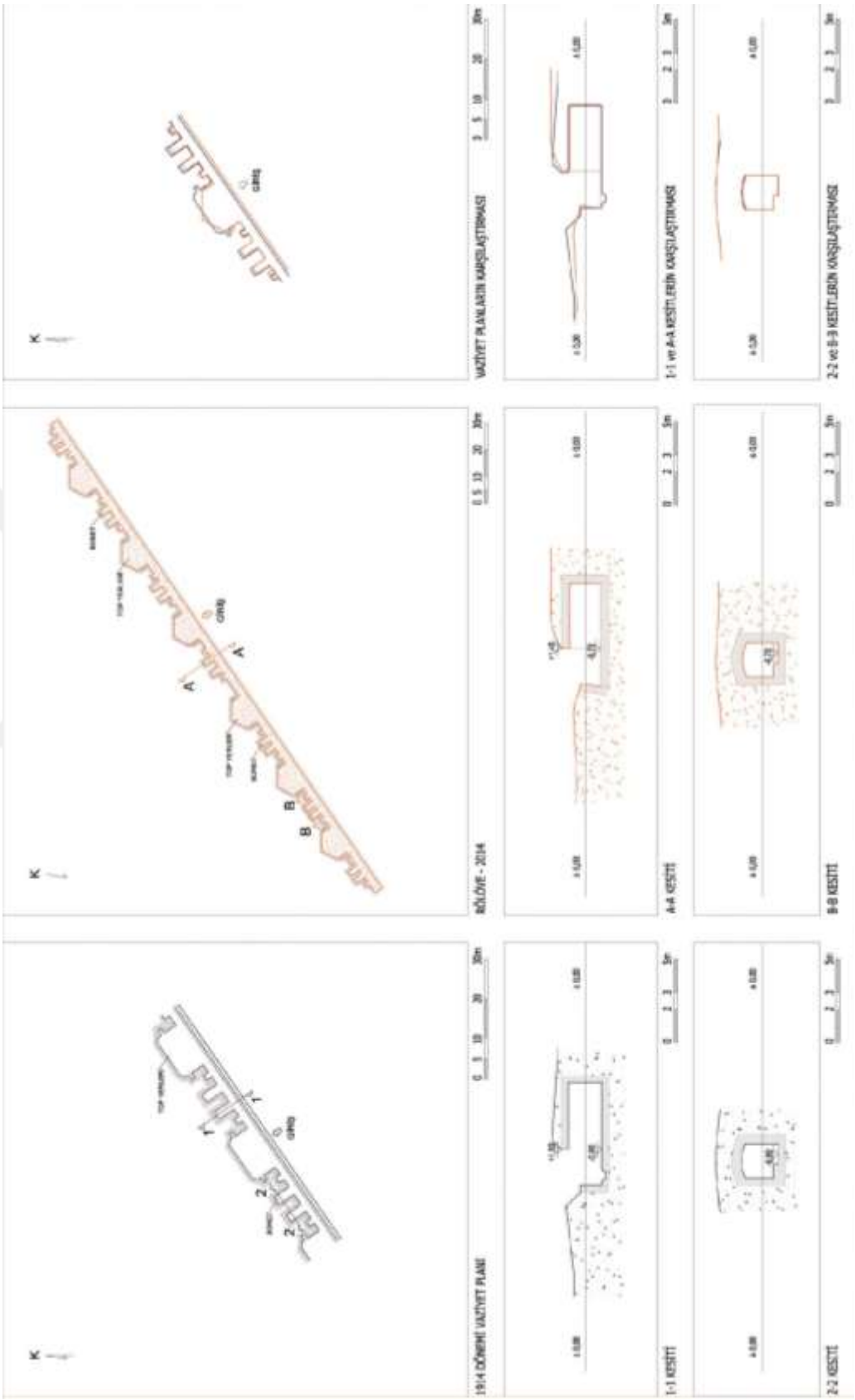

Çizim 5.4. Patlak Tabya Karşılaştırma - Restitüsyon (Zağra,2014)

5.2.2. Karagöz Tabya

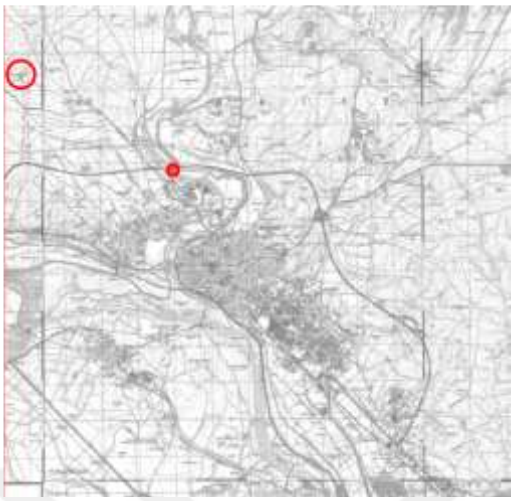

Harita 5.4. Konumu[66]

Harita 5.5. Merkeze Uzaklığı[67]

İl merkezinin kuzeybatısında bulunmaktadır. Tunca Kışlası'ndan 5100 m. uzaklıkta bulunur ve rakımı 145 m.'dir. 1886-1887 yıllarında Edirne'nin savunması amacıyla yapılmıştır. Kuzeydoğusunda Patlak Tabya, güneydoğusunda Başkemer ve Başhöyük Tabyaları, güneyinde Aynalı Tabya bulunur. Tabya, Mehmet Selami'nin haritasında da Fransız kaynaklarında da geçmektedir. Kuzeyinde bulunan 2 tabya hilal şeklindedir. 9 adet gizli siper bulunmaktadır. 4'ü, 12-15 kalibrelik büyük toplarla silahlandırılmıştır. Bu grup Karageuz-Tarla tepesine, kente 7 km uzaklıkta inşa edilmiştir.[21] Tabya ana kısım ve 2 yanında bulunan topçu odalarından oluşmaktadır. Zamanla tabyanın sağ topçu odalarının yanına betonarmeden bonet eklenmiştir. Tabyanın ana kısmı nizamiye, tünel ve topçu odalarından oluşmaktadır. Topçu odaları ise 4'er bonetten oluşmaktadır.

Nizamiye, 2 adet dikdörtgen odadan oluşur. Orta mekana çıkan 3 m. genişliğinde tonoz tünel bulunmaktadır. Giriş cephesinde askerlerin duracağı yerler bulunur ve giriş taş kaplamalıdır. Zamanla taş kaplamalar yıkılmıştır. Nizamiyenin odaları 3,40 m. genişliğinde, 8,70 m. uzunluğundadır. Duvarların ve kemerlerin yapım malzemesi taş ve ocak tuğlasıdır. Mekana temiz hava sağlamak amacıyla duvarların içinde havalandırma delikleri vardır ve tavanın ortasında havalandırma bacaları mevcuttur.

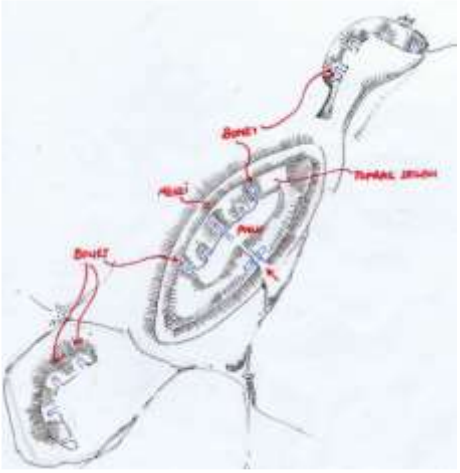

Çizim 5.5. Kroki (Zağra,2014)

Harita 5.6. Karagöz Tabya [68]

Ana kısımda 5 bonet ve hendeğe inen 2,30 m. uzunluğunda tünel mevcuttur. Bonet Tip 2, 2,60 m. genişliğinde ve 6,25 m. uzunluğundadır. Bonetlerin cepheleri taş kaplamalıdır fakat kaplamalar zamanla yıkılmıştır. Nizamiyenin ve topçu odalarının ön duvarlarının sıvaları ve taş kaplamaları da yıkılmıştır.

Sağ ve solda bulunan topçu odaları 4'er bonetten oluşmaktadır. Sağ kısımda 4 bonet ve betonarme siperler bulunmaktadır. Mehmet Selami'nin haritasında betonarme siperlerden bahsedilmemektedir fakat Fransız Kaynaklarında geçmektedir. Bu da tabyanın betonarme siperlerinin 1895 yılından sonra yapıldığını göstermektedir. Betonarme siper 52 m. uzunluğunda, 8,50 m. genişliğindedir. Siper, 14 odadan oluşmaktadır. Odalar 3 m. genişliğinde, 7 m. uzunluğundadır. Yapım malzemesi olarak betonarme kullanılmıştır fakat tonozlar içten oluklu çinko ile kaplanmıştır. Mekana temiz hava sağlamak amacıyla havalandırma delikleri açılmıştır. Odanın girişinin karşısında bulunan duvarda ise bacalar mevcuttur.

Bonet Tip 1, 2,60 m. genişliğinde ve 6,70 m. uzunluğundadır. Duvarlar taştan, tonozlar ise ocak tuğlasından yapılmıştır. Duvarlardan havalandırma delikleri geçmektedir. Tonozun ortasında da havalandırma bacası bulunmaktadır. Giriş cephesi ve taş kaplamalar yıkılmıştır. Yan topçu odalarına ulaşan yol yoktur.

Fotoğraf 5.7. Nizamiye Giriş (2013)

Fotoğraf 5.8. Orta Mekana Çıkan Tünel (2013)

Nizamiyenin giriş cephesinin orijinali, taş kaplama ve üzeri silmeden meydana gelmektedir. Ancak zamanla taş kaplamalar yıkılmış veya tahrip edilmiştir. Giriş cephesinde de askerlerin duracağı yerler mevcuttur ama taş silmeler yıkılmıştır. Tonozlu tüneli zemini toprak ve taşla dolmuş, kot yükselmiştir. Nizamiyenin içinde ise odaların kapı ve pencere silmeleri yıkılmış, sıvalar dökülmüştür. Mekanın ortasında bulunan havalandırma bacaları da günümüzde yıkılmıştır. Mekanın üstünde bulunan toprak çoğu yerde kaymıştır.

Fotoğraf 5.9. Hendeğe inen tünel (2013)

Fotoğraf 5.10. Bonet (2013)

Orta kısma çıkan tünelin sıvaları dökülmüştür. Zemin kotu yükselmiştir. Orta kısımda bulunan 5 bonetin ön cepheleri yıkılmıştır. Giriş cephesinin, kapı ve pencerelerin üstünde bulunan taş silmelerin izleri kalmıştır. Kaplama malzemeleri kullanıldığı görülmektedir.

Fotoğraf 5.11. Bonet Tip 1 (2013)

Fotoğraf 5.12. Bonet Tip 2 (2013)

Fotoğraf 5.13. Sağ ve sol kanatlarda bulunan bonet tipi (2013)Fotoğraf 5.14. Bonet İçi

Bonetlerin yapım malzemesi taş duvar ve ocak tuğlasından tonozdur. Ön cephe duvarları yıkılmıştır. Bacalar toprak üstünden çıkmaktadır ama günümüzde yıkılmış haldedir. Payandaların gitmesiyle beraber toprak kayması yaşanmıştır. Orta mekanda ise çok sık ağaçlanma ve otlanma mevcuttur.

Sağ ve sol kollarda bulunan 8 adet bonetin genişlikleri, uzunlukları ve yükseklikleri aynıdır. Bonetlerin giriş cephe duvarları yıkılmış, sıvaları dökülmüştür. Ön cephesinde rastladığımız izlerden taş kaplama olduğunu anlıyoruz ama günümüze kalmamıştır. Payandaların yıkılmasıyla toprak kaymıştır.

Fotoğraf 5.15. Bonet İçleri Çelik Zırh (2013)

Kaynaklara göre, sağ topçu odalarının yanında 1912 öncesinde betonarme siper yapılmıştır. Siper, 52 m. uzunluğunda ve 8,50 m. genişliğindedir. 14 odadan oluşmaktadır. Ön cephesi taşla kaplanmıştır. Ön silmesi yıkılmış ve toprak kayması yaşanmıştır. Siperin içinde güçlendirme amacıyla oluklu çinkodan tonozlar yapılmıştır. Günümüzde bazı çinkolar sökülmüştür. Odalarda baca ve havalandırma delikleri mevcuttur.

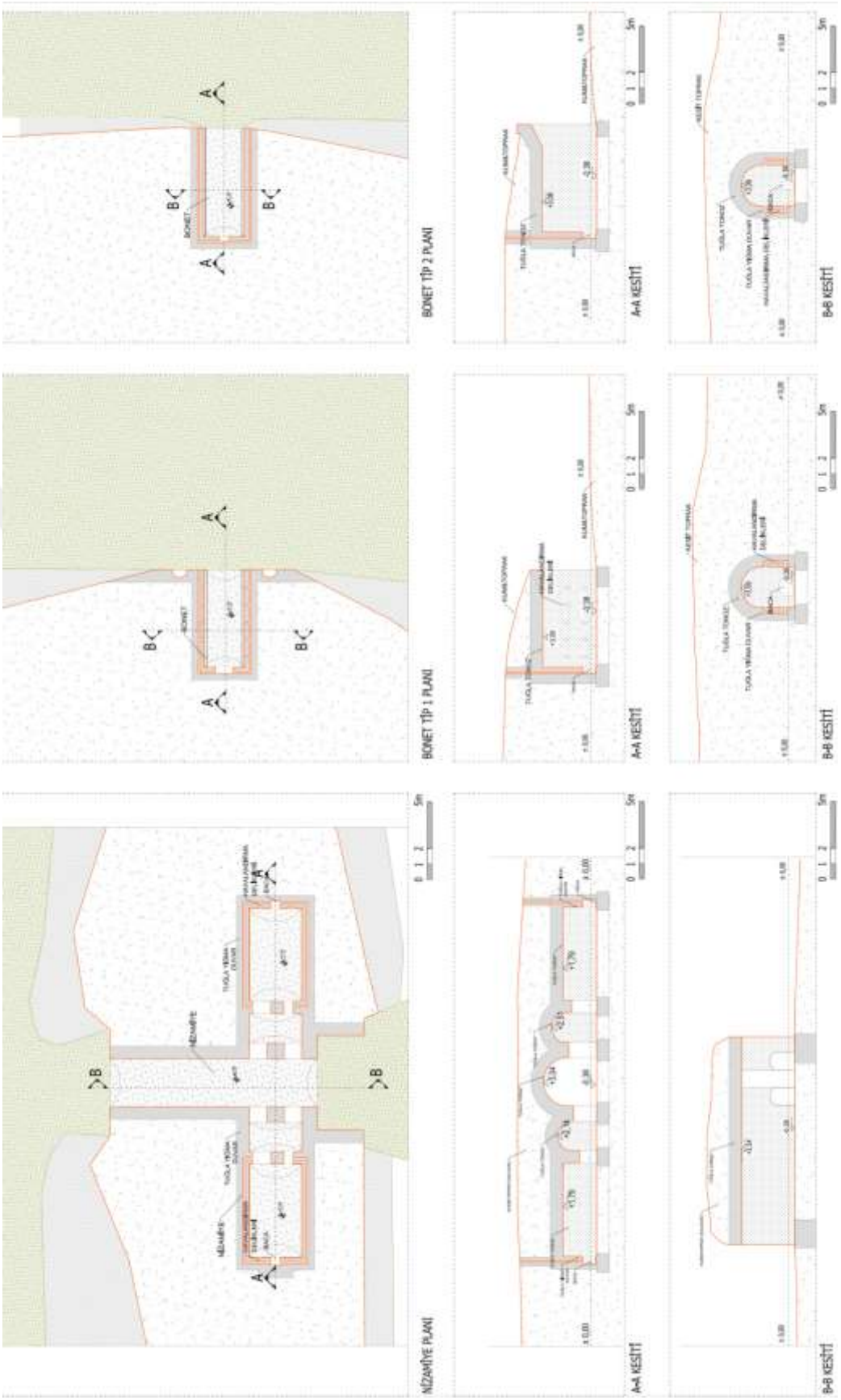

Çizim 5.6. Karagöz Tabya Nizamiye, Bonet 1, Bonet 2 Planlar (Zağra,2014)

Çizim 5.7. Karagöz Tabya Nizamiye, Bonet, Cephe Görünüş (Zağra,2014)

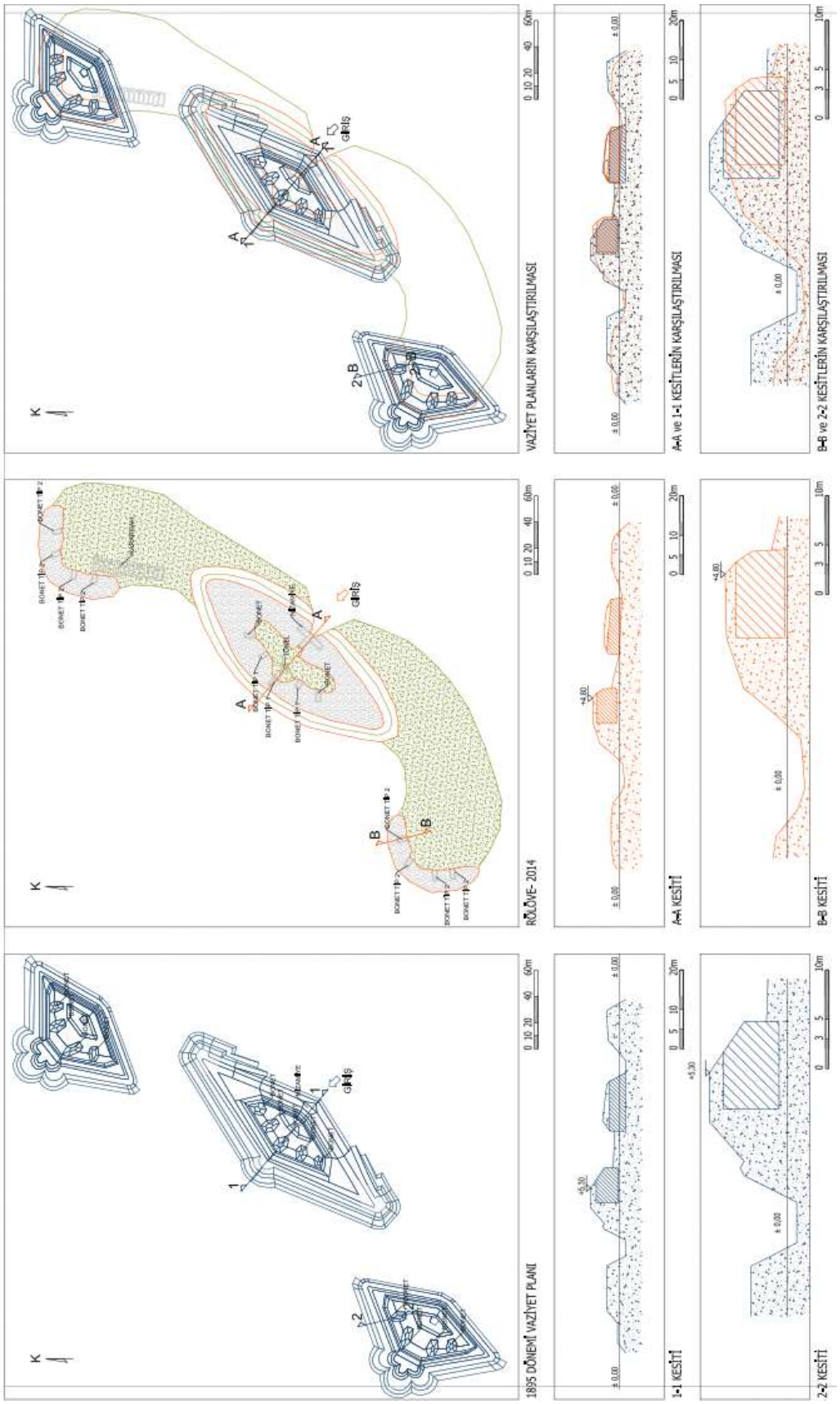

Çizim 5.8. Karagöz Tabya Karşılaştırma - Restitüsyon (Zağra,2014)

5.2.3. Başhöyük Tabya

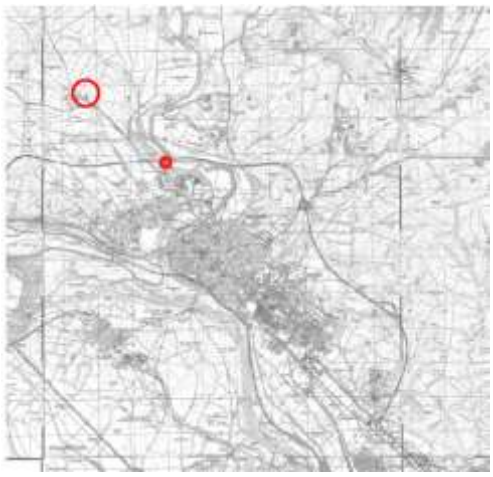

Harita 5.7. Konumu[66]

Harita 5.8. Merkeze Uzaklığı[67]

Tunca Kışlasından 3100 m. mesafede bulunan Başhöyük Tabya rakımı 133 m.'dir. İl merkezinin kuzeybatısının düşen yönde bulunmaktadır. 1886-87 yıllarında Edirne savunması için yapılmıştır. Kuzeybatısında Karagöz Tabya, güneybatısında Başkemer Tabya, güneydoğusunda Değirmentepe (Viran) Tabya ve kuzeydoğusunda Patlak Tabya vardır. İkinci savunma hattı 3 eski yapıya inşa edilmiştir: Başhöyük Tepe, Kemer-Tepe Aynalı Tepe olduğu gibi geçici bataryalardan oluşturulmuştur. Bunlar kuzeye doğru savaşabilecek şekilde yerleştirilmiştir. Tabyanın formu beşgen ve merkezi plan şeklindedir. Yapım malzemesi olarak ise, taş ve ocak tuğlasından yapılmıştır. Günümüzde ise bakımsızlıktan dolayı durumu harabedir. Ulaşan yol yakınına kadar stabilizedir. Tabya'ya ulaşan yol ise tarla yoludur.

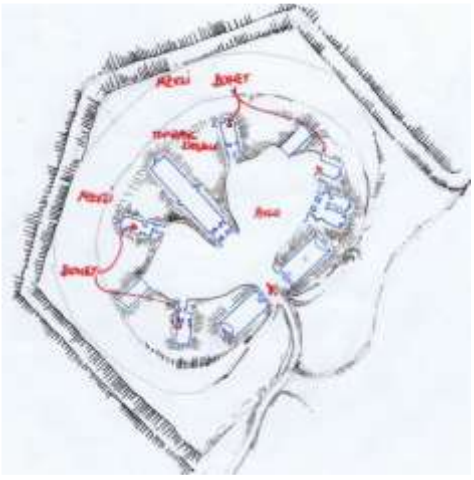

Çizim 5.9. Kroki (Zağra,2013)

Harita 5.9. Başhöyük Tabya[68]

Başhöyük Tabya merkezi plan sistemidir. Tabya iki nizmiyeden, mutfktan, koğuştan ve altı bonetlerden oluşmaktadır. Girişte güvenlik açısından bir tepe bulunmaktadır. Nizamiyelerin ön cephe duvar ve taş kaplamları yıkılmıştır. Giriş sağ nizamiyesi 3m. genişliğine ve 6 m. uzunluğa sahiptir. Ön cephesi yıkılmıştır ve sıvaları dökülmüştür. Giriş sol tabyası ise 4m genişliğinde ve 11m. uzunluğa sahiptir. Bu nizamiyenin de ön cephesi yıkılmıştır, sıvaları da dökülmüştür. Mutfağı ise girişten sonra iki odaya ayırılıyor. 6 m. genişliğinde ve 7 m. genişliğinde sahiptir. Mutfakta iki baca mevcuttur ve günümüzde yıkılmak üzeredir. Koğuş ise 4m. genişliğinde ve 19,70 m. uzunluğunda sahiptir. Rüzgarlık kısmında ön cephesi yıkılmıştır. Zemin kotu ise dolmuş ve yükselmiştir. Havalandırma bacası da yıkılmıştır. Sıvalar ise yer yer dökülmüştür.

Bonetler üçü 3,60 m. genişliğinde ve 7,60 m. uzunluğundandır. Bu bonetin ön cephesi daha geniştir. Ön cephe duvarları ve taş kaplamaları yıkılmıştır. Bonetlerin diğer üçü ise 4,50m genişliğinde ve 9 m. uzunluğundadır. Ön cepheleri yıkılmıştır ve payandaları günümüzde yokolmuştur. Toprak kayması da mevcuttur. Temel ve beden duvarları taştan yapılmış, tonozlarında ise ocak tuğlası uygulanmıştır. Tabyanın hendek formu zamanla kaybolmuştur. Hendeğin gerçek derinliği ise yükselmiştir. Genellikle bonetlerden ve koğuşlardan payandaların gitmesiyle toprak kaymaları oluşturmuştur.

Fotoğraf 5.16. Nizamiye (2012)

Fotoğraf 5.17. Nizamiye iç görüntüsü (2012)

Nizamiyelerin ön cephe duvarları ve taş kaplamaları günümüzde yıkılmıştır. Duvarları taş tonozları ise ocak tuğladan yapılmıştır. Toprak örtüsü da dolayısıyla kaymıştır. İç mekana iki basamakla inilmektedir. İç mekanlar taşla ve toprakla dolmuştur. Yüzey sıvaları ise dökülmüştür. Havalandırma bacaları da yıkılmıştır. Mutfağın ön cephe duvarı yerinde mevvuttur ancak taş silmeleri yok olmuştur. Ön cephede payanda izleri mevcuttur

ama günümüzde yıkılmıştır. Üst toprak örtüsü ise kaymıştır. İç kısım taş ve toprak dolup zemin kotu yükselmiştir. Sıvarları ise dökülmüştür ve bacaların olduğu yerde çatlamalar mevcuttur.

Fotoğraf 5.18. Koğuş Ön Cephesi (2012) Fotoğraf 5.19. Bonet Girişi (2012)

Bu tabyada altı adet bonet bulunmaktadır. Bonetlerin üç tanesinin ön cepheleri yok olmuştur. Diğerlerinin ise ön cephesi bulunmaktadır fakat taş kaplamaları ve silmeleri yıkılmıştır. Toprağı tutan payandaları ise yıkılmıştır, dolayısılya toprak da kaymıştır. İç kısımlarda basamaklarda inerek girilmektedir. İç kısım ise taş ve topraklarla dolmuş zemin kotu yükselmiştir. Havalandırma delikleri bazı kısımlarda zarar görmüş bazı yerlerde ise kapanmıştır. Yüzey sıvaları yer yer çatlamış dökülmüştür.

Koğuş 4 m. genişliğinde ve 19,70 m. uzunluğuna sahiptir. Ön cephe duvarı yıkılmıştır.

Taş silmelerin ve taş kaplamaların izleri tonozda mevcuttur. Payandaları da günümüze kadar ulaşmamıştır. İç kısımlara basamaklardan inerek girilmektedir. Toprak ve taş ile dolmuş zemin kotu yükselmiştir. Havalandırma delikleri yer yer kapatılmıştır. Havalandrıma bacası ise yıkılmıştır. Sıvalar çatlamış yer yer dökülmüştür. Hendek de günümüzde düzgünlüğü ve kotunu kaybetmiştir.

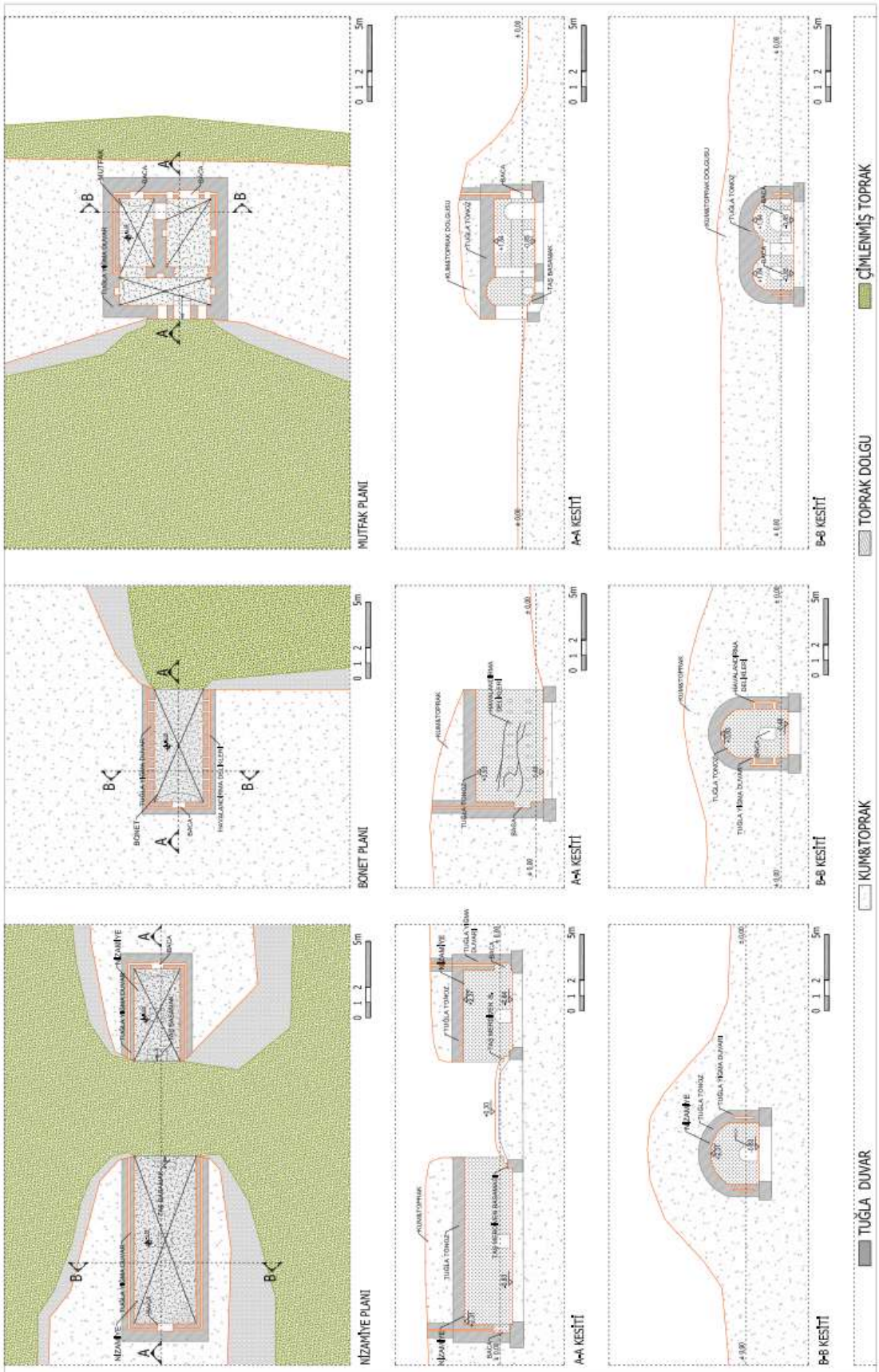

Çizim 5.10. Başhöyük Tabya Nizamiye ve Bonet (Zağra,2014)

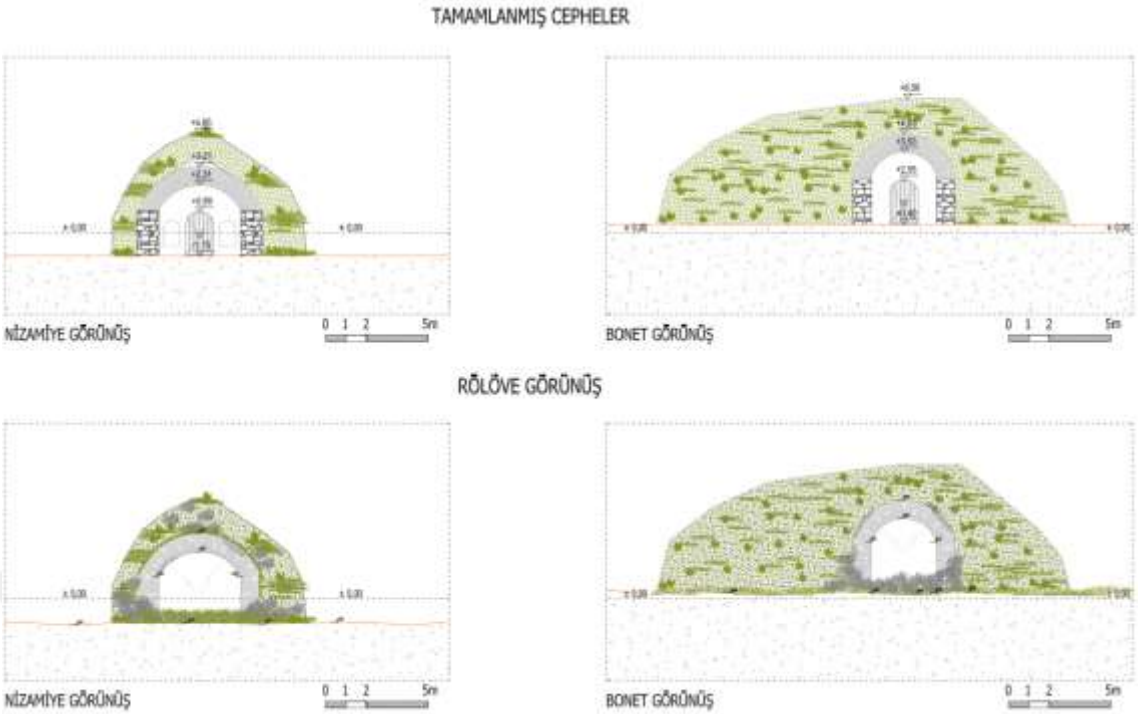

Çizim 5.11. Başhöyük Tabya Nizamiye ve Bonet (Zağra,2014)

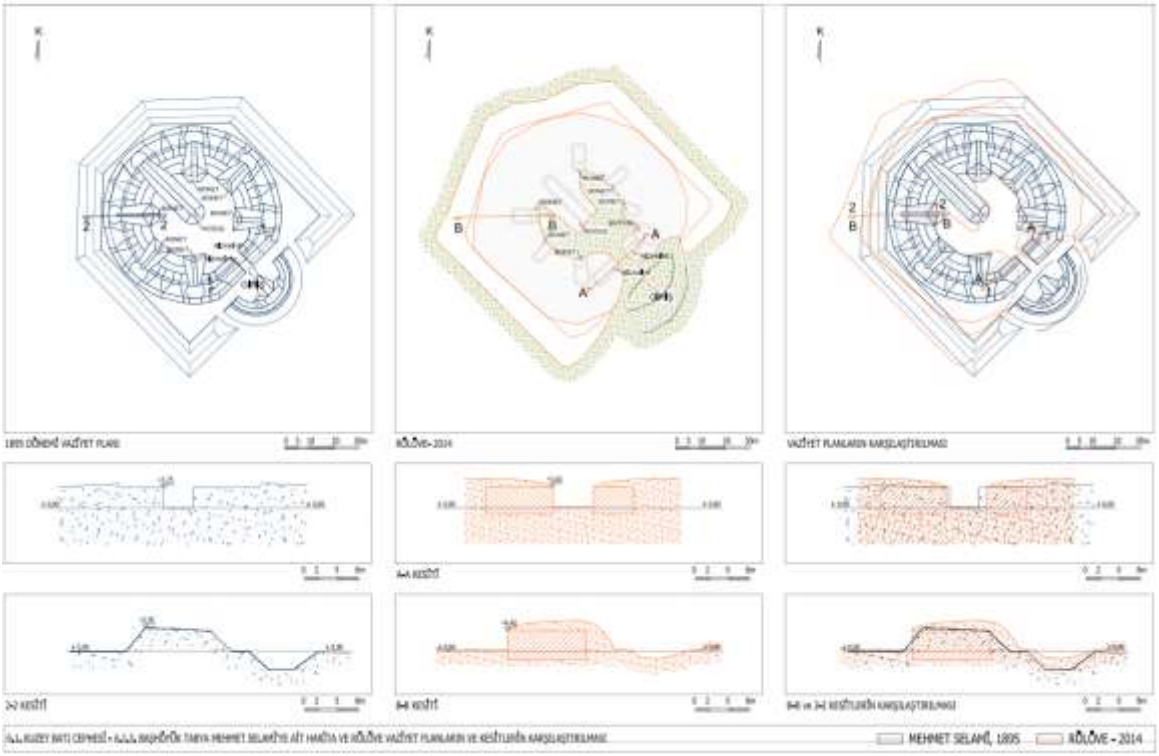

Çizim 5.12. Başhöyük Tabya Mevcut Durum ve Kaynak Dokümanla Karşılaştırma (Zağra,2014)

5.2.4. Başkemer Tabya

Harita 5.9. Konumu [66]

Harita 5.10. Merkeze Uzaklığı [67]

Tunca Kışlasından 3.300 m. mesafede bulunan Başkemer Tabya'nın rakımı 130 m'dir. İl merkezinin kuzeybatısının düşen yönde bulunmaktadır. 1886-87 yıllarında Edirne savunması için yapılmıştır. Kuzeybatısında Karagöz Tabya, güneybatısında Aynalı Tabya, güneydoğusunda Değirmentepe (Viran) Tabya ve kuzeydoğusunda Başhöyük ve Patlak Tabyaları vardır. Tabyanın formu beşgen ve merkezi şekildedir. Tabya iki nizamiyeden, dört bonetlerden ve koğuştan oluşmaktadır. Yapım malzemesi olarak ise taş ve ocak tuğladadır. Günümüzde ise bakımsızlıktan dolayı durumu harabedir. Taş giydirme cepheleri, havalandırma bacaları ve sıvaları yıkılmış durumdadır. Tabyaya ulaşan yol mevcutta bulunmamaktadır.

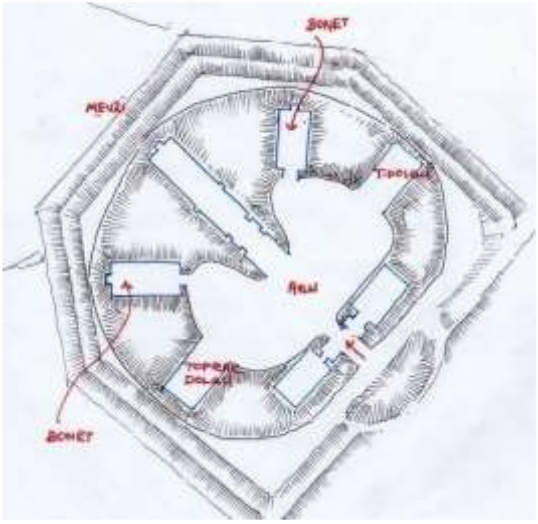

Çizim 5.13. Kroki (Zağra,2013)

Harita 5.11. Başkemer Tabya[68]

Başkemer tabya merkezi plan sistemidir. İki nizamiyeden, dört bonetlerden ve koğuştan oluşmaktadır. Güvenlik açısından tabyanın giriş öncesine oval şeklinde bir tepe yapılmıştır ancak günümüzde orijinal formunu kaybetmiştir. Tabyanın girişinde sağ ve solda iki dikdörtgen plan formlu nizamiye mevcuttur. Sağ nizamiye 4,60 m. genişliğinde ve 11 m. uzunluğundan oluşmaktadır. Temel ve beden duvarları taştan yapılmıştır. Tonozlar ise ocak tuğladan yapılmıştır. Tonoz üzerinden betondan bir katman uygulanmıştır. Nizamiyeye iki basamaktan inerek giriliyor. Ön cephesi yarım durmaktadır ve kuru taş duvardan oluşmaktadır. Sıvalar çatlamış, dökülmüştür. Sol nizamiye ise 3 m. genişliğinde ve 6,10 m. uzunluktadır. Ön cephesi durmaktadır ama taş silmeleri yok olmuştur. Havalandırma delikleri yer yer kapatılmıştır. Zemin kotu taş ve toprak molozlardan dolmuş orijinal kot kaybolmuştur. Havlandırma delikleri 15cm genişliğinde ve 20 cm. yüksekliğine sahip duvarların içine geçerek bacalarda birleşmektedirler.

Tabyanın dört boneti ise 3,20 m. genişliğinde ve 7,40 m. uzunluğundadır. Bonetlerin ön cepheleri yıkılmıştır. Toprağı tutan payandaları da yıkılmıştır ve toprak kaymıştır. Bonette basamaklardan inerek giriliyor. Havalandırma delikleri mevcuttur ancak tahrip edilmiştir. Zemin kotu taş ve toprakla dolmuş, kot yükselmiştir. Sıvaları da çoğu yerde çatlamış yıkılmış durumundadır.

Tabyaya girdikten sonra koğuş karşımıza çıkmaktadır. Koğuş 4,50 m. genişliğinde ve 19,70 m. uzunluğundadır. Rüzgarlık kısmı kapı ve iki pencereden oluşmaktadır. Ön cephenin taş silmeleri yıkılmıştır. İki payandası da yıkılmıştır. Koğuşa merdivenlerden inilerek girilmektedir. Malzeme olarak ise duvarlar taş, tonoz ise ocak tuğlasından yapılmıştır.

Hendek hala durmaktadır ama orijinal formunu ve derinliğini kaybetmiştir. Zaman faktöründen dolayı hendek derinliği bilinmemektedir. Hendek tüm tabyayı çevirir ve girişte bulunan tepe ile birleşmektedir.

Fotoğraf 5.20. Nizamiye Ön Cephesi (2012)

Fotoğraf 5.21. Koğuşun Ön Cephesi (2012)

Tabyanın girişinde güvenlik açısından uygulanan tepe orijinal yüksekliğini kaybetmiştir. Tabyaya girdikten sonra sağ ve solda iki nizamiye mevcuttur. Nizamiyelere basamaklardan inerek girilmektedir. Ön cephesi tahrip görmüş taş silmeleri yıkılmıştır. Cephe ise kuru taş duvar uygulamasıdır. Duvarın üstünde taş silmesi gitmiş ve toprak kayması olmuştur. Sıvaları çatlamış ve dökülmüştür. Havlandırma delikleri ve bacaları tahrip edilmiştir. Zemin kotu taş ve toprak molozlardan dolmuş gerçek kotu bilinmemektedir. Havalandırma bacaları da yıkılmıştır. Bonetlerin ise ön cepheleri gitmiştir. Cephelerle beraber taş silmeleri ve payandaları da yıkılmıştır. Dolayısıyla toprak kayması mevcuttur. Bonetlere basamaklardan inilerek girilmektedir. Zemin kotu molozlardan dolmuş, kot yükselmiştir. Havalandırma delikleri mevcuttur ancak tahrip görmüştür.

Fotoğraf 5.22. Nizamiye Ön Cephesi (2012)

Fotoğraf 5.23. Koğuşun Ön Cephesi (2012)

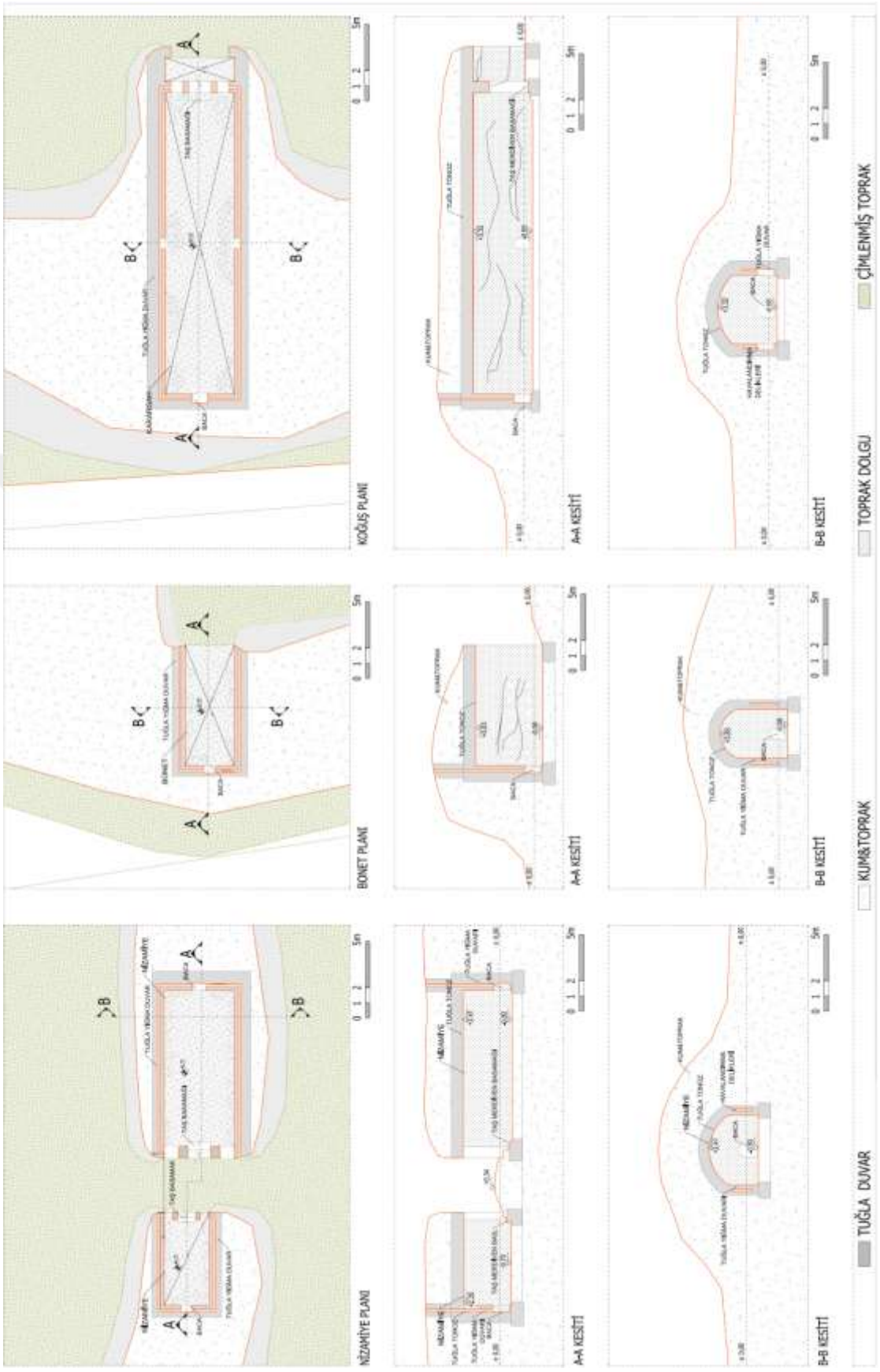

Çizim 5.14. Nizamiye, Bonet, Koğuş Planı (Zağra,2014)

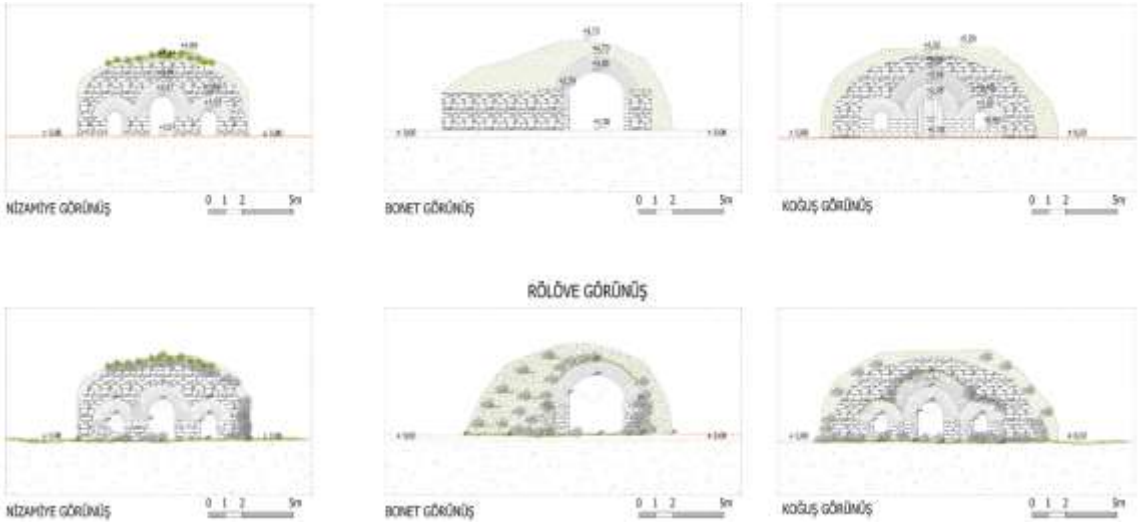

Çizim 5.15. Başkemer Tabya Görünüşler (Zağra,2014)

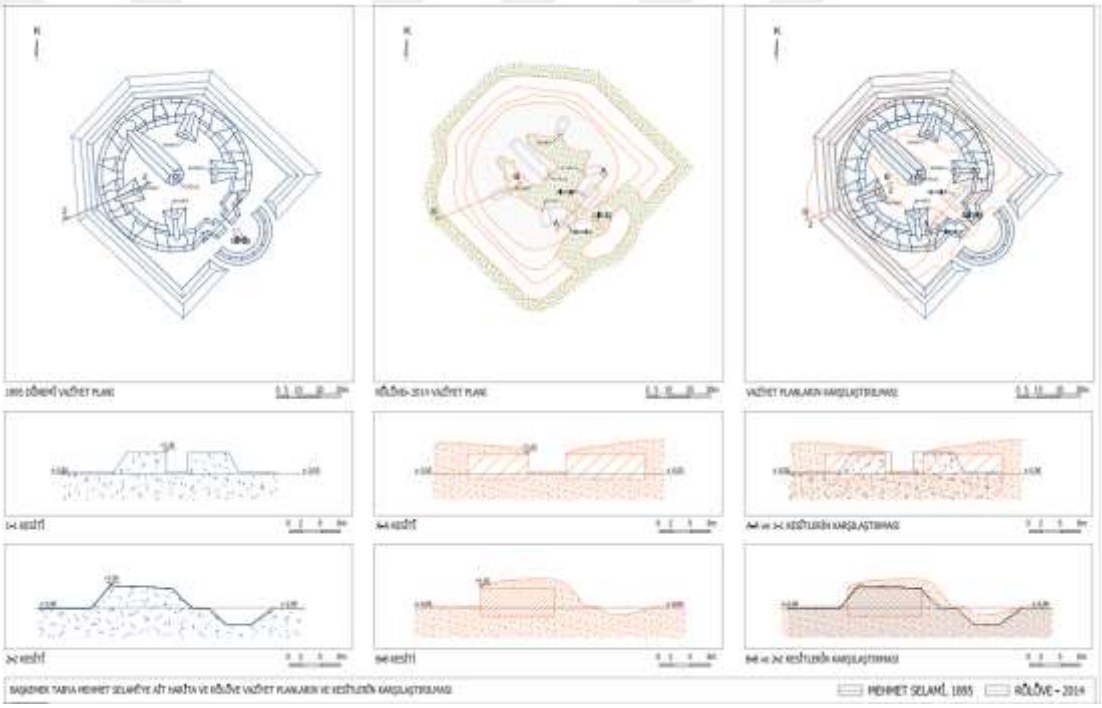

Çizim 5.16. Başkemer Tabya Karşılaştırma (Zağra,2014)

Tabyanın içinde nizamiye, bonetler ve koğuşlar arası yürüme yolların gerçek zemin kotu toprakla dolmuş, kot yükselmiştir. Koğuşun ön cephesi durmaktadır ancak taş silmeleri yok olmuştur. Toprağı tutan payandaları da gitmiştir, toprak kayması meydan gelmiştir. Koğuşun iç zemin kotu molozlarla dolmuş ampatmanlara kadar yükselmiştir. Havlandırma delikleri kapanmıştır ancak yerleri hala belirgindir. Havlandırma bacası mevcut ancak yıkılmıştır. Sıvalar çatlamış ve dökülmüş durumdadır. Yapım malzemesi olarak ise duvarlar taş, tonozu ocak tuğlasındandır.

5.2.5. DeğirmenTepe (Viran) Tabya

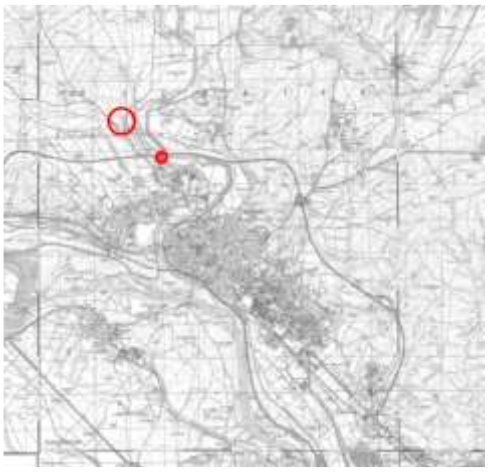

Harita 5.12. Konumu[66]

Harita 5.13. Merkeze Uzaklığı[67]

Tunca Kışlasından 1750 m. mesafede bulunan Değirmen Tepe Tabya'nın rakımı 70 m.'dir. İl merkezinin kuzeybatısının düşen yönde bulunmaktadır. 1886-87 yıllarında Edirne'nin savunması için yapılmıştır. Kuzeybatısında Başkemer ve Başhöyük Tabyaları, doğusunda Hacıdoğan ve Ayvalık Tabya, kuzeydoğusunda Patlak Tabya vardır. Tabya günümüzde yok olmuş durumdadır, sadece hendeği mevcuttur. Mehmet Selami'ye ait haritaya göre tabya geniş formlu altıgen şeklindedir. Tabya, nizamiyeden, koğuştan ve onbeş adet bonetten oluşmuştur. Günümüze sadece hendeğin bir bölümü ulaşmıştır.

Çizim 5.17. Kroki Zağra, (Zağra,2013)

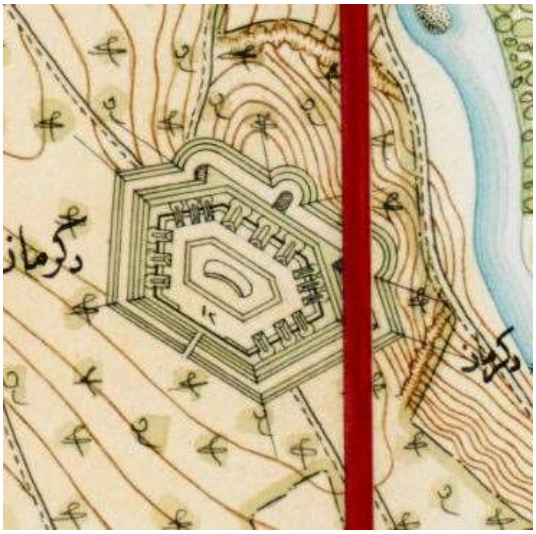

Harita 5.14. Değirmentepe Tabya[68]

Fotoğraf 5.24. Nizamiye Görünütüsü (2012)

Fotoğraf 5.25. Günümüzdeki durumu (2012)

Çizim 5.18. Değirmentepe (Viran) Tabya Karşılaştırma (Zağra,2014)

5.2.6. Aynalı Tabya

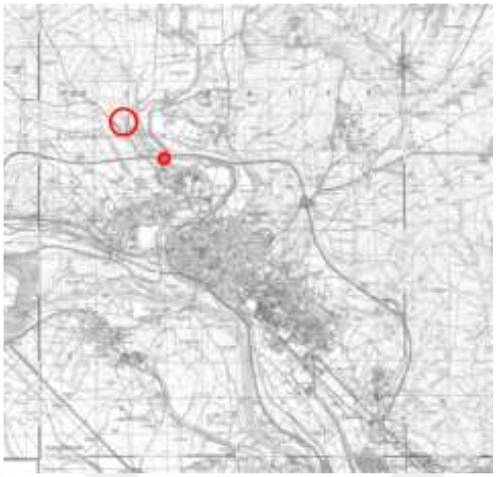

Harita 5.15. Konumu[66]

Harita 5.16. Merkeze Uzaklığı[67]

Tunca Kışlasından 3.350 m. mesafede bulunan Aynalı Tabya'nın rakımı 128 m'dir. İl merkezinin kuzeybatısının düşen yönde bulunmaktadır. 1886-87 yıllarında Edirne'nin savunması için yapılmıştır. Kuzeybatısında Karagöz Tabya, güneybatısında Başkemer Tabya, güneydoğusunda Değirmentepe (Viran) Tabya ve kuzeydoğusunda Patlak Tabya vardır. Tabyanın formu beşgen ve merkezi şeklindedir. Tabya iki nizamiyeden, dokuz bonetlerden, mutfaktan ve koğuştan, hendeğe inen tünelden oluşmaktadır. Yapım malzemesi olarak ise taş ve ocak tuğladır. Günümüzde ise bakımsızlıktan dolayı durumu atildir. Taş giydirme cepheleri, havalandırma bacaları ve sıvaları yıkılmış durumdadır. Tabyaya ulaşan yol tarla yoludur.

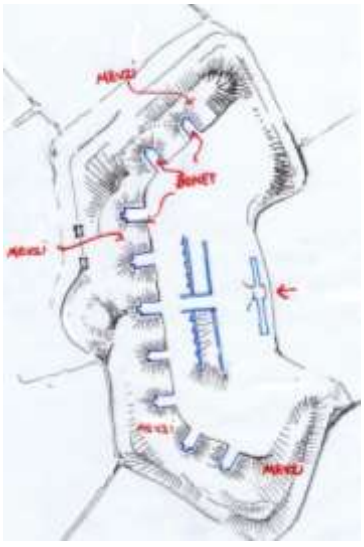

Çizim 5.19. Kroki (Zağra,2013)

Harita 5.18. Aynalı Tabya[68]

Aynalı tabya basık altıgen plan formundadır. Nizamiyeden, koğuştan ve mutfaktan, dokuz adet bonetten ve hendeğe inen tünelden oluşmaktadır. Nizamiyesi güvenlik açısından kontrollü yapılmıştır, üstü tonozla kapatılmıştır. Giriş cephesi taş kaplamalardan ve silmelerden oluşturulmuştur. Tabyaya girdikten sonra iki nizamiye odası dikdörtgen şeklinde oluşmaktadır. Yüksek tavanlı plan formu olarak ise 3,80 m. genişliğinde ve 14 m. uzunluktadır. Ampatman, temel ve beden duvarları taştan yapılmıştır. Tonozları ise ocak tuğlasındandır. Havalandırma delikleri ve bacaları mevcuttur.

Nizamiyeyi geçtikten sonra koğuş binasının cephesi karşımıza çıkmaktadır. Ön cephesi açıktır diğer üç cephe toprakla örtülüdür. Koğuş ve mutfak yapısının dört girişi bulunmaktadır. On odadan oluşmaktadır, 4,50 m. genişliğinde ve 10,50 m. uzunluğuna sahiplerdir. Her odanıncephesinde iki pencere mevcuttur. Girişi tonozlu yüksek tavanlı ve bonetlere düz çıkılmaktadır. Ampatmanları gözükmektedir ve taştan yapılmıştır. Duvarları taş ve sıralı tuğlalardan yapılmıştır. Tonozları ise ocak tuğladan yapılmıştır. Aynalı tabya dokuz bonetlerden oluşturmaktadır. Bonetler dikdörtgen plan formu şeklindedir. 3 m. genişliğinde ve 9 m. uzunluğuna sahiplerdir. Ön cephe duvarları yıkılmıştır. Yan payandaları günümüzde ayakta değildir. Ampatmanları gözükmektedir. Taştan yapılmıştır. Zemin kotunun izleri ampatman üzeri olduğunu tespit edilmiştir. Beden duvarları taş ve sıralı tuğlalardan yapılmıştır, içinden havalandırma delikleri geçmektedir. Tonozları ise ocak tuğlalardan yapılmıştır. Havalandırma delikleri ve bacaları mevcuttur. Ayrıca hendeğe inen 2,40 m. genişliğinde tünel mevcuttur. Tünel üstünde bonet olup hendeğe inen tünel vardır. Hendeğe indikten sonra sağ ve sol mekanlardan oluşmaktadır. Hendeği ise geniş ve derindir, ancak gerçek kotunu toprakla dolduğu için kaybetmiştir.

Tabyanın güvenlik açısından yapılan ön tepesi günümüzde yerle bir olmuştur. Girişi kontrollü tutmak için ise önü taş kaplamalardan ve silmelerden, üstü ise tonozla kapatılmıştır. Ön cephenin taş kaplamaları ve payandaları yıkılmış ve toprak kayması meydana gelmiştir. Nizamiye'nin içinde ise zemin kotu toprakla dolmuş kot yükselmiştir. Sıvalar tamamen dökülmüş durumundadır. Kapı ve pencere taş silmeleri ise yıkılmıştır.

Havalandırma delikleri mevcuttur ancak tahrip edilmiştir. Havalandırma bacası yıkılmıştır. Nizamiyenin üstünde zamanla beton katman uygulaması yapılmıştır.

Fotoğraf 5.26. Tabya Girişi (2013)

Fotoğraf 5.27. Nizamiye Odası (2013)

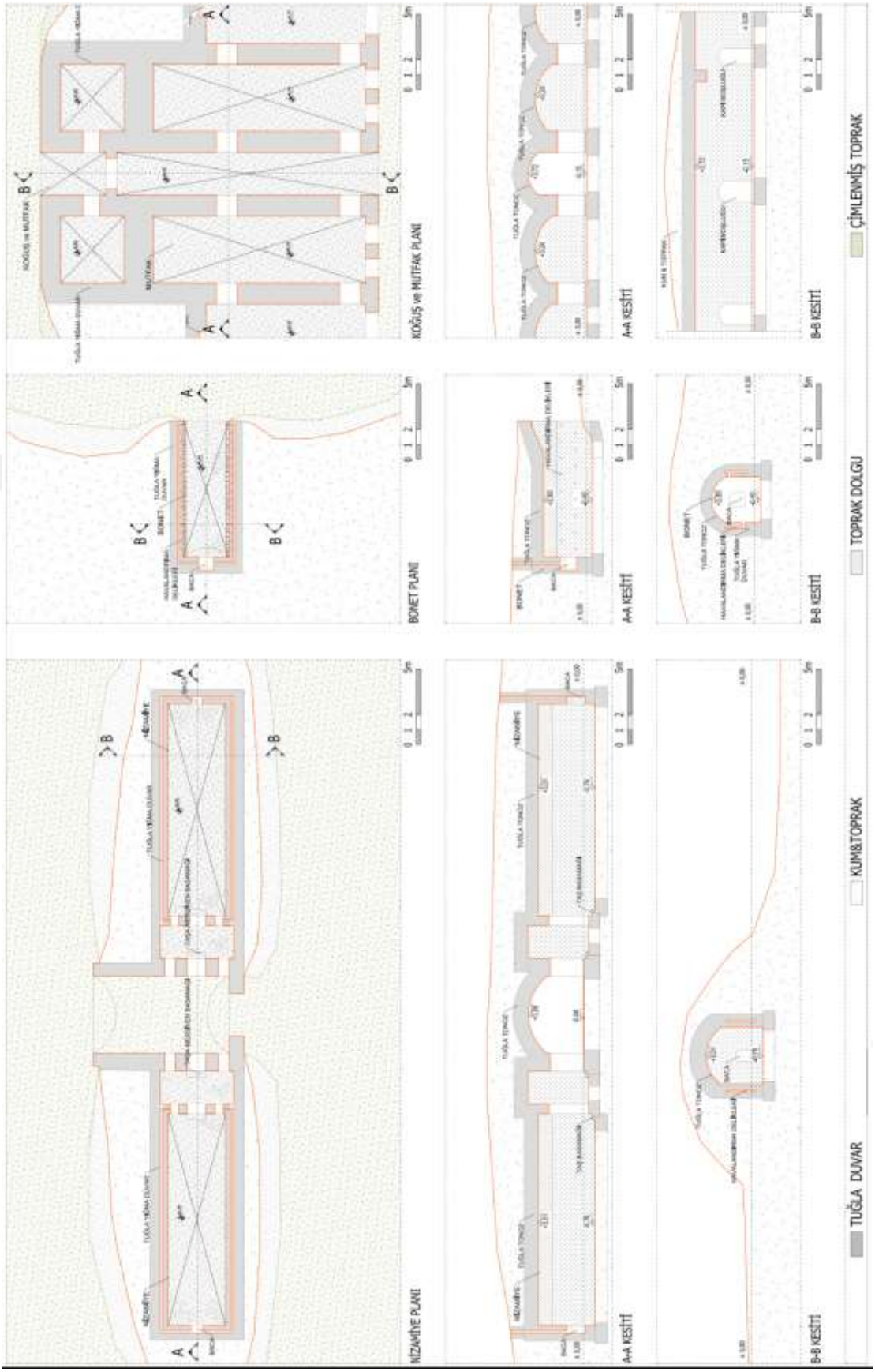

Çizim 5.20. Nizamiye, Bonet, Koğuş ve Mutfak (Zağra,2013)

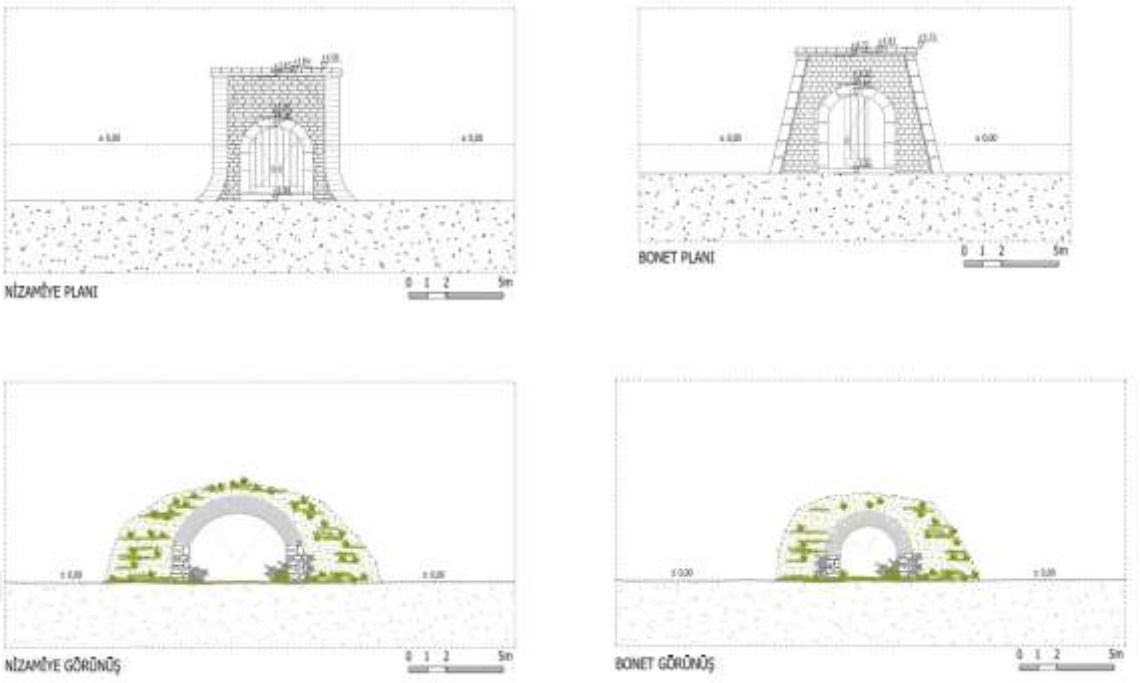

Çizim 5.21. Nizamiye ve Bonet (Zağra,2013)

Nizamiyeyi geçtikten sonra karşımıza koğuş binasının cephesi çıkmaktadır. Ön cephenin taş kaplamları ve pencere silmeleri yıkılmıştır. Yan payandaları da yıkılmış, toprak kayması meydana gelmiştir. Zemin kotu taş ve toprakla dolmuş, kot yükselmiştir. Sıvaları tamamen dökülmüş durumdadır. Bacaları mevcuttur ancak tahrip edilmiştir. Havalandırma bacaları yıkılmıştır. Ön açık cephesinin yanında sık yeşillenme mevcuttur. Toprak seviyesi yükselmiştir. Toprak örtüsü payandaların gitmesiyle kaymıştır. Tabya içinde gezilen yollar gerçek kottan yükselmiş, taşla toprakla dolmuş durumdadır.

Bonetlerin ön cephe duvarları yıkılmıştır. Taş kaplamaların ve silmelerin izleri mevcuttur. Yan payandaları günümüzde ayakta değildir. Günümüzde zemin kotu taş ve toprakla dolmuş, kot yükselmiştir. Ampatmanları gözükmektedir taştan yapılmıştır. Beden duvarları taş ve sıralı tuğlalardan yapılmıştır, içinden havalandırma delikleri geçmektedir. Tonozları ise ocak tuğlalardan yapılmıştır. Havalandırma delikleri ve bacaları mevcuttur ancak tahrip edilmiş durumdadır. Sıvaları tamamen dökülmüş durumdadır. Hendeğe inen tünelin genişliği 2,40m dir. Duvarları taş ve sıralı tuğladandır. Taş kaplamaları ve silmeleri yıkılmıştır. Sıvaları ise çatlamış ve dökülmüş durumdadır. Hendeğe indikten sonra sağ ve sol odaları mevcuttur. Bu mekanların zemin kotu dolmuş ve çok yükselmiştir. Hendeğin gerçek kotu kaybedilmiş ve yükseltilmiş durumdadır. Hendek

Tüm tabyayı çevirmektedir. Günümüzde gerçek formunu ve derinliğini kaybetmiştir. Hendek girişte bulunan tepe ile birleşmektedir.

Fotoğraf 5.28. Koğuş ve Mutfak girişi Fotoğraf 5.29. Koğuşların içten görüntüsü(2013)

Fotoğraf 5.30. Koğuş ve Mutfak girişi Fotoğraf 5.31. Koğuşların içten görüntüsü (2013)

Fotoğraf 5.32. Koğuş ve Mutfak girişi Fotoğraf 5.33. Koğuşların içten görüntüsü (2013)

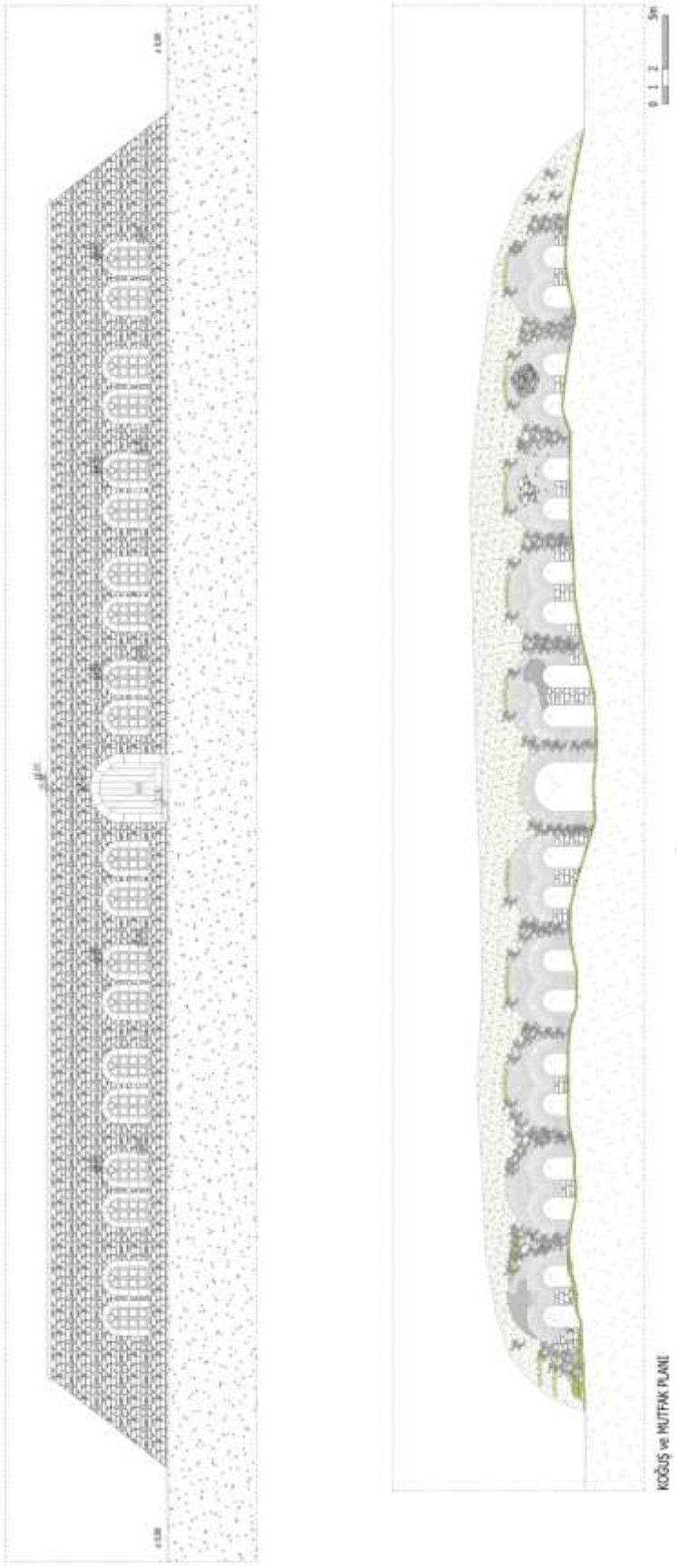

Çizim 5.22. Aynalı Tabya - Koğuş Cephe (Zağra,2013)

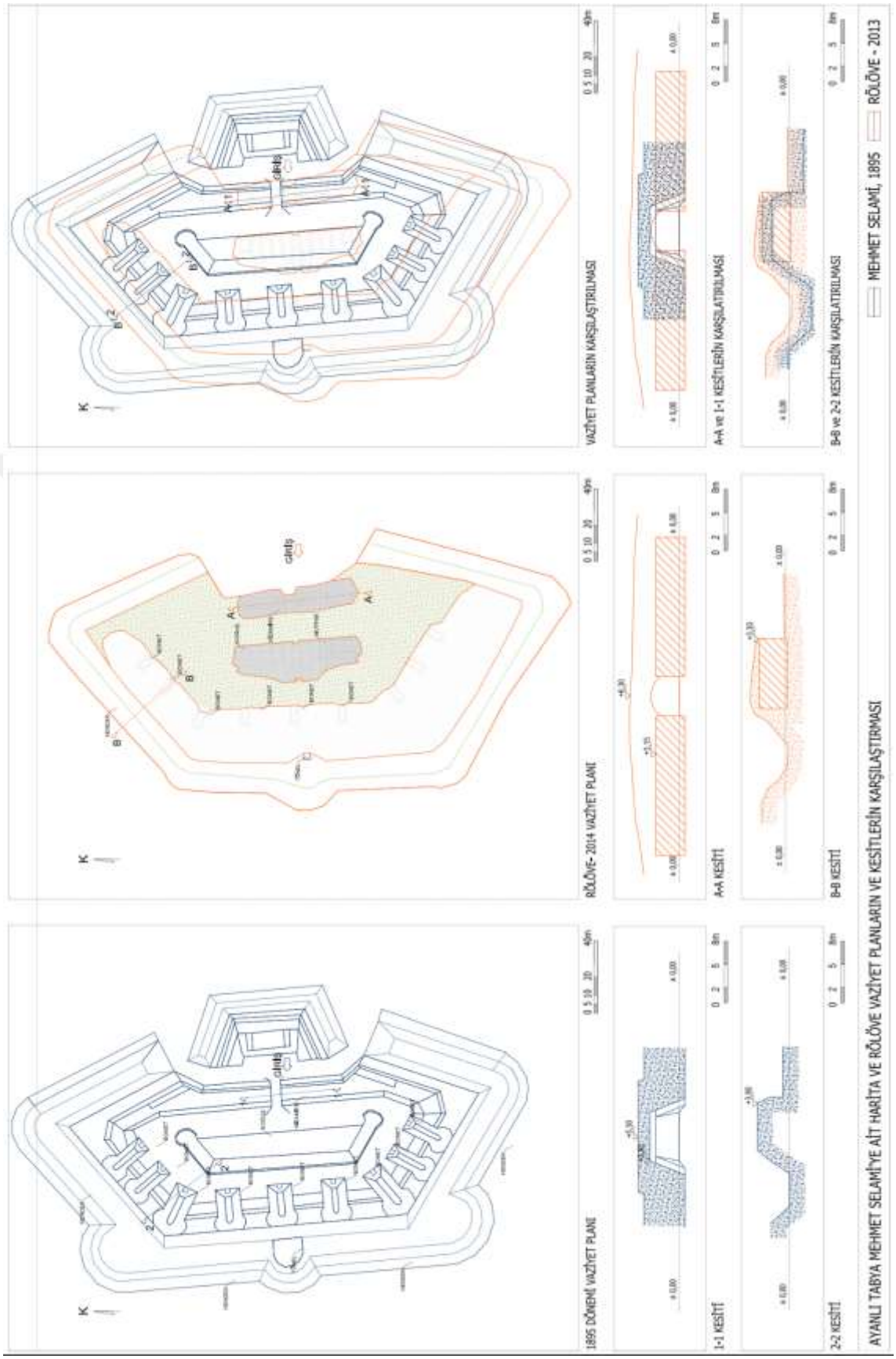

Çizim 5.23. Aynalı Tabya Karşılaştırma – Restitüsyon (Zağra,2013)

5.2.7. Toprak Tabya

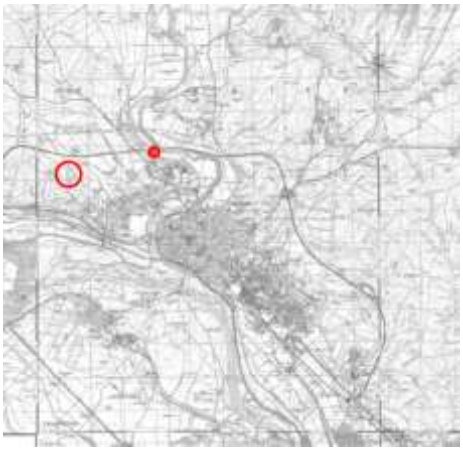

Harita 5.19. Konumu[66]

Harita 5.20. Merkeze Uzaklığı[67]

Tunca Kışlasından 2500 m. mesafede bulunan Toprak Tabya'nın rakımı 106 m.'dir. İl merkezinin kuzeybatısının düşen yönde bulunmaktadır. Mehmet Selami'nin haritasında ve Fransız Kaynağında geçmemektedir. Edirne'nin savunması için yapılmıştır. Kuzeybatısında Aynalı ve Turan Tabya, güneybatısında Abdurrahman Tabya, güneydoğusunda Hıdırlık Tabya ve kuzeydoğusunda Değirmentepe Tabya vardır. Tabyanın formu beşgen ve merkezi plan şeklindedir. Tabya günümüzde yıkılmış durumdadır. Ancak izlere ve kaynaklara göre nizamiyeden ve dört bonetlerden oluşmaktadır. Yapı malzemesi olarak ise taş ve ocak tuğlası kullanılmıştır. Tabyaya ulaşan yol ise tarla yoludur.

Nizamiye girişinde tepesi halen mevcuttur, gerçek yüksekliğini kaybetmiştir. Tabyayı çeviren hendek de halen durmaktadır, ancak gerçek formunu ve derinliğini kaybetmiştir. Yapılan yüzeysel temizlikte taş ve tuğla kalıntıları çıkmıştır. Yapı malzemesi olarak taş ve tuğla kullanılmıştır. Tabyanın zemin kotu toprak ve taş molozlarla dolmuş durumdadır.

Fotoğraf 5.34. Nizamiye Bölümü (2012)

Fotoğraf 5.35. Bonet Bölümleri (2012)

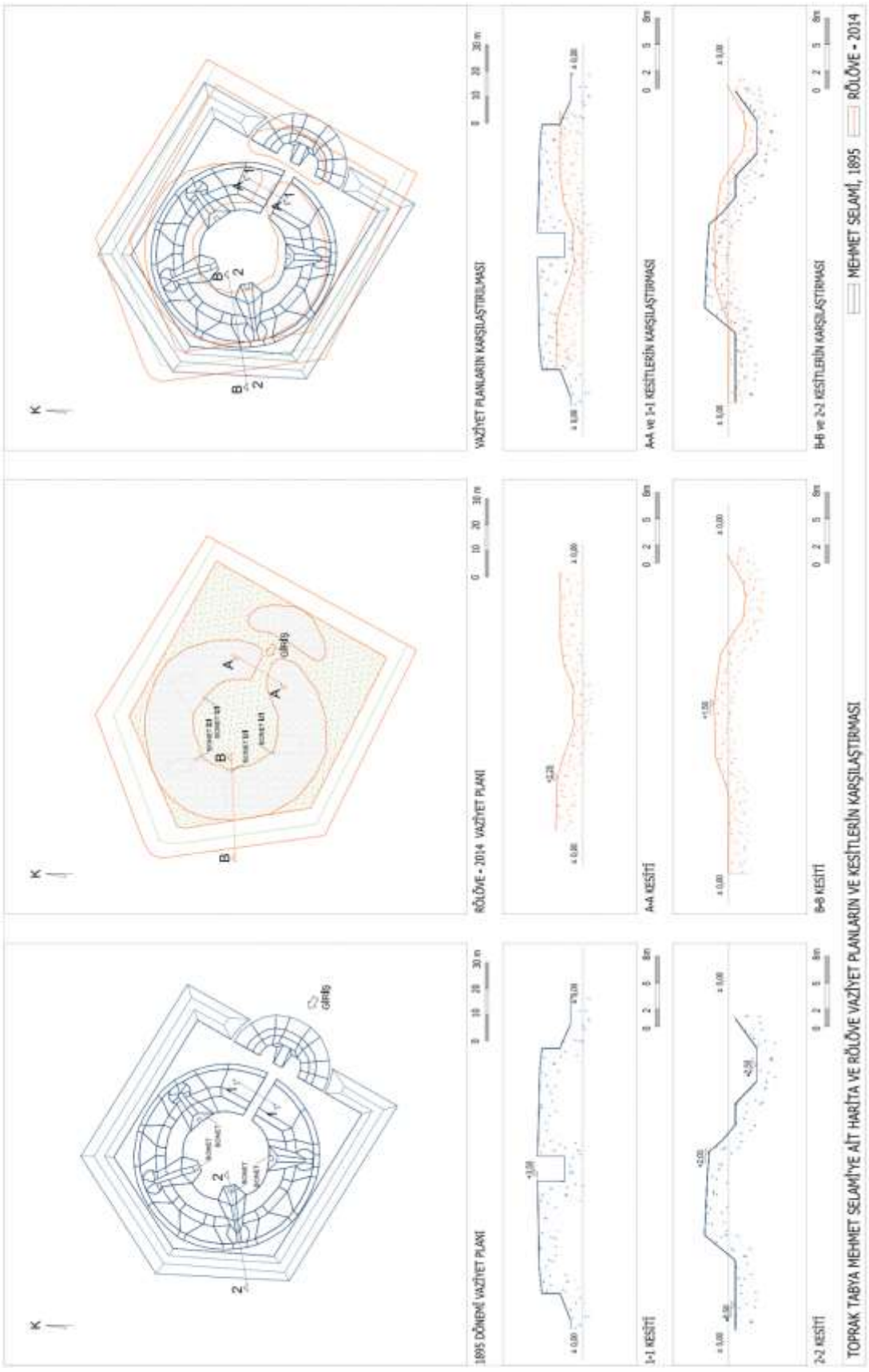

Çizim 5.24. Toprak Tabya Karşılaştırma - Restitüsyon (Zağra,2014)

5.2.8. C Noktası Tabyası

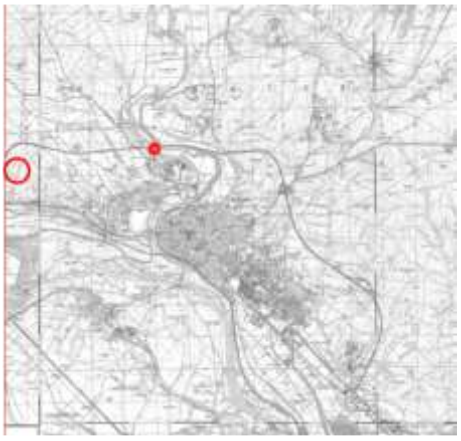

Harita 5.21. Konumu[66]

Harita 5.22. Merkeze Uzaklığı[67]

Tunca Kışlasından 4300 m. mesafede yer almaktadır. C Noktası Tabya Mehmet Selami'ye ait 1895 haritasında tasarlandığı görülmektedir. Bu tabyanın planlanmış olabilir ancak gerçekleştirilmediği düşünülmekte olup, arazide herhangi bir izine rastlanmamıştır.

Harita 5.23. C Noktası Tabyası[68]

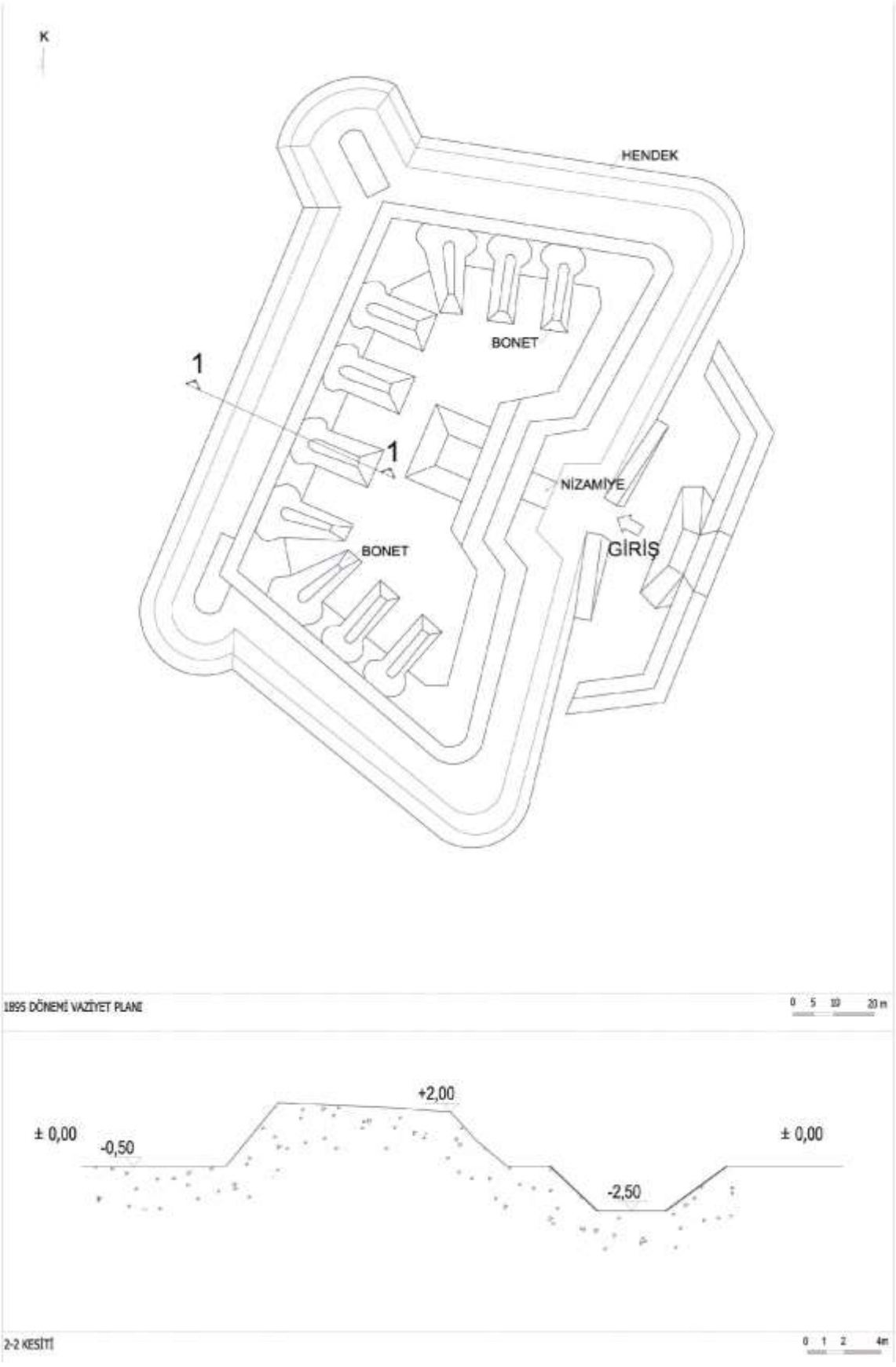

Çizim 5.25. Değirmentepe Vaziyet Planı ve Kesit (Zağra,2014)

5.2.9. Turan Tabya

Harita 5.24. Konumu[66]

Harita 5.25. Merkeze Uzaklığı[67]

Tunca Kışlasından 4600 m. mesafede bulunan Turan Tabya'nın rakımı 103 m'dir. İl merkezinin kuzeybatısının düşen yönde bulunmaktadır. Kuzeyde Karagöz tabya, Güneydoğunda Abdurrahman Tabya, doğusunda Toprak Tabya ve Kuzeydoğunda ise Aynalı Tabya bulunmaktadır. Mehmet Selamiye ait 1895 sene haritasında yer almamaktadır. Ancak Fransız kaynağında bahsedilmektedir. Betonarme Siperlerden tahkimat oluşturulmuştur.

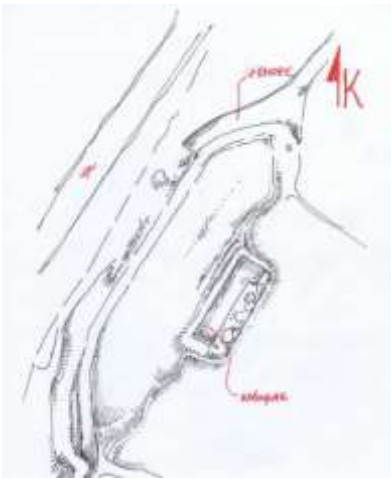

Çizim 5.26. Turan Tabya Kroki (Zağra,2013)

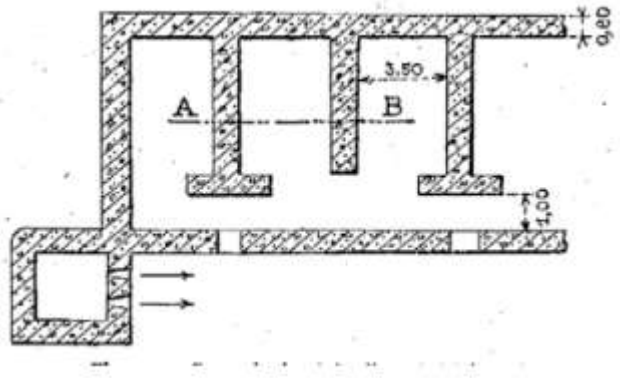

Çizim 5.27. Turan Tabya Planı[21]

Turan Tabya, Karagöz Tabyasından 3 km. güneyde bulunmaktadır. Tepenin üzerinde inşa edilmiş ve iyi bir görüş açısına sahip yarı sürekli bir hilal şeklindedir. Bu tabya bayırdan önceki dikenli teller ile son bitmektedir. Parapet altında dişli betonlar bulunmaktadır bu teknik şarapnellere ve mermilere karşı bir garanti sağlamaktadır.[21]

Patlak tabya betonarme siper alanlarından oluşmaktadır. 1912 senelerinde yapılmıştır ve diğer tabyalar göre yapım sistemi açısından faklılık vardır. Betonarmeden yapılmış ve içerden tonozları ondüle zırh çelik levhalarla kaplanmıştır.

Fotoğraf 5.36. Ön cephe (2014)

Betonarme siper ise 52 m. uzunluğunda ve 8,50 m. genişliğindedir. Betonarme siper on dört odalardan oluşmaktadır. Odalar 3m. genişliğinde 7 m. uzunluğundan oluşmaktadır. Yapım malzemesi betonarme, tonozlar ise içten oluklu ondüle zırh çelik levhalarla kaplanmıştır. Siperin içinde 12 adet koğuş, 1 mutfak ve 1 tuvalet bulunmaktadır. Mekana temiz hava sağlamak amacıyla havalandırma delikleri vardır. Oda giriş karşı duvarının ortasında da bacalar vardır.

Ön cephesine moloz taş kaplama üzeri sıvadır. Üst örtü toprak kaplamadır. Zamanla otlanma gerçekleşmiştir. Ön cephede yedi giriş kapısı ve küçük pencere boşlukları mevcuttur. Bu pencere boşluklarından ateş edilip gözlem yapıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca mutfağın olduğu yerde kuyu (Su Deposu) bulunmaktadır

Fotoğraf 5.37. Giriş Kapısı ve Pencere Boşlukları Fotoğraf 5.38. Tuvaletler (2014)

Fotoğraf 5.39. Siper Alanı ve Çelik Zırh (2014) Fotoğraf 5.40. Havalandırma Bacaları

Betonarme siperin ön cephesi açık olup diğer üç cephe toprakla örtülüdür. Ön cephesi tabyanın ana kısmıdır ve yedi kapı bulunmaktadır. Yapılan taş kaplamaları da yer yer sökülmüştür. Kapı yerlerinin taş silmeleri da yıkılmıştır. Cephe üstüne gelen taş silmeleri yıkılmış ve toprak kaymıştır. Ayrıca pencere boşluk yerlerinin tahrip edilmiştir. Tabyanın üstünde havalandırma bacaları bulunmaktadır. İç kısımlarda ise gerçek zemin kotu halen durmaktadır. Duvarlara sıva uygulanmıştır günümüzde yer yer sökülmüştür. Kapı boşluklarında bulunan demir bağlamalar sökülmüştür. Tavanlarda oluklu ondüle zırh çelik kaplamaları uygulandığı tespit edilmiştir. Bu zırhların bir kısmı yok olmuş ama izleri mevcuttur. Havlandırma delikleri vardır fakat yer yer kapatmıştır. Yapının çalılıklar arasından görülmesi zordur. Tabyanın üstünde bulunan havalandırma bacaları ve siperler

bulunmaktadır. Tabyayı örten toprak, silmelerin gitmesiyle önüne doğru kaymıştır. Çok sık bir yeşillenme mevcuttur. Betonarme siperler ise hala ayaktadır ancak çalılıklarla çevrilmiş ve çevresi toprakla dolmuştur.

Fotoğraf 5.41. Siper Alanı(2014)

Fotoğraf 5.42. Havalandırma Bacaları (2014)

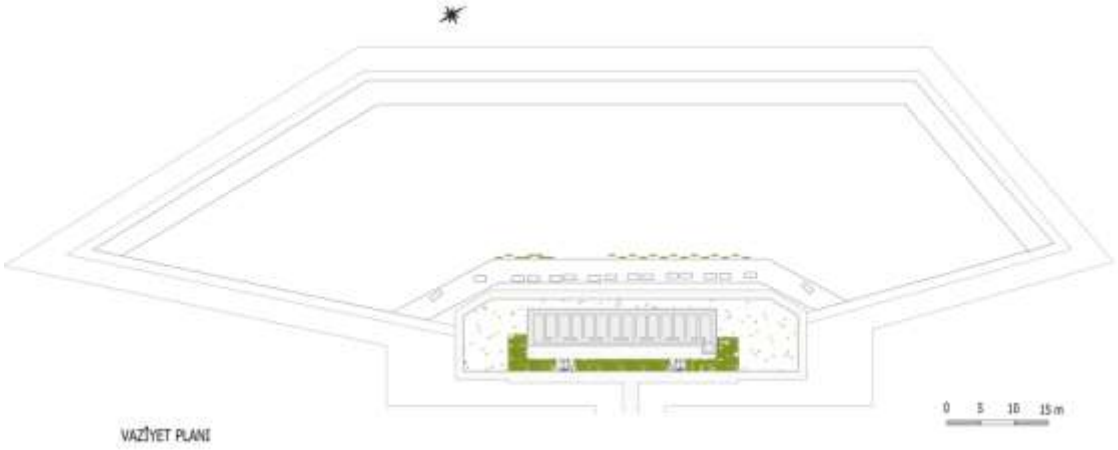

Çizim 5.28. Turan Tabya Vaziyet Planı (Zağra,2014)

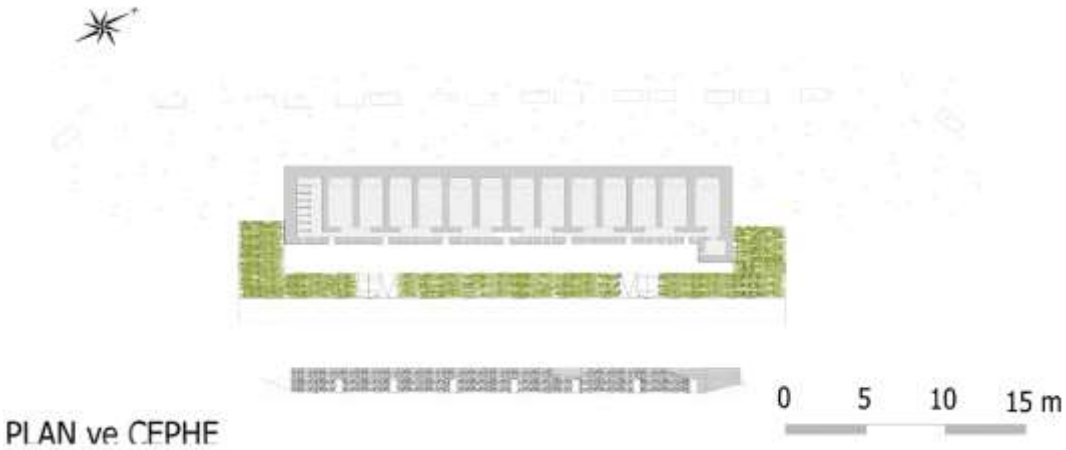

Çizim 5.29. Turan Tabya Plan (Zağra,2014)

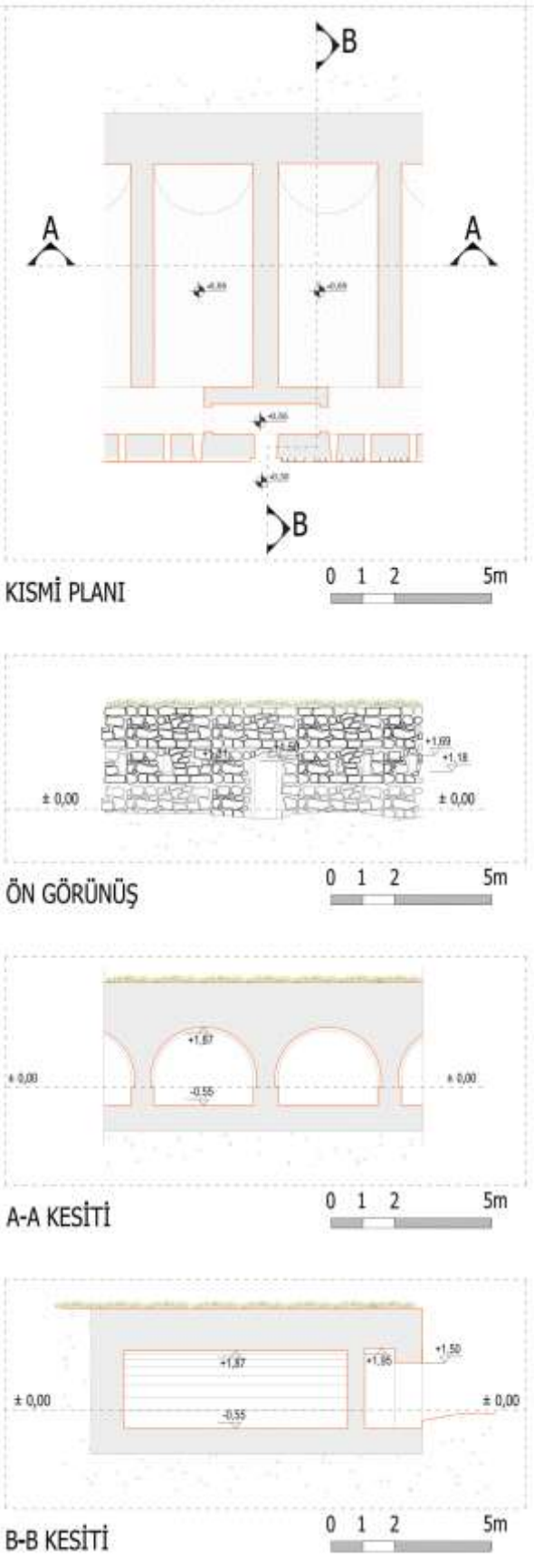

Çizim 5.30. Turan Tabya Kısmi Plan (Zağra,2014)

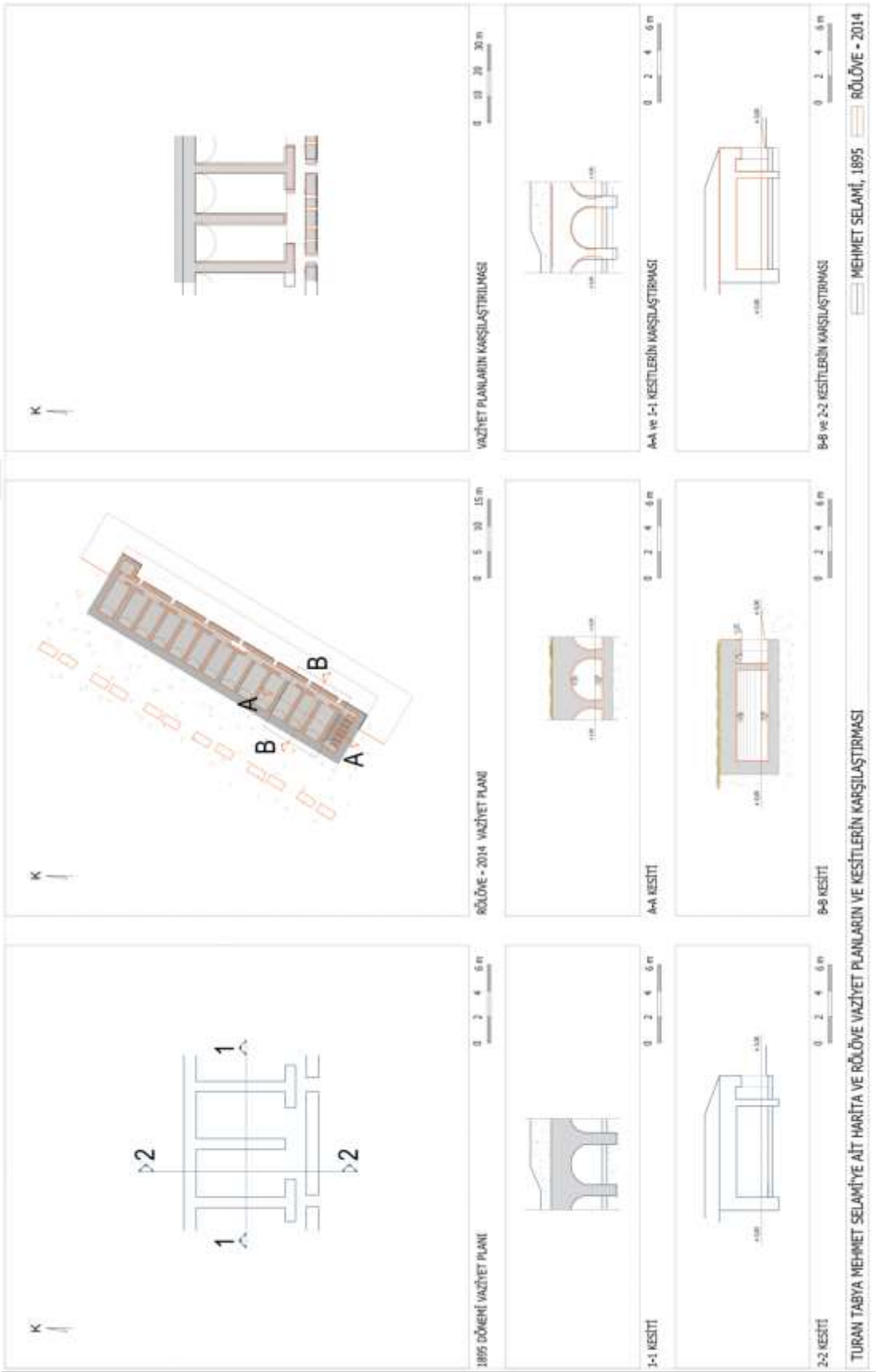

Çizim 5.31. Turan Tabya Karşılaştırma (Zağra,2014)

5.2.10. Abdurrahman Tabya

Harita 5.26. Konumu[66]

Harita 5.27. Merkeze Uzaklığı[67]

Çizim 5.32. Kroki (Zağra,2012)

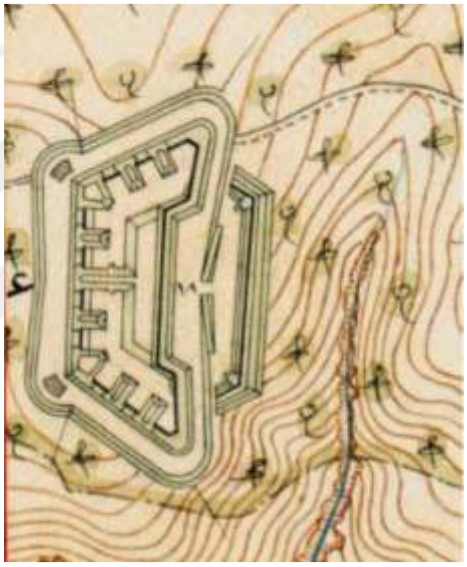

Harita 5.28.Abdurrahman Tabya[68]

Aynalı Tabya geniş paralel kenar plan formundadır. Nizamiyeden, koğuşun ve sekiz adet bonetten oluşmaktadır. Girişi korumak için önünde tepeler yapılmıştır. Tabyaya ulaştıktan sonra iki katlı koğuş binasının ön cephesi karşımıza çıkmaktadır. Nizamiye, koğuş ve mutfak tek binada yapılmıştır. Koğuşun cephesi taş kaplamalardan ve silmelerden oluşturulmuştur. Ön cephesi iki katlı pencerelerden ve geniş ana kapıdan oluşmaktadır. Koğuş binasına girdikten sonra sağ ve sol odalar 5 m. genişliğinde ve 19,80 m. uzunluğundadır. Girişin tam karşısında ise 2,50 m. genişliğinde 3,80 m. uzunluğunda nizamiye mevcuttur. Temel ve beden duvarları taş ve sıralı tuğlalardan yapılmıştır. Tonoz ise ocak tuğlasından yapılmıştır. Havalandırma delikleri duvarlardan geçip bacalarda birleşmektedir. Havalandırma bacaları tonoz üstünde çıkmaktadır. Tonoz üstü ise toprakla örtülmektedir. Koğuş binasından bonetler kısmına rampalarla çıkılmaktadır.

Fotoğraf 5.43. Koğuş Binasının Kalan Bölümü (2012)

Sekiz bonet tasarlanmıştır ama günümüzde yedisi ayaktadır. Bonetlerin dördü 3m. genişliğinde ve 10 m. uzunluğundadır. Diğer dördü ise 2,50 m. genişliğinde ve 10 m. uzunluğundadır. Bonetlerin ön cephesi taş kaplamalı ve taş silmelerden oluşmaktadır. Ayrıca askerin duracağı yer de payandayla beraber yapılmıştır. Yan payandaları günümüzde yoktur ve toprak kayması meydana gelmiştir. Ampatmanları ve beden duvarları taştan tonozları ise ocak tuğladan yapılmıştır. Duvarların içinden havalandırma delikleri geçmektedir ve bacayla birleşmektedir. Top atış yerlerinin kötü ve formu bozulmuştur. Ayrıca taş zemin malzemesi günümüze ulaşmamıştır. Tabyanın lokasyonu tepede olduğu için hendek yerine çok eğimli tepeler kullanılmış. Hendeğin orijinal formu ve boyutları zaman faktöründen dolayı kaybolmuştur.

Tabyanın güvenlik açısından yapılan ön tepesi günümüzde orijinal formu kaybetmiş, iki küçük tepe mevcuttur. Nizamiyeyi, koğuşu ve mutfağı tek binada iki katlı olarak çözmüşlerdir. Tabyanın girişinde yapılan tepe zamanla orijinal formunu ve kotunu kaybetmiştir. Tabyaya girdikten sonra koğuş binasının duvar kalıntıları çıkmaktadır. Koğuş binasının tonozları ve duvarların bir kısmı çökmüş durumdadır. Kalan duvarlar ise pencere boşlukları mevcuttur ancak taş silmeleri yıkılmıştır. Ana kapının olduğu kısım ayakta değildir. Zemin kotu taş ve toprak molozuyla dolmuş gerçek kotunu kaybetmiştir. Duvarlar taş ve sıralı tuğlalardan yapılmıştır. Duvarın içinde havalandırma delikleri geçmektedir. Baca ile birleşen havalandırma delikleri tahrip edilmiştir. Havalandırma bacası da çökmüştür. Koğuş binasını girişin karşısında bulunan nizamiye kulesinin biri durmaktadır. Toprağı tutan payandaları da çökmüş, toprak kayması meydana gelmiştir.

Fotoğraf 5.44. Koğuş Binası Duvarları Fotoğraf 5.45. Koğuş Binasının İç Kısmı (2012)

İçerden de bakıldığında duvar kalıntıları gözükmektedir. Ayrıca iki katlı olduğu duvara saplanan kiriş izlerinden belli olmaktadır. Duvarların taş ve sıralı tuğlalardan ve tonozun ocak tuğlasından meydana geldiğini görmekteyiz. Ocak tuğlasından meydana gelmiş tonoz başlangıcı gözükmektedir.

Bonetlerin ön cephe duvarları yıkılmıştır. Taş kaplamaların ve silmelerin izleri mevcuttur. Yan payandaları günümüzde ayakta değildir. Günümüzde zemin kotu taş ve toprakla dolmuş, kot yükselmiştir. Ampatmanları gözükmektedir taştan yapılmıştır. Beden duvarları taş ve sıralı tuğlalardan yapılmıştır, içinden havalandırma delikleri geçmektedir. Tonozları ise ocak tuğlalardan yapılmıştır. Havalandırma delikleri ve bacaları mevcuttur ancak tahrip edilmiş durumdadır. Sıvaları tamamen dökülmüştür. Bonetlerde meydana gelen bozulmalar ise en çok duvar yüzeyleri ve ön cephelerdir. Bazı durumlarda da bacanın olduğu yerde çökmeler meydana gelmiştir. Tabya içinde toprak kaymaları ve zemin yükseltmeleri mevcuttur. Gerçek zemin kotu bilinmemektedir. Hendek tüm tabyayı çevirmektedir. Günümüzde gerçek formunu ve derinliğini kaybetmiştir. Hendek girişte bulunan tepe ile birleşmektedir.

Fotoğraf 5.46. Bonetin Ön Cephesi (2013) Fotoğraf 5.47. Bonetin İç Görüntüsü (2013)

Fotoğraf 5.48. Bonetin Ön Cephesi (2013) Fotoğraf 5.49. Yıkılmış Bonet (2013)

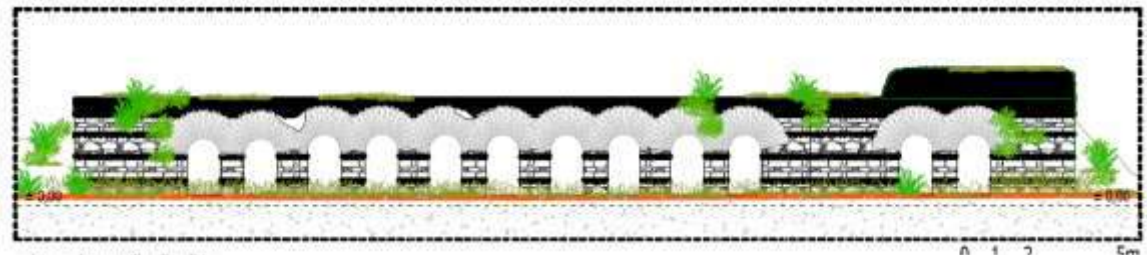

Çizim 5.33. Abdurrahman Tabya Koğuş Görünüş (Zağra,2013)

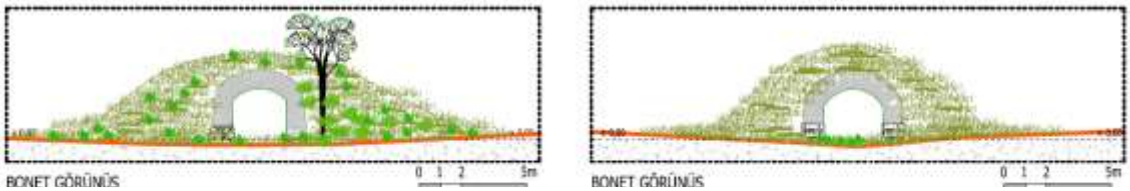

Çizim 5.34. Abdurrahman Tabya Bonet Görünüşler (Zağra,2013)

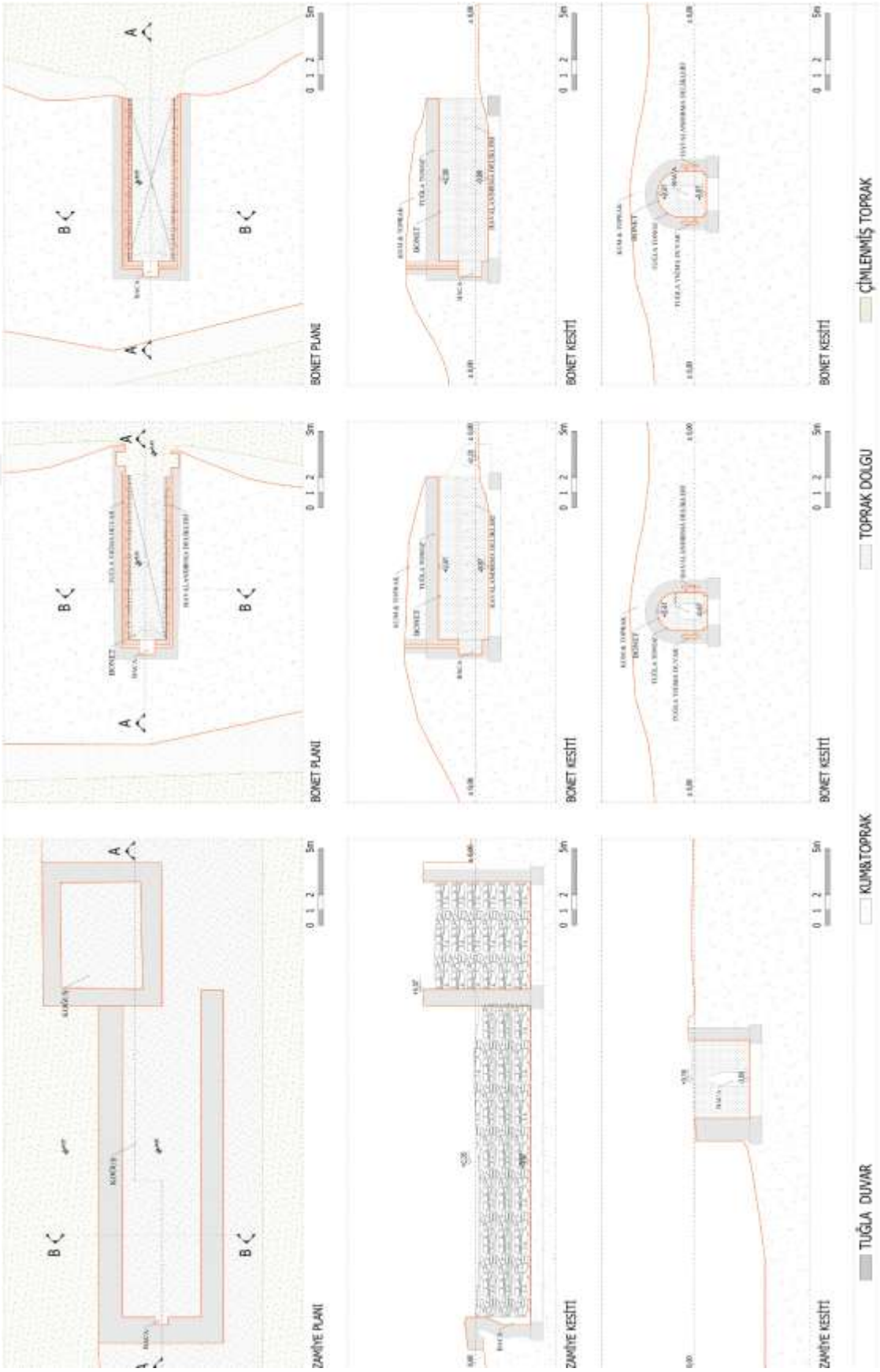

Çizim 5.35. Abdurrahman Tabya Nizamiye ve Bonetler (Zağra,2013)

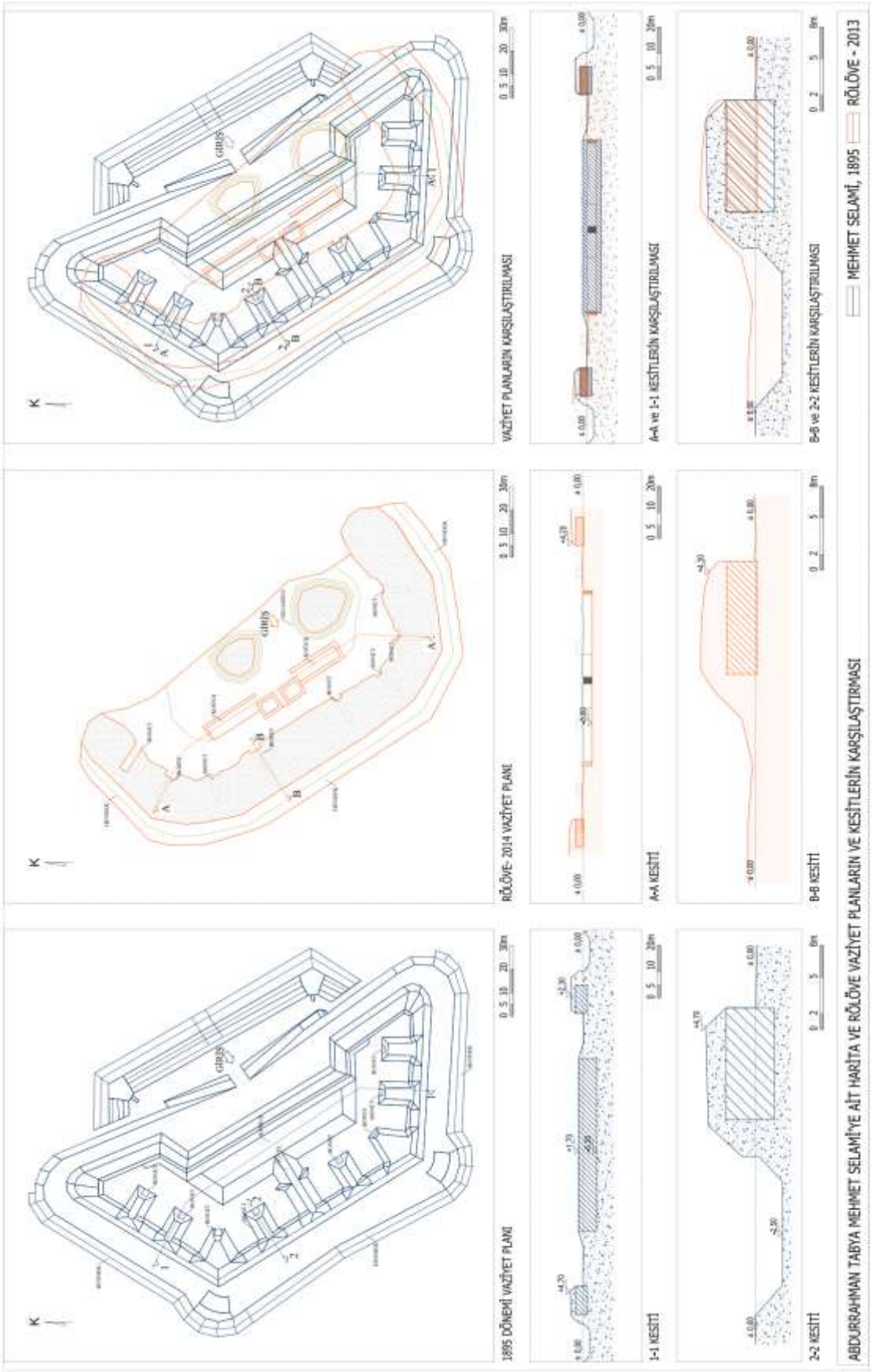

Çizim 5.36. Abdurrahman Tabya Karşılaştırma-Restitüsyon (Zağra,2013)

5.2.11. Hıdırlık Tabya

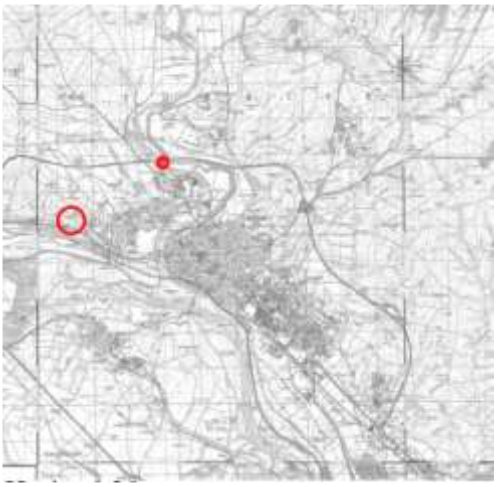

Harita 5.29. Konumu[66]

Harita 5.30. Merkeze Uzaklığı[67]

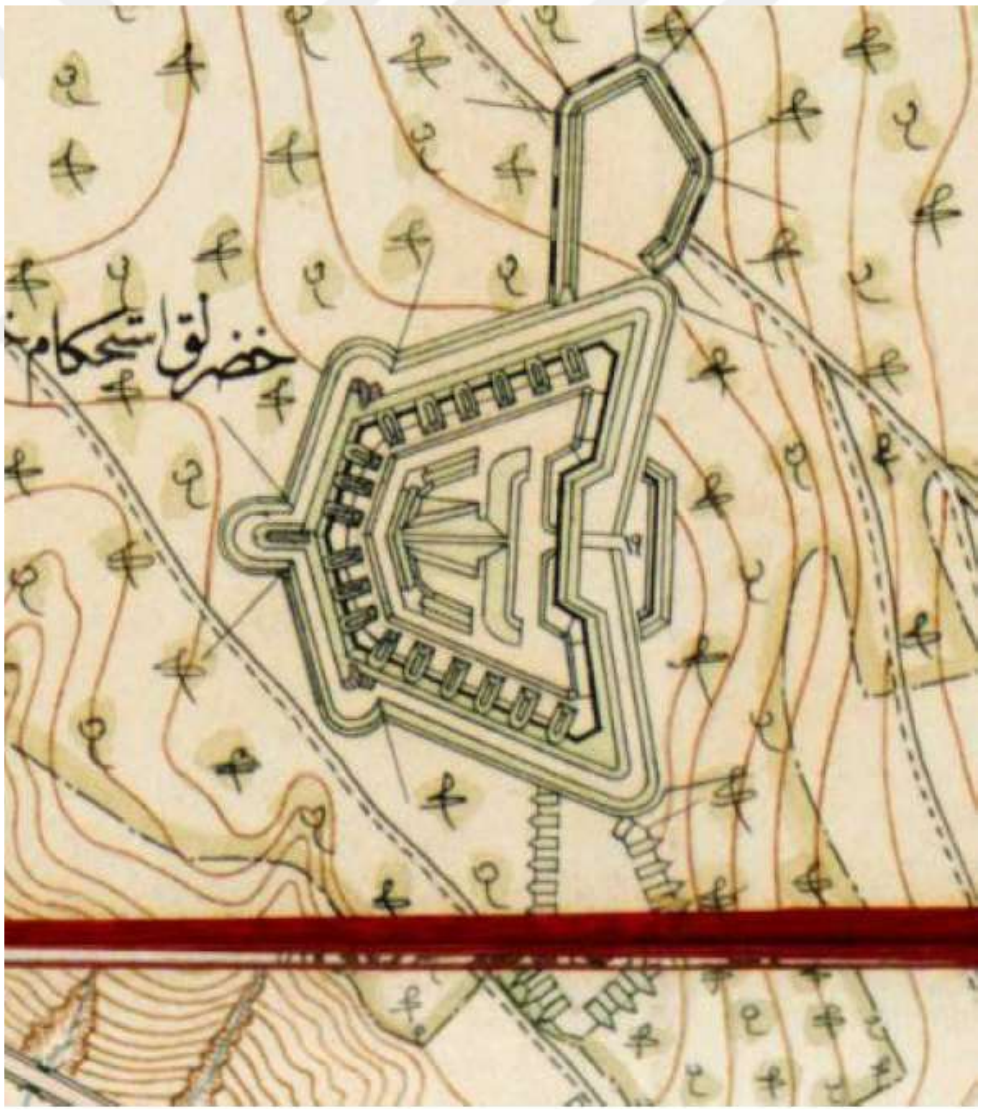

Harita 5.31. Hıdırlık Tabyası [68]

Tunca Kışlasından 2300 m. mesafede bulunan Hıdırlık Tabyasının rakımı 118m'dir. İl merkezinin kuzeybatısında bulunmaktadır. 1886-87 yıllarında Edirne'nin savunması için yapılmıştır. Kuzeybatısında Toprak ve Abdurrahman Tabyaları vardır. Tabyanın formu geniş hilal şeklinde beşgendir. Tabya nizamiyeden, koğuştan ve on sekiz bonetlerden oluşmaktadır. Yapım malzemesi olarak ise taş ve ocak tuğladır. Günümüzde ise bakımsızlıktan dolayı durumu atıldır. Taş giydirme cepheleri, havalandırma bacaları ve sıvaları yıkılmış durumdadır. Tabyaya ulaşan yol stabilize yoldur.[66]

Fotoğraf 5.50. Nizamiye Dış Görünüş (2012)

Fotoğraf 5.51. Koğuşlar (2012)

Nizamiyeden, koğuşun ve on sekiz bonetlerden oluşmaktadır. Girişi korumak için önünde tepeler yapılmıştır. Tepeyi geçtikten sonra nizamiye kapısı karşımıza çıkmaktadır. Kapısı ise taş kaplamalarda ve taş silmelerden oluşmaktadır. Payandaların üzerinde hem toprağı tutmaktadır. Askerlerin duracağı bölüm vardır. Nizamiye iki dikdörtgen odalardan

oluşmaktadır. 3,30 m. genişliğinde ve 8,50 m. uzunluğundadır. Duvarları taş ve sıralı tuğla yapımıdır, tonozlar ise ocak tuğladan yapılmıştır. Duvarların içinden havalandırma delikleri geçmektedir. Baca ve havalandırma bacaları mevcuttur. Nizamiyeden geçtikten sonra karşımıza karargah binasının cephesi çıkmaktadır. Karargah binası on altı odadan - 4,50 m. genişlikte ve 8,70 m. uzunlukta oluşmaktadır. Ampatmanları ve beden duvarları taş ve sıralı tuğla yapı sistem ile yapılmıştır. Tonoz ise ocak tuğladan yapımıdır. Odaların karşısında bacaları vardır, tonozların ortasında ise havalandırma bacaları vardır.

Karargah binası 30 m. uzunluğundadır ve tünel ile gizli bir geçitten geçilerek tabyanın hendek bölümüne geçilmektedir. Ayrıca orta bölümünde iki yana açılan iki bölümden sağ ve sol kanattaki bonetlere ulaşılmaktadır. Tünelden geçerken iki kapı yeri 5,80 m. genişliğinde ve 6,50 m. uzunlukta karşımıza çıkmaktadır. Daha ileri devam ettiğimizde ise dört oda 5 m. genişlikte ve 8,90 m. uzunluğunda karşımıza çıkmaktadır.

Fotoğraf 5.52. Tünel Ara Bölüm (2012)

Fotoğraf 5.53. Bonetler (2012)

Fotoğraf 5.54. Bonetler (2012)

Hıdırlık tabyası on sekiz bonetten oluşmaktadır. Bonetler yaklaşık 3,60 m. genişlikte ve 5,10 m. uzunluğundadır. Ön cepheleri taş kaplamalardan ve taş silmelerden oluşmaktadır. Toprağı tutmak için de payandalar yapılmıştır. Bonetlere dar kapısında ve basamaklardan inerek girilmektedir. Beden duvarları taş ve sıralı tuğla yapım sisteminden yapılmıştır, tonozları ise ocak tuğladan yapılmıştır. Duvarların içinde havalandırma delikleri geçmektedir ve bacayla birleşmektedir. Duvarlar sıva ile sıvanmıştır. Tonozun üstü toprak ile örtülüdür. Top atış yerlerinin kotu ve formu bozulmuştur. Ayrıca taş zemin

malzemesi günümüze ulaşmamıştır. Hendeğin orijinal formu ve boyutları zaman faktörden dolayı kaybetmiştir. Günümüzde kadar hendek ulaşmıştır ve tabyaya genel olarak baktığımızda üç tarafını çevrilmektedir. Tabyanın güvenlik açısından yapılan ön tepesi günümüzde yok olmuştur.

Nizamiye kapısı ise halen ayaktadır ancak harabe durumdadır. Taş kaplamaları ve taş silmeleri yıkılmıştır. Payandaların gitmesiyle de nizamiyeyi örten toprak kaymıştır. Nizamiye içinde bulunan odaların yer döşemeleri yok olmuş. Beden duvarlarında yer yer çatlaklar oluşturulmuştur. Havalandırma delikleri mevcuttur ancak tahrip edilmiştir. Kapı ve pencere taş silmeleri yıkılmıştır. Zemin kotu taş ve toprak molozlarıyla dolmuş, kot yükselmiştir. Duvarların sıvaları çatlamış ve dökülmüş durumdadır. Koğuş binasının ön cephesi yıkılmıştır. Yapıdaki izlere bakılarak taş kaplamalardan ve taş silmelerden oluşmuştur. Zemin taş ve toprakla dolmuş, kot yükselmiştir. Duvarlar harabe durumdadır, sıvalar çatlamış ve dökülmüştür. Havalandırma bacaları ise yıkılmıştır. Payandaların gitmesiyle tabyayı örten toprak kaymıştır.

Fotoğraf 5.55. Koğuşlar Ön Cephe (2012)

Fotoğraf 5.56. Koğuş Binası İç Bölümü (2012)

Koğuş içinde ön cephe duvarları yıkılmıştır. Ayrıca tünele bağlanan iki yan kapı yerleri de yıkılmıştır. Duvarların sıvaları dökülmüştür. Zemin kotu yükselmiştir taş ve toprakla dolmuştur. Kapı ve pencere silmeleri yıkılmıştır. Bacalar günümüze ulaşmıştır ancak harabe durumdadır. Havalandırma bacaları yıkılmıştır. Tabya içindeki gerçek zemin kotu bilinmemektedir, toprak ve taşla dolmuştur. Top atış yerlerinin formu ve yüksekliği bozulmuştur ayrıca zemin taş kaplamaları toprakla örtülmüştür.

Fotoğraf 5.57. Tünel Bölümü (2012)

Fotoğraf 5.58. Havalandırma Bacası (2012)

Fotoğraf 5.59. Bonet Ön Cephesi (2012)

Fotoğraf 5.60. Bonetin İçi (2012)

Bonetlerin ön cephe duvarları yıkılmıştır. Taş kaplamaların ve silmelerin izleri mevcuttur. Yan payandaları günümüzde ayakta değildir. Günümüzde zemin kotu taş ve toprakla dolmuş, kot yükselmiştir. Ampatmanları gözükmektedir ve taştan yapılmıştır. Beden duvarları taş ve sıralı tuğlalardan yapılmıştır, içinden havalandırma delikleri geçmektedir. Tonozları ise ocak tuğlalasın ve oldukça kalındır. Havalandırma delikleri ve bacaları mevcuttur ancak tahrip edilmiş durumdadır. Sıvaları tamamen dökülmüş durumdadır.

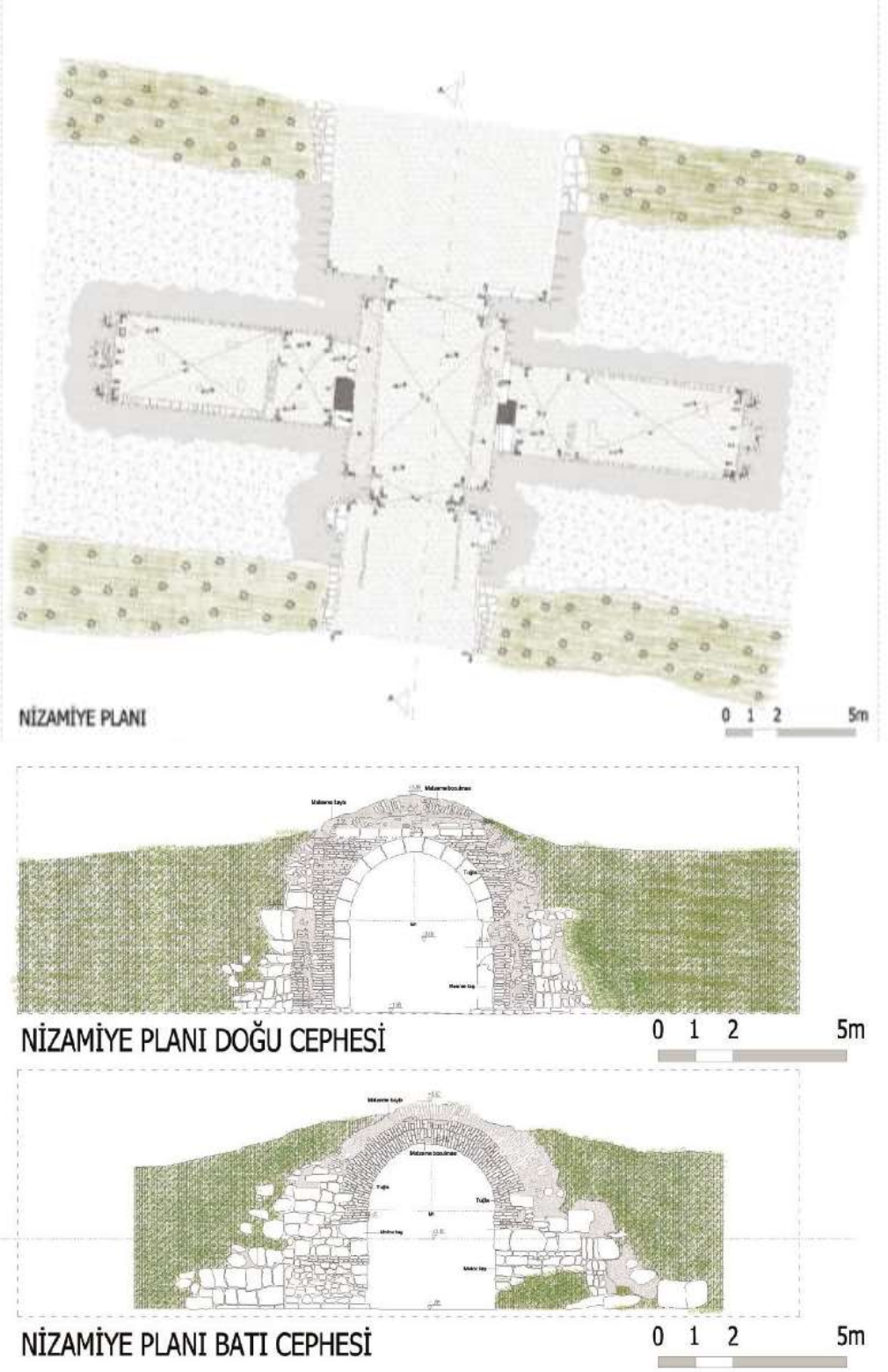

Çizim 5.37. Hıdırlık Tabyası Nizamiye (Zağra,2012)

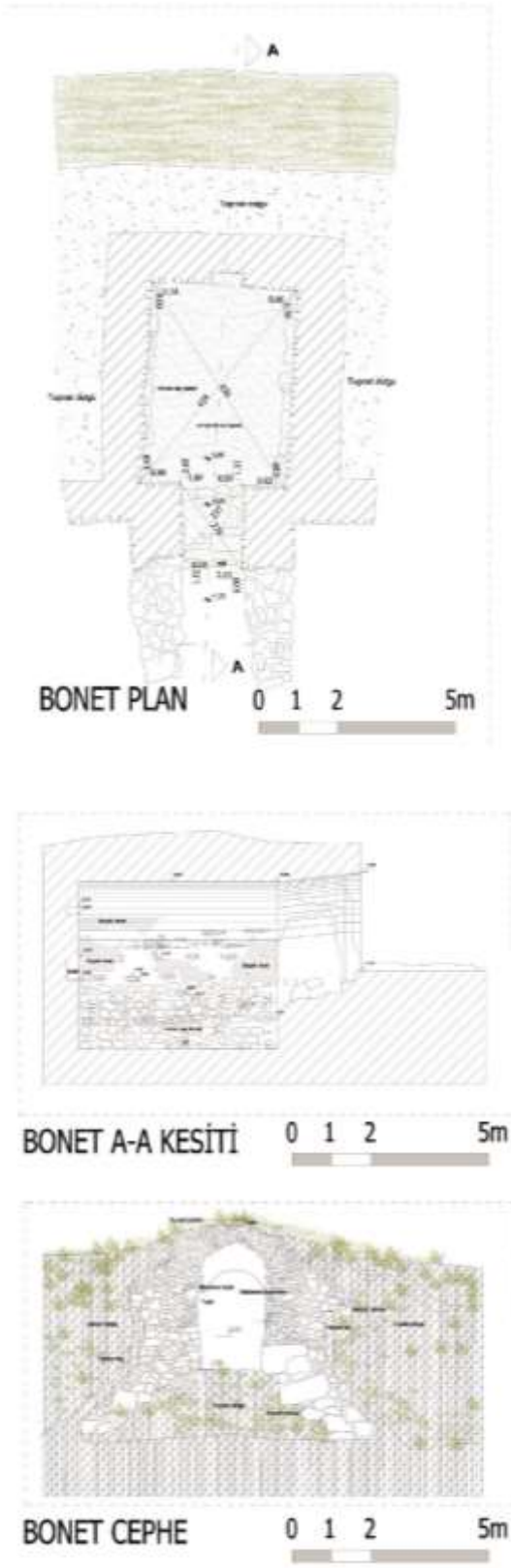

Çizim 5.38. Hıdırlık Tabyası Bonet (Zağra,2012)

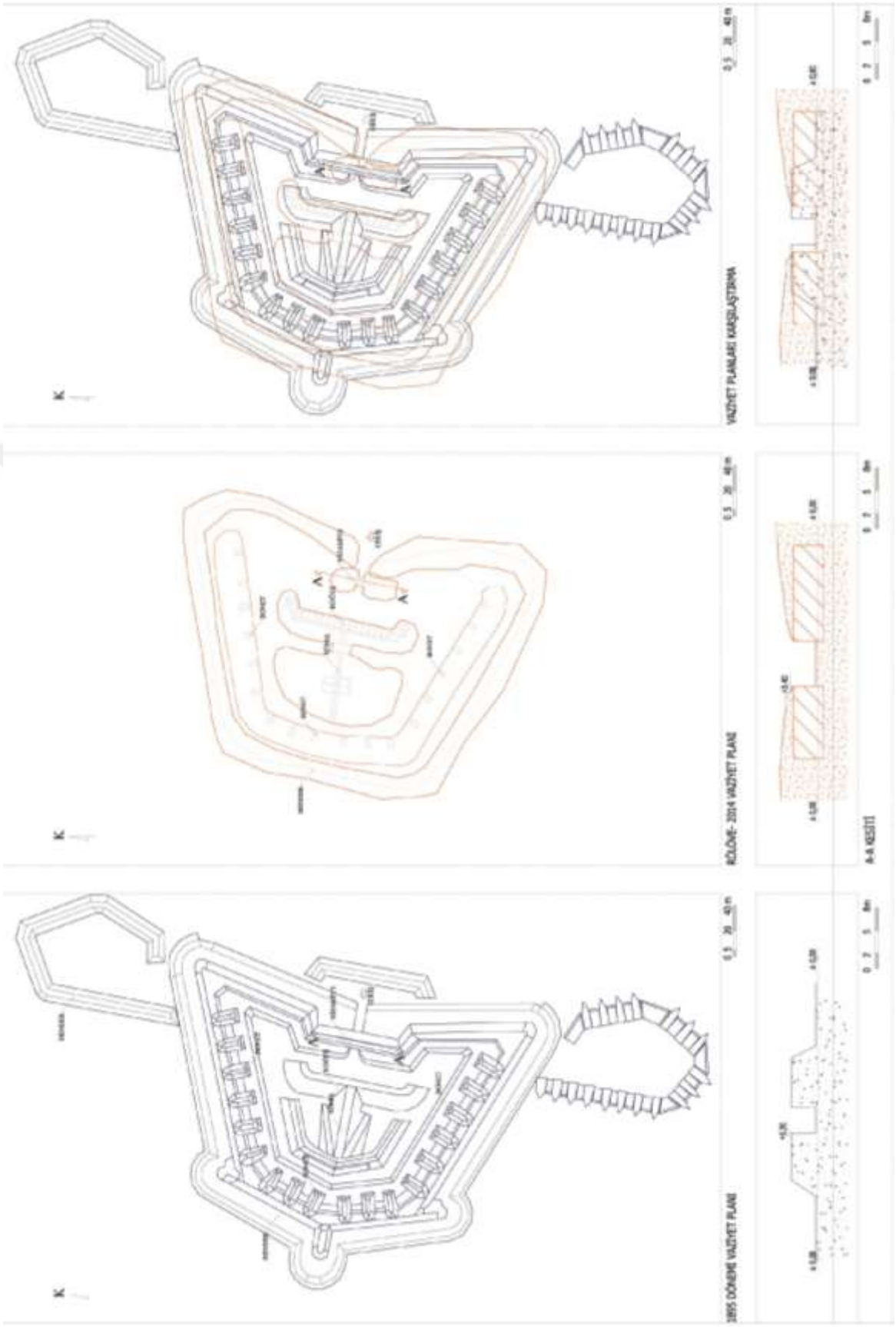

Çizim 5.39. Hıdırlık Tabyası Karşılaştırma – Restitüsyon (Zağra,2013)

5.3. BATI CEPHESİ

Batı cephesi, birçok parçaya ayrılmış olup merkezi Meriç nehrinin sağı ile Arda nehrinin solu arasındaki Arda köyünün de bulunduğu Papaz Tepede bulunmaktaydı. Papaz Tepe yükseklik, görüş taktiği açısından çok uygun olup bu pozisyon doğal olarak çok kuvvetliydi. İki nehrin yanında bulunması, eğimdeki kale duvarına erişimi güçlendiriyor, paralel bayır sırası savunma için mükemmel görüş açısı sağlıyordu.

Kentten 9-10 km. uzaklıkta bulunan mevki iyice uçtaydı. Diğerine olan yakınlığı ile yardım konusunda benzerdi. Eğer düşmanlar tarafından ele geçirilir ise Kuzey Batı cephesinin arkasında, Karaağaç'da orayı gören ve kente hakim olan iyi bir gözlem evi vardı. Ama tepelerin biraz sıkı olmasından ve bataryaların ateşlerinin aynı yöne bakmasından dolayı durumu biraz zorlaşıyordu. Güçlendirme raporlarına göre Papaz Tepe'nin pozisyonunda bir siper grubu gibi durmasına dikkat edilmesi gerekirdi. Burada bölümlere ayrılmış bir tabur tarafından desteklenmekteydi. Burası her noktasından atış yapılabilen tek noktaydı ve etrafı tamamen dikenli teller ile sarılmıştı.

Batıya doğru 1 km. ileride, höyüğün üstünde ve plato şeklinde bulunan Bekçi Tepe, bir alay için bölümlendirilmişti. Vadinin diğer tarafından gelebilecek olan saldırıları önlemek için Türkler dağın yamacına siperler kurmuştu. Arda nehrinin köşesine kadar, diğerleri ise Meriç nehrine kadardı. İki adet 12 cm.'lik havan topu bataryası gömülmüş ve iyi gizlenmişti.

Batı cephesini gerçek anlamda bir çarpışma alanı değil sadece güçlendirme sahası olarak kullanılmıştır.[21]

5.4. GÜNEY CEPHESİ

Güney cephesi Meriç ve Arda nehrinin sağında bulunmaktadır. Karaağaç dışındaki bir mahalleden başlayarak yükseltilmiş zeminin güney batısına kadar uzanan platoda yer alır. Karaağaç civarlarında arazi tamamen açık, Meriç vadisi ise sadece çalılıklar ile örtülüdür. Hafif bir engebeye sahip olan plato bazı bataryaların yerleştirilmesine imkan sunmaktadır ve bu bölgede gerçekleşecek silah patlamalarının ışıklarının hepsi görülebilmektedir ancak yerleri tam belirlenememektedir.[21] Bu bölgede 4 yeni yapı ve 13 adet batarya inşa edilmiştir. Bosna (X) [5] ve Demirtaş (XI) Şekil 2.11, Şekil 2.12'dir. Kent dışındaki mahalleye 3km. uzaklıkta Karaağaç (XII) tabyası, 1 km. gerisinde ise Arda Tabyası (XIII) Şekil 2.13 bulunmaktadır.[21]

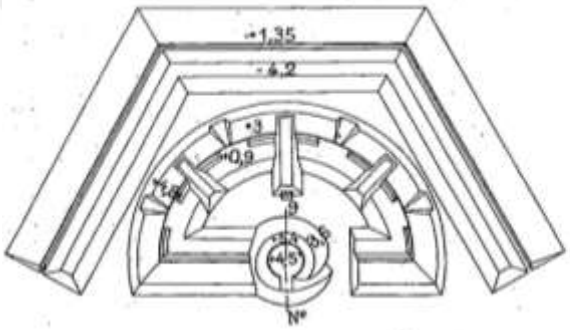

Şekil 2.11. Demirtaş Tabya Plan[21]

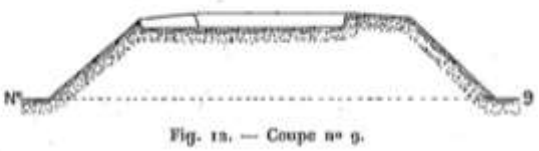

Şekil 2.12. Kesit[21]

Demirtaş ve Karaağaç kuvvetlerinin arasında bir patika ile bağlantısı olan İstasyon (Merkes) Tabya (XIV) bulunmaktadır. Şekil 2.14. (fig. 14, 15, 16, 17) Bu yeni yapılan tabyalar 1885 yılında yapılanlardan örnek alınarak yapılmıştır. 1908'den sonraki projede Türkler yeni hattı daha güneye yerleştirmeye karar vermişlerdir. Bu güçlendirmenin biraz arkasında sürekli bir batarya dizisi oluşturmuşlardır. Bu Bataryalar beton parçalardan (fig. 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24) ve süreksiz parçalardan oluşmaktaydı ve barut ambarları bulunmaktayadı.[21]

[5] Roma Rakamı ile belirtilen Tabya Kodları Ek – 2 ve Ek – 3'de yer alan Alman ve Fransızların çizdiği haritalarda Tabya isimleridir. Ayrıca önceki bölümlerde yer alan Tabya isimlerinin verildiği tabloya göre de karşılaştırma yapılabilir.

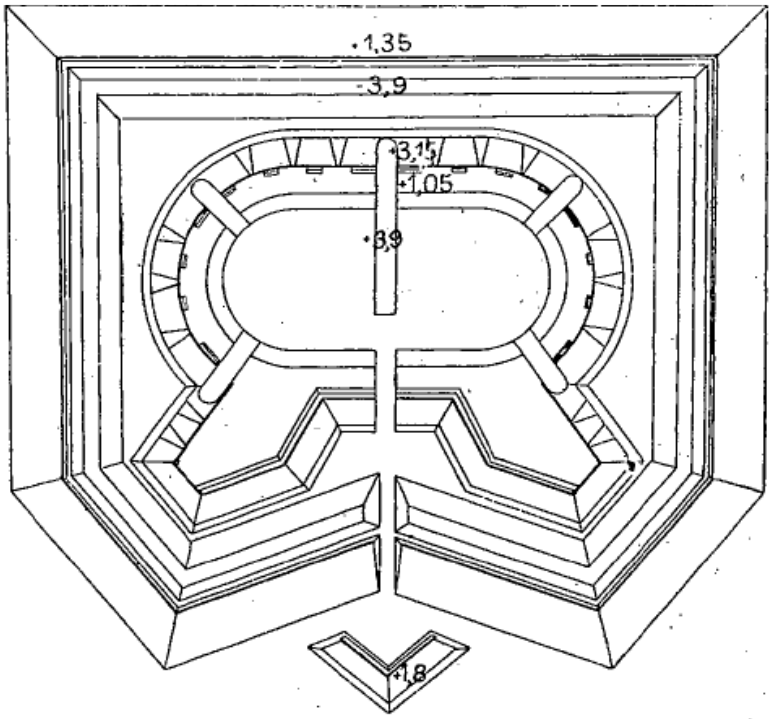

Şekil 2.13. Maraş Tabya (Arda Tabya)[21]

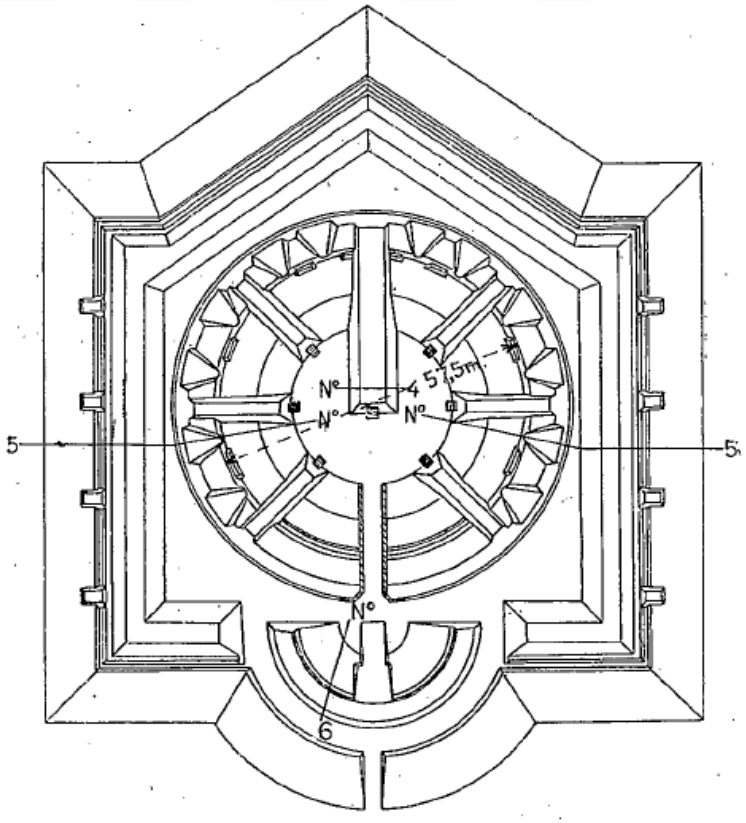

Şekil 2.14. İstasyon Tabya (Merkes Tabya)[21]

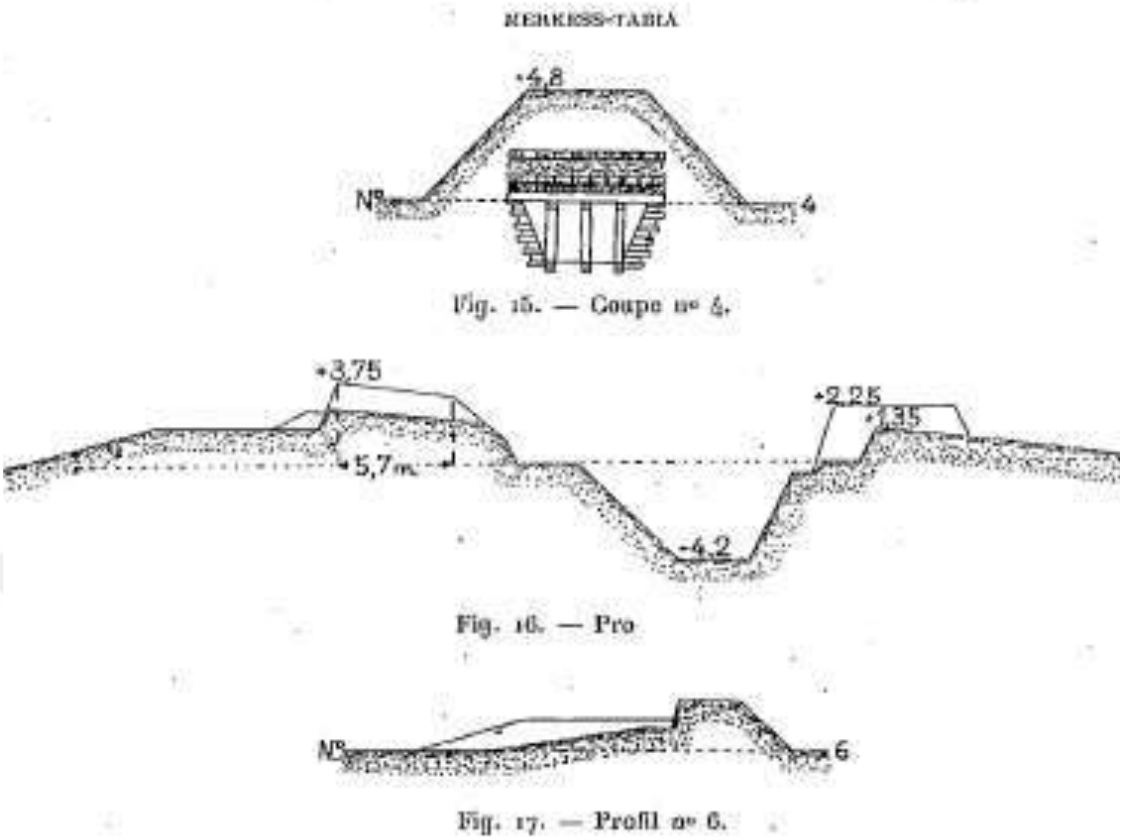

Fig. 15. — Coupe n° 4.

Fig. 16. — Pro

Fig. 17. — Profil n° 6.

Şekil 2.15 İstasyon Tabya (Merkes Tabya) Kesitler[21]

Fig. 19.

Fig. 18. — Plan.

Şekil 2.16 İstasyon Tabya (Merkes Tabya)[21]

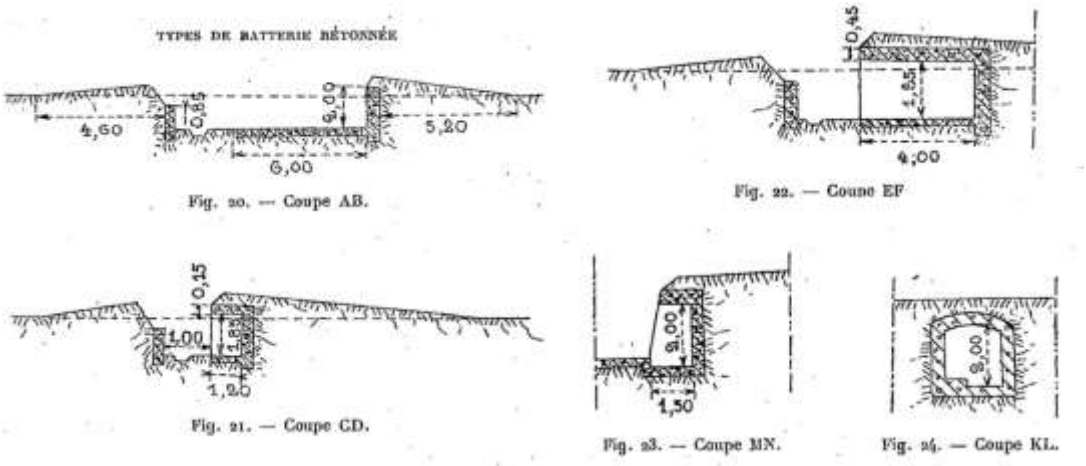

Şekil 2.17. Merkez Tabya Kesitler[21]

Bu diziye sığınak yerleştirebilmek için buraya siper ve tabya inşa etmek gerekiyordu. Arda nehrinden ve Meriç nehrine uzanan dikenli tel hattı kuruldu. Bu hatta 5, 7 km. uzaklıktaki Kartal Tepeye ön birlikler yerleştirildi. Bütün bu ön pozisyonlar tabyalar tarafından korunuyordu. Türkler burayı 5 ay boyunca koruyabildi çünkü burası Güney cephesinin birincil pozisyonuydu. Görüş açısı olarak iyi seçilmiş bir araziydi ama 5km. uzaklıktaki bataryalardan desteklemek oldukça zordu.[21]

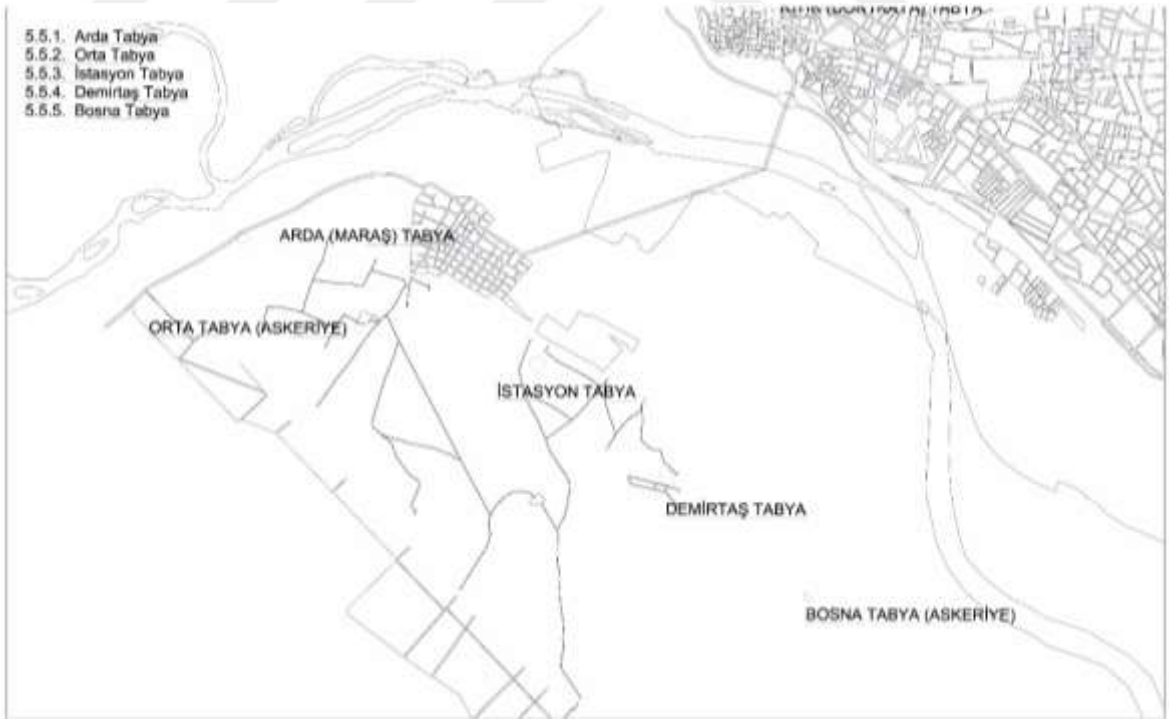

Harita 5.32. Güney Cephesi Haritası (Zağra, 2015)

5.4.1. Arda Tabya

Harita 5.33. Konumu[66]

Harita 5.34. Merkeze Uzaklığı[67]

Tunca Kışlasına uzaklığı 6000 mt'dir. İl merkezine 7000 m. mesafede bulunan tabyanın rakımı 45 m.dir. 1886-87 yıllarında Edirne'nin savunması için yapılmıştır. Balkan Harbinde kullanılan bu tabya, Piyade sınıfı için inşa edilmiştir. Güneydoğusunda Orta ve İstasyon tabyaları vardır. Balkan Savaşında tam teçhizatlı bir piyade takımı, içine yerleşmiştir. Bazı onarımlar yapılarak halen kullanılmaktadır. Karaağaç yolu üzerinde olup yolu asfalttır. Su ihtiyacını Sinekli suyundan sağladığı söylenmektedir.[66]

Arda Tabya, yaklaşık olarak 100 metre çapında bir toprak yığınından meydana gelen siperle, bu siperin avluya bakan tarafına yerleştirilmiş 4 adet bonetten ve 1 adet koğuştan meydana gelmektedir. Bonetler yaklaşık olarak 9 mt.'ye 7 mt. dikdörtgen planlıdır. Nizamiye bölümleri toprak yığma şeklinde oluşturulmuştur. Çizim 5.41'de 1-1 kesitinde nizamiyenin topraktan oluşturulmuş net kesitleri, günümüzde eğrisel ve deformasyona uğramış bir haldedir. Tabyanın girişi kuzeydoğudandır ve yuvarlak planlı avluya geçilmektedir. İç bölümün kotu yaklaşık olarak orta göbekte bulunan topraktan 8 mt. alttadır. 1895'de koğuş 50 mt.'ye 14 mt. olarak tasarlanmışsa da günümüzdeki koğuşun ölçüleri 12 mt.'ye 10 mt'dir. Yapının hendek bölümü neredeyse tamamen yok olmuştur. Yapı ağaçlık ve çalılıktan farkedilmeyecek duruma gelmiştir. (Fotoğraf 5.61-5.62) Yapılan yüzeysel temizlikte taş ve tuğla kalıntıları çıkmıştır. Yapı malzemesi olarak taş ve tuğla kullanılmıştır. Tabyanın zemin kotu toprak ve taş molozlarla dolmuş durumdadır.

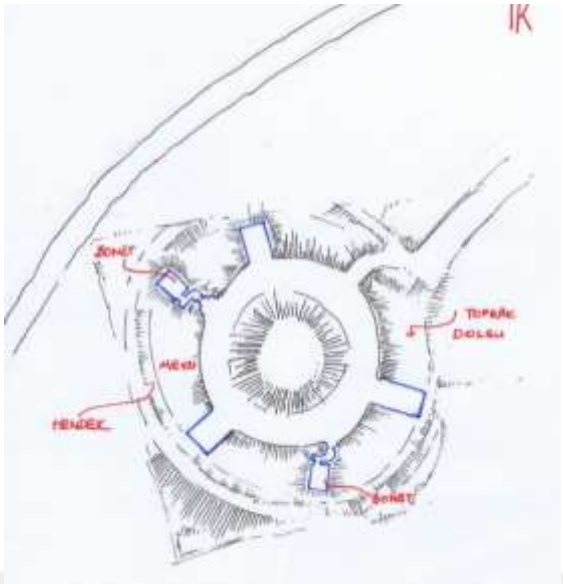

Çizim 5.40. Kroki (Zağra,2015)

Harita 5.35. Plan[68]

Fotoğraf 5.61. Arda Tabya Bonetler (2015)

Fotoğraf 5.62. Arda Tabya (2015)

Fotoğraf 5.63. Arda Tabya (2015)

Fotoğraf 5.64. Arda Tabya Bonet[66]

Çizim 5.41. Arda Tabyası Karşılaştırma -Restitüsyon (Zağra,2015)

5.4.2. Orta (Karaağaç)Tabya

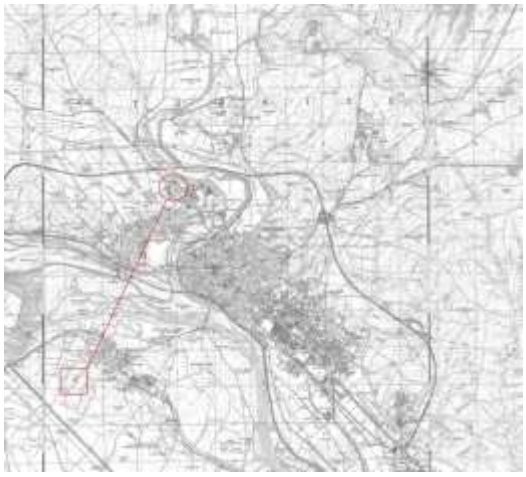

Harita 5.36. Konumu [66]

Harita 5.37. Merkeze Uzaklığı[67]

Tunca Kışlası'na uzaklığı 6000 mt.'dir. İl merkezine 6100 m. mesafede bulunan tabyanın rakımı 45 m.dir. 1886-87 yıllarında Edirne'nin savunması için yapılmıştır. Balkan Harbinde kullanılan bu tabya, Piyade sınıfı birlikleri için inşa edilmiştir. Doğusunda İstasyon, batısında Arda tabyaları vardır. İçinde 1 Piyade Bölüğü sığdığı tahmin edilmektedir. Tam teçhizatlı bir Mknz. Piyade Bölüğü içine yerleşmiştir. Bazı onarımlar yapılarak halen kullanılmaktadır. Karaağaç yolu üzerinde olup yolu stabilizedir. Su ihtiyacı Sinekli suyundan sağlandığı söylenmektedir.[66]

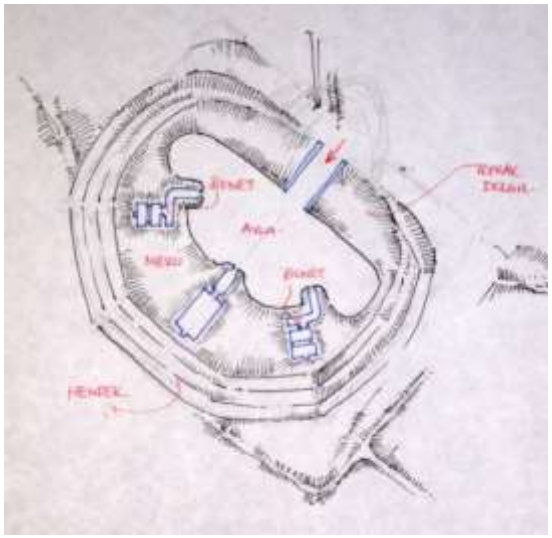

Çizim 5.42. Kroki (Zağra,2015)

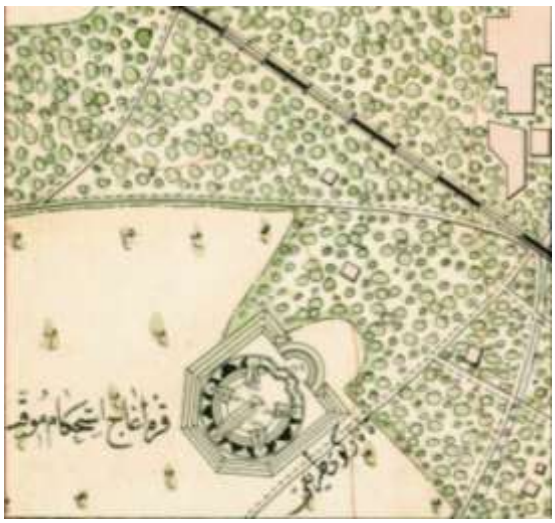

Harita 5.38. Plan[68]

Basık dairesel bir plan gösteren Orta Tabya, hendeklerinden günümüze iz kalmasa da asıl planlama sistemi altıgendir. Koğuş ve 2 adet topçu odasından oluşmaktadır. Nizamiye bölümü betonarme olarak oluşturulan karşılıklı iki yığma duvardan meydana

gelmektedir. Yığma duvarların üzerlerinde toprak dolgu bulunmaktadır. Yaklaşık 7.80 mt. yarı çaplı, dairesel planlı avlunun, güney batısında koğuş bulunmaktadır. Avlu kotunun yaklaşık 3.05 mt. altında kalan koğuşa, 13 basamaklı merdivenle ulaşılmaktadır. 5.70 mt. – 8.50 mt. koğuş tuğla tonozdan yapılmıştır. Tuğla tonozun en üst kotu 4.05 mt.'dir. Merdivenleri doğal taş ile oluşturulmuştur. Duvarın etrafını dönen 2 sıra havalandırma delikleri mevcuttur.

Bonetler ise yaklaşık 3.65 mt.'e 4.65 mt. uzunluğundadır. Avlu kotundan 2.60 mt. kotundan 15 basamakla sola doğru kıvrılarak girilmektedir. Hem merdiven hem de ana mekanın üst örtüsü tuğladan tonoz olarak yapılmıştır. Bonetlerde havalandırma kanalları mevcuttur. Barutun havalandırılması için bu kanallar kullanılmıştır. 2 sıra havalandırma kanalı mevcuttur.

Koğuş içinde ön cephe duvarları çimento harçla sıvanmıştır. Askeriye tarafından kullanıldığı için duvarları sıvalıdır. Depo olarak kullanıldığı için günümüze yıkılmadan ulaşmıştır. Fakat yapı özgünlüğünü kaybetmiştir. Bacalar günümüze ulaşmıştır ancak harabe durumdadır. Top atış yerlerinin formu ve yüksekliği korunmuştur. Ayrıca ahşaptan yapılmış avcı hendekleri de özgünlüğünü korumuştur.

Fotoğraf 5.65. Orta Tabya Nizamiye (2014)

Fotoğraf 5.66. Nizamiye Sol Duvarı (2014)

Fotoğraf 5.67. Orta Tabya Bonet (2014)

Fotoğraf 5.68. Piyade Siperleri (2014)

Fotoğraf 5.69. Piyade Siperlerine Çıkan Basamaklar(2014)

Fotoğraf 5.70. Atış Penceresi

Fotoğraf 5.71. Bonet Girişi (2014)

Fotoğraf 5.72. Bonet İç Mekan (2014)

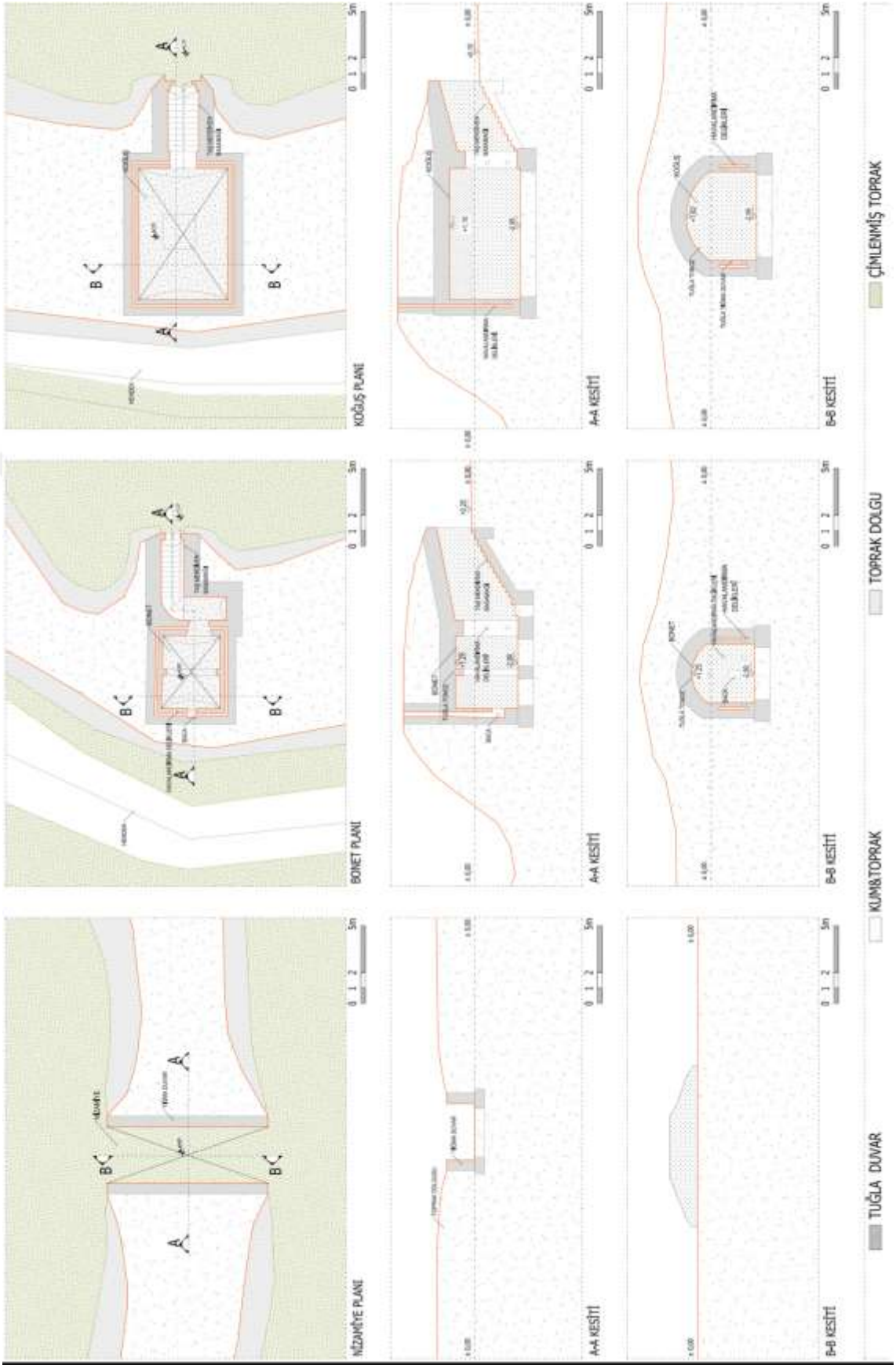

Çizim 5.43. Orta Tabya Nizamiye, Bonet ve Koğuş (Zağra,2015)

Çizim 5.44. Orta Tabya Karşılaştırma - Restitüsyon (Zağra,2015)

5.4.3. İstasyon Tabya

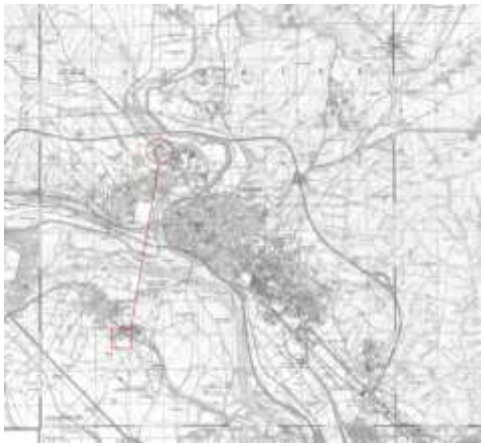

Harita 5.39. Konumu[66]

Harita 5.40. Merkeze Uzaklığı[67]

Tunca Kışlası'na 5150 mt. uzaklıktadır. İl merkezine 5250 m. mesafede bulunan tabyanın rakımı 45 m.dir. 1886-87 yıllarında Edirne'nin savunması için yapılmıştır. Balkan Harbinde kullanılan bu tabya, Piyade sınıfı birlikleri için inşa edilmiştir. Doğusunda Demirtaş ve Bosna, batısında Orta ve Arda tabyaları vardır. İçinde 1 piyade bölüğü istiap ettiği tahmin edilmektedir. Halen boş olmasına karşın bazı onarımlar yapılarak kullanılabilir. Edirne tren istasyonu arkasında yolu stabilizedir. Su ihtiyacını Sinekli suyundan sağladığı söylenmektedir.[66]

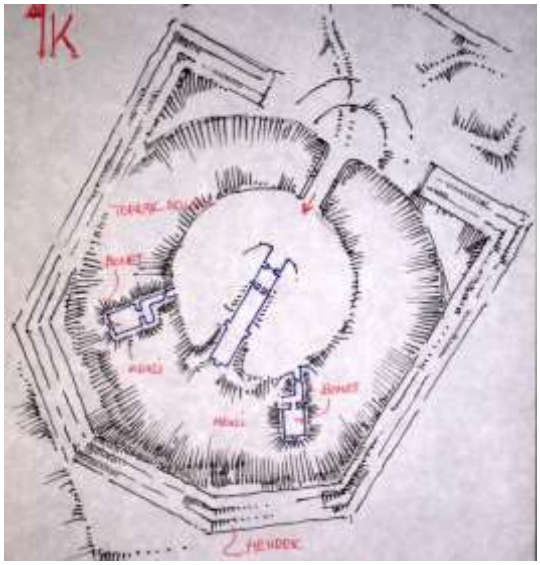

Çizim 5.45. Kroki (Zağra,2014)

Harita 5.41. Plan[68]

Fotoğraf 5.73. İstasyon Bonet (2014)

Fotoğraf 5.74. Piyade Siperleri (2014)

Fotoğraf 5.75. Koğuş Girişi (2014)

Fotoğraf 5.76. Ocak (2014)

Fotoğraf 5.77. Koğuş İç Mekan (2014

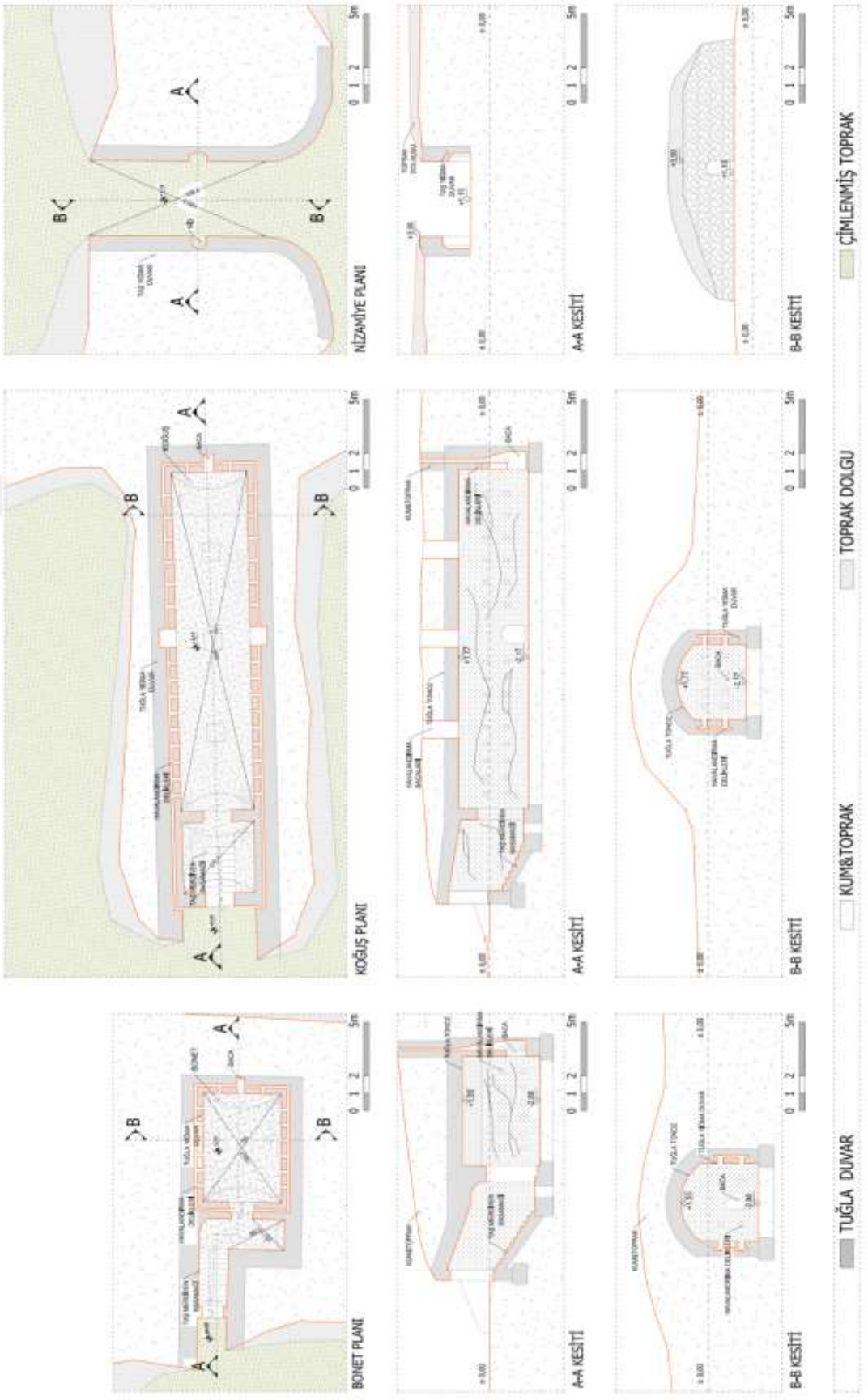

Çizim 5.46. İstasyon Tabya Koğuş, Nizamiye, Bonet (Zağra,2015)

Çizim 5.47. İstasyon Tabya Karşılaştırma – Restitüsyon (Zağra,2015)

5.4.4. Demirtaş Tabya

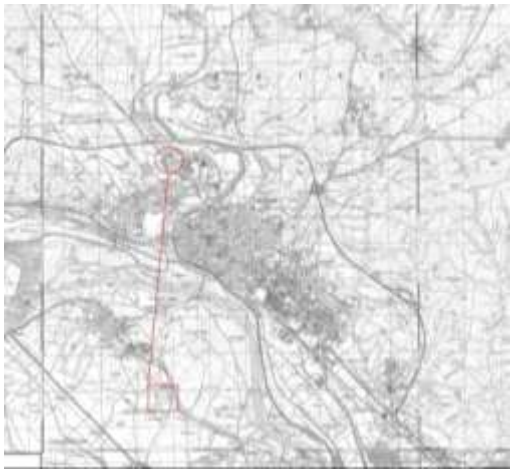

Harita 5.42. Konumu[66]

Harita 5.43. Merkeze Uzaklığı[67]

İl merkezine 5150 m. mesafede bulunan tabyanın rakımı 38 m.dir. 1886-87 yıllarında Edirne'nin savunması için yapılmıştır. Balkan Harbinde kullanılan bu tabya, Piyade sınıfı birlikleri için inşa edilmiştir. Doğusunda Bosna, batısında İstasyon tabyaları vardır. İçinde 1 piyade bölüğü barındığı tahmin edilmektedir. Tam teçhizatlı bir Mknz. P. Bl. içine yerleştirilmiştir. Bazı onarımlar yapılarak halen kullanılmaktadır. Demirtaş Çifliği yolu üzerinde olup yolu stabilizedir.[66] Tabyanın ilerisinde (Harita 5.45.), Patlak Tabya ile benzerlik gösteren, Balkan savaşlarında kullanılmak üzere yapılmış bina bulunmaktadır. Moloz taş duvar yapılarak üzeri sıvanmıştır. (Fotoğraf 5.75)

Çizim 5.48. Kroki (Zağra,2015)

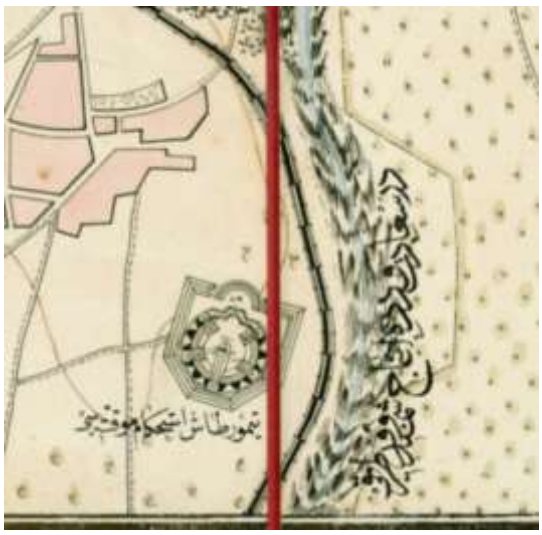

Harita 5.44. Plan[68]

Harita 5.45. Piyade Siperleri[67]

Fotoğraf 5.78. İleri Mevzi Piyade Siperleri (2013)

Fotoğraf 5.79. Çelik Zırhlı Topçu Odası (2014) Fotoğraf 5.80. Piyade Siperi koridor

Fotoğraf 5.81. Nizamiye (2014) Fotoğraf 5.82. Nizamiye Girişi (2014)

Fotoğraf 5.83. Bonet İç Bölümü (2014) Fotoğraf 5.84. Koğuş Yıkılmış Duvar (2014)

Nizamiye'nin giriş cephesinde bulunan asker bekleme noktaları hala yerindedir. Doğal taş ile çevrelenen duvarın bitişiğinde tuğla moloz taş düzgün sıralı duvar bulunmaktadır. Giriş odalarında 2 adet 60 cm. – 70cm. pencere, bir adet kemerli kapı bulunmaktadır. Sıvaları yok olmuştur. Bu iki karşılıklı oda birbine tonoz ile bağlanmaktadır.

Nizamiye'nin doğusunda kalan odada mutfak yer almaktadır. Üst örtüleri tonoz olarak yapılmıştır.

Koğuş binasının giriş duvarı yıkılmıştır. İç cephenin sıvaları çimento esaslı harçla sıvanmıştır. Yer yer tuğla örgülü duvar görülmektedir. 8.20 m. 3.60 m. ölçülerinde, özgün kotunun 3.40 m. olduğu düşünülmektedir. İki kademeli basamakla avlu kotundan koğuş kotuna geçilmektedir. İlk olarak 4 basamak sonrasında, 2 m.'lik bir geçiş alanı 2 basamakla da ana hacme geçilmektedir. Bonetlere avlu kotundan altı basamakla girilmektedir. 1.60 m. giriş bölümünden sonra bir pencere ve bir kapıdan ana bonet kısmına geçilmektedir. 4.80 m. 3.40 m. uzunluğundadır. İçeride havalandırma kanalları ve ocak bulunmaktadır.

İleri Mevzi siper alanı ise yaklaşık 50 m. uzunluğunda ve 8,50 m. genişliğindedir. Betonarme siper on dört odadan oluşmaktadır. Odalar 3m. genişliğinde 7 m. uzunluğunda olup yapı malzemesi betonarme, tonozlar ise içten oluklu çelik zırh ile kaplanmıştır. Siperin içinde 12 adet koğuş, 1 mutfak ve 1 tuvalet bulunmaktadır. Mekana temiz hava sağlamak amacıyla havalandırma delikleri vardır. Oda giriş karşı duvarının ortasında da bacalar vardır.

Fotoğraf 5.85. Mutfak Nişi (2014)

Fotoğraf 5.86. Mutfaktan Dış Cepheye Bakış

Çizim 5.49. Demirtaş Tabya Nizamiye, Bonet, Koğuş (Zağra,2015)

Çizim 5.50. Demirtaş Tabya Karşılaştırma-Restitüsyon (Zağra,2015)

5.4.5. Bosna Tabya

Harita 5.46. Konumu[66]

Harita 5.47. Merkeze Uzaklığı[67]

Tunca Kışlası'na uzaklığı 5750 mt.'dir. İl merkezine 5500 m. mesafede bulunan tabyanın rakımı 46 m'dir. 1886-87 yıllarında Edirne'nin savunması için yapılmıştır. Balkan Harbinde kullanılan bu tabya, Piyade sınıfı birlikleri için inşa edilmiştir. Batısında İstasyon ve Demirtaş tabyaları vardır. İçinde 1 piyade takımı barınabilir. Bir Mknz. P. Tk. içine yerleşmiştir. Bazı onarımlar yapılarak halen kullanılmaktadır. Karaağaç yolu üzerinde olup yolu stabilizedir. Duvarlar taş ve kemerler ocak tuğlasıdır. 54 ncü Mknz. P. Tug. K.lığının sorumluluk sahasının içinde bulunan tabya içinde küçük bir birlik iskan edebilir ve malzemelik olarak kullanılabilir.[66]

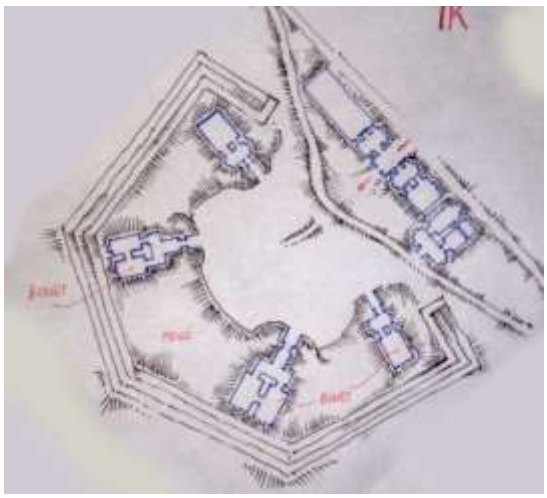

Çizim 5.51. Kroki (Zağra,2014)

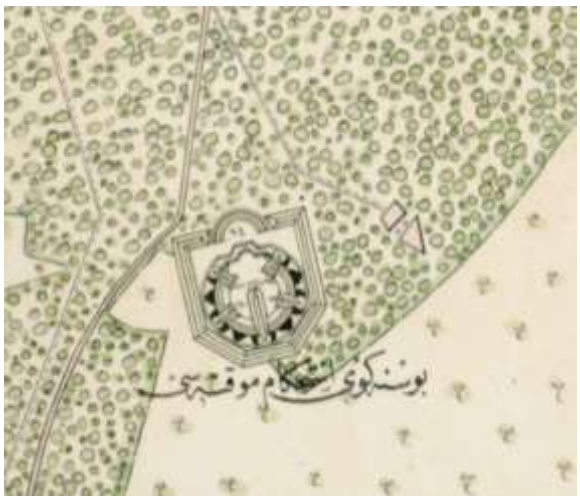

Harita 5.48. Plan[68]

Tabya: Nizamiye, Mutfak, iki adet bonet ve iki adet koğuştan oluşmaktadır. Girişte yer alan Nizamiye karşılıklı olarak iki odadan oluşmaktadır. Bir oda diğerine oranla daha büyüktür. Bu odanın karargah kısmı olduğu düşünülmektedir. Nizamiye'ye sonradan yapılan betonarme bina yapının özgünlüğünü, dış cephe açısından yok etmiştir ama iç bölme ve hacimler tamamiyle orijinal durmaktadır. Mutfak bölümünde büyük bir ocak bulunmaktadır. Bu büyük mutfak ve ocağın Bosna Tabyasında bulunma sebebi bu tabyanın güney cephesinin merkez tabyası olduğunu göstermektedir. Nizamiye'nin üst bölümünde bulunan betonarme kısım birimi örtmektedir, sadece toprağı tutan payandalar gözükmektedir.

Topçu odaları 6.30 m.'ye 4.40 m. ölçülerindedir. Çevresi tamamen ağaçla kaplanmıştır. Ağaç kökleri bonetlerin temellerine kadar ulaşmaktadır. Bonet üzerindeki toprak dolgu hala mevcuttur.

Fotoğraf 5.87. Nizamiye (2013)

Fotoğraf 5.88. Nizamiye Basamakları (2013)

Fotoğraf 5.89. Koğuş iç kısmı (2013)

Fotoğraf 5.90. Koğuş İçi Nişli Bölüm (2013)

Koğuşlara yedi basamakla inilmektedir. Ana bölümden iki ayrı odaya geçilmektedir.

Odalarda ocak ve aydınlatma elemanlarını konulması için nişler mevcuttur. Koğuşların birinde eski dönemlerde yapılmış fakat savaş dönemine ait olmayan fırın bulunmaktadır. Bu fırın malzeme açısından diğerlerinden ayrılmaktadır. Üzeri ise fayans ile kaplanmıştır.

Tabya'da yer alan tüm birimlerin yapı malzemesi; tonoza örtü başlangıcına kadar moloz taş, üzeri ateş tuğlasıdır. Basamaklar taştan yapılmıştır. Yapı içlerinde yarım daire kapılar, geçişler, nişler ve pencereler bulunmaktadır.

Fotoğraf 5.91. Mutfak Kısmı Ocak (2013)

Fotoğraf 5.92. Karargah (2013)

Fotoğraf 5.93. Bonet Girişi (2013)

Fotoğraf 5.94. Koğuş – Fırın (2013)

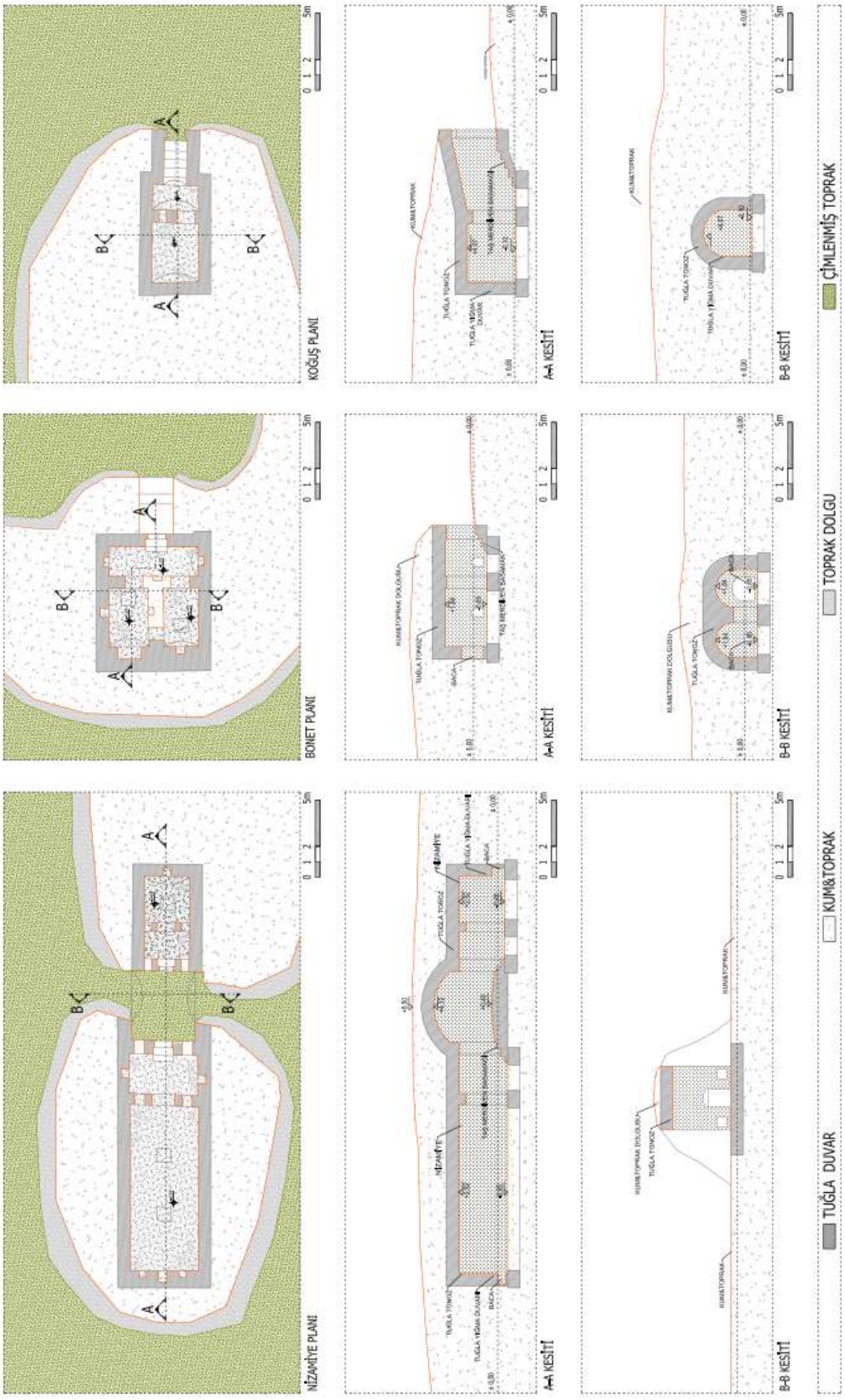

Çizim 5.52. Nizamiye Bonet Koğuş (Zağra,2015)

Çizim 5.53. Bosna Tabya Karşılaştırma-Restitüsyon (Zağra,2015)

5.5. KUZEY DOĞU CEPHESİ

“Kuzey Doğu cephesi Tuna nehrinin solu ile Meriç nehrinin solu arasında yer almakta ve kendi içinde kuzey ve doğu olarak iki parçaya ayrılmaktadır. Kuzey bölümü: Tuna nehrinden ören yeri olan Arnavutköy’e kadar uzanmakta olup kuzey batı cephesindeki Karagöz-Tarla ateş grubunun arkasında bulunuyor ve Provadinska çayı ile bölünüyordu.

Tuna nehri ve Providanska (Hasanağa Deresi) çayı arasında Dertli-Mustafa tepesinde sığınaklı piyade siperleri şarapnellere dayanıklı olarak inşa edilmiştir. 1km. gerisindeki kuzey tepesinde başka bir hat daha bulunuyordu bu hatta 30 adet 4kg’lık makinalı tüfekler bulunmaktadır. İkinci hat bir sığınak ile güçlendiriliyor. Küçük Taş Ocağı Tabya’da topçu bataryaları ile bulunuyordu. Bu güç (Şekil 2.18. ve Şekil 2.19.) eski tipte inşa edilmiş, gizlenmemiş ve parapeti dağdan net olarak gözükmektedir.

Türkler Provafinska çayını (Hasanağa Deresi) dikenli tel ağıyla kapadılar. Bu cephe savunma için çok kuvvetliydi. Sol yanı ovaya oyulmuş siperler tarafından ve sağ tarafı ise komşusu olan Kurt Kaya tepesindeki Küçük Taş Ocağı Tabya tarafından desteklenmekteydi. Kurt Kaya grubu 85 m. yükseltisi olan çayın vadisinin tepesindedir. İki kuvvetten oluşmaktadır. Bunlar; piyade siperleri olan ve bataryaları olan Küçük Taş Ocağı ve yeni olan Büyük Taş Ocağı Tabyadır. Yeni olan Büyük Taş Ocağı Tabya; 25 yıllık bir yapıdan tuğladan geçiş hatları olacak şekilde ve topçu yeri olmadan oluşturulmuştur. İçerisinde garnizon için bir tane tuğladan yapılmış yol bulunmaktadır. Küçük Taş Ocağı Tabya’ya bakacak olursak, 60 yaşında olduğunu ve yenisinin 1 km. arkasında bulunduğunu görüyoruz. Bu grubun piyade siperleri açısından çok fazla bir önemi yoktur, dikenli tel bağlantısı vardır diğerlerinde olduğu gibi. Bu ağ birincil hat ile siperler arasında bulunmaktadır. İkinci hat bir sığınak ile güçlendiriliyor. Kayalık tabyada (XV) topçu bataryaları bulunuyor. Bu güç (fig. 26, 27, 28) eski tipte inşa edilmiş, gizlenmemiş ve parapeti dağdan net olarak gözüküyor.”[21]

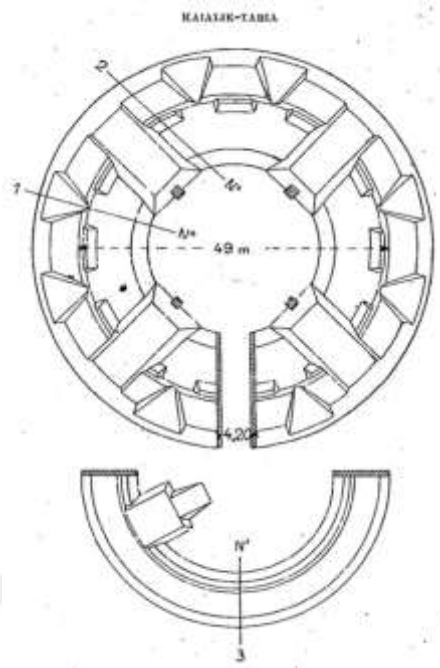

Şekil 2.18. Küçük Taş Ocağı Tabya Plan[21]

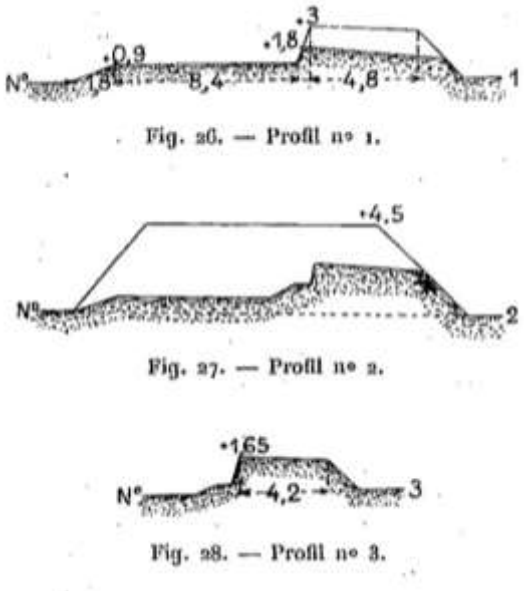

Şekil 2.19. Kesit[21]

"Bu engellerden ayıklamak için, Türkler Tunca nehrinin cepheyi iki ayıran Hasanağa çayını tamamen kapatıyorlar, geçilememesi için bir dikenli tel ağı bulunduruyor. Sonuç olarak burası savunma için çok kuvvetli ve ana bir savunma noktası olmakta. Sol yanı ovaya oyulmuş siperler tarafından ve sağ tarafı ise komşusu olan Kurt-Kaya tepesindeki Küçük Taş Ocağı Tabya tarafından desteklenir.

İkinci hatta; 3km. etrafında bulunan 60 yıllık iki eski tabyalar bulunmaktadır. Bunlar; Ayvalık (XVIII) ve Hacı Doğan Tabyadır (XIX) (Şekil 2.13.). Bunların arkasında barut ambarları inşa edilmiştir. Büyük Taş Ocağı Tabya (TachTabia), komşu olan Ayvazbaba (Aivas-Baba) (XX) kuvvetindedir. Buradaki kusurlu düzenden dolayı düşmanın saldırılarına karşılık vermek bir hayli zor olmuştur. Kuzey ön bölgesi kente 5-5,5 km. uzaklıktadır.

Doğu bölümü: Ayvazbaba'da (Aivas Baba) başlar ve güneye doğru yönelir ve gittikçe kente yaklaşır. Kente en yakın noktası 1,5 km. uzaklıktadır. Edirne'ye doğru eğim ile birlikte parçalara bölünmüştür. Bu eğimler 25 ve 30 derecedir." [21]

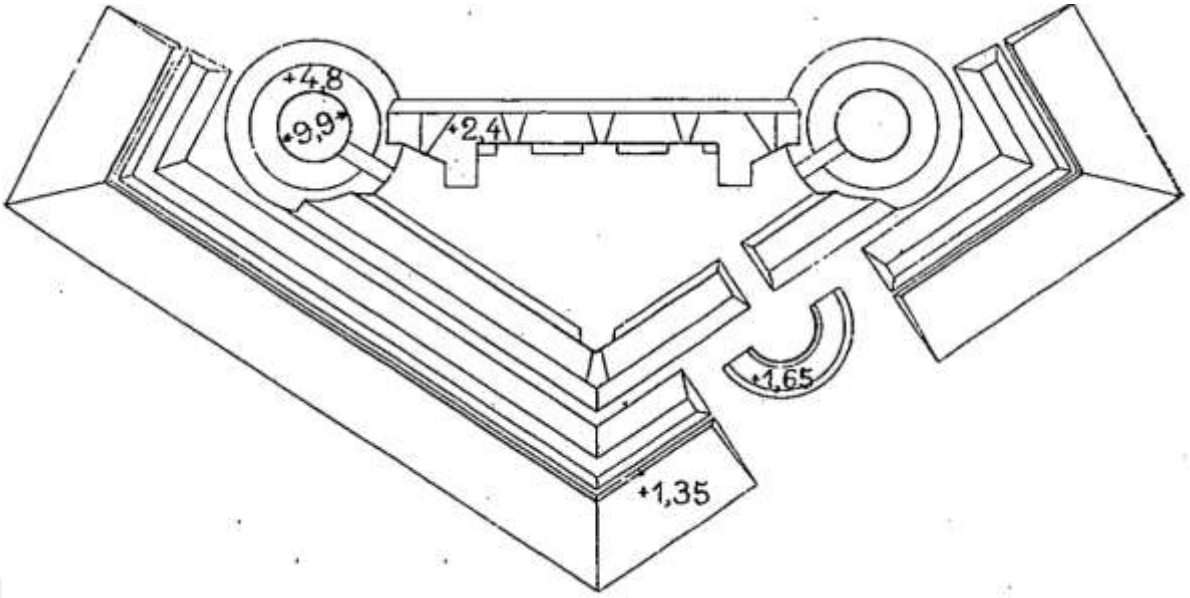

Şekil 2.20. Hacıdoğan Tabya (Cezaevi II) [21]

“Komutanların 100 - 120 m.’ye kadar yakınlaşması ve çok iyi bir atış alanı olması bu pozisyonu çok kuvvetli kılmaktadır. Bir kaç ölü açı bulundurmaktadır. Topçu sınıfı için gizlenmiş çok iyi pozisyonlar bulunmaktadır. Bölgeler arası haberleşme ve hareketler tamamen gizlenmiştir.

Bu bölgede dorukların düzenlenişinde bir eksiklik vardı. Düşmanın top atışı çok kolay oluyordu bu bölgeye bu da düşmanın saldırısını açıklar niteliktedir. Bu bölgenin kuzey doğusu; Ayvazbaba, Bağlarönü, Cevizlik, Kestanelik (Şekil 2.14 – Şekil 2.15.), Yıldız, Topyolu ve Kıyık Tabyası’dır. 7 tabya, 21 piyade siperli batarya bulunur. Kuzeyden güneye giderken; İkinci hatta ise kente yakın inşa edilmiş Kafkas (Şekil 2.16), tabyası bulunmaktadır. Bütün bu tabyalar eski yapılar olup 1885’te tekrar elden geçirilmiştir. Sadece pencere boşlukları eklenerek ve tonoz kalınlığı 0,7 m. yapılarak bir ek yapılmıştır ve 12-15cm’lik havan toplarına karşı dayanıklı değildir.” [21]

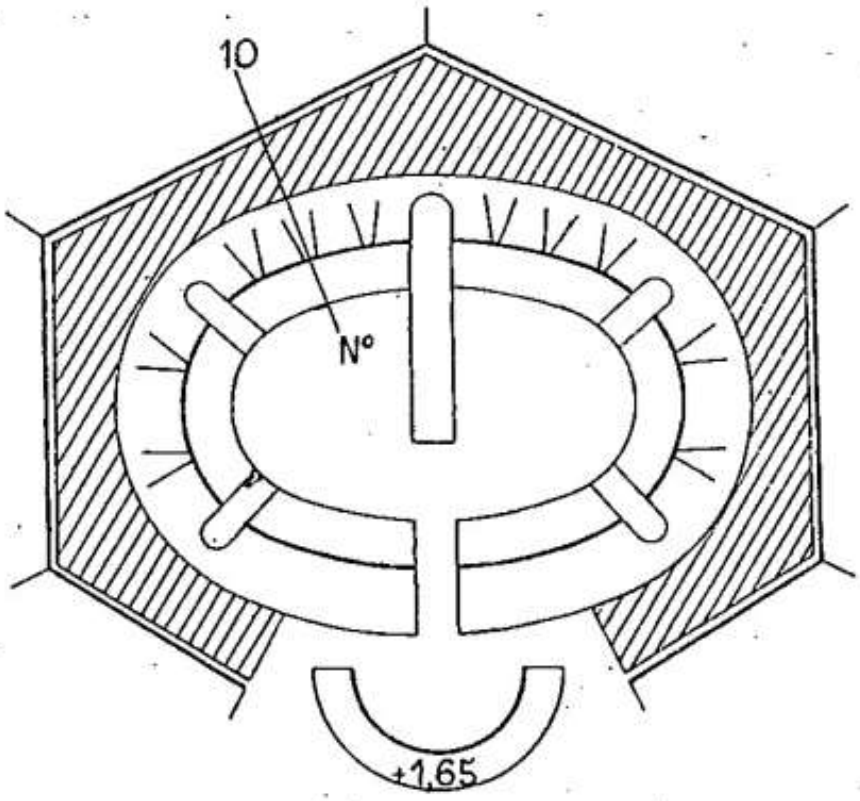

Şekil 2.21. Cevizlik Tabya Plan[21]

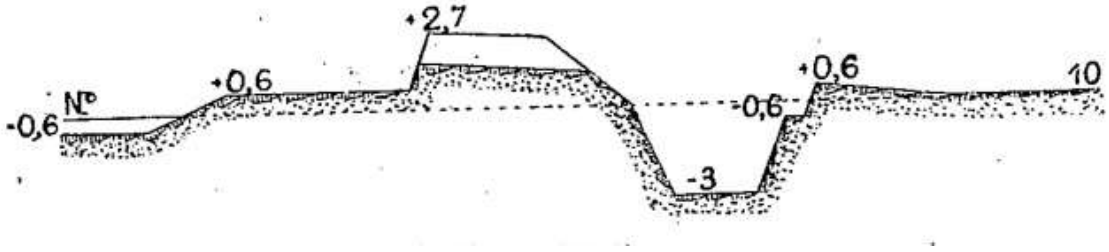

Şekil 2.22. Cevizlik Tabya Kesit[21]

"Ayvazbaba Tabya'sında hemen hemen parapetlere uzanan kapalı yollar var ama şarapnellere karşı dayanıklı değillerdi. Bazılarının dışarısında hendekler var ama düşmanları engelleyecek düzeyde yapılmamışlardı.

Bu cephedekilerin 3,5m'lik parapetleri vardır ve geçiş siperleri 1,5 m. derinliğindedir. Bataryalar ayrımların içinde ve aynı hat üzerindedir ama bunlar çok rahat görülebilir. İki tanesi sadece iyi konumlandırılmış ve gizlenmiştir." [21]

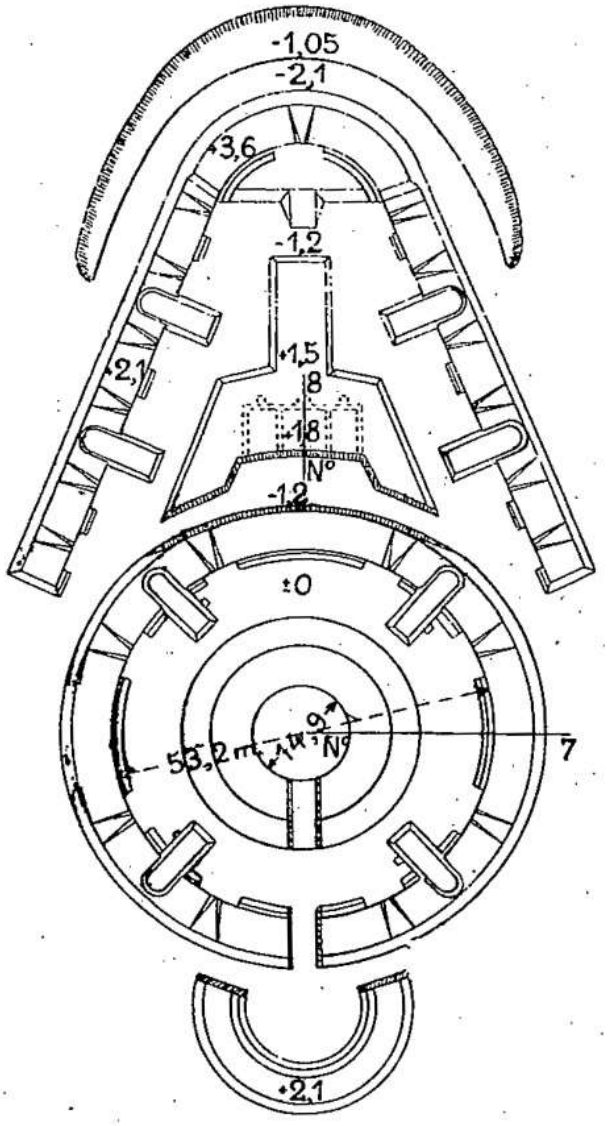

Fig. 32. — Plan.

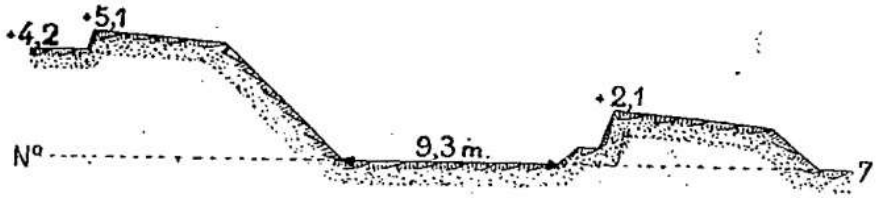

Fig. 33. — Profil n° 7.

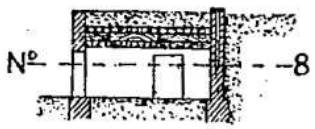

Fig. 34. — Coupe n° 8.

Şekil 2.23. Kıyık Tabya[21]

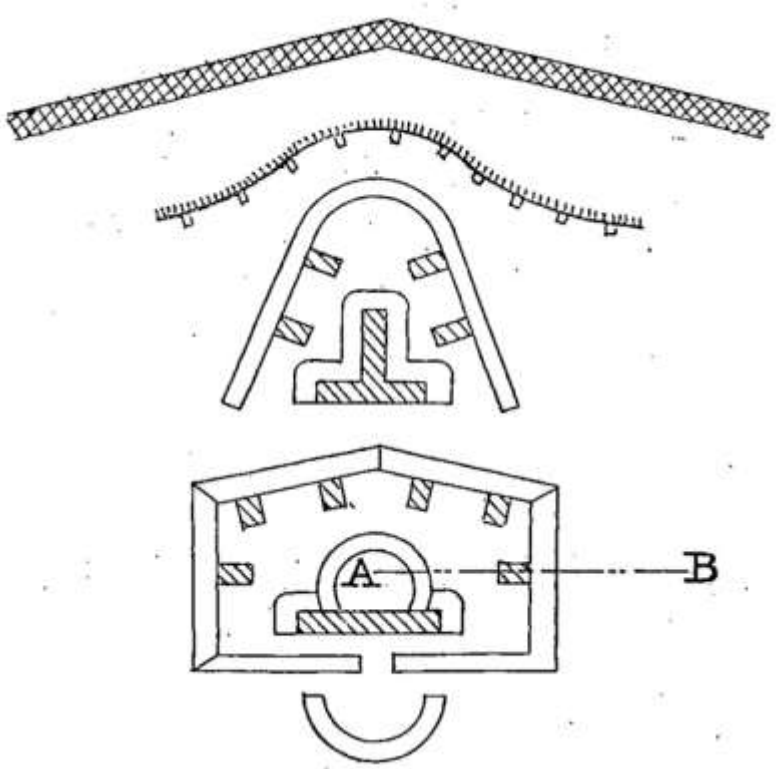

Fig. 35. — Plan.

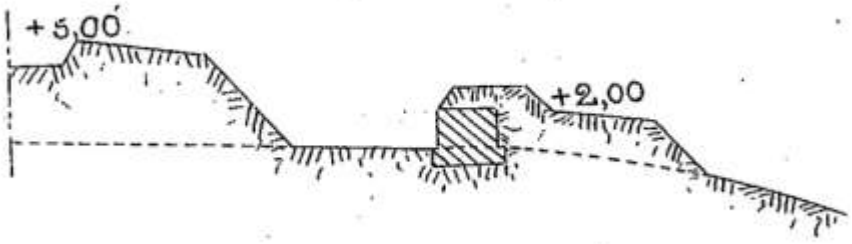

Fig. 36. — Coupe AB.

Şekil 2.24. Ayvazbaba Tabyası

"Süreksiz bataryaların ondüle zırh ile kaplanmış sığınakları vardır ve bu sığınaklar şarapnellere ve büyük patlamalara karşı oldukça güvenlidir. Bazılarının 1,5 – 2 km'lik görüş kayıpları olduğundan topçu manevralarını kısıtlamakta ve bu düşmana karşı savunmayı zorlaştırmaktadır. Her bataryada ahşaptan bir ambar ve bir sığınak bulundurmaktadır. Yıldız Tabya'nın 2 km. arkasında, bu bataryalar için çukur içinde tuğladan yapılmış sığınaklar vardır. Bu kuvvetlerin aralarında çok iyi bir düzen yoktu ve tepelerin üzerindeki siperler kötü gizlenmişti. Burada nişangah ve sığınak bulunmuyordu." [21]

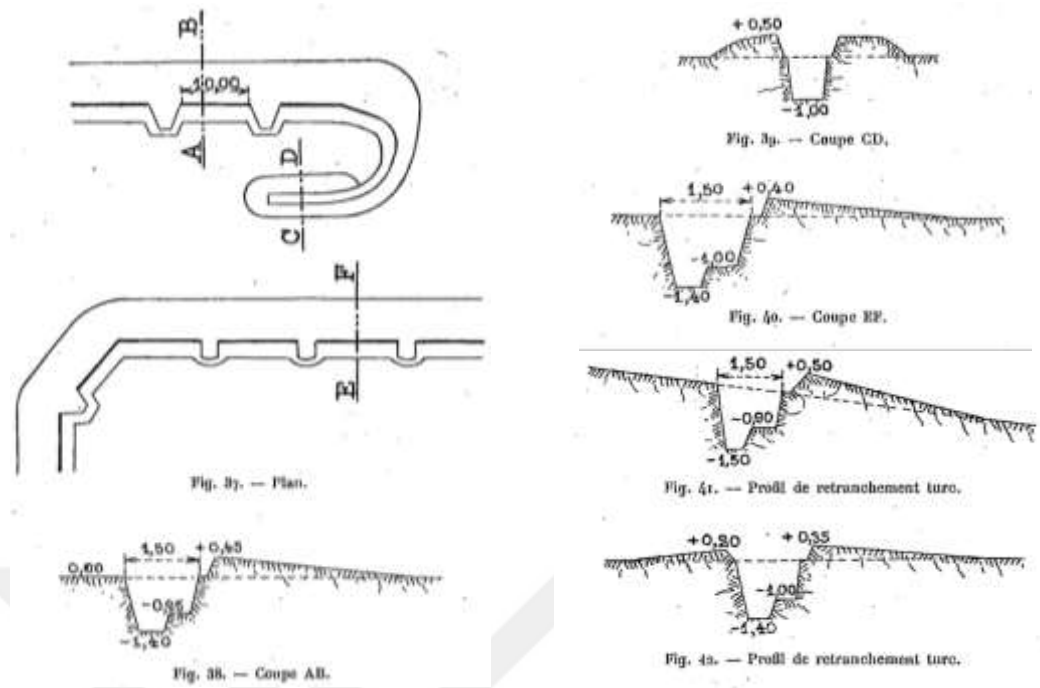

Şekil 2.25. Türklerin Saha Tahkimleri[21]

“Bu tabi ki de bütün tabyalar için geçerli bir olgu değildi. Siper hattı için fig. 37’den fig. 42’ye kadar olan görsellerde bir fikir elde edebiliriz. Tabyaların ve bölgelerin birbirlerine olan zayıf uzaklıklarından dolayı ön güçlendirmeler koydular Kara-Bair’dan başlayarak Maslak, Sabuncular, Eski-Koumlouk, Demir-Kapou’ya kadar. Bu pozisyonlar arasındaki uzaklıklar 1 ile 4 km arasında değişmektedir. Demir-Kapou ile Kavkas arasında Kelvadji yüksekliğinde bir pozisyon daha vardır.

Bütün bu pozisyonlardaki siperler piyade askerleri için bağlantı, yol, ambar, sığınak ve bataryalar açısından çeşitlilik göstermektedir. Bazı siperler hilal şeklinde olurken bazıları ise boğazlarda açık oluyorlar. Bulgarlar bunları Maslak tepesinden yerlerini belirleyebiliyor. Pozisyonlarını tek bir vadide tutmuyorlardı onları bölüyorlardı ama Türklerin sürekli olan dikenli tel hatları hücum etmelerini engelliyordu.

Sonuç olarak görüyoruz ki Kuzey Doğu cephesi, doğal açıdan sağlam bir cephedir ama kötü güçlendirilmiştir. Türkler ön pozisyonlarındaki yapım hatalarını hafifletmeyi denemişler ama savunmaları etkisiz kalmıştır. Sonuç olarak top kuşatmaları bu cepheyi ele geçirmiştir. Savunmadaki bu efor en iyi şekildeymiş gibi görülebilir ama ön

pozisyonların da en iyi şekilde olması gerekirdi. Eski tabyalar düşmanı itmek için tuzak görevi görüyordu ve Türkler için gözlem evi niteliğindeydi.

Kuzey Batı cephesinin en güçlü bölge olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Direnmelerini bu bölgedeki mekanın biçimi, bataryaların doğru konumlandırılması, sığınaklarda beton kullanılması, siperlerin araziye iyi uyarlanması ve bağlantı ağının gelişmiş olması desteklemiştir. Hıdırlık Tabya defansta ikinci hatta destek olabilmiştir. Düşman saldırısında da diğer bölgeleri desteklemiştir.

Batı cephesi yani Papaztepe grubu Kuzey cephesi ile eş değer kuvvetteydi. Kuzey Doğu cephesi ise teknik ve taktik konusunda hatalı bir cepheydi. İyi bir arazi olmasına rağmen kötü yerleşilmişti. Birincil hataları ise görüş teknikleri ve kötü yerleştirilmiş dikenli tel ağlarıdır." [21]

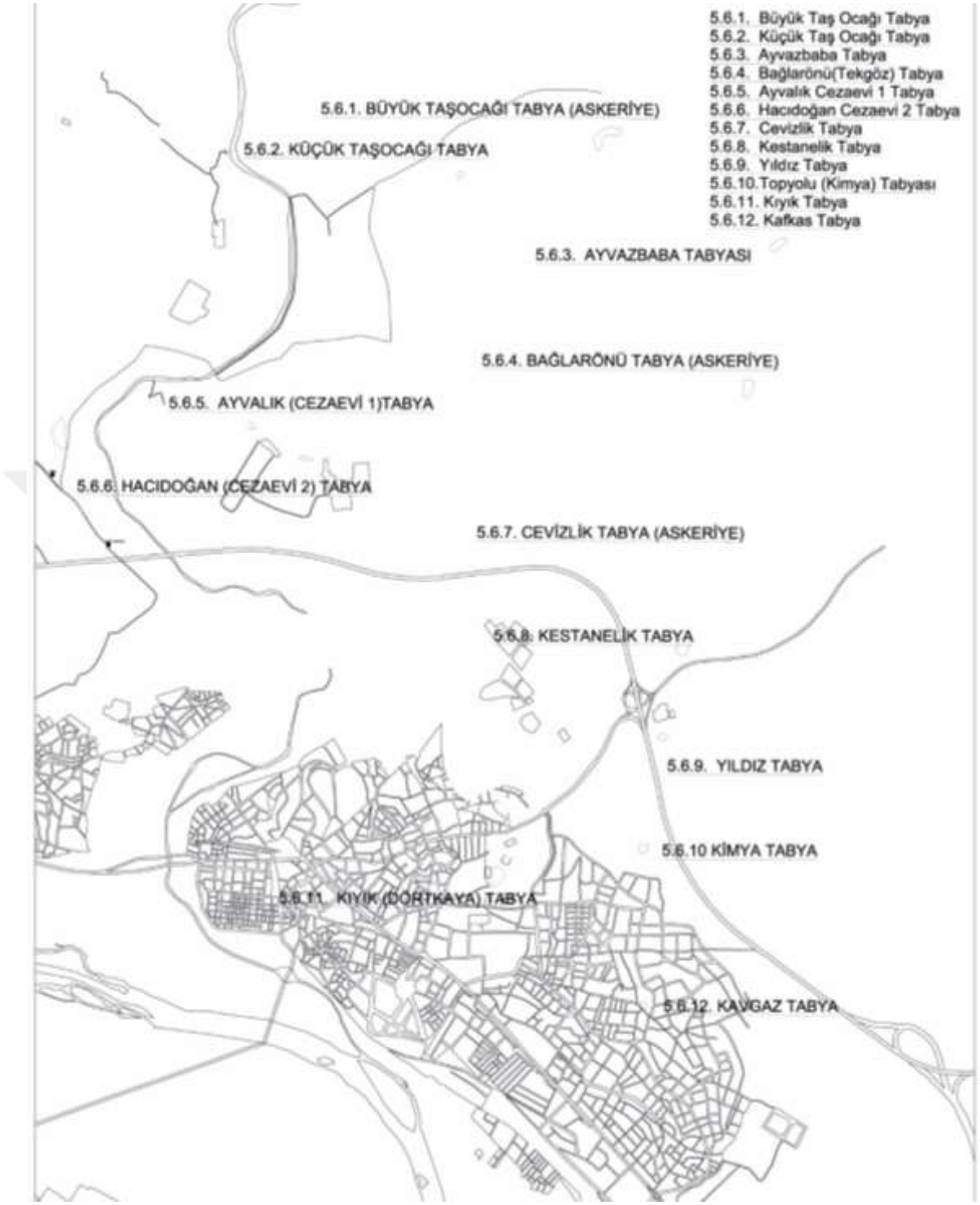

Harita 5.49. Kuzeydoğu Cephesi (Zağra,2015)

5.5.1. Büyük Taş Ocağı (Yıldız) Tabya

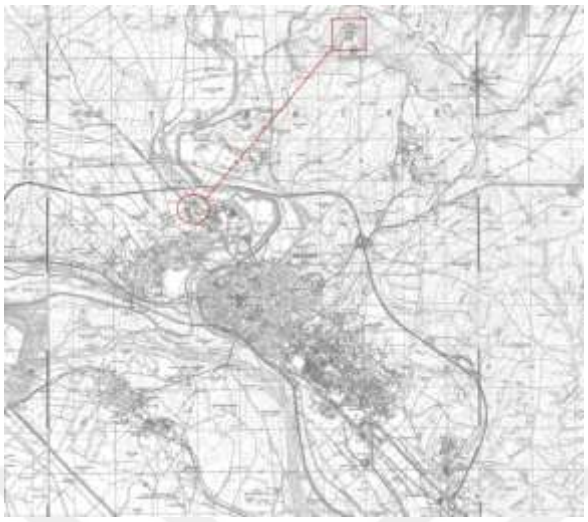

Harita 5.50. Konumu[66]

Harita 5.51. Merkeze Uzaklığı [67]

1886-87 yıllarında Edirne'nin savunması için yapılan Büyük Taş Ocağı Tabya; Pravadi Deresi'nin güneyindeki hakim sırtların üzerinde bulunan kuvvetli bir tabyadır. Balkan Harbi sırasında cephe sorumluluğunu taşıyan komutan karargahı burada kurulmuştur. İl merkezine 5900 m., Tunca Kışlası'na 5400 m. mesafede bulunan tabyanın rakımı 157 m.'dir. Doğusunda Ayvazoğlu Tabya, Güneydoğusunda Tekgöz Tabya, Batısında Küçük Taş Ocağı Tabya bulunmaktadır. Balkan Harbinde kullanılan Yıldız Tabya, Piyade ve Topçu sınıfı birlikleri için inşa edilmiştir. Geçmişte kıta yükü mayın deposu olarak kullanılmıştır. Bir Topçu Tb. ve bir Piyade Alayı barınabilir mahiyettedir. Yolu stabilizedir. Su ihtiyacı kuyularla sağlanan sularla karşılanmaktadır.

Duvarlar taş ve kemerler ocak tuğlasıdır. 54'ncü Mekanize Piyade Tugay Komutanlığı'nın sorumluluk sahasının içinde bulunan tabya, tatbikatlarda ordugah olarak da kullanılabilir büyük bir tabya olup Elektronik 2 nci E/H Bölüğü sorumluluğundadır.[66]

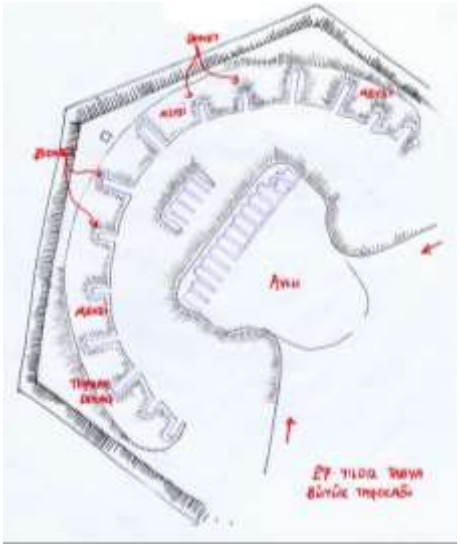

Çizim 5.54. Kroki (Zağra,2015)

Harita 5.52. Plan[68]

Tabya kuzeydoğu cephesinin en uç noktasında yer almaktadır. Günümüzde askeri alan içerisinde yer almaktadır. Nizamiye ve tabyanın girişini kapatan alanlar toprak yükseltiden meydana gelmektedir. 14 adet Bonet, koğuş ve karargahtan meydana gelmektedir. Karargaha koğuşun arka bölümünden geçilmektedir. Koğuş 14 birimden meydana gelmektedir. Simetrik bir biçimlenişe sahiptir. Sağ ve sol bölümlerinde mutfak ve ıslak hacimler yer almaktadır. Koğuş'un girişi nizamiyenin aksında yer alır ve bir kapı iki yanında pencereden meydana gelmiştir. Cepheye bakan diğer odaların sadece iki adet pencereleri bulunmaktadır. Diğer birimlere oda içinde yer alan kapılardan geçilir. Odalar tuğla tonoz seviyesine kadar moloz taş malzemeden imal edilmiştir. Oda içlerinde ocaklar yer almaktadır. Döşemelerin oturacağı bölümlerde taştan çıkma yapılmıştır. Zemin kotundan tuğla beşik tonoz örtü elemanına kadar yükseklik 2.90 m.'dir. Odalar yaklaşık 6.60 – 2.85 m. ölçüsündedir.

Karargah 5 birimden meydana gelmektedir. Ortada yer alan üç oda diğer iki odadan daha büyüktür. Orta odalar 8.45 – 3.45 m., iki uçta yer alan odalar ise 8.45 – 2.15 m.'dir. Bonetler 6.20 – 2.50 m. ölçüsünde ve koğuş önündeki avlu kotundan daha yüksektedirler. Bonet aralarında top atış alanları yer almaktadır.

Fotoğraf 5.95. Büyük Taş Ocağı Tabya[69]

Fotoğraf 5.96. Büyük Taş Ocağı Tabya[69]

Fotoğraf 5.97. Büyük Taş Ocağı Tabya – 2006[66]

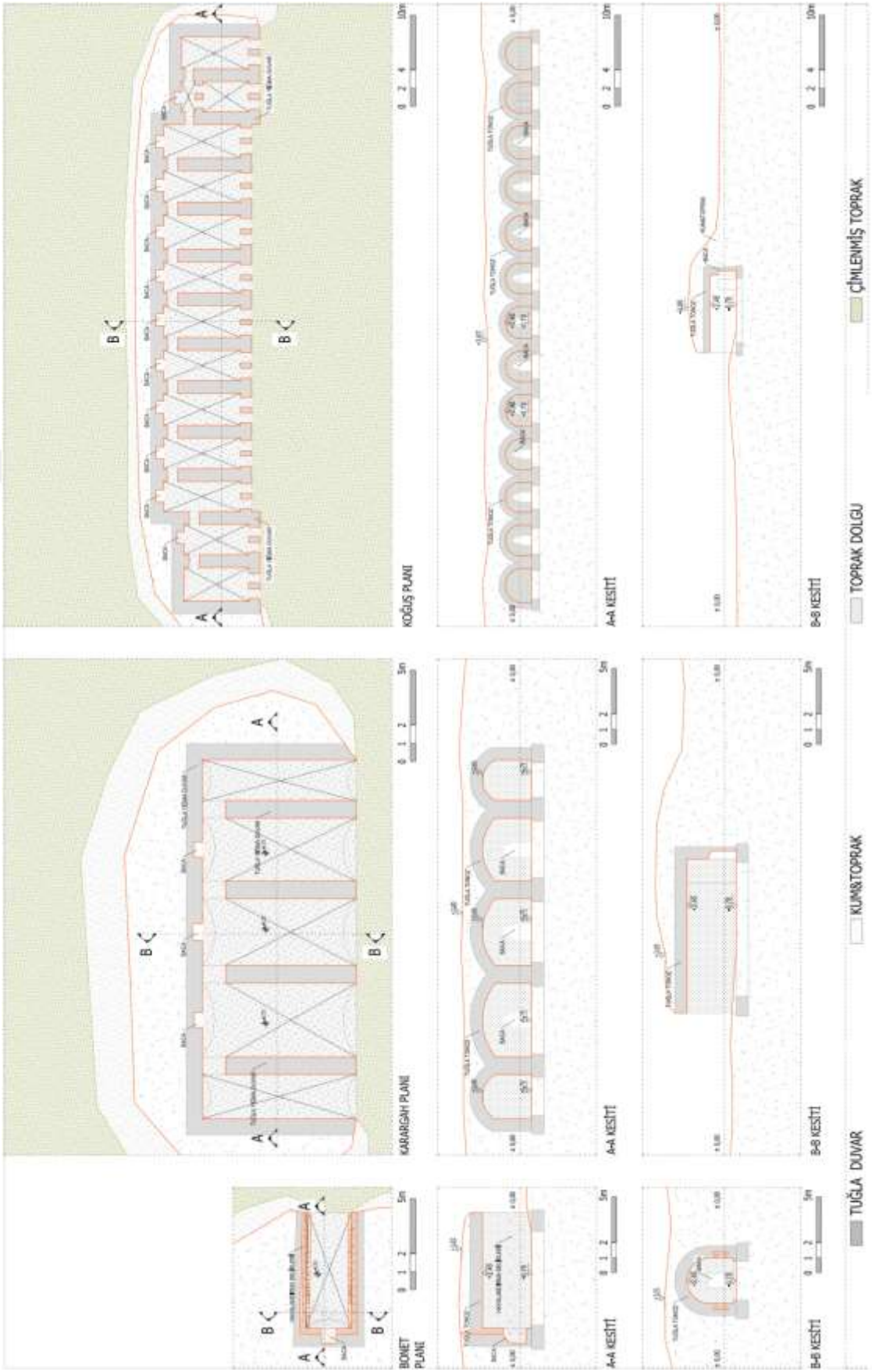

Çizim 5.55. Büyük Taş Ocağı Tabya Bonet, Karargah ve Koğuş (Zağra,2015)

Çizim 5.56. Büyük Taş Ocağı Tabya Karşılaştırma-Restitüsyon (Zağra,2015)

5.5.2. Küçük Taş Ocağı Tabya

Harita 5.53. Konumu[66]

Harita 5.54. Merkeze Uzaklığı[67]

Tunca kışlasına 4700 m. mesafede bulunan tabyanın rakımı 130 m.dir. 1886-87 yıllarında Edirne'nin savunması için yapılmıştır. İçinde 1 piyade bölüğü barındığı tahmin edilmektedir. Kuzeyinde Büyüktaş Ocağı Tabya, güneyinde Ayvazbaba Tabyası vardır. Halen boş olan tabyanın girişindeki kemerleri, muharebe ve tabiatın etkisiyle bozulmuştur. Yolu bozuk ve stabilizedir.[66]

Çizim 5.57. Kroki (Zağra,2014)

Harita 5.55. Plan[68]

Fotoğraf 5.98. Nizamiye (2014)

Fotoğraf 5.99. Tabya Girişi (2014)

Yapı iki adet nizamiye odasından ve dört adet bonetten oluşmaktadır ve dairesel planlıdır. Küçük Taş Ocağı Tabya, taş ocağının yakında yer almaktadır. Nizamiye odalarının duvarları yok olmuştur. Tuğladan oluşturulmuş, beşik tonoz yerinde mevcuttur ve üzerinde bir dönem yapılmış çimento esaslı sıva bulunmaktadır. 7.35 - 2.25 m. iç ölçülerine sahip odaların zemin kotları zamanla yükselmiştir. İçerisinde yer alan ocak diğer tabya ocaklarına göre farklılık göstermektedir ve yere kadar devam eden üçgen formdadır. Odanın üzerinde havalandırma bacası yer almaktadır.

Fotoğraf 5.100. Nizamiye İç Bölüm (2014)

Fotoğraf 5.101. Nizamiye İç Bölüm (2014)

Bonetler ise 6.95 - 1.90 m. ölçüsündedir ve iki kademeli giriş duvarından meydana gelmektedir. Bonetlerde dört sıra havalandırma delikleri bulunmaktadır. En alt sırada bulunan havalandırma kanalları neredeyse yok olmuştur. Avlu kotu çok yükselmiştir. Bonet girişleri algılanmamaktadır. Toprağı tutan payandalar giriş kemerinin iki yanında üçgen şeklinde moloz taştan meydana gelmiştir. Bonet içinde yer alan ocakların alt kotu tamamen yıkılmış ve formu bozulmuştur. Odaların üzerinde yer alan bacalar tuğla malzemeden imal edilmiştir.

Fotoğraf 5.102. Havalandırma delikleri (2014)

Fotoğraf 5.103. Bonet (2014)

Fotoğraf 5.104. Havalandırma delikleri (2014)

Fotoğraf 5.105. Baca (2014)

Fotoğraf 5.106. Bonet Giriş Kapısı (2014)

Fotoğraf 5.107. Bonet (2014)

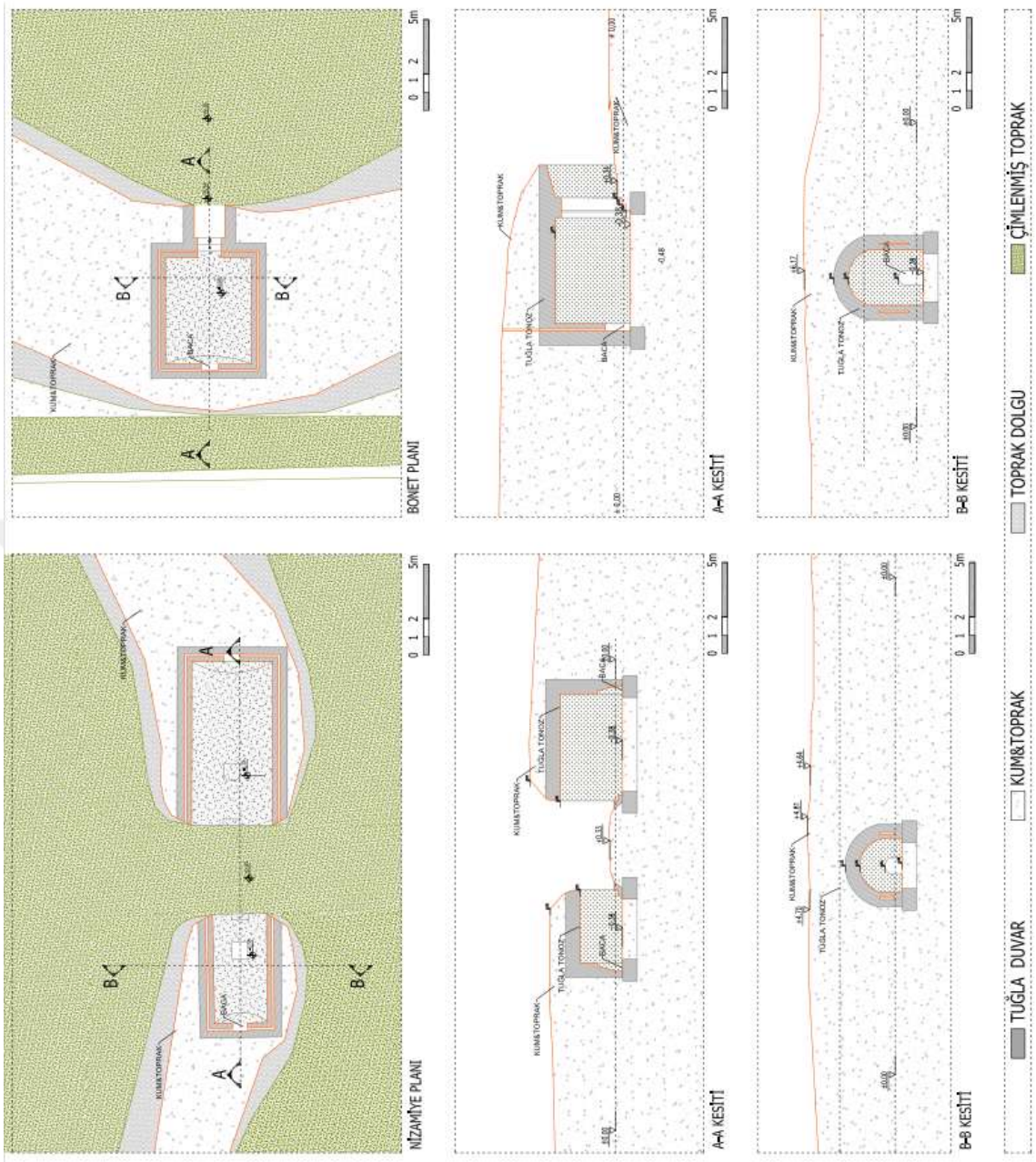

Çizim 5.58. Küçük Taş Ocağı Tabya Nizamiye ve Bonet (Zağra,2014)

Çizim 5.59. Küçük Taş Ocağı Tabya Karşılaştırma-Restitüsyon (Zağra,2014)

5.5.3. Ayvazbaba Tabya

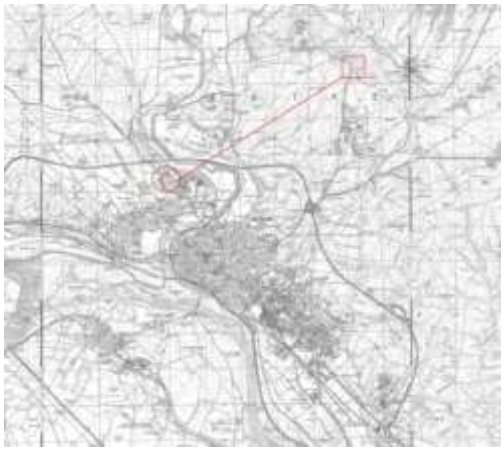

Harita 5.56. Konumu[66]

Harita 5.57. Merkeze Uzaklığı[67]

İl merkezine 5900 m., Tunca Kışlası'na 5500m. mesafede bulunan tabyanın rakımı 168 m.dir. 1886-87 yıllarında Edirne'nin savunması için inşa edilmiştir. Balkan Harbinde kullanılan Ayvazbaba Tabya, Piyade ve Topçu sınıfı birlikleri için inşa edilmiştir. Güneyinde Tekgöz, güneybatısında Cezaevi Tabyaları vardır. Geçmişte iki Piyade taburu ve bir batarya ihtiva etmiştir. Bulgar ordusu Kestanelik ve Ayvazbaba tabyalarını, bu tabyalar arkasındaki tahkimli bölgeyi ateş altına alarak tecrit etmiş kuzey gurupta 4 adet 12 cm. ve 15 cm.lik batarya ile doğu gurubunda 2 adet 15 cm.lik bataryadan müteşekkil 8 bataryalık bir topçu gruplanması yapılmış, girişilen ilk hücumla ilk önce bu tabya düşmüştür. Horasan adlı bağlayıcı madde kullanılmıştır. Depo ve ordugah yeri olarak kullanılabilir.[66]

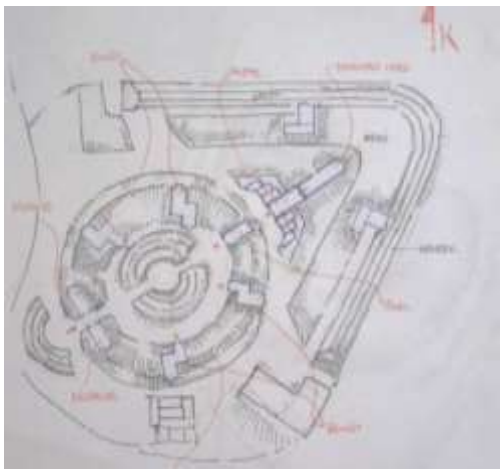

Çizim 5.60. Kroki (Zağra,2012)

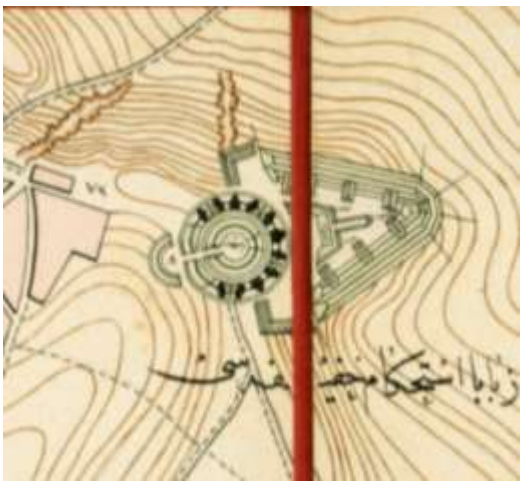

Harita 5.58. Plan[68]

Fotoğraf 5.108. Ayvazbaba Tabya'sından Edirne Silueti (2012)

Ayvazbaba Tabya'sı: Nizamiye, Dört adet İç Bonet bu avludan tünelle geçilen bir Karargah –Koğuş ve dış bölümünde iki adet; büyük topların bulunduğu bonetten oluşmaktadır. Tasarımında dış hatlarda altı adet bonet düşünülse de dört bonetin yetiştirilemediği düşünülmektedir (Harita 5.58.).

Fotoğraf 5.109. Nizamiye (2012)

Fotoğraf 5.110. Nizamiye İçi (2012)

Fotoğraf 5.111. Karargah – Koğuş Ön Cephe (2012)

Girişte bulunan karşılıklı nizamiye odaları 7.20 – 4.20 m. ölçülerindedir. İki bölmeden oluşan odaların taşıyıcı sistemi kötü durumdadır. Örtü üstünde bulanan toprak dolgu içeride yer almaktadır. Giriş cephelerinde tuğla duvar önünde, kaplama taş bulunmaktadır. 60 cm. tonoz kalınlığı vardır. Üzerinde bulunan çimento esaslı sıvaya bakılarak 1912 senesi öncesi güçlendirme yapıldığı görülmektedir.

Fotoğraf 5.112. Bonet Girişi (2012)

Dairesel planlı alanda dört adet bonet bulunmaktadır. İç mekana eğimli bir rampadan geçilmektedir. Bu da ana mekana doğru yönelmekte, dairesel kemerli bir kapıdan iç hacme geçilmektedir. Bonetlerde üç sıra havalandırma bacası bulunmaktadır. İç mekan 6.10 – 3.80 m ölçüsündedir. Barutun taşındığı koridor ise yaklaşık 3.00 – 1.60 m. ölçülerindedir. Nizamiyenin tam karşısında yüksek bir tepe bulunmaktadır. Nizamiye'nin aksında, bu tepenin arkasında kalan bir geçiş bulunmaktadır. Tünel olduğu düşünülmektedir. 7.50- 3.00 m. ölçülerindedir. Tuğla ve moloz taş malzemeden imal edilmiştir. Yine bonetler gibi üst örtüsü tonoz ve topraktır. İçerisinde taş tozundan sıva izine rastlanmıştır. Zamanla bitki ve otlar tüneli tahrip etmiştir.

Fotoğraf 5.113. Bonet İç Kısım (2012)

Fotoğraf 5.114. Bonete Giriş (2012)

Fotoğraf 5.115. Bonet Giriş Kapısı (2012)

Fotoğraf 5.116. Penceredeki delik (2012)

Fotoğraf 5.117. Tünel (2012)

Fotoğraf 5.118. Koğuş (2012)

Fotoğraf 5.119. Koğuş pencere ve Kapı (2012)

Fotoğraf 5.120. Karargah (2012)

Fotoğraf 5.121. Koğuşlar İç Geçiş (2012)

F otoğraf 5.122. Strüktürel Çatlak (2012)

Fotoğraf 5.123 Ayvazbaba Ön Cephe – 1914[70]

Fotoğraf 5.124. Koğuş ve Karargah Cephe (2012)

Koğuş ve Karargahtan oluşan bina "T" planlı olup, Tünelin tam karşısında kalan kısımdan girilerek sağ ve solda 3'er adet olmak üzere 6 odadan oluşmaktadır. Ana aksın devam ettiği noktada ise uzun ince karargah odası yer almaktadır. Odalara birbirnin içinden geçilerek girilmektedir. Odalarda 2 adet pencere boşluğu mevcuttur. Yapının tonoz başlangıcına kadar malzemesi doğal taştan imal edilmiştir. T'nin iki uzunda yer alan odalar 7.20 - 2.70m. , Ortada kalan odalar 6.10 – 3.45 m., 8.60 – 3.50 m. odalar ise karagah bölümüne geçiş koridorunun iki yanında yer almaktadır. Koridor ise 10.30 – 2.00 m.'dir.

Koridorun sonunda 18.00 – 4.20 m. karargah bölümü yer almaktadır. Karargahtaki tonoz örtü kısmi olarak yıkılmıştır ve duvarda strüktürel çatlaklar vardır. Karargahın üzerinde aydınlatma bacaları bulunmaktadır. Her odada ocak ve iki yanında niş bulunmaktadır. Yapı zamanla toprak ile dolmuştur.

Fotoğraf 5.125 Bonet Giriş Kapısı (2012)

Fotoğraf 5.126 Bonet (2012)

Fotoğraf 5.127. Bonet Girişi (2012)

Fotoğraf 5.128. Bonet Penceresi (2012)

Yapının Ön cephe silmelerinden ve payandalarından hiçbir iz kalmamıştır. Eski fotoğrafında cephedeki silmeler ve plasterler yer almaktadır. Tabyanın uç kısmında Karargahın sağ ve sol yanında iki adet daha bonet yer almaktadır. 3.90 – 3.45 m. ölçüsündeki iç mekanlara 6.20 -1.60 m. üst örtüsü tonoz koridorla geçilmektedir. Bonetin üzerinde duran toprağı tutan payandalar yok olmuştur. Bonet içinde yer alan havalandırma delikleri üç sıradır. Tabyanın etrafını çevreleyen hendeğin izine günümüzde de rastlanmaktadır.

Çizim 5.61. Ayvazbaba Tabya Koğuş, Karargah, Nizamiye, Bonet (Zağra,2013)

Çizim 5.62. Ayvazbaba Tabya Karşılaştırma-Restitüsyon (Zağra,2013)

5.5.4. Bağlarönü (Tekgöz) Tabya

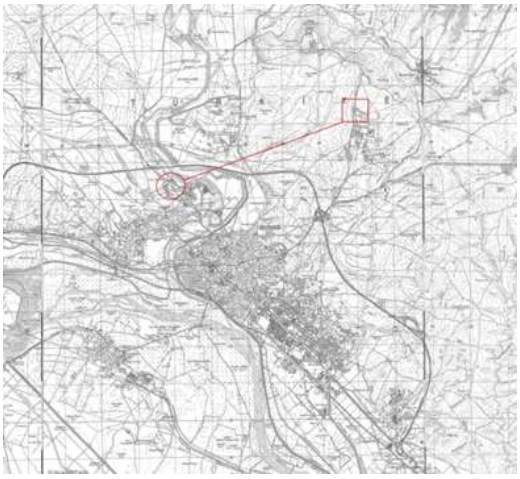

Harita 5.59. Konumu[66]

Harita 5.60. Merkeze Uzaklığı [67]

Tunca Kışlası'na uzaklığı 4600 m.'dir. İl merkezine 5700 m. mesafede bulunan tabyanın rakımı 152 m.'dir. 1886-87 yıllarında Edirne'nin savunması için yapılmıştır. Balkan Harbi'nde kullanılan Cevizlik Tabya, Piyade ve Topçu sınıfı birlikler için inşa edilmiştir. Güneyinde Kestanelik, kuzeyinde Ayvazbaba ve batısında Cezaevi vardır. Bir piyade bölüğü iskan edilebilir durumda olup, tabyalar yeni baştan tamir edilerek kullanılabilir. Açık Cezaevi yolu üzerindedir ve yolu stabilizedir. Su ihtiyacı kuyulardan sağlanmaktadır. Duvarlar taş ve kemerler ocak tuğlasıdır. Horasan adlı bağlayıcı madde kullanılmıştır. Depo ve ordugah yeri olarak kullanılabilir. [66]

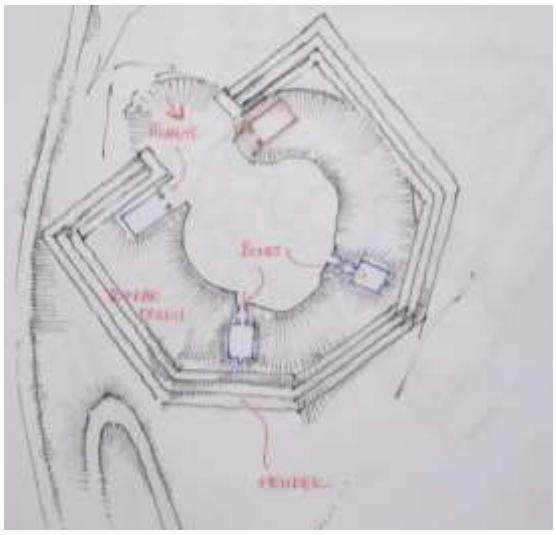

Çizim 5.61. Kroki (Zağra,2013)

Harita 5.61. Plan[68]

Fotoğraf 5.129. Bonetler – 1996 [66]

Dairesel planlı olan Tekgöz Tabya'da günümüze ulaşan iki adet bonet ve Nizamiye'nin bir odasıdır. Mehmet Selami'ye ait haritada 4 bonet ve 1 koğuş olarak tasarlanan Tabya'da koğuş izine rastlanmamıştır. Tasarlanan birimlerin uygulamadığı görülmektedir. Büyük olasılıkla savaşın aniden cereyan etmesi, bu tahkimin tamamlanmasına engel olmuştur. Nizamiye odasına avludan 3 basamakla inilmektedir. 10.85 – 4.60 m. olan birimin üst örtüsü tuğla tonozdur. Odanın tam karşısında ocak yer almaktadır.

Bonetlere avlu kotundan 6 basamakla inilmektedir. Bir koridordan geçilerek ana hacime geçilmektedir. 6.20 – 4.40 m. ölçülerindedir. Odanın duvar yüzeylerinde 0.15x0.15 ebatlarında havalandırma delikleri bulunmaktadır. Üzeri tuğla tonoz ve toprak örtülüdür. Hendeği çok belirgin değildir. Günümüzde içinde zorlukla gezilebilmektedir. Ağaçlanma ve bitkilenme mevcuttur.

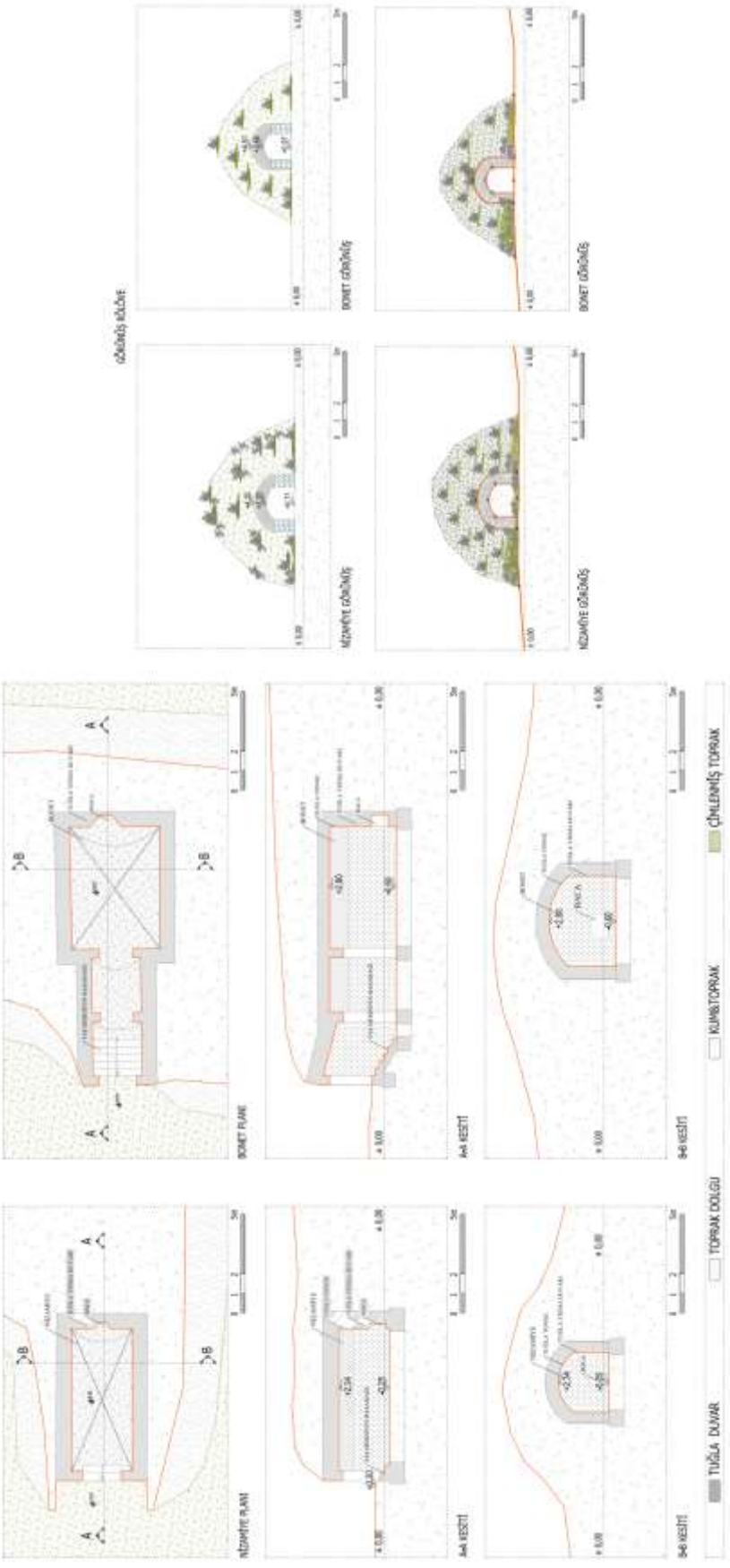

Çizim 5.64. Tekgöz Tabya Nizamiye, Bonet (Zağra,2013)

Çizim 5.65. Tekgöz Tabya Karşılaştırma-Restitüsyon (Zağra,2013)

5.5.5. Ayvalık (Cezaevi I) Tabya

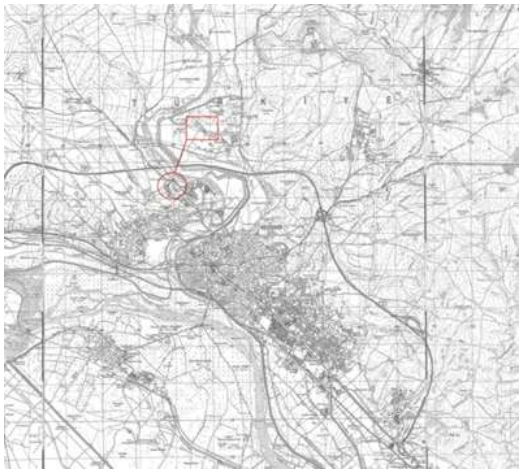

Harita 5.62. Konumu[66]

Harita 5.63. Merkeze Uzaklığı[67]

Tunca Yerleşkesine uzaklığı 2400m.'dir. İl merkezine Cezaevi I (Ayvalık) Tabya 3800 m. mesafede bulunan tabyaların rakımı 110 m.'dir. 1886-87 yıllarında Edirne'nin savunması için Tunca Nehri yakınlarında yapılmıştır. Balkan Harbinde kullanılan bu tabyalar, Piyade ve Topçu sınıfı birlikleri için inşa edilmiştir. Kuzeyinde Taş ve Yıldız, doğusunda Kestanelik ve Tekgöz tabyaları vardır. Halen Açık Cezaevi Müdürlüğünce ağıl olarak kullanılmakta olan tabyalar, diğerlerine göre nispeten daha küçüktür. Muharebe ve tabiattın etkisiyle kullanılmaz haldedir. Cezaevi I tabya bonetlerinin ağızları Cezaevi Müdürlüğünce kapatılmıştır. [66]

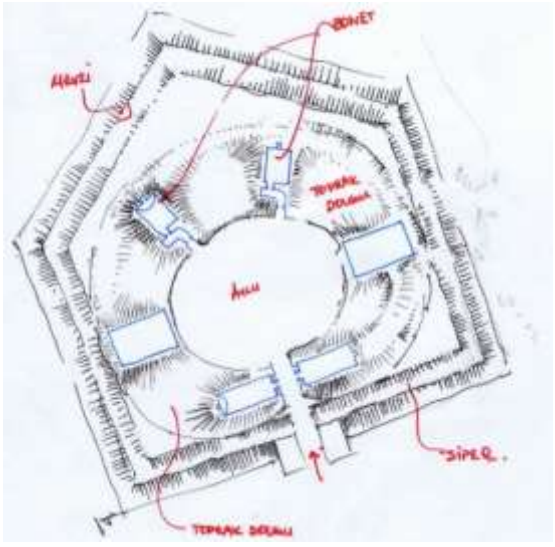

Çizim 5.66. Kroki (Zağra,2012)

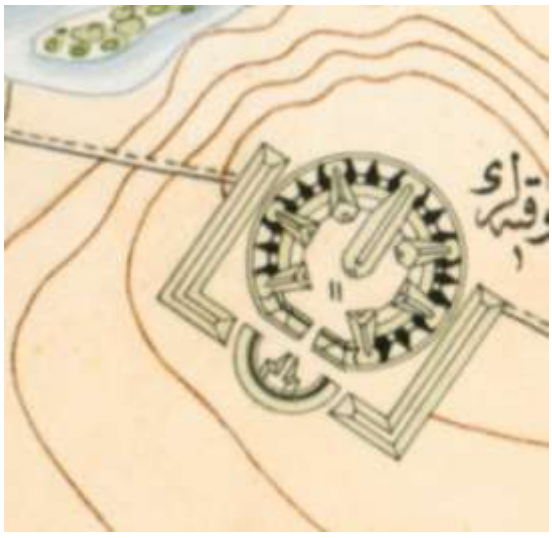

Harita 5.64. Plan[68]

Ayvalık Tabya, Nizamiyeden ve dört adet bonetten oluşmaktadır. Eski haritalarında koğuş tasarlansa da uygulanmadığı görülmektedir. Nizamiye bölümü karşılıklı olarak iki odadan meydana gelmektedir. Üst örtünün üzerinde bulunan toprağı tutan payandalar yıkılmıştır. Odalarda 2 adet pencere ve bir kapı bulunmaktadır. Yapıların ön cephesinde kaplama izine rastlanmıştır. Kaplama üzerinde silme taşı da görülmektedir. Nizamiye'nin oda üzerinde bulunan tuğla tonozun kendi içinde bir strüktür oluşturduğu, cephenin sonradan moloz taştan imal edildiği görülmektedir. İç cephedeki sıvalar zamanla yok olmuştur. Bazı pencere içleri doldurulmuş, yapıda ağaçlanma oluşmaya başlamıştır. Odalar yaklaşık olarak 14.00 – 6.50 m. ölçüsündedir. Ocak kapatılmıştır. Havalandırma bacası hala mevcuttur.

Fotoğraf 5.130. Nizamiye Giriş Kapısı (2014) Fotoğraf 5.131. Nizamiye Cephesi (2014)

Fotoğraf 5.132. Nizamiye İç Bölümü (2014) Fotoğraf 5.133. Nizamiye İç Bölüm (2014)

Bonetlere avludan 8 adet odaya doğru kıvrılan merdivenle ulaşılmaktadır. Taş basamaklar sağlamdır. Merdiven kovası tuğla hatıl ve moloz taş duvar sistemi ile imal edilmiştir. Odalar 6.90 – 4.20 m. ölçüsündedir. Tuğla tonozdan meydana getirilmiş odaların sıvalarında is mevcuttur. İçerisinde ateş yakıldığı düşünülmektedir.

Fotoğraf 5.134. Bonet Kapısı (2014)

Fotoğraf 5.135. Kuzey Bonet Girişi (2014)

Fotoğraf 5.136. Bonet Merdiveni (2014)

Fotoğraf 5.137. Bonet İç Kapı (2014)

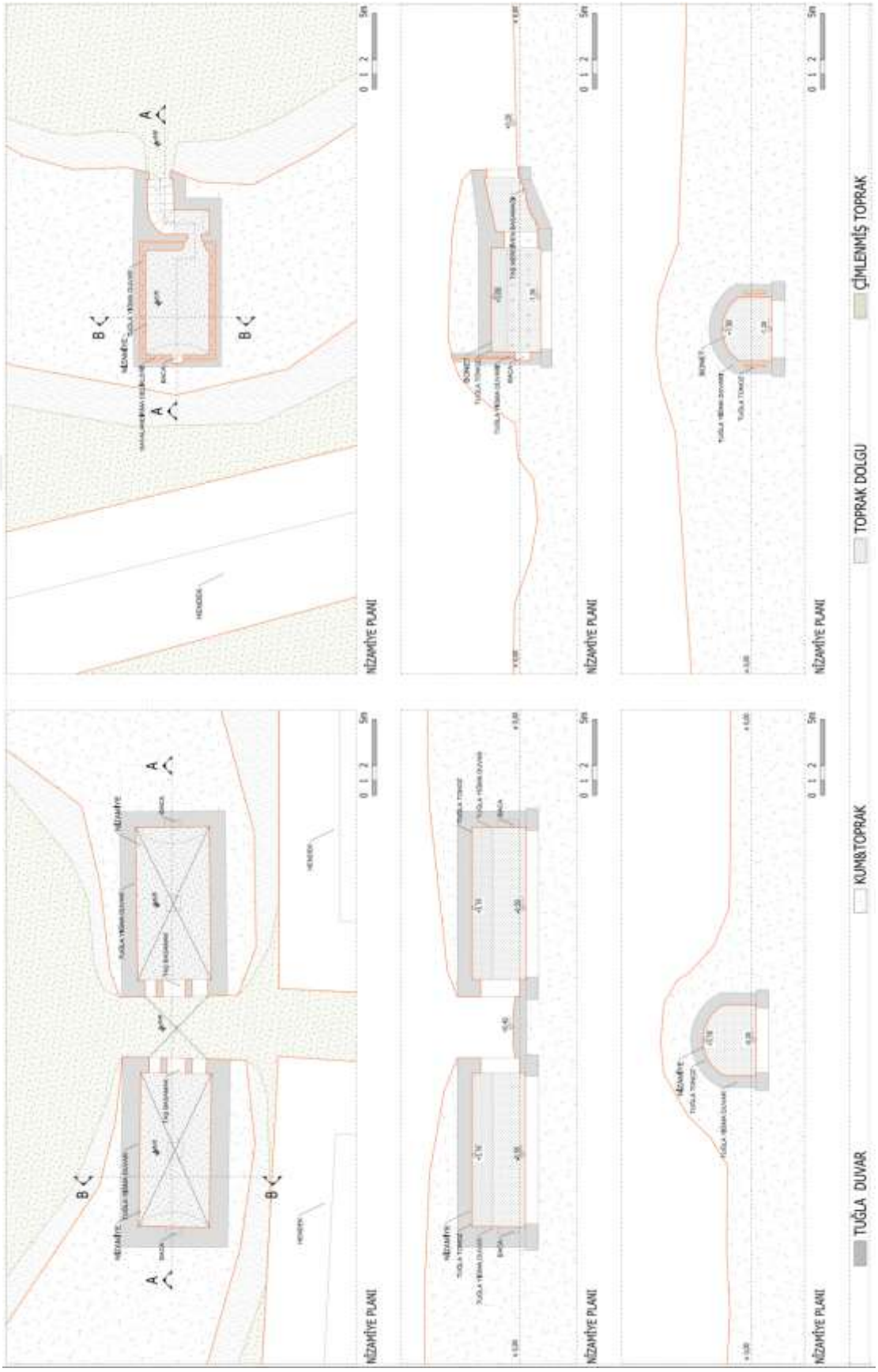

Çizim 5.67. Ayvalık (Cezaevi I) Tabya Nizamiye, Bonet (Zağra,2014)

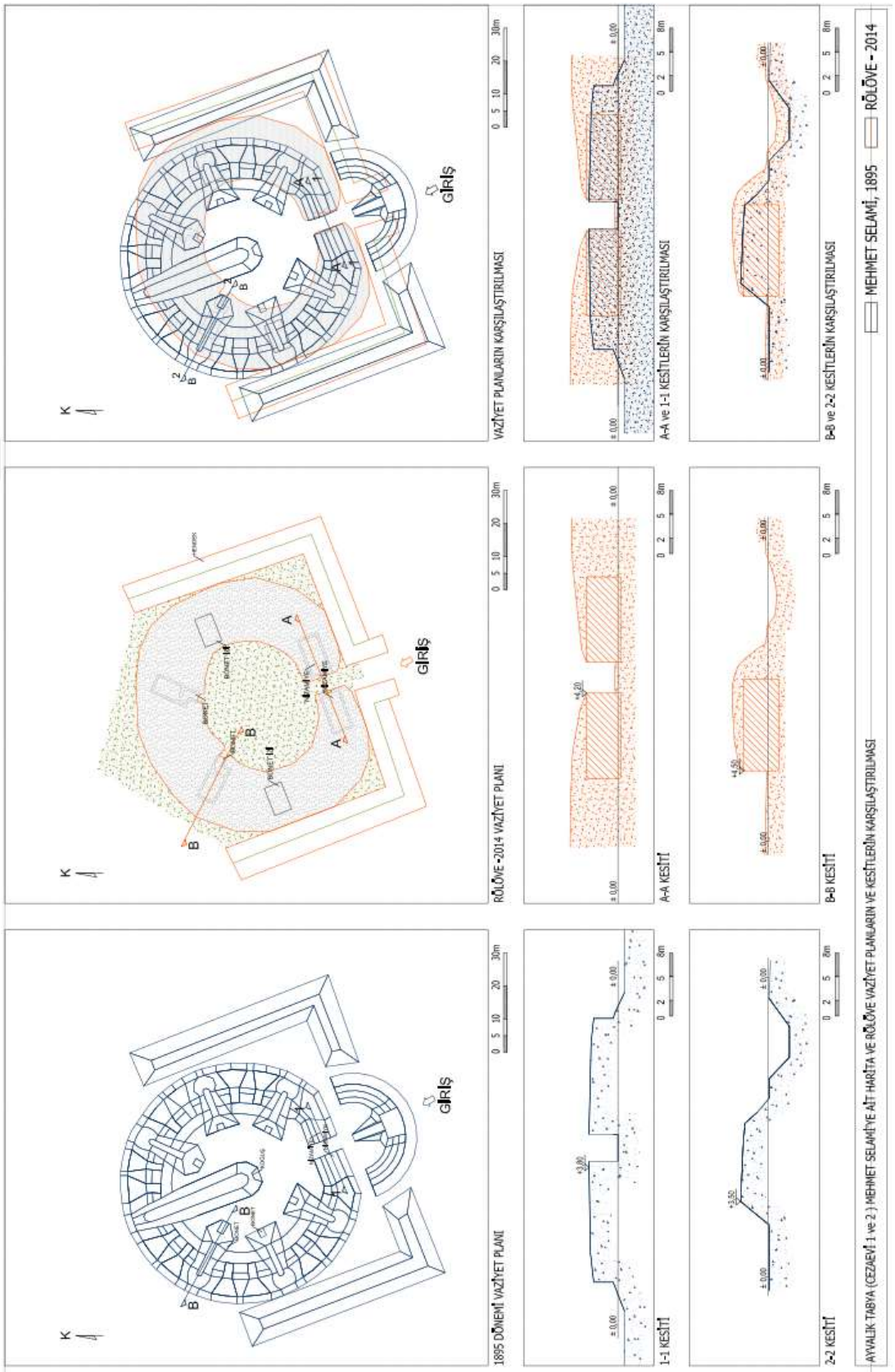

Çizim 5.68. Ayvalık (Cezaevi I) Tabya Karşılaştırma - Restitüsyon (Zağra,2014)

5.5.6. Hacıdoğan (Cezaevi II) Tabya

Harita 5.65. Konumu[66]

Harita 5.66. Merkeze Uzaklığı[67]

Tunca Kışlasını'na 2100 m. uzaklıktadır. İl merkezine Cezaevi II (Hacıdoğan) Tabya 4000 m. mesafede bulunan tabyaların rakımı 110 m.'dir. Piyade ve Topçu sınıfı birlikleri için 1877-78'de inşa edilmiştir. Kuzeyinde Taş ve Yıldız, doğusunda Kestanelik ve Tekgöz tabyaları vardır. Halen Açık Cezaevi Müdürlüğünce ağıl olarak kullanılmakta olan tabyalar, diğerlerine göre nispeten daha küçüktür. Muharebe ve tabiattın etkisiyle kullanılmaz haldedir.

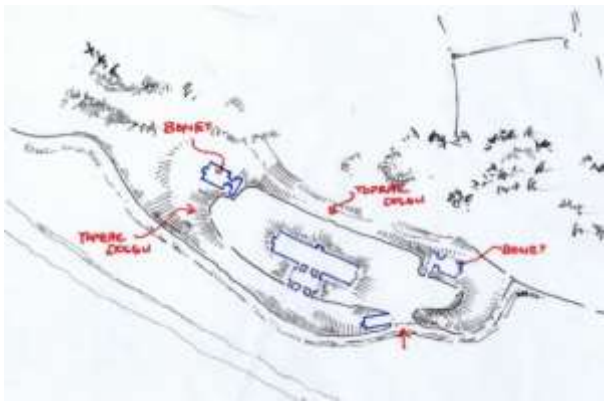

Çizim 5.69. Kroki (Zağra,2013)

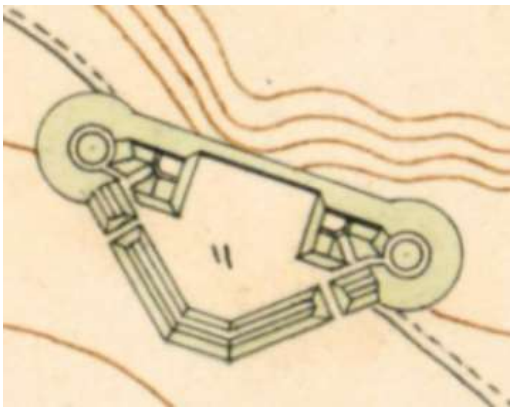

Harita 5.67. Plan [68]

Fotoğraf 5.138. Hacıdoğan Tabya (2014)

Hacıdoğan Tabya, iki bonetten, bir koğuştan ve nizamiyeden meydana gelmektedir. Tabya'nın girişi güneydoğudandır. Nizamiyenin biri günümüze kadar ulaşmış diğeri ise toprak altındadır. Nizamiye 8.80 – 3.95 m. ölçüsünde dikdörtgen planlıdır. Giriş duvarı tamamen yok olmuştur. Tam karşısında ocak bulunmaktadır. Beşik tonozun üst kotu 4.05 m.'dir.

Koğuş 'T' planlıdır. Uzun dikdörtgen kısmı 17.00 – 4.20 m. ölçüsünde, kısa bölüm 6.00 – 4.25 ölçüsündedir. Tuğla ve moloz taştan imal edilmiştir. Büyük bir giriş kapısı ve onun her iki yanında pencere bulunmaktadır. Ana mekana girildikten sonra arka büyük bölüme geçiş için de bir kapı ve iki pencere vardır. Yapıda strüktürel çatlaklar bulunmaktadır.

Yapının kuzeybatısında ve güneydoğusunda iki adet bonet yer almaktadır. Bu bonetler 4.50 - 3.00 m. ölçüsündedir. Avludan bir kapı ile düz merdivenle inilir oradan yeniden bir kapıya ana hacme geçilir. Bonetler tuğla ve moloz taştan imal edilmişlerdir. İçerisinde havalandırma kanalları mevcuttur.

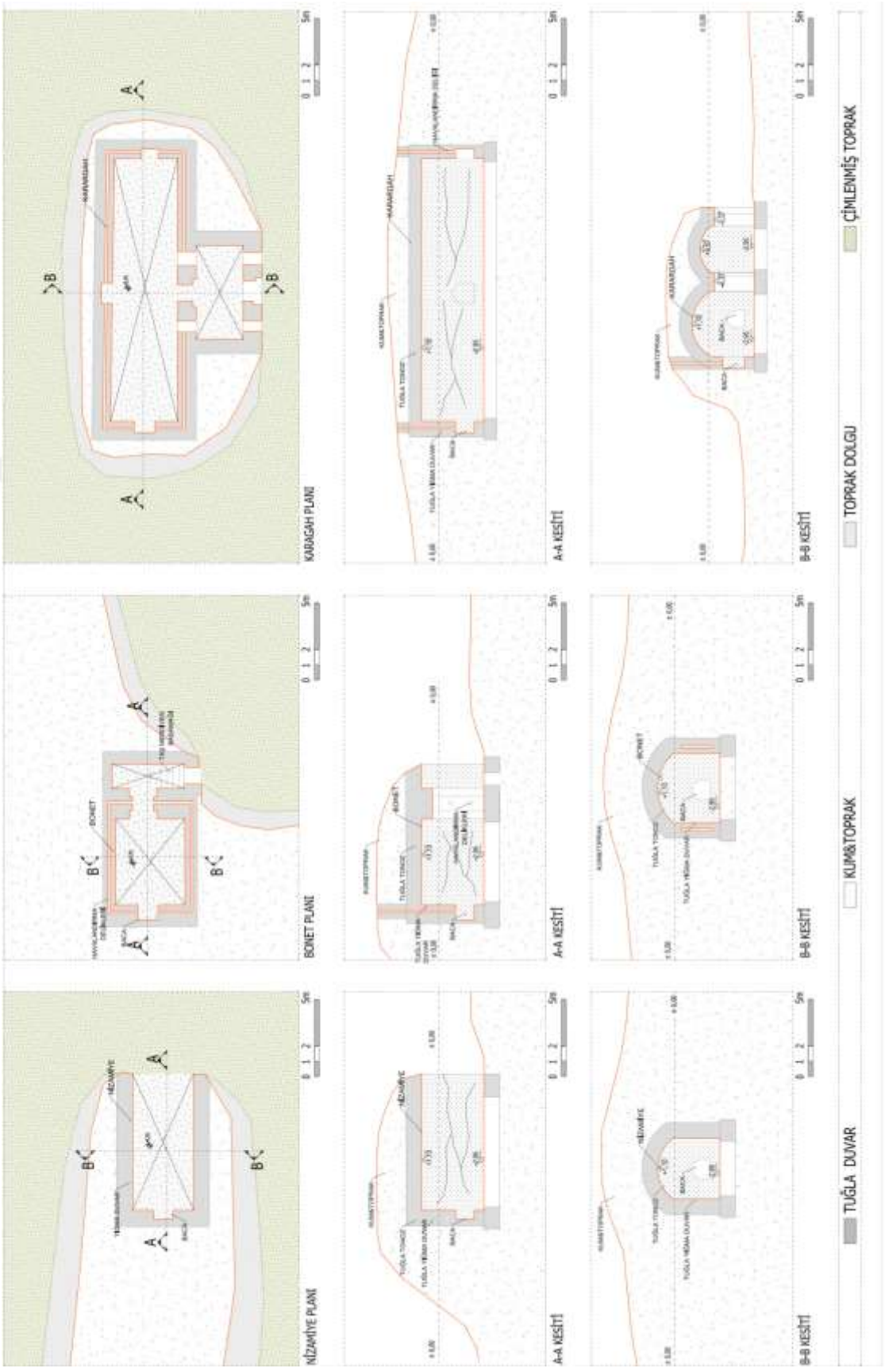

Çizim 5.70. Hacıdoğan Tabya Nizamiye, Koğuş, Karargah (Zağra,2014)

Çizim 5.71. Hacıdoğan Tabya Karşılaştırma - Restitüsyon (Zağra,2014)

5.5.7. Cevizlik Tabya

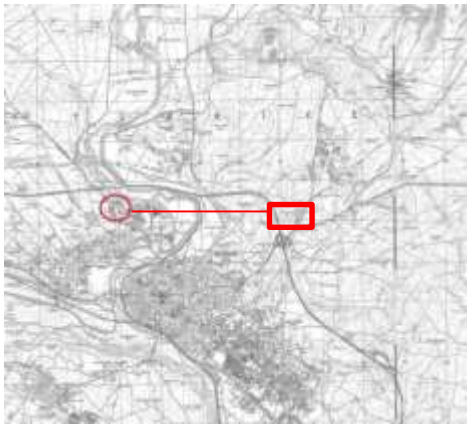

Harita 5.68. Konumu[66]

Harita 5.69. Merkeze Uzaklığı[67]

Tunca Yerleşkesine 3850 m. uzaklığındadır. İl merkezine 2500 m. mesafede bulunan tabyanın rakımı 145 m.dir. 1886-87 yıllarında Edirne'nin savunması için inşa edilmiştir. Balkan Harbinde kullanılan Cevizlik tabya, Piyade ve Topçu sınıfı birlikleri için inşa edilmiştir. Güneyinde Kestanelik ve Tekgöz tabyaları vardır. Sorumluluk sahasının içinde bulunduğu 54.ncü Mekanize Piyade Tugay Komutanlığı'nda Tugay cephaneliği olarak kullanılmaktadır. Etrafında ayrıca, 50 tonluk cephane binaları inşa edilmiştir. Cephanelik müfrezesinde boş bonetlerinden yemekhane ve koğuş olarak istifade edilmektedir. Tabyalar elden geçirilerek, halen kullanılmaktadır. Duvarlar taş ve kemerler ocak tuğlasıdır. Horasan adlı bağlayıcı madde kullanılmıştır. Depo mahiyetinde kullanıldığı gibi, gerekirse Edirne- Lalapaşa yolunu tıkama mevzii olarak kullanılabilir.[66]

Çizim 5.72. Kroki (Zağra,2013)

Harita 5.70. Plan[68]

Fotoğraf 5.139. Nizamiye (2013)

Fotoğraf 5.140. Nizamiye Girişi (2013)

Fotoğraf 5.141. Nizamiye Asker Bekleme (2013)

Fotoğraf 5.142. Nizamiye Duvarı

Fotoğraf 5.143. Bonet Girişi (2013)

Tabya Nizamiye ve iki adet bonetten meydana gelmektedir. Yapının tam orta akslarında toprak dolgu bulunmaktadır. Nizamiyeye giriş çok ağaçlanmış ve çalılık mevcuttur. Nizamiye odalarından birinin önüne ve bonet girişlerine sundurma konulmuştur.

Nizamiye moloz taştan yapılmış olup iki kademeli geçiş vardır. Avluya ana kapıdan altı basamakla geçildikten sonra, iki pencere ve bir kapıdan oluşan 4.90 – 3.20 m. ölçülerinde odaya geçilmektedir. Kapı ve pencereler tuğla kemerlerden meydana gelmektedir. Taş tozu sıva yapılmıştır.

Fotoğraf 5.144. Bonet Ocak (2013)

Fotoğraf 5.145. Bonet İç Görünüş (2013)

Fotoğraf 5.146. Bonetler (2013)

Fotoğraf 5.147. Bonet İç Kapı (2013)

Bonetlerde ağaçlanma ve bitkilenme mevcuttur. Ocak seviyesine kadar moloz taş ile yapılmıştır. Bonetlere de nizamiyeye geçiş gibi iki kapıdan geçilmektedir. Sıvaları dökülmüştür. Zeminde çimento esaslı harç bulunmaktadır.

Çizim 5.73. Cevizlik Tabya Nizamiye, Bonet (Zağra,2013)

Çizim 5.74. Cevizlik Tabya Karşılaştırma - Restitüsyon (Zağra,2013)

5.5.8. Kestanelik Tabya

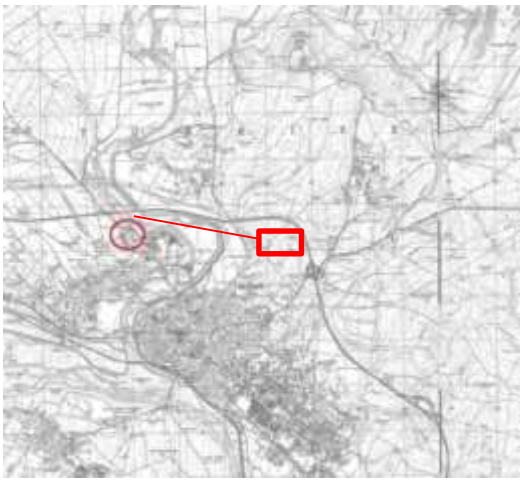

Harita 5.71. Konumu[66]

Harita 5.72. Merkeze Uzaklığı[67]

Tunca kışlasına 3200 m.'dir. İl merkezine 3500 m. mesafede bulunan tabyanın rakımı 145 m.dir. Balkan Harbi'nde kullanılan Kestanelik Tabya, Piyade ve Topçu sınıfı birlikler için inşa edilmiştir. Güneyinde Cevizlik, kuzeyinde Tekgöz ve batısında Cezaevi vardır. Kestanelik yolu üzerinde bulunur ve sorumluluk sahası içindedir. Ayrıca etrafında cephane binaları inşa edilmiştir. Cephanelik müfrezesinde boş bonetlerden, yemekhane ve koğuş olarak istifade edilmektedir. Tabyalar elden geçirilerek, halen kullanılmaktadır. Duvarlar taş ve kemerler ocak tuğlasıdır. Horasan adlı bağlayıcı madde kullanılmıştır.[66]

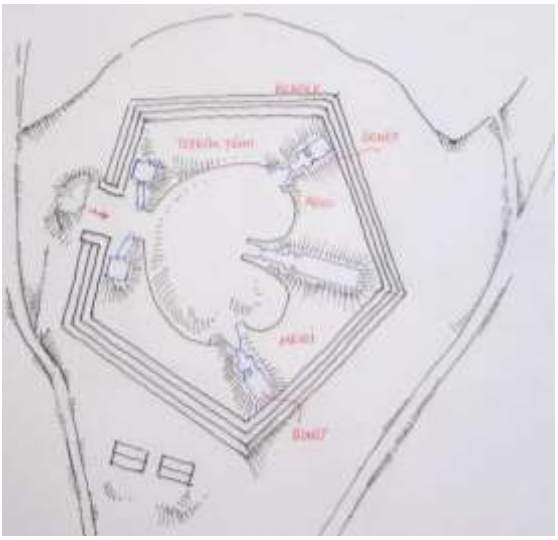

Çizim 5.75. Kroki (Zağra, H.Ç.,2013)

Harita 5.73. Plan [68]

1895 tarihli haritada 4 bonet olarak tasarlanmış olan Tabya'nın günüzde iki tane bonet olduğu görülmüştür. Bir nizamiye bir koğuştan meydana gelmektedir. Altıgen formda olan hendeklerin iç bölümünde elips halinde bir tasarım mevcuttur. Nizamiye girişinde yaklaşık 60 cm. kotunda set duvarları bulunmaktadır. Moloz taştan imal edilmiş bu duvarların devamında nizamiye odalarına geçiş kapıları bulunmaktadır. 4.50- 3.70 m. ölçülerinde ana mekanı bulunmaktadır. 7 basamakla koridordan inilerek, ana mekana 2 basamak daha inilerek geçilir. Duvarlar tuğla tonoz seviyesine kadar moloz taştan imal edilmiştir. İçerisinde ocak görülmese de fotoğraf Fotoğraf 5.150.'de kemer izi görülmektedir. Kapatıldığı düşünülmektedir.

Fotoğraf 5.148. Nizamiye Girişi (2013)

Fotoğraf 5.149. Nizamiye Set Duvarı (2013)

Fotoğraf 5.150. Nizamiye İç Bölüm (2013)

Fotoğraf 5.151. Nizamiye Girişi (2013)

Fotoğraf 5.152. Nizamiye İç Bölümü (2013)

Fotoğraf 5.153. Bonet Girişi (2013)

Fotoğraf 5.154. Koğuş Girişi (2013)

Fotoğraf 5.155. Koğuş İç Mekan (2013)

Bonetler iki adettir ve koğuşun iki yanında yer almakatadır. İki kademeli basamakla avlu kotundan 7 adet basamakla bonet içine geçilir. Ana mekan bir pencere ve bir kapı ile ayrılır. 3.95 – 2.95 m. ölçülerindedir. Ana mekan önündeki bölüm 1.50 -2.95 m. ölçülerindedir. Tonoz üzerinde yer alan toprağı tutan set duvarları bulunmaktadır. Koğuş tam olarak Nizamiye'nin karşısında bulunmaktadır. 13.20 – 6.4m. ölçülerindedir. Avludan sağ ve solda toprak tutan duvarlardan geçilerek 12 adet taş basamakla, 2 pencere ve 1 kapıdan geçilerek ana hacme geçilir. Günümüzde pencereler kapatılmıştır. Tüm örtü sistemi, tuğladan beşik tonozdur. Zemin çimento esaslı malzemeli, duvarlar sıvadan imal edilmiştir.

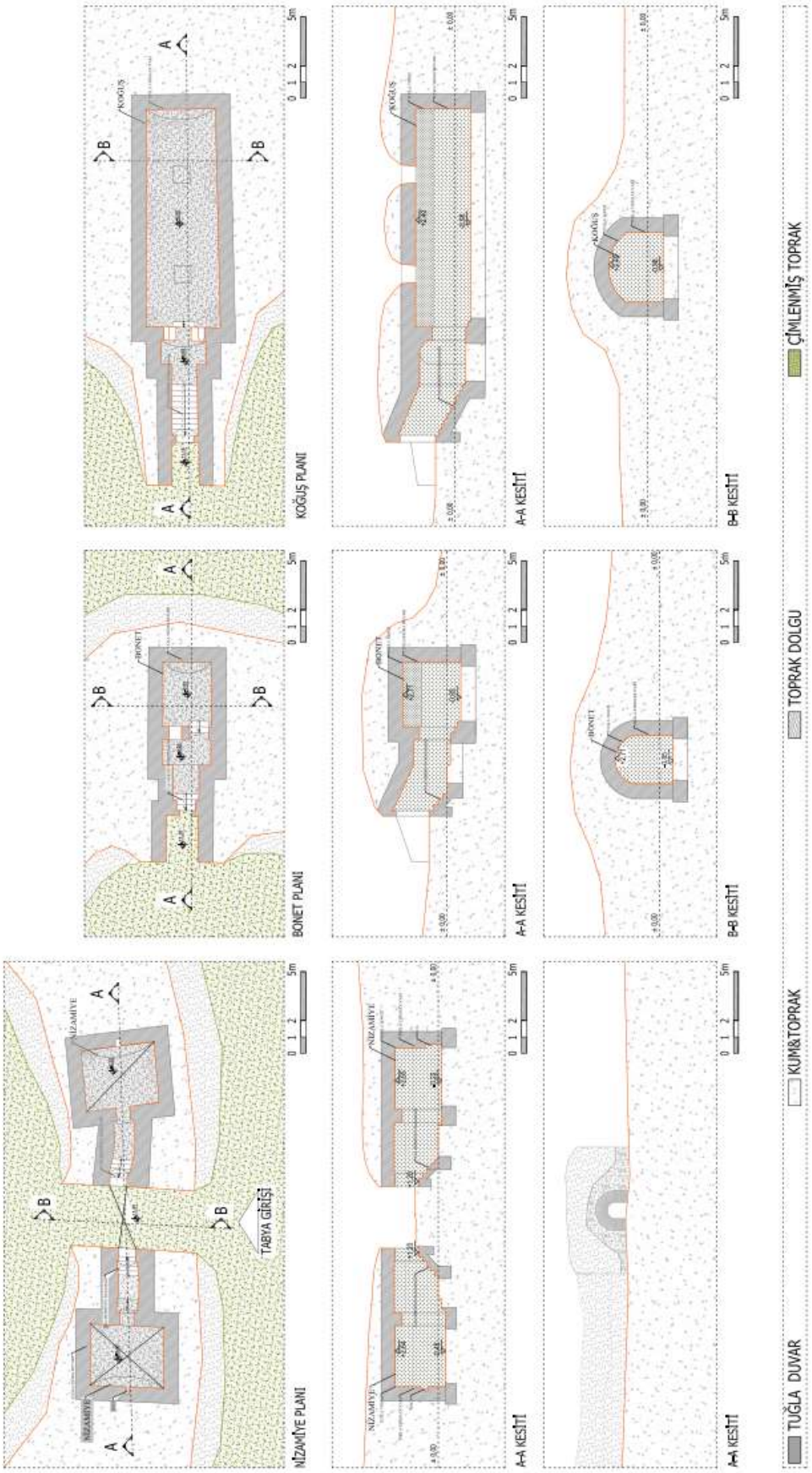

Çizim 5.76. Kestanelik Tabya Nizamiye, Bonet ve Koğuş (Zağra,2013)

Çizim 5.77. Kestanelik Tabya Karşılaştırma - Restitüsyon (Zağra,2013)

5.5.9. Yıldız (Topyolu) Tabya

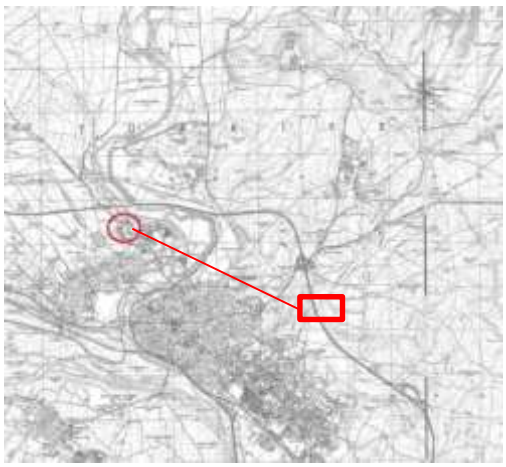

Harita 5.74. Konumu[66]

Harita 5.75. Merkeze Uzaklığı[67]

Tunca Yerleşkesine 3000 m. uzaklığındadır. 1886-87 tarihleri arasında Piyade sınıfı için inşa edilen tabyanın rakımı 140 m.dir ve Edirne'nin savunması için yapılmıştır. Balkan Harbi'nde kullanılmıştır ve il merkezine 2200 m. mesafededir. Kuzeyinde Cevizli, güneyinde Kimyalar Tabya bulunur. Geçmişte bir piyade bölüğü iskan edilmiştir. Muharebe sonucu ve bir kısmı da tabiatın etkisiyle kullanılmaz duruma gelen tabya şimdi boş ve kullanılmaz durumdadır. Yolu bulunmadığı için kullanma imkanı yoktur. Duvarlar taştan, kemerler ocak tuğlasından yapılmıştır. 54 ncü Mknz. P. Tug. K.lığı'nın sorumluluk sahasında bulunan tabyanın bugün kullanılma imkanı yoktur.[66]

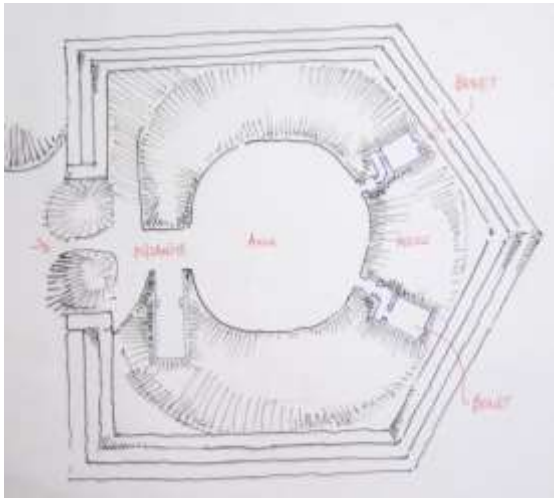

Çizim 5.78. Kroki (Zağra,2013)

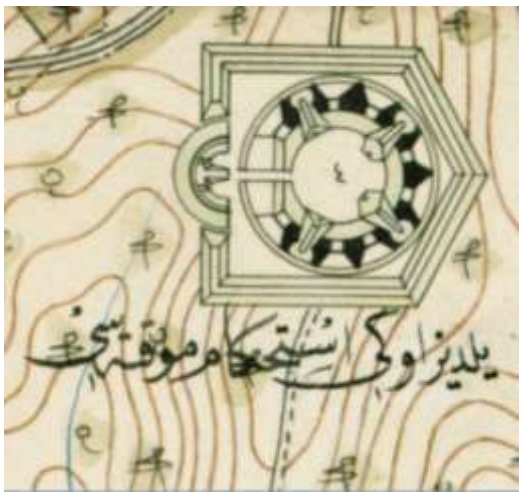

Harita 5.76. Plan[68]

Fotoğraf 5.156. Nizamiye Girişi (2013)

Fotoğraf 5.157. Nizamiye Girişi (2013)

Fotoğraf 5.158. Nizamiye Giriş Kapısı (2013)

Fotoğraf 5.159. Bonet Kapısı (2013)

Fotoğraf 5.160. Bonet Girişi (2013)

1895 tarihli haritada 4 bonet olarak tasarlanmış olan Tabya'nın günüzde iki tane bonet olduğu görülmüştür. Bir nizamiye iki bonetten meydana gelmektedir. Beşgen formda olan hendeklerin iç bölümünde dairesel bir tasarım mevcuttur. Nizamiye'yi kapatan toprak dolgu yok olmuştur. Nizamiye duvarları moloz taştan imal edilmiş, üzeri tuğla tonozdur. İki oda arasındaki avluya geçiş uzaklığı 4.10 m.'dir. 6.50- 4.20 m. ölçülerinde ana mekanı bulunmaktadır. 6 basamakla avludan inilerek ana mekana 1 basamakla geçilir. Giriş kapısının tam karşısında ocak yer almaktadır. Bonetler kuzeydoğu ve güneydoğuya yerleştirilmiştir. Avlu'dan 6 basamakla sahanlık holüne geçilmektedir. Bu hol 1.60 – 2.90 m. ölçülerindedir. Bir kapı ve pencere bulunmaktadır. İç mekan 3.90 – 2.95 m. ölçülerindedir. Top atış alanları arada kalan set topraklar üzerindedir.

Fotoğraf 5.161. Tabya Girişi (2013)

Fotoğraf 5.162. Bonet Girişi (2013)

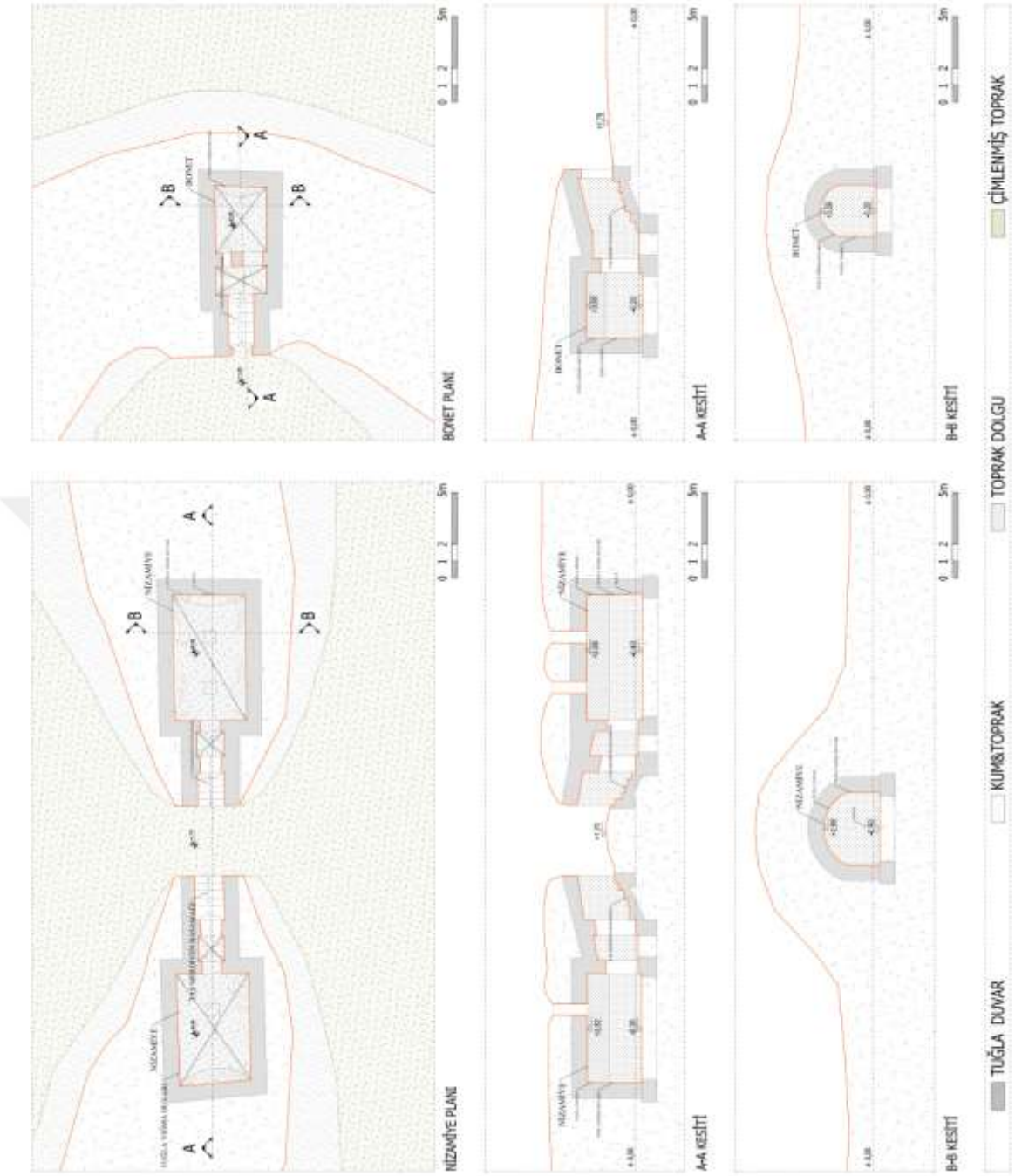

Çizim 5.79. Topyolu Tabya Nizamiye ve Bonet (Zağra,2013)

Çizim 5.80. Topyolu Tabya Karşılaştırma - Restitüsyon (Zağra,2013)

5.5.10. Kimya Tabya

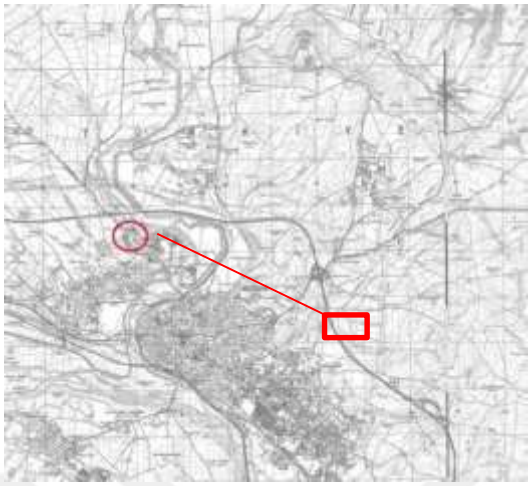

Harita 5.77. Konumu[66]

Harita 5.78. Merkeze Uzaklığı[67]

İl merkezine 2000 m. mesafede bulunur. Rakımı 138 m.dir. 1886-87 yıllarında Edirne'nin savunması için yapılmıştır. Balkan Harbi'nde kullanılan Kimyalar Tabya, Piyade sınıfı birlikleri için inşa edilmiştir. Kuzeyinde Topyolu, güneyinde Kafkas ve batısında Kıyık tabyaları vardır. Muharebe ve tabiat şartları neticesinde bazı yerleri bozulmuştur. Yolu bozuk ve stabilizedir. Duvarlar taş ve kemerler ocak tuğlasıdır. Tatbikatlarda birlikler için iyi bir ordugah bölgesi olarak kullanılmaktadır.[66]

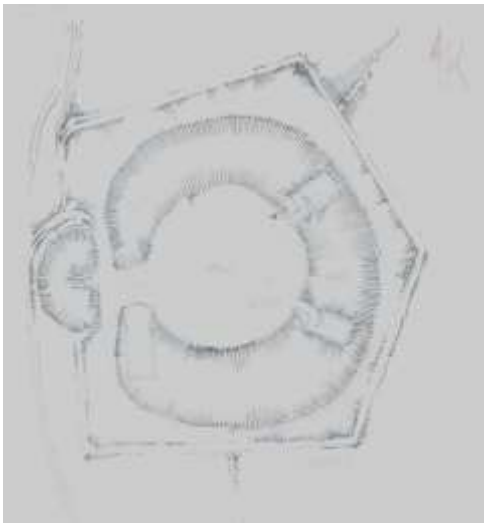

Çizim 5.81. Kroki (Zağra,2013)

Harita 5.79. Plan[68]

Fotoğraf 5.163. Nizamiye Girişi (2013)

Fotoğraf 5.164. Nizamiye Giriş Kapısı (2013)

Fotoğraf 5.165. Nizamiye İçi (2013)

Fotoğraf 5.166. Nizamiye Girişi (2013)

Fotoğraf 5.167. Bonet Girişi (2013)

Fotoğraf 5.168. Bonet İçi (2013)

1895 tarihli haritada 4 bonet olarak tasarlanmış olan Tabya'nın günüzde iki tane bonet olduğu görülmüştür. Bir nizamiye iki bonetten meydana gelmektedir. Beşgen formda olan hendeklerin iç bölümünde dairesel bir tasarım mevcuttur. Nizamiye odalarından biri günümüze kadar ulaşmamıştır.

Nizamiye'yi kapatan toprak dolgu kısmi olarak görülmektedir. Nizamiye duvarları moloz taştan imal edilmiş, üzeri tuğla tonozdur. 4.30 – 2.50 m. ölçülerinde ana mekanı bulunmaktadır. Giriş kapısının bulunduğu duvar ve ocak duvarı yıkılmıştır. Tonoz üzerinde havalandırma bacası bulunmaktadır. Bonetler kuzeydoğu ve güneydoğuya yerleştirilmiştir. Avlu'dan 6 basamakla sahanlık holüne kıvrılarak geçilmektedir. Merdivene ulaşmadan önce iki adet duvar nişi bulunmaktadır. Bir kapı bulunmaktadır. İç mekan 5.75 – 4.10 m. ölçülerindedir. İçerisinde havalandırma delikleri ve ocak yer almaktadır.

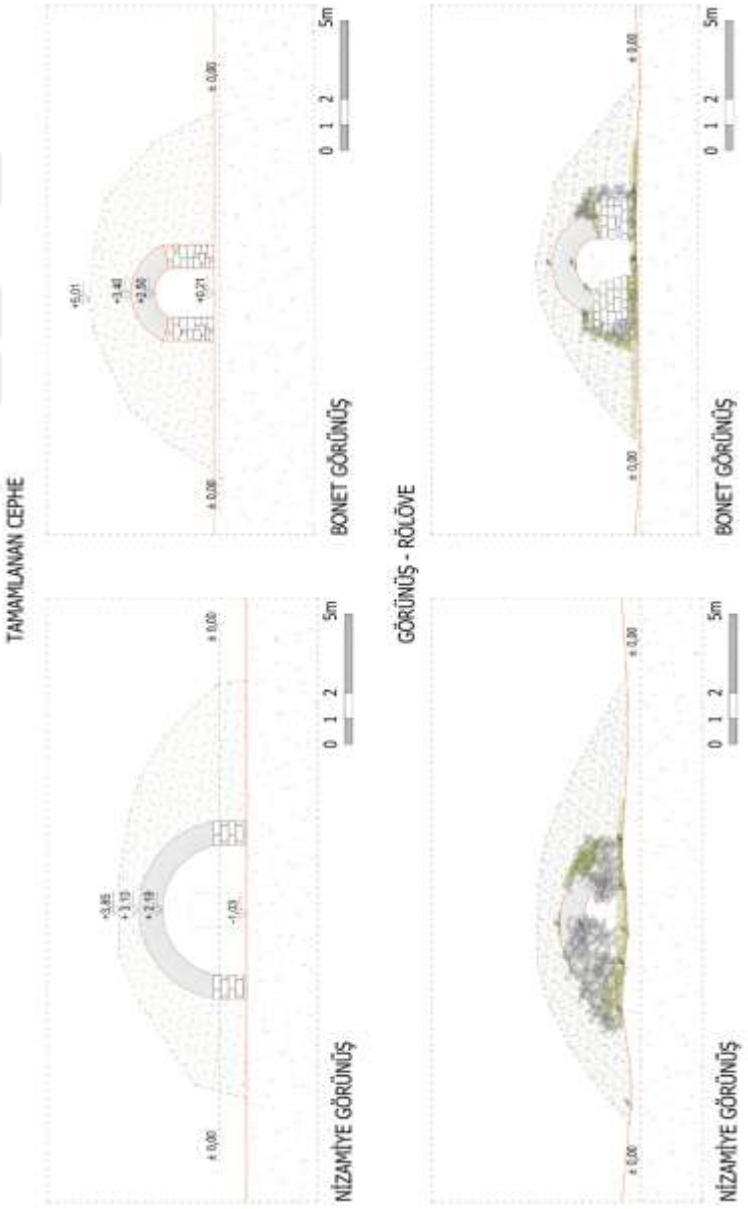

Çizim 5.82. Kimya Tabya Görünüşler (Zağra,2013)

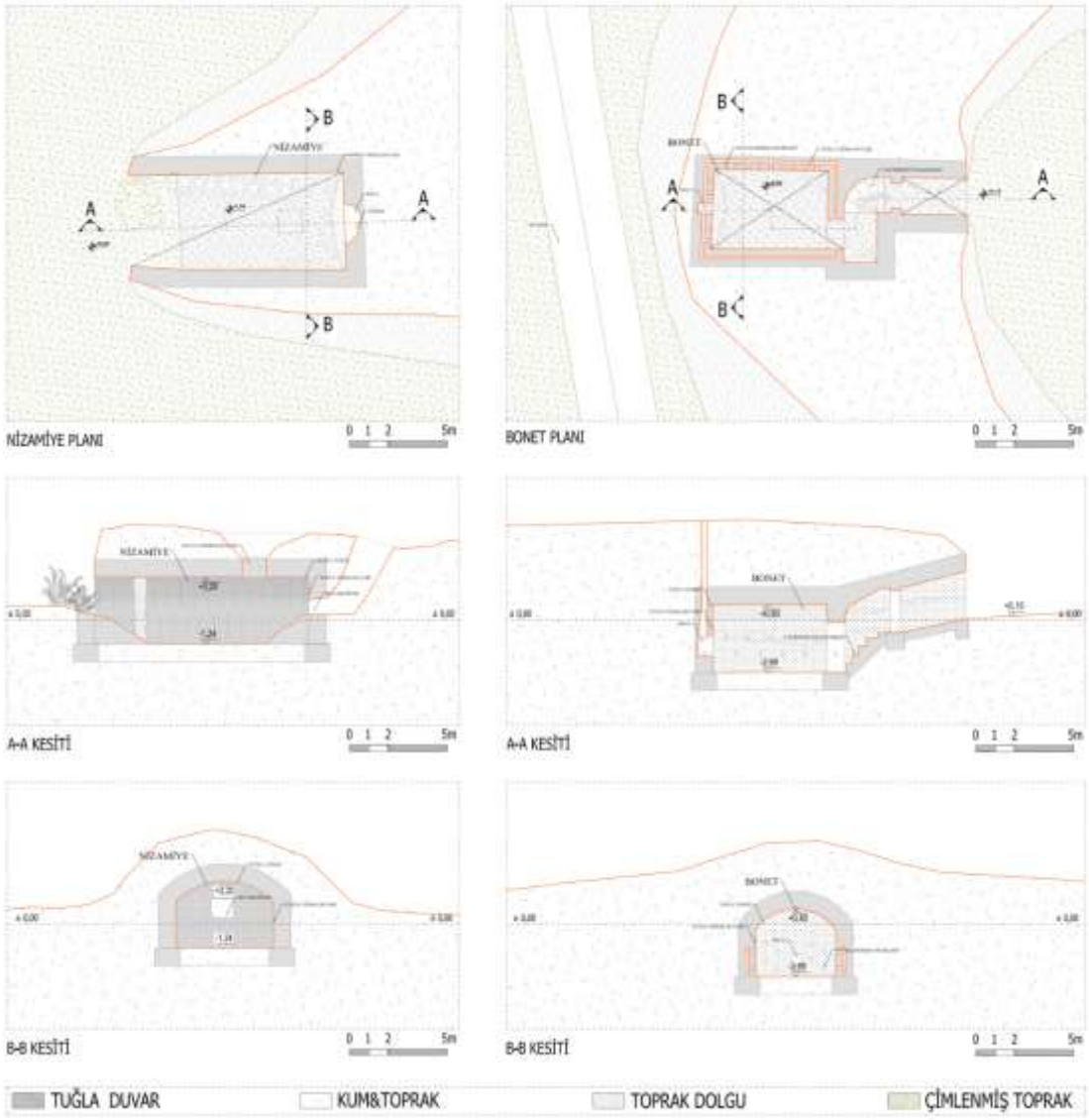

Çizim 5.83. Kimya Tabya Nizamiye, Bonet (Zağra,2013)

Çizim 5.84. Kimya Tabya Karşılaştırma - Restitüsyon (Zağra,2013)

5.5.11. Dört Kaya İstihkam (Kıyık) Tabya

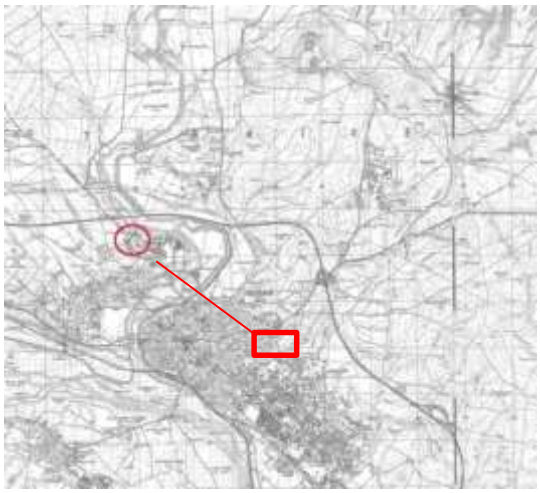

Harita 5.80. Konumu[66]

Harita 5.81. Merkeze Uzaklığı[67]

Tunca Yerleşkesi'ne 2200 m. uzaklıktadır. İl merkezine 1800 m. mesafede olup merkeze en yakın tabyadır. 1886-87 yıllarında Ordu komutanı Muhtar Paşa tarafından Piyade ve Topçu sınıfı birlikleri için inşa edilen tabyanın rakımı 136 m.dir ve Edirne'nin savunması için yapılmıştır. Kuzeyinde Topyolu ve Kimyalar, güneyinde Kafkas tabyaları vardır. Geçmişte 1 piyade alayı ve 1 Topçu Taburu. iskan etmiştir. Yakın tarihe kadar Muharebe Taburu, koğuş ve malzemelik olarak kullanılmıştır. Duvarlar taş ve kemerler ocak tuğlasıdır, ancak geniş çapta onarılarak betonla takviye edilmiştir. Bağlayıcı madde olarak Horasan adlı tuğla ve kireç tozundan oluşan malzeme kullanılmıştır. 54 ncü Mknz.P.Tug. K.lığının sorumluluğunda olan tabya Meriç Nehri ve batısını gözaltına alabildiğinden Kıbrıs Barış Harekatında Tümenin Taktik Komuta Yeri olarak kullanılmıştır.[66]

Tabya: Nizamiye, Karargah, Koğuş, Bonetler, Piyade siperleri ve tünelden meydana gelmektedir. Nizamiye'den sonra dairesel planlı alanda 4 adet bonet bulunmaktadır. Tam orta noktada kum tepesi vardır. Dairesel alandan tünel ile üçgen biçimlenişe sahip bölgeye geçilmektedir. En uçta güneye yaklaşık olarak 30 derece açıyla karşılıklı olarak yerleştirilmiş iki adet piyade siperi bulunmaktadır. İki adet tünelle ön komuta merkezine geçilmektedir. Bu alanların birleştiği orta noktada karargah odası mevcuttur.

Çizim 5.85. Kroki (Zağra,2013)

Harita 5.82. Plan[68]

Yapı günümüzde Balkan savaşları müzesi olarak kullanılmaktadır. Giriş güneyden verildiği için uç notadaki piyade siperlerinden müzeye girilmektedir. Nizamiye bölümü kullanılmamaktadır. Odalar karşılıklı olarak konumlandırılmıştır ve bi tünelle ön komuta merkezine bağlanmaktadır. Son bölümleri yarım dairesel planlı, 8.50- 8.20 m. ölçülerinde iki kademeli geçişin olduğu kareye yakın plan özelliği gösterir. Yapının dış kotu orijinal kotunda değildir, iç mekan kotları özgün kottadır. Odaların içerisinde piyade askerlerinin durduğu gözetleme pencereleri yer almaktadır. Bu siperler avcı siperlerinin gelişmiş durumudur. Yapı moloz taş malzemeden imal edilmiş, üzerinde taştan silme ve toprak dolgu mevcuttur. İç tonozlar tuğla malzeme ile yapılmıştır.

Fotoğraf 5.169. Müze Girişi (2014)

Fotoğraf 5.170. Piyade Siperleri (2014)

Fotoğraf 5.171. Piyade Siperi Giriş Kapısı (2014) Fotoğraf 5.172. Piyade Siperi (2014)

Fotoğraf 5.173. Bonet Girişi (2014) Fotoğraf 5.174. Piyade Siperi Giriş Kapısı (2014)

Fotoğraf 5.175. Gözetleme pencereleri – Atış yerleri (2014) Fotoğraf 5.176. Tünel

Komuta merkezine giden tünel 11.10 – 2.00 m.'dir. Üzeri beşik tonoz ile örtülüdür. Merdivenler çimento esaslı harçlı onarılmış, aydınlatma armatürleri kullanılmıştır. İki ayrı tünel kullanılarak, dışarı ile bağlantı olmadan, komuta merkezine ulaşılmaktadır.

Komuta merkezinin siper alanlarına bakan kısımları dairesel planlı, odaların çevresini saran 4.65 m. genişliğinde koridora sahiptir. Odanın içinde yer yer gözetleme pencereleri, normal pencere ve mekanlar arası geçişler bulunmaktadır. Yapı oda seviyesine moloz taş üzeri tuğla tonozdur.

Fotoğraf 5.177. Komuta Merkezi (2014) Fotoğraf 5.178. Komuta Mrkz Tüneli (2014)

Fotoğraf 5.179. Koğuş Girişi (2014) Fotoğraf 5.180. Koğuş İçi (2014)

Koğuş "T"planlıdır. İçerisinde askerlerin yattığı odalar, mutfak ve uzun olan dikdörtgende karargah yer almaktadır. Yapının tam ortasından 20.00-4.60 m. olan koridora geçilmektedir. İki yanında 8.00 – 4.00 m. koğuş odaları yer almaktadır. Bu yapının içinden odalara kemerli geçiş sağlanmaktadır. Ocak ve havalandırma bacası vardır. En uçta kalan odalar 9.50 – 3.00 m.'dir. Günümüzde her biri müzenin bir birimi olarak hizmet vermektedir. Koğuşları çevreleyen 4 adet bonet bulunmaktadır. Bonetelere geçiş kıvrılan merdivenle, üzeri beşik tonoz şeklindedir. Ana mekan 3.20 – 2.70 m. ölçüsündedir. Karargahın ortasının tam karşı aksında tünel bulunmaktadır. Tünel ile tabya içindeki geri savunma bonetlerine geçilmektedir. Bu bonetlerin arasında da top atış alanları yer alır. Genel olarak tüm kapıların taş malzeme ile kemerleri yapılmıştır. Nizamiye günümüzde kapalıdır müzeye dahil edilmemiştir. Depo olarak kullanılmaktadır.

Fotoğraf 5.181. Koğuş Kapısı (2014)

Fotoğraf 5.182. Bonet Girişi (2014)

Fotoğraf 5.183. Bonet İçi (2014)

Fotoğraf 5.184. Nizamiye (2014)

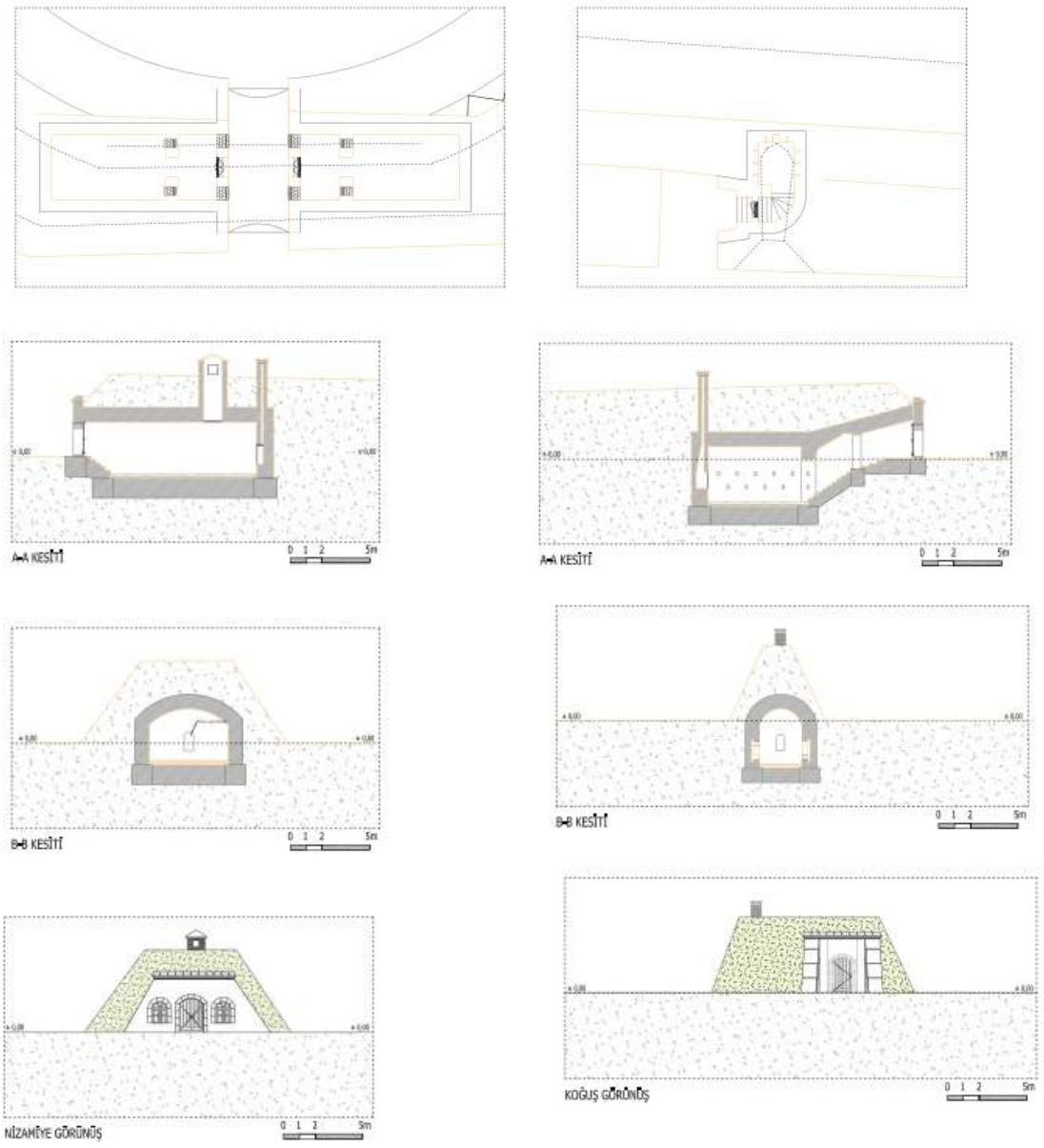

Çizim 5.86. Kıyık Tabya Nizamiye, Bonet (Zağra,2014)

Çizim 5.87. Kıyık Tabya Karşılaştırma - Restitüsyon (Zağra,2013)

5.5.12. Kafkas Tabya

Harita 5.83. Konumu[66]

Harita 5.84. Merkeze Uzaklığı[67]

Tunca Kışlası'na 3900 m. uzaklıktadır. İl merkezine 1100 m. mesafede bulunur. Edirne-İstanbul (E-5) karayoluna en yakın tabyadır ve rakımı 128 m.dir. 1886-87 yıllarında Edirne'nin savunması için yapılmıştır. Balkan Harbi'nde kullanılan Kafkas Tabya, Piyade sınıfı birlikler için inşa edilmiştir. Kuzeyinde Kimyalar ve Kıyık tabyalar vardır. 54. Mekanize Piyade Tugay Komutanlığının sorumluluk sahasında bulunan tabyanın kemerleri, muharebenin ve tabiatın etkisiyle yıkılmıştır. Şu anda yolu da olmadığı için kullanılmaz halde boş olarak durmaktadır. Duvarlar taş ve kemerler ocak tuğlasıdır. Horasan adlı bağlayıcı madde kullanılmıştır. Karşılıklı iki adet bonet, taktik komuta yeri olabilecek şekilde hazırlanmıştır.[66]

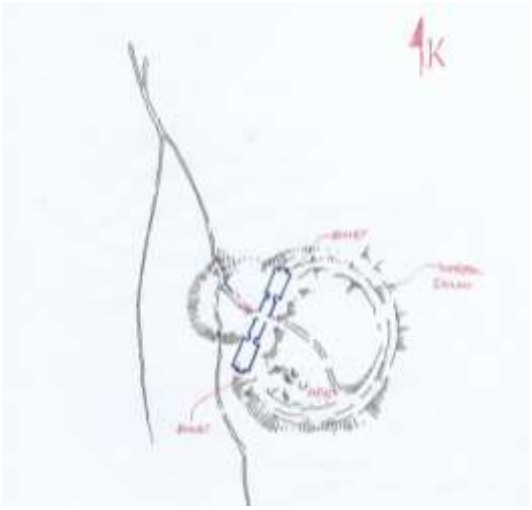

Çizim 5.88. Kroki (Zağra,2013)

Harita 5.85. Plan[68]

Kafkas tabyanın literatürdeki haritalarnda dört bonet bir adet nizamiye vardır. Fakat günümüze sadece nizamiye ve bonetlerin yükselti izleri kalmıştır. Nizamiye odalarına rampa ile inilerek geçilmektedir. Ana mekana bir kapı ile geçilmektedir. Fakat günümüzde hem nizamiyenin avludan girişi hem de ana hacme girişleri tahrip edilmiştir. Odalar 5.00 – 3.10 m. ölçülerindedir. Yapı kötü durumdadır.

Fotoğraf 5.185. Nizamiye (2013)

Fotoğraf 5.186. Nizamiye Girişi (2013)

Fotoğraf 5.187. Nizamiye Kapısı (2013)

Fotoğraf 5.188. Nizamiye İç Giriş Kapısı

Fotoğraf 5.189. Nizamiye İç Bölüm (2013)

Fotoğraf 5.190. Nizamiye Duvarı

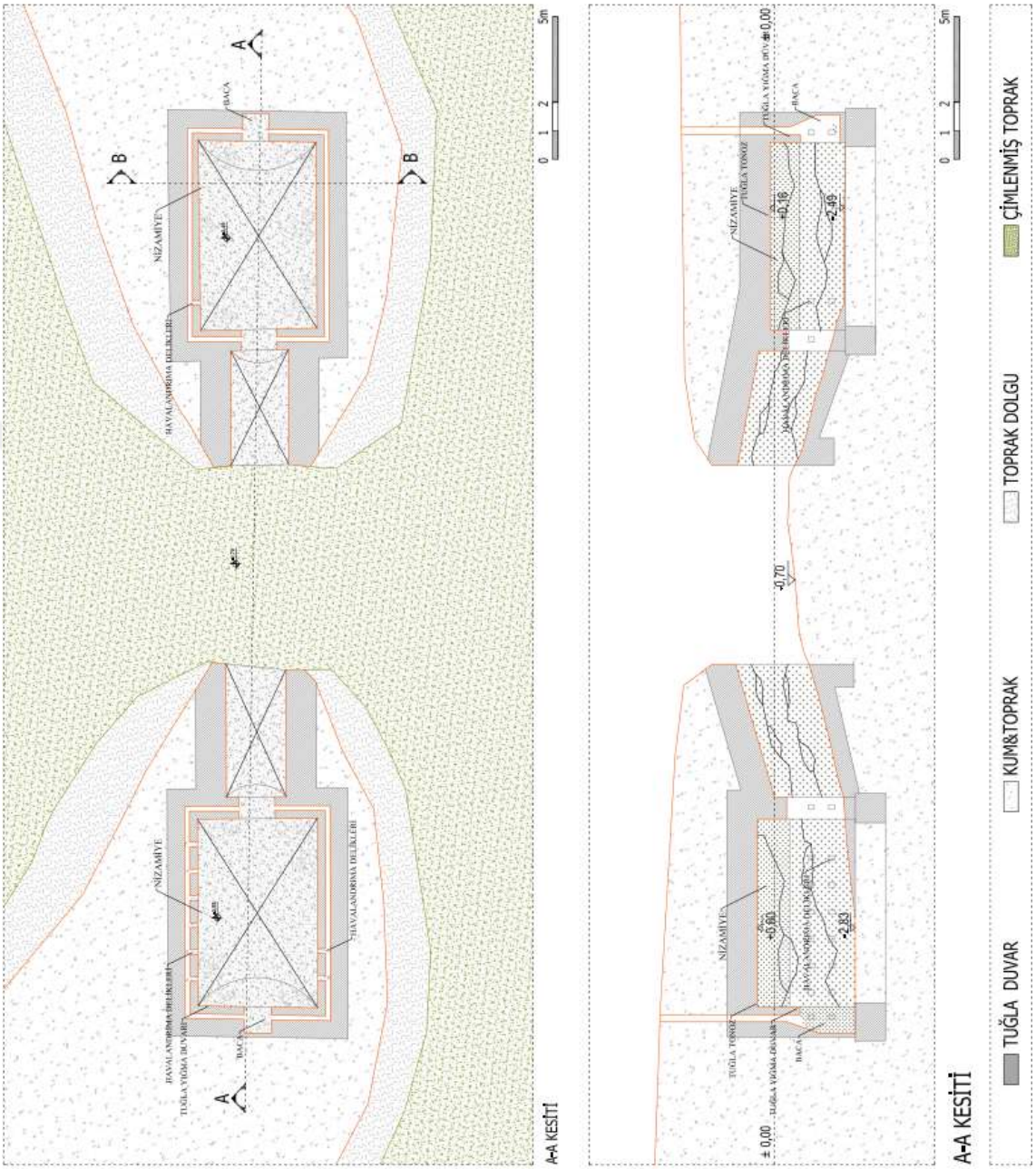

Çizim 5.89. Kafkas Tabya Nizamiye (Zağra,2014)

Çizim 5.90. Kafkas Tabya Karşılaştırma ve Restitüsyon (Zağra,2014)

BÖLÜM 6

EDİRNE TABYALARININ YENİDEN KULLANIM ÖNERİSİ

21. Yüzyıl.'da, bir şehrin pozitif yönde gelişmesi için -kültürel ve doğal alanların korunarak, sistemli bir şekilde planlanması- kentin, sosya-kültürel ve ekonomik kalkınmasında en önemli unsurlar arasındadır. Önerinin şekillenmesi de, temel olarak bu prensibe dayanmaktadır. Edirne kentinde günümüze kadar Sürdürülebilir Kültür ve Doğa Turizmine yönelik kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. Şehirde ve kırsal alanda yaşayan halkın yaşam kalitesini arttırmak ve kente gelecek turistlerin günübirlik ziyaretlerini uzun süreli ziyarete dönüştürerek, onları memnun bırakmak şehirde ciddi bir posantiyel yaratacaktır. Bu da Edirne Kenti'nin geçmişten bu güne kadar olan önemli yerini korumasını hatta canlanmasını sağlayacak ve "marka şehir" olması yönünde önemli bir basamak olacaktır.

Önerinin oluşturulmasındaki diğer prensipler ise:

- Tarihin önemli bir bölümüne tanıklık etmiş savunma yapılarını, farklı kullanım amaçlarıyla yaşama alanlarına katmak
- Bütünsel çözümlemek
- Kentin tarihi çekirdeği dışında; Tarihi ve doğal alanları kapsayan yeni bir ring oluşturmak, yeni ulaşım ağları tasarlamak
- Kentin tarihi ve coğrafi kaynaklarını değerlendirmek
- Yerel ve kırsal halkın kalkınmasını desteklemek
- Tarihteki Sosyo-Ekonomik faaliyetleri canlandırmak (bağcılık, vb.)
- Kentte yaşayan insanların sosyal-kültürel hayatını yoğunlaştırmak, istihdam olanakları sağlayarak genç nüfusun göçüne engel olmak.
- Kentin ve ülkenin sosyo-kültür ve ekonomisini pozitif yönde büyütmektir.

Edirne Savunma Sistemi, kentin coğrafi yapısına göre dört cepheye ayrılmıştır ama

yapılaşma üç cephede görülmektedir. Geçmişteki sistemin bugüne aktarılması ve aynı coğrafi koşulların günümüzdeki devamlılığı sebebiyle; uygulanması hedeflenen modelde, savunma yapılarının kullanımı üç ana tema üzerinde çözümlenmiştir.

Tabyaların her biri savunma sistemine aittir. Bu yüzden planlama modelinde bazı kararlar her yapı için ortak alınmıştır. Tabyaların her biri kültür varlığı olması sebebiyle çevresine yeşil koruma bandı ve mıcır yürüme yolu önerilmiştir. Tüm ulaşımda kullanılan tabelalar özel tasarlanmıştır. Tüm tabyaların Nizamiye kısımları, müze niteliğinde olacaktır. Restorasyon uygulamaları sırasında yapılacak olan kazılarda çıkan parçalar sergilenecek, Tabya ile ilgili bilgi panoları yer alacaktır. Ayrıca Hediyelik eşya satılacaktır. Kuzeybatı Cephesi Eğitim ve Kültür Bölgesi, Güney Cephesi Rekreasyon Bölgesi, Kuzeydoğu Cephesi Konaklama, Ticaret ve Tarım Bölgesi olarak belirlenmiştir (Ek 6.1. Yeni Kullanım Modeli Haritası).

6.1. KUZEY BATI CEPHESİ

Bu cephede, günümüze kadar ulaşan tabya sayısı 11 adettir. Bu tabyaların 2'si neredeyse tüm özelliğini kaybetmiştir. Değirmentepe Tabya'da sadece yükseltiler kalmıştır. Toprak Tabya'da adından da anlaşılacağı gibi sadece toprak yükseltilerden oluşmaktadır. C noktası Tabyası ise uygulanmamıştır.

Bu cephede büyük yüz ölçüme sahip, önemli tabyalarla birlikte; Edirne kentinin Tarihi Saray kalıntıları, II. Beyazıt ve Yıldırım Beyazıt Külliyesi, Tarihi Kırkpınar Sahası, Tavuk Ormanı, Av Köşkü, Tarihi Üniversite Kampüsü, Tarihi Köprüler, v.b. değerler yer almaktadır. Bu sebeple Kuzeybatı Cephesi *Kültür-Turizm ve Eğitim Bölgesi* olarak düşünülmüştür.

Geçmişte kullanılan dekovil hattı; tabyalar arasında ulaşımın sağlanması için yeniden düşünülmüş, turistlerin bir gün boyunca gezeceği bir hat oluşturulmuştur. Bu dekovil hattı, yerel halkın ve turistlerin kolaylıkla ulaşabileceği bir aksa bağlanmıştır. Hattın başlangıcı ve sonu için Edirne Tarihi Sarayının yakınında bir durak noktası belirlenmiştir. Böylelikle Edirne Sarayını, II. Beyazıt Külliyesi'ni ve Kırkpınar'ı ziyarete gelen misafirler, kuzeybatı tabyalar hattını da dolaşma imkanı

bulabileceklerdir. Kuzeybatı Tabyalarına, Dekovil hattı dışında, karayolu ile ulaşılabilecektir. Mevcut yollar iyileştirilerek, özel tasarlanmış yön tabelaları, bilgilendirme, Tabya tanıtım panoları kullanılacaktır (Ek. 6.2. yön tabelaları, bilgilendirme, Tabya tanıtım panoları).

Turun başlangıcında Savunma yapılarının genel tanıtım panosu yer alacaktır. Güzergahın ilk durağı Değirmentepe Tabyadır. Viran halde olduğu, yapı elemanlarından herhangi bir iz kalmadığı için yeniden yapımı söz konusu değildir. O sebeple sadece korunacak ve bilgi tabelaları ile tanıtımı yapılacaktır. Bu Tabya'nın uygun bir düzlüğünde Tabyaların gezisi başlamadan önce, bir ada içerisinde görseli için Tabyaların daha küçük ölçeklerinin yapılması önerilmiştir.

Başhöyük Tabya'ya Çarşı fonksiyonu verilmiştir. Çarşıda özel baharatçılar, Edirne'ye özgü ürünlerin satıldığı dükkanların yanı sıra gelecekte yeni bir merkez olması düşünülen bu bölgede bir çok ihtiyaca yönelik dükkan düşünülmüştür. Başkemer ise Balkan Yemekleri Lokantalarının yer aldığı bir yerleşim olarak fonksiyon verilmiştir. Karagöz Tabya'nın çevresinde Edirne için ikinci bir üniversite düşünülmüş, Tabyanın mekanları Üniversitesi'nin bazı birimleri olarak değerlendirilmiştir. Bu üç tabyada, turizminin yanında kent için yeni bir merkez oluşturma fikri de geliştirilmiştir. Başhöyük ve Başkemer tabyalarının arasında bir sokak aksı oluşturulup, bu tabyaların çevresinde doğaya ve tarihi yapıya uyumlu ekolojik konutların yapılması önerilmiştir.

Aynalı Tabya ise Osmanlı Mutfağı Müzesi ve Restoranları, Turan Tabya ise Otoyola yakın olması sebebiyle Dinlenme Tesisi, Abdurrahman Tabyası Kadın Kültür Merkezi, Hıdırlık Tabyası Valilik Özel Misafirhanesi ve Tesisleri olarak Fonksiyon belirlenmiştir. Kuzeybatı bölümünde tur Hıdırlık tabyası ile sonlandırılıp, başlangıç noktasına ulaştırılmıştır. Bu duraktan Kuzey Doğu Bölgesi Şehir turu otobüsleriyle, Güney cephesine ise Yıldırım'dan Karaağaç'a bağlantısı olan köprü ile aktarma yapılarak bağlantı sağlanmıştır.

6.1.1. Patlak Tabya

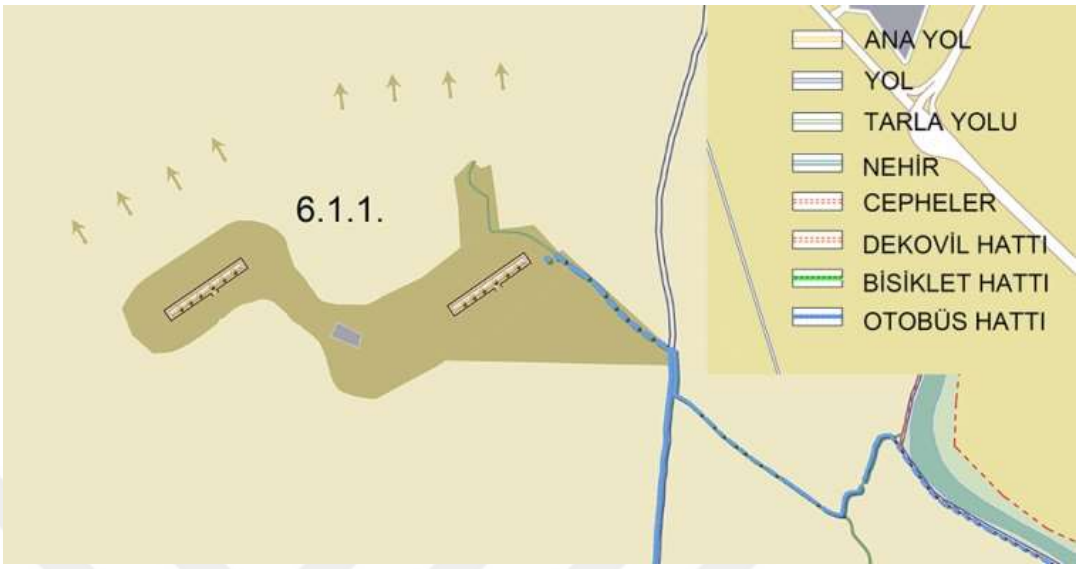

Çizim 6. 1. Patlak Tabya Genel Vaziyet Planı (Zağra,2014)

Çizim 6. 2. Patlak Tabya Vaziyet Planı (Zağra,2014)

Çizim 6. 3. Patlak Tabya Cephe (Zağra,2014)

Patlak Tabya, Köylere yakınlığı ve tarlaların içinde yer alması sebebiyle; Hem orada yaşayan yerel halkın istihdamının sağlanması hem de kişilerin tarım konusunda bilinçlendirilmesi ve sağlıklı beslenmelerinin eğitimlerinin alınması adına organik köy pazarı olarak düşünülmüştür. Hem tabyaların ortaya çıkarılması hem de o alanın değerlendirilmesi için, iki tabyanın arasında, üstü asma germe sistemle kapatılan, bir pazar yeri yapılması önerilmiştir.

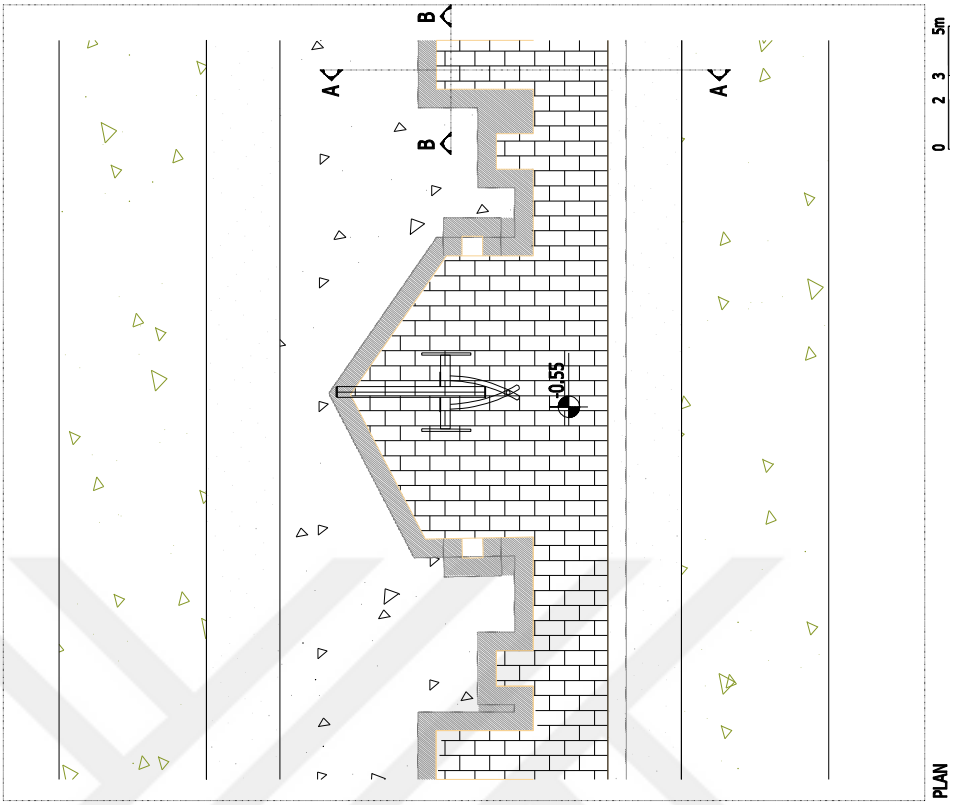

Çizim 6. 4. Kısmi Plan - Top Atış ve Siper (Zağra,2014)

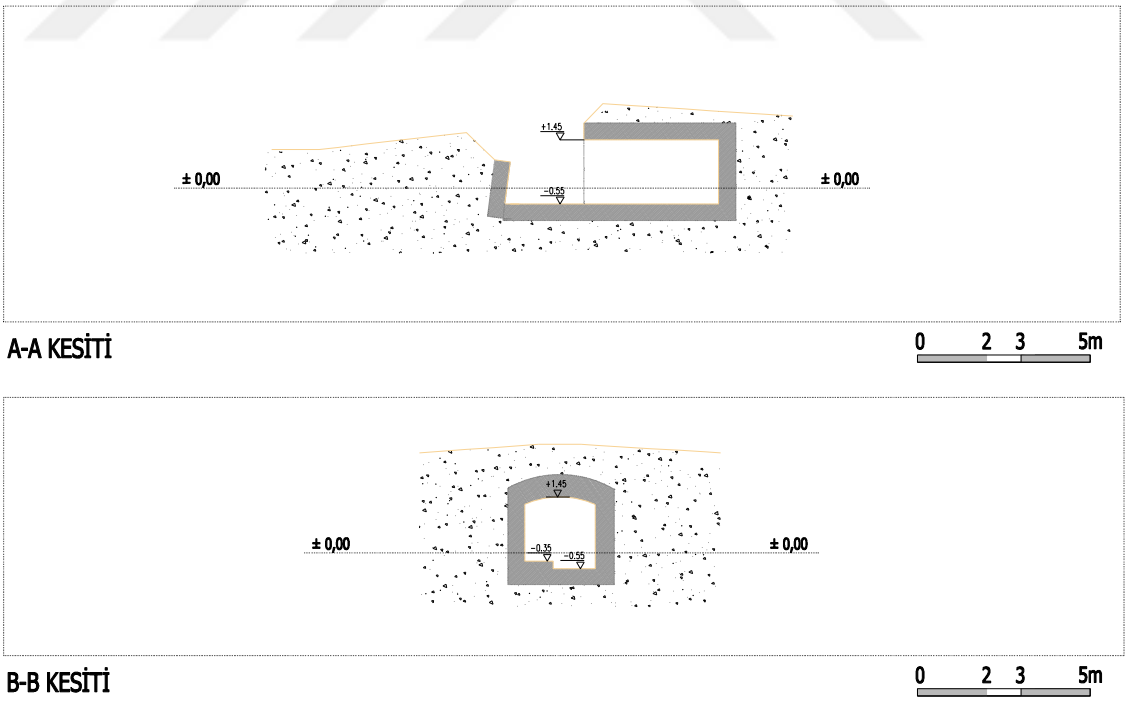

Çizim 6. 5. A-A Kesiti ve B-B Kesiti (Zağra,2014)

Bu Tabya'ya, dekovil hattı üzerinde bulunan Değirmen Tepe Tabya durağından, otobüs hattı ile ulaşım sağlanmıştır. Genel vaziyet ölçeğinde tasarım, organik köy ürünleri pazarı olduğı için; daha amorf olarak düzenlenmiştir. Alanın büyüme yönü kuzeybatı'ya doğru yönlendirilmesi uygun görülmüştür. Mevcut Tabyaların çevresine mıcır taşı döşenerek, 6 mt.'lik koruma bandı tarlalardan ve yapılacak olan pazar yerinden koparılacaktır. Yapılarda bitki temizliğinin ardından, mevcut çimento harçları onarılarak, yenilenecektir. Topların bulunduğu alanlarda oturma grupları önerilmiştir.

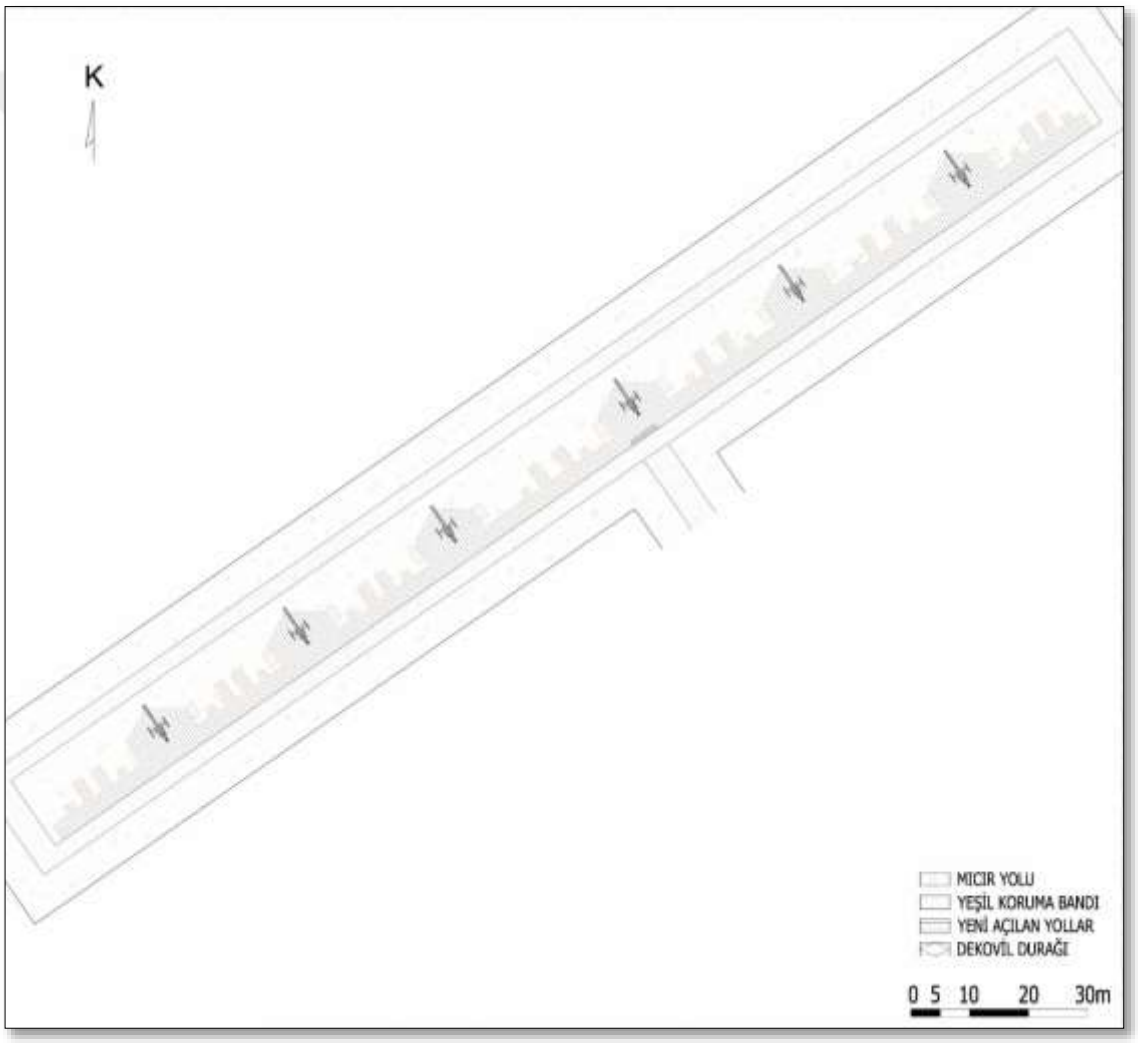

Çizim 6. 6. Genel Plan (Zağra,2014)

6.1.2. Karagöz Tabya

Çizim 6. 7. Karagöz Tabya Genel Vaziyet Planı (Zağra,2014)

Karagöz Tabya, bulunduğu konum itibari ile en batıda yer almaktadır. Tam Çapraz şehir aksında, şehir merkezine aynı uzaklıkta Trakya Üniversitesi'nin kampüsü bulunmaktadır. Şehrin lineer bir hat üzerinde ilerlemektedir. Tescilli yapılar sebebiyle alternatif akslar olmaması sebebiyle zamanla trafik akışı ciddi bir problem teşkil edecektir. Her ne kadar çeşitli önlemler alınsa da, sürekli doğu ve kuzey doğuya doğru tek taraflı bir büyüme mevcuttur. Kuzeye doğru yerleşim neredeyse Tem otabanına ulaşmıştır. Bu Tabyanın Üniversite olarak düşünülmesindeki sebeplerden biri budur. Senelerce sınır kenti olan Edirne için bir ilk olacak barışı hedef alan Balkan savaşının kötü yanlarını unutturacak, Balkan Üniversitesi adı altında bir Yerleşkenin modeli oluşturulmuştur. (Ek. 6.3. Vaziyet Planı) (Ek 6.4. Plan) (Ek 6.5. Karagöz Tabya Nizamiye Bonet Kısmi Plan Kesit ve Görünüşleri) .

Yapının özgün dönemi değerlendirilerek, saha güçlendirmesi olarak yapılan betonarme dönemlerin de tarihte önemli bir süreci yansıttığı düşünülerek korunmasına karar verilmiştir ve derslik olarak kullanılmıştır. Dersliklerin özel olarak karanlık olması, Bu kampüsün Sinema ve Tiyatro, Konservatuar, Radyoloji, Fizik, Nükleer Tıp Bölümü gibi özel hacimlere ihtiyaç duyulan eğitim ve öğretim branşlarına hizmet edeceği düşünülmüştür. Geçmişte tuvalet olarak kullanılan hacim, verilen tasarım kararında da yine ıslak hacim olarak değerlendirilmiştir.

Çizim 6. 8. Karagöz Tabya 3 Boyutlu Görseli (Zağra,2014)

Fotoğraf 6. 1. Derslik olarak düşünülen moloz taş üzeri çimento sıvalı Siper Alanları

Fotoğraf 6. 2. Çelik zırh kullanılan Siper Alanları (2013)

Tabya'nın çevresine 6 mt'lik koruma yeşil bandı yapılarak, 4 mt. genişliğinde mıcır serilmiştir. Yeni yapılması düşünülen üniversite binaları bu koruma bandının dışında tasarlanacaktır. Koruma bandı dışında dekovil hattının durak yeri yapılmış ve otopark alanı oluşturulmuştur. Ana Avlu Üniversite'nin rekreasyon alanı olarak kullanılacaktır. Cafeler, Sosyal alanlar Avlu'da yer alan Topçu odalarının kapalı alanlarında değerlendirilecektir. Sadece dışarıdan gelen ziyaretçilerin gezebilmeleri adına Nizamiye'deki sağ oda kazı sonucunda çıkan materyallerin sergilendiği alan olarak düzenlenecek ve yapının restorasyonun ve geçmişteki savaşla ilgili kayıtların

yayınlandığı, simülasyonun yapıldığı oda olacaktır. Nizamiye'nin sol odası Üniversite'nin güvenlik ve danışma odası olarak tasarlanmıştır. Avlu'dan ulaşılan sağ sanat savunma mevzilerindeki botonarme hacim, moloz taştan imal edilmiş, üzeri çimento sıva ile kapatılmıştır. 13 adet oda bulunmaktadır. Bu odalar yaklaşık olarak 25 m^2 dir. Ön cephede bir koridorla birleştirilmektedir. Arkada kalan topçu odaları, öğretim görevli odaları olarak düşünülmüştür.

Çizim 6. 9. Karagöz Tabya 3 Boyutlu Görseli (Zağra,2014)

Karagöz Tabyanın sağ kanat savunmasında kullanılan topçu odalarının ön avlusu doğal zemindeki kot farkı sebebiyle açık amfi olarak kullanılmıştır. Topçu odaları derslik olarak değerlendirilmiştir. Yapıda tamamiyle her malzemenin korunarak restorasyon yapılması önerilmiş, Tabya'ya verilen yeni fonksiyon sebebiyle ek yapılar, koruma bandı dışındaki alanlarda yapılması uygun görülmüştür.

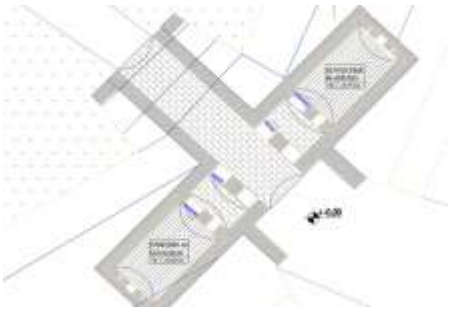

Çizim 6. 10 Nizamiye Bölümü (Zağra,2014)

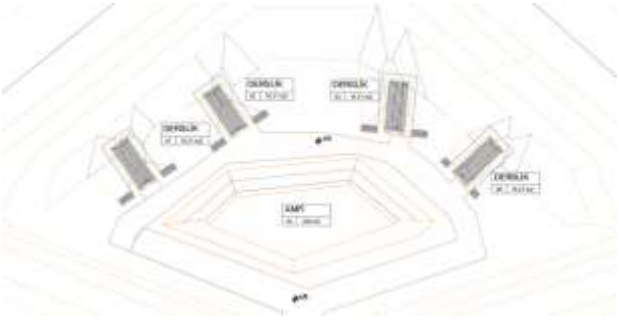

Çizim 6. 11. Amfi ve Derslikler

Karagöz Tabya'nın büyüme yönü Kuzeybatıya doğru yönlendirilmiştir. Güneydoğusunda yer alan Başhöyük ve Başkemer Tabyalarına mesafeleri ve sistemi desteklemeleri amacıyla Yerleşkeyi destekleyici fonksiyonların verilmesi uygun olacaktır.

Çizim 6. 12. Karagöz Tabya 3 Boyutlu Görseli (Zağra,2014)

6.1.3. Başhöyük Tabya

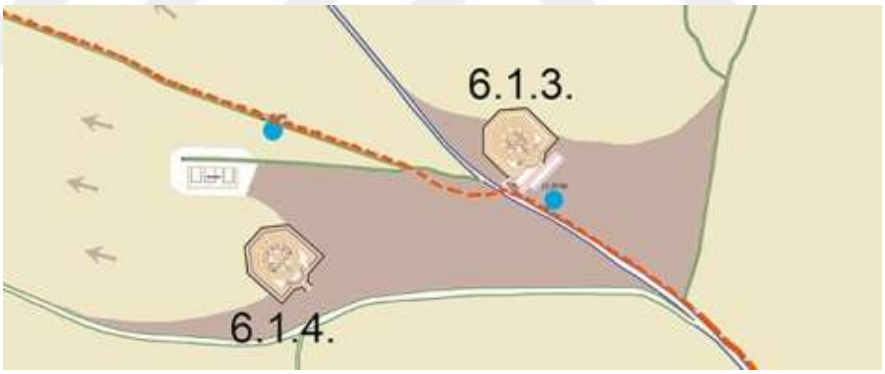

Çizim 6. 13. Başhöyük ve Başkemer Yaklaşım Planı (Zağra,2014)

Başhöyük Tabya'ya Çarşı fonksiyonu verilmiştir. Üniversite olarak düşünülen tabyaya yakınlığı sebebiyle burada bir yerleşim alanına altlık olarak Baharatçılar ve Aktarlar Çarşısı düşünülmüştür. Osmanlı Devleti tarihte bu konuda çok ileriye gitmiş bir imparatorluktu. Bu konuyla ilgili ciddi tıbbı çözümler üretmişler ve Dünya'da Tıp alanında önemli buluşları olmuştur. Bu sebeple hem gelen turistlerin ilgisini çekecek özel baharatçılar, Edirne'ye özgü ürünlerin satıldığı dükkanların yanı sıra gelecekte yeni bir merkez olması düşünülen bu bölgede bir çok ihtiyaca yönelik dükkanlar tasarlanmıştır. (Ek. 6.6. Vaziyet Planı)

Güneyinde yer alan Başkemer ise Balkan Yemekleri Lokantalarının yer aldığı bir yerleşim olarak fonksiyon verilmiştir. Bu üç tabyada, turizminin yanında kent için yeni bir merkez oluşturma fikri de geliştirilmiştir. Başhöyük ve Başkemer tabyalarının arasında bir sokak aksı oluşturulup, bu tabyaların çevresinde doğaya ve tarihi yapıya uyumlu ekolojik konutların yapılması önerilmiştir. (Ek 6.7. Plan)

Tabya'nın çevresine 6 mt'lik koruma yeşil bandı yapılarak, 3 mt. genişliğinde mıcır serilmiştir. Bu sistem tüm Tabyalarda kullanılması gerekli görülen, tarihi yapıyı yeni oluşacak yapılaşmadan koparma ve eski dokunun tahribatını engellemek için yapılan bir sistemdir. Yeni yapılması düşünülen dükkanlar ve konutlar bu koruma bandının dışında tasarlanacaktır. Nizamiye'deki sağ oda kazı sonucunda çıkan materyallerin sergilendiği alan olarak düzenlenecek ve yapının restorasyonun ve geçmişteki savaşla ilgili kayıtların yayınlandığı, simülasyonun yapıldığı oda olacaktır. Sol oda ise güvenlik danışma ve hediyelik eşya satılacak oda olarak kullanılacaktır. Karargah özel aktar olarak tasarlanmıştır. Topçu odalarında kuru gıda satışı, Edirne'ye özgü malzemelerin satışı ve baharatçı olacaktır. 10 numaralı hacim geçmişte mutfak olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Tasarlanan modelde cafe olacaktır. (Ek 6.8. Nizamiye Bonet Mutfak Plan Kesit ve Görünüşleri)

Yapının özgün durumu çok bozulmamıştır, zamanla biriken toprak orijinal kotuna getirilerek müze denetiminde kazı yapılmalı, hendek ortaya çıkartılmalıdır. Yıkılan bonet tonozlarındaki tuğla malzemeler sağlam olanları korunmalı, eksik kalan kısımlarda yıpranan tuğlalar çürütülerek, yeni tuğla malzemesi ile tamamlanmalıdır. Bacalar ve ocak tamir edilmeli havalandırma kanalları açılmalıdır. Aynı uygulama karargah ve Mutfak da yapılmalıdır. Kapalı alanlarda zeminde ahşap önerilmiştir. Duvarlardaki sıva taş tozu ve kireç olmalıdır. Kapılar ve pencereler meşe kerestesinden ahşap olarak önerilmiştir. Bonetlerde toprağı tutan giriş payandalarının yıkılanları yeniden yapılmalı, eksik olan bölümler tamamlanmalıdır.

Çizim 6. 14. Başhöyük Tabya 3 Boyutlu Görseli (Zağra,2014)

Çizim 6. 15. Bonetler ve Avlu 3 Boyutlu Görseli (Zağra,2014)

6.1.4. Başkemer Tabya

Başhöyük Tabya'nın güneyinde yer alan Başkemer Tabya Balkan yemeklerinin yapıldığı ve hatta bu konuda eğitim verildiği bir mekan haline dönüştürülmüştür. Zamanla kuzeyende bulunan Başhöyük tabya ile birleştirici bir sokak yapılarak o bölgenin büyük bir merkez haline gelmesi hedeflenmiştir.

Tabya günümüzde işlevini yitirmiştir ve harabe durumdadır. Tabyaya ulaşan yol tarla yoludur. Tabyayı korumak için çevresinden 10 m. genişliğinde koruma bandı çekilmiştir. Ayrıca ziyaretçilere her tarafı ulaşabilmek için 4 m. genişliğinde mıcır yolu döşenmiştir. Bu tabya çevresinde yerleşebilecek ofis ve üretim alanları düşünülmüştür. Tabyanın kendisi ise bu işyerlerinde çalışanların sosyal dinlenme, yeme ve içme gibi alanlar olacaktır. Dekovil hattının bir durağı da tabyanın yürüme mesafesinde olacaktır.

Tabya girişinde 01' numara verilen alanlar ise tabyalar ile ilgili sergileme alanları olacaktır. Tabyanın diğer kısımlar ise sosyal aktivitelerin gerçekleştirildiği mekanlar olarak değerlendirilecektir. Tabya içinde kolay ulaşım sağlayabilmesi için 3 m. genişliğinde mıcırlı yollar döşenmiştir.02' ve 06' numaraları kahveler olacaktır. 03' ve 05' alanlar fast food alanları olacaktır. Koğuş ise 04' numaralandırdığım lokanta işlevi verilecektir.
Tabyanın bütün ön cephe duvarları onarılacaktır. Kaynaklara göre de tespit edilen taş kaplamaları uygulanacaktır. Yer kotu ise günümüzde yükselmiştir, yerleri temizleyip doğal taş kaplama ve ahşap döşeme uygulamaları yapılacaktır. Duvar içinde bulunan havalandırma delikleri ve bacaları temizlenecektir. Sıvarlar ise yeniden uygulanacaktır. Havalandırma amaçlı yapılan bacaları ise yeniden ayağa kaldırılacaktır. Yer yer payandanın gitmesiyle toprak kaymıştır, payandalar yeniden yapılacaktır. Tabyanın kuzeyinde yakın dönemde yapılmış askeriyeye ait depolar bulunmaktadır. Bu depolar bonetler daha büyük ölçeklisi şeklinde yapılmıştır. Bu mekanlara da depo ve üretim alanı olarak fonksiyon verilmiştir. (Ek 6.9. Vaziyet Planı) (Ek 6.10. Plan) (Ek 6.11. Nizamiye Bonet Mutfak Plan Kesit ve Görünüşleri)

Fotoğraf 6.1. Askeriye 1950'lerde yaptığı depo binaları (2014)

Çizim 6. 16. Başkemer Tabya Bonetler ve Avlu 3 Boyutlu Görseli (Zağra,2014)

6.1.5. Değirmentepe (Viran) Tabya

Edirne Sarayına ve Kırkpınar'a en yakın olan tabya Değirmentepe'dir. Turun başlangıcında Savunma yapılarının genel tanıtım panosu yer alacaktır. Viran halde olduğu, yapı elemanlarından herhangi bir iz kalmadığı için yeniden yapımından çok mevcut durumunun korunmasına karar verilmiştir. Bilgi tabelaları ile tanıtımı yapılacaktır. Bu Tabya'nın uygun bir düzlüğünde Tabyaların gezisi başlamadan önce, bir ada içerisinde tabyaların tümünün minyatürünün yapılması önerilmiştir. (Ek 6.12. Viran Tabya'da yapılması düşünülen Minyatür tabyalar için 3 Boyutlu modellemeler)

Tabya günümüzde tamamen yok olmuş sadece bazı yükseklikleri kalmıştır. Tabyaya ulaşan yol yoktur ancak tarlalardan ulaşılmaktadır. Tabyayı korumak için çevresinden 10 m. genişliğinde koruma bandı çekilmiştir. Ayrıca ziyaretçilere her tarafı ulaşabilmek için 4 m. genişliğinde mıcır yolu döşenmiştir.

Günümüzde sadece hendek izleri mevcuttur, bonetler ve koğuşlar yıkılmıştır. 01' nolu alanları hendek düzenlenmesi yapılmıştır. 02' nolu ise tabyanın kalıntıları mevcuttur ve korunmuştur. (Ek 6. 13. Vaziyet Planı) (Ek 6. 14. Plan)

Tabyayı gelecekte ayağa kaldırılabilmesi durumu olabilir ve bu nedenle mevcuttu korumak için proje hazırlanmıştır. İşlev olarak ise sadece gezilecek alanlar olacaktır. 03' nolu alanlar ziyaretçiler için 4m genişliğinde mıcırlı yollar döşenmiştir. 04' nolu alan ise koruma bandı çekilmiştir.

6.1.6. Aynalı Tabya

Osmanlı Devleti'nde mutfak dünyaca çok ünlü ve çok çeşitliliğe sahiptir. Fakat Türkiye'de yeterince bu konu üzerinde durulmamıştır. Her restoranda Osmanlı mutfağı olsa da bu konu çok özel ve çok ciddi tarihi bir araştırmayı gerektirmektedir. Bu konuda büyük bir eksik olduğu düşüncesi, Edirne'nin Osmanlı'nın ikinci başkenti olması, bu tahkimin Eski Saray'a yakınlığı ve tabyadaki mekanların diziliş sistemi, hacimlerinin Müze ve Lokantaya uygunluğu nedeniyle Aynalı Tabya hem Osmanlı Mutfağı'nın tanıtımının yapıldığı bir

Müze, meraklılarına eğitim verilecek bir kurs merkezi ve uygulamalı olarak kişilerin çalışacağı Lokantalar olarak düzenlenmiştir.

Tabyanın girişinde 01' nolu 106 m2 alanlar, tabyanın restorasyonu sırasında çıkan materyallerin sergilendiği ve restorasyon aşaması sırasında neler yapıldığını gösterir panoların yer aldığı mekan olacaktır. Bunun yanında bir odada tabyanın yeni fonksiyonu ile ilgili Osmanlı Mutfağı'nın tanıtımı yapılacaktır. 02' nolu alanlar ise mutfaklar, lokantalardan ve kahvelerden oluşan alanlar olacaktır. Aynalı Tabya şehir turunun dinlenme durağı olarak tasarlanmıştır. 02' nolu içinde dört lokanta 47,20 m2 alanlar olacaktır. Ziyaretçiler için Osmanlı yemek kültürünün tanıtımı yapılacaktır. 03' no'lu alanlar 19,30 m^2 alanlarıyla belirli yemek kültürün tanıtımı yapılacağı alanlarıdır. (Ek 6.15. Vaziyet Planı) (Ek 6.16 Plan) (Ek 6.17. Nizamiye ve Bonet Plan, Kesit ve Görünüş) (Ek 6.18 Karargah Plan, Kesit ve Görünüş)

Çizim 6. 17. Bonetler Karargah ve Avlu 3 Boyutlu Görseli (Zağra,2014)

6.1.7. Toprak Tabya

Tüm savunma sistemlerini belirleyen en önemli etkenin silah olduğunu ve bunun paralelinde tahkimatların biçimlendiği görmekteyiz. Bu sebeple bu kadar yoğun tabya mimarisinin bulunduğu şehirde bu silahların tarihi gelişimini, ne şekilde bir endüstrisinin olduğunu anlatan ve bunların sergilendiği bir alan olarak Toprak Tabya düşünülmüştür ve Silah müzesine dönüştürülmüştür.

Tabyayı işlevlendirmek amacıyla tabyanın kendisi ve çevresi kullanılmıştır. Tabyanın geçmişte nasıl kullanıldığı anlatılacaktır. Ayrıca kullanılan toplar ve silahlar sergilenecektir. Tabyanın çevresine 10 m. genişliğinde koruma bandı önerilmiştir. Ayrıca ziyaretçilerin gezilebileceği tabyanın çevresinde de 4 m. genişliğinde mıcırlı yollar önerilmiştir. Bu tabyanın yanında da dekovil hattı geçecektir ve durak yeri olacaktır. Tabya izlere göre iki nizamiyeden ve dört bonetten oluşmaktadır ama günümüzde yıkılmış toprakla doldurulmuştur. 01' nolu 60 m^2 alanıyla sergilenme alanlar olacaktır. Tabyalarla ilgili anlatım ve kullanımı olacaktır. 02' nolu bonet ise 16 m^2 alanlarıyla kullanılan silah, tüfek, vs. sergilenen alanlar olacaktır. 03' nolu alanlar 17 m^2 alanlarıyla bonetlerin nasıl kullanıldığını anlatım olacaktır. (Ek 6.19. Vaziyet Planı) (Ek 6.20. Plan) (Ek 6.21. Nizamiye ve Bonet Plan, Kesit ve Görünüş)

6.1.8. C Noktası Tabyası

C noktası Tabyası 1895 yılında tasarlanan tahkimat haritasında bulunmaktadır ama günümüzde yapılan araştırmalara göre yerinde bulunamamıştır.

6.1.9. Turan Tabya

Tabya E-5 Karayolunun çok yakınında bulunmaktadır. Bu sebeple fonksiyon verilirken bu faktör göz önünde bulundurulmuştur. Dinlenme Tesisi olarak düşünülen Tabya, hem yol üzerinden geçen araçlardaki kişilerin durakladığı, hem de dekovil hattı üzerinden gelen turistlerin ziyaretini gerçekleştirip, dinlendiği kafelerin ve ufak çapta lokantaların ve hediyelik eşya satılan alanlar olacaktır.

Çizim 6. 18. Turan Tabya Bonetler Karargah ve Avlu (Zağra,2014)

1' nolu alanlar 62 m^2 alanlarıyla tabyanın restorasyonu esnasında çıkan materyallerin sergilendiği ufak çapta bir müze niteliği taşıyacaktır. 02' ve 03' nolu alanlar ise 41 m^2 alanlarıyla Sosyal ve Dinlenme amaçlı oluşturulduğu alanlar olacaktır. Bu alanlarda yeme içme ve alışverişlerin yapıldığı alanlar olacaktır. 04' nolu alan ise ıslak hacimlerin olduğu alanlarıdır. 05' nolu alanların ise açık satış yerler olacaktır.

Tabyayı korumak amaçlı 10 m. genişliğinde koruma bandı tüm tabyayı çevirecek şeklinde önerilmiştir. Ziyaretçilere de tüm tabyayı gezebilmek amaçlı 4m. genişliğinde mıcırlı yollar önerilmiştir. Gelecekte ihtiyaç açısından da tabyanın mesafesini koruyacak şeklinde ek binalar yapılabilir. (Ek 6.22. Plan) (Ek 6.23. Ön Siper Alanı) (Ek 6.24. Kısmi Plan)

6.1.10. Abdurrahman Tabya

Abdurrahman Tabya il merkezinin kuzeybatısına bulunmaktadır. Tabya geniş hilal şeklinde yapılmıştır. Nizamiyeden, koğuştan ve sekiz bonetten oluşturulmuştur. Tabya günümüzde işlevini yitirmiştir ve harabe durumundadır. Tabyaya ulaşan yol tarla yoludur. Tabyayı korumak için çevresinden 10 m. genişliğinde koruma bandı çekilmiştir. Ayrıca ziyaretçiler için 4 m. genişliğinde mıcır yolu döşenmiştir. Dekovil hattı da tabyanın yanında geçecektir.

Tabyayı korumak amacıyla yeniden işlev verilmesi en uygunu olacaktır. Çünkü diğer tabyalar gibi bu tabyanın da sürdürülebilir olması, yeniden işlevlendirilmesi gerekmektedir. Tabyanın mimarisin sanat merkezine uygun olduğu düşüncesi ve Edirne kentinde böyle bir merkezin eksikliği ayrıca tabyanın şehre yakınlığı açısından Abdurrahman Tabya Balkan Sanat Merkezine dönüştürülmüştür. Tabyada Müzik, Resim, Heykel, El İşleri, Seramik işleri vb. kurs atölyeleri ve yapılan el işlerinin sergilendiği ayrıca müzik dinletilerinin olduğu alanlar olacaktır. Tabya'da 01' nolu alan Fuaye ve Sergi Salonu olarak kullanılacaktır. Ayrıca Müzik dinletileri yapılacaktır. Bazı özel sanatsal konferanslar gerçekleştirilecektir. Bu mekan 280 m^2'dir.

02' no ile belirtilen alanlar 30 m^2 dir. Toplam 60 m^2'dir. Çömlekçilik kurslarının verildiği alanlar olarak kullanılacaktır. 03'-04' -05' -06' nolu alanlarda Müzik kursları olacaktır. Bu mekanların her biri 30 m^2'dir. 07' -08' ise Resim Kurslarının gerçekleştiği odalar olacaktır. Tabyanın içinde ziyaretçilere ulaşımını sağlamak için 3 m. genişliğinde mıcırlı yollar döşenmiştir. (Ek 6.25. Vaziyet Planı), (6.26. Plan), (6.27. Abdurrahman Tabya Koğuş ve Bonet Planı)

Çizim 6.19. Abdurrahman Tabya Bonetler Karargah ve Avlu (Zağra,2014)

6.1.11. Hıdırlık Tabya

Hıdırlık Tabya günümüzde restorasyon çalışmaları tamamlanmak üzere olan bir Tabyadır. Edirne'deki bütün Tabyalara göre kapalı alanları fazla ve yüz ölçüm olarak büyüktür. Bu sebeple üzerinde özel olarak çalışma yapılmıştır.

Edirne Valiliği tarafından yapılan kazı çalışmalarında, tüm yapıların orijinal kotuna getirildiği zamana kadar ki süreç gözlemlenmiştir. Yapıda kazıya başlanmadan önce jeoradar ile tarama yapılarak, toprak altında kalmış büyük top atış yerleri tespit edilmiştir. Ardından tünel altında yer alan su kuyuları ve ıslak mahallerden tabya dışına ulaşan drenaj boruları ortaya çıkarılmıştır.

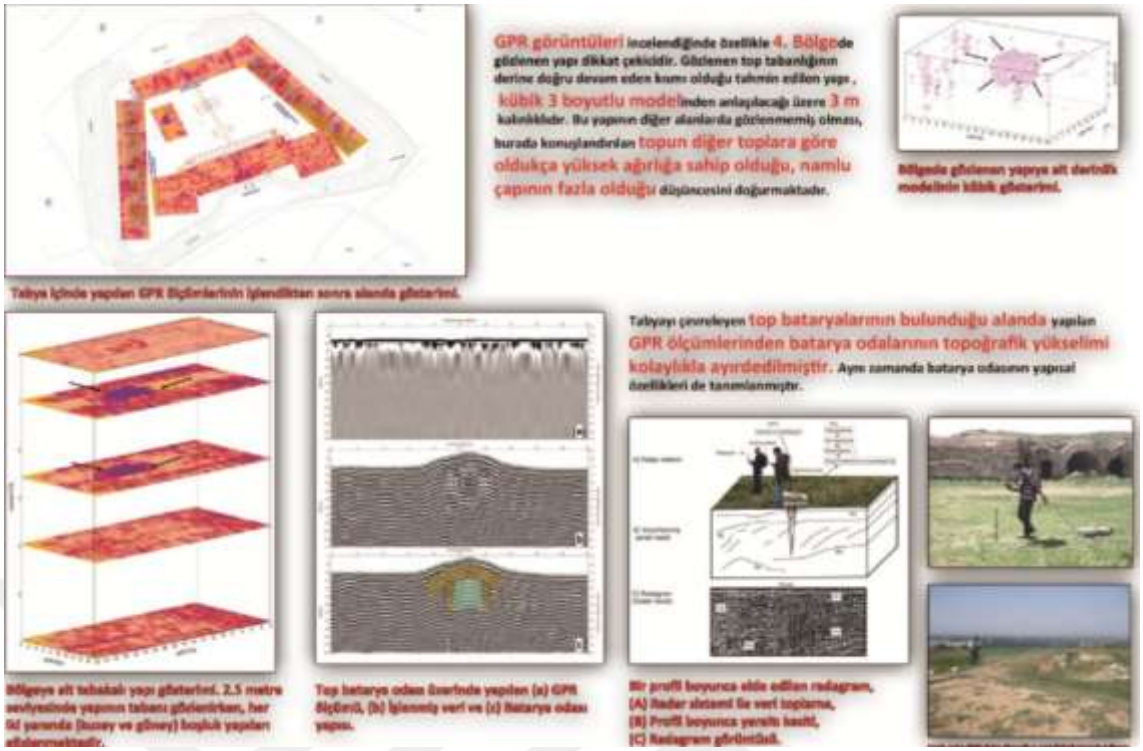

Çizim 6. 20. Hıdırlık Tabya'da yapılan Jeoradar Çalışması [6]

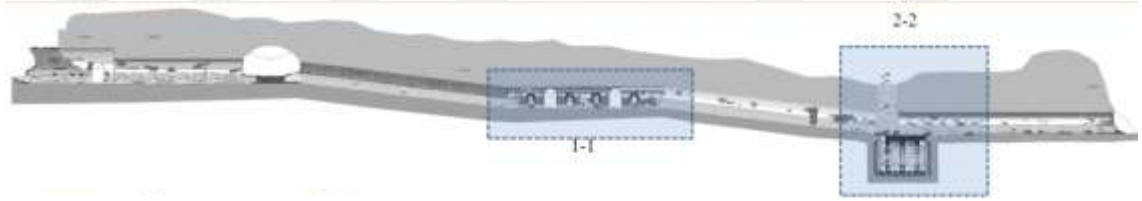

Çizim 6. 11 Hıdırlık Tabyası Tünel Kesiti (Zağra, H.Ç., 2012)

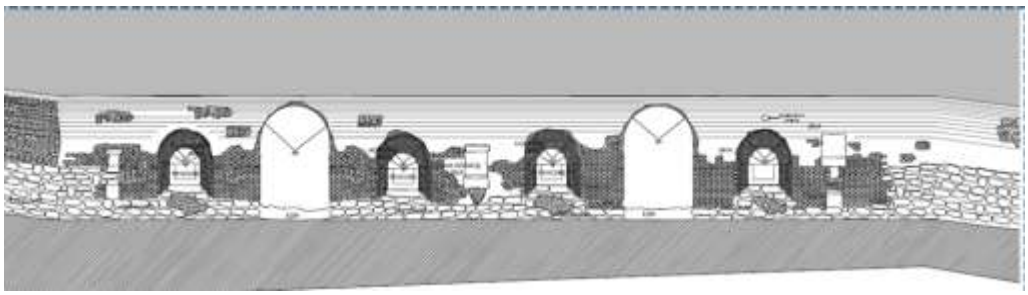

Çizim 6.22 Hıdırlık Tabyası 1-1 Kesiti (Zağra, H.Ç., 2012)

[6] Hıdırlık Tabya Restorasyon Şantiyesi Araştırma Projesi Arşivinden (2012)

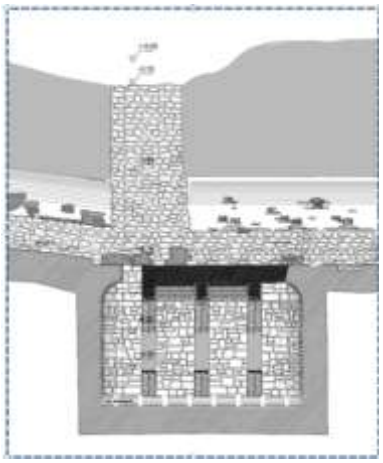

Çizim 6. 23. Hıdırlık Tabyası 2-2 Kesiti (Zağra, H.Ç., 2012) Fotoğraf 6.2. Kuyu

Fotoğraf 6.3. Büyük Topların Atış Alanı (2012) Fotoğraf 6.4. Atık Su Kanalı (2012)

Hıdırlık Tabyanın tasarımına karar verilirken, mülkiyet durumu da dikkate alınmıştır. Özel idareye ait olan yapının bir bölümünün müze bir bölümünün ise özel misafirhane olarak tasarlanmasına karar verilmiş olup Osmanlı Devleti'nin bahçelerinin tarihte önemli bir yeri olduğu için peyzajı da özel olarak tasarlanmıştır. (Ek 6.28. Hıdırlık Tabyası Vaziyet Planı-Peyzaj) Günümüzde farklı fonksiyon verilmiş olması muhtemel olan Tabya, tarafımdan yeni kullanım modeli hem Konaklama hem de Balkan Sanat Merkezi olarak verilmiştir. Yapıda gerçekleşen restorasyon çalışmaları sebebiyle bu alan yaptığım araştırmalar diğer tabyalara da ışık tutmuştur. Yapılan çizimlerde, restorasyon kararları iyice irdelenmiş, daha detaylı bir çalışma yapılmıştır. Nizamiye bölümü, danışma ve personel odalarından meydana gelmektedir. Yıkılan toprak örtü, özgün kotuna getirilerek nizamiye girişinde yer alan asker bekleme noktaları onarılmıştır. Yapının kitabesi tamir edilmiş, eski ve yeni duvar örgüsü arasına farklı bir derz konularak restorasyon tekniği belirtilmiştir.

Çizim 6.24. Hıdırlık Tabyası Nizamiye (Zağra, H.Ç., 2012)

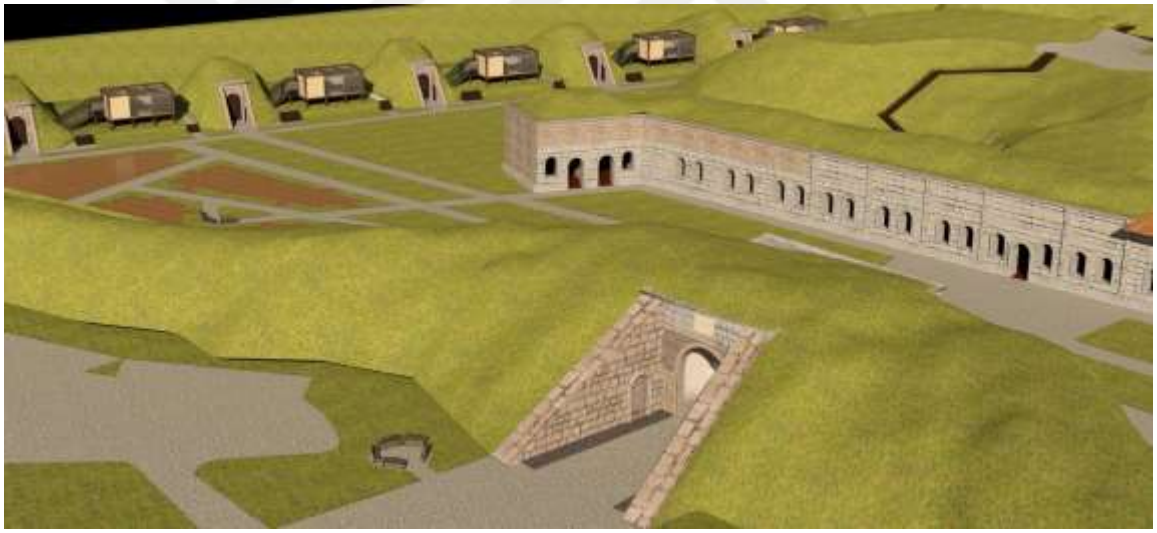

Çizim 6.25. Hıdırlık Tabya Bonetler Karargah ve Avlu (Zağra, H.Ç., 2012)

Yapının Karargah bölümünde bulunan koğuşların bir bölümü müzik kursları, bir bölümü resim atölyesi, bir bölümü takı satış alanları, idari ofisler, kapalı oturma grupları, mutfak ve lavabolar olarak düzenlenmiştir. Yapının sıvaları döküldüğü için, özgün yapı malzemesinin sergilenmesi düşünülmüştür. Duvarların zarar görmemesi adına yapı içine ahşap konstrüksiyon önerilmiş, aydınlatma elemanları bu konstrüksiyonda kullanılmıştır.

Çizim 6.26. İdari Ofis 3 Boyutlu Görseli (Zağra, H.Ç., 2012)

Çizim 6.27. Eğitim ve Seminer Odası 3 Boyutlu Görseli (Zağra, H.Ç., 2012)

Çizim 6.28. Resim Atölyesi 3 Boyutlu Görseli (Zağra, H.Ç., 2012)

Çizim 6.29. Müzik Odası 3 Boyutlu Görseli (Zağra, H.Ç., 2012)

Çizim 6.30. Takı Satış Odası 3 Boyutlu Görseli (Zağra, H.Ç., 2012)

Çizim 6.31. Dinlenme ve Bekleme 3 Boyutlu Görseli (Zağra, H.Ç., 2012)

Çizim 6.32. Restoran 3 Boyutlu Görseli (Zağra, H.Ç., 2012)

Çizim 6.33. Kafeterya 3 Boyutlu Görseli (Zağra, H.Ç., 2012)

Hıdırlık Tabya'nın topçu odaları ise İl Özel İdarenin Konaklama Birimleri olarak tasarlanmıştır. Edirne'ye gelen özel misafirlerin ağırlandığı, Uluslararası Devlet Adamları için v.i.p. olarak düzenlenen odalar hazırlanmıştır. Topçu odasında yatak ve dolap üniteleri yer almış, oturma ve çalışma hacimleri ise top atış alanlarına yerleştirilmiştir. Bu ek yapı yapılırken tamamen ahşaptan imal edilmiş, taşınıp sökülebilir malzeme seçilmiştir. Anıtsal yapının önüne geçmemesi adına sade bir biçimde tasarlanmıştır. (Ek 6.31. Hıdırlık Tabyası Topçu Odası Tasarımı)

Çizim 6.34. Topçu Odası Dış Cephe ve Ek Yapı 3 Boyutlu Görseli (Zağra, H.Ç., 2012)

Çizim 6.35. Ek Yapı İç Tasarım - 3 Boyutlu Görseli (Zağra, H.Ç., 2012)

Çizim 6.36. Topçu Odası İç Tasarım - 3 Boyutlu Görseli (Zağra, H.Ç., 2012)

Çizim 6.37. Topçu Odası İç Tasarım - 3 Boyutlu Görseli (Zağra, H.Ç., 2012)

6.2. BATI CEPHESİ

Batı Cephesi, geçmişte çok aktif bir savunma cephesi olarak kullanılmamıştır. Doğal arazi koşulları nehir ve ormanın bulunması, bu bölgede yapılaşmaya ihtiyaç duyulmadığını göstermektedir. Fakat yapılan literatür çalışmasında bahsedilmektedir. O sebeple bu bölge rekreasyon alanı, ağaçlandırma bölgesi ve günübirlik tesis alanları olarak değerlendirilmiştir. Herhangi bir imar söz konusu olduğunda, Türk Cumhuriyeti kanunlarının; 728 no'lu ilke kararı- Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun Doğal (Tabii) Sitler, Koruma ve Kullanma Koşullarına göre: 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı veya 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı doğrultusunda hazırlanacak projesine göre ilgili koruma kurulundan izin almak koşulu ile halka açık rekreasyon amaçlı günübirlik tesisler (lokanta, büfe, kafeterya, soyunma kabinleri, wc, gezi yolu, açık otopark ve benzeri) ile alanın ve çevrenin özelliklerinden kaynaklanan faaliyetlerin korunması ve geliştirilmesi amacına yönelik yapıların (iskele, balıkçı barınağı, bekçi kulübesi ve benzeri) yapılabileceğine" karar verildiği için bu ilke kararı doğrultusunda tasarım yapılmalıdır.

6.3. GÜNEY CEPHESİ

Cephenin doğal güzellikleri, nehir kenarına yakın olması bu bölgenin özel olarak değerlendirilmesi için olanak oluşturulmuştur. Tasarlanması öngörülen model için iyi bir altlık olmuştur. Sadece tabyalarda tekil olarak değil, tüm tabyaları ve nehir kıyısını dolaşan bisiklet yolu ve yürüyüş parkuru oluşturulmuştur. Edirne kentinde bu şekilde doğal alanlarda oluşturulmuş herhangi bir bisiklet yolu ve yürüyüş parkuru yoktur o sebeple de bu ihtiyacı karşılayacak bir bölge tasarlanmıştır.

Yerli ve Yabancı turistler bölgeyi ziyarete geldiğinde Kuzeybatı Cephesinden Güney Cephesine bağlanacak bir güzergah oluşturulmuştur. Kuzeybatı'da kültürel alanları gezdikten sonra tercih ederlerse güneyde sosyal alanlarda vakit geçirebilecekleri yaklaşık bir gün boyunca nehir kıyısında gezebilecekleri, tabyaların içinde aktivite yapabilecekleri alanlar yaratılmıştır. Güney Cephesi "*Gençlik, Eğitim ve Spor Merkezi"* olarak tasarlanmıştır.

Arda Tabya; sınıra yakınlığı sebebiyle, Uluslararası Kültür Merkezi, Orta Tabya Gençlik Oyun Merkezi, İstasyon Tabya Bisiklet ve yürüme parkurunun Dinlenme Tesisi, Demirtaş Tabya'da Özel Kulüpler ve Dernekler için ofis olarak hazırlanacaktır (Doğa, Spor, vb.,), Bosna Tabya ise Fiziksel Engellilerin Rehabilitasyon Merkezi olarak değerlendirilecektir.

6.3.1. Arda Tabya

Arda Tabya'nın: Yunanistan sınırına yakınlığı sebebiyle Edirne kentine sınır komşusu olan Türkiye, Bulgaristan ve Yunanistan'ın Uluslararası Kültür Merkezi olmasına karar verilmiştir.

Avrupa Birliği'nin sınır ötesi işbirliği "IPA" programını desteklemek ve kültürlerin kaynaşmasını sağlamak adına bu tabyada yabancı dil "Bulgarca, Yunanca ve Türkçe kurslarının yer aldığı eğitim odaları, sosyal alanlar ve kafeler oluşturulacaktır. 01 no'lu mekan turizm tanıtım ofisi, 02 no'lu oda idari ofis – öğrenci kayıt, 03 no'lu karargah binası; derslik, 04 ve 05 no'lu oda kafeterya olarak düşünülmüştür. Tabya'nın avlu kısmı sosyal alanlar olarak kullanılacaktır. (Ek 6.32. Vaziyet Planı), (Ek 6.33. Plan), (Ek 6.34. Koğuş, Bonet, Nizamiye)

6.3.2. Orta Tabya

Günümüzde Askeriye tarafından aktif olarak kullanılmaktadır. Tasarım modelinde, Gençlerin ve çocukların oyun alanları olarak değerlendirilmiştir. Kaykay pistleri, paten alanları ve bir takım oyun aletlerinin kullanıldığı bir Gençlik Merkezine dönüştürülmüştür. Bu verilen fonksiyon sebebiyle hendek özel olarak düzenlenerek kaykay ve paten pistine dönüştürülmüştür. Tartan pistlerde kullanılan pvc içerikli malzemeler kullanılmıştır. Avlu sosyal tesisler olarak kullanılmış, 02 no'lu odaya kafetarya yapılmıştır. 01 no'lu oda kaykay ve patenlerin kiralandığı alan, 03 no'lu mekan ise tuvaletler olarak düzenlenmiştir. (Ek 6.35. Vaziyet Planı), (Ek 6.36. Plan), (Ek 6.37. Koğuş, Bonet, Nizamiye)

6.3.3. İstasyon Tabya

İstasyon Tabya'da 6 adet Topçu Odası ve 1 adet karargah bulunmaktadır. Tabya ufak bir çarşı olarak değerlendirilmiştir. Güney bölgesinde yapılacak olan bisiklet ve yürüme parkurunun dinlenme alanı olarak düzenlenmiştir. İçerisinde lokantalar, kafeler ve bazı spor malzemelerinin satış dükkanları olarak düşünülmüştür. Tabyanın çevresine 10 m. genişliğinde koruma bandı önerilmiştir. Ayrıca ziyaretçilerin gezilebileceği tabyanın çevresinde de 4 m. genişliğinde mıcırlı yollar önerilmiştir.

01 no'lu alan pastane, 02 – 03 no'lu alanlar restoran, 04 - 05 no'lu alan spor malzemesi satış dükkanı, 06 kahveci olarak, 07 no'lu alan kütüphane olarak düşünülmüştür. (Ek 6.38 Vaziyet Planı), (Ek 6.39. Plan), (Ek 6.40. Koğuş, Bonet, Nizamiye)

6.3.4. Demirtaş Tabya

Edirne kentinde çeşitli sosyal gruplar bulunmaktadır. Doğa ve gençlik sporları ile ilgili bazı dernekler ve kulüpler vardır. Bu tarz kulüplerin bir arada toplanması, Edirne için daha pozitif yönde kararlar alınması ve aktivitelerin gerçekleşmesi adına daha iyi bir seçenek olacaktır. Yapı, Karaağaç mevkiine yakın olması sebebiyle de kolay ulaşabilir niteliktedir. Seçilen fonksiyonun gelen turistlerin sahayı rahatlıkla gezebilmesi adına uygun olması gereklidir.

01 no'lu oda Tabya'nın restorasyonu sırasında çıkan materyallerin sergilendiği, restorayon fotoğraflarının yer aldığı bilgilendirme panolarının bulunduğu mekan olarak değerlendirilecektir. 02 no'lu oda Toplantı Odası ve İdari ofis olacaktır. 03 – 04 – 05 no'lu odalar ise kulüp ve dernekler için hazırlanan mekanlar olarak değerlendirilmiştir. (Ek 6.41. Vaziyet Planı), (Ek 6.42. Plan), (Ek 6.43. Koğuş, Bonet, Nizamiye)

6.3.5. Bosna Tabya

Günümüzde Askeriye tarafından aktif olarak kullanılmaktadır. Tabyaların yeni Kullanım modelinde Fiziksel Engelliler için Rehabilitasyon Merkezi olarak tasarlanmıştır. Tabya'nın

avlu bölümü açık yürüyüş parkuru olarak değerlendirilecektir. 01 no'lu Topçu odası, İdare Ofisi ve Tabya'nın ziyaretçiler tarafından görüldüğü mahal olarak belirlenmiştir. 02 no'lu oda Kafeterya ve Mutfak, 03 no'lu oda Fizyoterapist ve doktor odası, 04-05 no'lu odalar Fizik Tedavi odaları, 06 no'lu oda Işınla tedavi odası olarak tasarlanmıştır. Işın odasının iç bölümünün kurşunla kapatılması gerekecektir. Fonksiyon gerekliliği ile ilgili mekanda değişik bir malzeme önerilmiştir bu sebeple gerekli izinlerin alınması gerekemektedir. (Ek 6.44. Vaziyet Planı), (Ek 6.45. Plan), (Çizim 6.46. Koğuş, Bonet, Nizamiye)

6.4. KUZEY DOĞU CEPHESİ

Güneydoğu cephesinde günümüze kadar ulaşan tabya sayısı 12 tanedir. Bu bölgedeki tabyalar çeyrek bir daire üzerinde dizilmiştir. Edirne – Hamzabeyli kapısına giden güzergah üzerinde bulunmaktadır. Gelişmekte olan Kıyık Bölgesi ve Şehir Merkezi ile Kutlutaş Mevkiini bağlayan yeni yol kesişimine de yakın tabyalar vardır. Bu sebeple bu bölge daha çok turizm ve ticareti canlandırmaya yönelip düşünülmüş, Tabyalara buna göre yeni fonksiyon verilmiştir. Her tabya kendi içinde değerlendirilmiştir.

Küçük Taş Ocağı'nın yakınlarında, madencilik yapıldığı için tabya özelliğini kaybetmeye başlamıştır. Gelecekte mülkiyet durumu değişmesiyle; sınır kapısına yakınlığı sebebiyle, çevresiyle birlikte Depo ve Antrepo bölgesi olarak değerlendirilmesi düşünülmüştür. Tabya Binası idari ofisler olarak değerlendirilecektir. Büyük Taş Ocağı Tabya ise günümüze kadar tüm izleriyle ulaşmıştır. Ayvazbaba Tabyası ise izci ve gençlik kampı olarak değerlendirilmiştir. Doğa Güzelliği ve seyir açısından kamp yerine uygundur. Edirne Merkez'inin en iyi şekilde algılandığı ve manzara açısından en önemli tabyalardan bir tanesidir. Bu sebeple, tarihi çevreye uygun, takılıp sökülebilir nitelikte bungalovlar düşünülmüştür. Bağlarönü Tabya mülkiyet açısından askeriyeye ait olduğu için sadece genel koruma planlanmıştır. Ama yine de geleceğe yönelik bir kullanım modeli verilmiştir. Aynı şekilde Hacı Doğan Tabya, Cevizlik Tabya ve Kestanelik Tabya basit onarım yapılarak, korumaya yönelik düzenlenmiştir. Bu alanda mülkiyet durumu değiştiği takdirde geleceğe yönelik master planın da bu dört Tabya ve Tabya Çevresi; Fuar ve

Kongre Merkezi olarak değerlendirilmesi planlanmıştır. Topyolu Tabya ise iş merkezlerine yakınlığı nedeniyle, alışveriş ve ticaret alanı olarak düşünülmüştür. Dört Kaya İstihdam Tabya (Kıyık) Askeriye tarafından müze olarak kullanılmaktadır. Kafkas Tabya konut ve yerleşim bölgesinde yer aldığı için, çocuk oyun ve hobi alanı olarak tasarlanmıştır.

6.4.1. Büyük Taş Ocağı Tabya

Büyük Taş Ocağı Tabya halk arasında Yıldız Tabya olarak da anılmaktadır. Edirne'nin hakim sırtlarında yer almaktadır. Manzara açısından çok güzel bir görüntüsü vardır. O sebeple Edirne'nin Cazibe Merkezi haline dönüştürülmesi uygun görülmüştür. Bu Cazibe Merkezinin içerisinde bilimsel aktivitelerin yanında sosyal içerikli alanlar da yer alacaktır. Edirne kenti merkezine uzak noktada yer alan Tabya'nın sürekli aktif olması açısından spor salonu ve kafeteryalarla, bilimsel aktivite alanları; birlikte değerlendirilmiştir.

01 no'lu karargah ve koğuş bölümü: Spor salonuna dönüştürülmüştür. Cephe pencerelerinde bulunan dolgular sökülerek, lamine cam yapılmış, spor salonu olarak kullanılması adına aydınlık bir ortam yaratılmıştır. İçerisine çeşitli spor aletleri, pilates odaları, bale ve aerobik odaları konulmuştur. Giriş kapısının sağ bölümünde bulunan ıslak hacimler duş ve tuvaletler olarak kullanılması önerilmiştir. Girişin sol bölümünde bulunan çıkıntılı kısımlar ise Vitamin Bar'a hizmet edecek mutfak ve kafeterya olarak düzenlenmiştir.

02 no'lu oda kafeterya, 3-4-5 no'lu topçu odaları kuş bilimi hakkında eğitim verilen ve türlerinin sergilendiği bilgi panoları olan alanlar olarak tasarlanmış her topçu odalarının arasında dürbünlerle gözlem yapılması düşünülmüştür. 6-7-8-9 no'lu topçu odaları yeryüzünde yetişen bitki türlerinin araştırma merkezi olarak kullanılacak, 10-11-12-13 no'lu odalarda özel bitki yetiştirme alanları tasarlanacak bunun üzerine araştırma yapılan bir merkez haline dönüştürülecektir. 14-15 no'lu odalar, merkezin idari ofisleri, 16 no'lu oda ise turistlerin tabyalarla ilgili gezip hakkında bilgi aldıkları, Yıldız Tabya'nın kazısı esnasında çıkan materyallerin sergilendiği ve bu Tabya'nın tarihçesinin yer aldığı bir alan oluşturulacaktır. Tabya'ya ulaşım şehir tur otobüsleri ve bu hatta çalışan, Edirne kentinde

bulunan otobüsler ve şahsi araçlarla sağlanacaktır. Yapının Çevresine koruma bandı yapılacaktır. (Ek 6.47. Vaziyet Planı), (Ek 6.48. Plan), (Ek 6.49. Bonet, Karargah) (Ek 6.50. Koğuş)

6.4.2. Küçük Taş Ocağı Tabya

Edirne'de Hamzabeyli Kapısı açıldıktan sonra, ticaret, ithalat ve ihracat gelişim göstermiştir fakat kente pozitif yönde etkisi olmamıştır. Çünkü araçlar transit bir şekilde şehrin dışından geçmektedir. Bu tabya Edirne – Hamzabeyli yolu üzerinde olduğu için Tabyanın bulunduğu alan Depo ve Antrepoların bulunduğu bir merkeze dönüştürülmesi düşünülmüş, Tabya'da bu merkezin idari ofisi olarak işlevlendirilmiştir.

1 no'lu alan diğer tabyalarda olduğu gibi; kazı sonucu çıkan materyallerin sergilendiği, tabyanın geçmişte nasıl kullanıldığına dair bilgi panolarının olduğu bölüm olarak değerlendirilmiştir. 2 no'lu alan ise danışma ve güvenlik olmuştur. 3 ve 4 no'lu topçu odaları yapılacak olan depo ve antrepo alanlarının kiralanma satılma ofisi (yapılan modelde zaman içerisinde alanın genişlemesi düşünülmüştür) yer alacaktır. 5 ve 6 no'lu odalar ise İthalat ve İhracatla ve ticaretle ilgili seminerlerin ve eğitimlerin verildiği alanlar olarak tasarlanmıştır. (Ek 6.51. Vaziyet Planı), (Ek 6.52. Plan), (Ek 6.53. Bonet, Karargah)

6.4.3. Ayvazbaba Tabya

Ayvazbaba Tabya doğal güzelliklerinin olduğu bir bölgede olması, yapının büyüklüğü ve arsanın biçimlenişi sebebiyle ve Turizmi desteklemek adına, İzci ve Gençlik Kampı olarak düşünülmüştür. Tabyada bulunan odaların bir bölümü konaklama alanı, bir bölümü ise sosyal alanlar olarak değerlendirilmiştir. 1 no'lu alan danışma ve güvenlik, 2 no'lu alan Tabya'nın yeni kullanımına dönüştürülürken çıkan malzemelerin sergilendiği, restorasyon çalışmalarının fotoğraflarının bulunduğu ve Tabya'nın tarihi bilgilerinin yer aldığı bilgi panoları yer alacaktır. 3 ve 4 no'lu odalar eğitmen odaları, 5-6 no'lu odalar market – kafe, 7 no'lu kısım geçit ve sergi alanı, 8 no'lu alan yemek yeme alanı, 9 no'lu alan mutfak ve lavabolar, 10 no'lu alan Eğitim, Seminer ve Simülasyon Odası olarak

fonksiyon verilmiştir. 11-12-13-14-15-16 no'lu odalar konaklama birimi olarak, hendekler çadır kampı şeklinde düzenlenmiştir. Tabya çevresi, koruma bandı yapılarak tarla bölümlerinden ayrılmıştır. İç avluda ise izcilik ile ilgili faaliyetler yapılacaktır. (Ek 6.54. Vaziyet Planı), (Ek 6.55. Plan), (Ek 6.56. Koğuş, Karargah), (Ek 6.57. Nizamiye, Bonet)

6.4.4. Bağlarönü Tabya

Günümüzde Askeriye tarafından kullanılmaktadır. Gelecekte ateşli silahların ve tahkimat sistemlerinin gelişiminin anlatıldığı müze olarak değerlendirilmesi düşünülmüştür. 1 no'lu alan simülasyon odası ve video gösterileri, 2 no'lu alan güvenlik ve danışma (müze giriş), 3 ve 6 no'lu oda silahların gelişimini gösteren bilginin ve görsellerin buluğu alan, 4 ve 5 Tahkimatların gelişimini gösteren bilgi panolarının bulunduğu ve sesli anlatım yapılan alanlar olacaktır. Tabya avlusunda, yer yer kiokslarla: Savaşların anlatımı, bazı video gösterimleri olacaktır. (Ek 6.58. Vaziyet Planı), (Ek 6.59. Plan), (Ek 6.60. Nizamiye, Bonet)

6.4.5. Ayvalık Tabya

Ayvalık Tabya günümüzde Cezaevi sınırlarında yer almaktadır. Bu sebeple yeni kullanım modelinde Turizm, Ticaret ve Tarım modelinin dışında Açık Cezaevinde ne gibi işlevler verilebileceği konusu değerlendirilmiştir. Günümüzde turistlerin bu alana girmesi mümkün değildir. O sebeple Cezaevinin ön ve arka kapısında tabyaların 3 Boyutlu ve 2 Boyutlu görsellerinin bulunduğu tanıtım panoları yer almalıdır. Turun devamlılığı açısından bu panolar önemli olacaktır. Bu Tabyada orada bulunan kişilerin meşgul olmaları için el sanatları ile ilgilenmeleri adına aktivite odaları yer alması planlanmıştır. 1 ve 2 no'lu odalar örgü işleri ile sepet örme vb. aktiviteler, 3-6 no'lu odalarda Edirne'nin ünlü sabunlarının yapıldığı atölyeler, 4-5 no'lu odalar dinlenme ve kitap okuma odaları olarak düşünülmüştür. (Ek 61. Vaziyet Planı), (Ek 6.62. Plan), (Ek 6.63. Nizamiye, Bonet)

6.4.6. Hacıdoğan Tabya

Hacıdoğan Tabya'da, Ayvalık Tabya gibi Açık Cezaevi'nin içinde yer almaktadır. Bu Yapının içerisinde de, kişilerin sanatsal yanlarını ortaya çıkaracak bazı eğitim odaları düşünülmüştür. Gelecekte cezaevi mülkiyetinden çıkarıldığında, verilen fonksiyonun sürdürülebilir olması gerekmektedir. Cezaevinde çalışanların, cezalıların da kullanabileceği mekanlar tasarlanmıştır.

01-02 no'lu odalar kitap okuma ve stranç - go gibi oyunların oynandığı alanlar, 3-6 no'lu odalar resim atölyeleri, 4-5 no'lu odalar ahşap atölyeleri olarak değerlendirilmiştir. (Ek 64. Vaziyet Planı), (Ek 6.65. Plan), (Ek 6.66. Nizamiye, Bonet, Karargah)

6.4.7. Cevizlik Tabya

Cevizlik Tabya güneyinde yer alan Kestanelik ve Yıldız Tabya ile birlikte Fuar ve Kongre Merkezi'nin çekirdeklerini oluşturması hedeflenmiştir. Edirne kenti günden güne gelişmekte olan bir kenttir. Bunun yanında: sınıra yakın olması, Tarihsel ve Kültürel hazinelerin şehirde yoğun bir şekilde yer alması Fuar ve Kongre turizmine uygun bir şehir olduğunu göstermektedir. Kullanım modelinde, bu fonksiyonun bu alana verilmesindeki en büyük etmen şehre yakın ama bir o kadar kopuk olmasıdır. Bu tarz kongre ve fuar alanları esnekliğe sahip alanlarda oluşturulmalıdır. Çünkü zamanla kapasiteleri artan alanlardır.

Bu verilen fonksiyonda Cevizlik Tabya, Fuar ve Kongre Merkezi için yapılması gerekli olan Otel'in Alışveriş Merkezi olarak kullanılması yapılan fizibilite çalışması sonucunda uygun görülmüştür. 1 no'lu oda, her ne kadar otele ait bir işlev verilse de dışarıdan gelecek turistlere yönelik de ufak çaplı bir tanıtım müzesi şeklinde düşünülmüştür. 2 – 3 - 4 no'lu odalar Kıyafet Satış dükkanları, 5 no'lu topçu odası kuaför, 6 no'lu topçu odası doğal sabun ve şifalı bikilerin satış ofisi olarak yeni kullanım modeli oluşturulmuştur. (Ek 67. Vaziyet Planı), (Ek 6.68. Plan), (Ek 6.69. Nizamiye, Bonet)

6.4.8. Kestanelik Tabya

Fuar ve Kongre Merkezinin Banka şubelerinin toplu halde bulunduğu bir ada şeklinde düşünülmüştür. Bu Tabyanın girişinde bulunan 01-02 no'lu odalarda, turistlerin gezebilmeleri adına çıkan malzemelerin sergilendiği, restorasyon çalışmalarının fotoğraflarının bulunduğu ve Tabya'nın tarihi bilgilerinin yer aldığı bilgi panoları yer alacaktır. 03-04-05-06 no'lu odalarda bankalara ait ufak şubeler düşünülmüştür. 07 no'lu karagah ise idari ofis olarak düşünülmüştür. Bu bölgenin bankalar adası olmasının en büyük sebebi: o bölgenin gittikçe geliştiği gözlenmiştir. Ayrıca Uluslararası düzeyde bir Fuar- Kongre Merkezi olması için birçok ticari faaliyete cevap vermesi de gerekmektedir. Bunun yanında Tabyanın biçimlenişi bu şekilde fonksiyon verilmesine uygundur.

Fuar binaları tarihi yapıya uygun bir şekilde, bu tabyanın çevresinde geliştirilecektir. Güneyinde bulunan Yıldız Tabya'ya kadar ulaşacaktır. (Ek 70. Vaziyet Planı), (Ek 6.71. Plan), (Ek 6.72. Nizamiye, Bonet, Koğuş)

6.4.9. Yıldız Tabya

Yıldız Tabya yol kesişimlerinin güneydoğusunda yer almaktadır. Kongre ve Fuar Merkezinin Kongrelerin yapılacağı konferans salonları bu bölgede yer alacaktır. Yıldız Tabya ise kongre binalarının yönetim merkezi ve seminer odaları olarak kullanılacaktır. Tabya'nın nizamiye (1 ve 6 no'lu odalar) bölümü tüm tabyalarda uygulanan ufak çapta bir müze niteliği taşıyacak, yapılan kazı çalışmaları, restorasyon uygulamaları ve tabyanın tarihçesinin yer aldığı bilgi panoları olacaktır. 3 no'lu oda idari ofis olarak değerlendirilecektir. 2 – 4 – 5 no'lu odalar 15 m^2'dir. Eğitim odaları olarak kullanılacaktır. (Ek 73. Vaziyet Planı), (Ek 6.74. Plan), (Ek 6.75. Nizamiye, Bonet, Karargah)

6.4.10. Kimya Tabyası

Kimya Tabya Fuar ve Kongre alanının restoranlar bölümü olacaktır. Kapalı alanlar dışında açık alanlarda da restoranlar yer alacaktır. Topçu odalarının aralarına açılır kapanır de monte çatı elemanları konulacaktır. 01-02 no'lu odalarda, turistlerin gezebilmeleri adına, çıkan malzemelerin sergilendiği, restorasyon çalışmalarının fotoğraflarının bulunduğu ve Tabya'nın tarihi bilgilerinin yer aldığı bilgi panoları yer alacaktır. 03-04-05-06 no'lu odalar restoran olarak kullanılacaktır. (Ek 6.76. Vaziyet Planı), (Ek 6.77. Plan), (Ek 6.78. Nizamiye, Bonet,)

6.4.11. Kıyık Tabyası

Günümüzde askeri müze olarak kulanılmaktadır. Yapılan tasarım modeline uygun olduğu için mevcut fonksiyonu ile değerlendirilmiştir. Yapının restorasyon esaslarına göre onarılmayan alanlarının yeniden gözden geçirilmesi uygun olacaktır.

6.4.12. Kafkas Tabyası

Kafkas Tabya Edirne kentinin yeni yerleşim bölgesinde yer almaktadır. Yakınında yapay gölet ve park alanı yer almaktadır. O sebeple çevresi emsal alınarak Kafkas Tabyasında hem kültür hem de eğlence mekanı olarak değerlendirilmiştir.

Kuzey doğu cephesinde, turun bitiş noktasıdır. O sebeple 01 no'lu odanın bir duvarında tüm tahkimatların yer aldığı büyük bir harita, diğer duvarında ise Edirne'nin tarihi eserlerinin yer aldığı harita olacaktır. Tabyaların gezisini tamamlayan turistler için, diğer eserleri görmeleri için bir yönlendirme olarak düşünülmüştür.

02 no'lu oda tabyanın idari ofisi, 03 no'lu oda çocuk oyun alanı, 04 no'lu oda ebeveynler için dinlenme ve sohbet mekanları, 05 no'lu oda ufak çapta bir kütüphane, 06 no'lu oda çocukların el işi, boyama, maket yaptıkları oda olarak değerlendirilmiştir. (Ek 79. Vaziyet Planı), (Ek 6.80. Plan), (Ek 6.81. Nizamiye, Bonet, Karargah)

6.5. YENİDEN KULLANIM ÖNERİSİNDE RESTORASYON KARARLARI

Tabyaların yapım sistemi temel olarak birbirnin aynıdır. Yapılacak olan restorasyon çalışmasında: İlk olarak Dünya'da kabul görmüş koruma kuramları – Venedik Tüzüğü ve Carte Del Restaure ve ülkemizde geçerli olan 2864 sayılı Koruma Kanunu esasları ilke kararları olarak kabul edilmiştir. Ayrıca yapıların günümüze ulaşmış, tarihi kimliğinin öğelerini oluşturan; mekansal, biçimsel, yapısal özellikleri ve çevre içindeki özgün konumuna dikkat edilmiştir.

Yapıların yıkılmadan korunmaları esas alınmıştır. Tarihi değer taşıyan ekleri korunmuştur. Yeni işlev verilen yapılarda yapılacak eklerin niteliği ve tarihi yapıyla bütünleşmesi bir tasarım sorunu olarak avan proje niteliğinde hazırlanarak Koruma Kurulunun görüşüne sunulmalıdır. Yeni olmuş fakat varlıkları bilinen yapı öğelerinin bütünleşmesi, gerekli araştırmalara dayanmak koşulu ile koruma kurulunun onayına sunulmalıdır. Bütün onarımlarda restorasyon projesine temel olacak restitüsyon çalışmaları esas alınmıştır. (Mehmet Selami'ye ait 1895 senesi haritaları, Fransız Askeri Dergisinin Çizimleri 1913-1914) Hıdırlık Tabya'nın nizamiye bölümüne ait detaylı çizimlerinde tercih edilen restorasyon teknikleri, diğer tabyalarda da baz alınmıştır. (Çizim 6.39.)

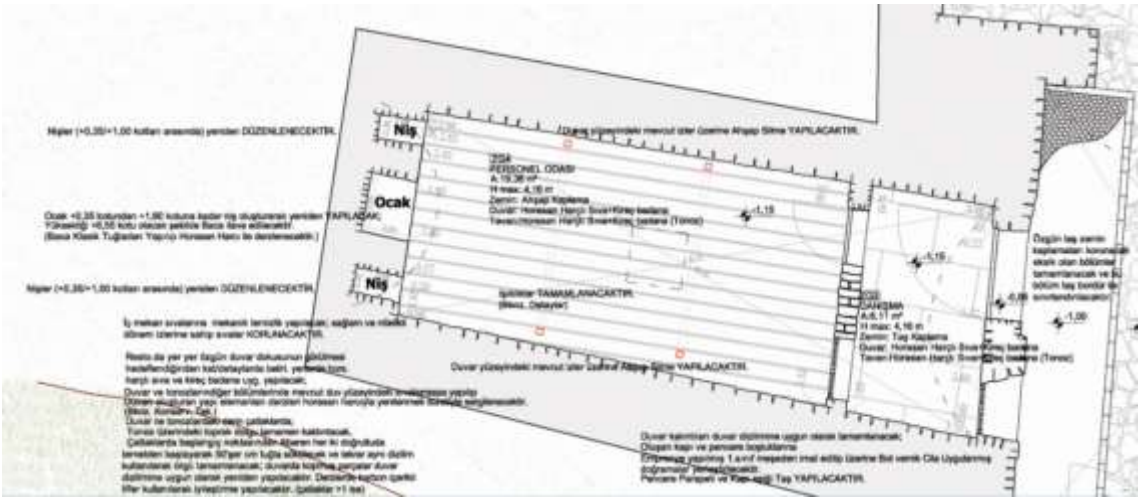

Çizim 6.38. Hıdırlık Tabya Nizamiye detaylı çizimi ve Restorasyon kararları(Zağra,2012)

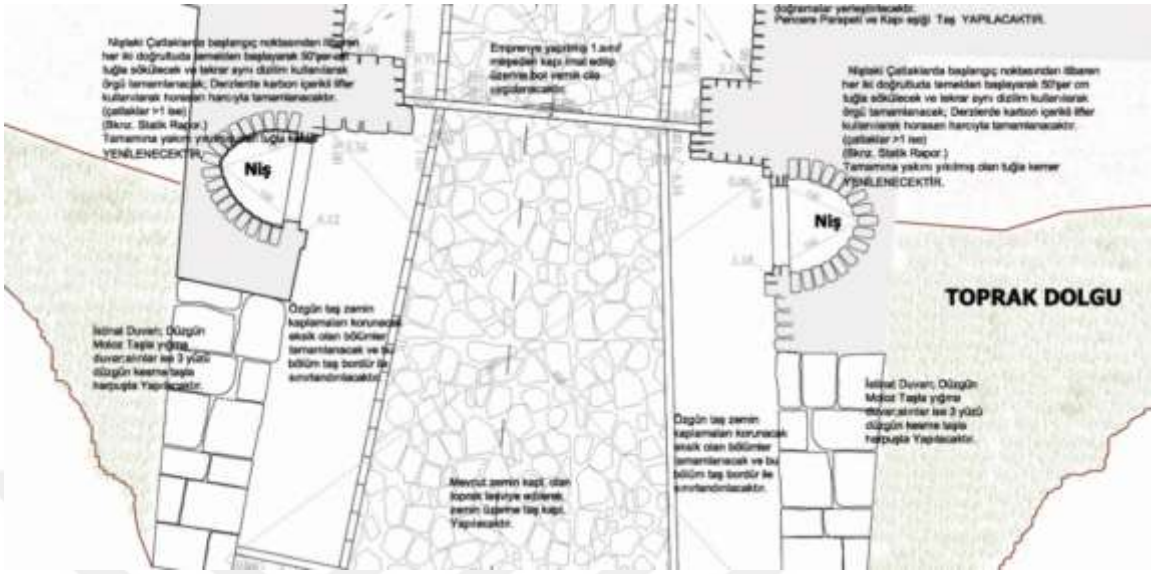

Çizim 6.39. Hıdırlık Tabya Nizamiye girişi detaylı çizimi ve Restorasyon kararları(Zağra,2012)

Genel olarak tüm tabyalarda ilk olarak yapıların mevcut durumları korunarak, eksik malzemelerin orijinal malzeme ile tamamlanmasına karar verilmiştir. Örnek olarak topçu odalarında toprakları tutan payandaların çoğu zamanla yok olmuştur. Onların tamamlanması için yapıdaki izler ve tarihi araştırmada bulunan benzer biçimlenişlere göre tamamlama yapılmıştır. Örnek olarak Aynalı Tabya'nın bonetlerinin nasıl tamamlandığını ve nasıl belirlendiği gösterilmektedir. Yapıdan gelen izler 1. Öncelik olarak esas alınmıştır. Kaynaklarla desteklenerek kesin sonuç elde edilmiştir (Fotoğraf 6.7.) fakat tüm topçu odalarındaki toprağı tutan payandaların biçimlenişi aynı şekilde değildir. Bazı topçu odalarında sağa ve sola (Fotoğraf 6.8.) doğru bazılarında bütünüyle öne doğrudur. Bunun sebebi kullanılan topların büyüklüklerine göre topçu odalarının arasında kalan kısımların yükseklikleri ve siper duvarlarının etken olduğunu düşünülmektedir.

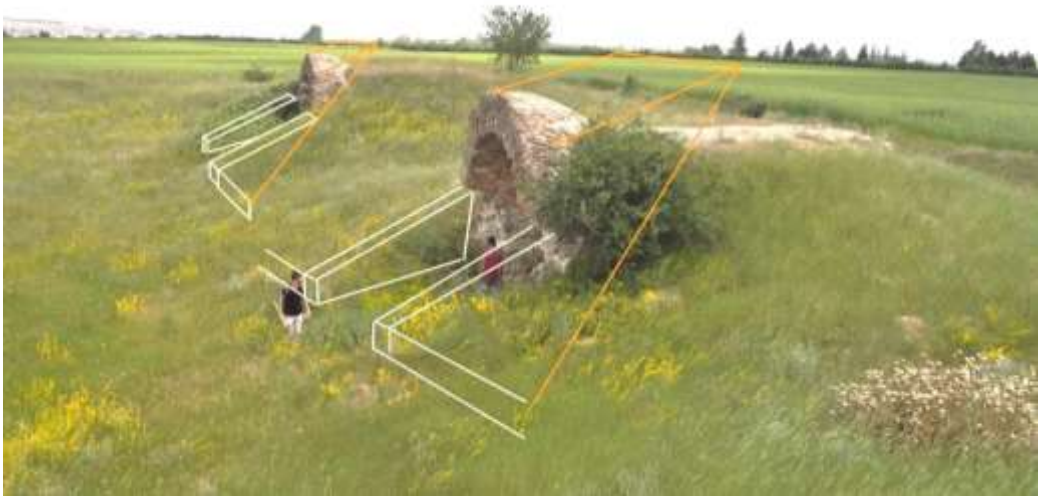

Fotoğraf 6.5. Aynalı Tabya Topçu Odaları(Zağra,2012)

Fotoğraf 6.6. Karagöz Tabya Topçu Odaları(Zağra,2012)

Topçu odalarının hepsi tuğla beşik tonozdan oluşturulmuş. Üzengi noktalarında moloz taş duvardan meydana gelmektedir. O sebeple özgün tuğla malzeme ile çatıları onarılarak üzerine, mevcut toprağın analizi yapılarak yeniden serilecektir. Beden duvarlarında çatlaklar varsa epoksi ile tamir edilecek eğer bu çatlakların büyüklüğü 10 cm'i geçiyorsa çürütülerek aynı yapı malzemesi ile tamamlanacaktır. Topçu odalarında bulunan ocaklar ve bacalar tamir edilecek, tüm havalandırma kanallarının içleri açılacaktır. Beden duvarlarının içlerinde ahşap hatıllardan çürümüş olanlar değiştirilecek, zemin özgün kotuna getirilerek beden duvarlarının zeminde genişlemiş

olan çıkmalarının üzerine ahşap hatıllar atılarak üzerine 5 cm'lik kaplama tahtası ile döşeme yapılacaktır. Avlu kotundan, topçu oda içlerine geçişte kullanılan basamakların eksikleri tamamlanmış, yerinde mevcut olmayalar yeniden yapılmıştır. Basamaklar doğal taş malzemeden yapılmıştır.

Topçu odası arasında kalan alanlar ilk olarak temizlenecek, orijinal kotuna getirilecek, toprak olanlara sıkıştırılmış toprak yapılarak, set duvarları örülecektir. Bazı tabyalarda bu top atış yerleri, topun döner bir mekanizmaya sahip olması adına taş döşeme yapılmıştır. Çizilen restorasyon projelerine göre taş döşeme yapılacaktır.

Bazı Tabyalarda (basık beşgen ve altıgen tipi olan) karargah iki ucu açık 'U' şeklindedir. Dairesel planlı tabyalarda ise nizamiyenin tam karsısında kapısı bulunan, merkezden 90 derece dik uzanmaktadır. İki ucu açık 'U' şeklinde olan tabyalarda genel olarak moloz taş ve tuğladan oluşmuş cephenin üzerinde kaplama taşı kullanıldığı hem yapıdaki izlerden hem de eski fotoğraflardan anlaşılmaktadır. Bu kaplamanın üzerinde silme taşları mevcuttur. Kapı ve pencerelerde doğal taştan söve bulunmaktadır. Tüm cepheler bu şekilde tamamlanacaktır. Dairesel Tabyaların Karargahları geniş bir beşik tonozun içine yerleştirilmiştir. Ön cephelerin tamamı moloz tuğladan oluşturulmuştur. Bazılarını kapılarının haricinde, pencereleri de bulunmaktadır. Yapının izlerine bakılarak tamamlama yapılmıştır.

Tabyalarda kullanılan tüm kapı ve pencere doğramaları meşe kerestesinden imal edilmesi önerilmiştir. Döşemelerde kullanılan kereste de aynı şekilde meşe kerestesinden yapılmıştır. Islak hacimlerde kullanılması düşünülen malzeme ise traverten taşı görünümlü seramik olarak tasarlanmıştır. Mevcutta bulanan bazı tuvalet elemanları korunarak eksik olanlar yeni malzemelerle tamamlanmıştır.

Tabyalarda çevre düzenlemesinde mülkiyet durumunun da yeniden gözden geçirilmesi gerekecektir. Günümüzde tarlalar tabyaların hendeklerine kadar ulaşmıştır. Tabyaların Nizamiye girişlerinde büyük toprak bir yükseklik mevcuttur. Bu yükseklik tabyanın görülmesine engel olmaktadır. Hendeklerin çoğu günümüzde kaybolmuştur, yapılan çizimlere göre hendekler belirlenebilir. Tüm Tabya çevresine koruma amaçlı 6 mt'lik

koruma yeşil bandı yapılarak, 4 mt. genişliğinde mıcır serilmiştir. Yükseltilmiş giriş tepelerine bayrak konulmuştur. Tüm tabyalarda bilgilendirme panosu, otopark, durak yapılmıştır.

Avlu içlerinde mıcır yollar devam ettirilerek yürüyüş yolları yapılmıştır. Boş kalan alanlarda toprak serilmiş, üzerlerine çim ekilmiştir. Yer yer ahşaptan oturma grupları konulmuştur. Tabya içlerine yönlendirme tabelaları yerleştirilmiştir. Bazı tabyalarda dekovil hattı tabya içine kadar geçtiği için, büyük tabyaların nizamiye odaları aralarında taş döşeme kalıntıları mevcuttur. Bu sebeple o tabyalar da özgün malzeme kullanılarak tamir edilmiştir.

6.6. DÜNYADAN TABYALARIN KORUNMASI İLE İLGİLİ ÖRNEKLER

Günümüze kadar; Savaş yapıları, tarihten ibret alınması gereken alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ya müzeye dönüştürülmüş ya da Savaşın yeniden içinde yaşatıldığı alanlar olarak tasarlanmıştır. Bu durum, Sosyo-Kültürel açıdan insanların uzaklaşmasına, psikolojik açıdan geçmişin hatırlanmasına sebep olabilir. Dünyada az da olsa farklı amaçlar için kullanılan tabyalar bulunmaktadır. Asıl sorun, dünyanın daha iyiye gitmesi için bu tarz yapıların belki de tarihten bir takım dersler çıkartılması için belli bölümlerinde tarihin anımsatıldığı fakat savaşın yaşatılmadığı alanlar olarak yeni fonksiyon verilmelidir.

Edirne'de Tabyaların kullanıma modeline karar vermeden önce; Avrupa'da Fransa ve Almanya ülkesinde yapılan bazı restorasyon modelleri incelenmiştir. Metz kentinde; Modern tahkimatların olduğu dönemden kalan, Maginot Hattında müzeler vardır. Ne yazık ki Moselstellung sadece iki müze bulunmaktadır. Tahkimat Grubu l'Aisne (Wagner Tabyası), güneyinde Metz ve Tahkimat Grup Guentrange (Oberguentringen Tabyası) yanındaki Thionville - ziyaretler için açılmıştır. Tahkimat Grup d'Illange (Feste Illingen), ayrıca Thionville, son zamanlarda bir açık hava Müzesi dönüşmüştür.[63]

Fotoğraf 6.7. Wagner Tabyası[71]

Koenigsmaker Tabyası, her zaman gazilerin ve onların ailelerinin ilgi odağı olmuştur. Bu tabyada yılın bazı dönemlerinde anma törenleri gerçekleşmektedir. Araziye ulaşım tehlikeli olduğu için Tabyada düzenlemeler yapılarak Mosselle Vadisi'nin de izlenebileceği bir alan düzenlenecektir.[63] Verdun- Tabya Vaux, Müze olarak düzenlenmiştir ve savaş esnasındaki dönem canlandırılmıştır. Tahkimatın çoğu bölümü restorasyon yapılmadan korunmuştur. Beton güçlendirmeler, ateş izleri, paslanan metal malzemeler sadece korunarak konservasyon yapılmıştır. Bazı bölümlerinde mankenler kullanılmıştır. Yapıda aydınlatma yapılarak müze olarak kullanılmaktadır.

Fotoğraf 6.8. Tabya Vaux Tabya Galerisi[72]

Fotoğraf 6.9. Tabya Vaux Kışla Binası[72]

Fotoğraf 6.10. Revir (2014)[72]

Fotoğraf 6.11. Bağlantı Ağı (2014)[72]

Fotoğraf 6.12. Koğuş (2014)[72]

Verdun Citadella Tabya, savaş yıllarındaki canlandırma yapılarak restore edilmiştir. Yapıya çok fazla müdahale yapılmamıştır. Dekovil hattı net bir şekilde tabyaların içine kadar getirildiği dikkat çekmektedir. (F. 6.15-6.16)

Fotoğraf 6.13. Yemekhane (2015)[72]

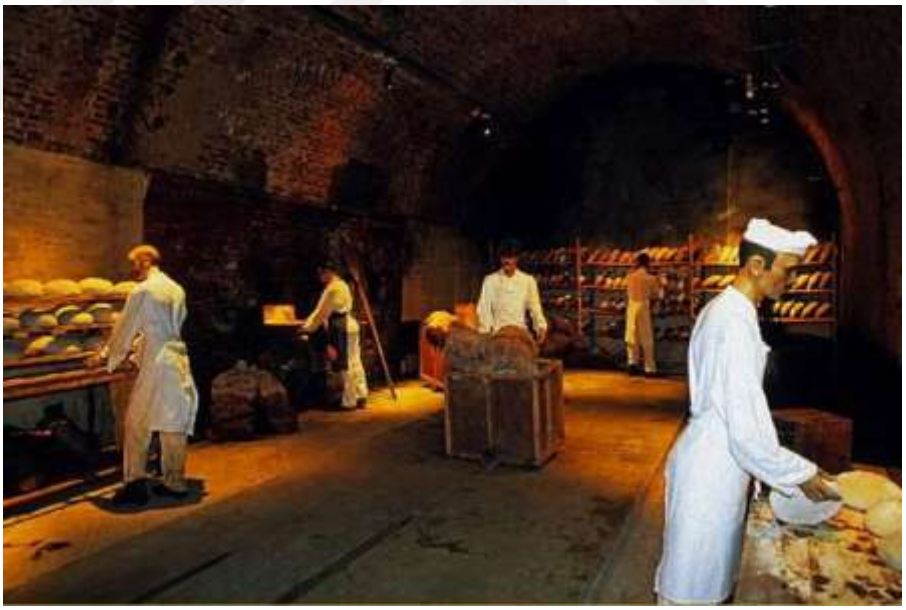

Fotoğraf 6.14. Mutfak (2015)[72]

Saint Eynard Tabyası, sosyal aktivitelerin düzenlendiği, tarihle ilgili seminerlerin yapıldığı, sanat eserlerinin sergilendiği çok amaçlı bir kültür merkezine dönüştürülmüştür. Ayrıca içerisinde bir restoran da bulunmaktadır.(F. 6.17-6.18)

Fotoğraf 6.15. Karargah ve Koğuş önü eski araba sergisi (2014)[71]

Fotoğraf 6.16. Restoran (2014)[71]

Ducrot Tabyası'nda sadece koruma yapıldığı görülmektedir ve ziyaretçilerin rahatlıkla gezebilmesi için aydınlatma yapışmıştır. Sade bir müzeye dönüştürülmüştür. Doğa Sporları ile ilgilenen ve doğa meraklılarının gezi alanı haline gelmiştir. (F. 6.19-6.20)

Fotoğraf 6.17. Ducrot Tabyası[73]

Metz'de yer alan Fermond Tabyası ise birçok aktivitenin yapıldığı alan olarak kullanımaktadır. (F.6.20-6.21-6.22)

Fotoğraf 6.18. Fermond Tabyası [74]

Fotoğraf 6.19. Fermond Tabyası [75]

Fotoğraf 6.20. Fermond Tabyası [76]

BÖLÜM 7

SONUÇ

Avrupa'da, 13. ve 14. Yüzyıl'da barutun kullanıma başlamasıyla, ateşli silahların gelişim süreci başlamıştır. 16.Yüzyıl'da Avrupa'nın hakim sınıfları top ve tüfeği savaşın esas aracı olarak kabul etmiştir. Bu Yüzyıl'da askerlerin eğitimi de sürece uygun şekilde zorunlu kılınıp, savunma sistemleri yeniden düzenlenmiştir. Yüzyılın ortalarında savaş alanında topçu birliklerinin hareketli ve topların hafif olması; süvarilerin seyrekleşmesine, hareket yeteneği olan silahlı piyadelerin artmasına sebep olmuş, düzenli topçu birlikleri önem kazanmıştır. 18. Yüzyıl'da orduda atlı topçu birlikleri geliştirilip, bu birlikler hızlı mobilize olarak cephedeki önemli yerlerde küçük bataryalar kurup, noktasal savaşlar başlatabilmiş, hareket kabiliyeti nedeniyle bataryaların pozisyonu değiştirilebilmiştir. 1800 yılların sonlarında, yivli silahların kullanıma başlamasıyla; silahların menzil ve tahribat gücü artmış, mekanik olarak da gelişimi devam etmiştir: Ateşli silahların arkadan yükleme, geri tepme mekanizmalarındaki gelişmeler, dumansız barut ve picric asidin icadı ile zaman gecikmeli ve top mermilerinin kullanıma girmesi, Silah teknolojisini doruk noktasına ulaştırmıştır.

Tahkimatlar 17. Yüzyıl.'a gelinceye dek kale mimarisi olarak devam etmektedir. Tabyaların oluşum prensipleri, 15. Yüzyıl. kalelerin gelişiminin temel prensipleri üzerine inşa edilip geliştirilmiştir. 15. Yüzyıl. ortalarında, top teknolojisinde gerçekleşen değişim tuğla ve taş duvarlarını tahrip edecek güce ulaşmıştır. Bu sebeple tahkimatların modifikasyonu yapılmış, defans hattındaki silahlandırma geliştirilmiştir. 16. Yüzyıl.'da modern kalıcı tahkimatların elamanları profil olarak tamamlanmıştır. 17. Yüzyıl.'a gelindiğinde kalıcı tahkimlerin en temel sistemi

Vauban olmuştur. Bu sistemin en önemli kurgusu; nehirleri ve doğal engellerin kullanıldığı; kalelerin bir hat üzerinde dizildiği ve bu hata destek olan paralel bir savunma hattı olmuş, kalelerin temel planlama prensipleri de Vauban sistemiyle birlikte değişiklik göstermiştir. Hendekler iki adet yapılmış, her bir hendeğin ön ve arka bölümüne siperler ve toplar yerleştirilmiştir. Vauban Sisteminde kullanılan barut odaları ahşap kalaslarla oluşturulmuş strüktüre sahiptir. Bu kalas örtünün üzerinde ağaçlık, onun üzerinde de toprak dolgu bulunmaktadır. Bu sistem Edirne ve Çatalca'da bulunan topçu odalarında da kullanılmıştır. Ülkemizdeki örneklerdeki tek fark beden duvarlarının taş ve tuğladan oluşması ve bu duvarlarda havalandırma kanallarının bulunmasıdır.

Vauban Sistemi'nden, şehir savunma sistemine kadar: Montalembert, Carnot, Prusyan, Chasseloup, Dufour ve Choumara tahkim sistemleri kullanılmıştır. 17. Yüzyıl.'ın ortalarında, kenti savunmak için kent merkezinden 4 km. uzakta tahkimlerin inşası başlamıştır. 1871'den sonra Fransa'da Sere de Riviers adında bir sistem geliştirilmiştir: Şehri çevreleyen ve merkezden 6-9 km. uzaklıkta bulunan bir tabya halkasından oluşan tabyalar, birbirine karşılıklı destek verme özelliğine sahiptir ve saldırıları bastırabilmeleri açısından birbirlerinin menzilleri içindedirler. Edirne Tahkimatları da bu prensiple oluşturulup geliştirilmiştir.

Ateşli silah teknolojisindeki büyük gelişme sonucunda mevcut tahkimlerin direniş gücü yetersiz kalmış, 1885 yıllarında tahkimlerde modern güçlendirmeler yapılmıştır. Topçu odalarının beden duvarları sağlamlaştırılmış, tonozların üzerine çimento esaslı harç dökülmüş bazı tahkimlerde kıvrımlı çelik zırh kullanılmaya başlanmıştır. Tahkimlerin gelişimini tetikleyen en önemli etken ateşli silahların gelişimi olmuş, savaşan toplumlar birbirleri ile etkileşim içinde oldukları için aynı dönemde yapılan tahkimler birbirleri ile benzerlik göstermiştir. Savaşlarda başarılı olan tahkimatları oluşturan subaylar, başka bölgelerde askeri dersler vermiş ve tahkimlerin planlanmasında önemli rol oynamıştır.

Osmanlı Devleti'nin 1828-29 yıllarında yaşadığı Osmanlı ve Rus Savaşında önemli kuşatmalar yaşanmıştır. Tuna nehri doğal bir engel olmuş, yapılan tahkimler üzerinde

çok düşünülmeden ve önemsenmeden toprak olarak inşa edilmiştir. Tüm yetersiz tahkimlere rağmen, Türk ordusu alışılmışın dışında önemli bir direnç göstermişlerdir. 1854 savaşı ile birlikte, ağır silahların önden yükleme dönemi sona ermiş ve kesintisiz tahkim sistemleri değer kazanmaya başlamıştır. Bu dönemde yaşanan önemli kuşatmalar, operasyonlarındaki savunma tarafının detaylı bir şekilde incelenmesini etkinleştirmiştir.

1877-78 Osmanlı-Rus Harbi geçmişte eşi benzeri olmayan taktik esaslarına dayanmaktadır. Geniş ölçekli siperlerin, uzun saha tahkimlerinin ilk olarak kullanıldığı savaş niteliği taşımaktadır. Edirne kentinde Bluhme Paşa tarafından yapılan tahkimler Balkanlarda yapılan tahkimlere göre strüktürleri çok sağlam, araziye müthiş uyumlu ve muazzam orjinallik gösteren yapılardır. Benzer tabya uygulamaları Büyükçekmece savunma hattında da yapılmıştır. 1877-78 Rus-Türk savaşı sona erdiğinde Edirne, Kırklareli ve Çatalca'nın yeniden tahkim fikri ortaya atılmıştır. Ateşli silahlarda gerçekleşen teknolojik gelişmeler, tabyalarda yeni malzeme kullanımını ve tahkim sistemlerinin kentin 9 km. uzağında yapılması fikrini ortaya çıkarmıştır. Fransa- Prusya savaşında başarılı tahkimler yapan Goltz Paşa Edirne'nin tahkimlerinin yenilenmesi için, arazide önemli çalışmalar yapmıştır. Silahların menzilleri ve topların içeriklerinin değişmesi; tabyaların üst örtülerinde betonun ve çeliğin kullanılmasını ve tabyaların ileri mevzilerinde betondan yeni bataryalar inşasını gerektirmiştir. Edirne kentini çepeçevre savunmak için, geçmişte kullanılan tabyalara ek olarak 5 adet daha tabya eklenmiş, tabyaların ileri savunma hatlarına betonarme piyade siperleri yapılarak bölge güçlenmiştir. 1912 Balkan Savaşında Edirne tahkimlerindeki savunma ve direniş, Bulgar ordusu'nun İstanbul'a kadar gelmesine engel olmuştur.

19. Yüzyıl. sonları Amerika ve Avrupa'da tahkim inşaları da Osmanlı topraklarında olduğu gibi ciddi gelişmelere sahne olmuştur. Amerika'da yaşanan iç savaş neticesinde oluşturulan geçici toprak tahkimlerin yerini, 1860'lı yıllarda kalıcı, kargir sistemden oluşturulmuş barut depoları almış ve önemli silahlar kullanılmaya başlamıştır. Ateşli silah teknolojisi ve Tabya mimarisindeki gelişmenin en önemli etkileri Avrupa'da görülmüştür. Tahkimat mühendisliğinin gelişmesini sağlayan

unsur parça tesirli topların menzili ve vuruş hassasiyeti ve fişek içerisinde sıkıştırılabilen patlayıcı madde miktarı arttırıldı bu da yok edici gücün artmasını sağladı. Bronz fişek kabukları çelikle değiştirildi Barutun yerini tabyalardaki yıkıcı etkisi ve patlayıcı gücü daha fazla olan melenit aldı. Yüksek patlayıcılı mermiler, zaman gecikmeli fişeklerle doldurulduu, merminin toprağın derinliklerine kadar girmesi sağlanarak taş ve tuğla yapılar patlatıldı. Avrupa'nın savaş mühendisleri deneyler sonucunda; yüksek patlayıcılar karşısında korunmayı, beton barınaklar ve çelik zırhlarla kullanarak sağladı.

Edirne Tahkimleri ateşli silah ve tabya teknolojisinin gelişimine uygun şekilde tasarlanmıştır. 1877-78 yılında 24 adet tabya kentin 500 m. İle 6 km. arasındaki uzaklıklara yerleştirilmiştir. Bir daire şeklinde kentin etrafını çevrelemektedir. Çoğu tabyada, daha kolay inşa edilen dairesel plan tercih edilmiştir. Beşgen ve altıgen formda olan tabyalarda daha fazla fonksiyon bulunmaktadır. Genellikle komuta merkezi olarak tasarlanmış olduğu görülmektedir. İçlerinde büyük koğuşlar, karargah odaları, mutfak ve lavabolar yer almaktadır. Tüm tabyalar birbirlerini destekler şekilde, birbirlerinin menzili içindedir.

Gerekli koşullarda saldırıları bastırabilme özelliğine sahiptir. O sebeple dönemin ateşli silah menzilinin uzaklığı göz önünde bulundurularak yerleştirilmiştir. 1908'deki yeni uyanmada, Edirne tahkimleri de geliştirilmiş, 1911 senesinde 6 adet tabya daha savunma sistemine eklenmiştir. Tabyaların 26 tanesi eski ve sürekli tipte, 4 tanesi betonarme olarak inşa edilmiştir. 74 adet gizli siper alanı; tabyaların önünde sürekli ve süreksiz olmak üzere; piyade askerlerinin, şarapnellere ve toplara karşı direnç sağlaması için, toprağın altında ince bir betonarme konstrüksiyondan oluşturulmuş olan bataryalardır. Günümüze kadar sadece kuzey batıda yer alan Patlak Bataryaları ulaşmıştır.

Edirne Savunma yapıları; kentin dışında, kırsal alanlara ve köylere yakın konumdadırlar. Önemli dönemlere tanıklık etmiş savunma yapıları, günümüzde atıl bir haldedir. Edirne kentinin taşıdığı sosya-kültürel değerlere, savunma yapılarını da katarak - yapılara yeniden kullanım önerisi getirilerek- kentin tarihi çapını arttırmak

hedeflenmiştir. Kentin ihtiyacı incelenerek, yapıların büyüklüklerine ve tarihi çevrede tasarım ilkelerine dayanarak, tabyaların özgün değerlerini gelecek nesillere doğru bir şekilde aktaracak biçimde model geliştirilmiştir.

Savunma yapılarının yeniden kullanım modelini tasarlamadan önce; Literatür araştırması yapılmış, saha çalışmaları ile mevcut tabyaların rölöveleri hazırlanmış, bu çalışmaların devamında literatürde tespit edilen plan ve haritalar karşılaştırılıp, daha önceki fonksiyonları incelenerek, aynı dönemde Avrupa'da yapılmış olan savunma yapılarının sistemleri göz önünde bulundurulmuştur. Bunun haricinde; Kentin, tarihinin, demografik yapısının, coğrafyasının ve sosya-kültürel yapısısının analizi yapılmış, modelin büyük ölçekte algılanması sağlanmıştır.

Savunma Yapılarının Kullanım Modeli, sürdürülebilir ve uygulanabilir olarak tasarlanmış olup, kentin kültür, turizm ve ticaret değerleri göz önünde bulundurulmuştur. Planlamada aşağıdaki değerler amaçlanmıştır.

- Kentin taşıdığı sosya-kültürel değerlere, savunma yapılarını da katarak, Tarihi kentin çapını arttırmak,
- Tabyaların şehir merkezine göre konumlarını da göz önünde bulundurup, master plan ölçeğinde, şehrin tarihi çekirdeğe bağlı olarak büyümesini ve tüm doğal-kültürel kaynakların değerlendirilmesini sağlamak,
- Günümüzde atıl halde bulunan savunma yapılarının restorasyonlarını yaparak, kullanımlarını sağlamak,
- Kentin ihtiyacı olan işlevlerin yapılara uygun olanlarını Tabyalarda gerçekleştirmek,
- Sosyal donatı alanları oluşturmak,
- Kültür ve turizmin yoğunluğunu arttırmak,
- Sosyo- ekonomik büyümeyle birlikte istihdam olanaklarını yaratmak,
- Şehir ve ülkeye, sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan katkı sağlamak.

Edirne kentinde ve çevresinde, günden güne doğa koşulları ve tarihi yapılar

bakımsızlık sebebiyle yok olmaya başlamıştır. Kırsal alanlar turizm ve boş zamanların değerlendirilmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Savunma yapılarının bu alanlarda yer almasının, tasarım modelinin oluşturulmasında pozitif etkisi olmuştur. Kırsal alan, turistlere, yerel halka sakin ve huzurlu bir seçenek sunmaktadır. Kırsal alanlar ayrıca doğa için önemli role sahiptirler. Tabii kaynakların korunması, biyolojik çeşitliliğin sürdürülmesi, doğal felaketlere karşı önlem alma, iyi hayat şartlarının devamlılığı ve doğal manzaranın korunması kültürel ve doğal çevre ile ilgili hususlardır. Tüm bu hususlar göz önünde bulundurularak Tabyaların yeni kullanım modeli oluşturulmuş, atıl halde bulunan savunma yapıları yeniden hayata dair edilmiştir. Geçmişte her ülke için ağır kayıplara sebep olan Edirne'de gerçekleşen savaşlar: Bu model önerisi ile savaşın anılmadığı, taraf olarak acının vurgulanmadığı, kültür, turizm, eğitim ve ticaret yapılarına dönüştürülmüştür.

KAYNAKLAR DİZİNİ

[1] J.R.Partington, ***A History of Greek Fire and Gunpowder***, John Hopkins University, Baltimore and London, 1999.

[2] Peçevi İbrahim Efendi, ***Tarih-i Peçevi I***, Matbaa-i Amire, İstanbul, 1283.

[3] A.W.Crosby, ***Ateş Etmek Tarihte Fırlatma Teknolojileri***, Kitap Yayın Evi, İstanbul, 2003.

[4] Geoffrey Parker, ***The Military Revolution military İnnovation and the rise of the West 1500-1800***, Cambridge: Cambridge University, London, 1988.

[5] Thomas F. Arnold, ***16.Yüzyıl Avrupası'nda Savaş: Devrim ve Rönesans, Top, Tüfek ve Süngü,Yeniçağda Savaş Sanatı***, (Haz.:J. Black), Kitap Yayın Evi, İstanbul, 2003.

[6] William J. Griswold, ***Anadolu'da Büyük İsyan 1591-1611***, Çev.:Ü.Tansel, Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2011.

[7] Otto H. Rhyn, Kulturgeschichte des deutschen Volkes, Historischer Verlag Baumgärtel, Berlin, 1903.

[8] Albert Manucy, ***Artillery Through The Ages*** , U.S. Government Printing Office, Washington, DC. Mountaine, 2003.

[9] John Thomas Hyde, ***Elementary Principles of Fortification***, London, Wm. H. Allen & Co., 1860.

[10] David A. Hounshell, ***From the American System to Mass Production, 1800- 1932: The Development of Manufacturing Technology in the United States***, The Hohn Hopkins University Press ,Baltimore and London, 1985.

[11] Jennifer Clark, ***The American Image of Technology from the Revolution to 1840***, American Quarterly Vol.3, The Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1987.

[12] Forest G. Hill, ***Roads, Rails and Waterways: The Army Engineers and Early Transportation***, University of Oklahoma, Norman, 1957.

[13] Josiah Gorgas, ***The Ordnance Manual for the use the Officers of the Confederate States Army***. Confederate States Of America. War Dept, Charleston, Evans & Cogswell, 1863.

[14] Peçevi İbrahim Efendi, ***Tarih-i Peçevi I***, Matbaa-i Amire, İstanbul, 1283.

[15] A.W.Crosby, ***Ateş Etmek Tarihte Fırlatma Teknolojileri***, Kitap Yayın Evi, İstanbul, 2003.

[16] Geoffrey Parker, ***The Military Revolution military İnnovation and the rise of the West 1500-1800***, Cambridge: Cambridge University, London, 1988.

[17] Thomas F. Arnold, ***16.Yüzyıl Avrupası'nda Savaş: Devrim ve Rönesans, Top, Tüfek ve Süngü,Yeniçağda Savaş Sanatı***, (Haz.:J. Black), Kitap Yayın Evi, İstanbul, 2003.

[18] William J. Griswold, ***Anadolu'da Büyük İsyan 1591-1611***, Çev.:Ü.Tansel, Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2011.

[19] Otto H. Rhyn, Kulturgeschichte des deutschen Volkes, Historischer Verlag Baumgärtel, Berlin, 1903.

[20] Albert Manucy, ***Artillery Through The Ages*** , U.S. Government Printing Office, Washington, DC. Mountaine, 2003.

[21] John Thomas Hyde, ***Elementary Principles of Fortification***, London, Wm. H. Allen & Co., 1860.

[22] David A. Hounshell, ***From the American System to Mass Production, 1800- 1932: The Development of Manufacturing Technology in the United States***, The Hohn Hopkins University Press ,Baltimore and London, 1985.

[23] Jennifer Clark, ***The American Image of Technology from the Revolution to 1840***,

American Quarterly Vol.3, The Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1987.

[24] Forest G. Hill, ***Roads, Rails and Waterways: The Army Engineers and Early Transportation***, University of Oklahoma, Norman, 1957.

[25] Forest G. Hill, ***Roads, Rails and Waterways: The Army Engineers and Early Transportation***, University of Oklahoma, Norman, 1957.

[26] J.R.Partington, ***A History of Greek Fire and Gunpowder***, John Hopkins University, Baltimore and London, 1999.

[27] Peçevi İbrahim Efendi, ***Tarih-i Peçevi I***, Matbaa-i Amire, İstanbul, 1283.

[28] A.W.Crosby, ***Ateş Etmek Tarihte Fırlatma Teknolojileri***, Kitap Yayın Evi, İstanbul, 2003.

[29] Geoffrey Parker, ***The Military Revolution military İnnovation and the rise of the West 1500-1800***, Cambridge: Cambridge University, London, 1988.

[30] Thomas F. Arnold, ***16.Yüzyıl Avrupası'nda Savaş: Devrim ve Rönesans, Top, Tüfek ve Süngü,Yeniçağda Savaş Sanatı***, (Haz.:J. Black), Kitap Yayın Evi, İstanbul, 2003.

[31] William J. Griswold, ***Anadolu'da Büyük İsyan 1591-1611***, Çev.:Ü.Tansel, Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2011.

[32] Otto H. Rhyn, Kulturgeschichte des deutschen Volkes, Historischer Verlag Baumgärtel, Berlin, 1903.

[33] Albert Manucy, ***Artillery Through The Ages*** , U.S. Government Printing Office, Washington, DC. Mountaine, 2003.

[34] John Thomas Hyde, ***Elementary Principles of Fortification***, London, Wm. H. Allen & Co., 1860.

[35] David A. Hounshell, ***From the American System to Mass Production, 1800- 1932: The***

Development of Manufacturing Technology in the United States, The Hohn Hopkins University Press ,Baltimore and London, 1985.

[36] G.Sydenham Clarke, ***Fortifications Its Past Achievements, Its Recent Development and Future Progress***, J. Murray, London,1890.

[37] Mustafa Öztürk, ***1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi Belgeleri: Abdi Paşa'nın Muhakemesi, Belgeler,*** C. XXIII, Sayı: 27, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2002.

[38] R. Russkaya, ***100 Let Osvobojdeniya Balkanskih Narodov Ot Osmanskogo İga***, Materialı Mejdunarodnoy Nauçnoy Konferentsii, Moskva, 15-17 maya 1978g. , glava II, İ. İ. Armiya İ Osvobojdeniye Narodov Balkan Ot Osmanskogo İga, Akademiya Nauk CCCP, Otdeleniye İstorii, Moskova, 1979.

[39] H. Burcu Özgüven, ***Kilid-ül Bahir: Early Modern Military Architecture in The Ottoman Empire'***, Nexus Network Journal- Architecture and Mathematics Online., Vol. 16, Issue:3, Aralık, 2014.

[40] Nicholas A.A. Murray, ***The Theory and Practice of Field Fortification from 1877-1914***, Oxford Üniversitesi, London, 2007.

[41] Frederick William von Herbert, ***The Defence of Plevna, 1877***, London and Longmans, Green, and co., London, 1895.

[42] F.V. Greene, ***The Russian Army and Its Campaigns in Turkey***, D. Appleton, New York 1879.

[43] Halil Sedes, ***1877-1878 Osmanlı-Rus-Romen Savaşı***, Askeri Basım Evi, İstanbul, 1950.

[44] Richard C. Hall, ***Balkan Savaşları 1912-1913: Birinci Dünya Savaşı'nın Provası***, Homer Kitapevi, İstanbul, 2003.

[45] Muzaffer Tufan, ***Sırp kaynaklarına göre I. Balkan Savaşı. 90. Yılında Balkan Savaşları ve Lüleburgaz Muharebeleri*** : Ulusal Sempozyum [2002: Lüleburgaz/Kırklareli].

Lüleburgaz/Kırklareli: Lüleburgaz Belediyesi, 2004.

[46] Gül Tokay, ***Osmanlı-Bulgaristan İlişkileri 1878-1908***, Osmanlı, C.2, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999.

[47] R. Turan, ***Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi***, Gazi Yayınevi, Ankara, 2007.

[48] Sina Akşin, ***Balkan Savaşları'nın Dünya Tarihindeki Yeri***, 90. Yılında Balkan Savaşları ve Lüleburgaz Muharebeleri Ulusal Sempozyum, Lüleburgaz, 2004, 2004.

[49] Cemal Tukin, ***Balkan Harbi'nin Teşekkülü ve Bu Harbin Zuhuru***, C. H. P. Konferanslar Serisi, Kitap 5, Ankara, 1939.

[50] H. Kabasakal, Raif Yaşar, ***Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi: Osmanlı Devri Balkan Harbi (1912-1913)***, C.3, 2. Kısım, Garp Ordusu Yunan Cephesi Harekatı, Genel Kurmay Basım Evi, Ankara, 1993.

[51] Reşat Hallı, ***Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, Balkan Harbi, (1912 - 1913), Harbin Sebepleri, Askerî Hazırlıklar ve Osmanlı Devleti'nin Harbe Girişi***, C. 1, 1970.

[52] Baron Von Moltke, ***The Russians in Bulgaria and Rumeli in 1828 and 1829***, J. Murray Yayınevi, U.S., 1854.

[53] Pasha Imhoff Karl, ***Meine Führung im Balkankriege 1912***, Salzwasser Verlag, Paderborn, 2012.

[54] Google Earth (2014)– Edirne ve Çevresi

[55] Edirne Tugay Komutanlığı Özel Arşiv Belgeleri

[56] Ali Remzi Yiğitgüden, ***Balkan Savaşı'nda Edirne Kale Muharebeleri***, C.I-II, Genel Kurmay Basım Evi, Ankara, 2006.

[57] L`illustration Gazetesi, 3 Nisan 1913.

[58] History Studies, Relationships of the USA and The Great Middele East Special Issue, 2011.

[59] https://tarihvearkeoloji.blogspot.com.tr/2016/05/amerikann-kurulusu-ve-abd-avrupa.html

[60] McGovern T.- B. Smith, ***American Coastal Defenses 1885-1950***, Osprey Yayınları, Newyork, U.S.A., 2006.

[61] Oral Sander, ***Türk Amerikan İlişkileri***, İmge Kitapevi, İstanbul, 1984.

[62] F. Armaoğlu, ***19. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1789–1914***, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1999.

[63] C. Donnell, ***The Fortifications of Verdun 1874-1917***, Osprey Yayınları, New York, U.S.A., 2011

[64] http://fortiffsere.fr/verdun - Cliché Vaubourg Cédric

[65] Rémy Fontbonne, ***Les Fortification Allemandes de Metz de Thionville 1971-1918***, Serpenoise, Broché, Fransa, 2006

[66] 54. Mekanize Piyade Tugay Komutanlığı Arşivi, 1972 tarihinden itibaren 54. Mekanize Piyade Tugay Komutanlığın'da görev almış subayların hazırladıkları haritalar ve araştırma notları

[67] Google Earth (2014)

[68] Mehmet Selami Bin Ali, Binbaşı, ***Edirne Şehri ve Civarı ile İstikamatı Haritası***, Hicri 1312-Miladi 1895, İstanbul Üniversitesi, Nadir Eserler Kütüphanesi, 164x150, yer numarası IUNEK92361.

[69] Güney Dinç, ***Kartpostallarla Balkan Savaşı (1912-1913)***, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2008.

[70] www.lostbulgaria.com

[71] http://www.panoramio.com/photo

[72] Cliché Vaubourg Cédric" Fotoğraf Arşivi

[73] https://www.facebook.com/Fort-IIIa-PODBIELSKI-fort-Ducrot-152901354769096

[74] https://www.facebook.com/Le-Fort-de-Fermont- 95150839335

[75] https://www.facebook.com/Le-Fort-de-Fermont-95150839335

[76] https://www.facebook.com/Le-Fort-de-Fermont-95150839335

SÖZLÜK

Alay: 3-4 tabur piyade veya5 bölük süvari askerinden mürekkep kuvvet.

Atış Menzili: Savaşlarda kullanılan topların, en uzağa isabet eden mesafesi.

Batarya: Bir subayın emrine verilen belli sayıdaki ağır silâhlarla bunların hizmetinde bulunan insan, hayvan ve malzemenin hepsine birden verilen isim.

Blum Paşa: Osmanlı Devleti'nde görev yapmış, Alman Mühendistir. Edirne'de bulunan tabyaların çoğu Blum Paşa tarafından inşa edilmiştir. (Bluhme Pasha)

Bölük: Takımlardan oluşan, üçü veya dördü bir tabur oluşturan ve öbür birliklerin temeli sayılan birlik.

Çatalca: Yüzölçümü bakımından İstanbul'un en büyük ilçesidir. İstanbul'un batı sınırında kurulmuş bir kent merkezidir. Balkan Savaşları'nda Tahkim edilen Bölge.

Dekovil: Topçu birliklerinin19. yy.'da arazide dağınık halde konumlandırılması sebebiyle, mühendisler ikmal ve taşıma yöntemi için 0,50 m.- 1,00 m. genişliğindeki raylar üzerinde çalışabilen bir tren ürettiler. 100 beygir gücünde motor gücünde çalışan trenlerde, savaş esnasında silah, teçhizat veya yiyecek taşınıyordu.

Goltz Paşa: Colmar von der Goltz (Tam adı: Wilhelm Leopold Colmar Freiherr von der Goltz; d. 12 Ağustos 1843, Doğu Prusya - ö. 19 Nisan 1916; Bağdat), Osmanlı ve Alman ordularından Mareşal rütbesi alan Prusyalı asker ve yazar. Balkan Savaşlarından önce Edirne ve Çatalca Bölgelerini inceleyip, güçlendirme ve geliştirme stratejisini belirleyen Subaydır.

Havan Topu: Piyade birliklerinin kullandığı, üst açı grubu ile atış yapabilen, namlu ağzından elle tek tek doldurulan, bazı modellerinde mermi namlu içi dibindeki iğneye çarpar çarpmaz otomatik olarak ateşlenen (81 mm. UT-1, 81 mm. M-1, 106 mm. orta havan ve 60 mm. Komd. Havanı gibi), bazı modellerinde ise top ve obüslerdekine benzer

ateşleme ipinin çekilmesiyle ateşlenen (120 mm. tosam hy-12 havanı gibi) piyade birliklerinin ateş destek silahlarıdır.

Hendek: Topçu odaları ve piyade siperlerinin daha ön kısmında, tüm tabyayı çevreleyen belli bir derinliğe sahip toprak çukurlardır. Hendekler bölgenin durumuna göre ya suyla doldurulur, ya ahşap kazıklar bırakılır ya da boş bırakılır. Hendeklerin yapılmasının sebebi: Düşman diğer ön kuvvetleri geçip, tabyaya doğru yaklaşıyorsa, askerlere mümkün olduğu kadar vakit kazandırmaktır.

İstihkam: Düşmana karşı, hücumlarını savmak için hazırlanmış bulunan siper, askeri yapılar.

İstihkam Sınıfı: İstihkâm işi ile uğraşan asker sınıfı.

Karargah: Tabyanın en güvenli ve korunaklı yerinde olmalıdır. Karargah kısmı; askeri yönetimin idare edilebilir olması sebebiyle, en korunaklı ve en güvenilir şekilde olmalıdır. Bazı tabyalarda, koğuşların arka kısmında, bazı tabyalarda koğuşların iki yanında yer almaktadır. Karargahlarda mutfak, erzak deposu, fırın, tuvaletler ve hamam yer almaktadır.

Kıvrımlı Çelik Levha: Savaşlarda pikrik asitin kullanıma başlamasıyla, tabyalarda üst örtüde kullanılan, Melanit (doğal demir, kalsiyum silikat)'den yapılmış, plakalar şeklinde hazırlanan güçlendirme elamanı.

Koğuş: Tabyalarda koğuşlar tek katlı ve iki katlı olarak düzenlenmiştir. Çok katlı olması durumunda merdivenlerle üst katlara ulaşım sağlanmaktadır. Kışlaların biçimlenişleri tabyanın hilal, yay, ters "T", "U", "O" şekline göre orta kısımlarda yada dairesel alanlarda yerleştirilmiştir. İki iki katlı tabyalarda döşemeler zeminde bulunan yastıkların üzerine oturtulmuş, döşemeler ahşap kirişlere taşıtılmaktadır. Koğuşlarda bulunan ocaklar ısıtma sistemi olarak oluşturulmuştur.

Kolordu: Ekseriyetle üç tümen ve diğer tamamlayıcı birliklerden kurulan askeri birlik.

Mekanize: Savaş ve taşima gereçlerleriyle donatilmiş (kıta veya birlik)

Metz: Fransa'nın Lorraine bölgesinin ve Moselle Vilayeti'nin Merkezi, Moselle ve Seille'in kıyısında yer alan Kent.

Nizamiye: Tabyaların giriş bölümlerinde, güvenlik amacıyla, kontrollü geçişlerin sağlandığı alanlar olarak yapılmıştır. Karşılıklı odalar şeklinde düzenlenmiştir. Koruma ve kontrolün dışında bazı teknik bölümlerde bu odalarda yer almaktadır.

Nöbetçi Yeri: Cephanelik, nizamiye, gözetleme kulesi, pusu odası, topçu odası gibi yerlerde ihtiyaca göre bulunan kısımlardır.
Obüs: Dikey veya dalıcı atış yapabilen, oldukça kısa namlulu top. Obüsler Milâdi 16. asırda icad olunmuştur. Bir mânianın arkasında bulunan ve bu sebeple doğruca görülemeyen düşman mevzilerinin yüksek münhanilerle aşırılmak suretiyle endaht yapmak maksadıyla icad edilmiştir.

Piyade: Orduda tüfekle teçhiz edilmiş olan ve muharip sınıfların asli unsuru bulunan efrada da bu ad verilir. Yaya askeri

Piyade Siperleri: Siperlerin savaş durumuna, ihtiyaca bağlı olarak topçu mevzi ve topçu odalarının ön kısmında yer alırlar. Asıl görevi, içinde silahlı askerler bulundurarak, gelen düşman yaya askerlerini, araçlarını bir takım yöntemlerle durdurmaktır. Siperler ayrık biçimde yapılırsa, aralarındaki bağlantının sağlanmasında yollarla ilişki kurulur. Bir başka adı da "avcı çukuru ya da avcı siperi" şeklindedir.

Pusu Odası: Bazı hendeklerde kazık ve su bulunmadığında, düşmanın ilerlemesine engel olmak için, hendeğin önemli ve kritik yerlerine pusu odaları inşa edilir. Bu odalarda cephe harici diğer kısımlar toprak altında kalmaktadır. Cephede olması gereken asker sayısı kadar mazgal penceresi bulunmaktadır. Bu odaların plan şekilleri tabyanın şekline göre belirlenmektedir. Genellikle pusu odalarına bağlantı dehlizlerle sağlanmaktadır.

Süvari: Atlı asker, atlı.

Tabur: Dört bölükten kurulan, bir binbaşının komutasında bulunan asker birliği.

Tabya: Tabya kelimesi (ta‟biye tertipleme) stratejik veya taktik yönden önemli bir yerin sürekli olarak savunulmaya hazır bulundurulması gereken stratejik ya da taktik açısından önemli görülen bir yerde, barış zamanında yapılan sağlamlaştırılmış mevki. Almancada "festung"un kelime anlamı sağlamlaştırma, kelime kökü de güç, dayanım ve sağlamlık anlamına gelmektedir. Latincede ise "fort" kelimesi, tabya istihkam ve mevzi anlamlarına gelen "fortification" kelimesini oluşturmuştur. İnsanoğlu varolduğu dönemden itibaren, dış kuvvvetlere karşı kendini korumak amacıyla çepeçevre solid bir yapım tekniğine dayanan istihkam oluşturmuştur. İstihkam çeşitleri bütün Avrupa‟ya yayılmış durumdadır. İstihkam sağlamlaştırma, ancak bir bölgeyi korumak veya ilgilenmek söz konusu olduğu zaman ortaya çıkmaktadır. Şimdi bile gerek Romalılar dönemi gerekse de yakınçağ dönemi tabyalarından örnekler olsun, hala korunan istihkamlar vardır.

Pikrik Asit: Pikrik asit daha doğru bir ifadeyle 2,4,6-trinitrofenol (TNP) denilen kimyasal bileşiktir. Asidik yapıdaki bu fenol sarı kristal katı halde bulunur. TNT benzeri, yüksek oranda nitratlanmış diğer bileşikler gibi, pikrik asit de bir patlayıcıdır. Adını "acı" anlamına gelen Yunanca πικρος (pik' ros) kelimesinden almaktadır. Toksik, sarı kristal yapıya sahip pikrik asit bir fenol türevidir ve hem kendisi hem de metal pikratları ısı, alev ve şoka karşı oldukça hassas patlayıcılarldır. Endüstride TNT gibi patlayıcı özelliği daha az olan kimyasal yapıları patlatmada kullanılır. Bu özelliğinin dışında tekstil endüstrisinde sarı renkli boya, ilaç endüstrisinde antiseptik, tarım ilacı olarak kullanılan choloropicrin (CCl3NO2)'in sentezinde, kibrit yapımında, deri endüstrisinde ve renkli cam üretiminde tercih edilir. Genellikle fenolün nitrolanması sonucu elde edilir.

Tabya Komuta Yeri: Tabya yapılarında, merkezi ve korunaklı noktada yer alan stratejik mekanlardır.

Top Mevzi: Topçu Odaları arasında ve üst kotunda bulunan, toprak ile sağlamlaştırılan kısımlardır. Toprak üzeri taşla kaplanmış mevziler bulunmaktadır. Top mevzileri

birbirlerinin önlerini kesmezler ve düşmanın gelecek etkilerini kapamakla görevlidir.

Topçu Odası: Hendeklerin iç bölümünde genellikle rampalarla bağlantısı sağlanmış ve top mevziinde bulunan toplara cephanesini muhafaza eden yapıdır. Bu yapılar 1977 yılı öncesine kadar tuğla duvarlarla toprak tutularak, ahşap dikmeler üzerine ahşap hatıl üzeri toprak olarak yapılmıştır. Osmanlı-Rus savaşı sonrasında, ahşap dikmelerin yerine, tonozlar yapılmaya başlamıştır.

Toprak Siperler: Yapısal tabyalarda olması gerekli değildir. Bir engel olarak tasarlanmıştır. Yapılması zaman gerektirdiği için çok tercih edilmemiştir.

Tugay: Alayla tümen arasında bir birlik, liva

Tümen: Tugayla kolordu arasında yer alan birlik. On bin erden oluşan asker kuvveti.

Verdun: Fransa'da, Lorraine bölgesinde, Meuse ilinde bulunan kent. Meuse (Maas) Nehrinin kıyısında yer alır; büyük bölümü sol yakadaki kalenin yakınlarındadır.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Doğum tarihi : 30.03.1982

Doğum yeri : Edirne - Türkiye

Eğitim

Lise : 1996 - 2000 Anadolu Öğretmen Lisesi

Lisans : 2000 - 2004 Trakya Üniversitesi - Mimarlık Fakültesi

: 2004 - 2007 Anadolu Üniversitesi - Halkla İlişkiler

Yüksek Lisans : Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı

Mesleki Deneyim : 2005 – 2016 Zağra Mimarlık ve Restorasyon

: 2004 – 2011 Restorasyon Uygulama Şantiyeleri

Akademik Çalışmalar :

Seminerler : Vize Antik Kenti (Y.Lisans-2008)

: II. Beyazıt Külliyesi Restorasyonu (Doktora-2009)

: Fondaizone Romualdo Del Bianco (Italy) – Heritage and Tourisim-Porta Del Frediano (2008)

Tez : Edirne, Elektrik Fabrikası ve Semt Kuleleri Koruma ve Kullanma Önerisi (2008)

Bildiri : 20. Yüzyilda Edirne Kaleiçindeki Yahudi Yerleşimi ve Dini Mimari (VIII. Uluslararası Sinan Sempozyumu-2013)

EK LİSTESİ

Ek 5.1. Tabyaların Aplikasyon Krokileri

Ek 5.2. Mehmet Selami'ye ait 1895 Tarihli Edirne İstihkam Haritası

Ek 3.3. Fransız Haritası

Ek 5.4. Alman Haritası

Ek 6.1. Yeni Kullanım Modeli Haritası

Ek 6.2. Yön tabelaları, Bilgilendirme ve Tabya tanıtım panoları

Ek 6.3. Karagöz Tabya Vaziyet Planı

Ek 6.4. Karagöz Tabya Plan

Ek 6.5 Karagöz Tabya Nizamiye Bonet Kısmi Plan

Ek 6.6. Başhöyük Tabya Vaziyet Planı

Ek 6.7. Başhöyük Tabya Planı

Ek 6.8. Başhöyük Tabya Nizamiye Bonet Mutfak

Ek 6.9. Başkemer Tabya Vaziyet Planı

Ek 6.10. Başkemer Tabya Planı

Ek 6.11. Başkemer Tabya Koğuş, Bonet ve Nizamiye Planı

Ek 6.12. Viran Tabya'da yapılması düşünülen Minyatürler için 3 boyutlu modellemeler (Literatür araştırmasında bulunan haritalara göre modellenmiştir)

Ek 6.13. Viran Tabya Plan

Ek 6.14. Aynalı Tabya Vaziyet Planı

Ek 6.15. Aynalı Tabya Plan

Ek 6.16. Aynalı Tabya Nizamiye ve Bonet Plan, Kesit ve Görünüş

Ek 6.17. Aynalı Tabya Karargah Plan, Kesit ve Görünüş

Ek 6.18. Toprak Tabya Vaziyet Planı

Ek 6.19. Toprak Tabya Planı

Ek 6.20. Toprak Tabya Koğuş, Bonet ve Nizamiye Planı

Ek 6.21. Turan Tabya Plan

Ek 6.22. Turan Tabya Ön Siper Alanı

Ek 6.23. Turan Tabya Kısmi Plan

Ek 6.24. Abdurrahman Tabya Vaziyet Planı

Ek 6.25. Abdurrahman Tabya Plan

Ek 6.26. Abdurrahman Tabya Koğuş ve Bonet Planı
Ek 6.27. Hıdırlık Tabyası Vaziyet Planı- Peyzaj
Ek 6.28. Hıdırlık Tabyası Nizamiye Planı
Ek 6.29. Hıdırlık Tabyası Nizamiye Kesit
Ek 6.30. Hıdırlık Tabyası Topçu Odası Tasarımı
Ek 6.31. Arda Tabyası Vaziyet Planı
Ek 6.32. Arda Tabyası Plan
Ek 6.33. Arda Tabyası Koğuş, Bonet, Nizamiye
Ek 6.34. Orta Tabya Vaziyet Planı
Ek 6.35. Orta Tabya Plan
Ek 6.36. Orta Tabya Koğuş, Bonet, Nizamiye
Ek 6.37. İstasyon Tabya Vaziyet Planı
Ek 6.38. İstasyon Tabya Plan
Ek 6.39. İstasyon Tabya Koğuş, Bonet, Nizamiye
Ek 6.40. Demirtaş Tabya Vaziyet Planı
Ek 6.41. Demirtaş Tabya Plan
Ek 6.42. Demirtaş Tabya Koğuş, Bonet, Nizamiye
Ek 6.43. Bosna Tabya Vaziyet Planı
Ek 6.44. Bosna Tabya Plan
Ek 6.45. Bosna Tabya Koğuş, Bonet, Nizamiye
Ek 6.46. Büyük Taş Ocağı Tabya Vaziyet Planı
Ek 6.47. Büyük Taş Ocağı Plan
Ek 6.48. Büyük Taş Ocağı Tabya Bonet, Karargah
Ek 6.49. Büyük Taş Ocağı Koğuş
Ek 6.50. Küçük Taş Ocağı Tabya Vaziyet Planı
Ek 6.51. Küçük Taş Ocağı Tabya Plan
Ek 6.52. Küçük Taş Ocağı Tabya Bonet, Karargah
Ek 6.53. Ayvazbaba Tabya Vaziyet Planı
Ek 6.54. Ayvazbaba Tabya Plan
Ek 6.55. Ayvazbaba Tabya Koğuş, Karargah
Ek 6.56. Ayvazbaba Tabya Bonet Nizamiye
Ek 6.57. Bağlarönü Tabya Vaziyet Planı

Ek 6.58. Bağlarönü Tabya Plan
Ek 6.59. Bağlarönü Ocağı Tabya Nizamiye Bonet
Ek 6.60. Ayvalık Tabya Vaziyet Planı
Ek 6.61. Ayvalık Tabya Plan
Ek 6.62. Ayvalık Tabya Bonet, Nizamiye
Ek 6.63. Hacıdoğan Tabya Vaziyet Planı
Ek 6.64. Hacıdoğan Tabya Plan
Ek 6.65 Hacıdoğan Tabya Nizamiye, Bonet, Karargah
Ek 6.66. Cevizlik Tabya Vaziyet Planı
Ek 6.67. Cevizlik Tabya Plan
Ek 6.68. Cevizlik Tabya Nizamiye, Bonet
Ek 6.69. Kestanelik Tabya Vaziyet Planı
Ek 6.70. Kestanelik Tabya Plan
Ek 6.71. Kestanelik Tabya Nizamiye, Bonet, Koğuş
Ek 6.72. Yıldız Tabya Vaziyet Planı
Ek 6.73. Yıldız Tabya Planı
Ek 6.74 Yıldız Tabya Nizamiye, Bonet, Karargah
Ek 6.75 Kimya Tabya Vaziyet Planı
Ek 6.76. Kimya Tabya Plan
Ek 6.77 Kimya Tabya Nizamiye, Bonet
Ek 6.78 Kıyık Tabya Vaziyet Planı
Ek 6.79 Kıyık Tabya Plan
Ek 6.80. Kıyık Tabya Nizamiye, Koğuş
Ek 6.81 Kafkas Tabya Vaziyet Planı
Ek 6.82 Kafkas Tabya Plan
Ek 6.83. Kafkas Tabya Nizamiye, Bonet,
Ek 6.84. Dekovil Hattı
Ek 6.85. Dekovil Plan-Kesit-Görünüş, Durak yeri Plan (Tasarım)
Ek 6.86. Tabya İsimleri
Ek 6.87. Kara Kuvvetleri Komutanlığı'ndan alınmış İzin Belgesi

AYVAZBABA TABYASI KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-1	467336.57	4619633.39
T-2	467333.38	4619615.80
T-3	467330.68	4619640.76
T-4	467318.78	4619597.81
T-5	467315.91	4619647.10
T-6	467300.00	4619583.20
T-7	467293.74	4619644.75
T-8	467281.22	4619566.25
T-9	467273.92	4619636.40
T-10	467264.42	4619552.40
T-11	467259.58	4619631.19
T-12	467252.34	4619539.15
T-13	467249.14	4619624.93
T-14	467242.35	4619620.17
T-15	467238.97	4619527.65
T-16	467231.69	4619610.96
T-17	467222.64	4619603.82
T-18	467220.46	4619528.96
T-19	467216.12	4619595.99
T-20	467202.72	4619535.48
T-21	467201.55	4619583.13
T-22	467191.53	4619571.55
T-23	467186.84	4619553.09

BAĞLARÖNÜ TABYA (ASKERİYE) KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-24	467046.51	4618334.37
T-25	467041.56	4618396.24
T-26	467028.83	4618286.50
T-27	466996.76	4618245.88
T-28	466969.80	4618404.90
T-29	466962.55	4618252.29
T-30	466956.14	4618322.84
T-31	466954.00	4618365.60

CEVİZLİK TABYA (ASKERİYE) KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-32	466855.95	4617020.23
T-33	466854.52	4616993.03
T-34	466841.63	4617038.13
T-35	466834.47	4616977.99
T-36	466812.99	4617043.15
T-37	466811.56	4616980.86
T-38	466795.81	4616988.73
T-39	466794.37	4617038.13
T-40	466792.23	4617023.81

KESTANELİK TABYA KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-41	466489.83	4616120.36
T-42	466484.95	4616071.46
T-43	466457.04	4616003.69
T-44	466454.36	4616147.06
T-45	466410.54	4615990.40
T-46	466409.21	4616149.86
T-47	466384.73	4616001.93
T-48	466374.66	4616072.79
T-49	466372.00	4616022.29

YILDIZ TABYA KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-50	466283.65	4615285.99
T-51	466278.58	4615260.77
T-52	466272.79	4615250.98
T-53	466257.47	4615310.51
T-54	466253.74	4615244.80
T-55	466236.25	4615245.30
T-56	466235.83	4615309.57
T-57	466219.76	4615253.80
T-58	466217.89	4615296.26
T-59	466213.84	4615270.23

KİMYA TABYA KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-60	466122.36	4614295.19
T-61	466118.52	4614329.79
T-63	466103.91	4614265.96
T-66	466092.37	4614339.79
T-67	466071.61	4614258.27
T-70	466063.92	4614339.79
T-73	466041.62	4614275.19
T-74	466039.31	4614320.56

KAVGAZ TABYA KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-62	466111.39	4612925.35
T-64	466099.43	4612943.95
T-65	466097.91	4612897.49
T-68	466071.53	4612959.90
T-69	466066.21	4612901.43
T-71	466055.58	4612949.27
T-72	466046.28	4612920.03

BÜYÜK TAŞ OCAĞI TABYA (ASKERİYE) KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-75	465885.01	4620595.03
T-76	465877.97	4620546.34
T-77	465800.60	4620548.58
T-78	465791.40	4620624.71
T-79	465752.38	4620545.22
T-80	465718.74	4620513.82
T-81	465717.62	4620446.54
T-82	465716.05	4620590.46
T-83	465701.92	4620417.38
T-84	465678.37	4620407.29
T-85	465642.99	4620515.11

KIYIK (DÖRTKAYA) TABYA KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-86	464872.33	4614092.78
T-87	464868.50	4614041.12
T-88	464849.37	4614121.49
T-89	464832.14	4613997.11
T-90	464797.70	4614142.54
T-91	464784.31	4613964.58
T-92	464769.00	4614119.57
T-93	464751.78	4614088.96
T-94	464746.16	4613983.97
T-95	464746.03	4614021.98

KÜÇÜK TAŞOCAĞI TABYA KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-96	464506.72	4620192.00
T-97	464504.84	4620211.90
T-98	464496.96	4620173.97
T-99	464490.95	4620228.43
T-100	464482.69	4620164.96
T-101	464470.67	4620228.80
T-102	464468.79	4620166.46
T-103	464460.91	4620220.54
T-104	464451.14	4620207.02

HACIDOĞAN (CEZAEVİ 1) TABYA KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-105	463182.78	4617697.31
T-106	463180.91	4617717.22
T-108	463162.50	4617689.05
T-110	463150.86	4617727.36
T-111	463128.70	4617696.56
T-113	463109.18	4617736.37
T-115	463101.29	4617696.94
T-117	463082.51	4617737.49
T-118	463081.39	4617706.32
T-119	463073.50	4617728.86
T-120	463069.74	4617714.21

BOSNA (ASKERİYE) TABYA KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-107	463180.56	4608878.03
T-109	463158.24	4608833.39
T-112	463113.60	4608850.13
T-114	463108.02	4608922.68
T-116	463096.85	4608886.40

AYVALIK (CEZAEVİ 2) TABYA KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-121	462687.25	4617985.85
T-122	462686.31	4618001.50
T-123	462680.37	4618013.39
T-124	462675.05	4617970.52
T-125	462668.79	4618024.04
T-126	462657.52	4617969.89
T-127	462650.64	4618025.60
T-128	462636.87	4618016.52
T-129	462636.87	4617975.53
T-130	462629.98	4617997.75

DEMİRTAŞ TABYA KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-131	461963.69	4609866.51
T-132	461941.24	4609980.41
T-133	461938.17	4609839.68
T-134	461879.57	4609976.15
T-135	461874.51	4609844.61
T-136	461849.41	4609950.35
T-137	461842.03	4609910.88

İSTASYON TABYA KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-138	460869.65	4610919.75
T-139	460850.12	4610883.48
T-140	460811.05	4610838.83
T-141	460802.68	4610967.19
T-142	460749.27	4610850.29
T-143	460746.88	4610958.82
T-144	460718.97	4610897.43

HIDIRLIK TABYA KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-145	460104.98	4615219.10
T-146	460091.58	4615155.48
T-147	460048.06	4615356.38
T-148	460044.71	4615299.46
T-149	460017.92	4615403.26
T-150	459981.09	4615138.74
T-151	459971.04	4615396.57
T-152	459890.68	4615165.53
T-153	459872.12	4615303.75
T-154	459860.54	4615232.49

BAŞHÖYÜK TABYA KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-155	459809.75	4618697.58
T-156	459792.53	4618730.11
T-157	459763.82	4618644.00
T-158	459760.00	4618747.33
T-159	459723.64	4618626.78
T-160	459702.59	4618726.28
T-161	459693.02	4618647.83
T-162	459683.45	4618686.10

HIDIRLIK (TOPRAK) TABYA KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-163	459426.28	4616172.51
T-164	459375.62	4616094.41
T-165	459358.74	4616217.88
T-166	459320.75	4616191.50
T-167	459317.58	4616145.07

BAŞKEMER TABYA KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-168	459315.04	4618494.94
T-169	459311.85	4618437.53
T-172	459278.36	4618517.26
T-173	459270.39	4618410.42
T-176	459228.93	4618402.45
T-177	459227.33	4618502.91
T-179	459208.20	4618437.53
T-181	459203.41	4618474.21

ORTA TABYA (ASKERİYE) TABYA KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-170	459294.23	4611237.85
T-171	459284.18	4611197.67
T-174	459247.35	4611170.88
T-175	459237.30	4611284.73
T-178	459210.52	4611190.97
T-180	459203.82	4611247.90

AYNALI TABYA KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-182	458672.97	4617146.28
T-183	458660.30	4617246.33
T-184	458653.97	4617162.75
T-185	458653.97	4617044.97
T-186	458650.17	4617233.66
T-187	458627.38	4617333.71
T-188	458562.79	4617098.16
T-189	458541.27	4617238.73

ÇAYTEPE (ABDURRAHMAN AĞA) TABYA KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-190	458327.74	4615586.51
T-191	458320.69	4615607.46
T-192	458297.47	4615627.46
T-194	458272.05	4615722.82
T-195	458269.85	4615708.16
T-198	458257.69	4615579.42
T-199	458243.47	4615736.01
T-201	458222.31	4615625.56
T-203	458205.40	4615696.31

KARAGÖZ TABYA KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-206	457977.45	4619570.29
T-207	457966.42	4619605.98
T-208	457941.76	4619503.45
T-209	457928.78	4619434.66
T-210	457906.72	4619591.06
T-211	457898.28	4619539.14
T-212	457896.99	4619479.44
T-213	457884.01	4619343.81
T-214	457873.62	4619457.37
T-215	457819.76	4619408.70
T-216	457789.91	4619284.11
T-217	457785.37	4619367.17
T-218	457760.71	4619310.06
T-219	457740.59	4619271.78
T-220	457720.47	4619302.28
T-221	457688.03	4619297.73
T-222	457683.48	4619211.43
T-223	457651.04	4619271.78
T-224	457649.09	4619223.11

ARDA (MARAŞ) TABYA KOORDİNATLARI

NoktaNo	Y	X
T-193	458286.79	4612003.59
T-196	458264.46	4611960.54
T-197	458257.90	4612042.77
T-200	458224.09	4611944.34
T-202	458216.04	4612047.42
T-204	458194.30	4611971.70
T-205	458178.84	4612017.19

-ASKERİ TABYALAR-

İLİ :EDİRNE
İLÇESİ : MERKEZ
PAFTA : E16-C2/E17-D1
ÖLÇEK : 1/50 000

ANIT ESER

ARAZİ ÖLÇÜMÜ(EL GPS) İLE ELDE EDİLMİŞTİR.
UYGULAMA AMAÇLI ÖLÇÜ ALINAMAZ.

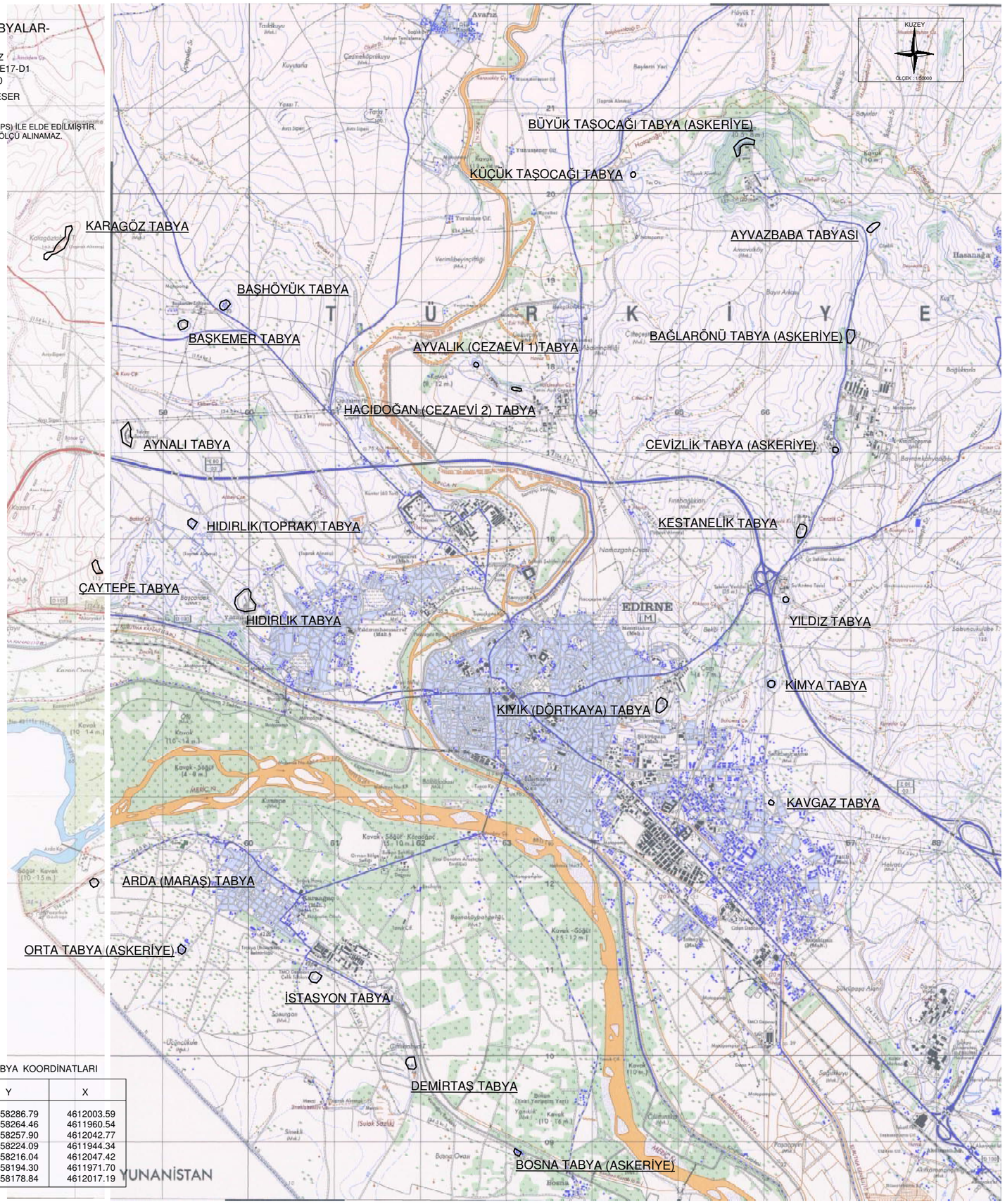

Ek 5.3

LÉGENDE

- Vieilles fortifications.
- Nouvelles fortifications.
- Fortifications en projet.
- Batterie de canons de 15 cm sur affût de côte.
- — de 10,5, 12 et 15 cm.
- Batterie de mortiers de 15, 18 et 21 cm.
- — de campagne de 8,7 cm.
- — en projet indiquée sur place.
- Retranchements de tir avec traverses et cheminements.
- Batterie / Groupe — Magasin en bois.
- Magasin de secteur.
- — en projet.
- — ancien en pierre.
- Voie Decauville.
- — en projet.
- Points de soutien des positions avancées.
- Vieilles fortifications.
- Chaussées et chemins militaires. Les Horizontales sont espacées de 8 m en 8 m.
- Lignes télégraphiques et téléphoniques.

Les ouvrages et travaux de la défense et de l'attaque ont été reportés sur cette carte, de source bulgare, par le lieutenant-colonel POLIANSKI

Ek 5.4.

Legende:

- Alte
- Neue } Werke
- Geplante
- Batterie für 15cm Kan. in Schiffslafetten
- „ „ 10'5, 12 u. 15cm Kan.
- „ „ 15, 18 u. 21cm Mörser
- Feldbatterie
- Geplante Feldbatterie
- Schützengräben
- Batterie } Munit. Magazin aus Holz
- Gruppen }
- Abschnittsmagazin
- „ „ geplant
- Altes Magazin aus Mauerwerk
- Feldbahn
- Projektierte Feldbahn
- Stützpunkte der vorgeschobenen Stellungen
- Alte Werke
- Militärische Straßen u. Wege
- Telegraphen- u. Telephon-Linien.

Eski tabya
Yeni tabya
Planlanan tabya
15 cm Kanon/
10,5-12-15 cm Kanon
15-18-21 cm Havan Topu
Saha bataryaları
Planlanmış saha bataryaları
Kazılmış siper
Batarya
Ahşaptan yapılmış batarya
Ahşap gruplar
Depo Bölümleri
Planlanan depo bölümleri
Eski depolar
Dekovil hattı
Projesi yapılan dekovil
Gelişmiş Üs

Klb. = Hütte.
Çiftlik = Meierhof.

Maßstab 1:40.000.

40 m Schichtenlinien
4 m Schichtenlinien.

6.1. KUZEYBATI CEPHESİ

6.1.1. PATLAK TABYA
6.1.2. KARAGÖZ TABYA
6.1.3. BAŞHÖYÜK TABYA
6.1.4. BAŞKEMER TABYA
6.1.5. DEĞİRMENTEPE TABYA
6.1.6. AYNALI TABYA
6.1.7. TOPRAK TABYA
6.1.8. "C" NOKTASI TABYA
6.1.9. TURAN TABYA
6.1.10. ABDURRAHMAN TABYA
6.1.11. HIDIRLIK TABYA

6.4. KUZEYDOĞU CEPHESİ

6.4.1. BÜYÜKTAŞ OCAĞI TABYA
6.4.2. KÜÇÜKTAŞ OCAĞI TABYA
6.4.3. AYVAZBABA TABYA
6.4.4. BAĞLARÖNÜ TABYA
6.4.5. HACIDOĞAN TABYA
6.4.6. CEVİZLİK TABYA
6.4.7. KESTANELİK TABYA
6.4.8. YILDIZ TABYA
6.4.9. TOPYOLU TABYA
6.4.10. DÖRT KAYA İSTİHKAM TABYA
6.4.11. KAFKAS TABYA
6.4.12. CEPHANELİK(TOKİ) TABYA

6.1.1. ORGANİK KÖY PAZARI

ÜNİVERSİTE KAMPÜS ALANI (Koruma ve Restorasyon) 6.1.2.

ÜNİVERSİTE KAMPÜS ALANI (Koruma ve Restorasyon)

6.1.3. BAHARATÇILAR VE AKTARLAR ÇARŞISI

GENEL TANITIM (Koruma ve Restorasyon) Minyatür

6.1.4. BALKAN YEMEKLERİ ÇARŞISI

6.1.5. MİNYATÜR

OSMANLI MUTFAĞI MÜZESİ (Koruma ve Restorasyon) Yemek - Restorant 6.1.6.

KORUMA 6.1.9. DİNLENME TESİSİ

SİLAH MÜZESİ KORUMA 6.1.7.

BALKAN SANATLARI MERKEZİ 6.1.10.

BALKAN SANATLARI (Koruma ve Restorasyon)

MÜZE (Koruma Ve Restorasyon) 6.1.11.

BAŞLANGIÇ

SARAY TURU

SEYİR TERASI REKREASYON ALANI (Koruma) 6.4.1.

CAZİBE MERKEZİ

DEPO ve ANTREPO MERKEZİ İDARİ OFİSLER 6.4.2.

İZCİ ve GENÇLİK KAMPI (Koruma) Organik Yaşam, Bungalov 6.4.3.

Koruma 6.4.4. TABYA MÜZESİ

AKTİVİTE ALANLARI

CEZAEVİ (Koruma) 6.4.5.

Koruma ALIŞVERİŞ MERKEZİ 6.4.6.

Koruma BANKALAR MERKEZİ 6.4.7.

GELECEK ÖNERİ FUAR ve KONGRE MERKEZİ

Koruma İDARİ BİNA 6.4.8.

MÜZE (Koruma - Restorasyon) 6.4.10.

KAFE İŞ ALIŞVERİŞ -TİCARET (koruma -Restorasyon) 6.4.9. RESTORAN

KAHVALTI (Koruma) KÜLTÜR ve EĞLENCE MERKEZİ 6.4.11.

6.2. BATI CEPHESİ

KORUMA 6.3.1.
TÜRKİYE-YUNANİSTAN-BULGARİSTAN ULUSLARARASI KÜLTÜR MERKEZİ

KORUMA - ASKERİYE 6.3.2.
GENÇLİK MERKEZİ

KAFE (Koruma - Restorasyon) 6.3.3.
LOKANTA-KAFE-SPOR AVM

(Koruma - Restorasyon) DERNEK VE KÜLUP MERKEZİ 6.3.4.

(Koruma) 6.3.5.

6.3. GÜNEY CEPHESİ

6.3.1. ARDA TABYA
6.3.2. ORTA TABYA
6.3.3. İSTASYON TABYA
6.3.4. DEMİRTAŞ TABYA
6.3.5. BOSNA TABYA

ANA YOL
YOL
TARLA YOLU
NEHİR
CEPHELER
DEKOVİL HATTI
BİSİKLET HATTI
OTOBÜS HATTI

TABYA GİRİŞİ BİLGİ PANOSU

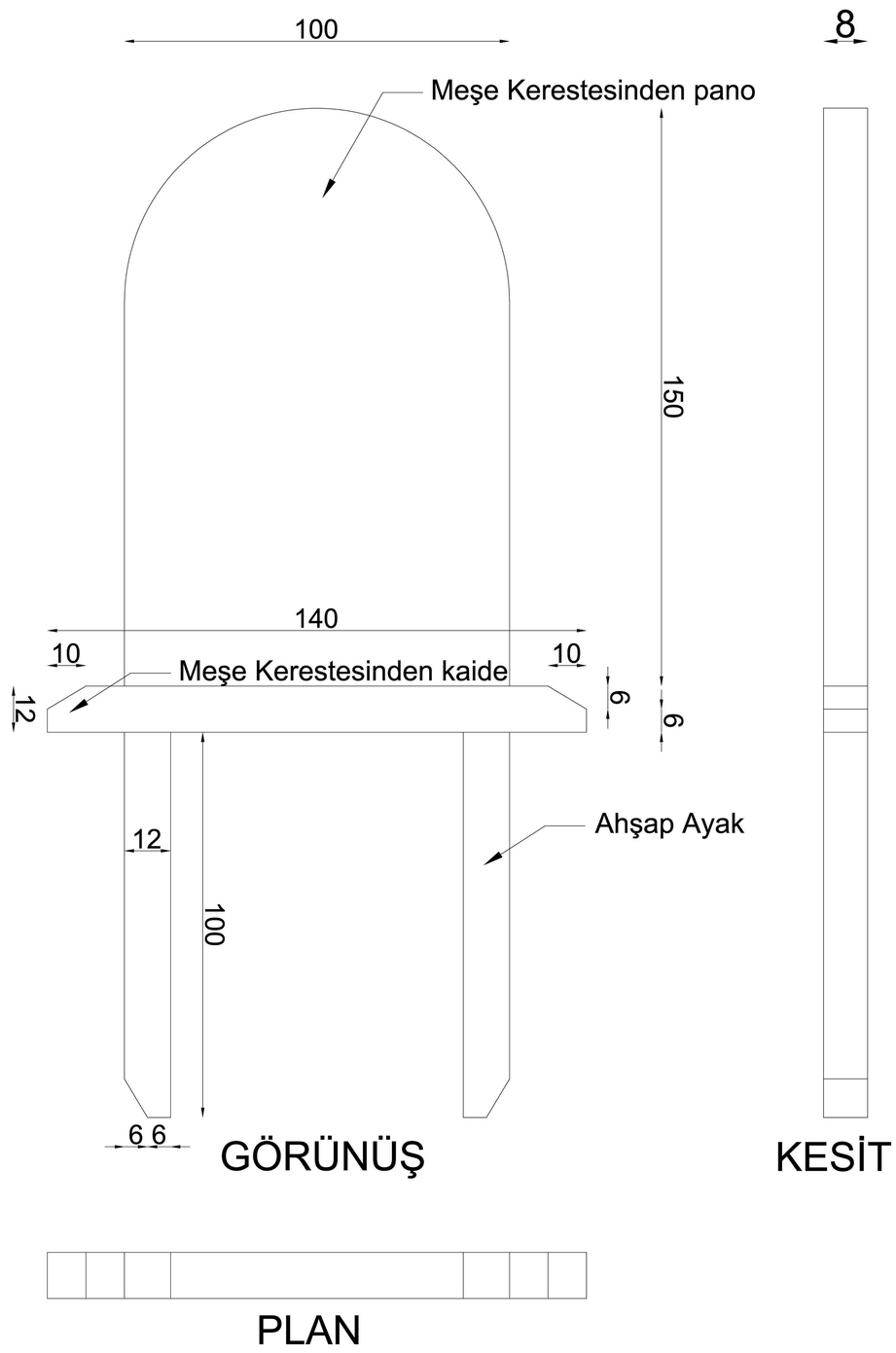

Tabya Girişinde kullanılması düşünülen panonun tasarımında; bonetlerin şekillenmesinden yola çıkılarak, tarihi dokuya uygun olacağı düşünülen bilgi panosu tasarlanmıştır. Malzeme olarak, suya dayanıklılığı açısından meşe kerestesi düşünülmüştür.

NİZAMİYE İÇLERİNDE DÜŞÜNÜLEN BİLGİ PANOLARI

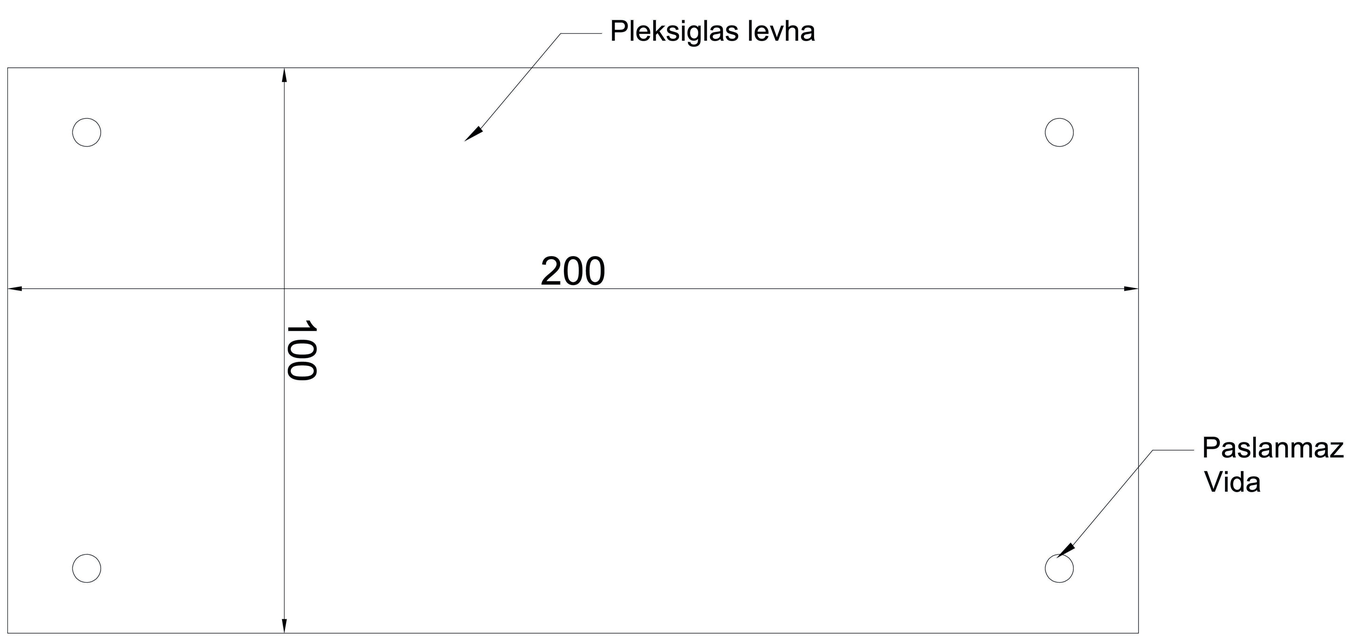

Yapının malzemelerinin tarihi değer taşıması sebebiyle zeminin görünebilir olması tercih edilmiştir. O sebeple Pleksiglas levha kullanılmıştır.

YÖNLENDİRME TABELALARI

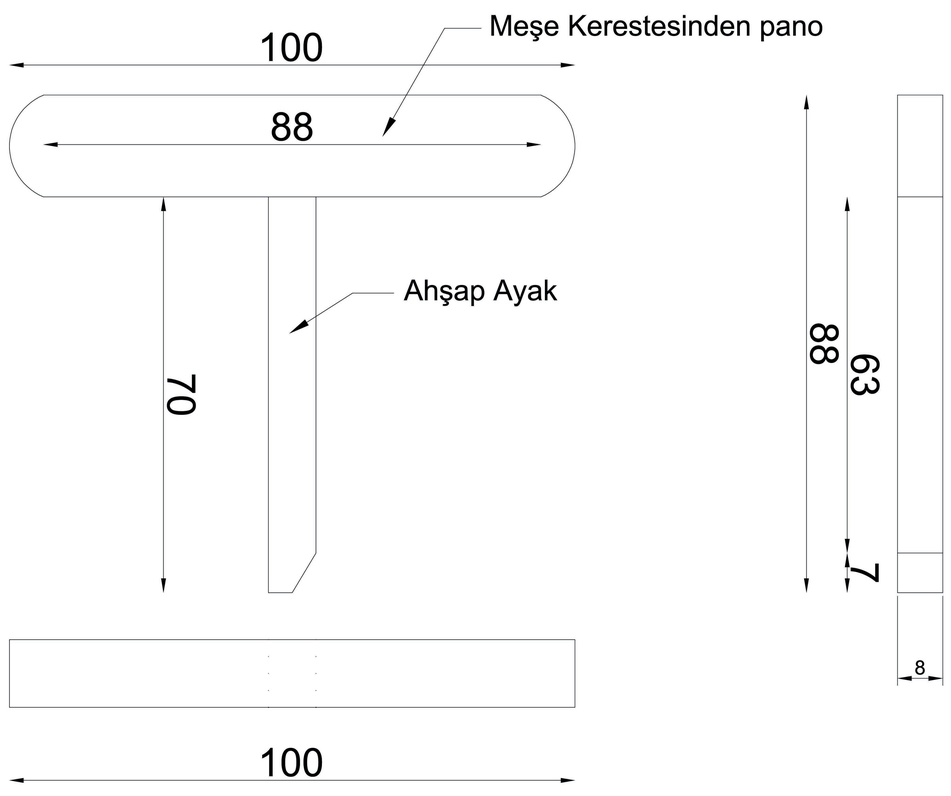

Yönlendirme tabelaları da, tarihi dokuya uygun olarak ahşap önerilmiştir. İçleri oyulup, yakılarak yazı yazılması hem estetik bir görünüş verecek hem de sade olacaktır.

Ek 6.3. Karagöz Tabya Vaziyet Planı

VAZİYET PLANI

Ek 6.4. Karagöz Tabya Plan

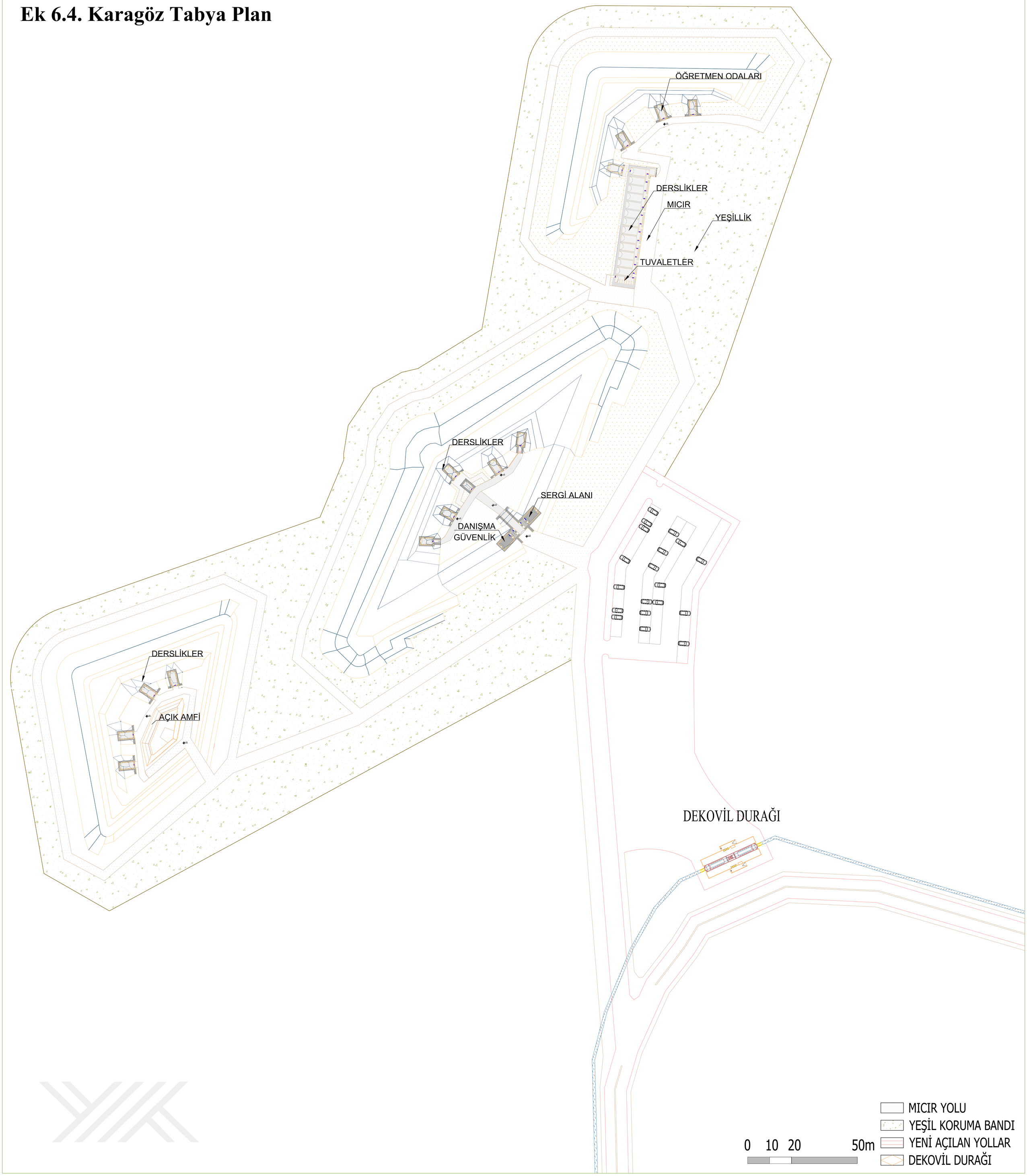

Ek 6.5. Karagöz Tabya Nizamiye Bonet Kısmi Plan Kesit ve Görünüşleri

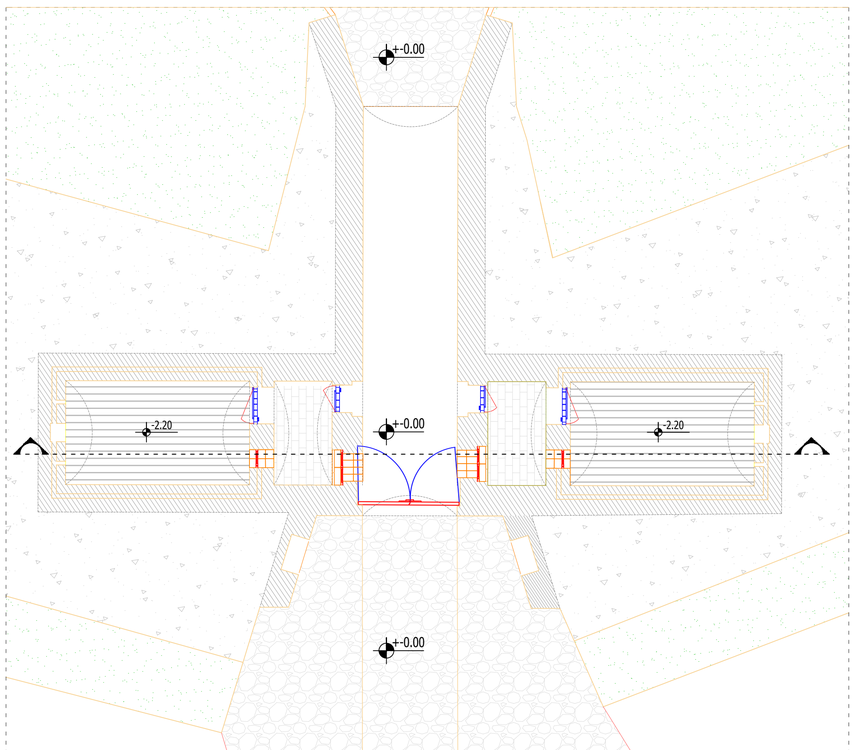

NİZAMİYE PLANI

0 1 2 5m

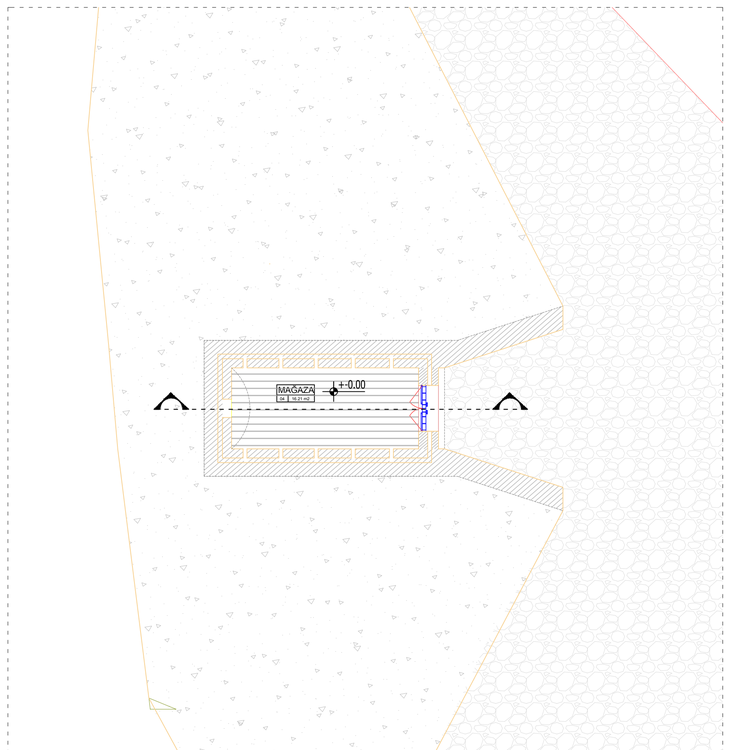

BONET PLANI

0 1 2 5m

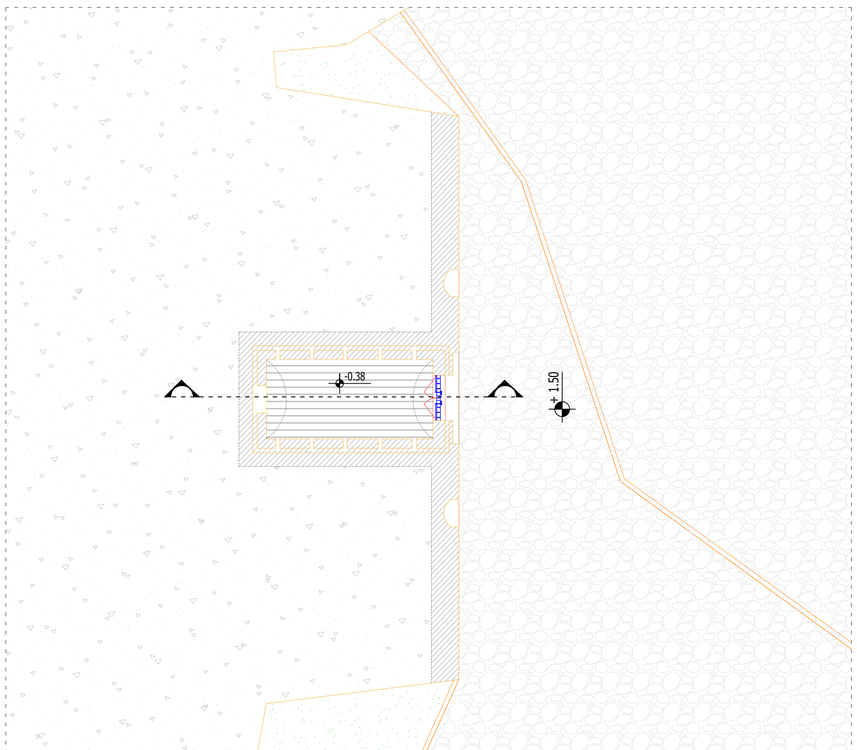

BONET PLANI

0 1 2 5m

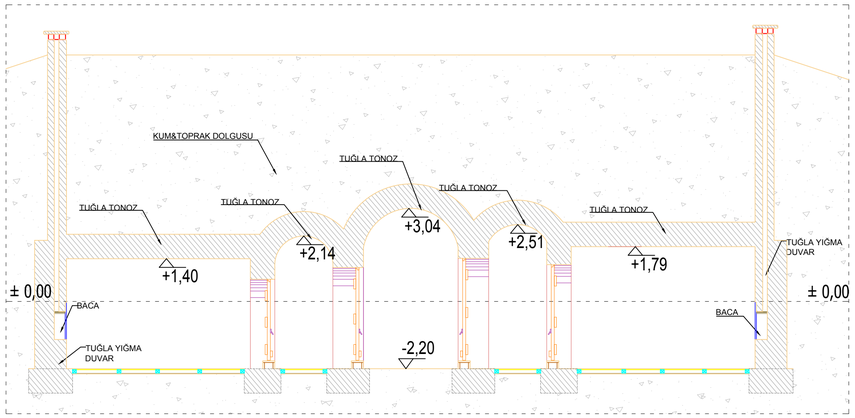

BOYDAN KESİTİ

0 1 2 5m

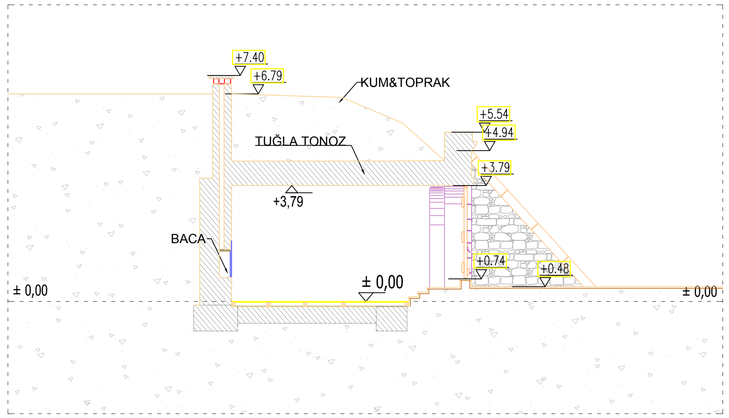

BOYDAN KESİTİ

0 1 2 5m

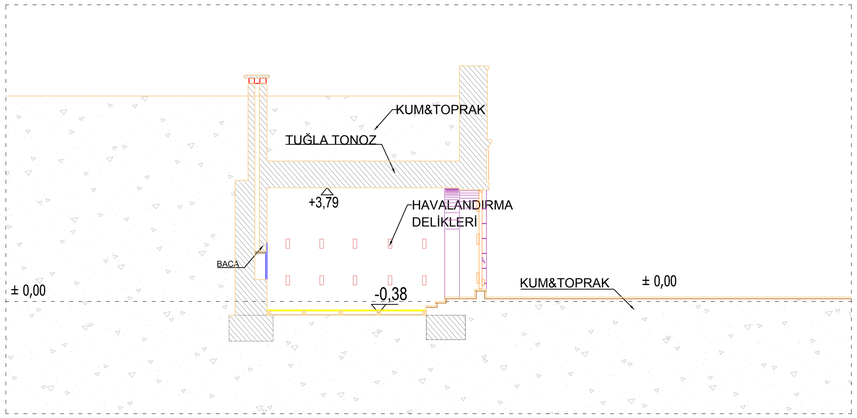

BOYDAN KESİTİ

0 1 2 5m

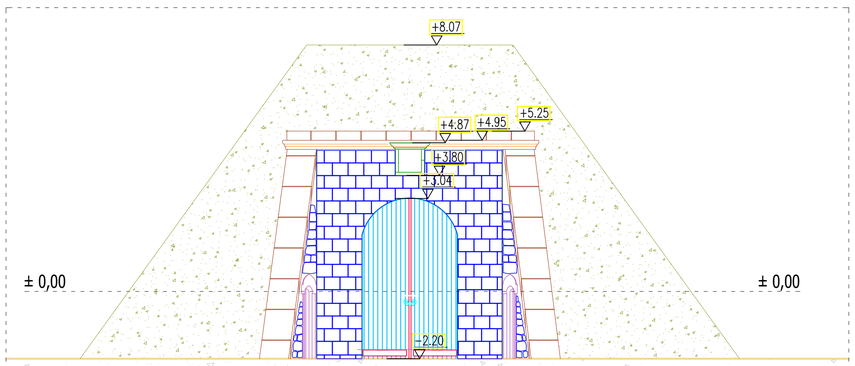

NİZAMİYE GİRİŞ KAPISI

0 1 2 5m

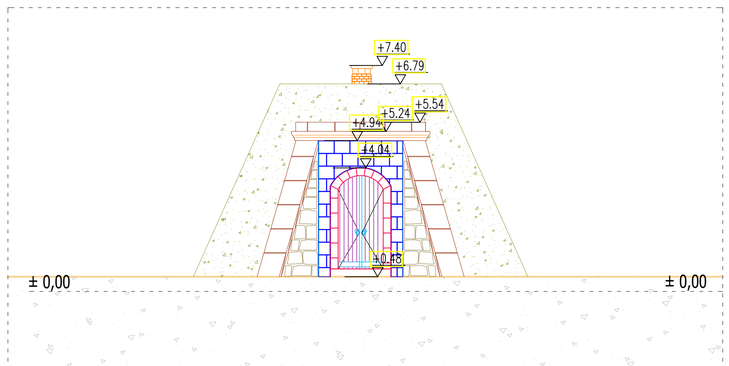

BONET CEPHESİ

0 1 2 5m

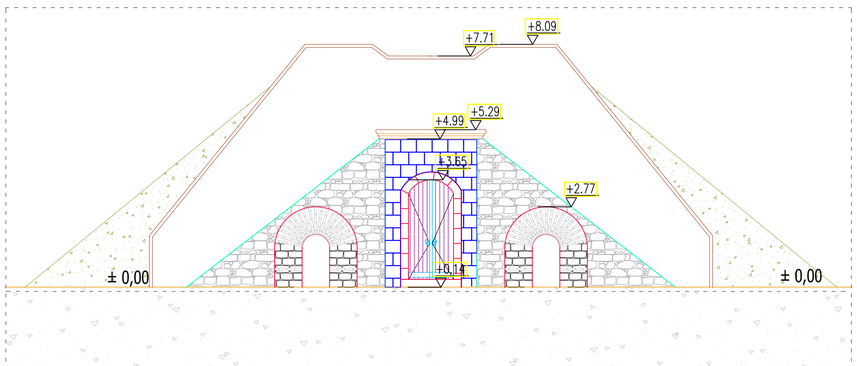

BONET CEPHESİ

0 1 2 5m

Ek 6.6 Başhöyük Tabya Vaziyet Planı

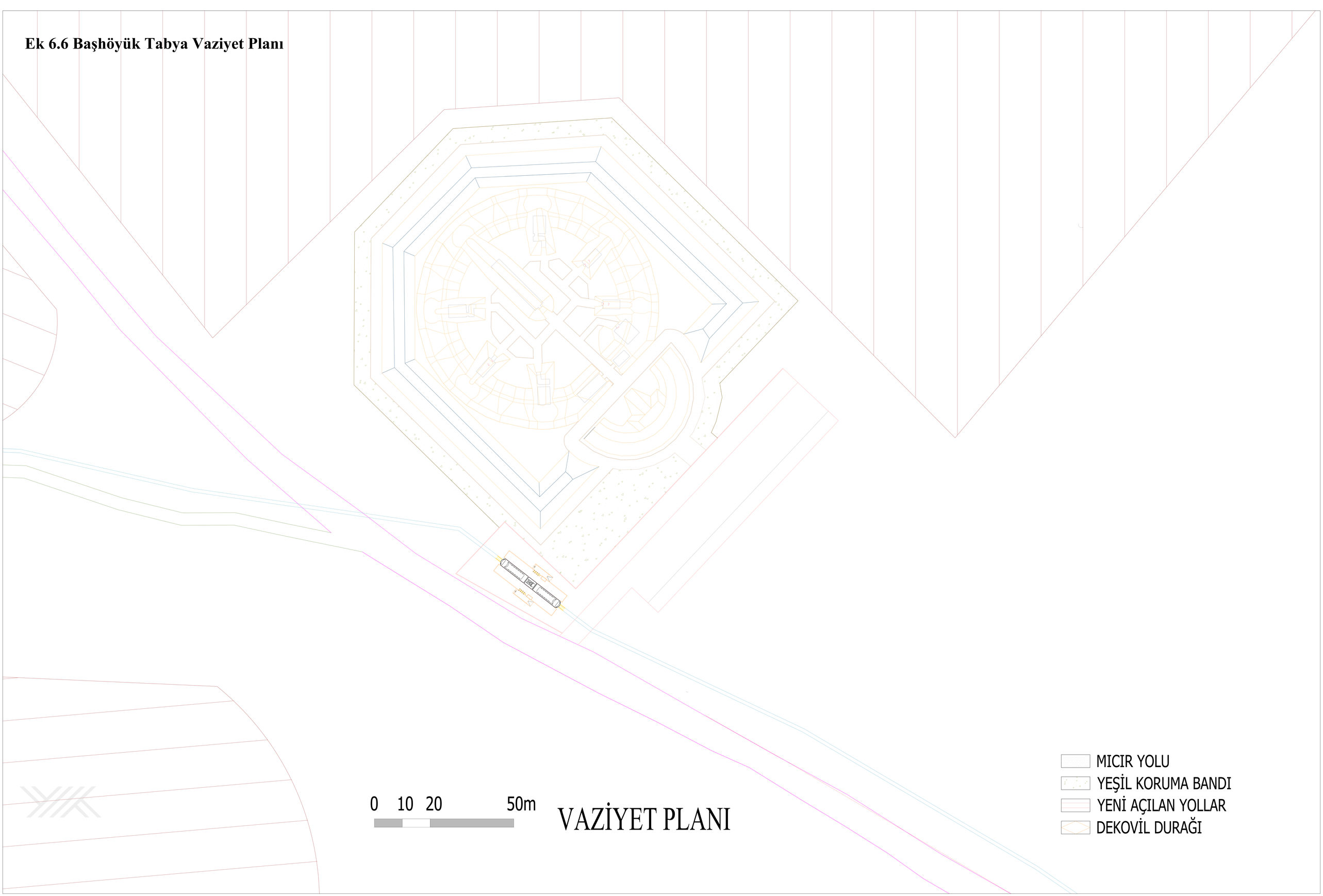

Ek 6.7. Başhöyük Tabya Plan

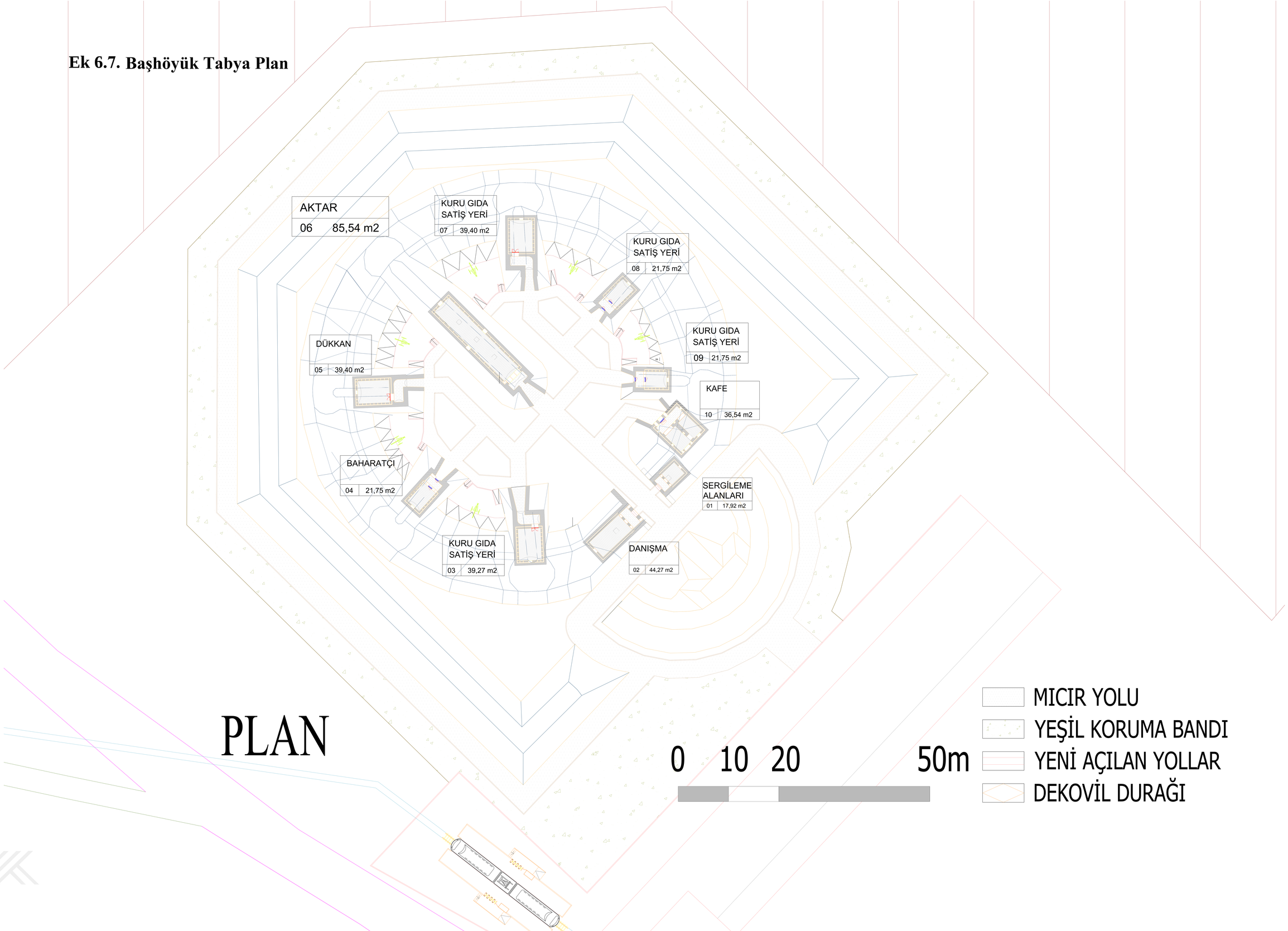

Ek 6.8. Başhöyük Tabya Nizamiye Bonet ve Mutfak

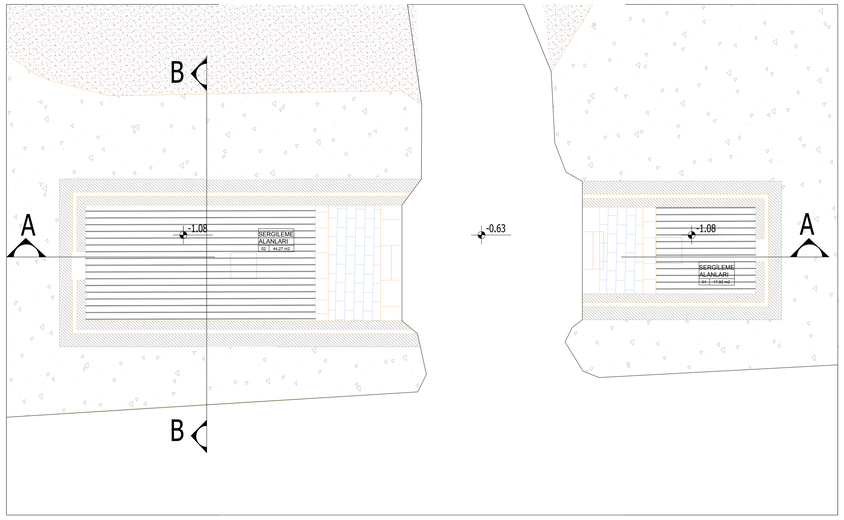

NİZAMİYE PLANI

0 1 2 5m

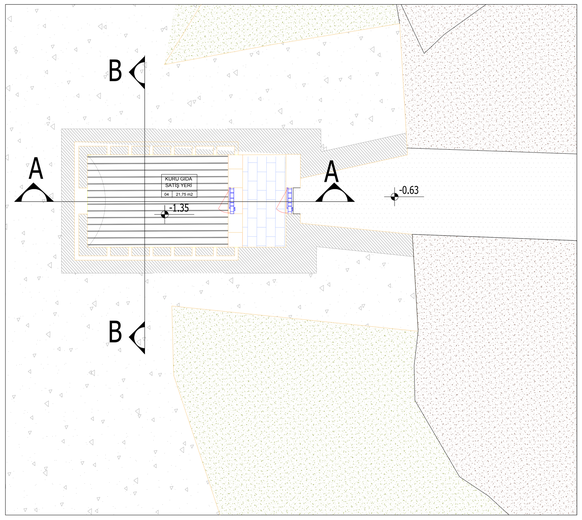

BONET PLANI

0 1 2 5m

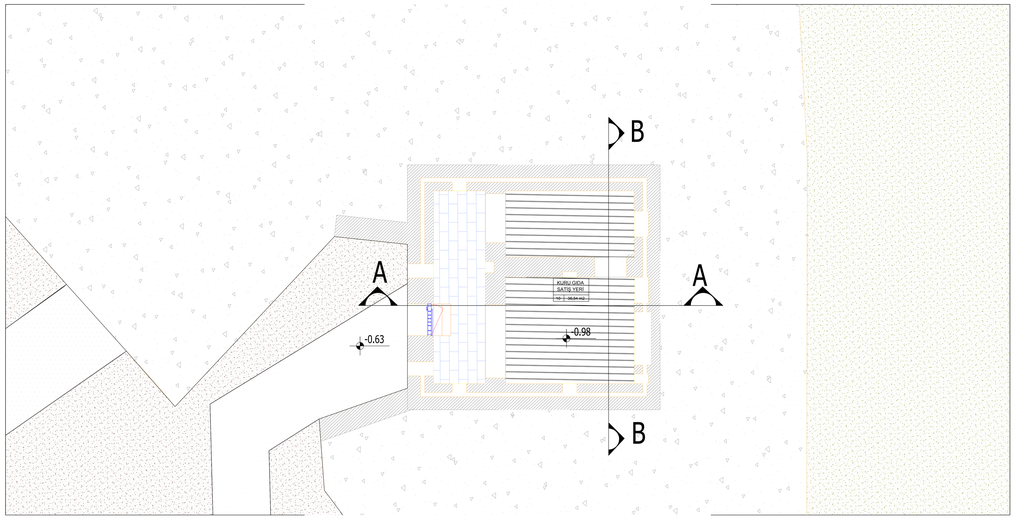

MUTFAK PLANI

0 1 2 5m

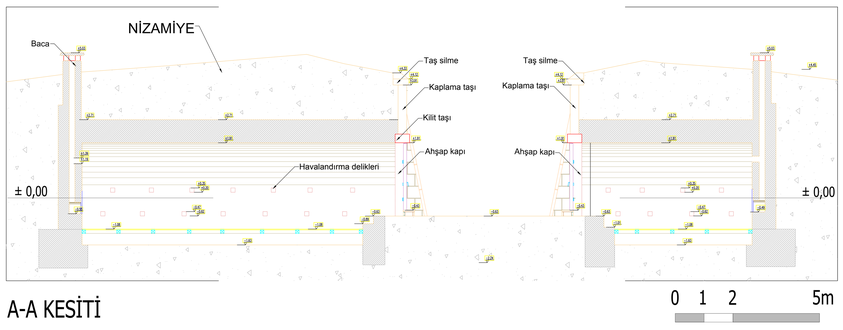

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

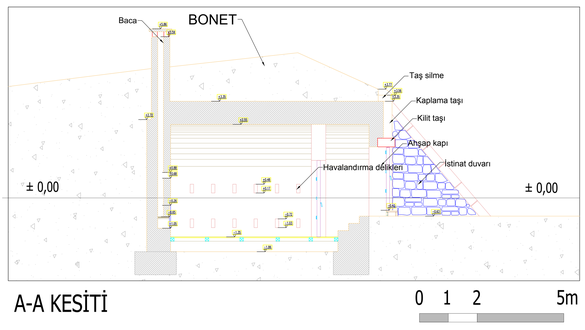

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

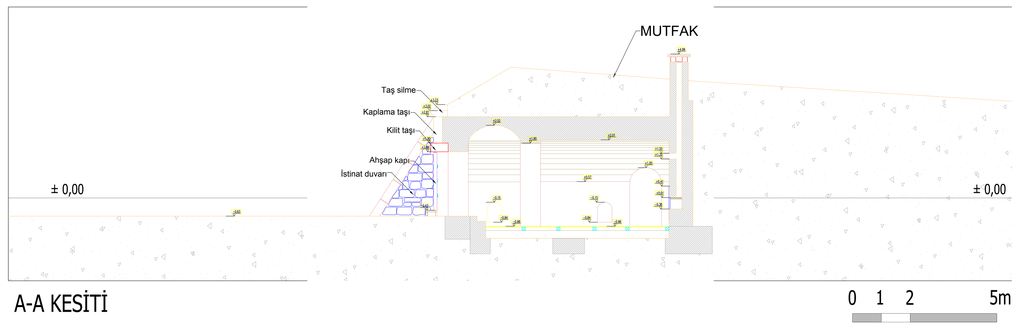

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

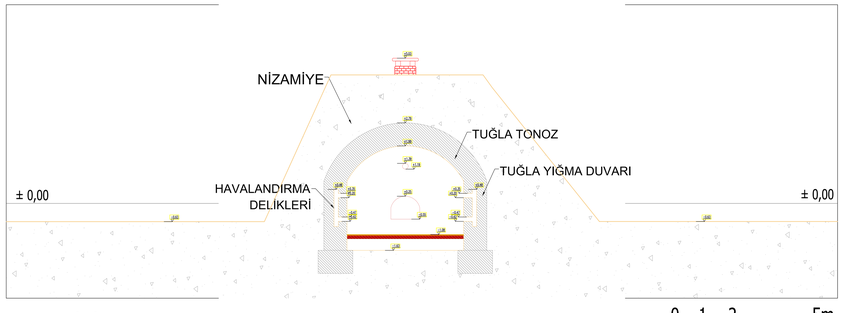

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

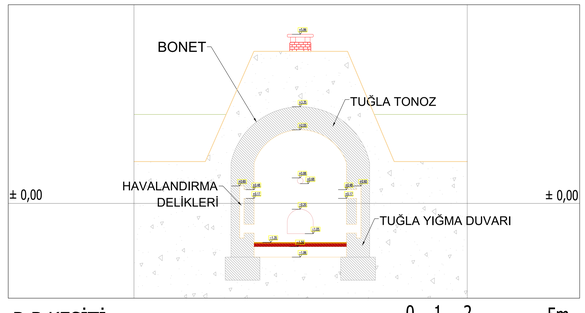

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

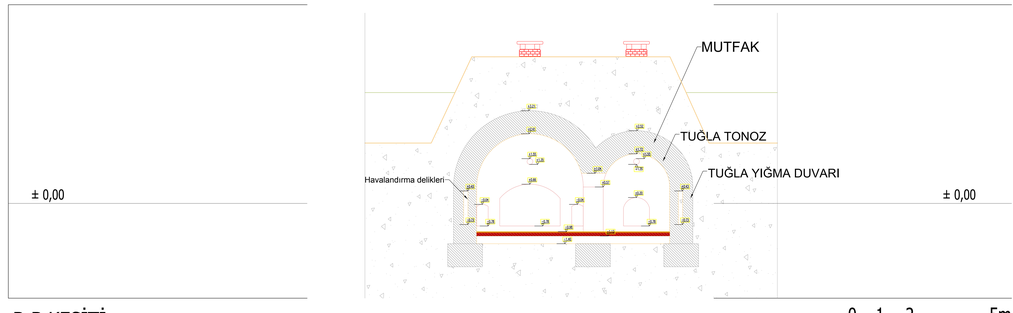

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

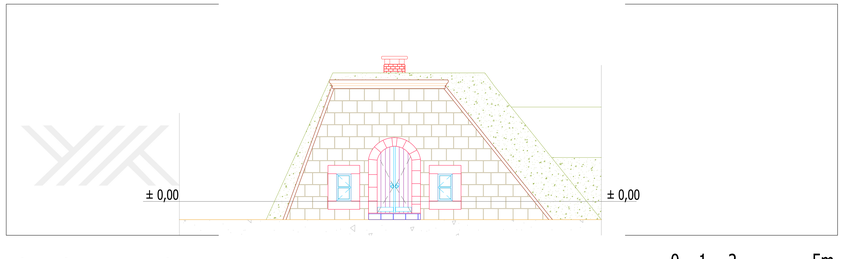

NİZAMİYE CEPHESİ

0 1 2 5m

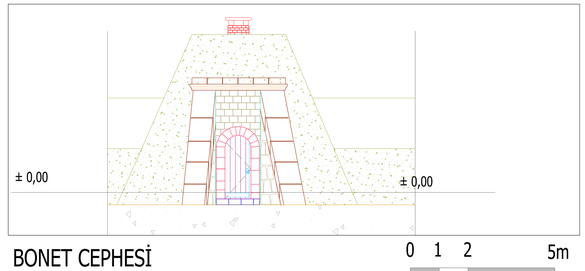

BONET CEPHESİ

0 1 2 5m

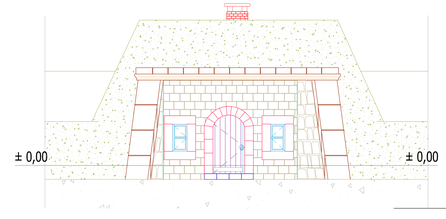

MUTFAK GİRİŞ CEPHESİ

0 1 2 5m

Ek 6.9. Başkemer Tabya Vaziyet Planı

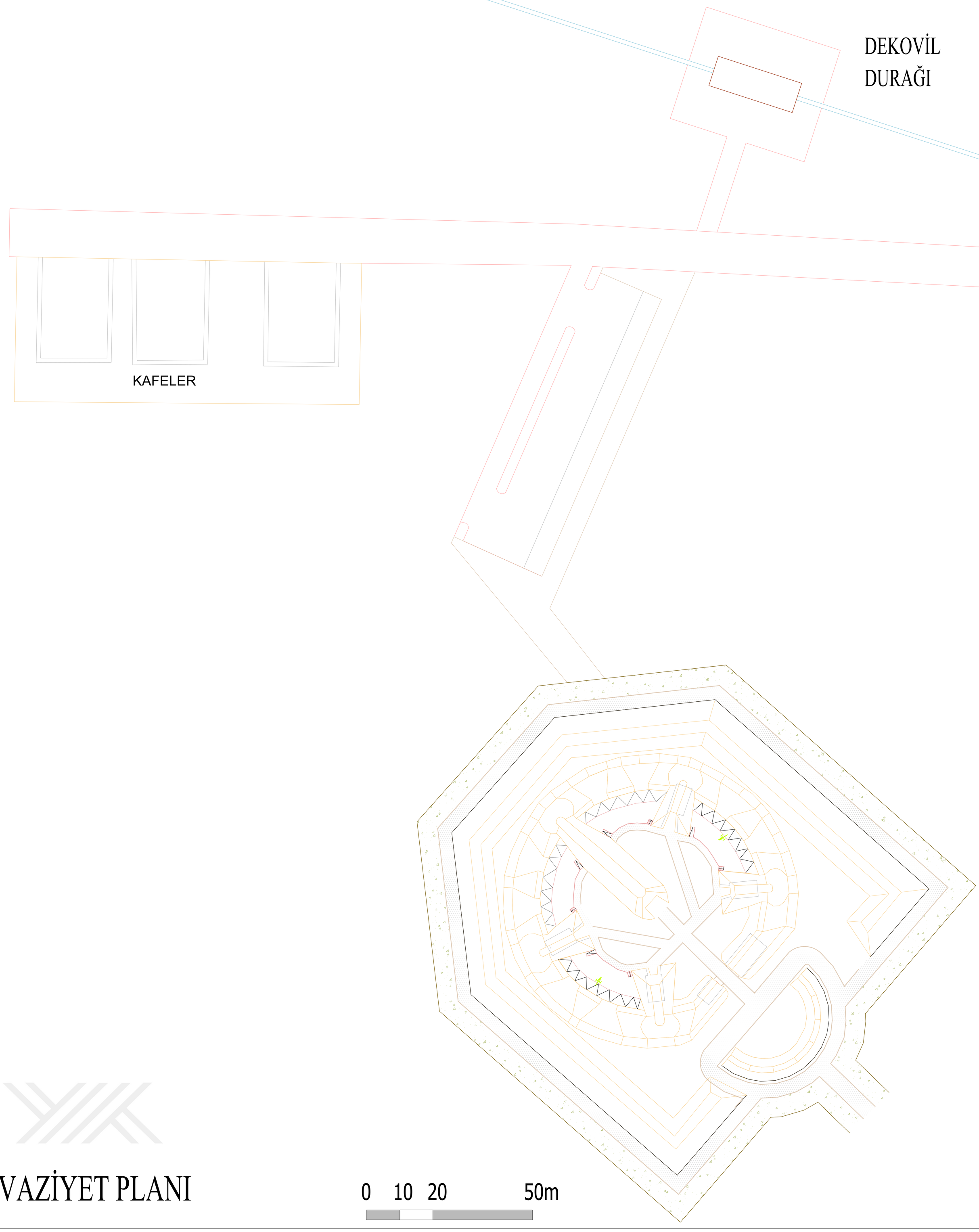

VAZİYET PLANI

Ek 6.10. Başkemer Tabya Plan

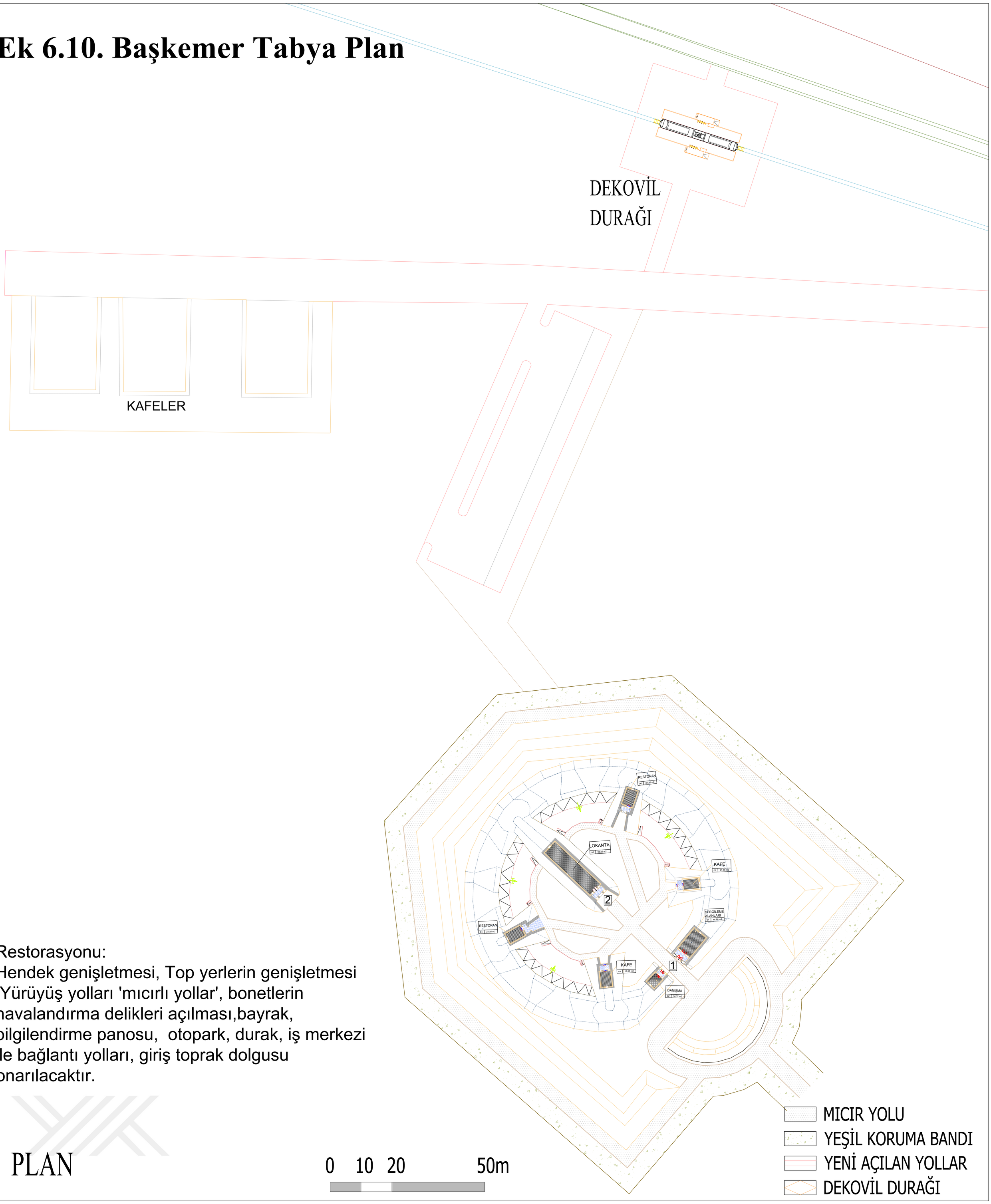

Restorasyonu:
Hendek genişletmesi, Top yerlerin genişletmesi ,Yürüyüş yolları 'mıcırlı yollar', bonetlerin havalandırma delikleri açılması,bayrak, bilgilendirme panosu, otopark, durak, iş merkezi ile bağlantı yolları, giriş toprak dolgusu onarılacaktır.

PLAN

0 10 20 50m

6.11. Başkemer Tabya Koğuş, Bonet ve Nizamiye

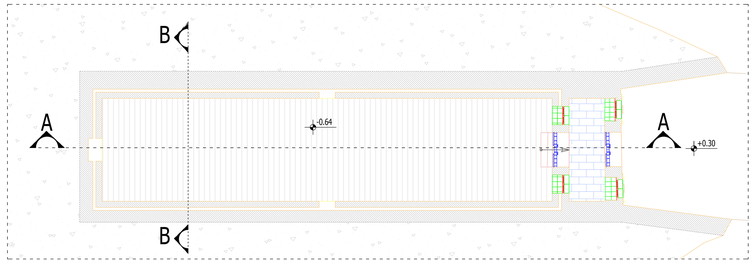

KOĞUŞ PLANI

0 1 2 5m

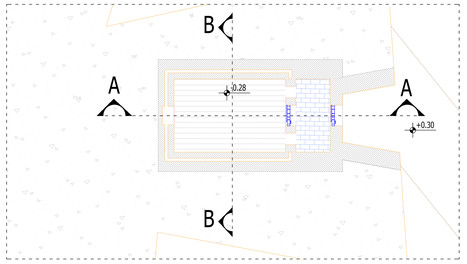

BONET PLANI

0 1 2 5m

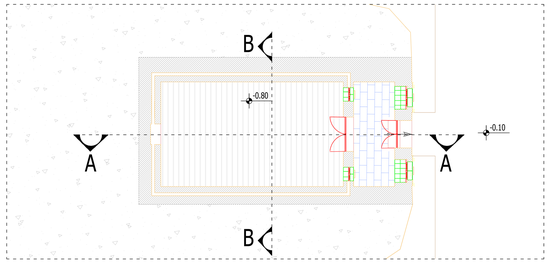

0 1 2 5m

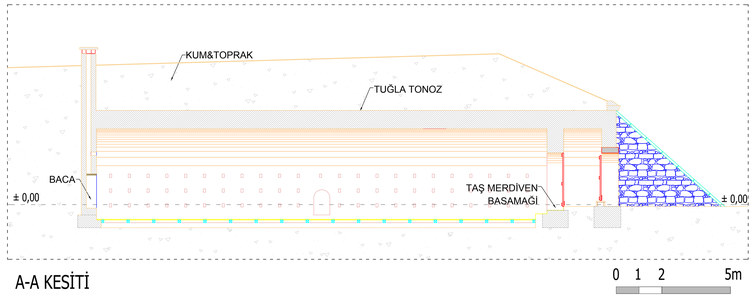

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

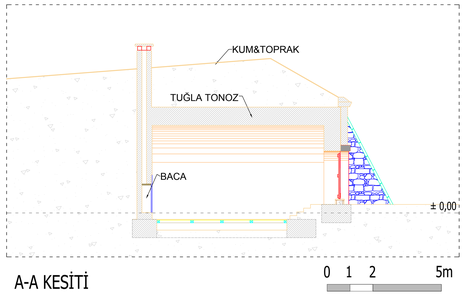

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

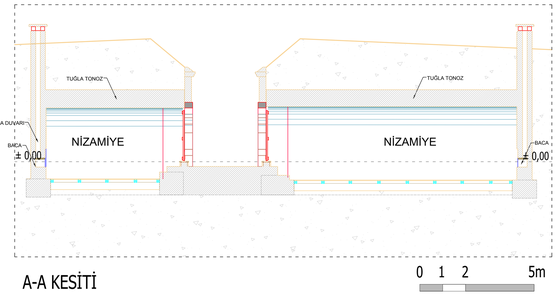

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

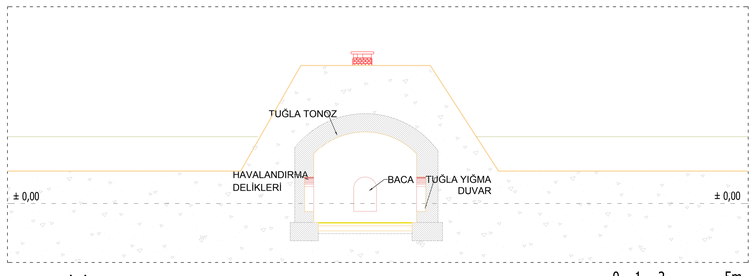

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

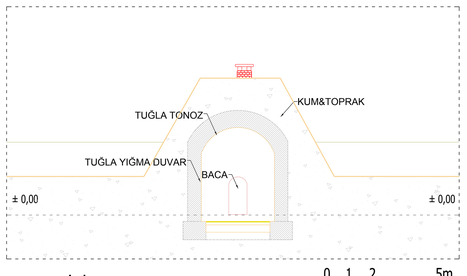

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

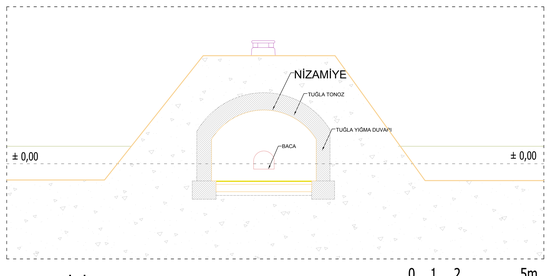

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

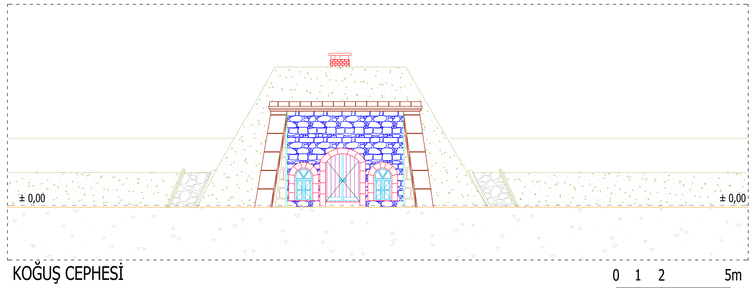

KOĞUŞ CEPHESİ

0 1 2 5m

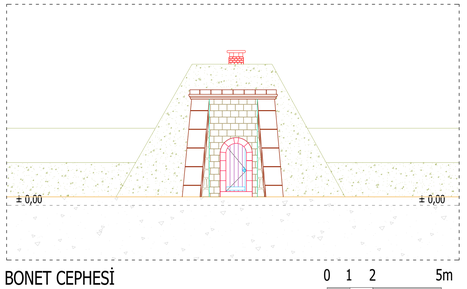

BONET CEPHESİ

0 1 2 5m

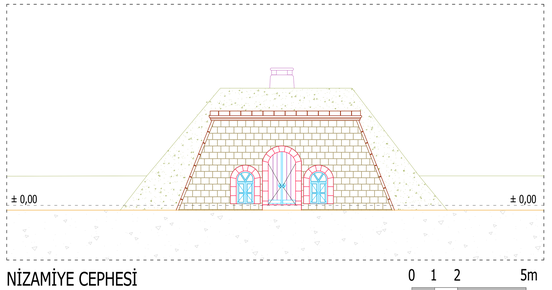

NİZAMİYE CEPHESİ

0 1 2 5m

Ek 6.12. Viran Tabya'da yapılması düşünülen Minyatür tabyalar için 3 boyutlu modellemeler (Yapılan literatür araştırmasında bulunan haritalara göre modellenmiştir)

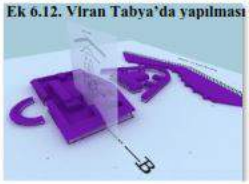
AYVAZBABA TABYA

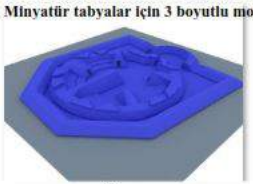
TEKGÖZ TABYA

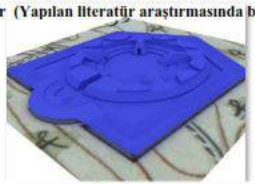
CEVİZLİK TABYA

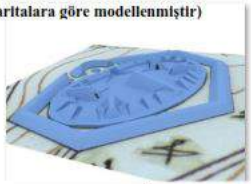
KESTANELİK TABYA

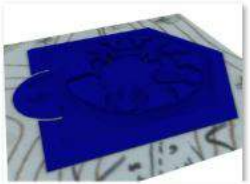
TOPYOLU TABYA

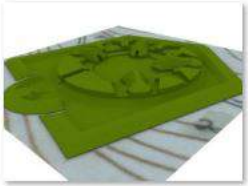
KIMYA TABYA

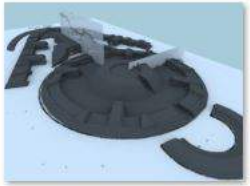
KIYIK TABYA

KAFKAS TABYA

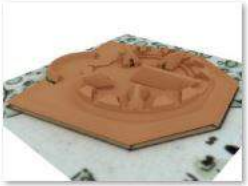
BOSNA TABYA

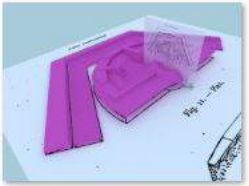
DEMIRTAS TABYA

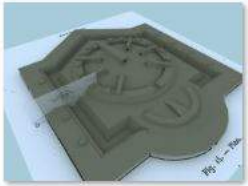
ISTASYON TABYA

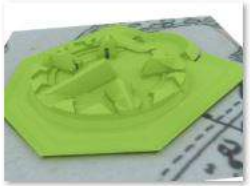
ORTA TABYA

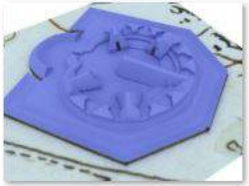
ARDA TABYA

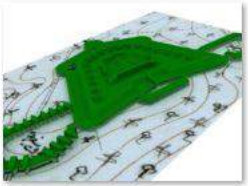
HIDIRLIK TABYA

ABDURRAHMAN TABYA

TOPRAK TABYA

AYNALI TABYA

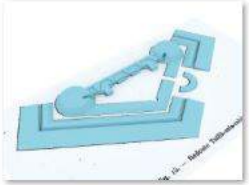
HACIDOGAN TABYA

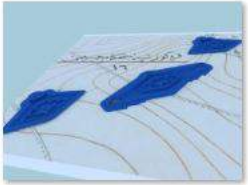
KARAGOZ TABYA

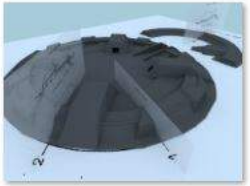
KUCUKTAS OCAGI TABYA

Ek 6.13.Viran Tabya Plan

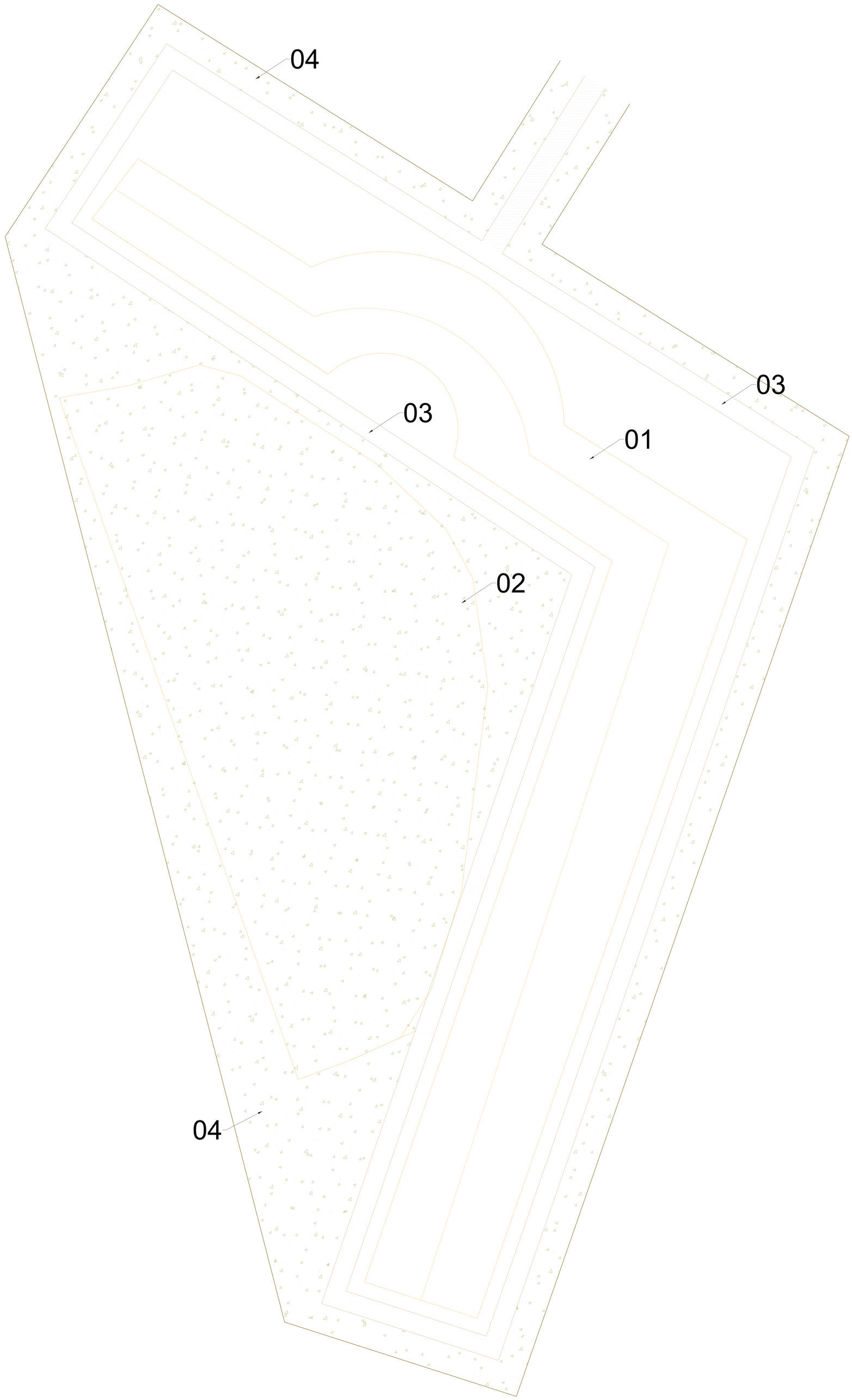

K

MICIR YOLU
YEŞİL KORUMA BANDI
YENİ AÇILAN YOLLAR
DEKOVİL DURAĞI

01- TABYANIN HENDEĞİ
02- TABYA KALINTILARIN İZLERİ
03- MICIRLI YOLLAR
04- KORUMA BANDI

VAZİYET PLANI (ZAĞRA, 2014)

0 5 10 20 30m

KUZEY BATI CEPHESİ - 6.1.5. DEĞİRMENTEPE TABYA VAZİYET PLAN RESTORASYON PROJESİ

Ek 6.14. Aynalı Tabya Vaziyet Planı

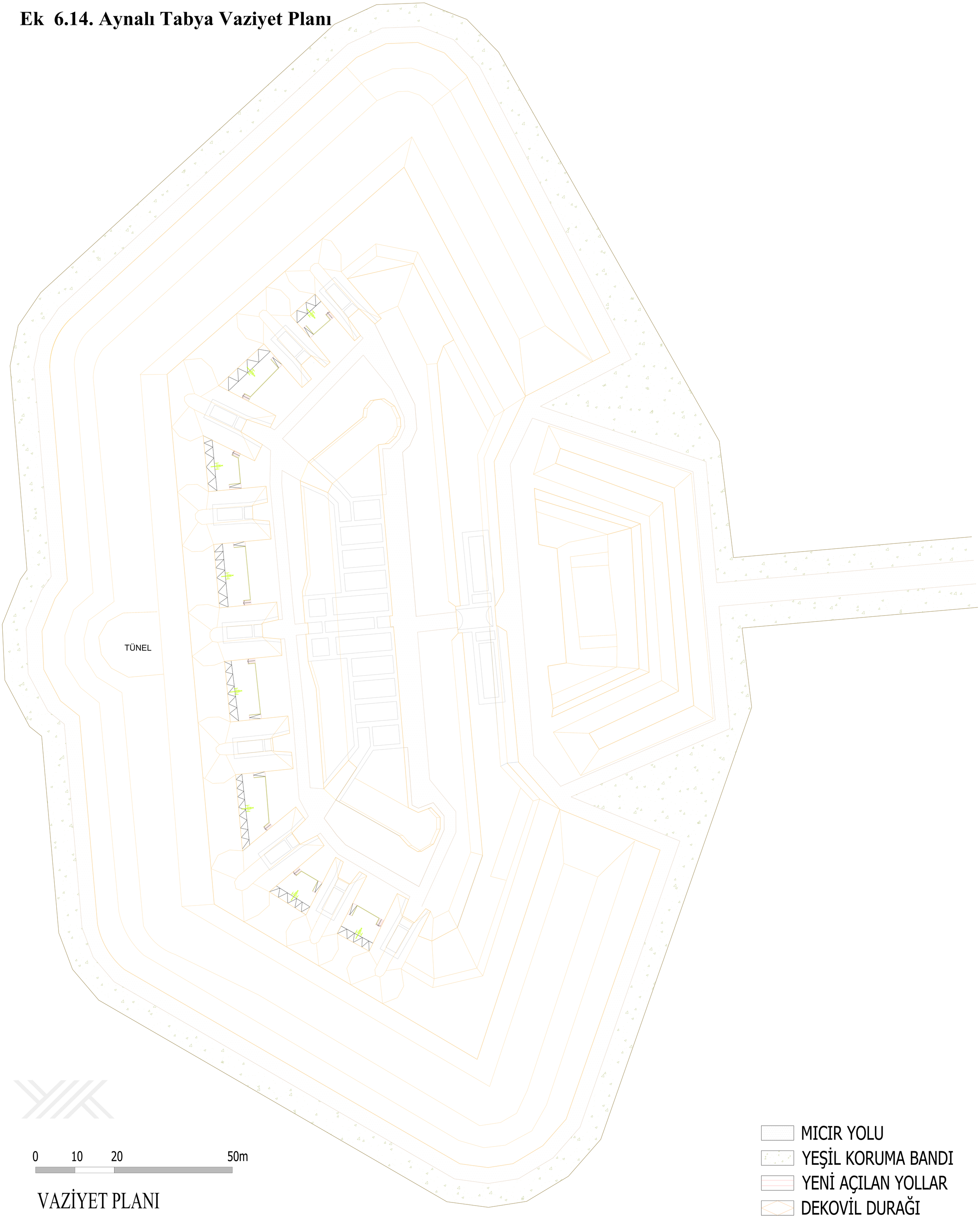

Ek 6.15. Aynalı Tabya Plan

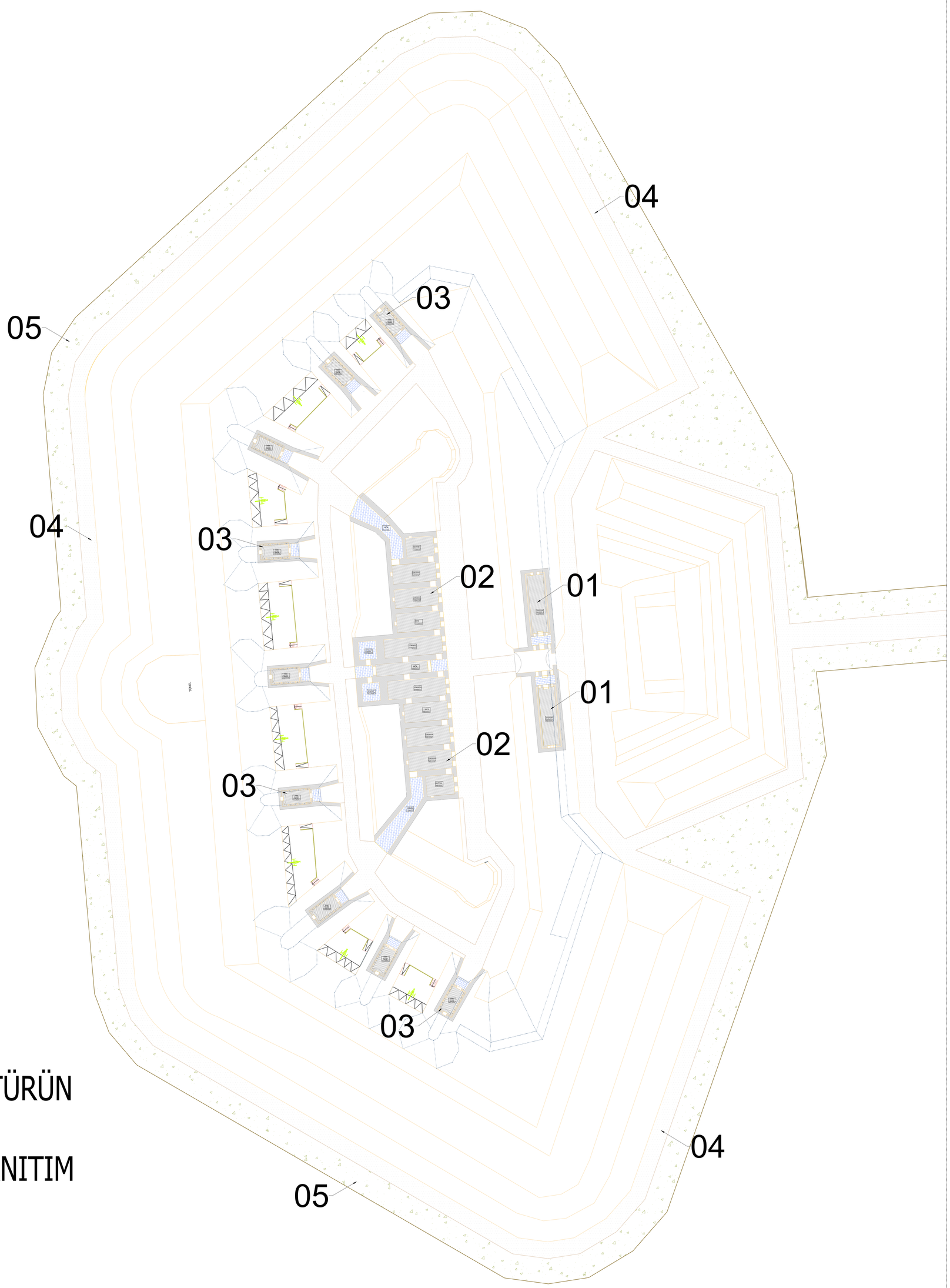

K

MICIR YOLU
YEŞİL KORUMA BANDI
YENİ AÇILAN YOLLAR
DEKOVİL DURAĞI

01- 106 m2 SERGİLEME ALANLARI
02- ÇEŞİTLİOSMANLI YEMEK KÜLTÜRÜN LOKANTALARI
03- 19,30 m2 YEMEK KÜLTÜRÜ TANITIM ALANLARI
04- MICIRLI YOLLAR
05- KORUMA BANDI

PLANI (ZAĞRA, 2014)

0 5 10 20 30m

Ek 6.16. Aynalı Tabya Nizamiye ve Bonet

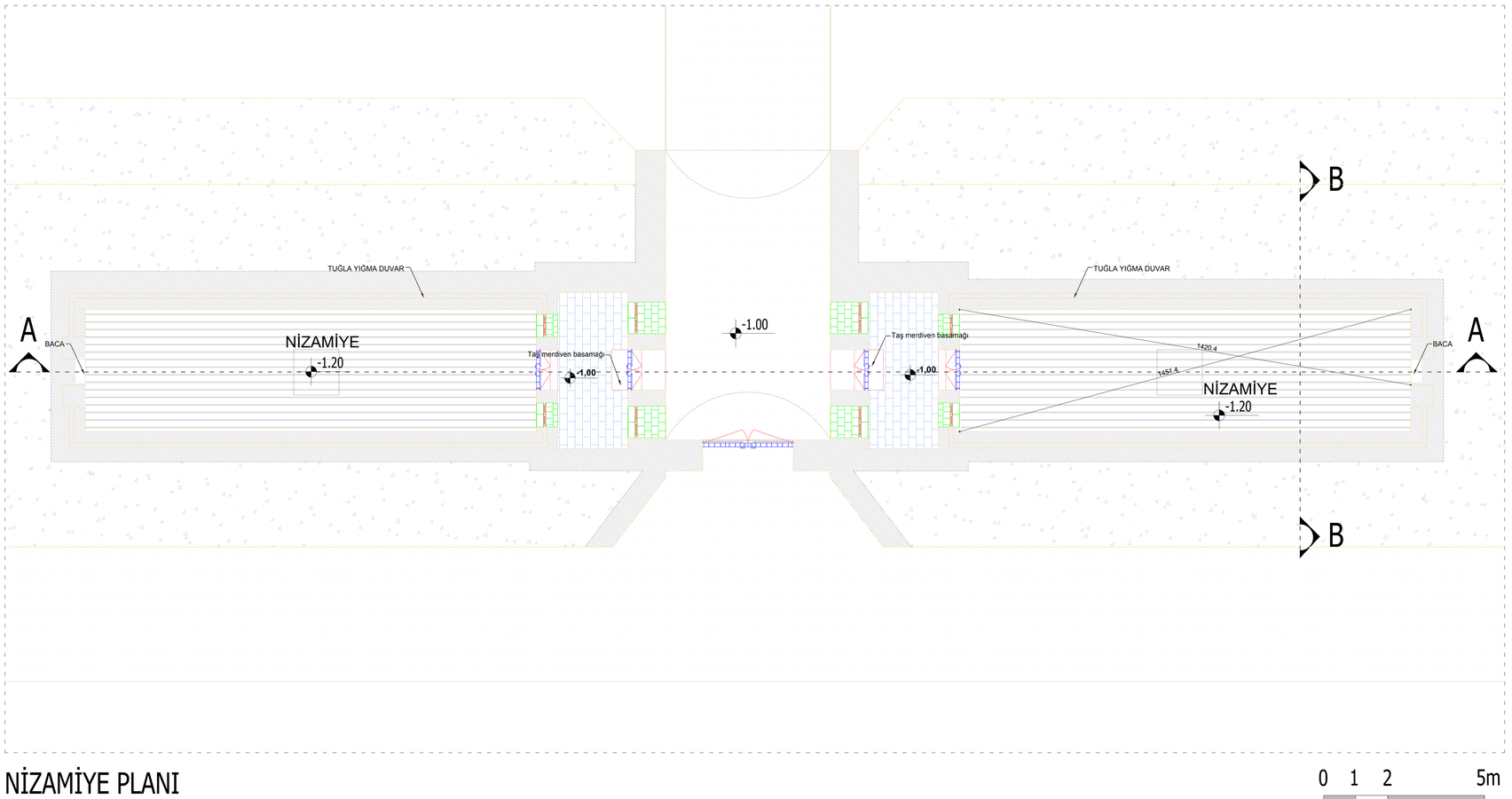

NİZAMİYE PLANI

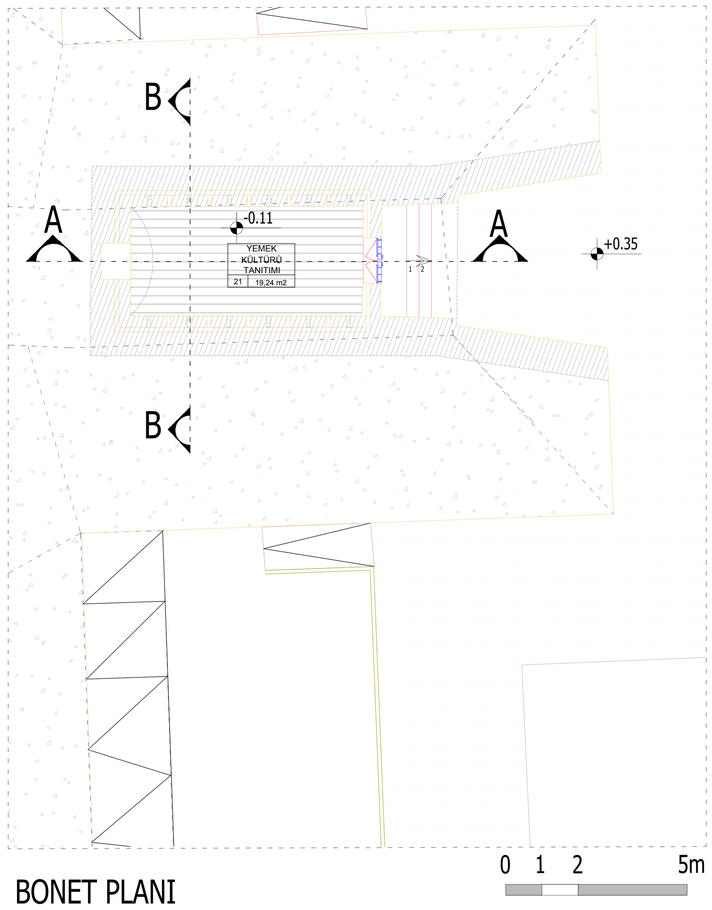

BONET PLANI

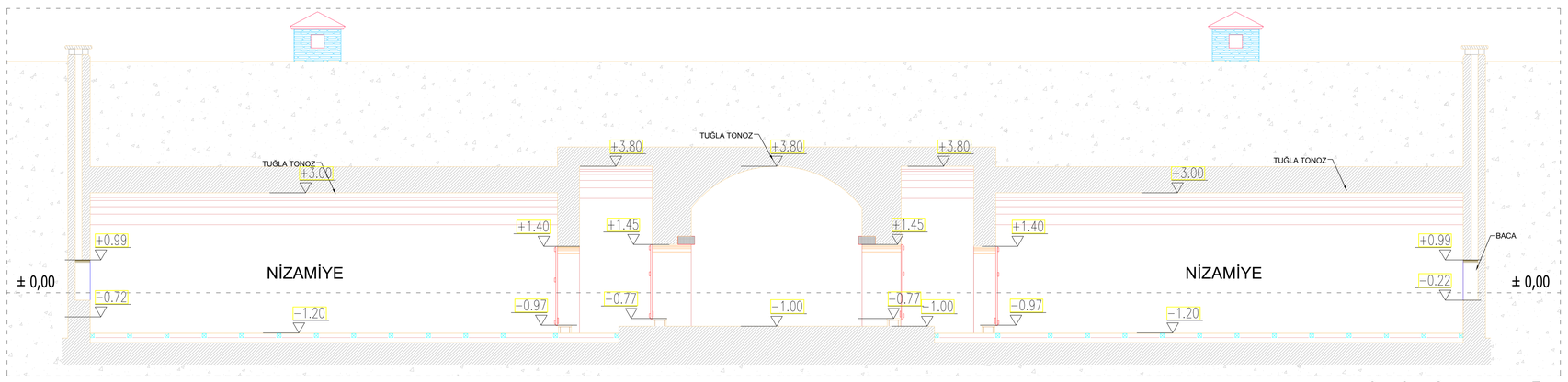

A-A KESİTİ

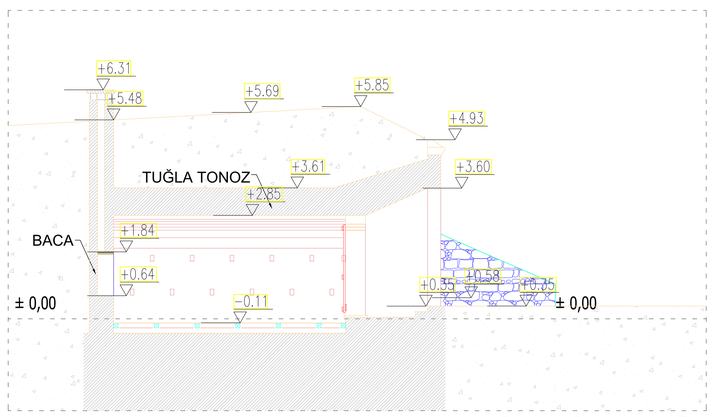

A-A KESİTİ

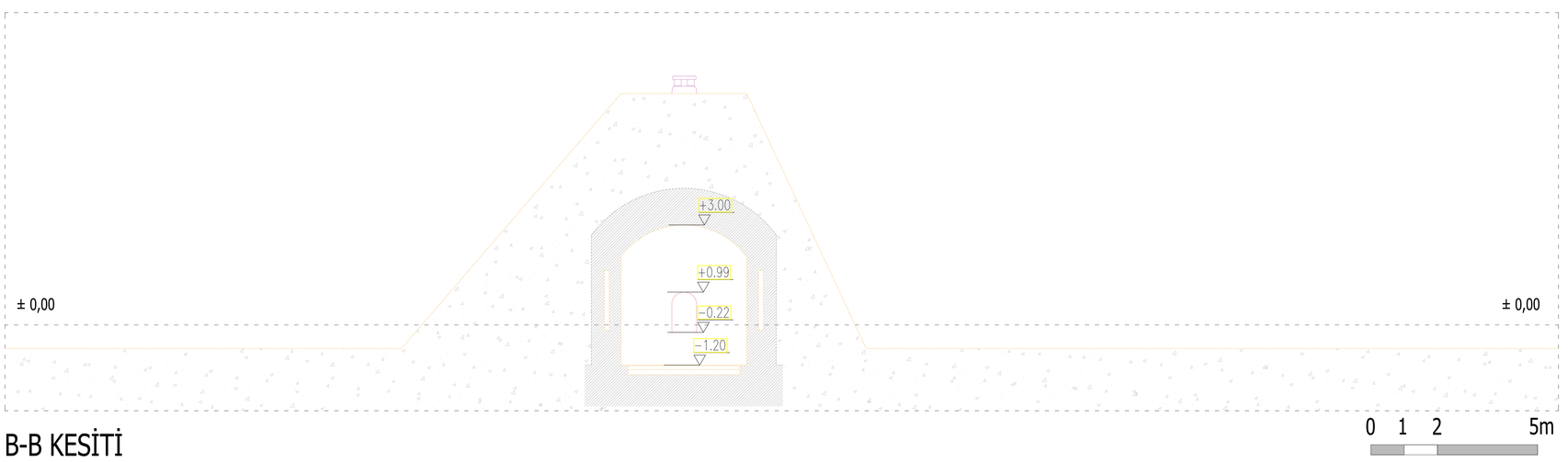

B-B KESİTİ

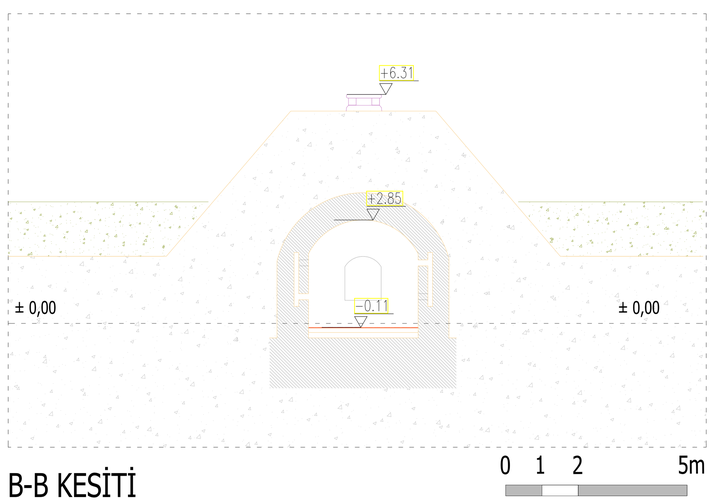

B-B KESİTİ

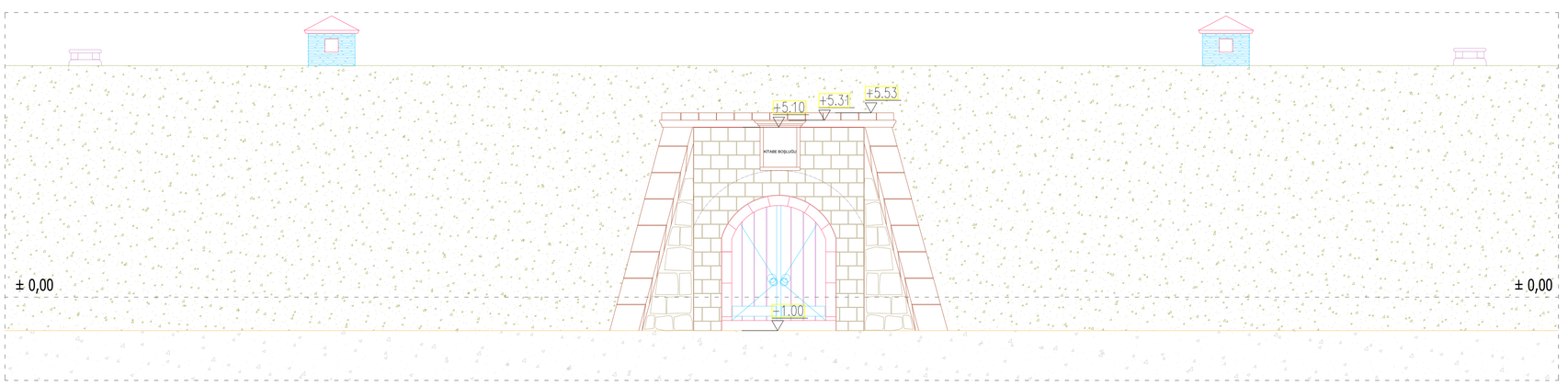

NİZAMİYE GÖRÜNÜŞ

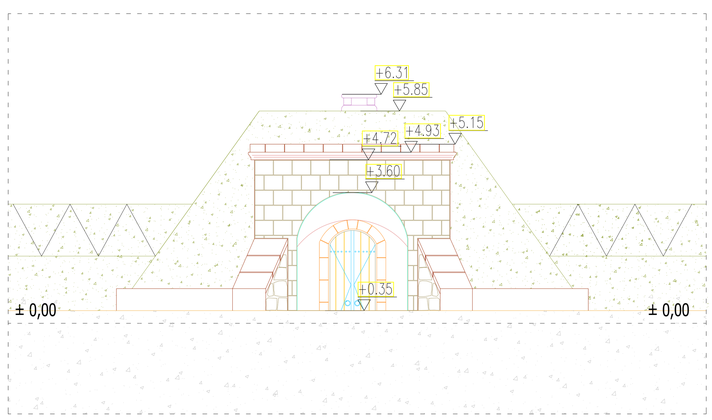

BONET GÖRÜNÜŞ

KUZEY BATI CEPHESİ - 6.1.6. AYNALI TABYA'NIN NİZAMİYESİ, BONET ve MUTFAĞI ;
PLANLARIN, KESİTLERİN VE CEPHELERİN RESTORASYON PROJESİ (Zağra, 2014)

RESTORASYON (Zağra, 2014)

Ek 6.17. Aynalı Tabya Karargah Plan, Kesit ve Görünüş

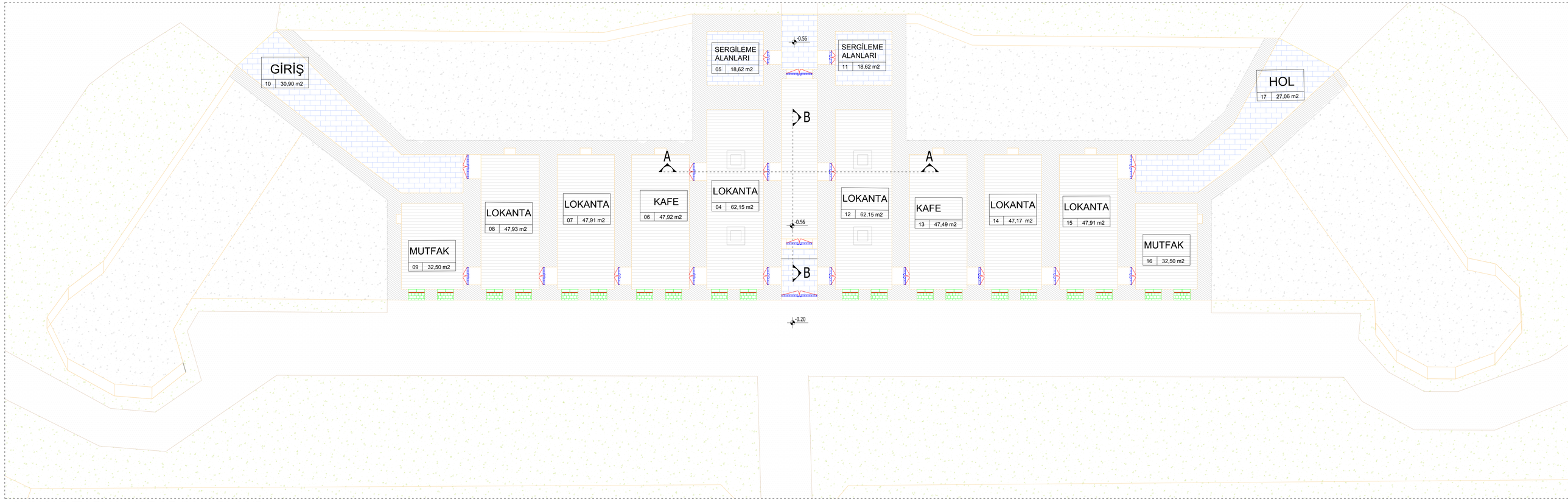

AYNALI TABYA KARARGAH PLANI

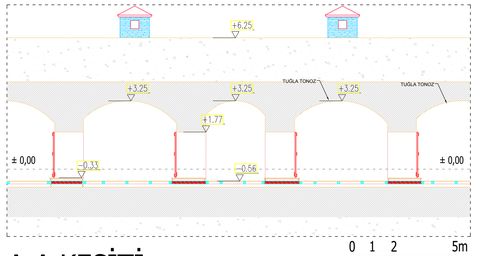

A-A KESİTİ

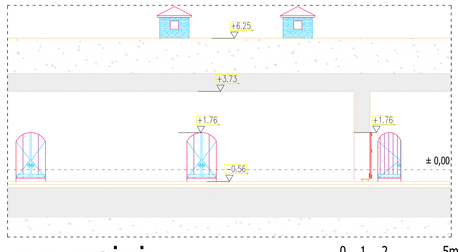

B-B KESİTİ

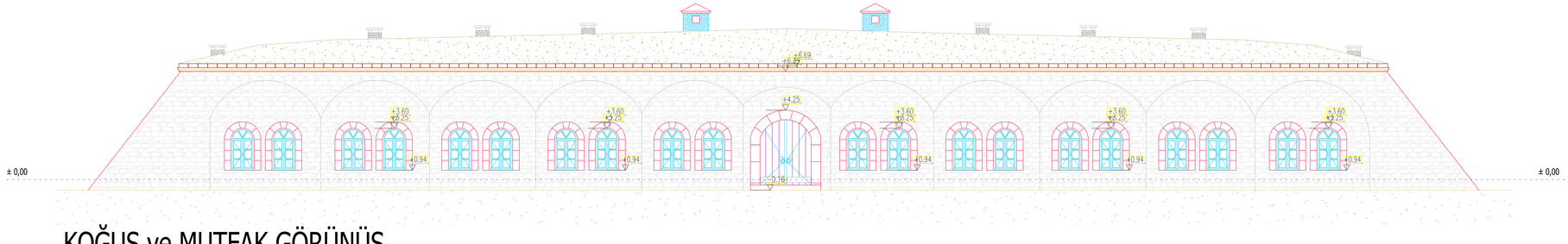

KOĞUŞ ve MUTFAK GÖRÜNÜŞ

Ek 6.19. Toprak Tabya Planı

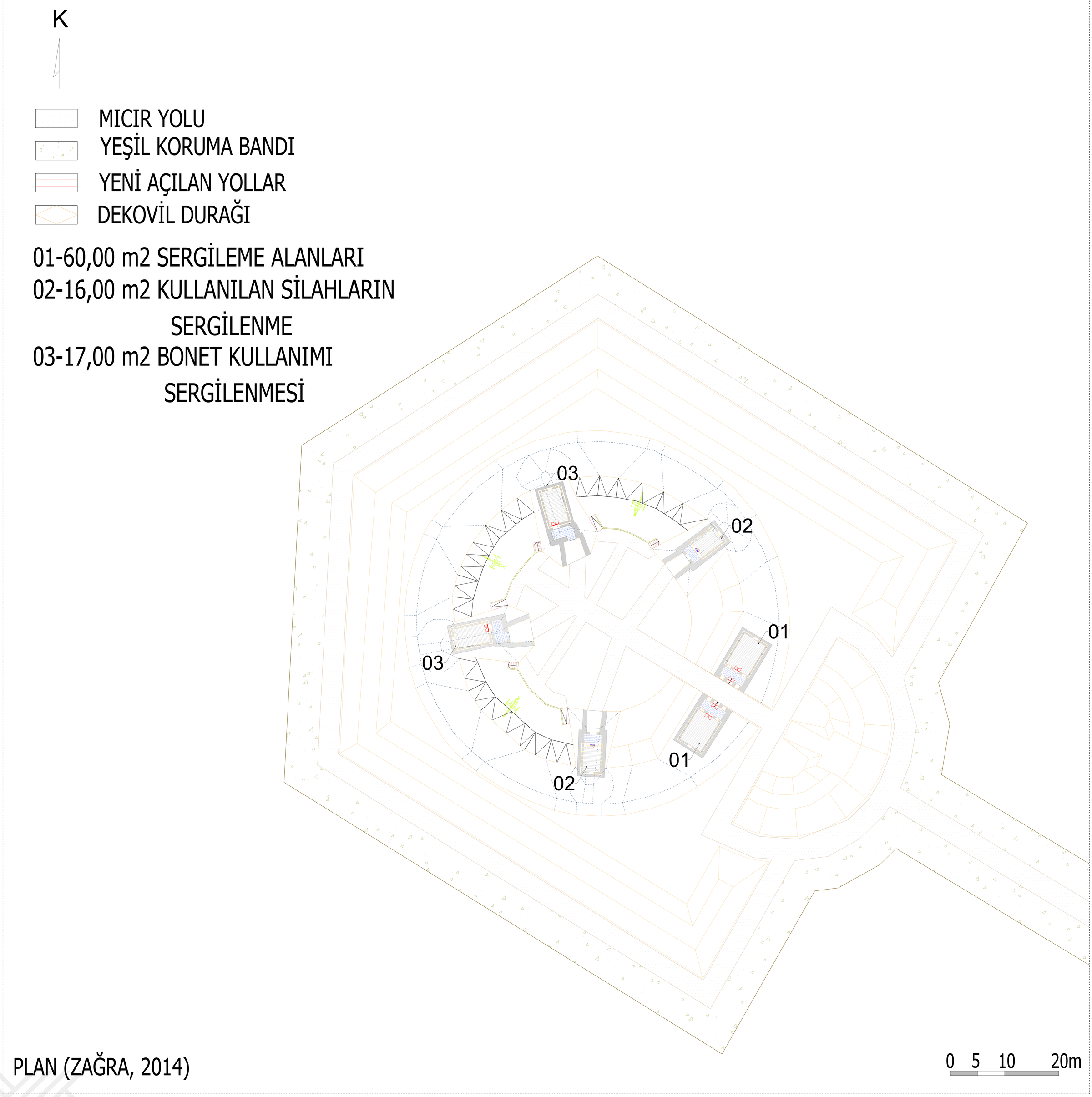

PLAN (ZAĞRA, 2014)

Ek 6.19. Toprak Tabya Planı

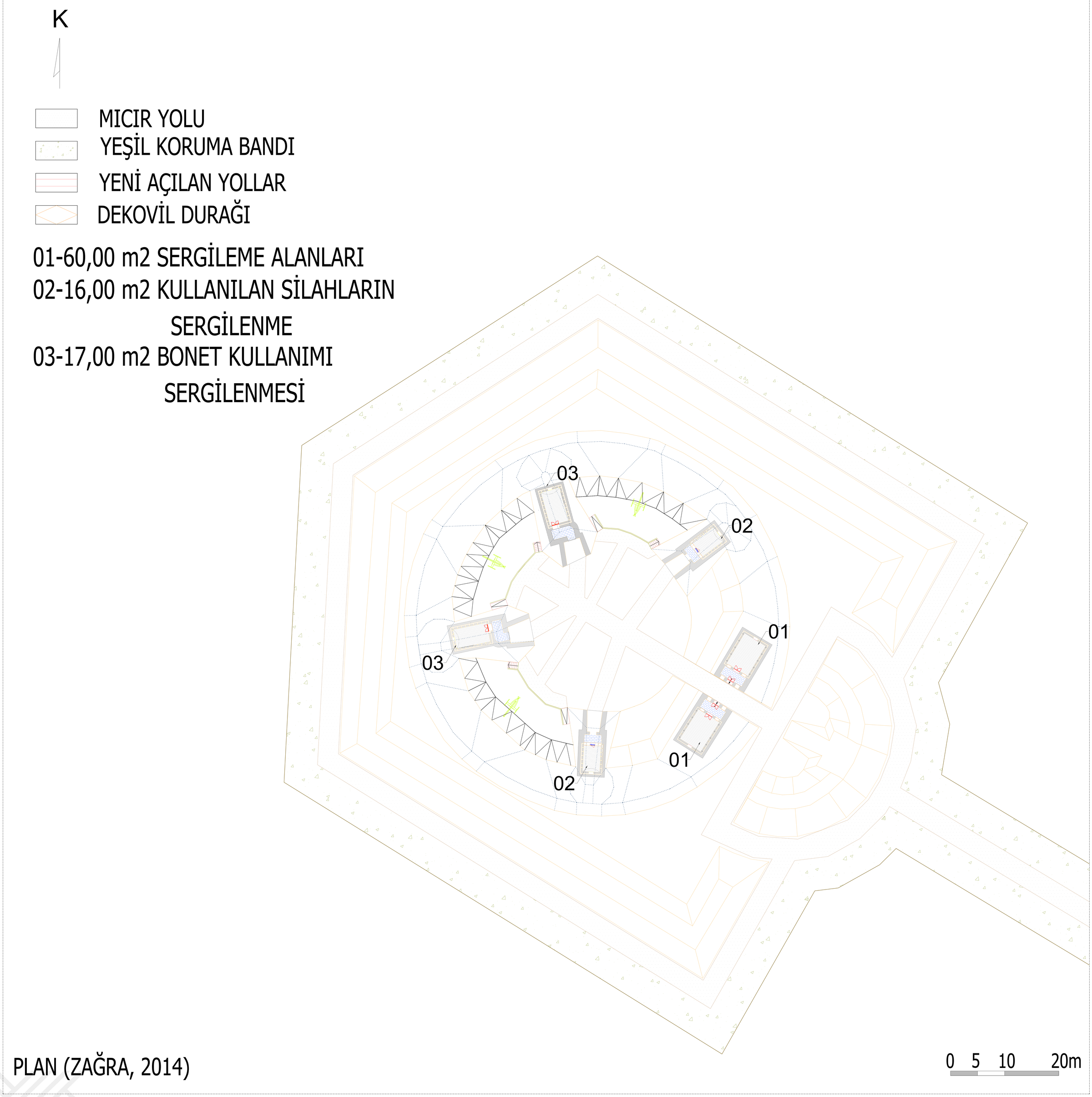

PLAN (ZAĞRA, 2014)

Ek 6.20. Toprak Tabya Koğuş, Bonet ve Nizamiye Planı

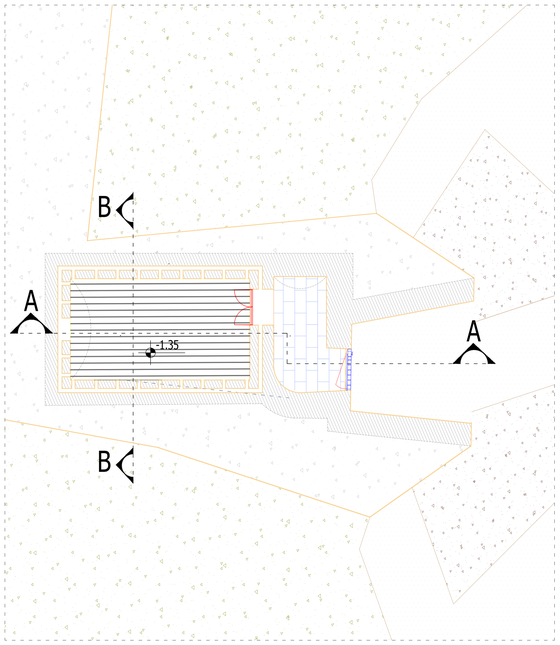

BONET

0 1 2 5m

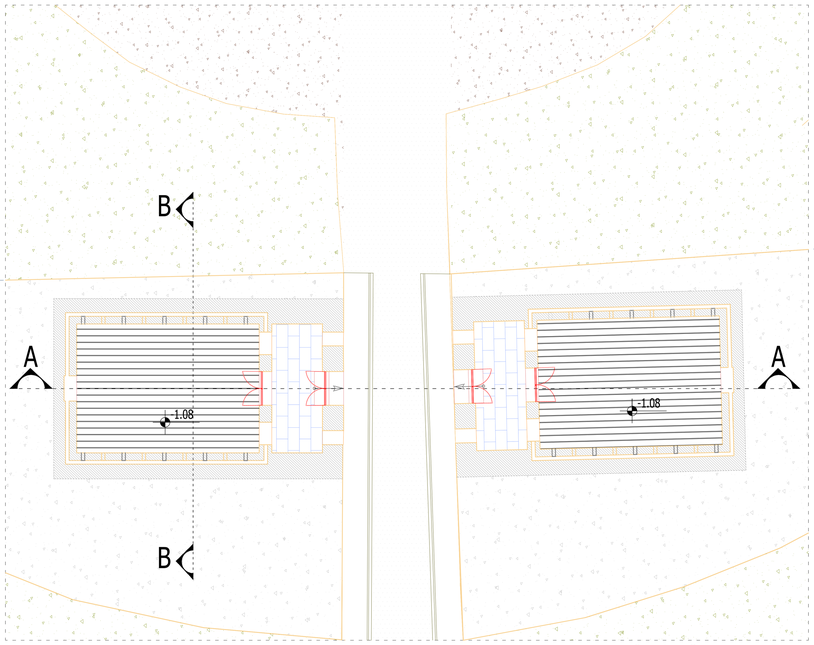

NİZAMİYE PLANI

0 1 2 5m

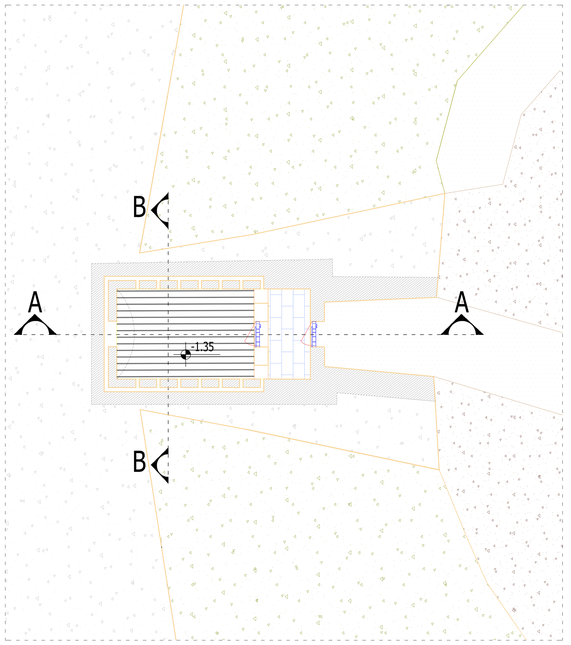

BONET

0 1 2 5m

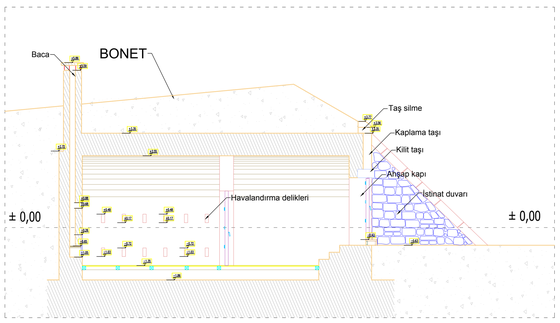

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

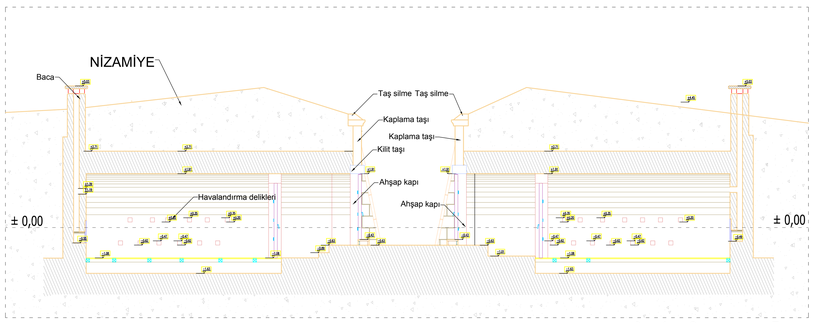

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

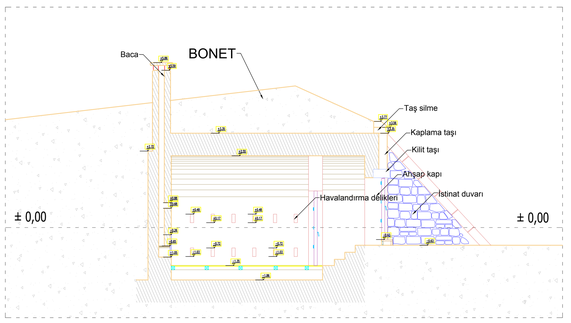

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

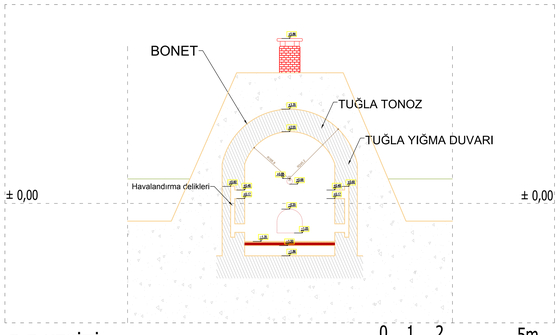

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

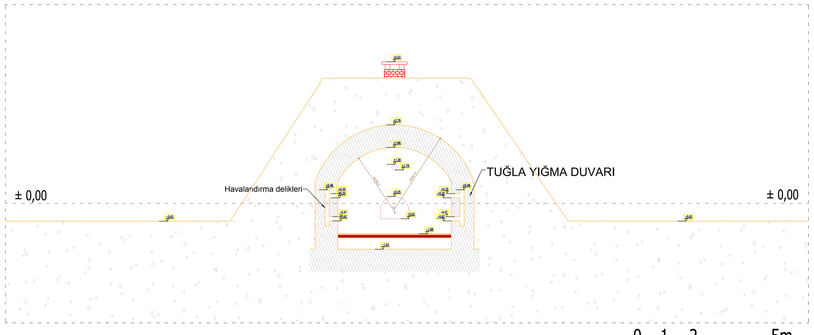

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

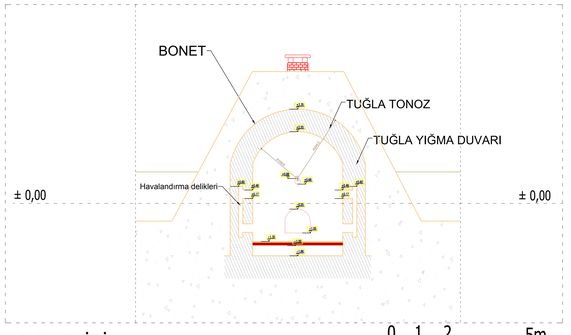

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

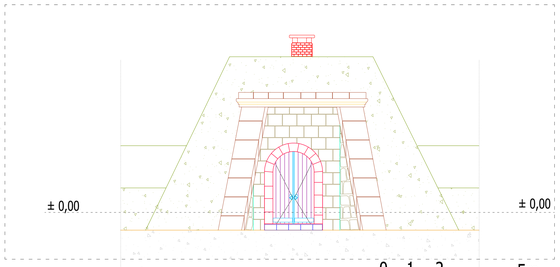

BONET CEPHESİ

0 1 2 5m

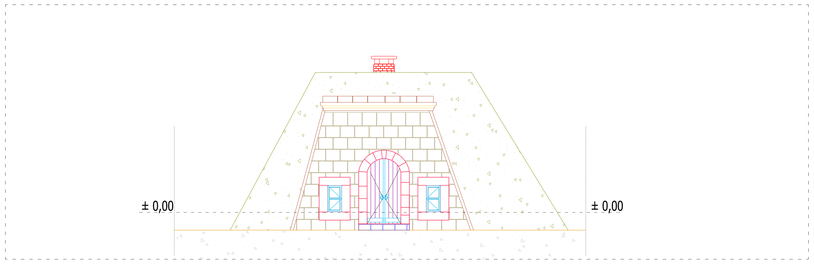

NİZAMİYE CEPHESİ

0 1 2 5m

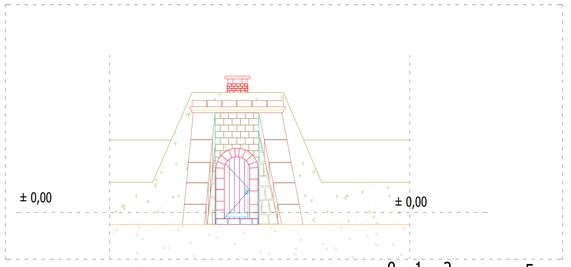

BONET CEPHESİ

0 1 2 5m

Ek 6.21. Turan Tabya Plan

K

MICIR YOLU
YEŞİL KORUMA BANDI
YENİ AÇILAN YOLLAR
DEKOVİL DURAĞI

01- 62 m2 SERGİLEME ALANLARI
02- 41 m2 SOSYAL ALANLAR
03- 41 m2 DİNLENME ALANLARI
04- 41 m2 ISLAK HACİMLER
05- BETON SİPER- AÇIK SATIŞ YERLERİ
06- MICIRLI YOLLAR
07- KORUMA BANDI

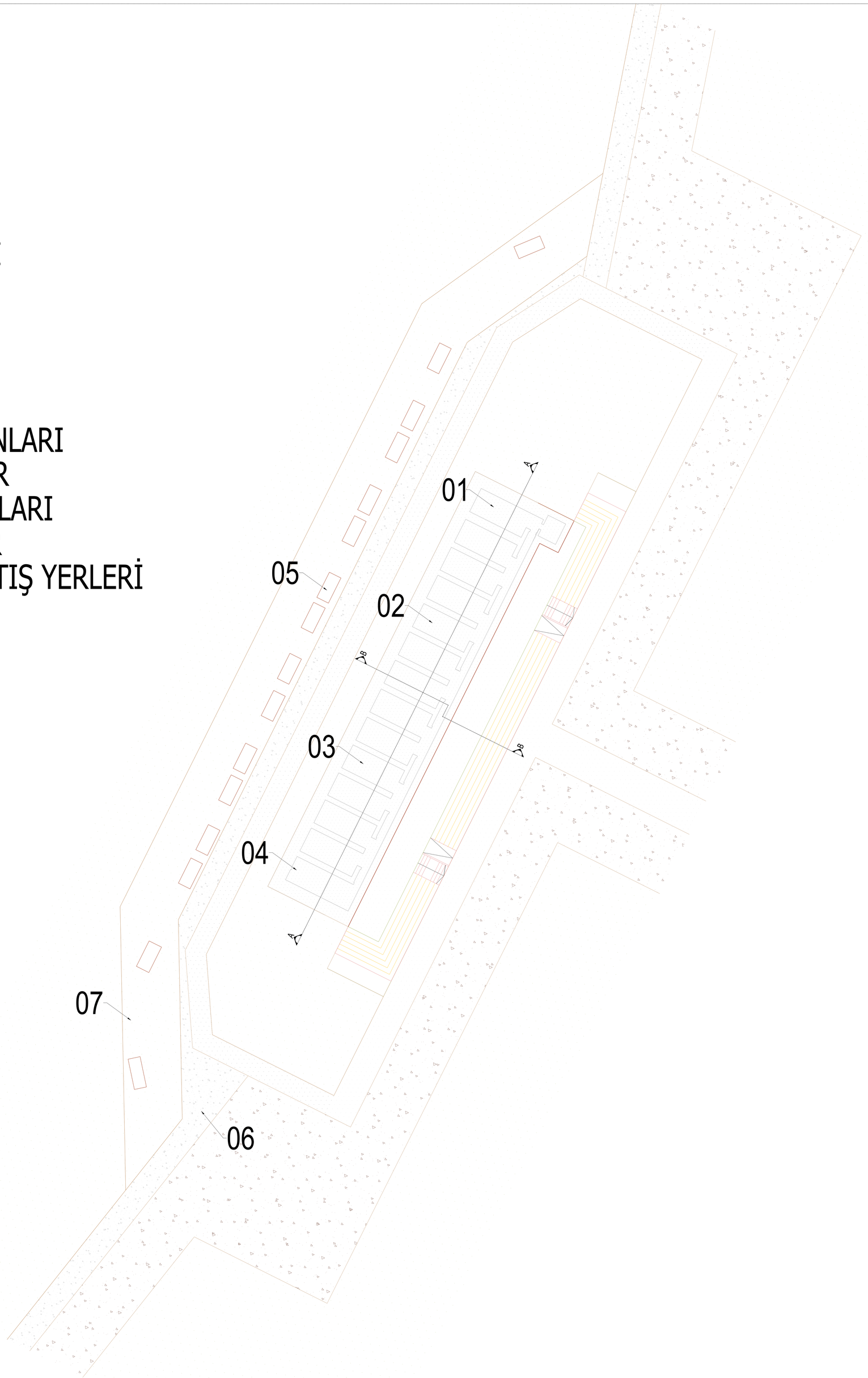

PLAN (ZAĞRA, 2014)

0 5 10 15m

Ek 6.22. Turan Tabya Ön Siper Alanı

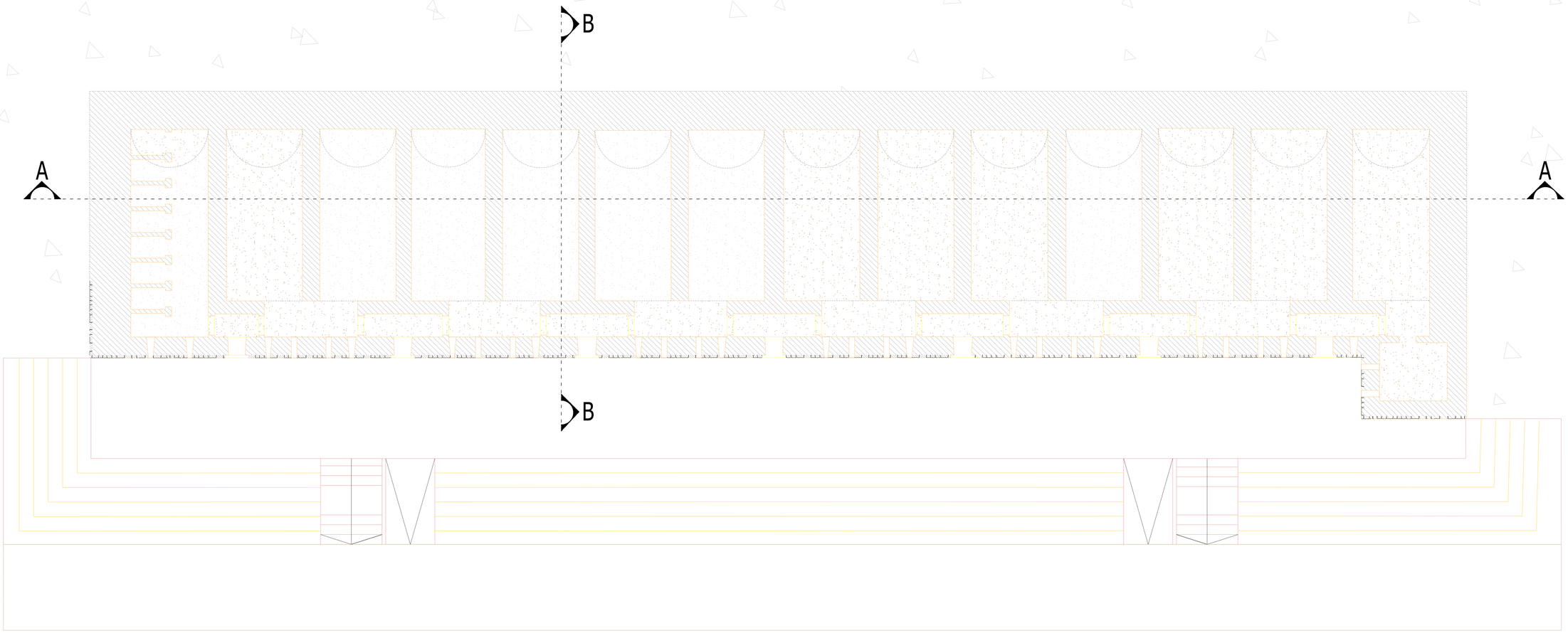

SİPERİN ÖN CEPHESİ

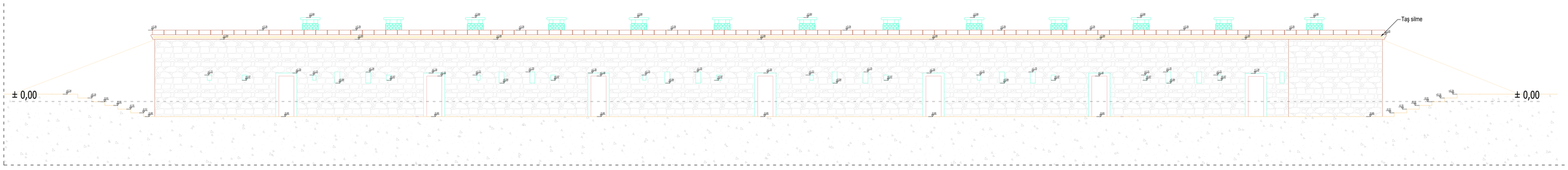

SİPERİN ÖN CEPHESİ

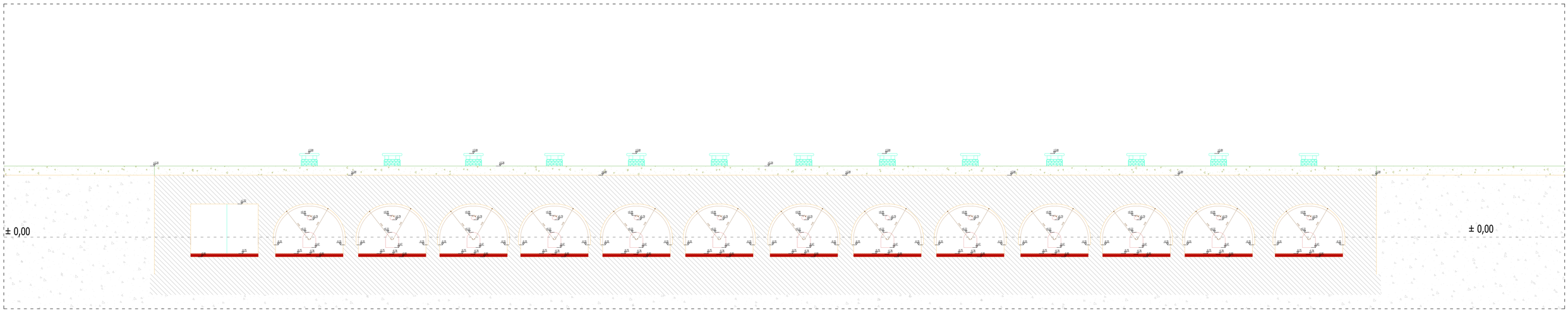

A-A KESİTİ

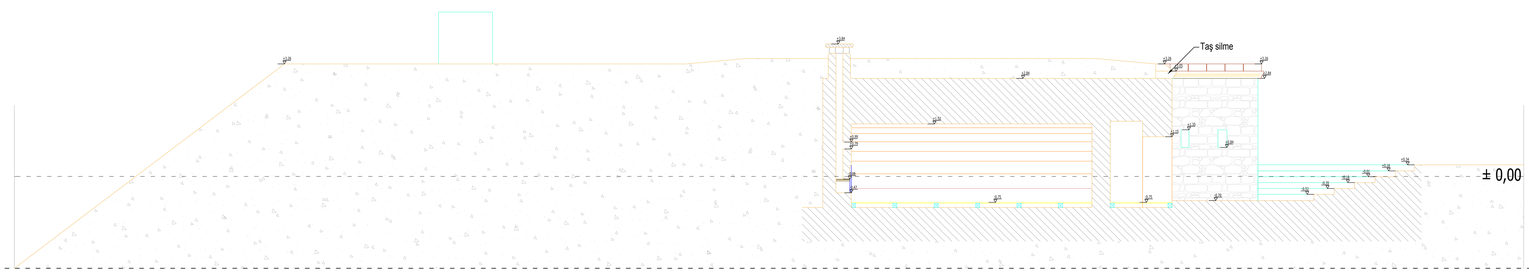

B-B KESİTİ

Ek 6.23. Turan Tabya Kısmi Plan

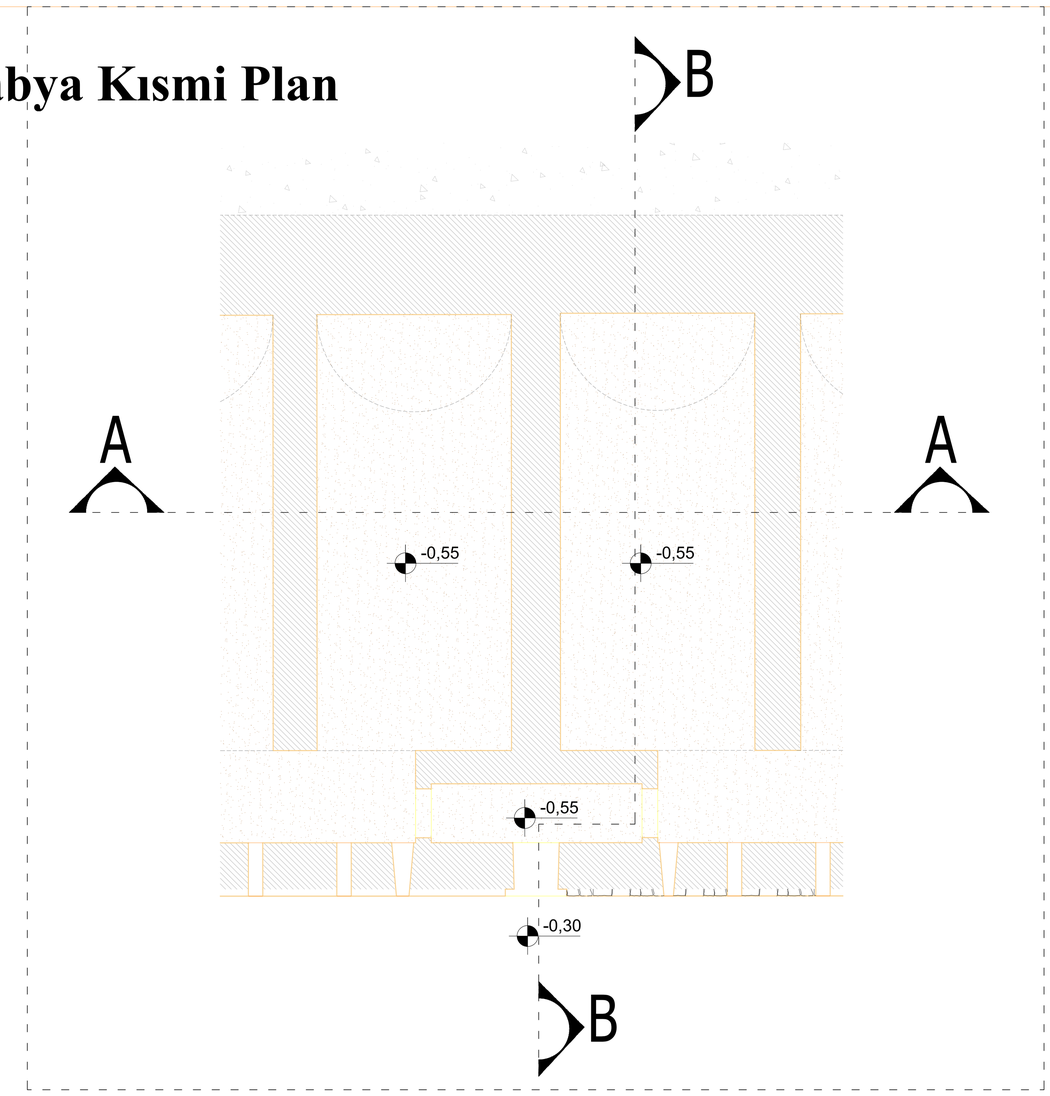

KISMİ PLANI

0 1 2 5m

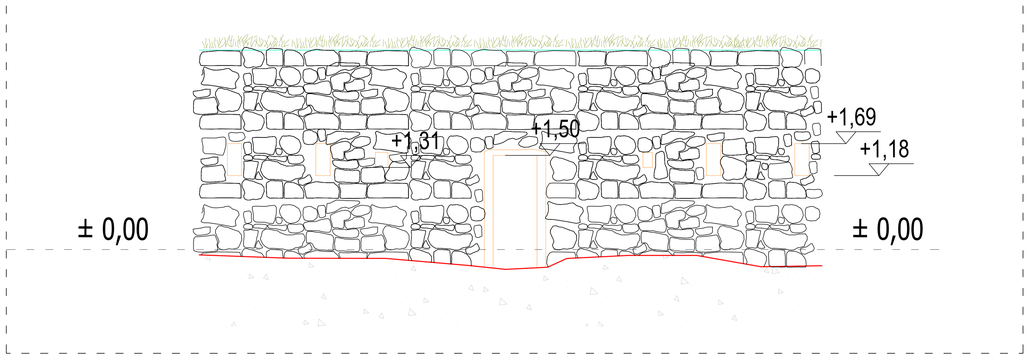

ÖN GÖRÜNÜŞ

0 1 2 5m

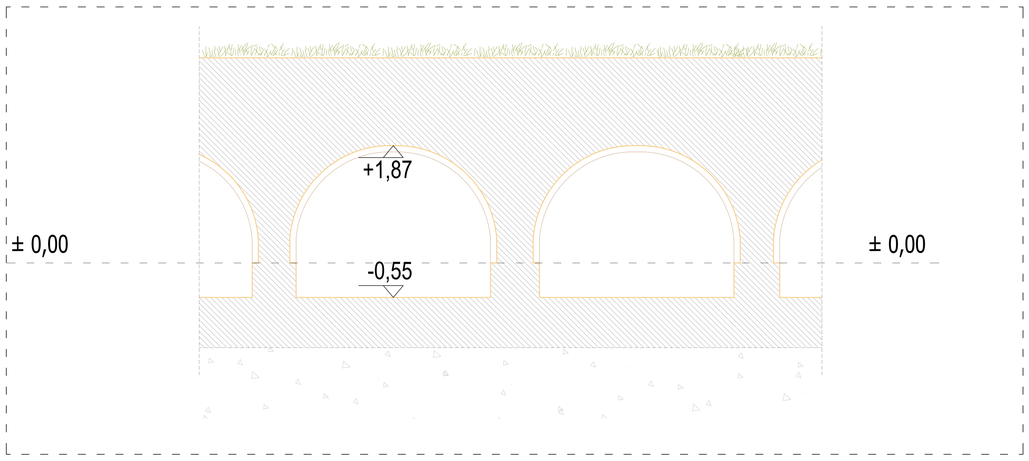

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

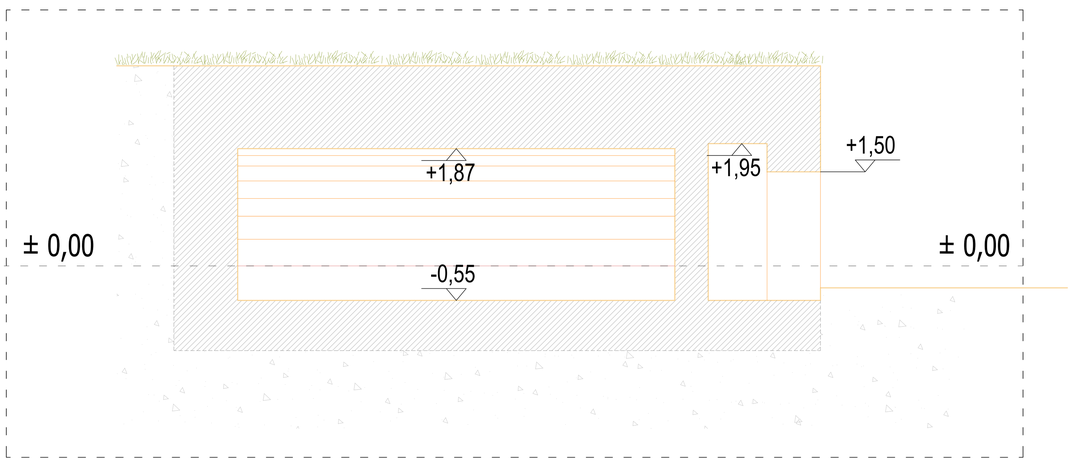

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

Ek 6.24. Abdurrahman Tabya Vaziyet Planı

VAZİYET PLANI (ZAĞRA, 2014)

0 5 10 20 30m

Ek 6.25. Abdurrahman Tabya Plan

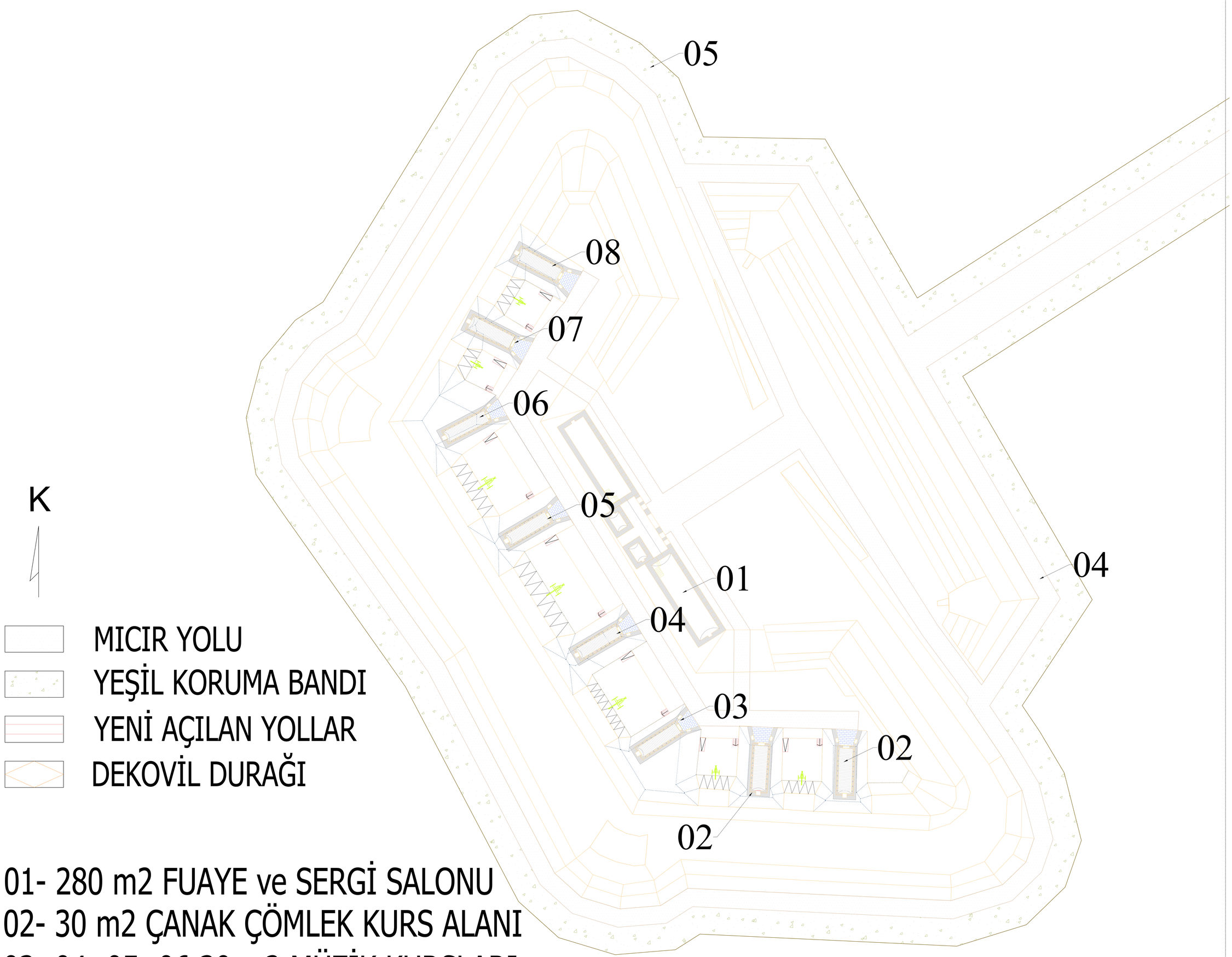

PLAN (ZAĞRA, 2014)

0 5 10 20 30m

Ek 6.26. Abdurrahman Tabya Koğuş ve Bonet Planı

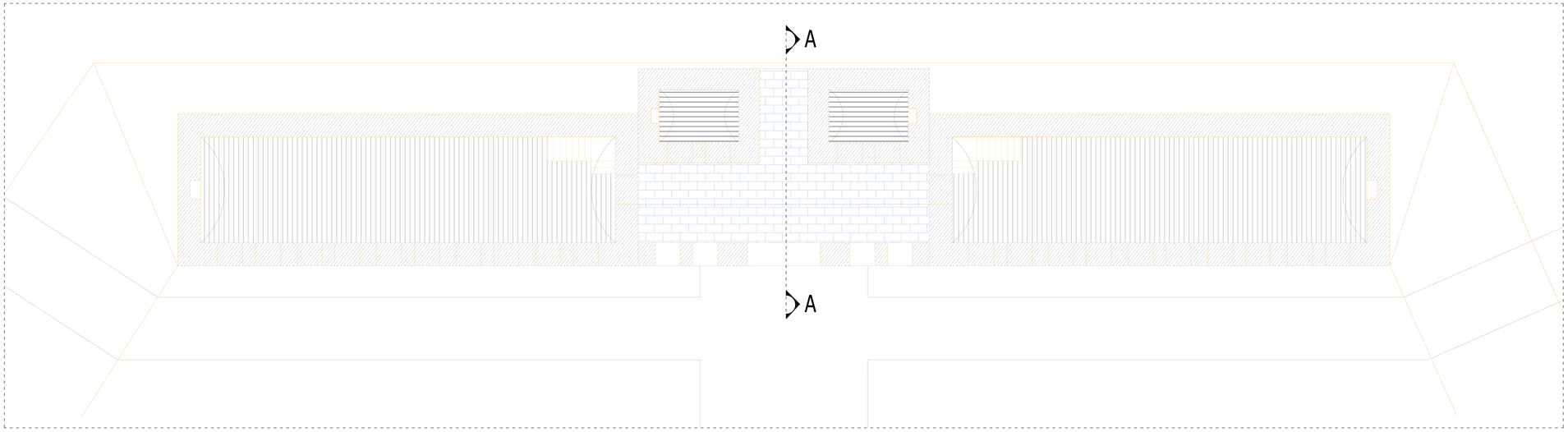

KOĞUŞ PLANI

0 1 2 5m

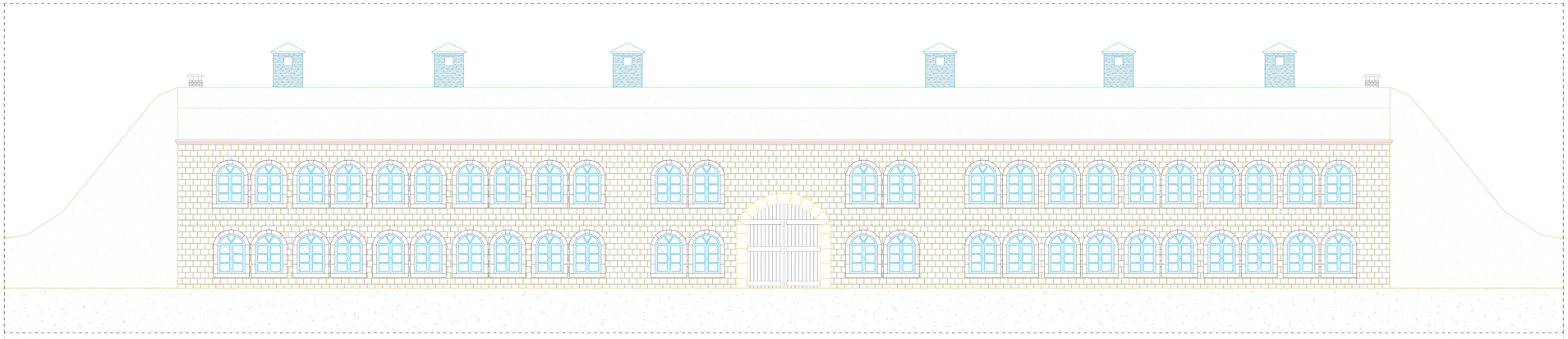

KOĞUŞ CEPHESİ

0 1 2 5m

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

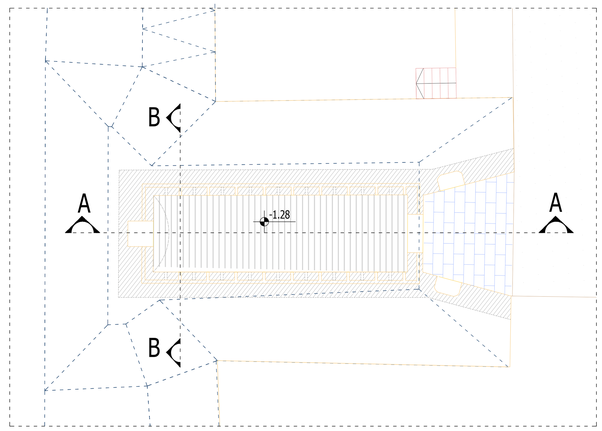

BONET PLANI

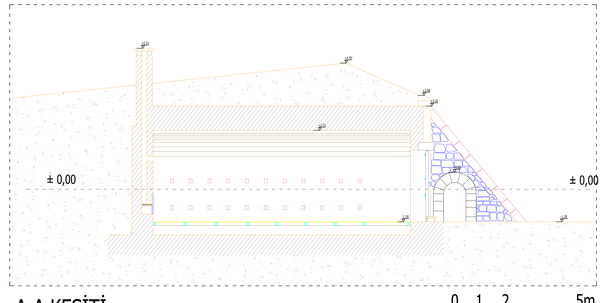

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

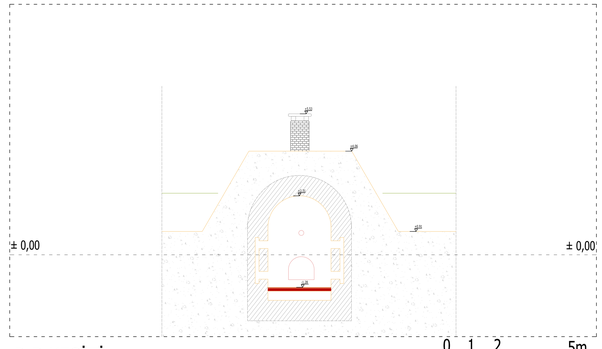

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

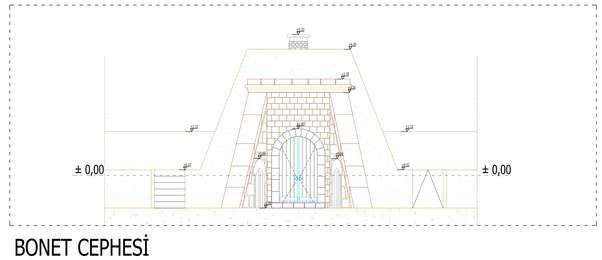

BONET CEPHESİ

Ek 6.27. Hıdırlık Tabyası Peyzaj Projesi

Ek 6.28. Hıdırlık Tabya Nizamiye Plan

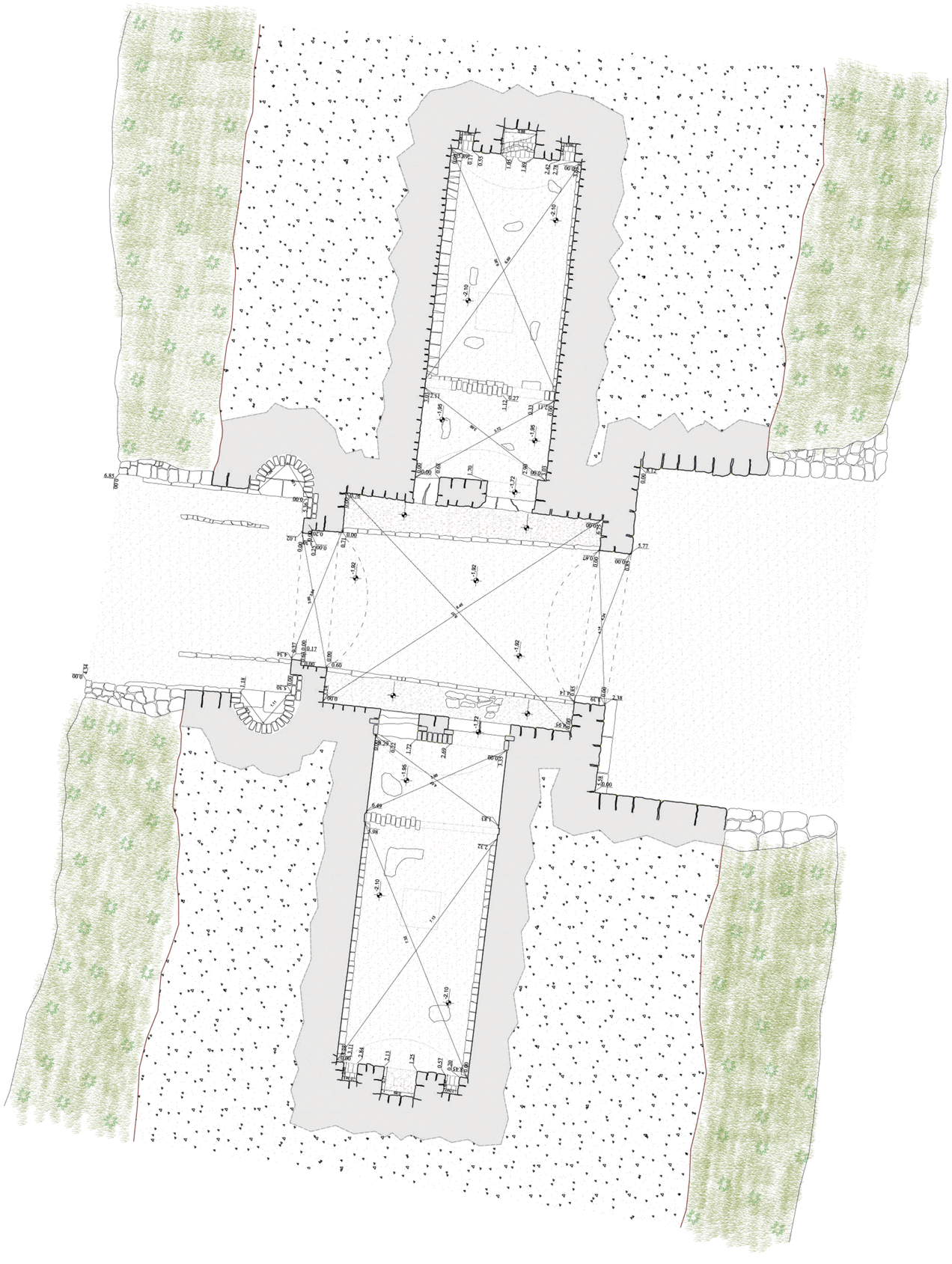

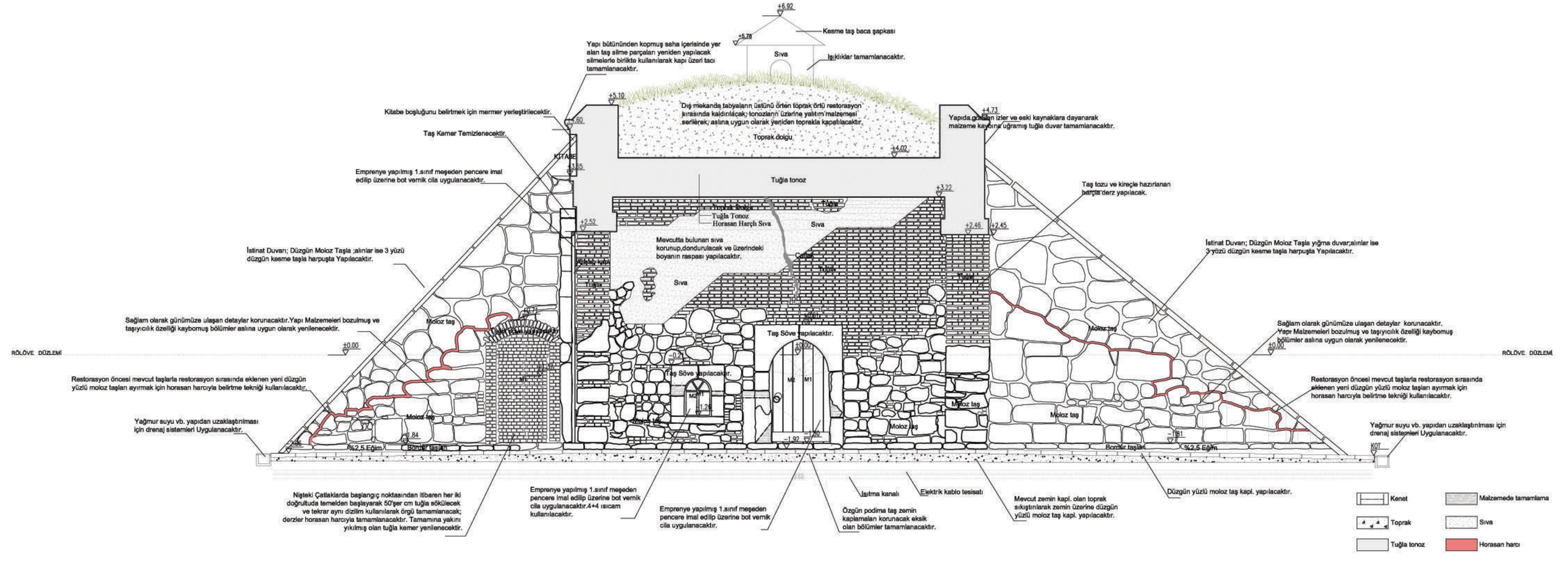
+5.92
Kesme taş baca şapkası
+5.78
Sıva
Işıklıklar tamamlanacaktır.
Yapı bütününden kopmuş saha içerisinde yer alan taş silme parçaları yeniden yapılacak silmelerle birlikte kullanılarak kapı üzeri tacı tamamlanacaktır.
+5.10
Kitabe boşluğunu belirtmek için mermer yerleştirilecektir.
+5.60
Taş Kemer Temizlenecektir.
Dış mekanda tabyaların üstünü örten toprak örtü restorasyon sırasında kaldırılacak; tonozların üzerine yalıtım malzemesi serilerek; aslına uygun olarak yeniden toprakla kapatılacaktır.
Toprak dolgu
+4.73
Yapıda görülen izler ve eski kaynaklara dayanarak malzeme kaybına uğramış tuğla duvar tamamlanacaktır.
+4.07
KİTABE
+3.55
Emprenye yapılmış 1.sınıf meşeden pencere imal edilip üzerine bot vernik cila uygulanacaktır.
Tuğla tonoz
+3.22
Taş tozu ve kireçle hazırlanan harçla derz yapılacak.
+3.00
Toprak dolgu
Tuğla Tonoz
Horasan Harçlı Sıva
+2.52
Sıva
+2.46
+2.45
İstinat Duvarı; Düzgün Moloz Taşla ;alınlar ise 3 yüzü düzgün kesme taşla harpuşta Yapılacaktır.
Mevcutta bulunan sıva korunup,dondurulacak ve üzerindeki boyanın raspası yapılacaktır.
Sıva
İstinat Duvarı; Düzgün Moloz Taşla yığma duvar;alınlar ise 3'yüzü düzgün kesme taşla harpuşta Yapılacaktır.
Sağlam olarak günümüze ulaşan detaylar korunacaktır.Yapı Malzemeleri bozulmuş ve taşıyıcılık özelliği kaybomuş bölümler aslına uygun olarak yenilenecektir.
Moloz taş
Taş Söve yapılacaktır.
±0.00
RÖLÖVE DÜZLEMİ
-0.21
Taş Söve yapılacaktır.
M2
M1
Restorasyon öncesi mevcut taşlarla restorasyon sırasında eklenen yeni düzgün yüzlü moloz taşları ayırmak için horasan harcıyla belirtme tekniği kullanılacaktır.
Yağmur suyu vb. yapıdan uzaklaştırılması için drenaj sistemleri Uygulanacaktır.
-0.84
%2,5 Eğim
Bordür taşları
-1.92
-1.99
-1.81
KOT
Nişteki Çatlaklarda başlangıç noktasından itibaren her iki doğrultuda temelden başlayarak 50'şer cm tuğla sökülecek ve tekrar aynı dizilim kullanılarak örgü tamamlanacak; derzler horasan harcıyla tamamlanacaktır. Tamamına yakını yıkılmış olan tuğla kemer yenilenecektir.
Emprenye yapılmış 1.sınıf meşeden pencere imal edilip üzerine bot vernik cila uygulanacaktır.4+4 ısıcam kullanılacaktır.
Emprenye yapılmış 1.sınıf meşeden pencere imal edilip üzerine bot vernik cila uygulanacaktır.
Isıtma kanalı
Elektrik kablo tesisatı
Özgün podima taş zemin kaplamaları korunacak eksik olan bölümler tamamlanacaktır.
Mevcut zemin kapl. olan toprak sıkıştırılarak zemin üzerine düzgün yüzlü moloz taş kapl. yapılacaktır.
Düzgün yüzlü moloz taş kapl. yapılacaktır.
Kenet
Malzemede tamamlama
Toprak
Sıva
Tuğla tonoz
Horasan harcı

Resto.da yer yer özgün duvar dokusunun görülmesi
hedeflendiğinden kst/detaylarda belirt. yerlerde hors.
harçlı sıva ve kireç badana uyg. yapılacak;
Duvar ve tonozlarındiğer bölümlerinde mevcut duv.yüzeyindeki sıvalarraspa yapılıp
Duvarı oluşturan yapı elemanları derzleri horasan harcıyla yenilenmek suretiyle sergilenecektir.
(Bknz. Konserv. Tek.)
Duvar ile tonozlardaki derin çatlaklarda;
Tonoz üzerindeki toprak dolgu tamamen kaldırılacak,
Çatlaklarda başlangıç noktasından itibaren her iki doğrultuda temelden başlayarak
50'şer cm tuğla sökülecek ve tekrar aynı dizilim kullanılarak örgü tamamlanacak;
duvarda kopmuş parçalar duvar dizilimine uygun olarak yeniden yapılacaktır.
Derzlerde karbon içerikli lifler kullanılarak iyileştirme yapılacaktır. (çatlaklar >1
ise)
(Bknz. Statik Rapor.)
İç mekan sıvalarına mekanik temizlik yapılacak; sağlam ve nitelikli dönem
izlerine sahip sıvalar KORUNACAKTIR.
Zemindeki Toprak ve moloz müdahaleleri temizlenip
Mevcut kot -2.61'e getirilecek;
12x12 cm'lik ahşap hatıllar üzeri ahşap zemin döşemesi
yapılarak -1.69 kotuna getirilecektir. Ahşaplar; Emprenye yapılmış meşeden
imal edilip üzerine bot vernik cila UYGULANACAKTIR.

A

Ocak (-0,83 / -0,43 kotları arasında) yeniden DÜZENLENECEKTİR.
+4,68 kotunda sonlanacak şekilde Baca ilave edilecektir.
(Baca Klasik Tuğladan Yapılıp Horasan Harcı ile derzlenecektir.)

Toprak Dolgu

Zemin: Ahşap Kaplama
Duvar: Kireç Badana
Tavan: Kireç Badana

-1.69

Toprak Dolgu

Taş Merdiven
5
4
3
2
1

Merdivenler 14x30 cm ebatlarında taştan yapılacaktır.

Zemin:Taş Kaplama
-0.99

Ahşap Kapı YAPILACAKTIR. Emprenye Yapılmış
Meşeden İmal Edilip Üzerine Bot vernik cila
UYGULANACAKTIR.

-0.75
-0.96

Kesme Taş
İstinat Duvarı

Kesme Taş
İstinat Duvarı

İstinat Duvarı; Düzgün Moloz Taşla yığma duvar;alınlar ise 3 yüzü düzgün kesme taşla harpuşta Yapılacaktır.

İstinat Duvarı; Düzgün Moloz Taşla yığma duvar;alınlar ise 3 yüzü düzgün kesme taşla harpuşta Yapılacaktır.

Toprak; Taş bordür ile sınırlandırılacaktır.

Toprak;Taş bordür ile sınırlandırılacaktır.

5.00m

33

34

A

17 NOLU TOPÇU ODASI PLANI ÖLÇEK : 1/50

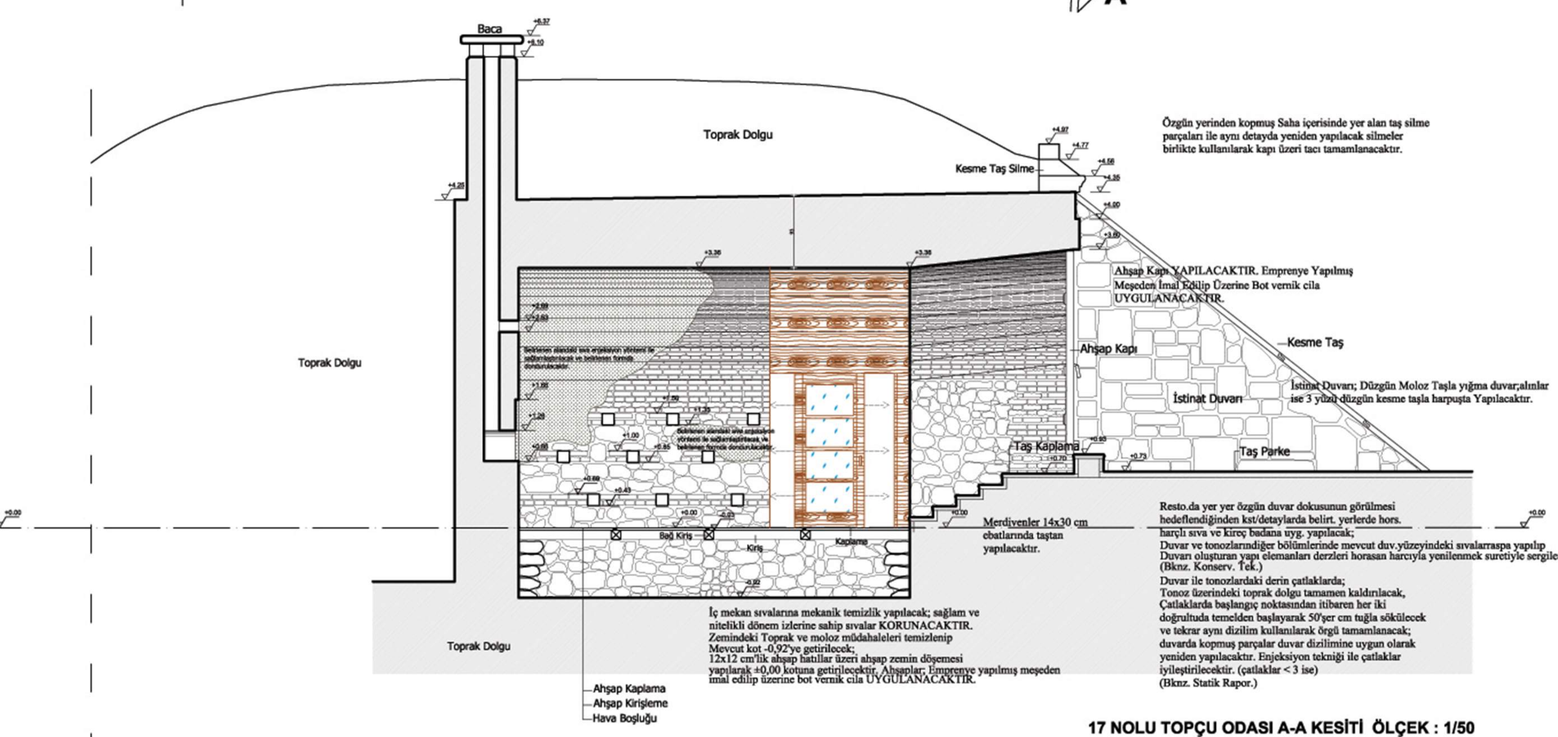

17 NOLU TOPÇU ODASI A-A KESİTİ ÖLÇEK : 1/50

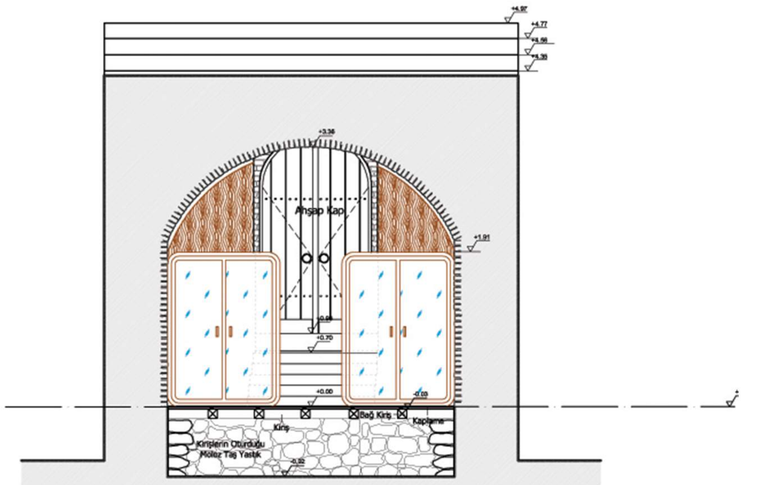

17 NOLU TOPÇU ODASI B-B KESİTİ ÖLÇEK : 1/50

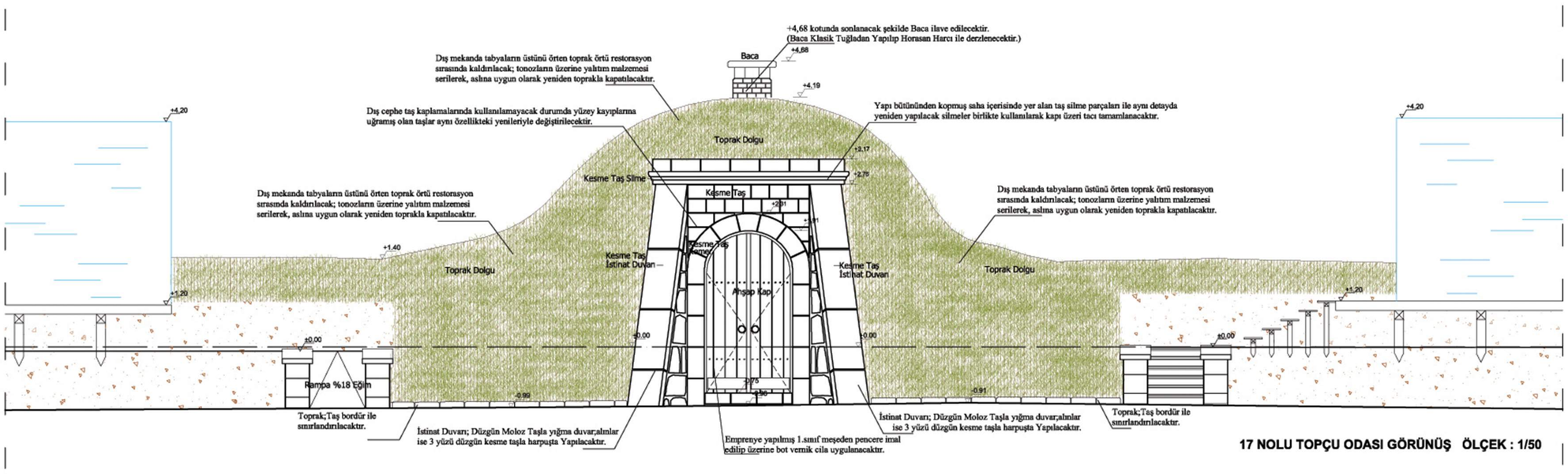

17 NOLU TOPÇU ODASI GÖRÜNÜŞ ÖLÇEK : 1/50

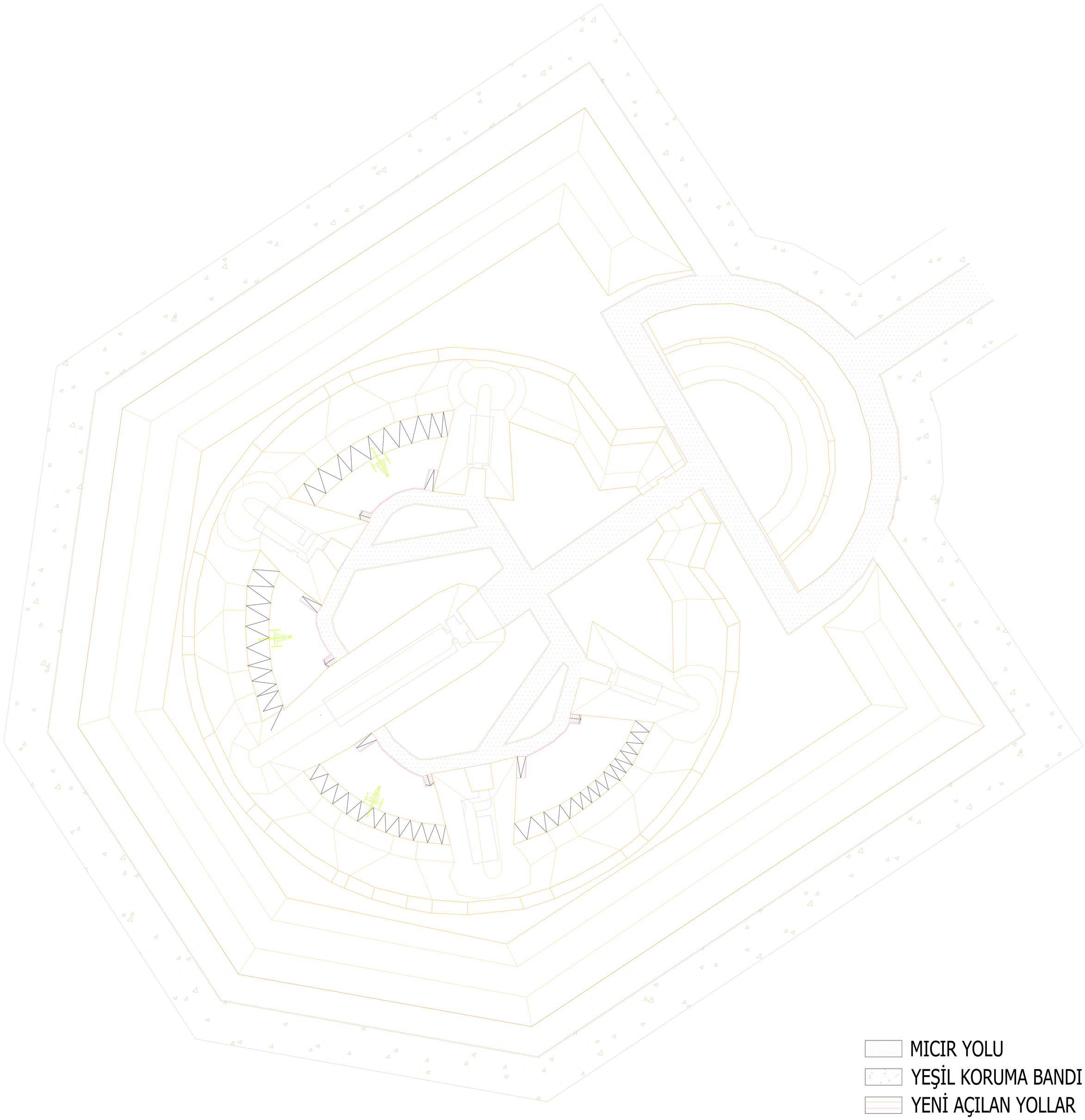

VAZİYET PLANI

1

2

3

4

5

MICIR YOLU

YEŞİL KORUMA BANDI

YENİ AÇILAN YOLLAR

DEKOVİL DURAĞI

PLAN

0 10 20 50m

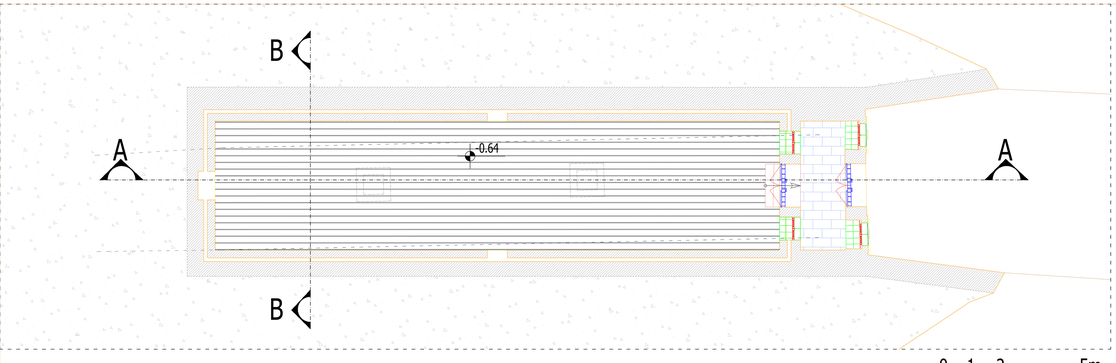

KOĞUŞ PLANI

0 1 2 5m

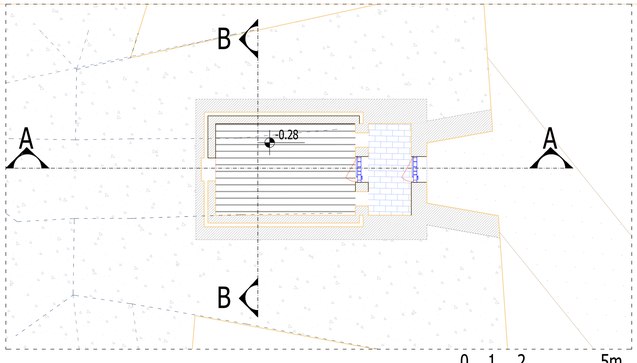

BONET PLANI

0 1 2 5m

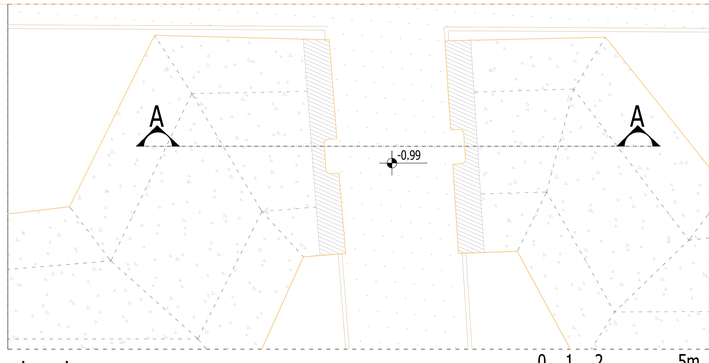

NİZAMİYE PLANI

0 1 2 5m

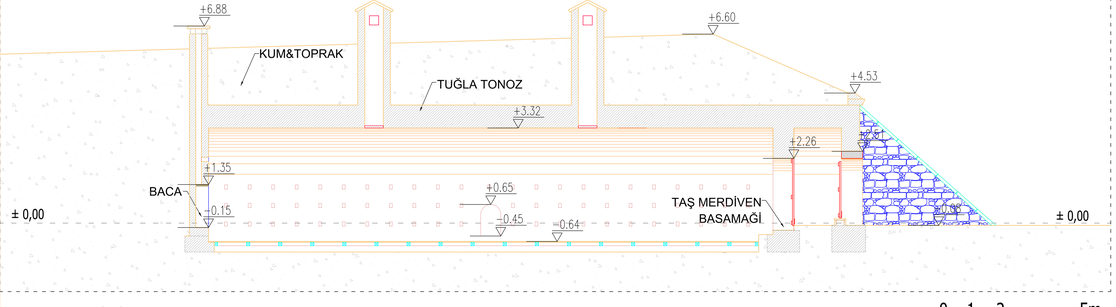

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

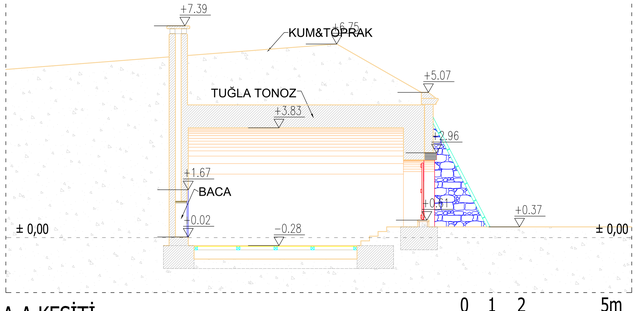

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

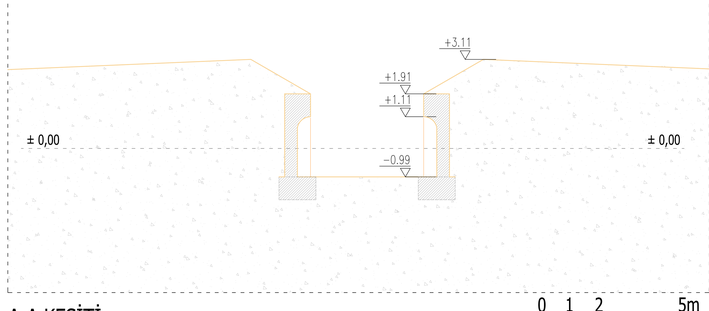

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

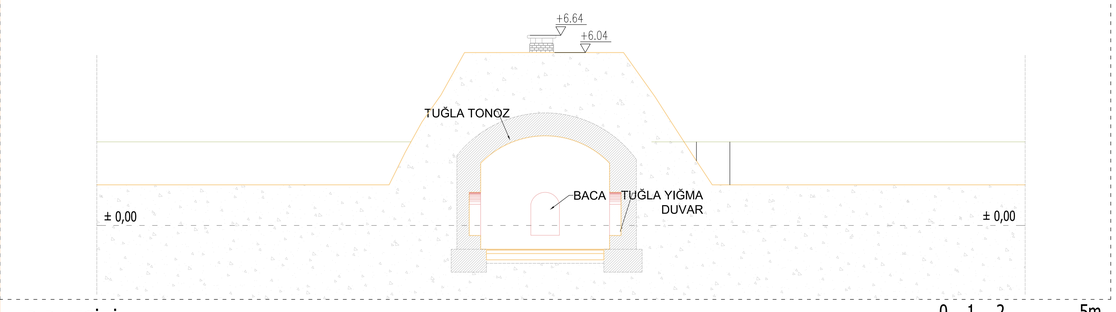

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

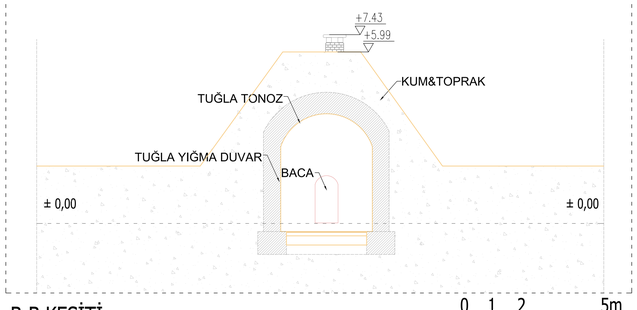

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

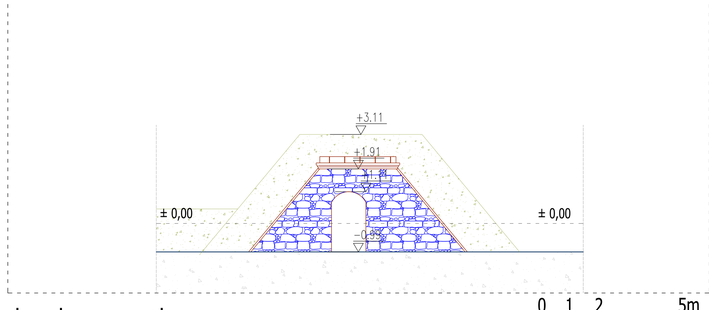

NİZAMİYE CEPHESİ

0 1 2 5m

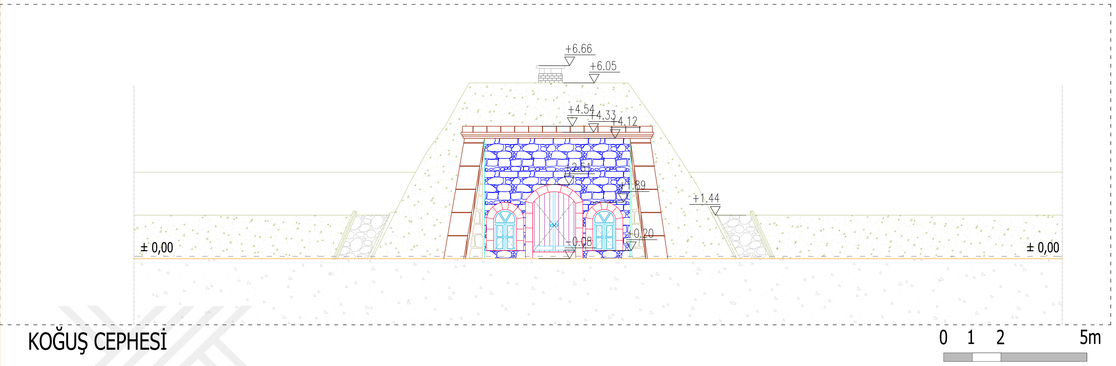

KOĞUŞ CEPHESİ

0 1 2 5m

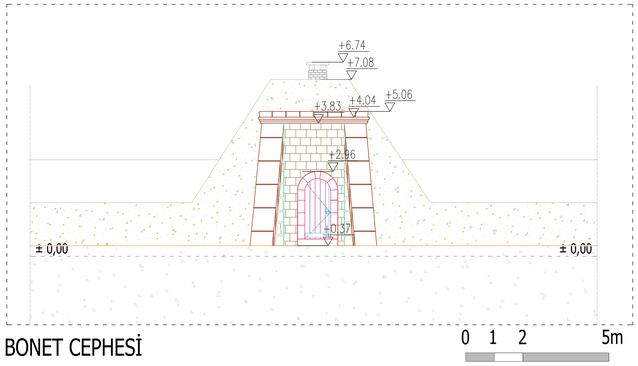

BONET CEPHESİ

0 1 2 5m

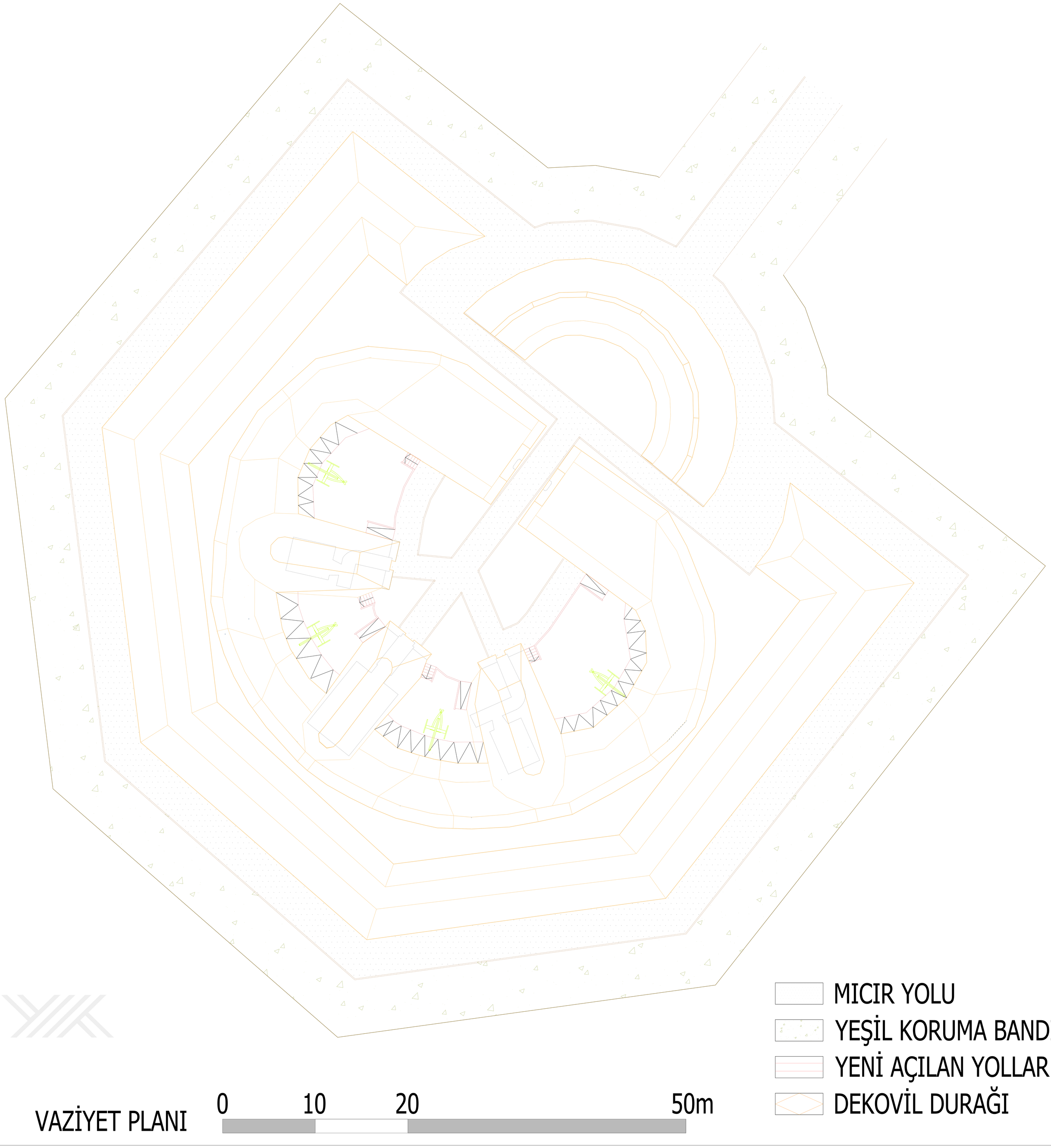

VAZİYET PLANI

1

2

3

MICIR YOLU

YEŞİL KORUMA BANDI

YENİ AÇILAN YOLLAR

DEKOVİL DURAĞI

0 10 20 50m

VAZİYET PLANI

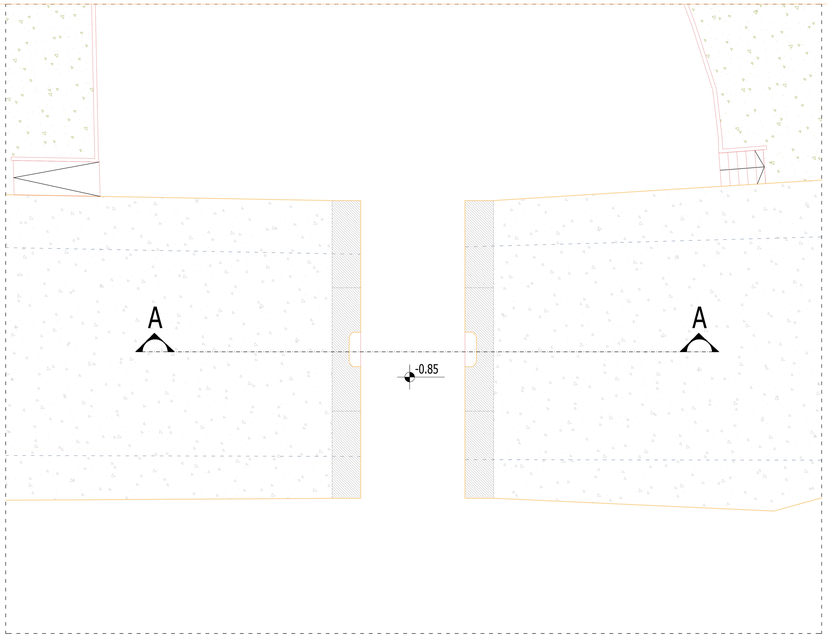

NİZAMİYE
PLANI

0 1 2 5m

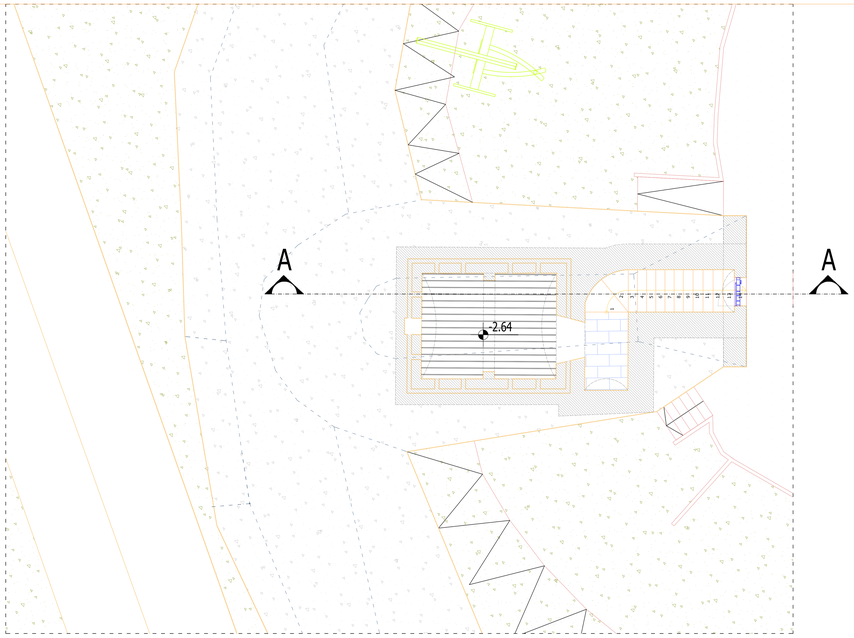

BONET PLANI

0 1 2 5m

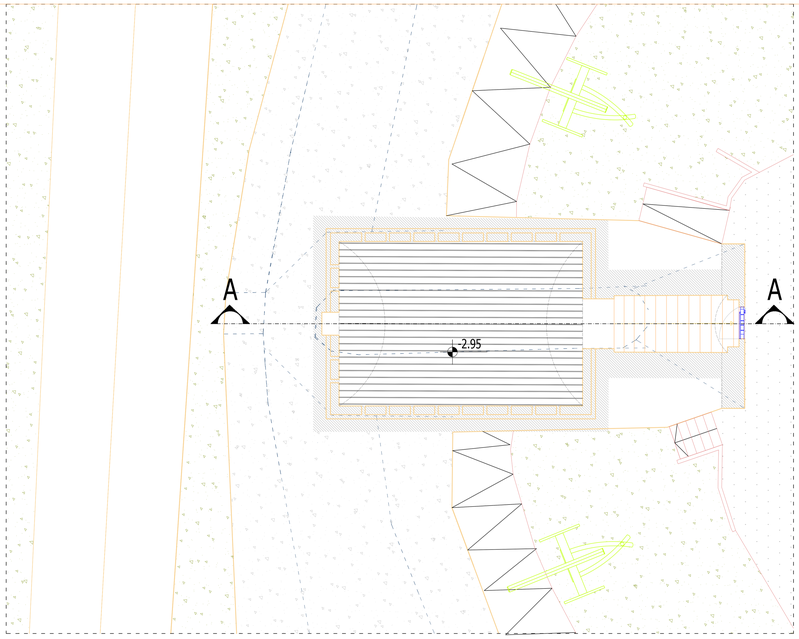

KOĞUŞ PLANI

0 1 2 5m

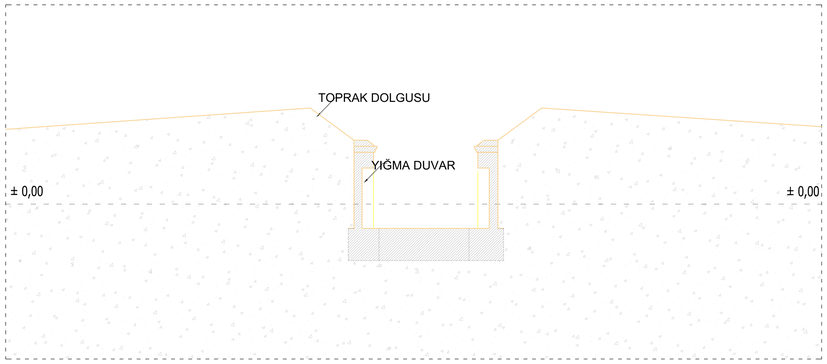

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

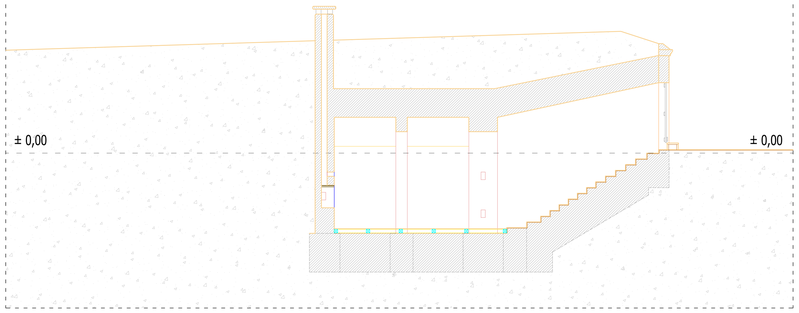

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

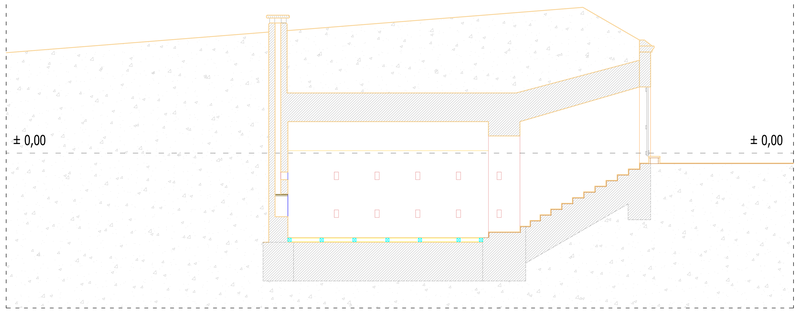

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

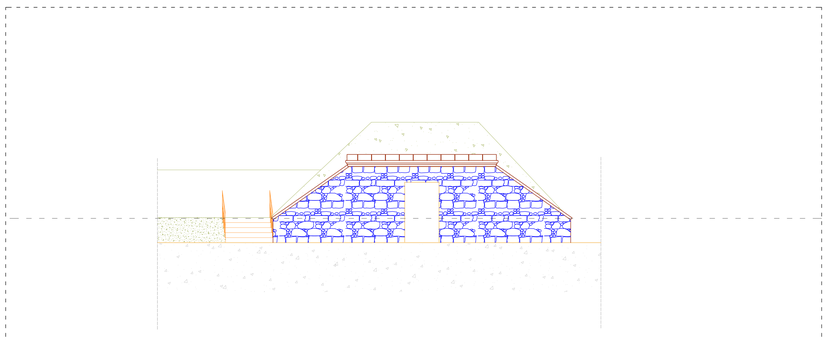

NİZAMİYE CEPHESİ

0 1 2 5m

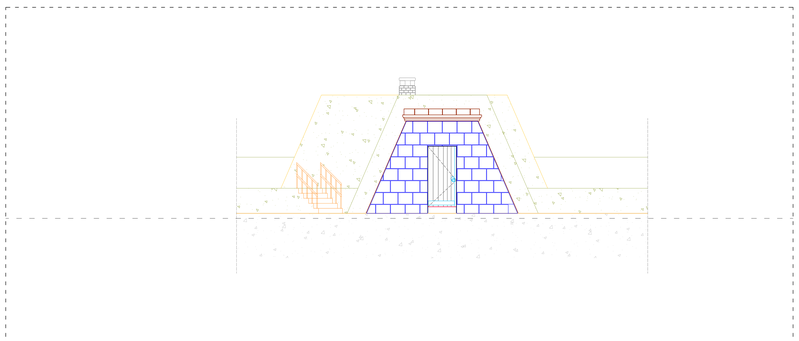

BONET CEPHESİ

0 1 2 5m

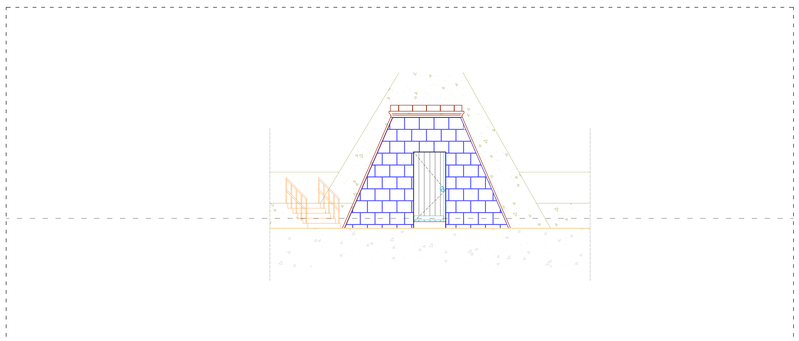

KOĞUŞ CEPHESİ

0 1 2 5m

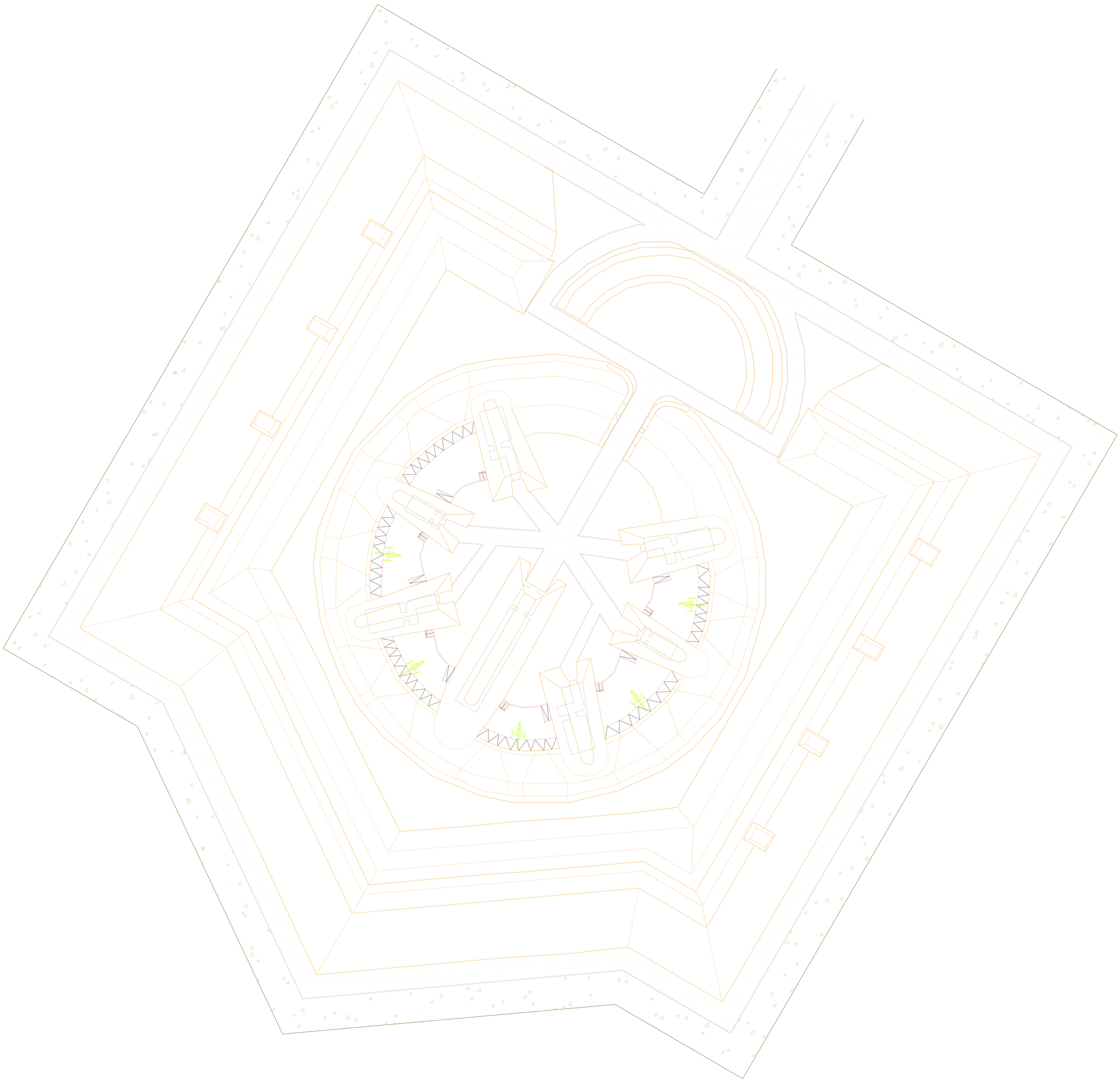

MICIR YOLU
YEŞİL KORUMA BANDI
YENİ AÇILAN YOLLAR
DEKOVİL DURAĞI

0 10 20 50m

VAZİYET PLANI

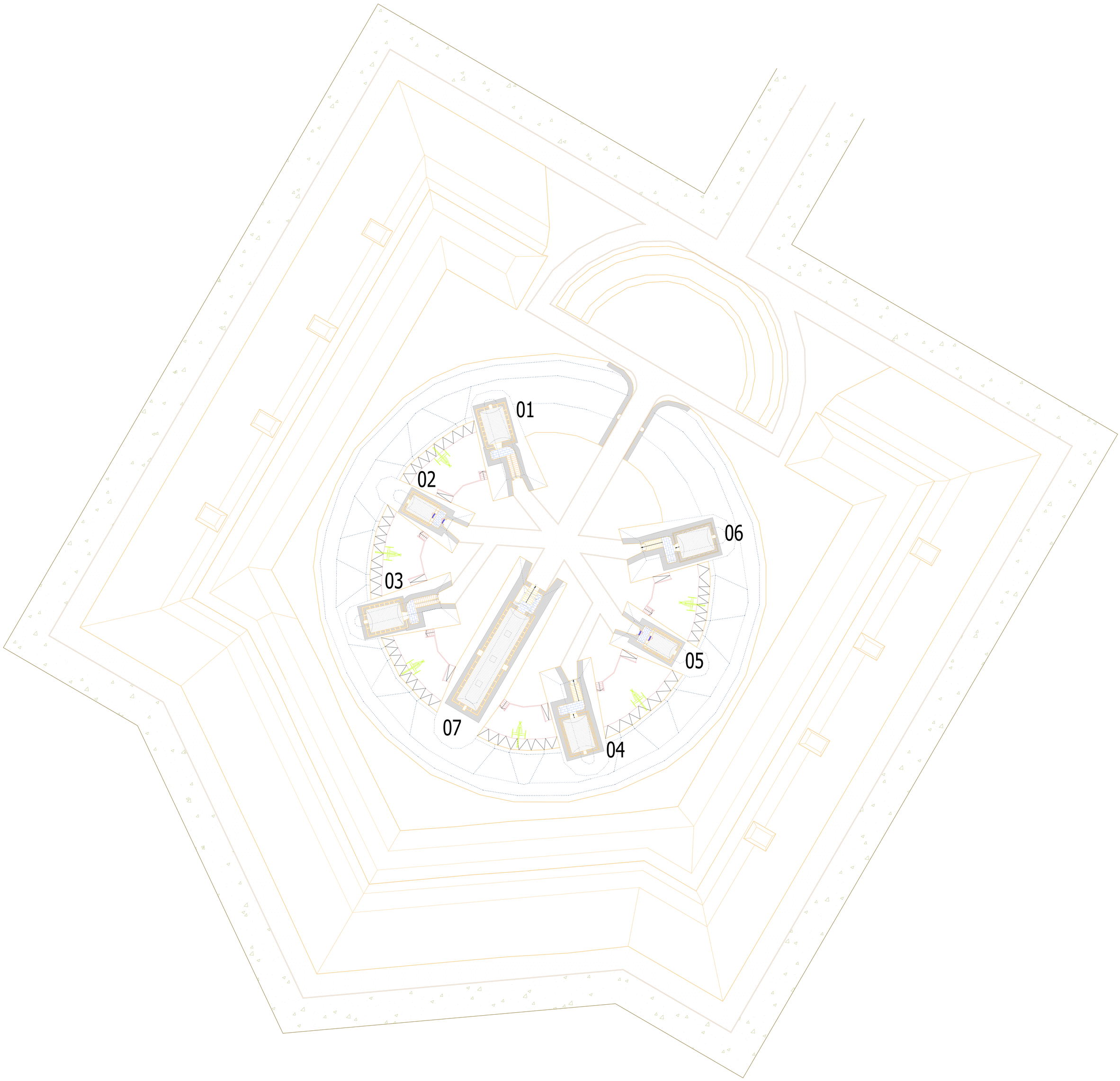

PLAN

0 10 20 50m

MICIR YOLU

YEŞİL KORUMA BANDI

YENİ AÇILAN YOLLAR

DEKOVİL DURAĞI

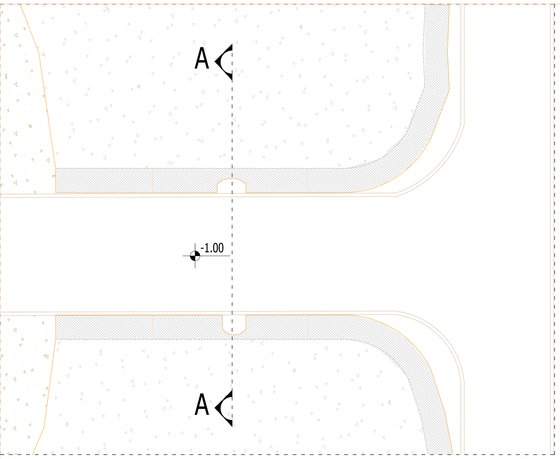

NİZAMİYE PLANI

0 1 2 5m

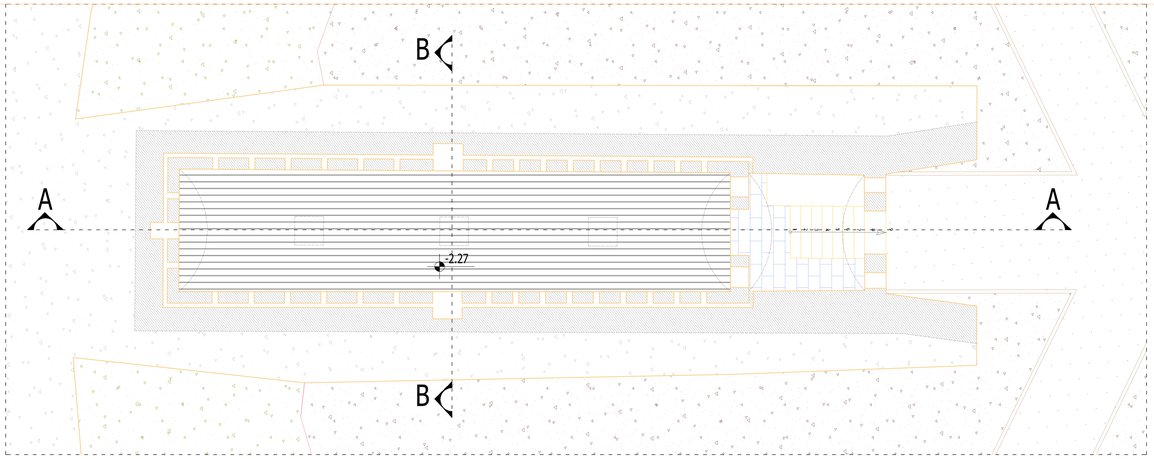

KOĞUŞ PLANI

0 1 2 5m

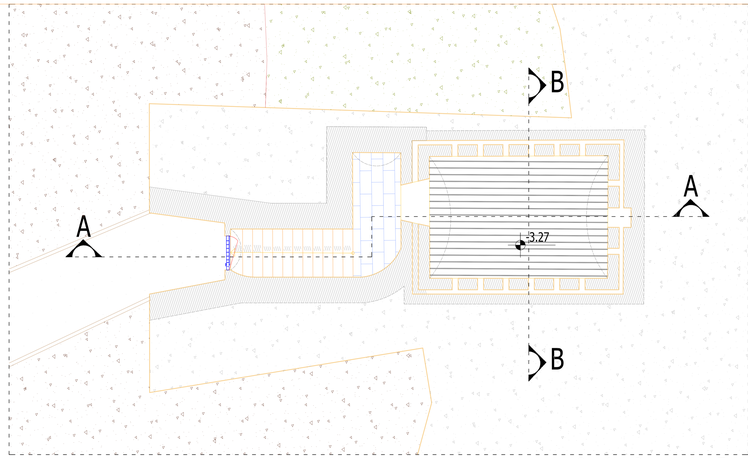

BONET PLANI

0 1 2 5m

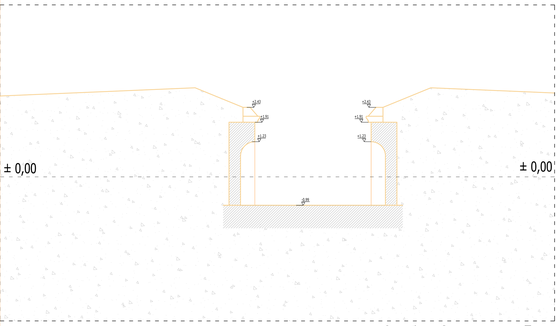

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

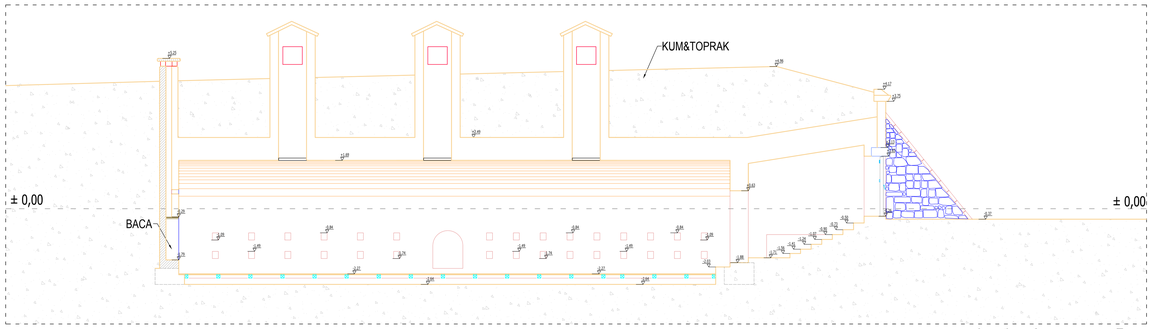

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

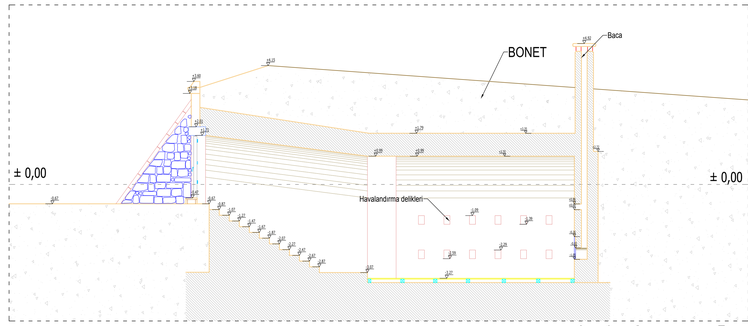

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

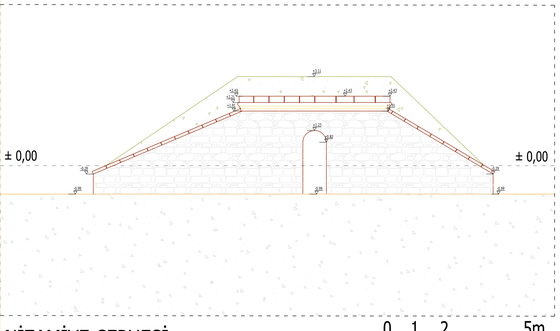

NİZAMİYE CEPHESİ

0 1 2 5m

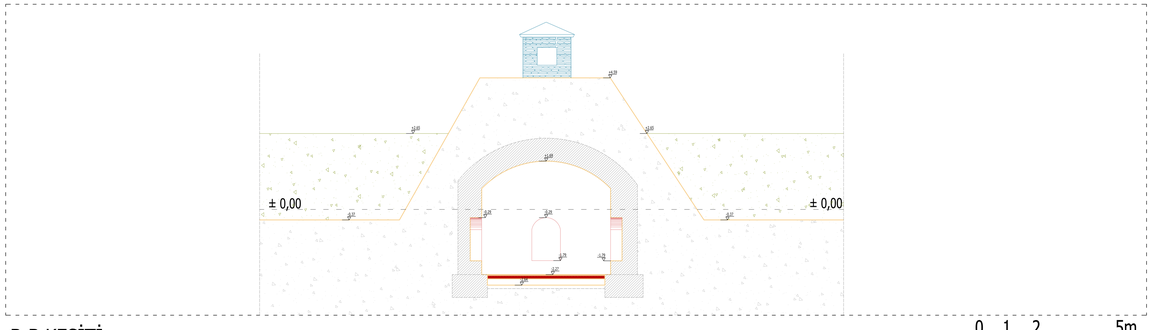

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

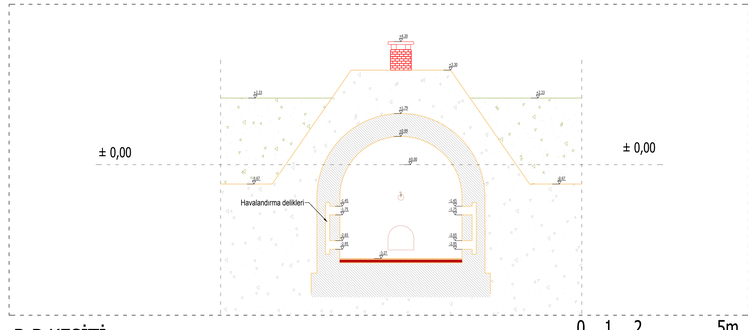

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

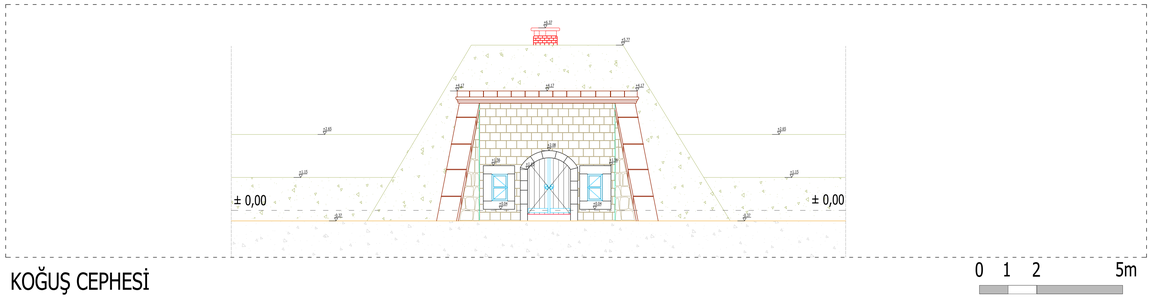

KOĞUŞ CEPHESİ

0 1 2 5m

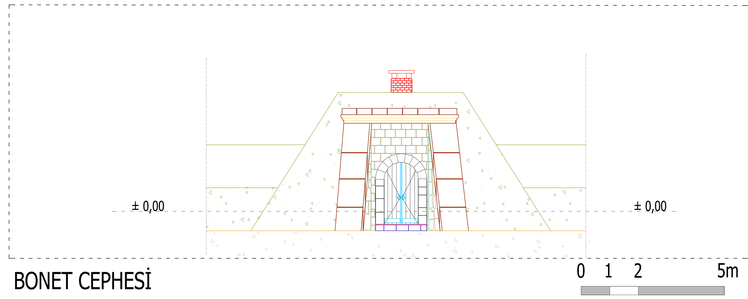

BONET CEPHESİ

0 1 2 5m

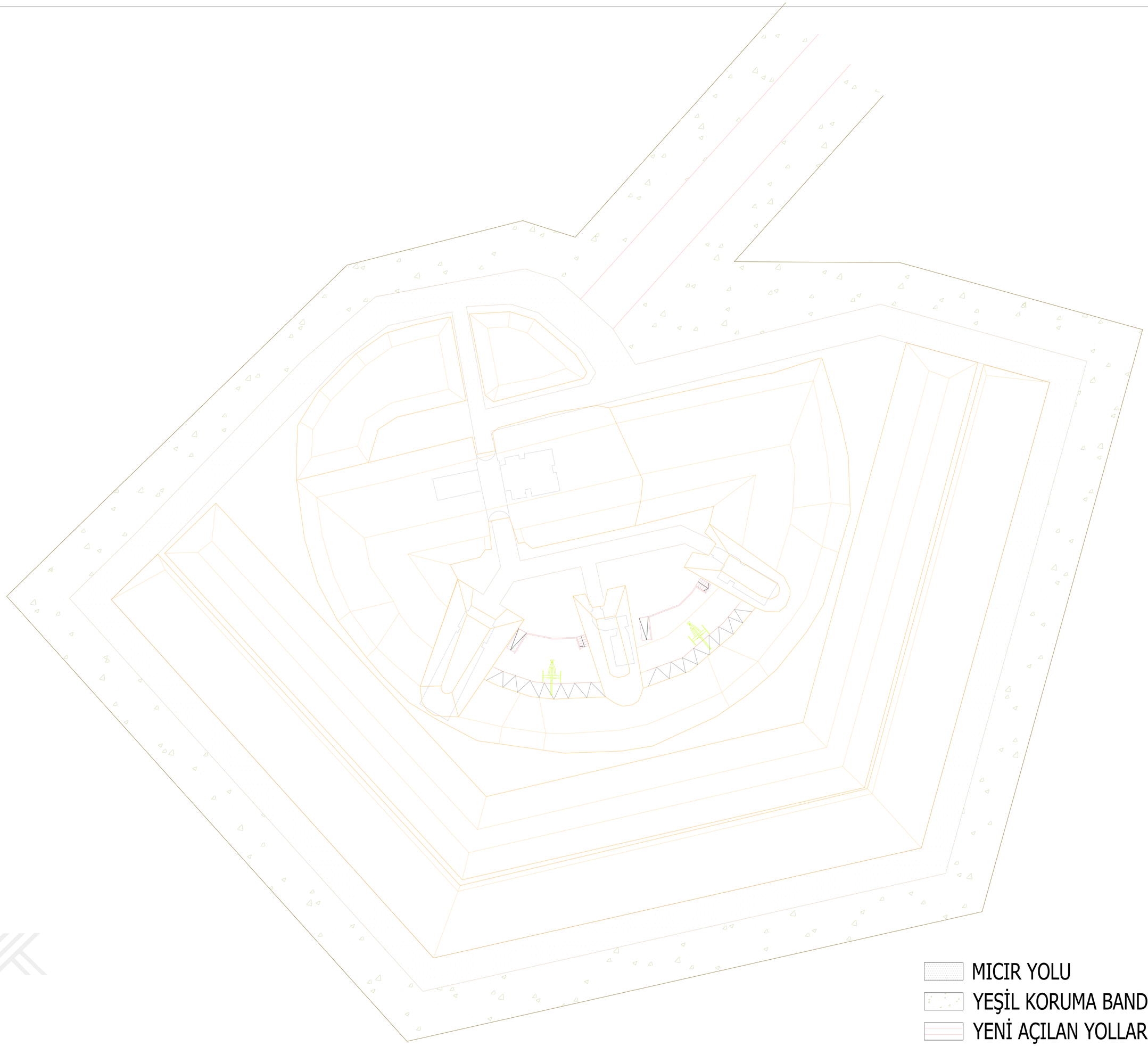

VAZİYET PLANI

01
02
03
04
05
MICIR YOLU
YEŞİL KORUMA BANDI
YENİ AÇILAN YOLLAR
DEKOVİL DURAĞI
0
10
20
50m

PLAN

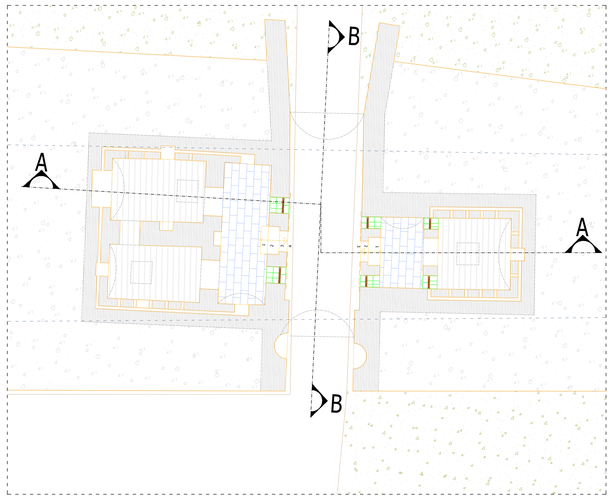

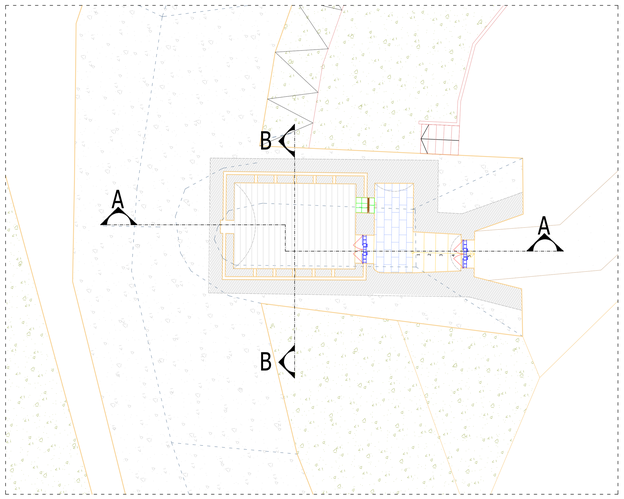

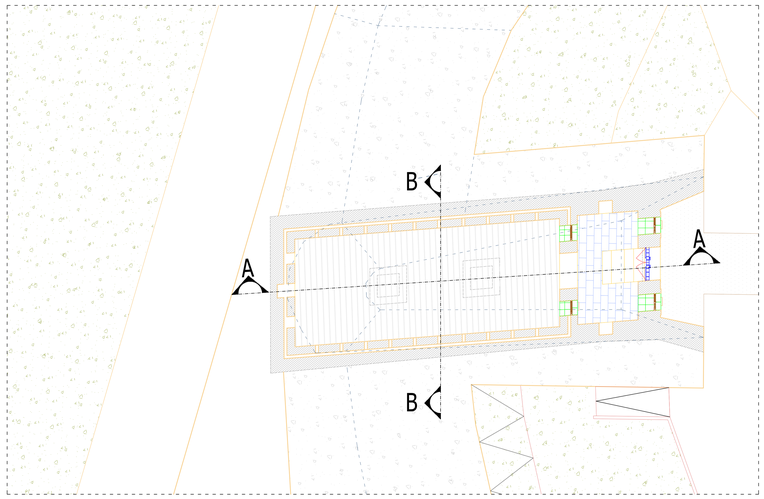

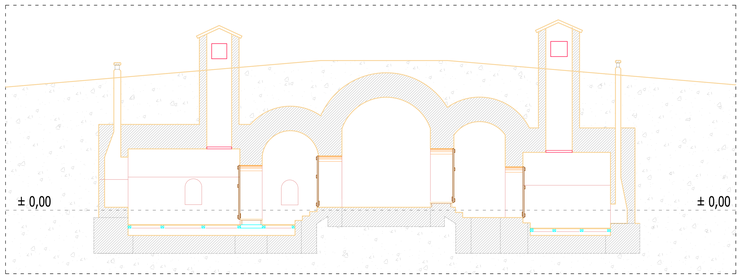

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

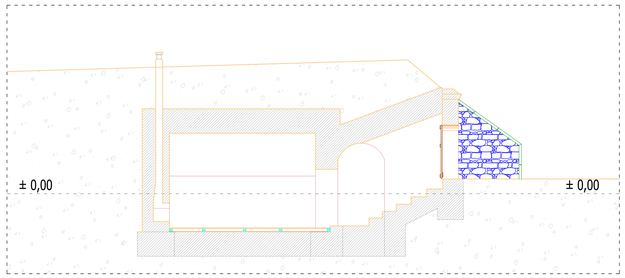

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

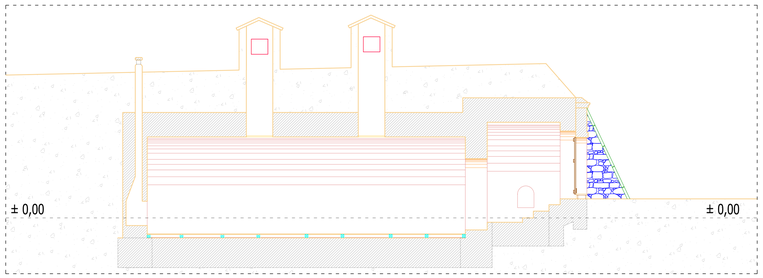

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

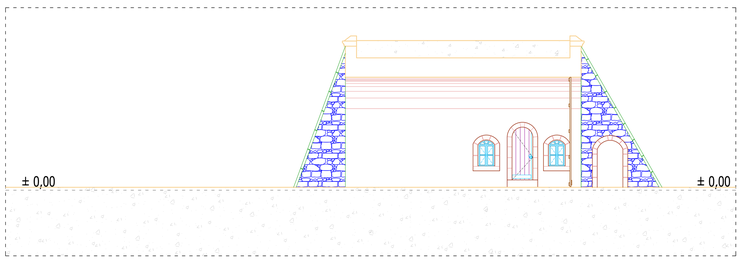

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

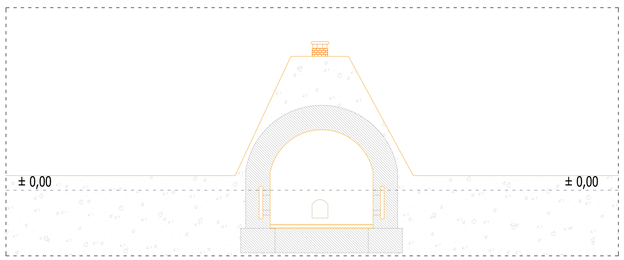

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

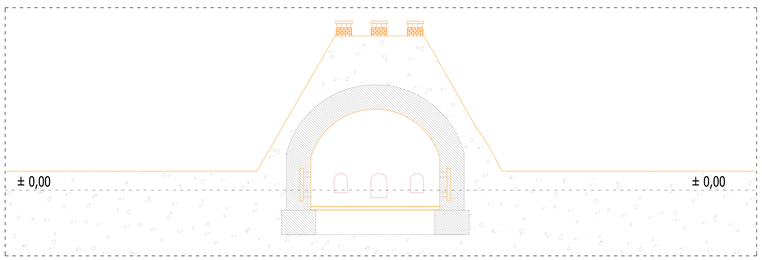

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

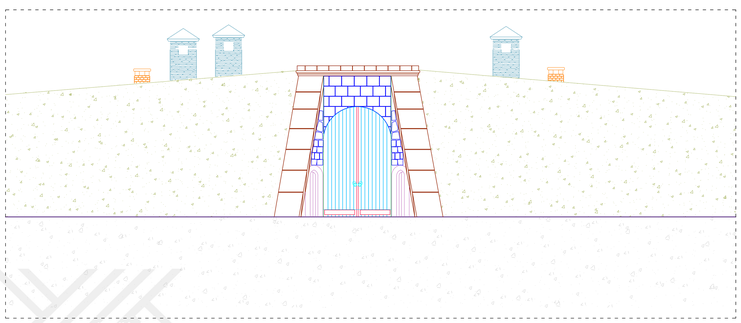

NİZAMİYE GÖRÜNÜŞ

0 1 2 5m

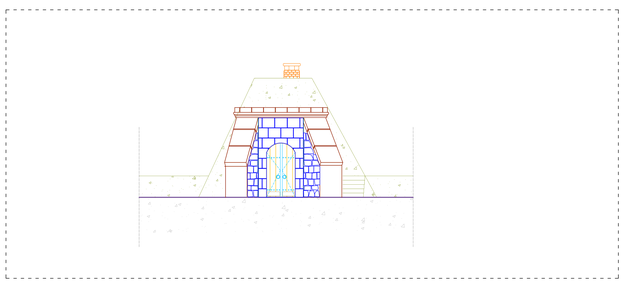

BONET GÖRÜNÜŞ

0 1 2 5m

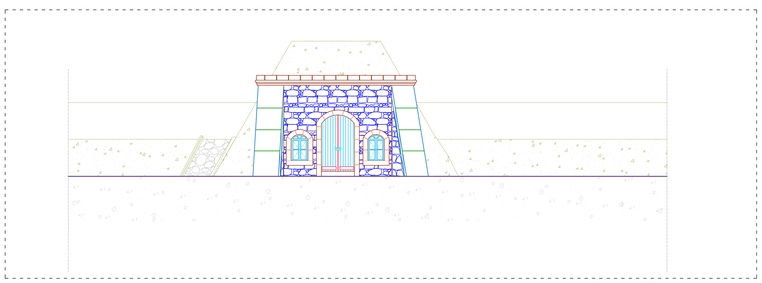

KOĞUŞ GÖRÜNÜŞ

0 1 2 5m

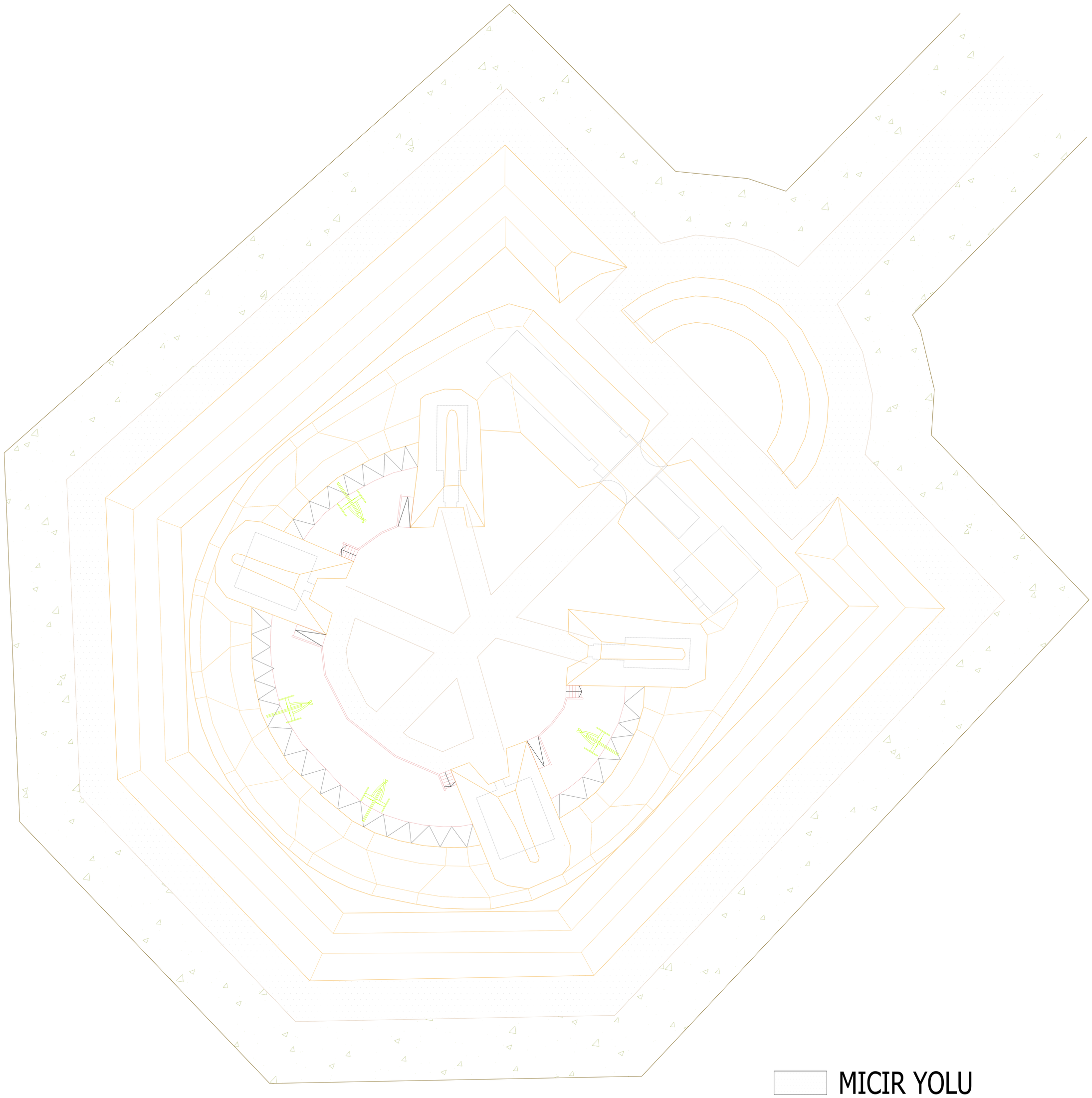

MICIR YOLU
YEŞİL KORUMA BANDI
YENİ AÇILAN YOLLAR
DEKOVİL DURAĞI

0 10 20 50m

VAZİYET PLANI

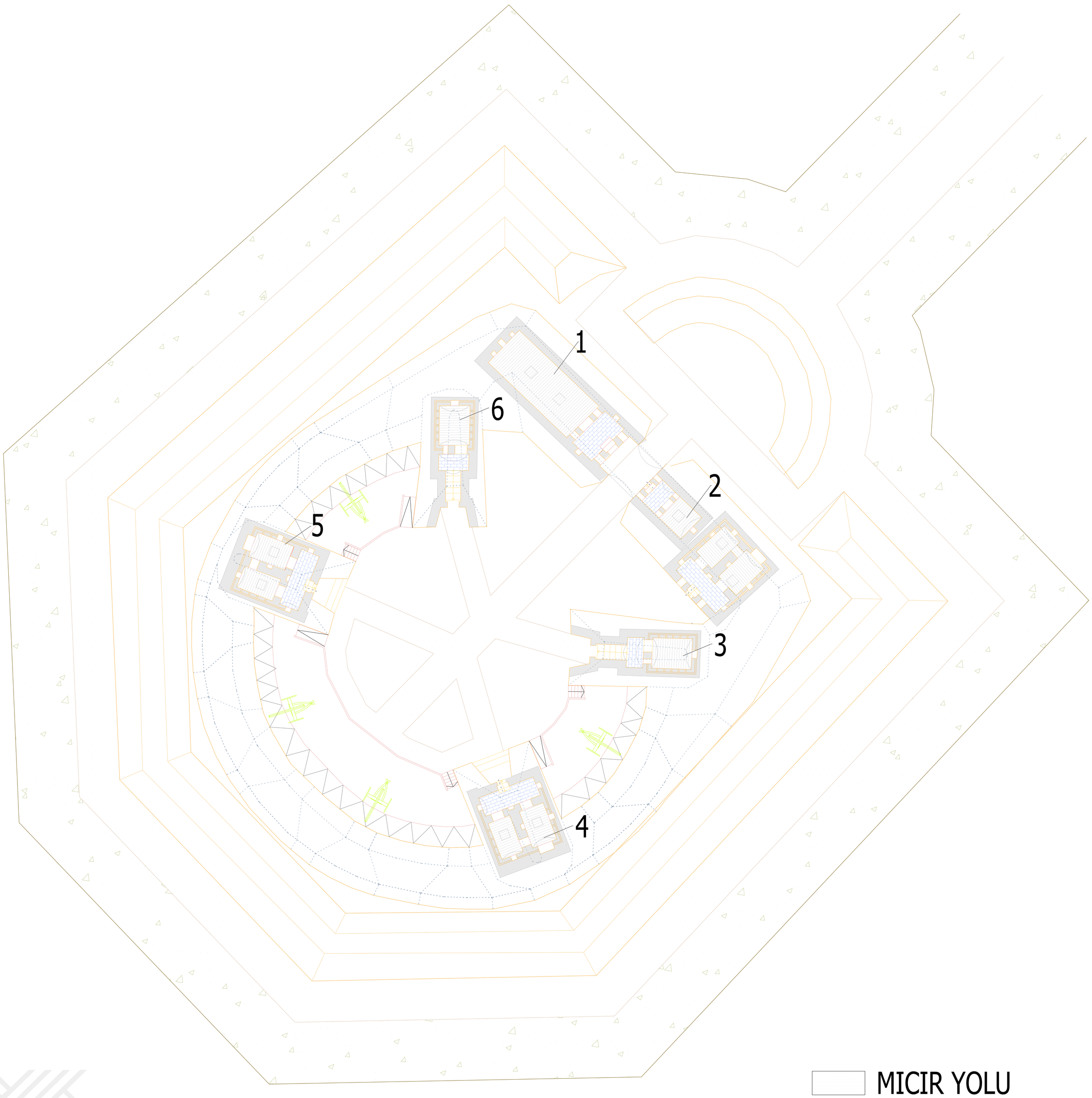

VAZİYET PLANI

0 10 20 50m

MICIR YOLU

YEŞİL KORUMA BANDI

YENİ AÇILAN YOLLAR

DEKOVİL DURAĞI

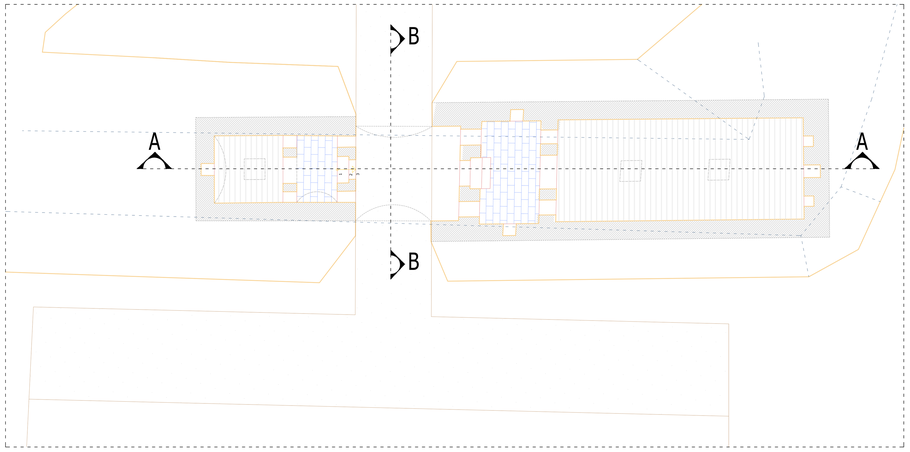

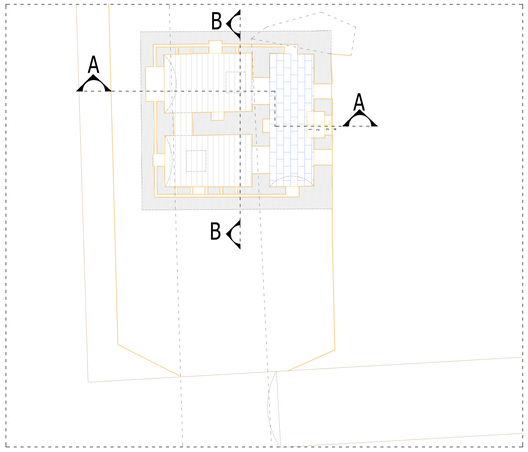

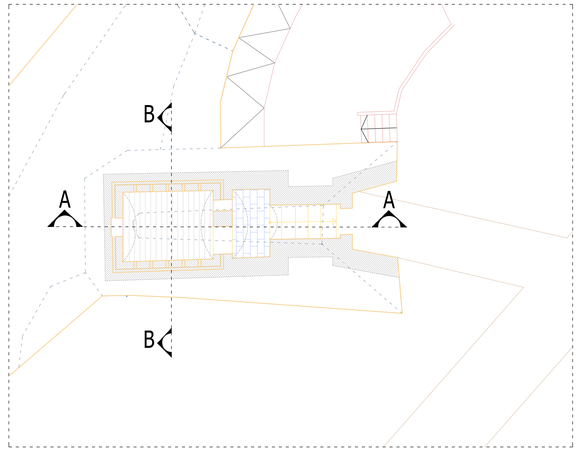

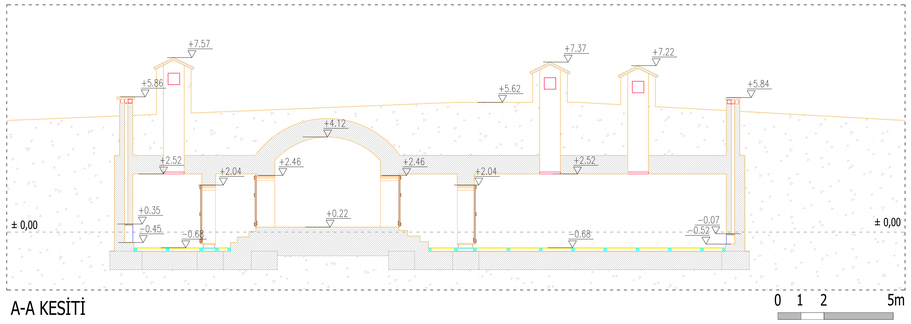

A-A KESİTİ

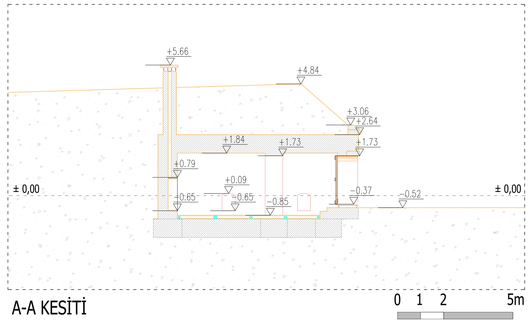

A-A KESİTİ

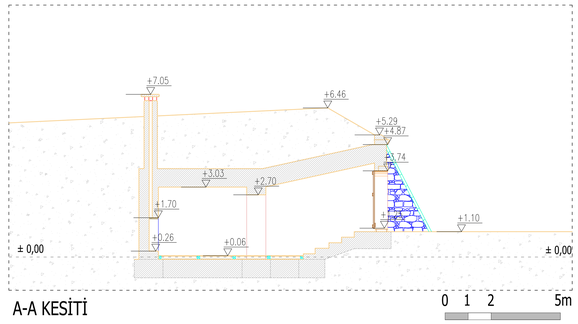

A-A KESİTİ

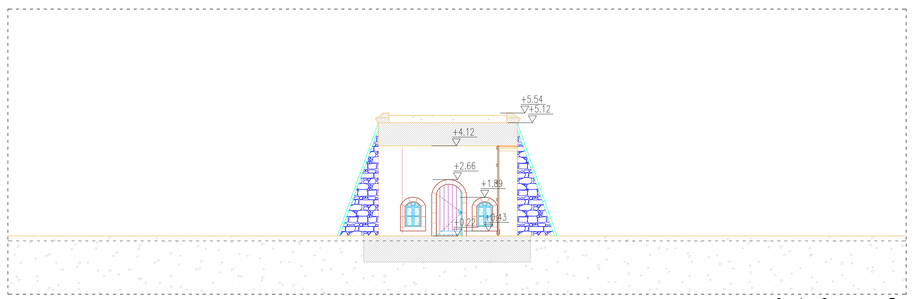

B-B KESİTİ

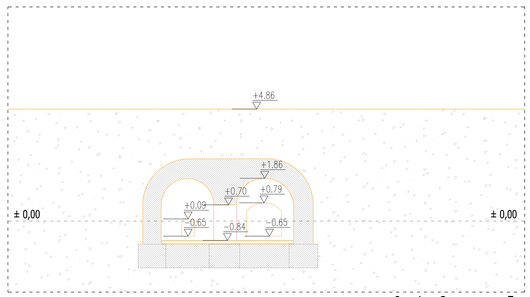

B-B KESİTİ

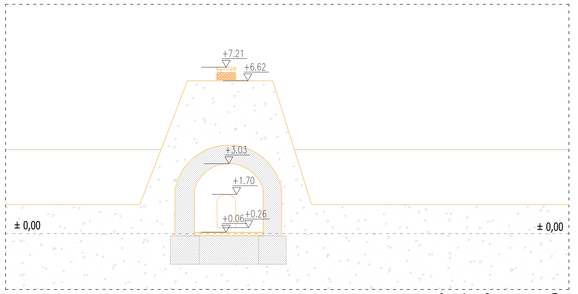

B-B KESİTİ

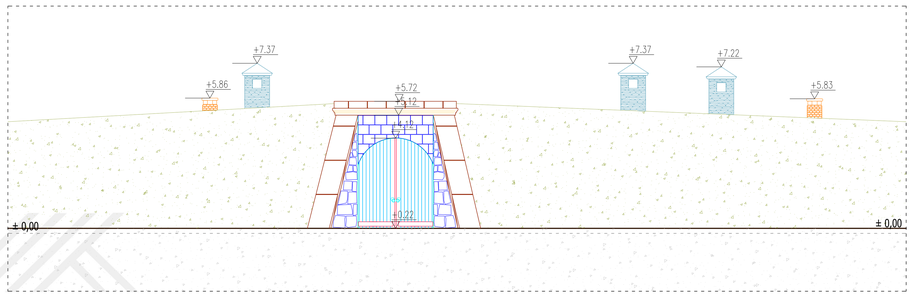

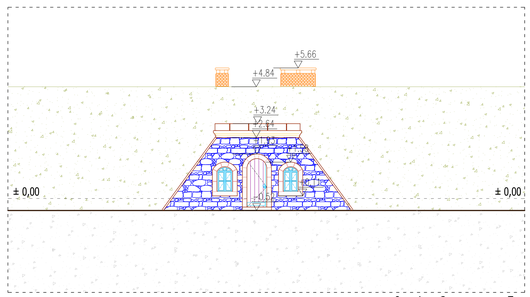

BONET GÖRÜNÜŞ

0 1 2 5m

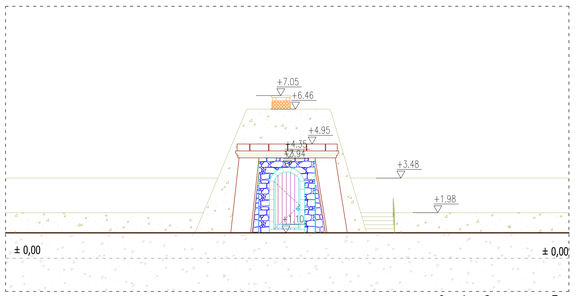

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

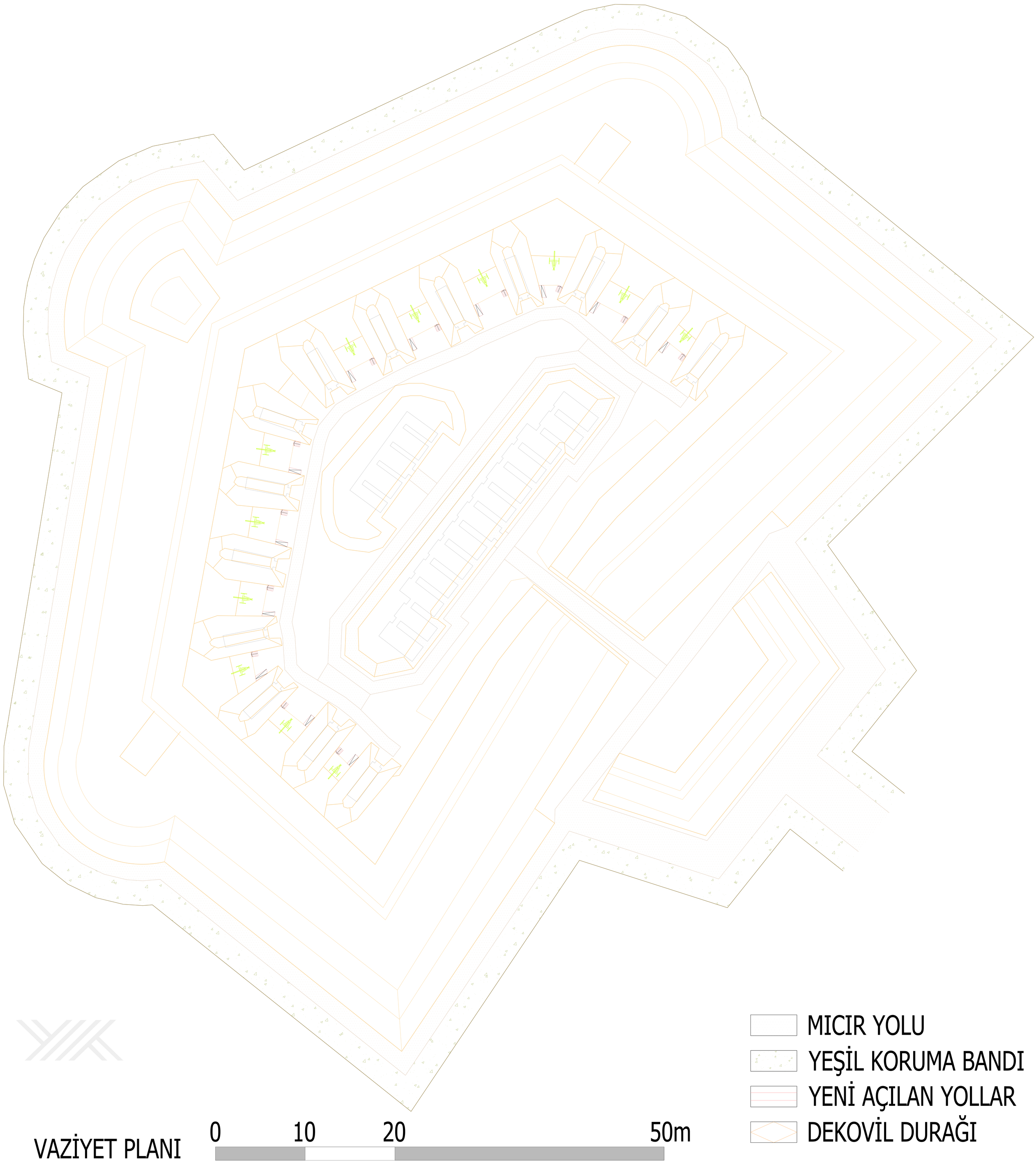

VAZİYET PLANI

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16

MICIR YOLU
YEŞİL KORUMA BANDI
YENİ AÇILAN YOLLAR
DEKOVİL DURAĞI

0 10 20 50m

VAZİYET PLANI

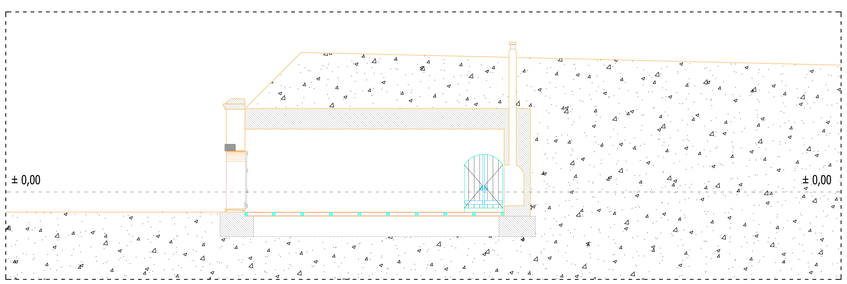

B-B KESİTİ

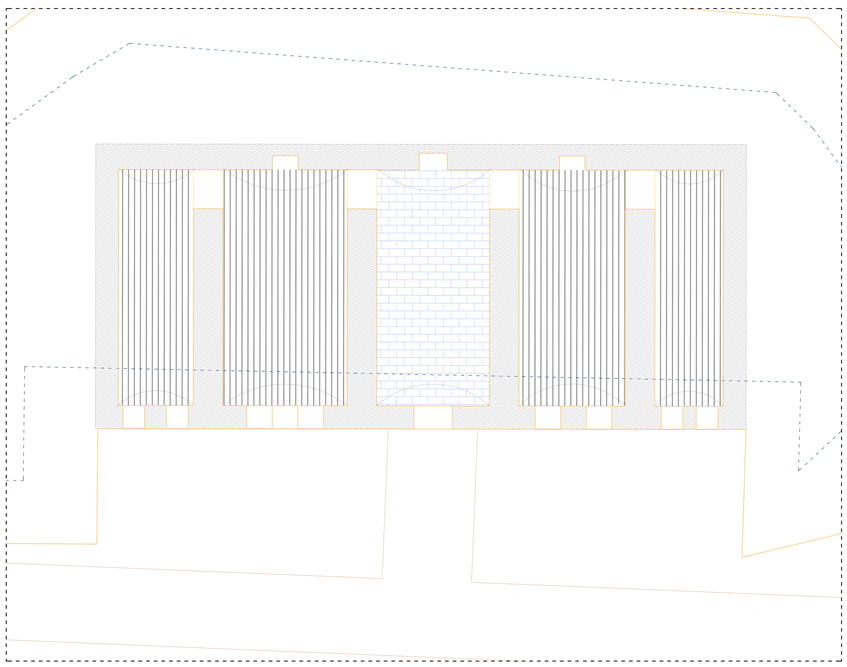

KARARGAH PLANI

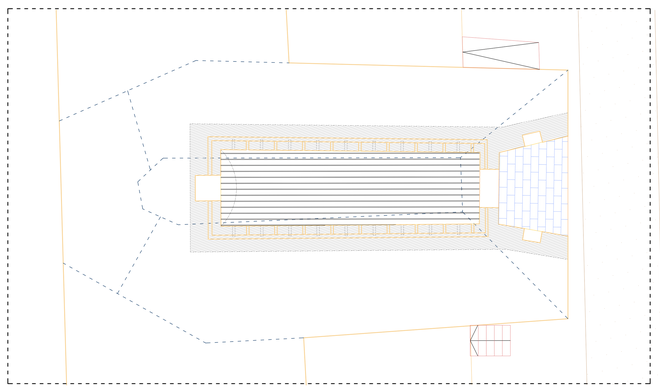

BONET PLAN

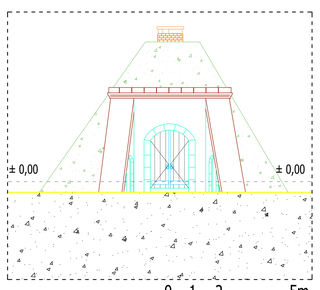

BONET GÖRÜNÜŞ

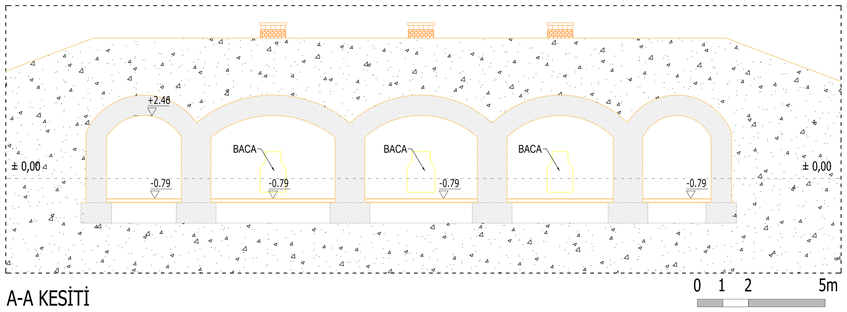

A-A KESİTİ

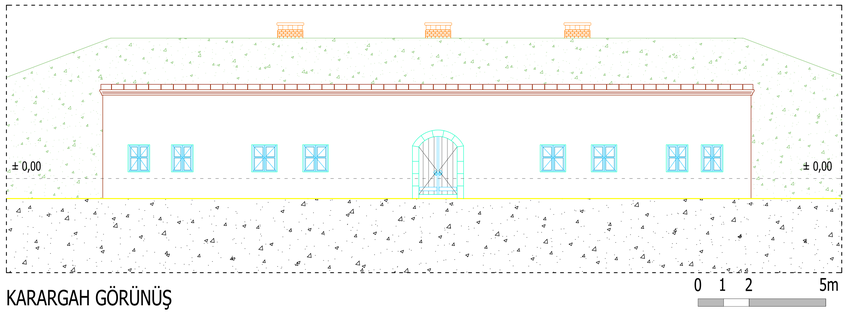

KARARGAH GÖRÜNÜŞ

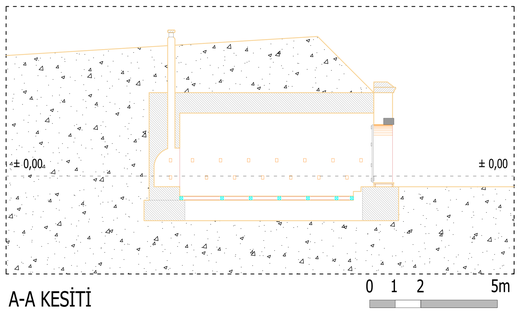

A-A KESİTİ

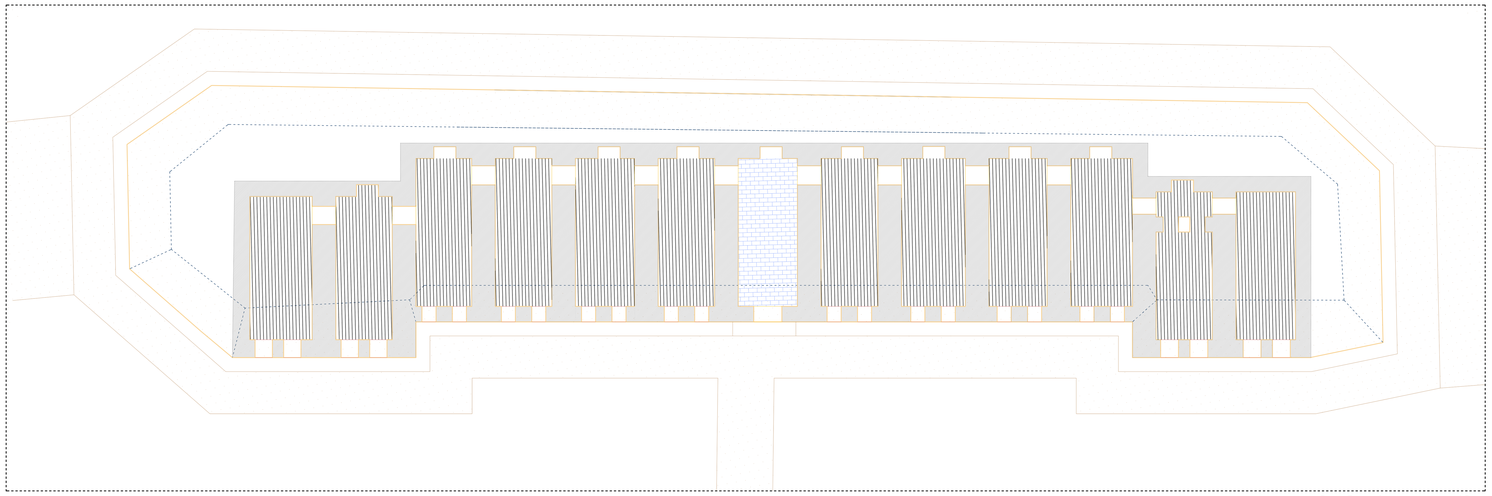

KOĞUŞ PLAN

0 2 4 10m

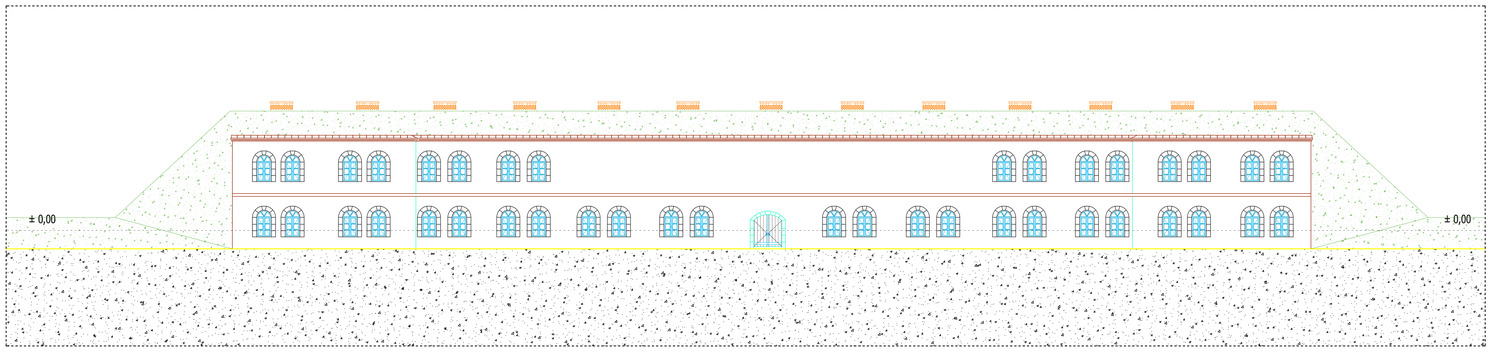

KOĞUŞ GÖRÜNÜŞ

0 2 4 10m

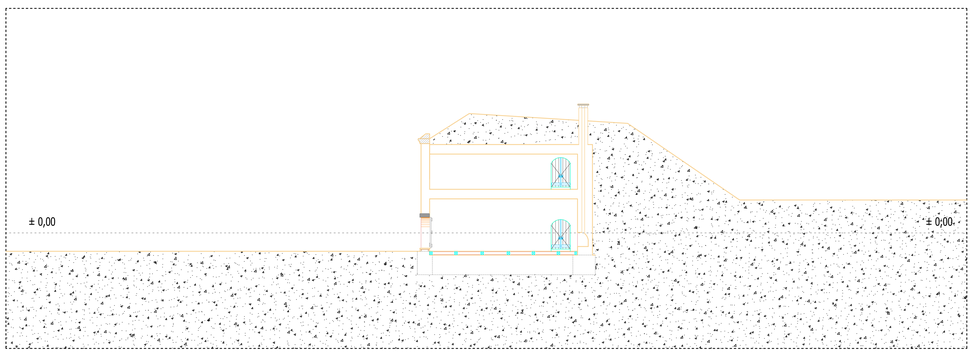

B-B KESİTİ

0 2 4 10m

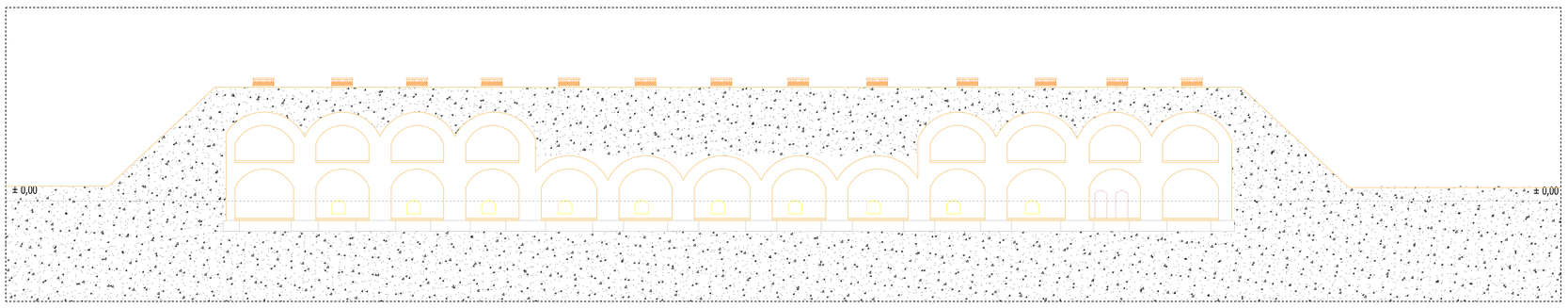

A-A KESİTİ

0 2 4 10m

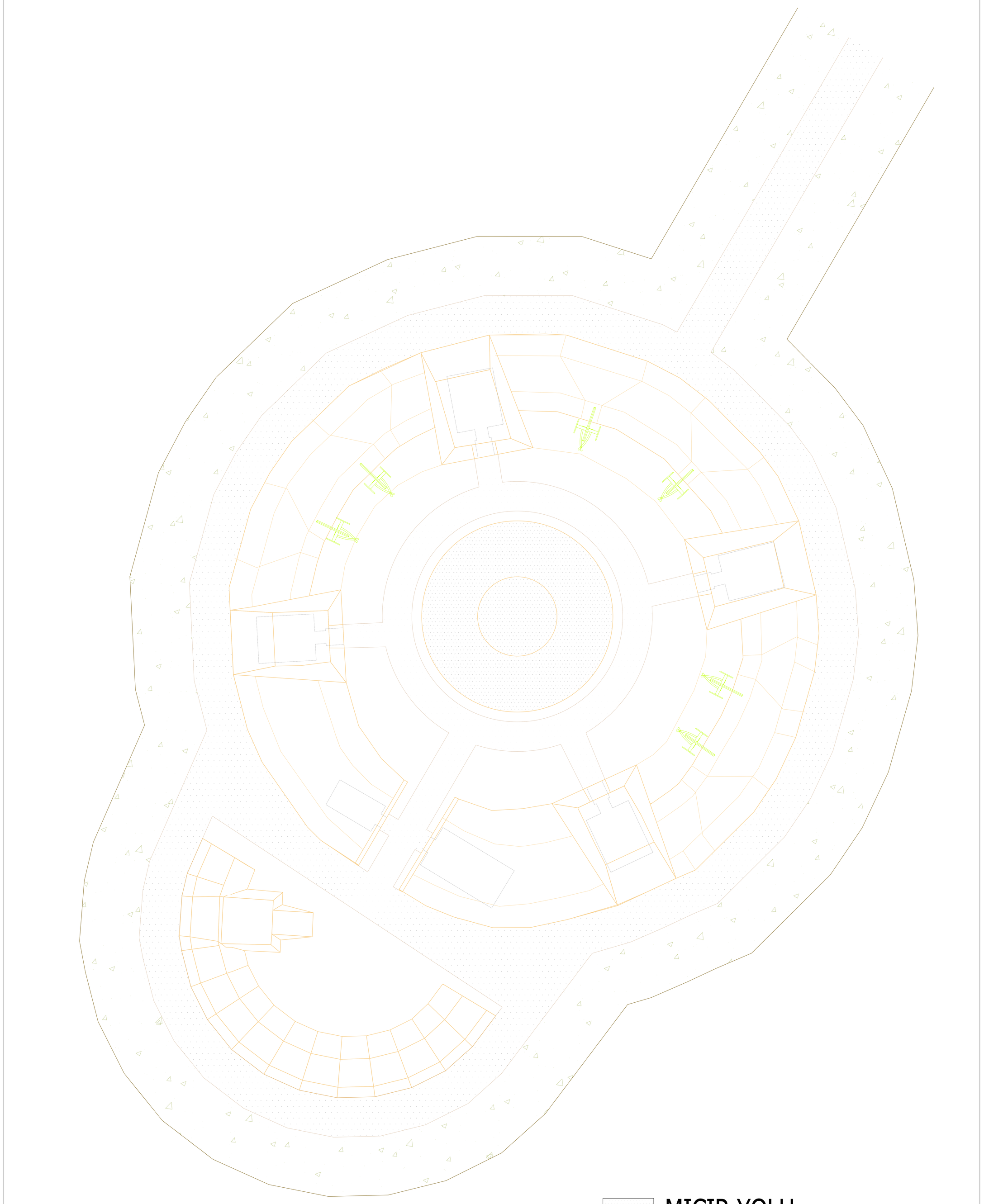

VAZİYET PLANI

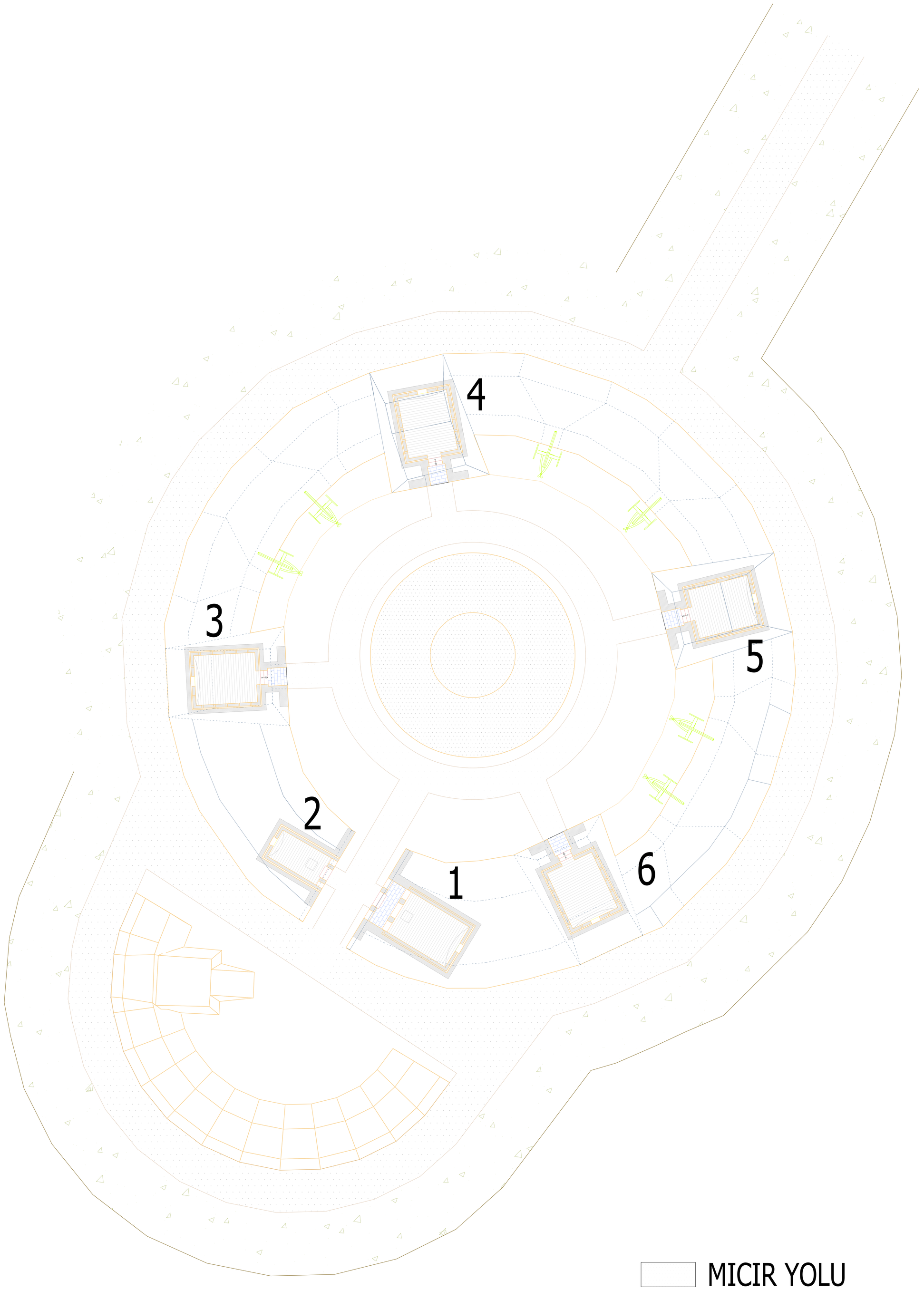

PLAN

0 10 20 50m

MICIR YOLU

YEŞİL KORUMA BANDI

YENİ AÇILAN YOLLAR

DEKOVİL DURAĞI

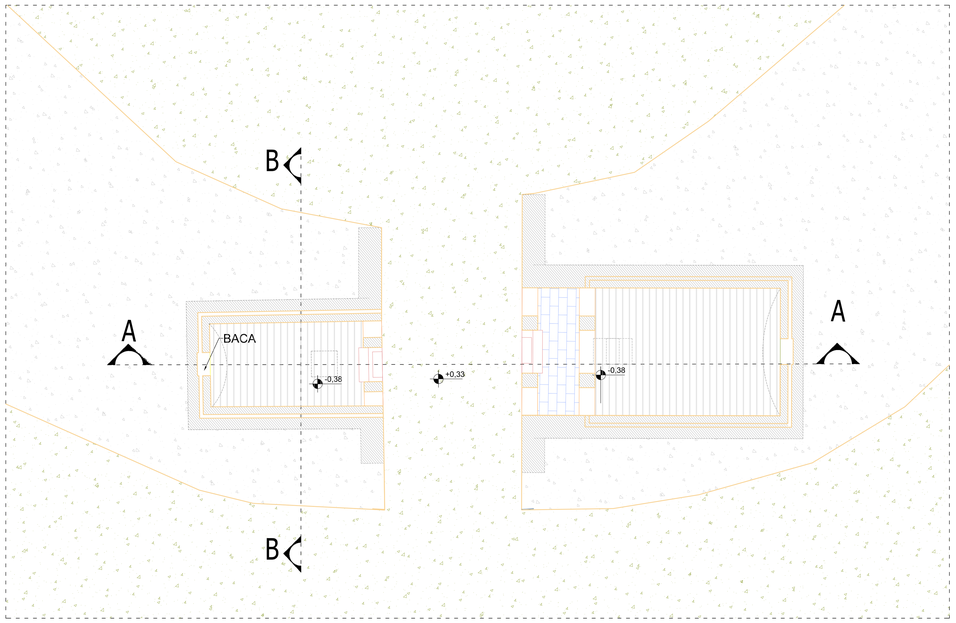

NİZAMİYE PLANI

0 1 2 5m

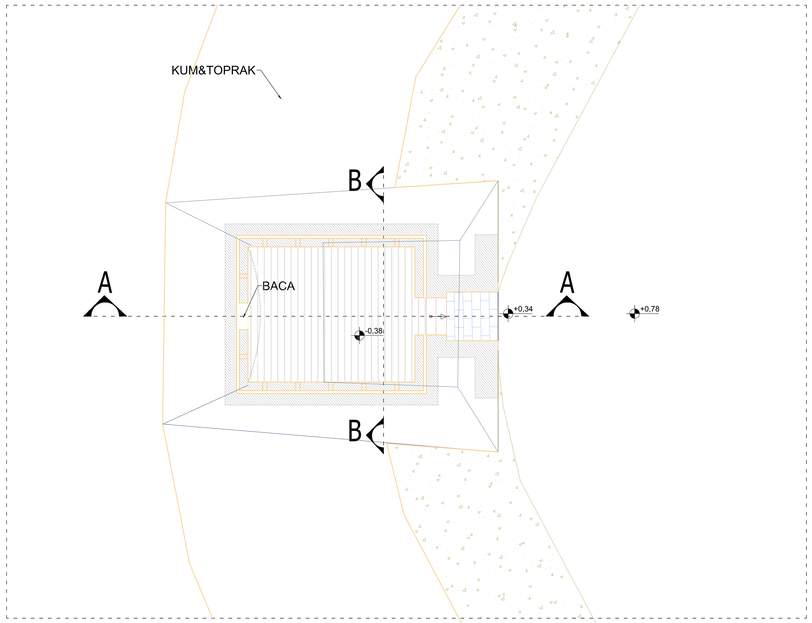

BONET PLANI

0 1 2 5m

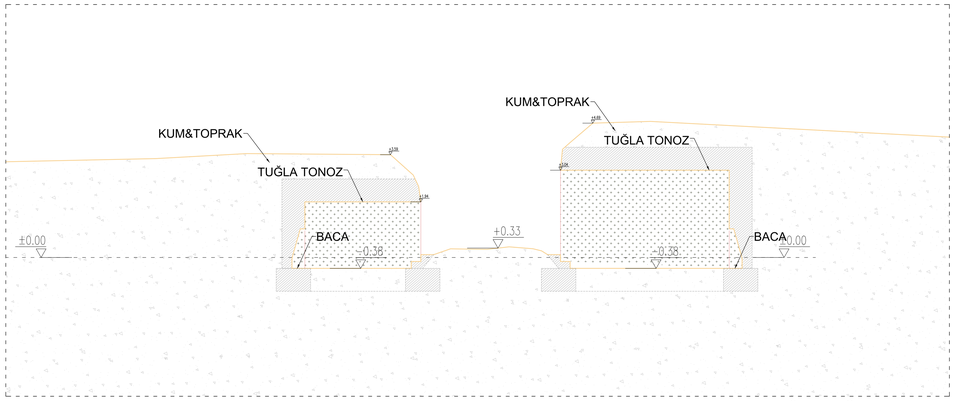

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

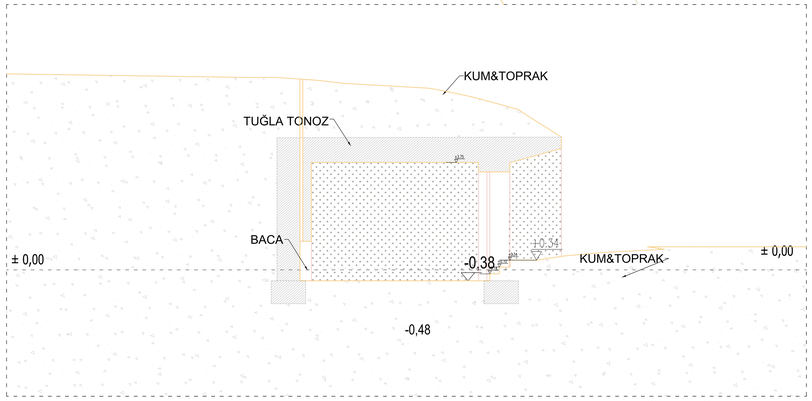

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

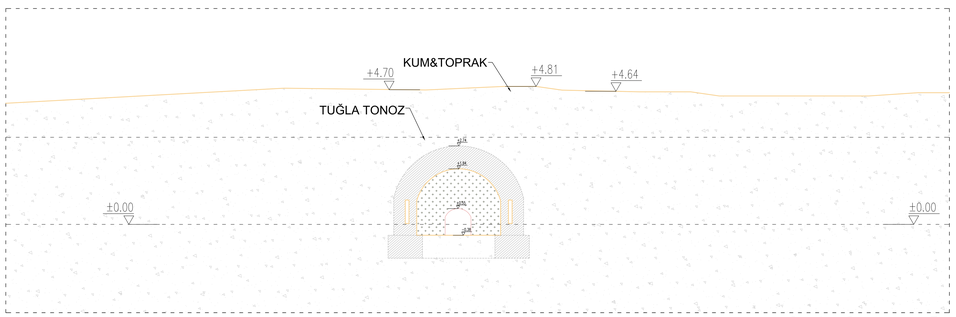

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

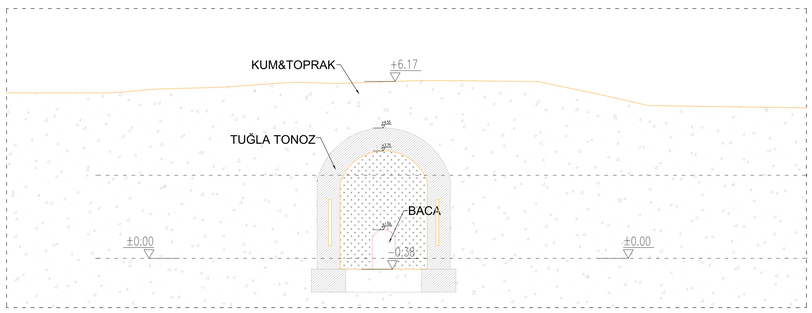

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

TUĞLA DUVAR

KUM&TOPRAK

TOPRAK DOLGU

ÇİMLENMİŞ TOPRAK

MICIR YOLU

YEŞİL KORUMA BANDI

YENİ AÇILAN YOLLAR

DEKOVİL DURAĞI

0 10 20 50m

VAZİYET PLANI

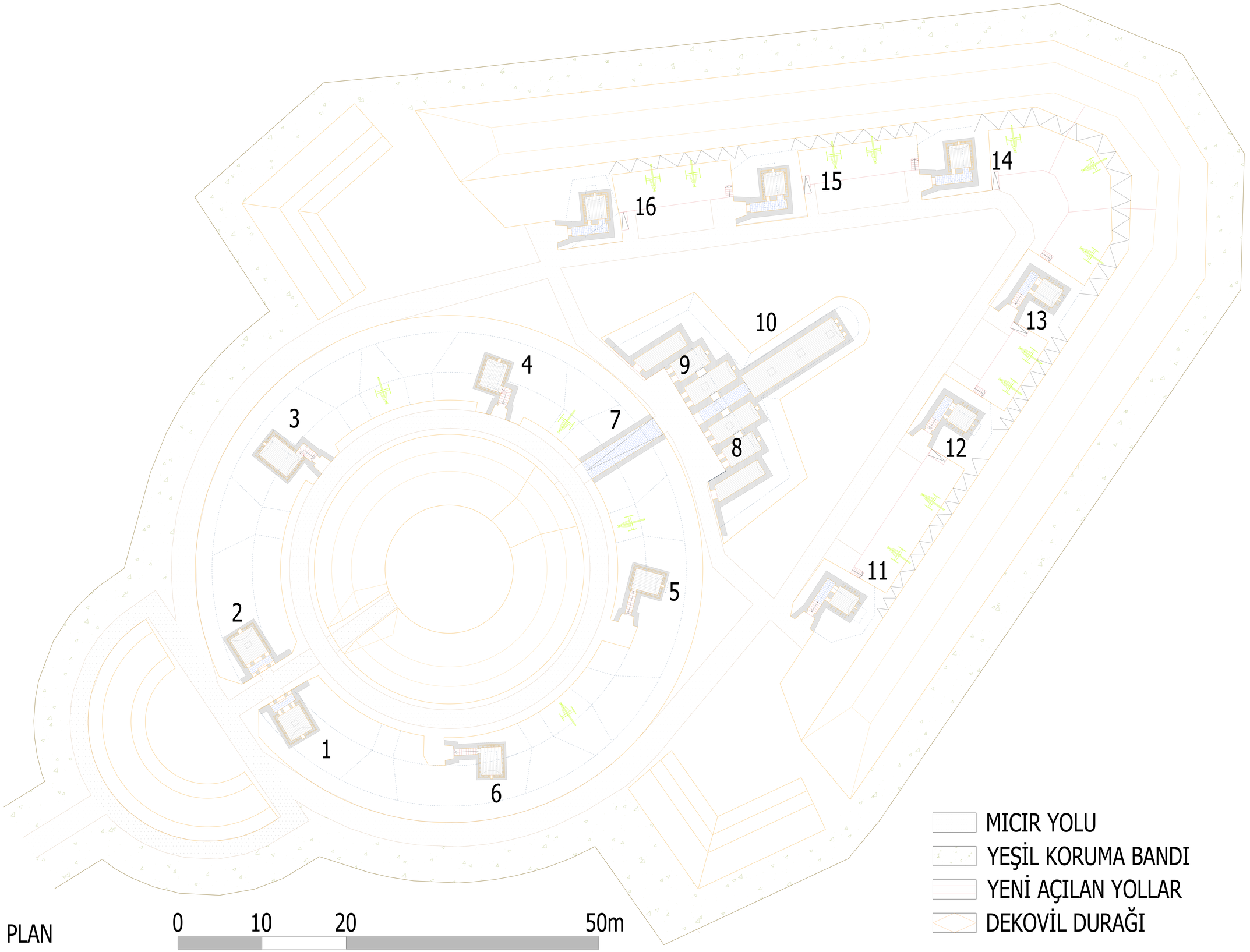
16
15
14
10
9
13
4
3
7
8
12
11
5
2
1
6
MICIR YOLU
YEŞİL KORUMA BANDI
YENİ AÇILAN YOLLAR
DEKOVİL DURAĞI
PLAN
0
10
20
50m

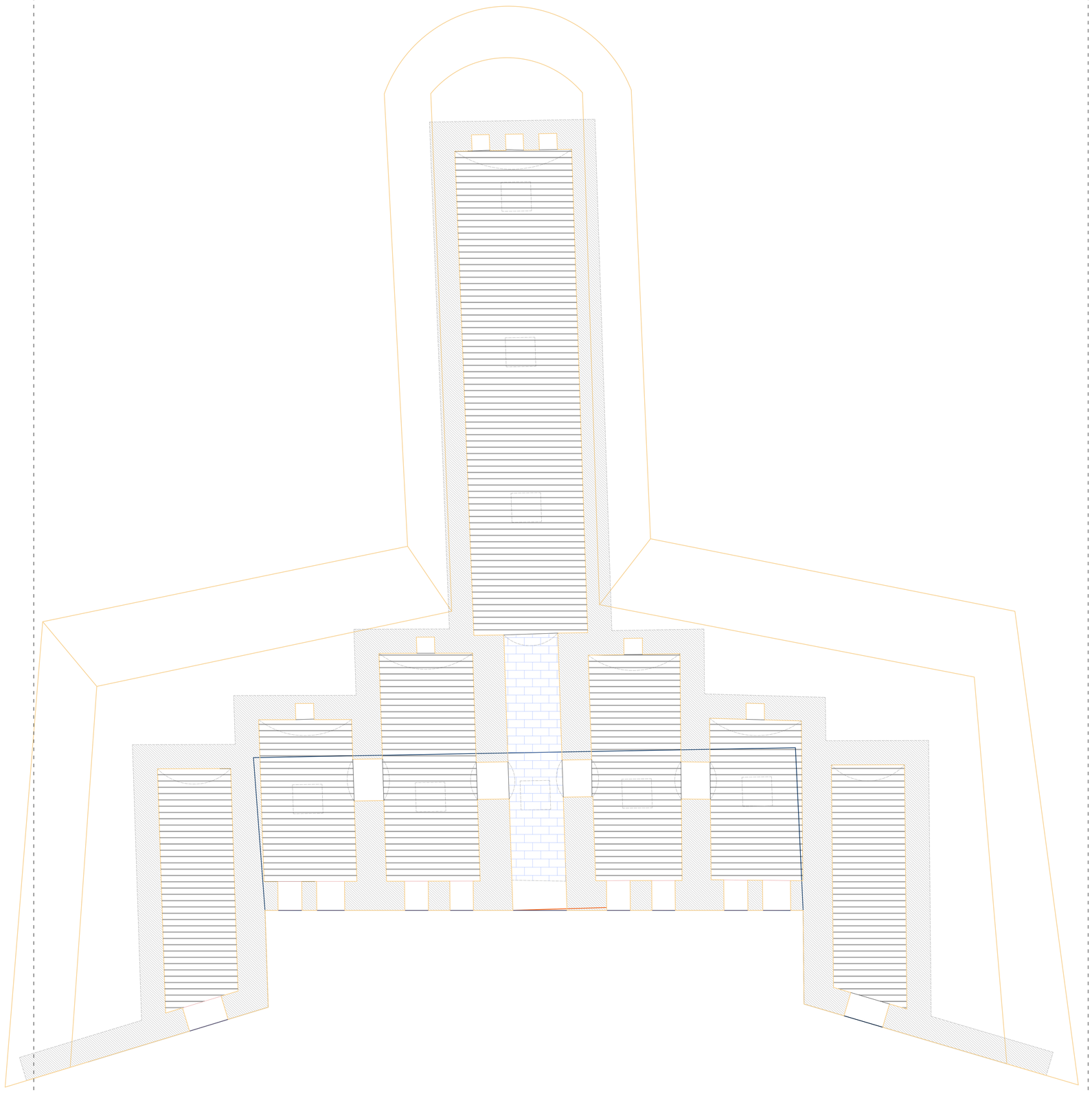

KOĞUŞ VE KARARGAH PLAN

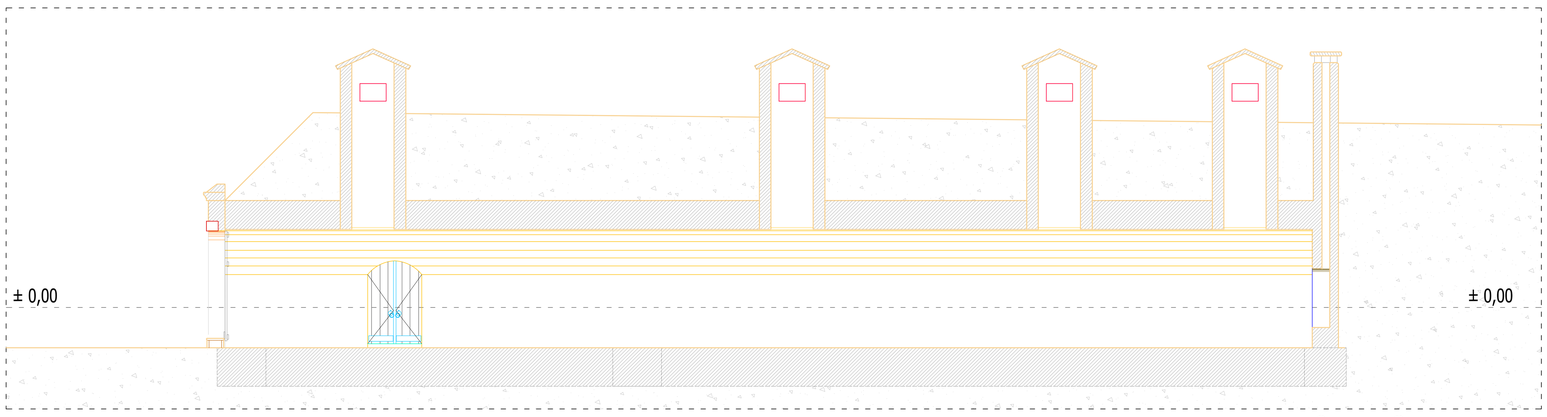

A-A KESİTİ

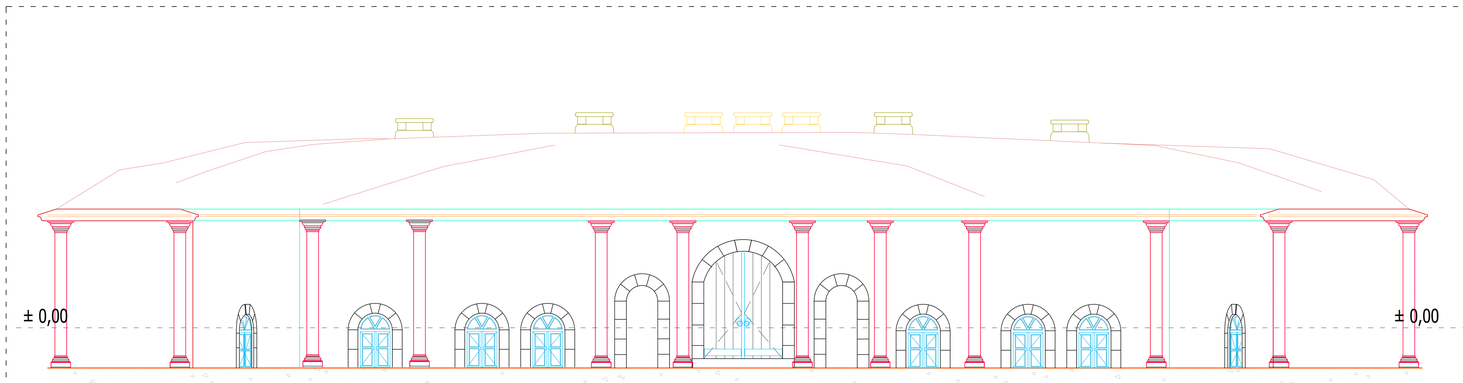

KOĞUŞ VE KARARGAH GÖRÜNÜŞ

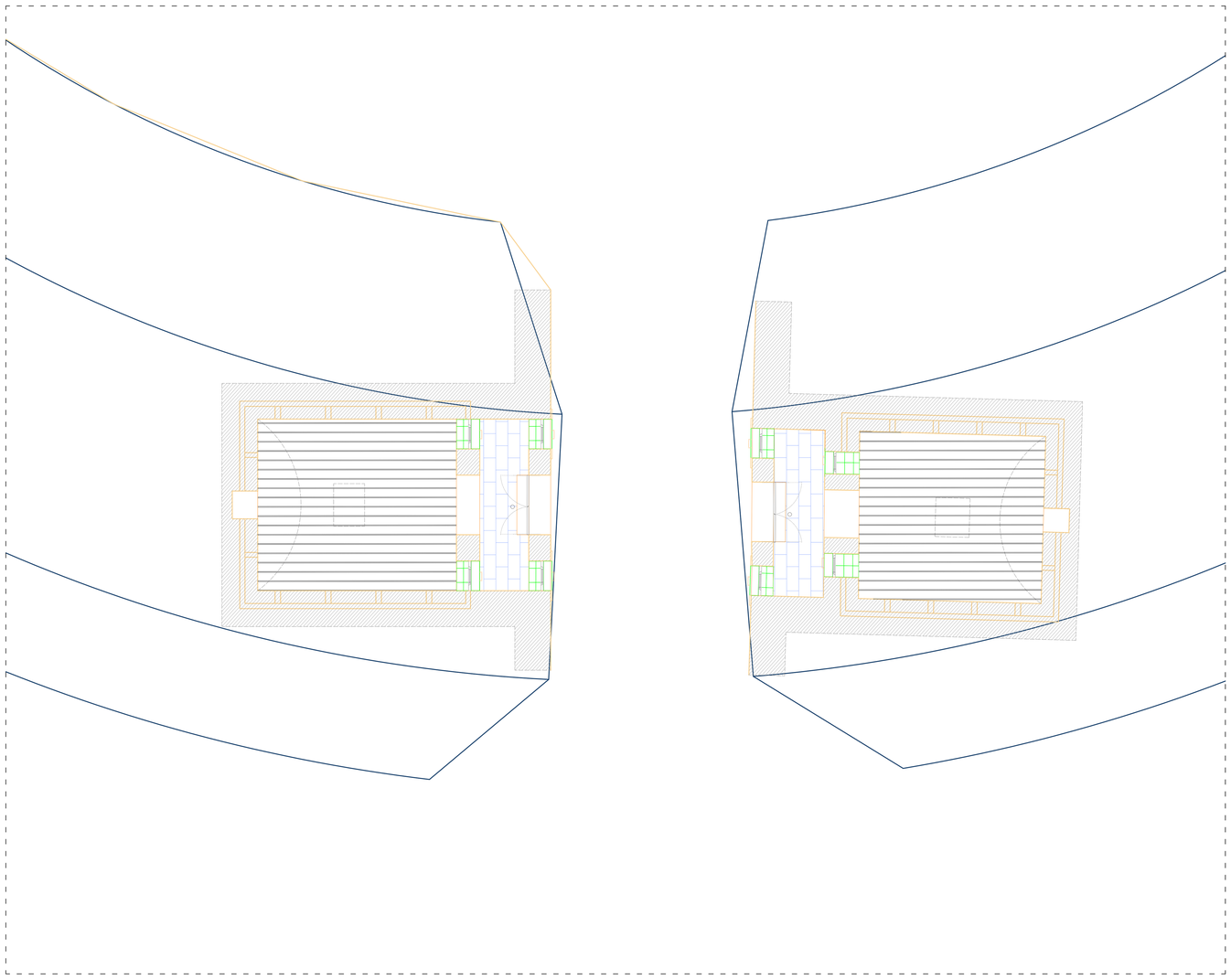

NİZAMİYE PLAN

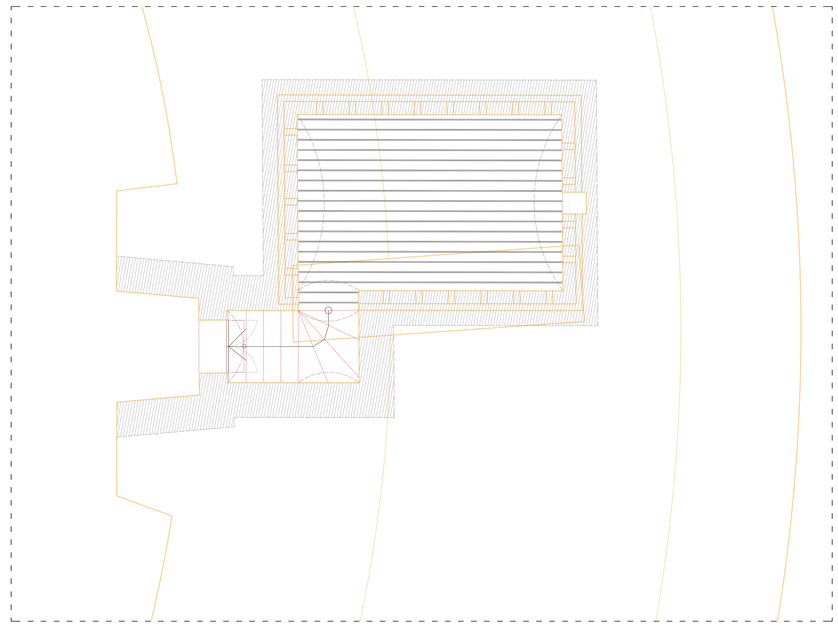

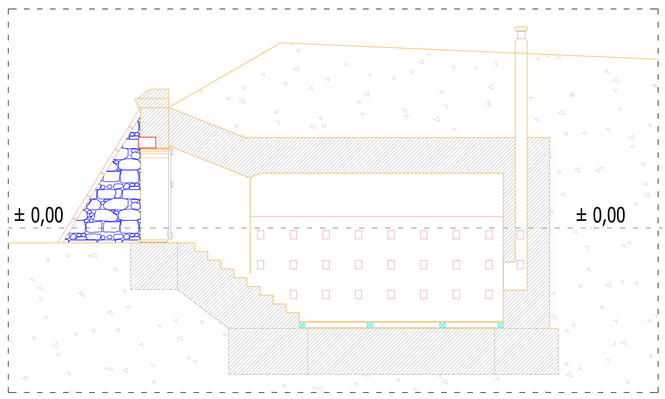

A-A KESİTİ

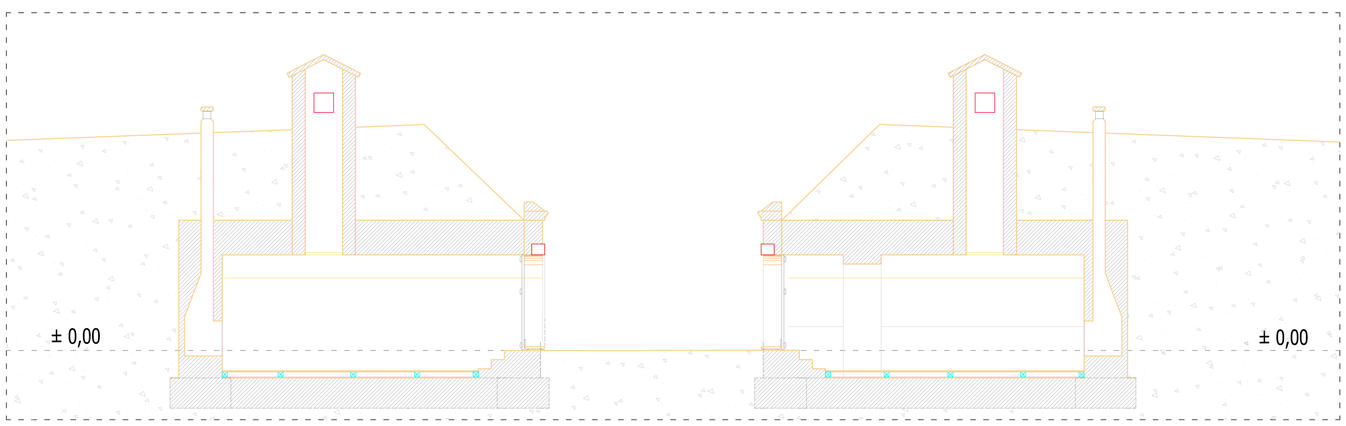

A-A KESİTİ

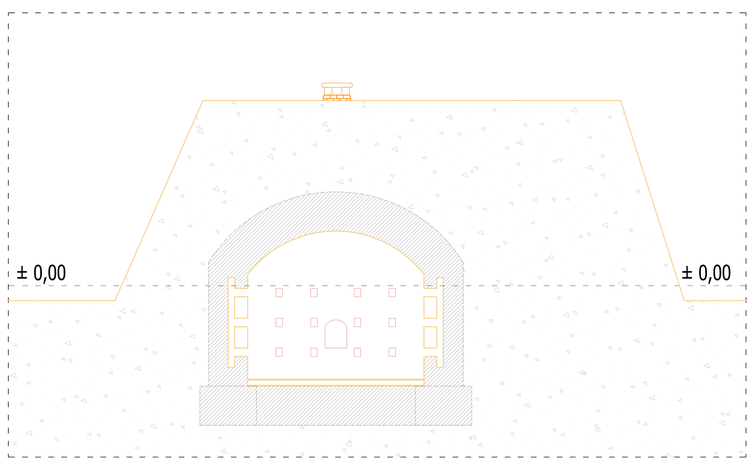

B-B KESİTİ

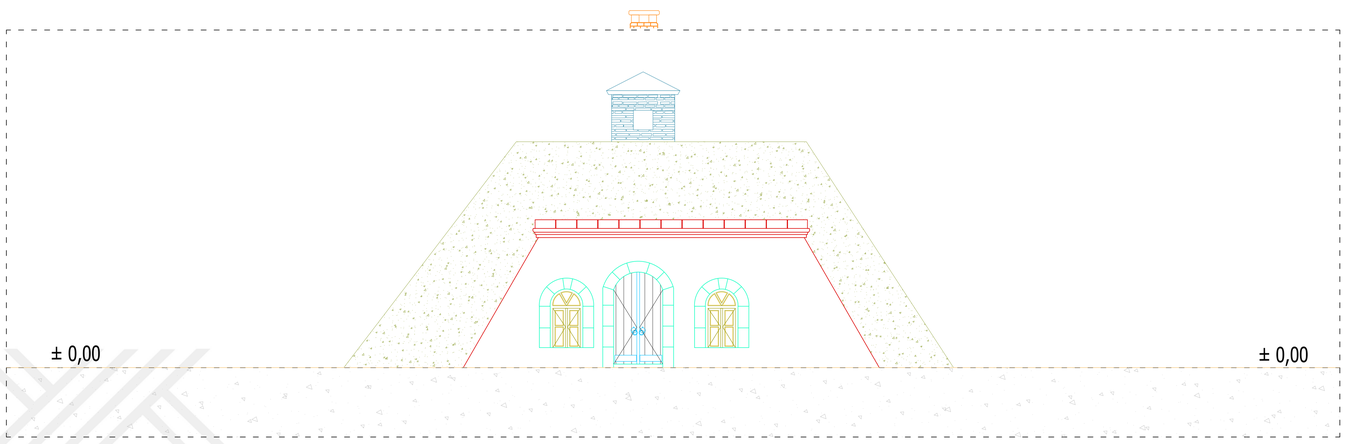

NİZAMİYE GÖRÜNÜŞ

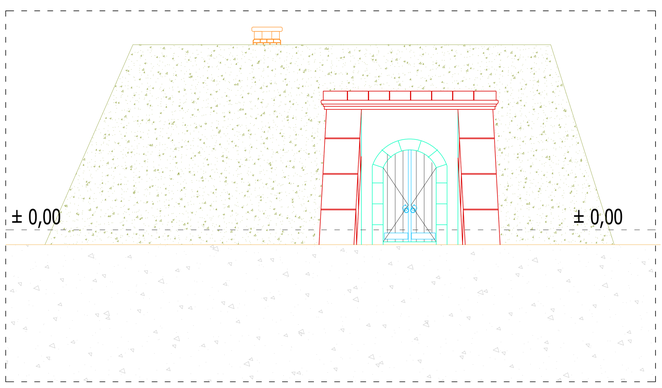

BONET GÖRÜNÜŞ

MICIR YOLU

YEŞİL KORUMA BANDI

YENİ AÇILAN YOLLAR

DEKOVİL DURAĞI

VAZİYET PLANI

0 10 20 50m

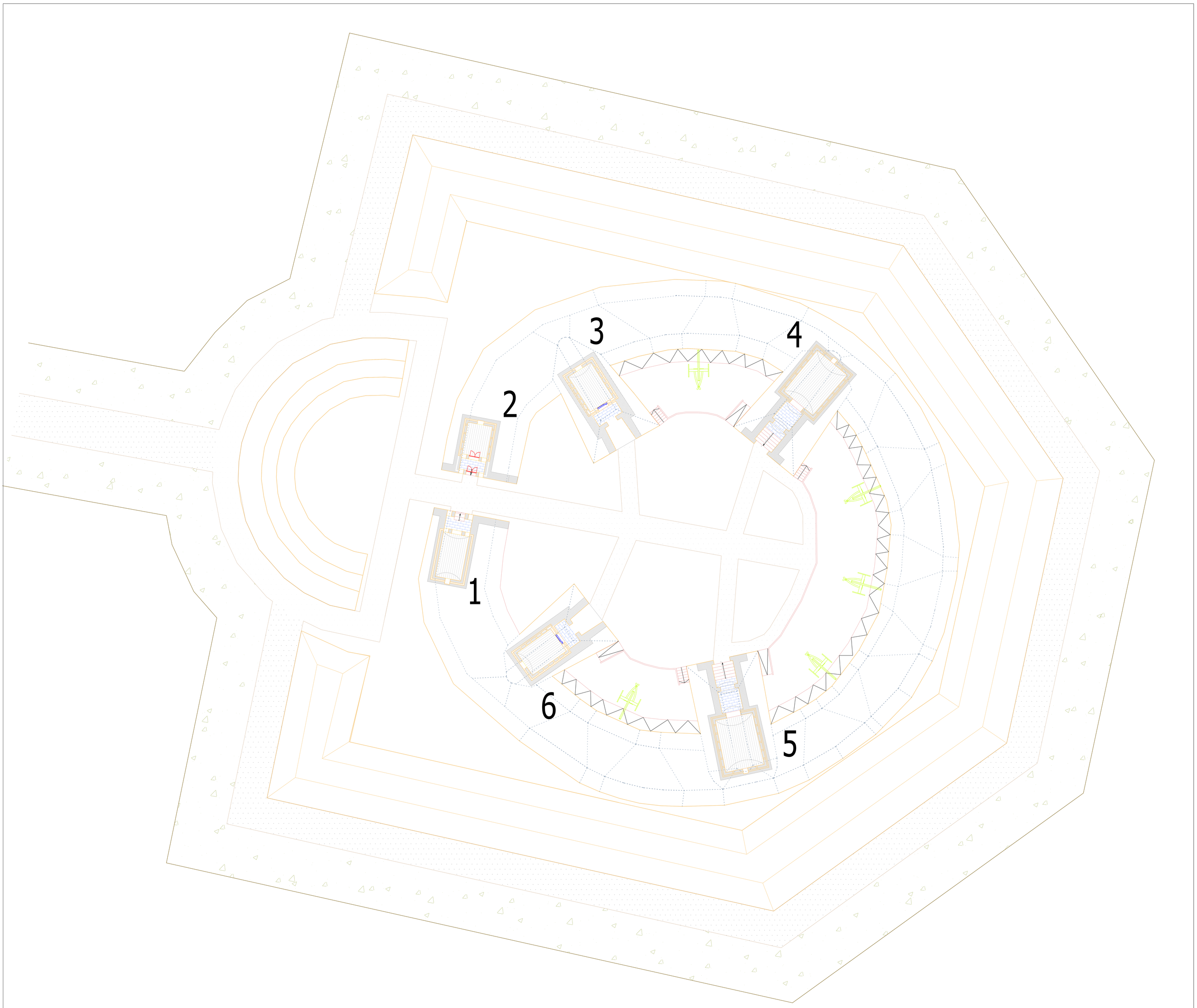

PLAN

0 10 20 50m

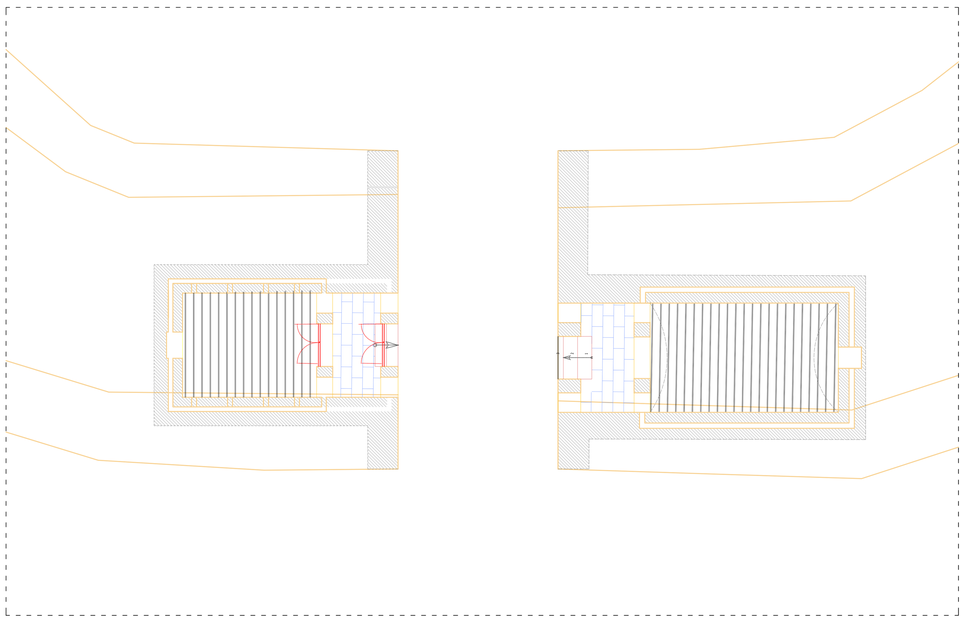

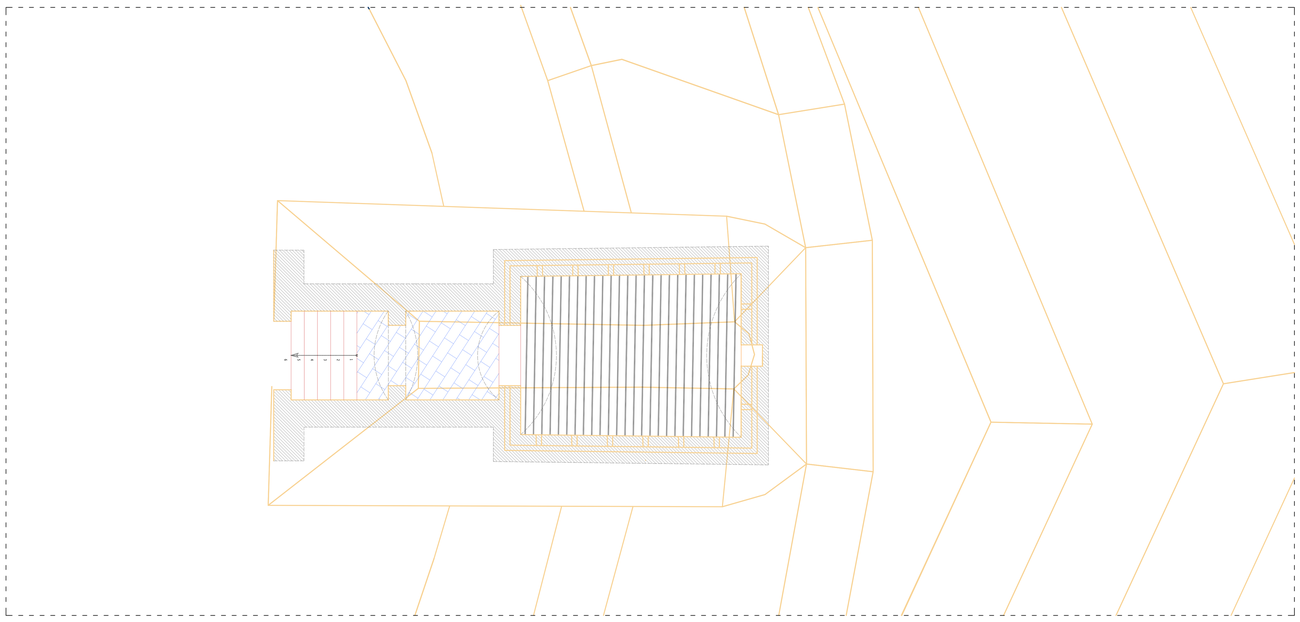

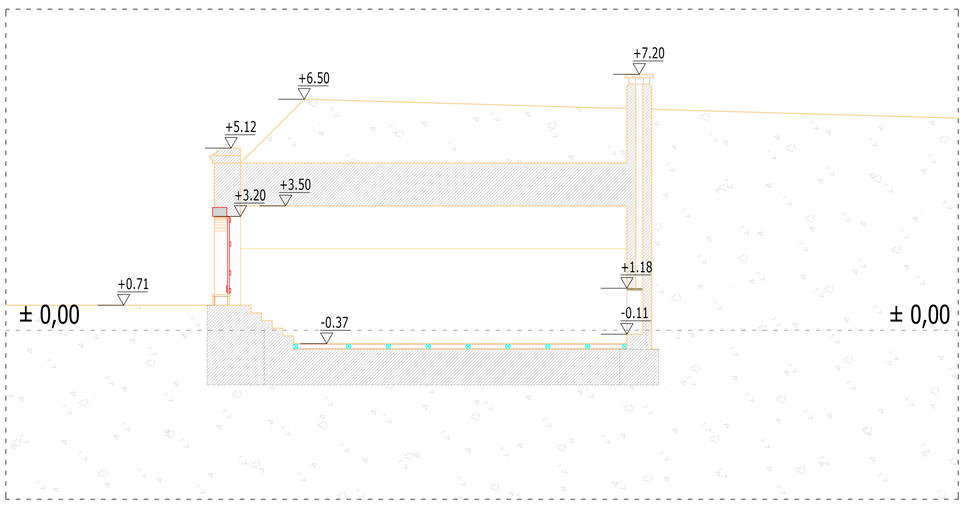

A-A KESİTİ

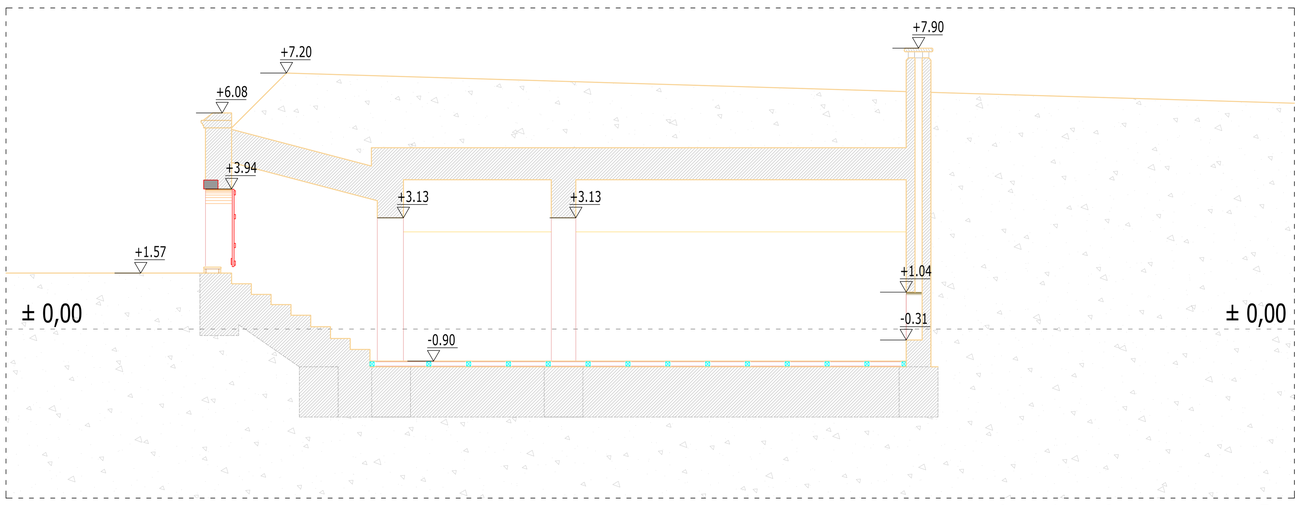

A-A KESİTİ

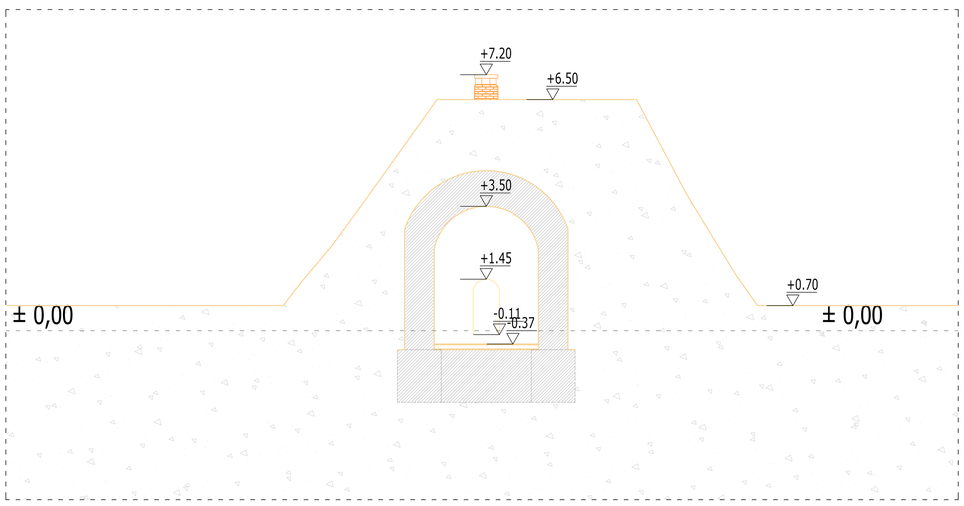

B-B KESİTİ

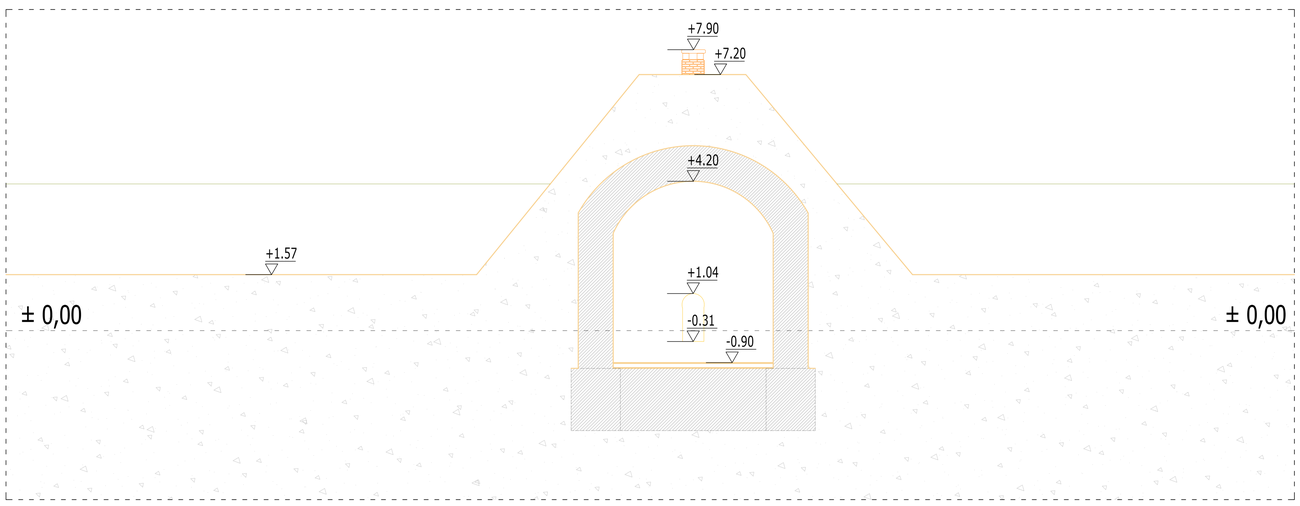

B-B KESİTİ

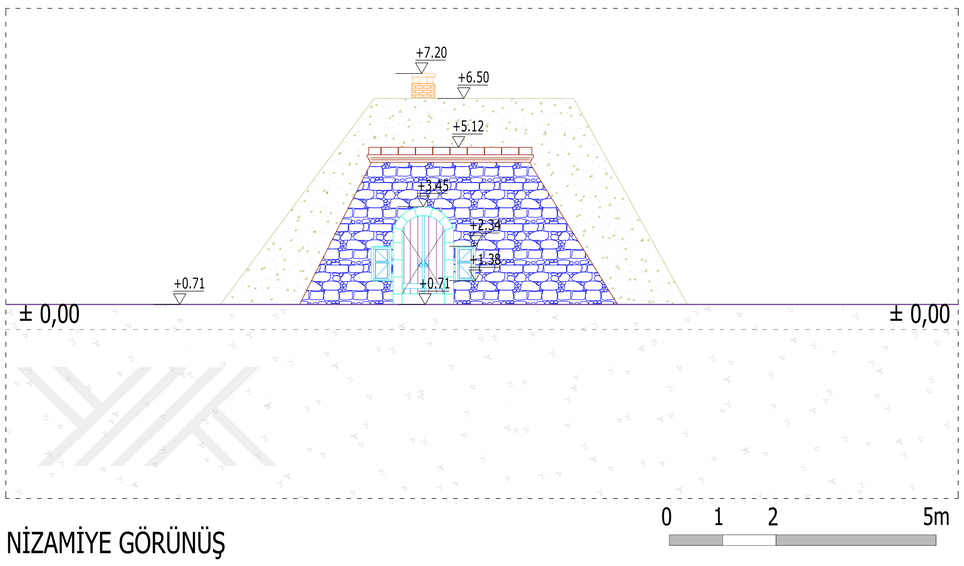

NİZAMİYE GÖRÜNÜŞ

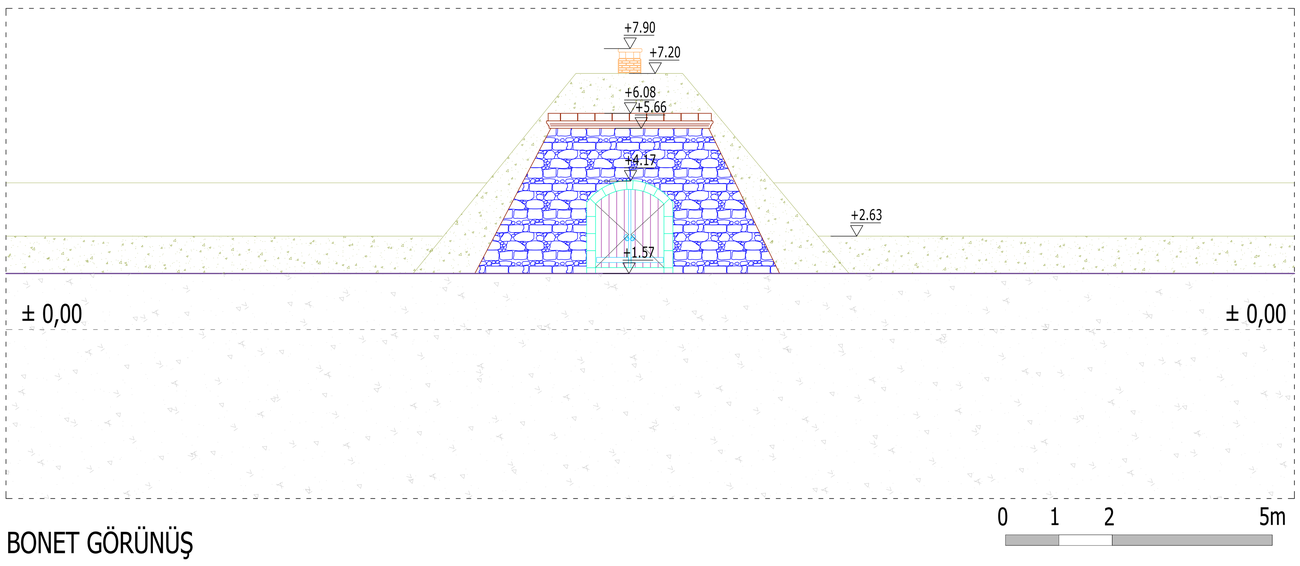

BONET GÖRÜNÜŞ

MICIR YOLU

YEŞİL KORUMA BANDI

YENİ AÇILAN YOLLAR

DEKOVİL DURAĞI

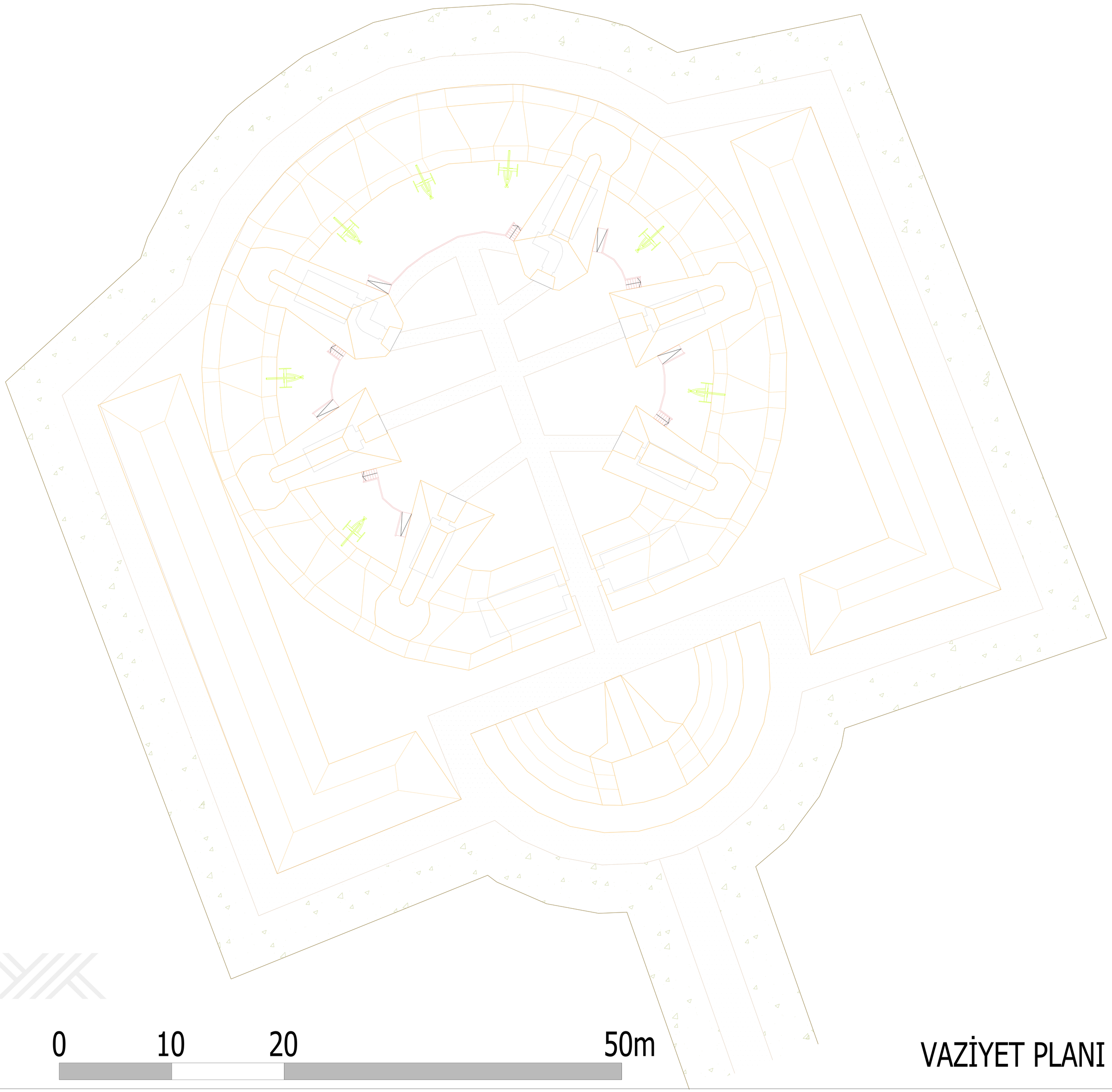

0 10 20 50m

VAZİYET PLANI

MICIR YOLU

YEŞİL KORUMA BANDI

YENİ AÇILAN YOLLAR

DEKOVİL DURAĞI

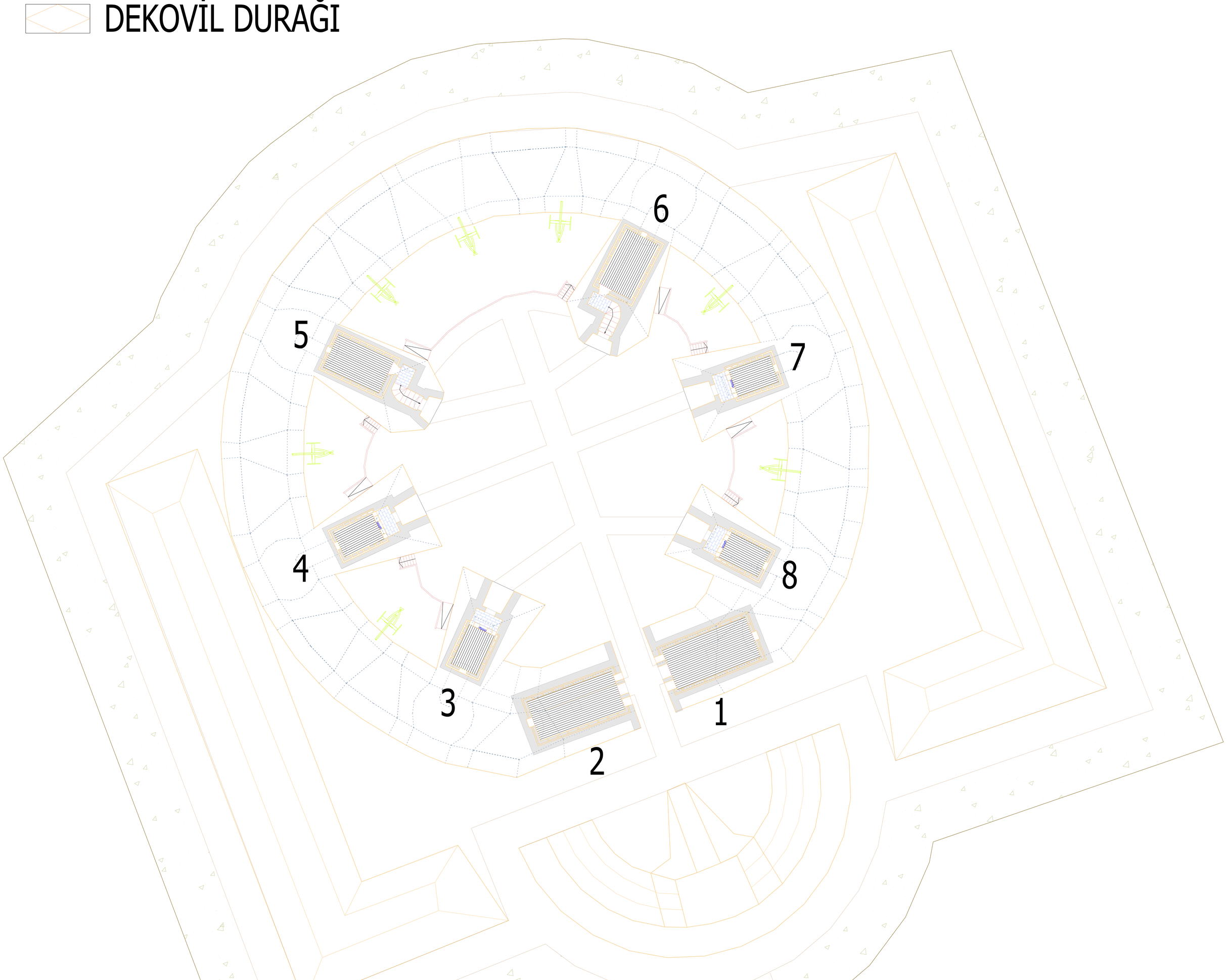

0 10 20 50m

PLAN

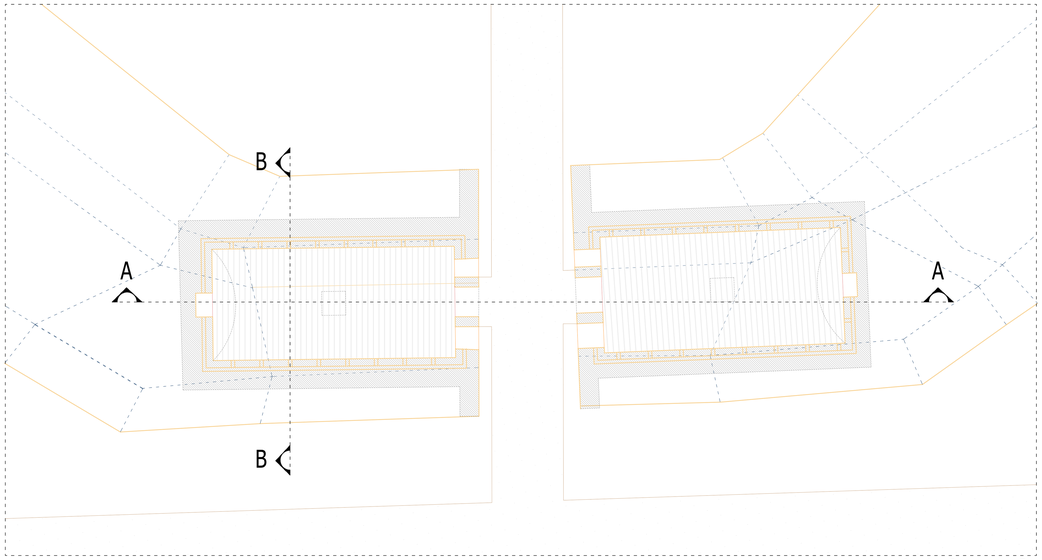

NİZAMİYE PLANI

0 1 2 5m

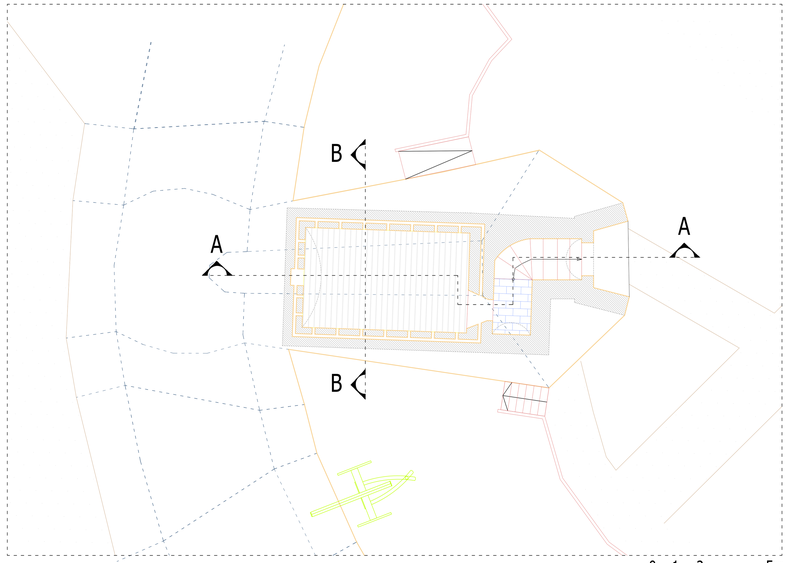

NİZAMİYE PLANI

0 1 2 5m

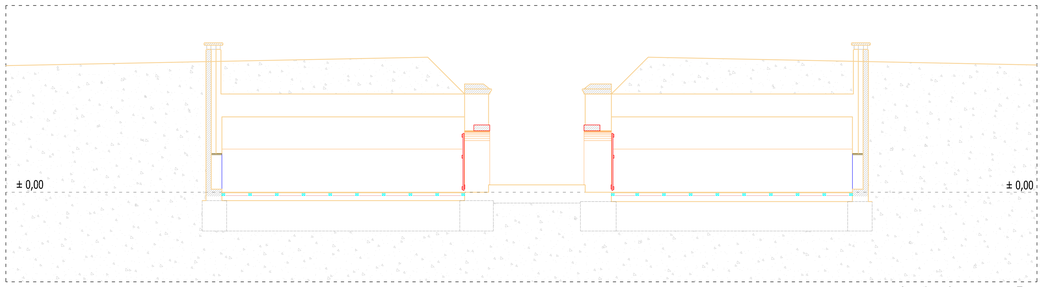

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

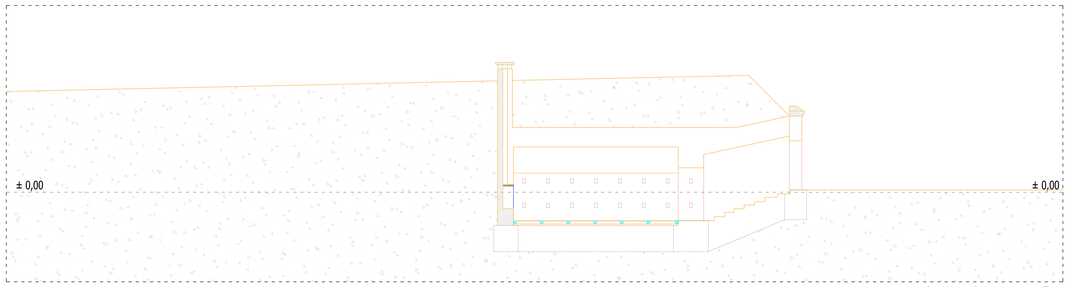

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

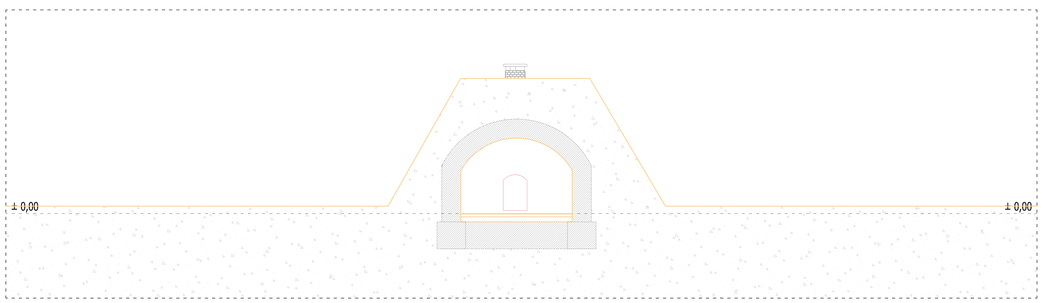

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

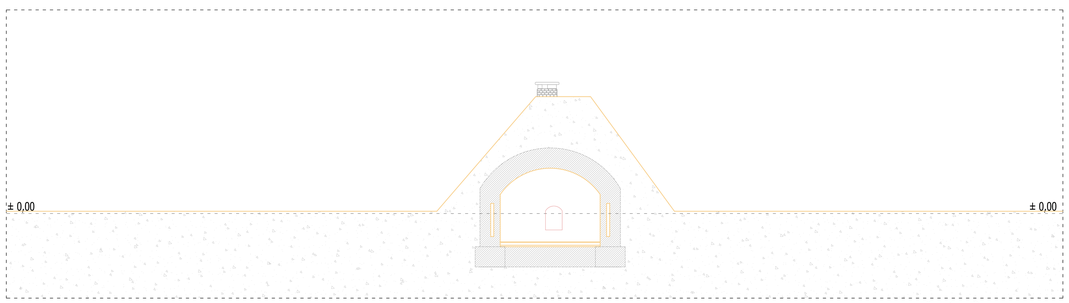

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

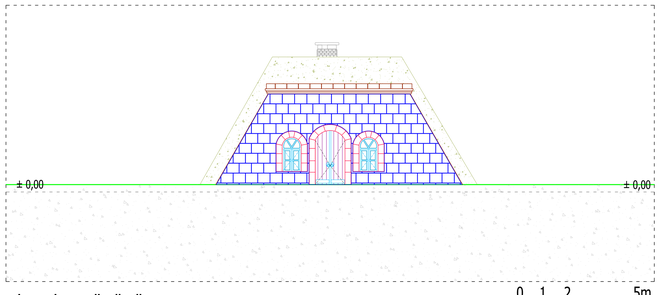

NİZAMİYE GÖRÜNÜŞ

0 1 2 5m

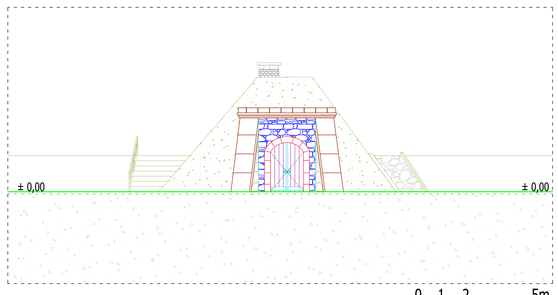

BONET GÖRÜNÜŞ

0 1 2 5m

VAZİYET PLANI

0 10 20 50m

MICIR YOLU

YEŞİL KORUMA BANDI

YENİ AÇILAN YOLLAR

DEKOVİL DURAĞI

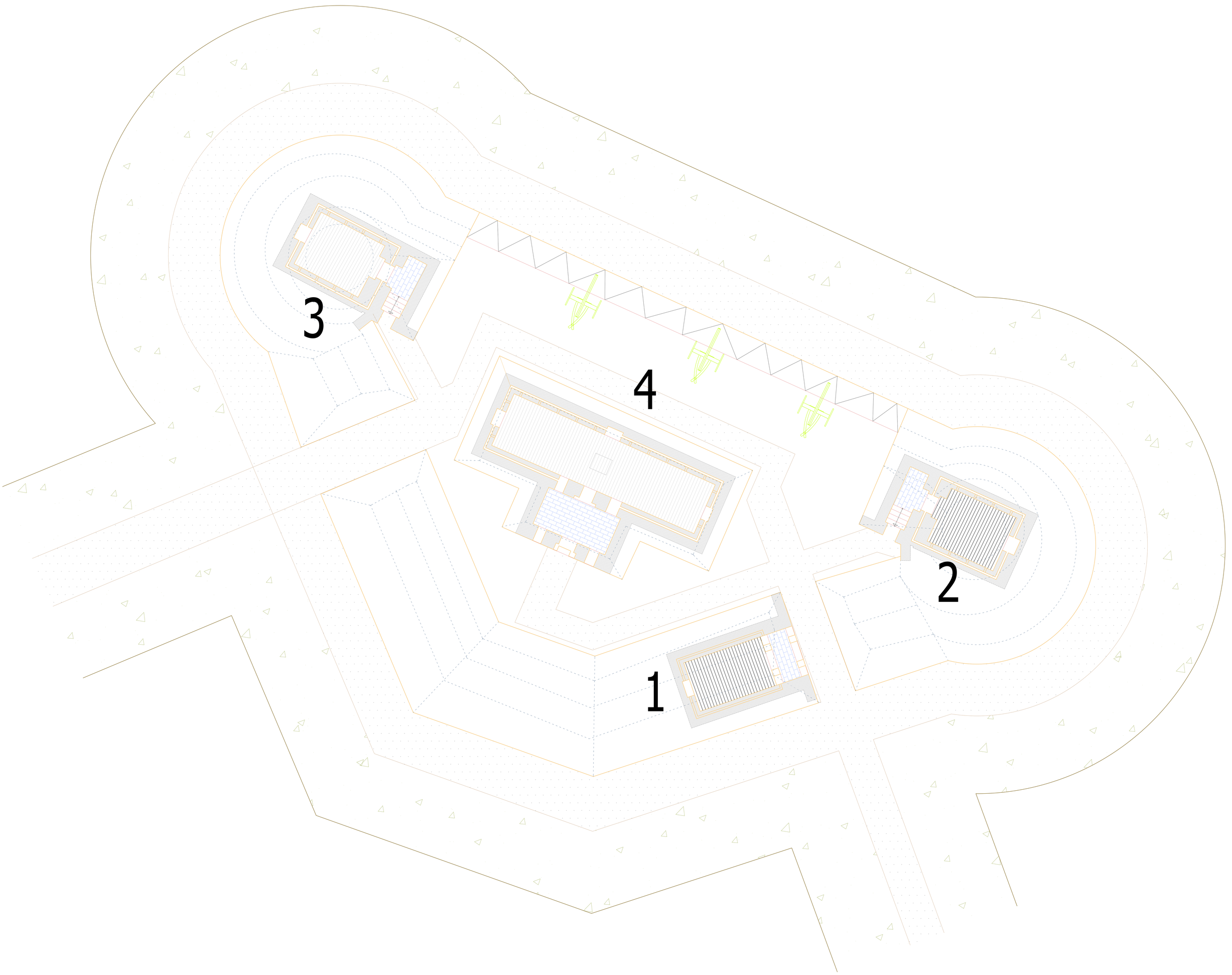

PLAN

0 10 20

MICIR YOLU

YEŞİL KORUMA BANDI

YENİ AÇILAN YOLLAR

DEKOVİL DURAĞI

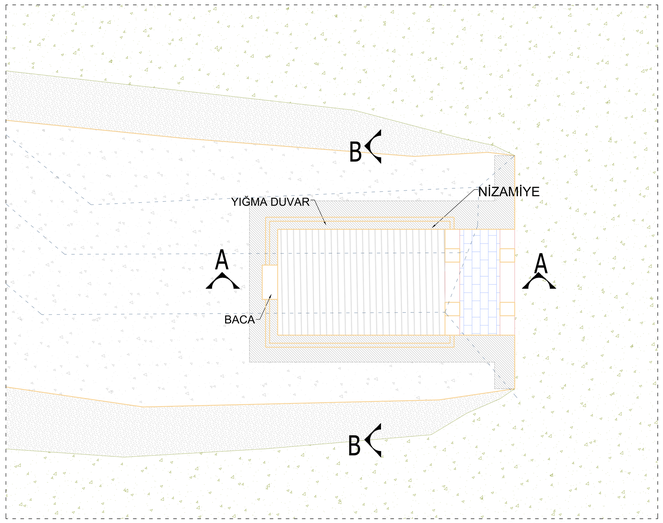

NİZAMİYE PLANI

0 1 2 5m

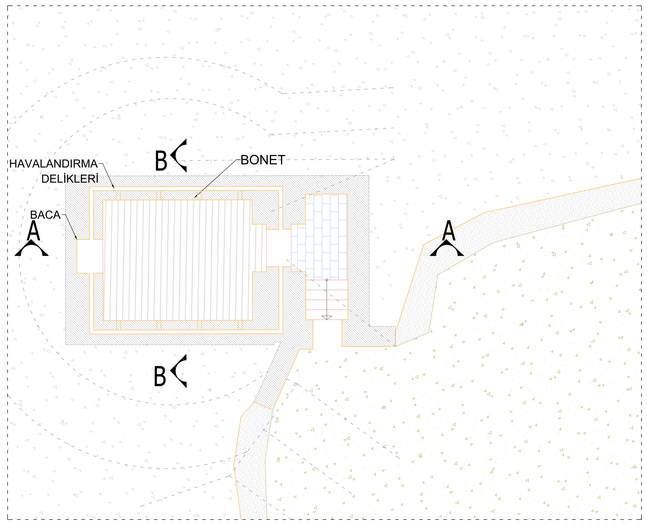

BONET PLANI

0 1 2 5m

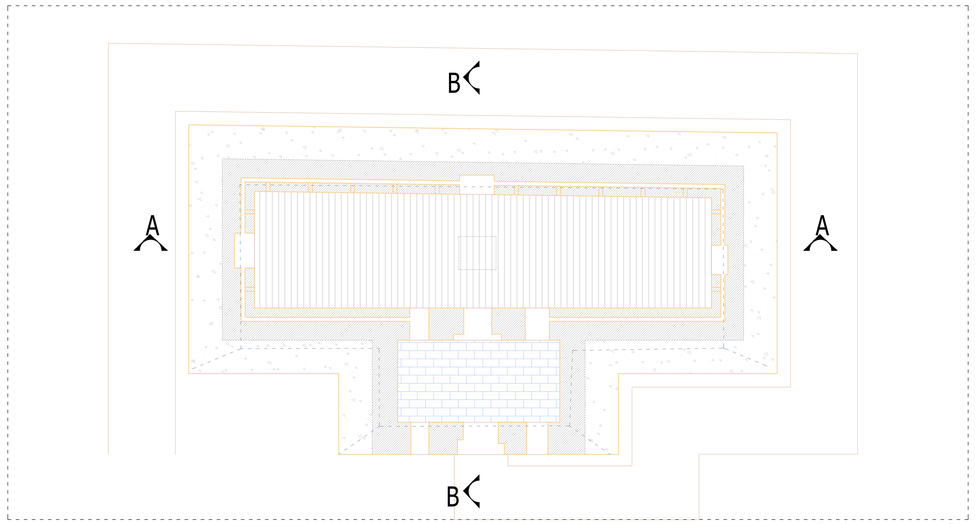

KARAGAH PLANI

0 1 2 5m

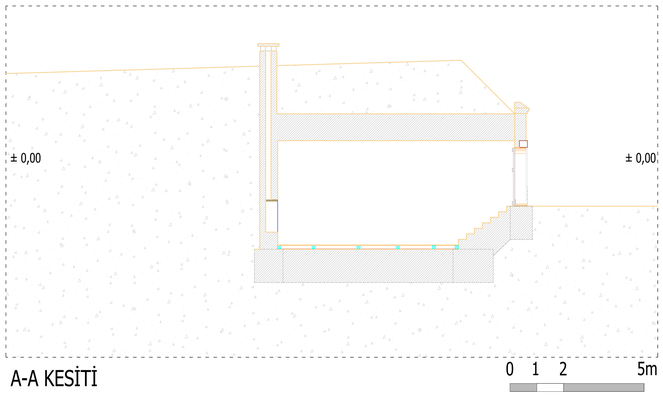

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

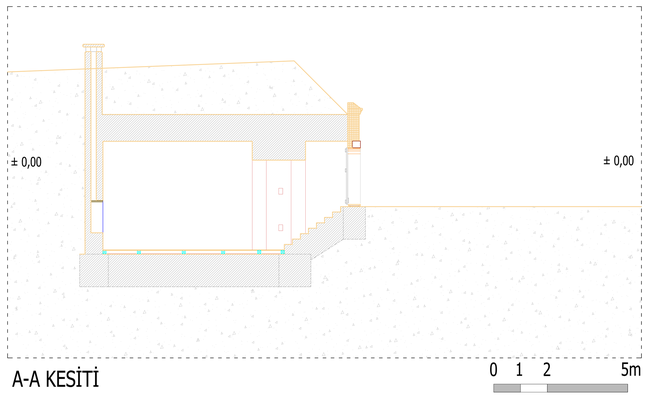

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

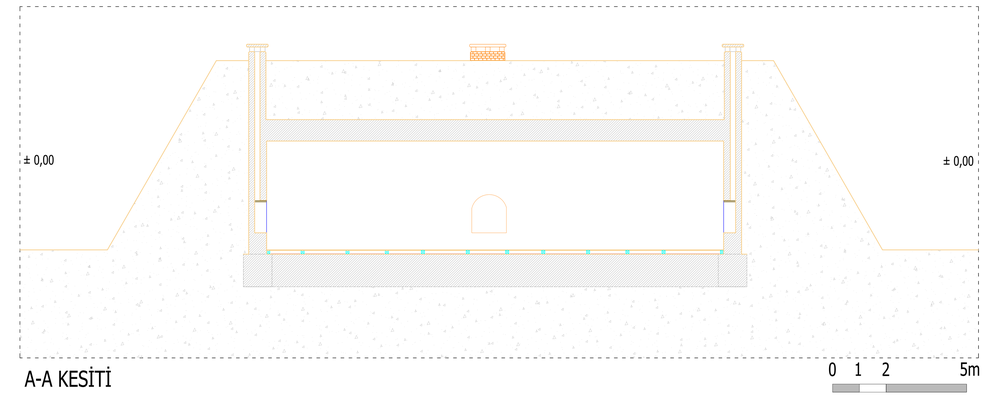

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

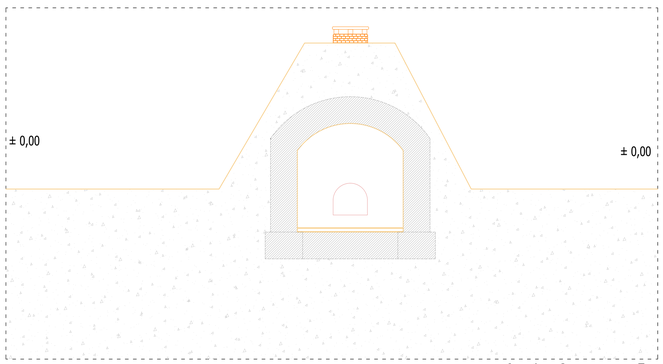

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

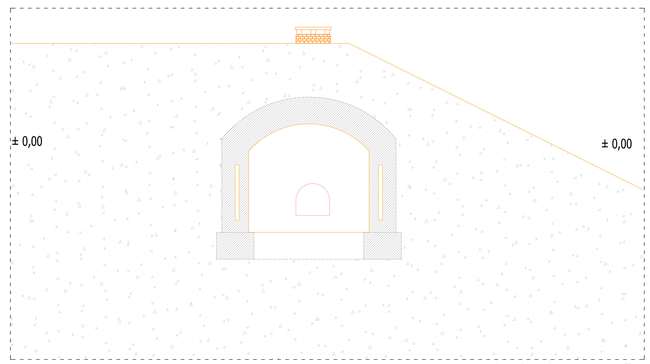

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

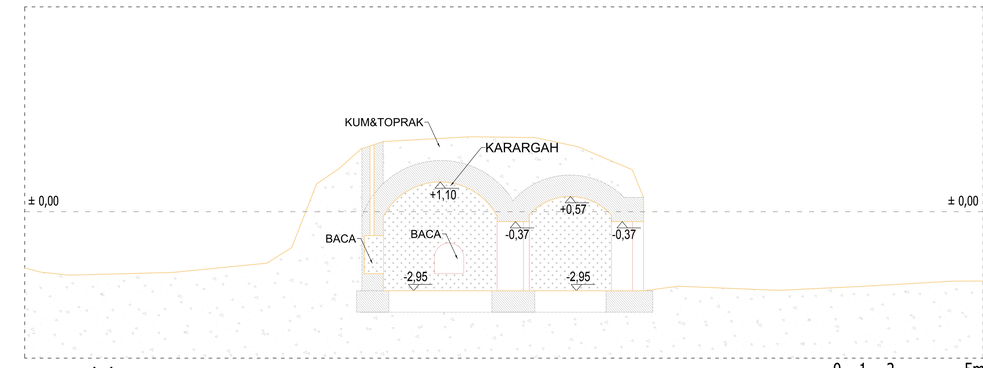

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

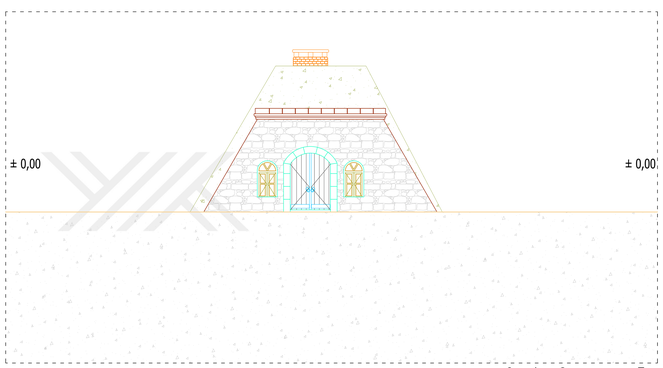

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

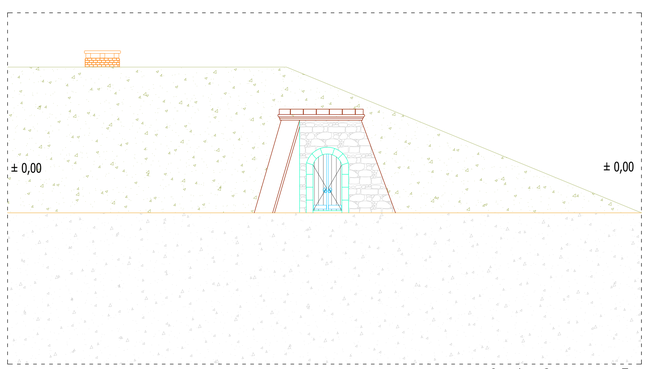

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

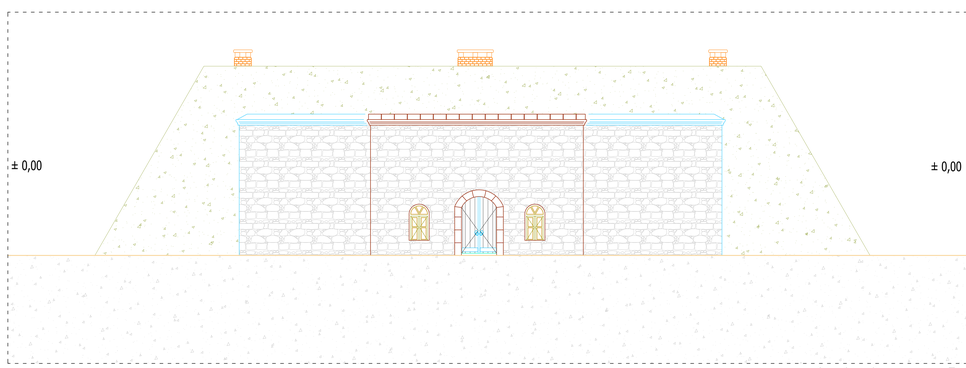

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

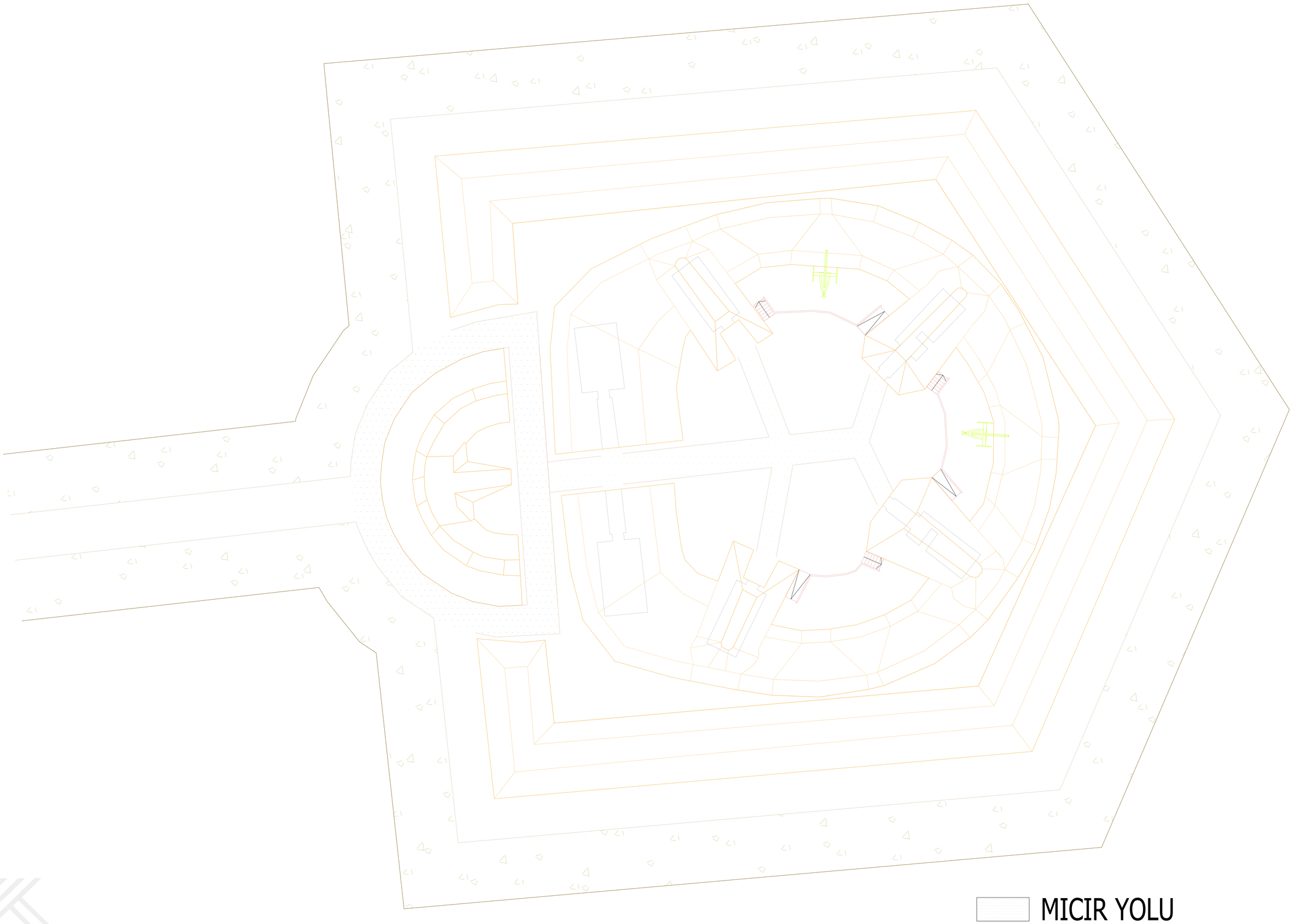

MICIR YOLU
YEŞİL KORUMA BANDI
YENİ AÇILAN YOLLAR
DEKOVİL DURAĞI

VAZİYET PLANI

0 10 20 50m

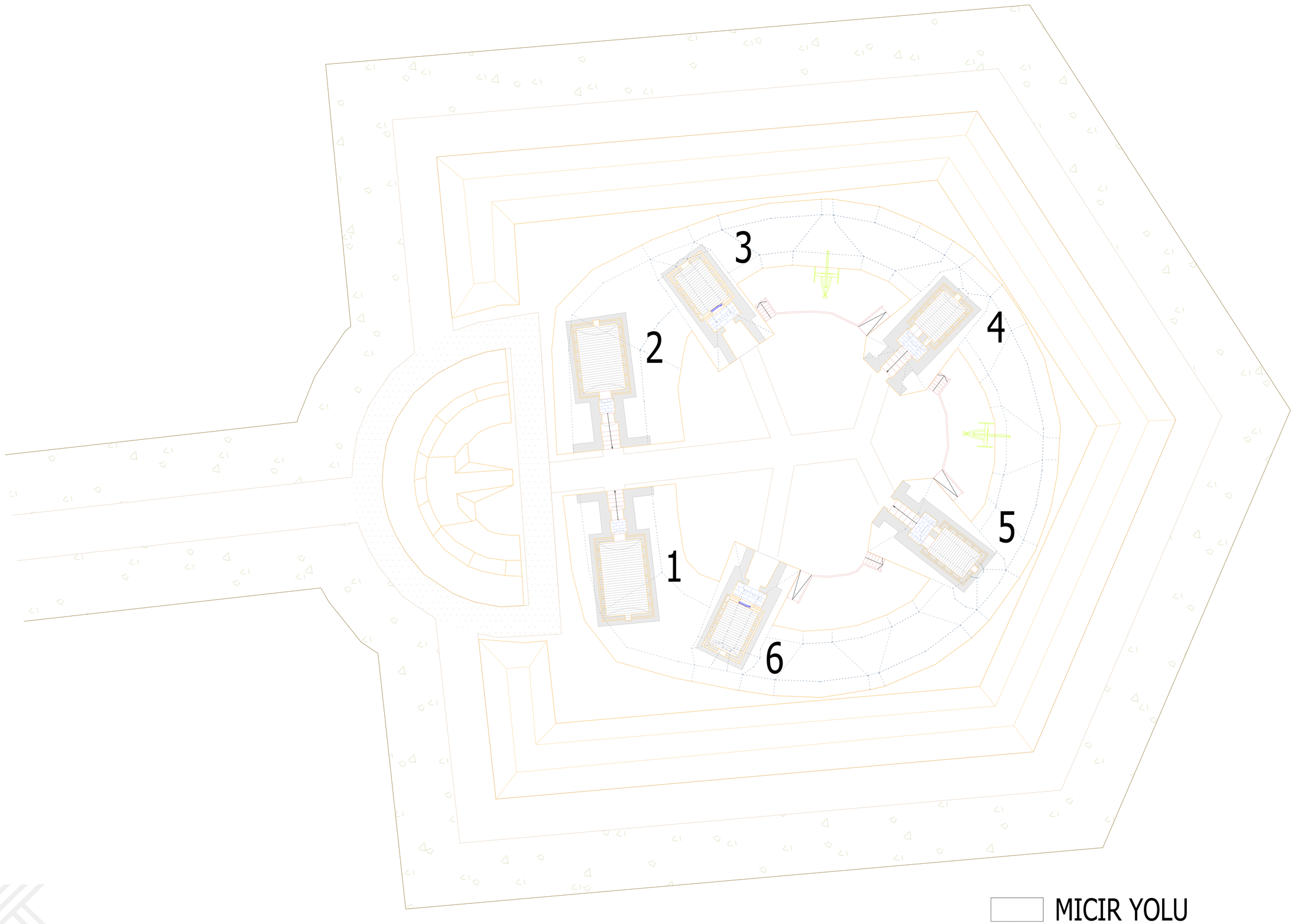

PLAN

0 10 20 50m

MICIR YOLU
YEŞİL KORUMA BANDI
YENİ AÇILAN YOLLAR
DEKOVİL DURAĞI

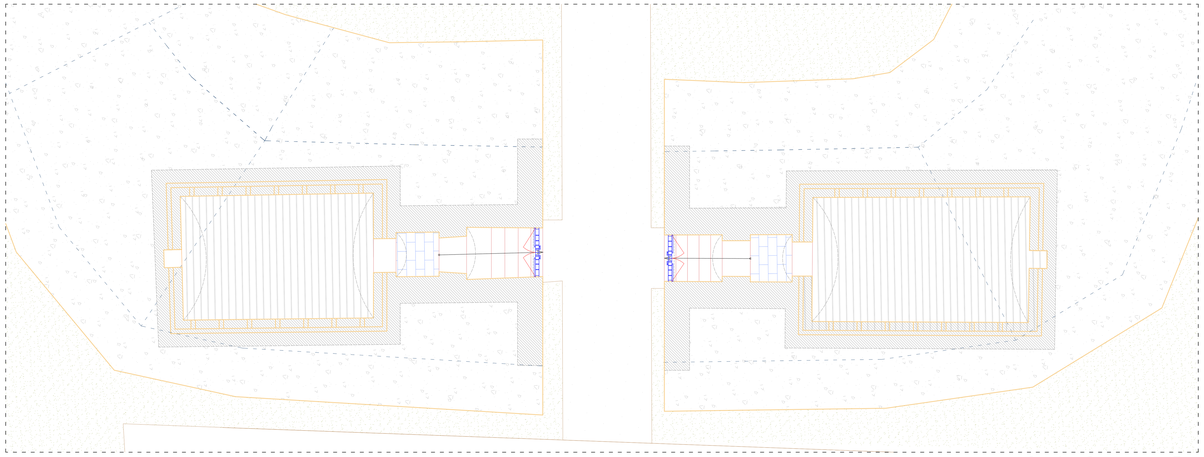

NİZAMİYE PLANI

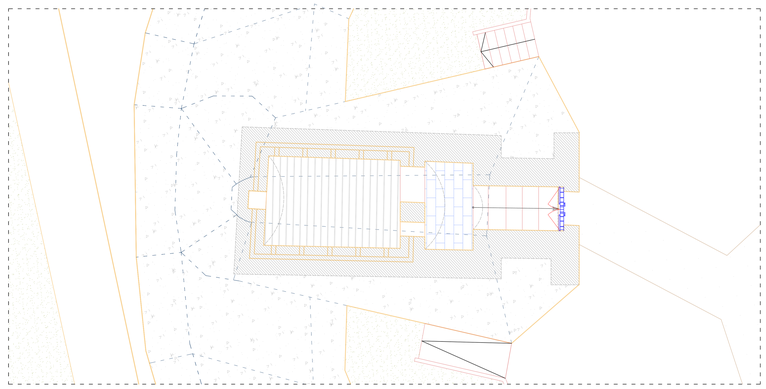

BONET PLANI

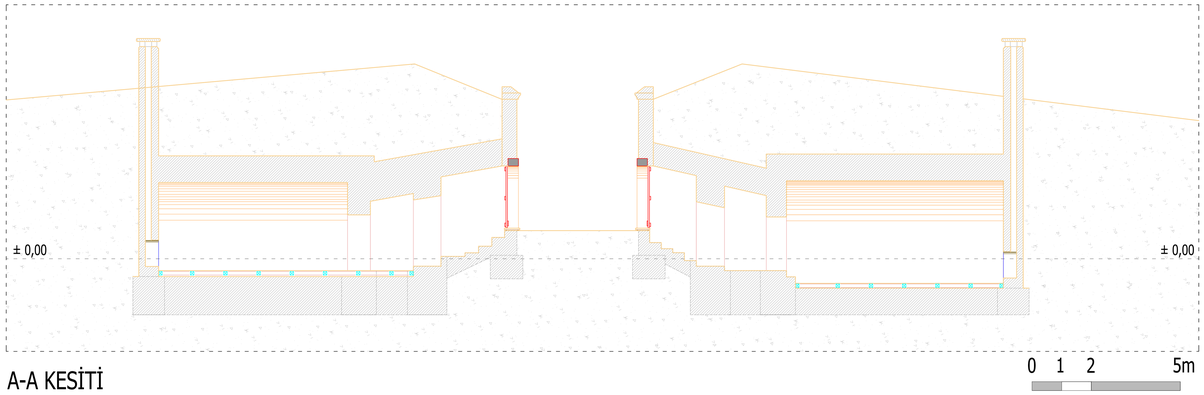

A-A KESİTİ

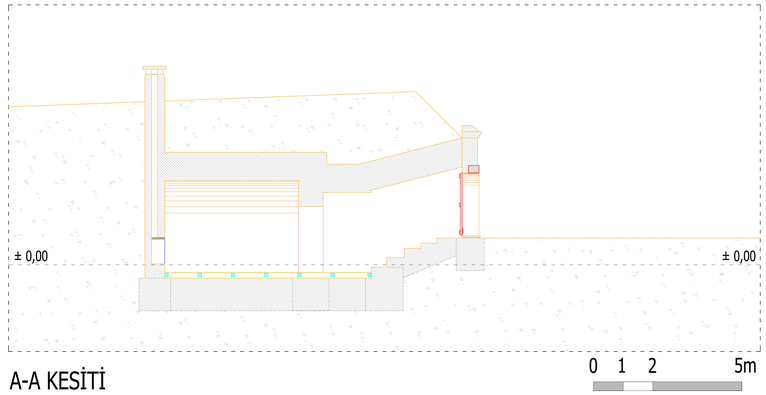

A-A KESİTİ

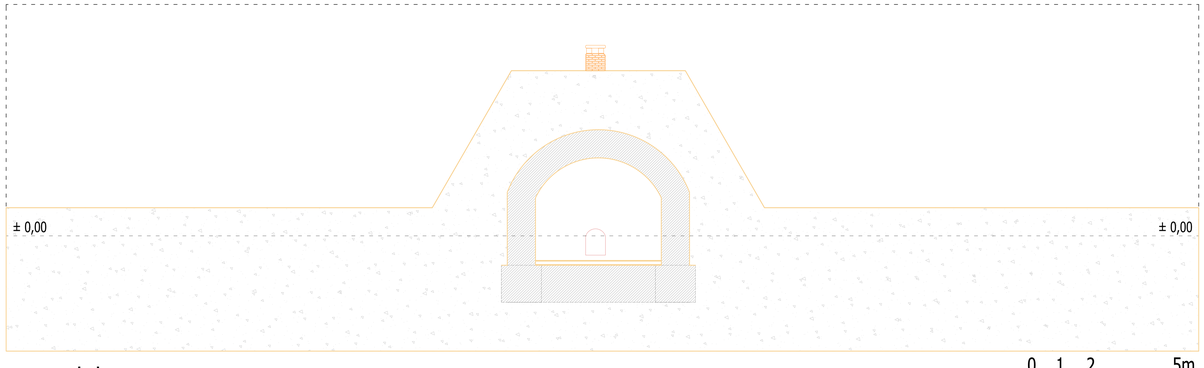

B-B KESİTİ

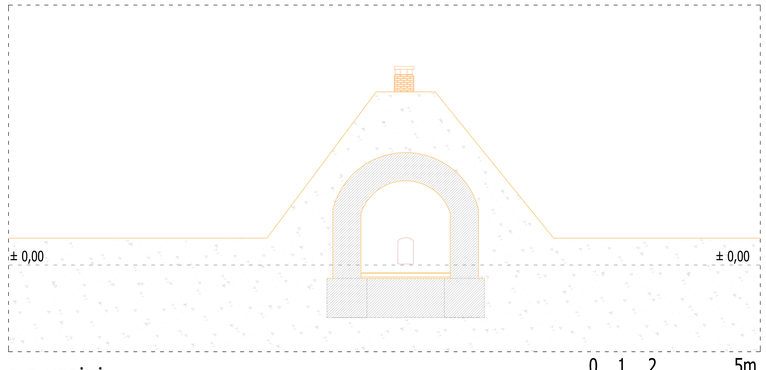

B-B KESİTİ

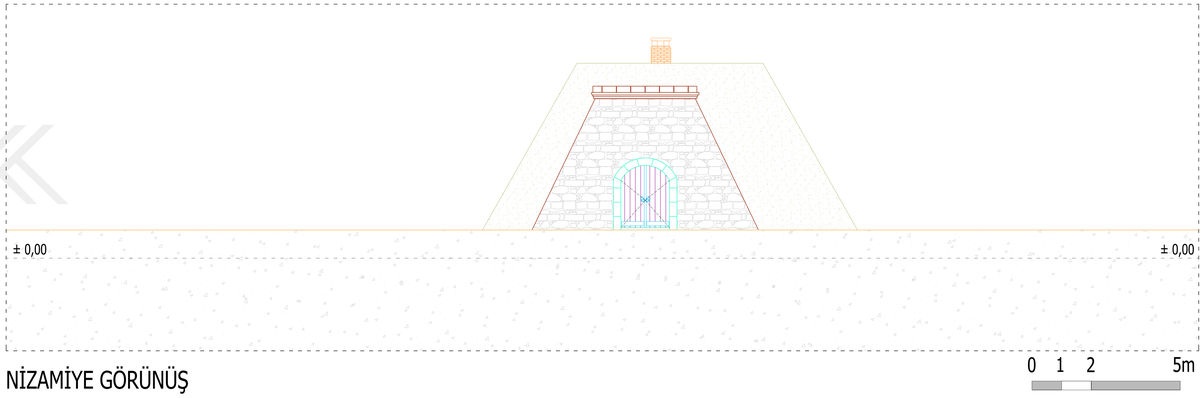

NİZAMİYE GÖRÜNÜŞ

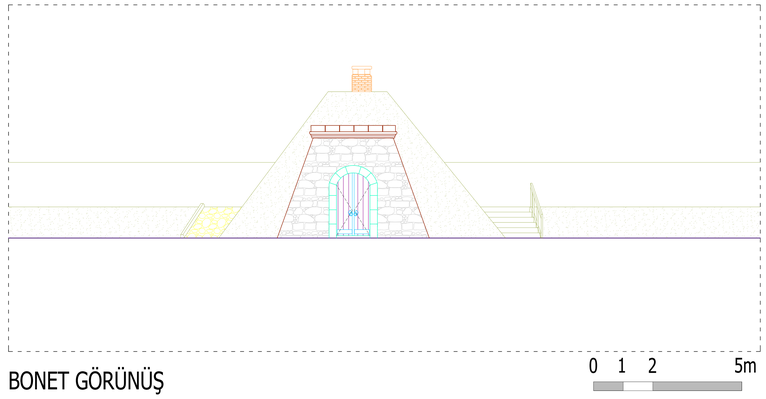

BONET GÖRÜNÜŞ

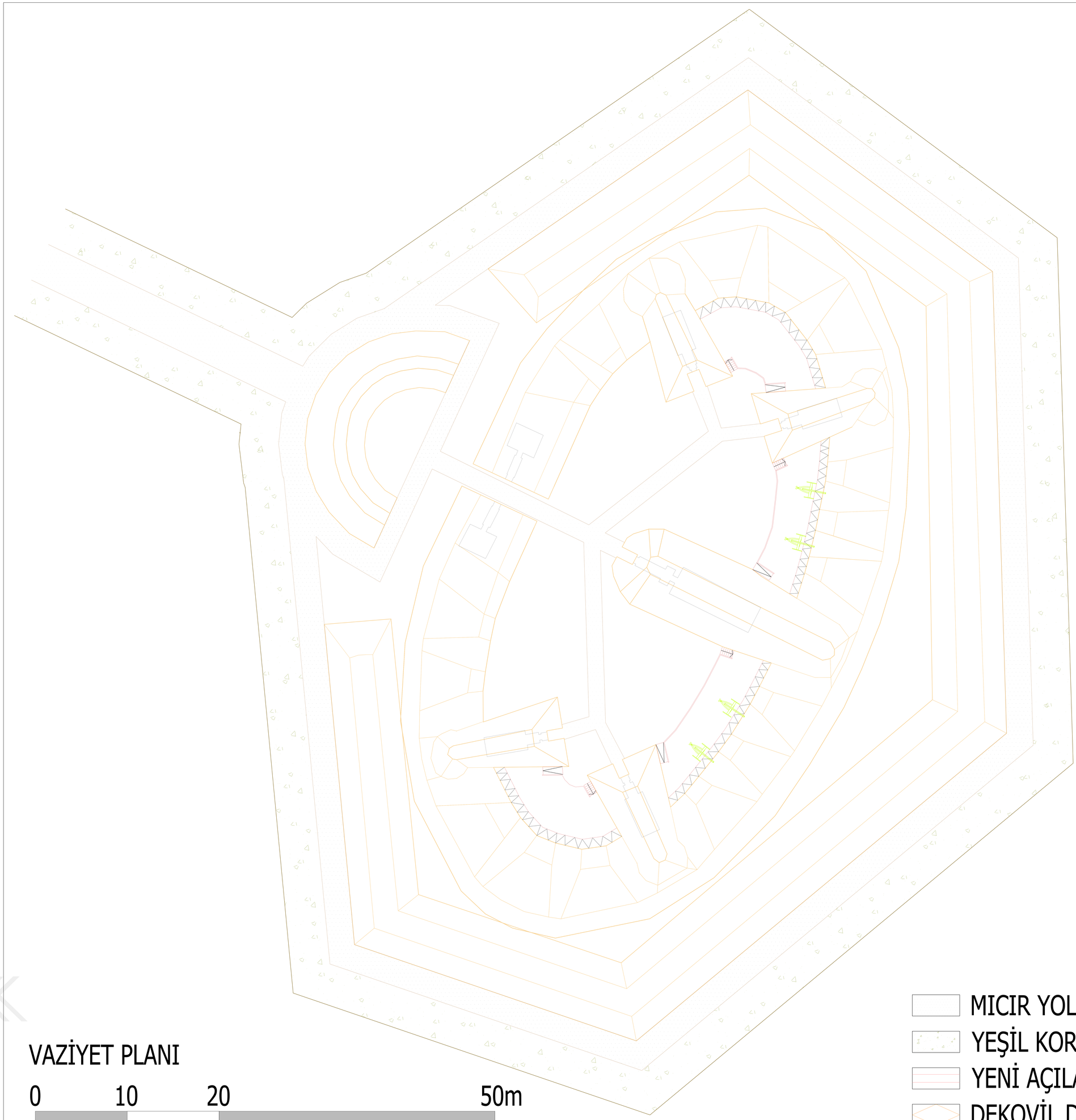

VAZİYET PLANI

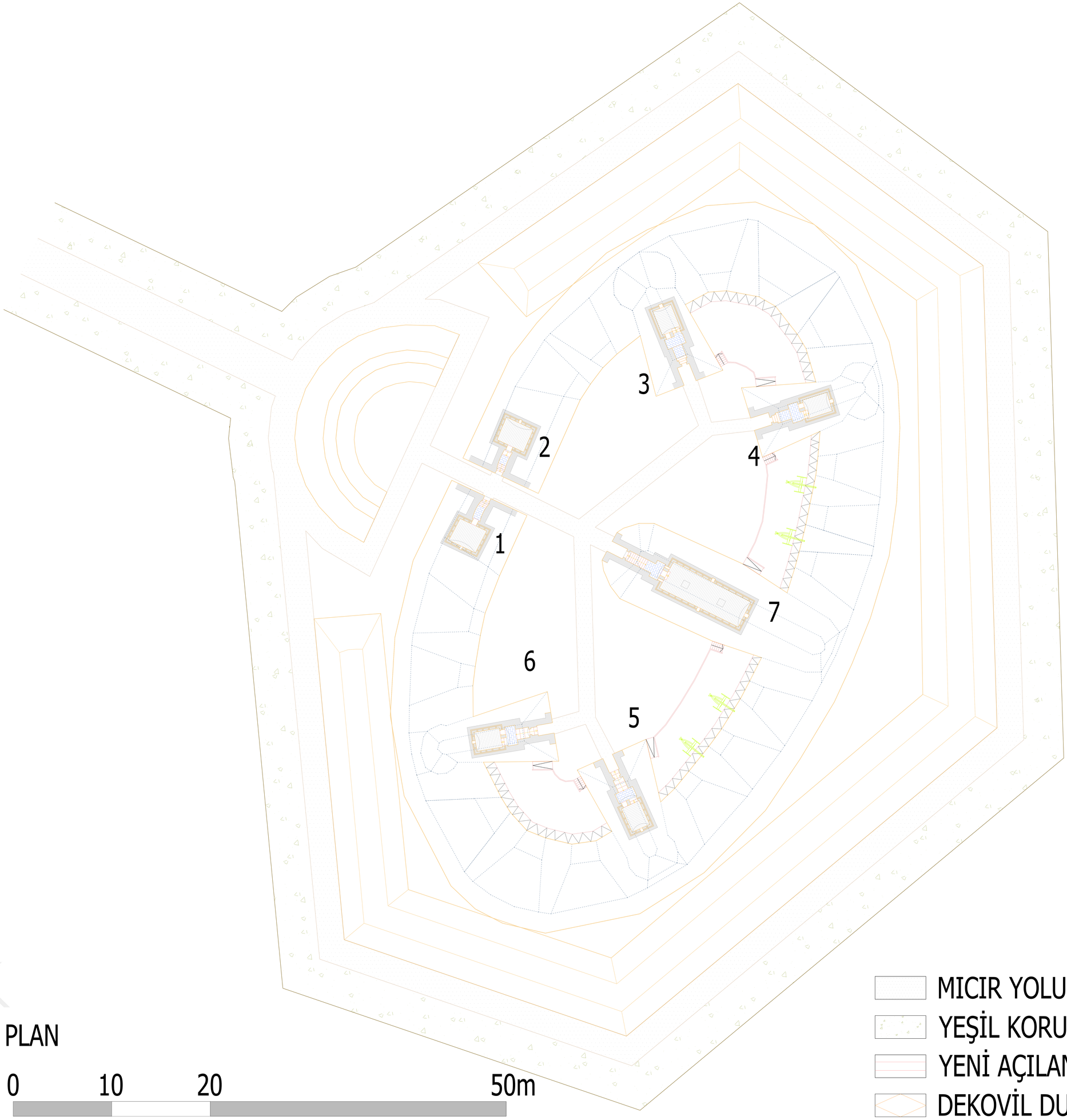
1
2
3
4
5
6
7
PLAN
0
10
20
50m
MICIR YOLU
YEŞİL KORUMA BANDI
YENİ AÇILAN YOLLAR
DEKOVİL DURAĞI

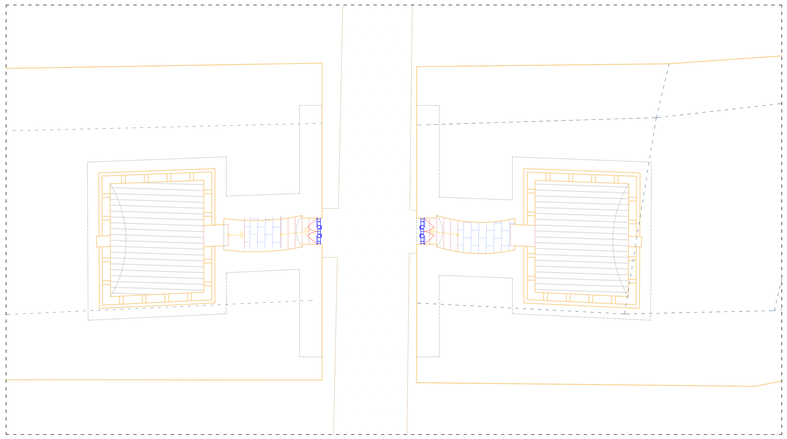

NİZAMİYE PLANI

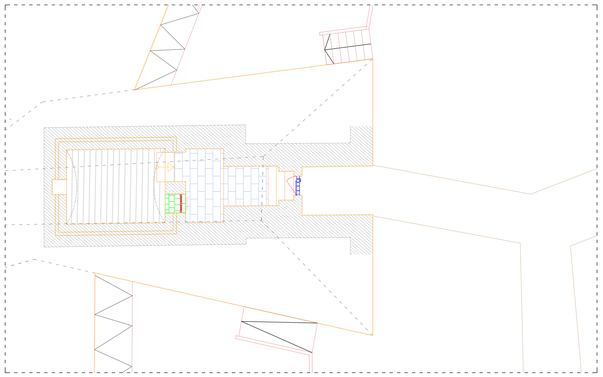

BONET PLANI

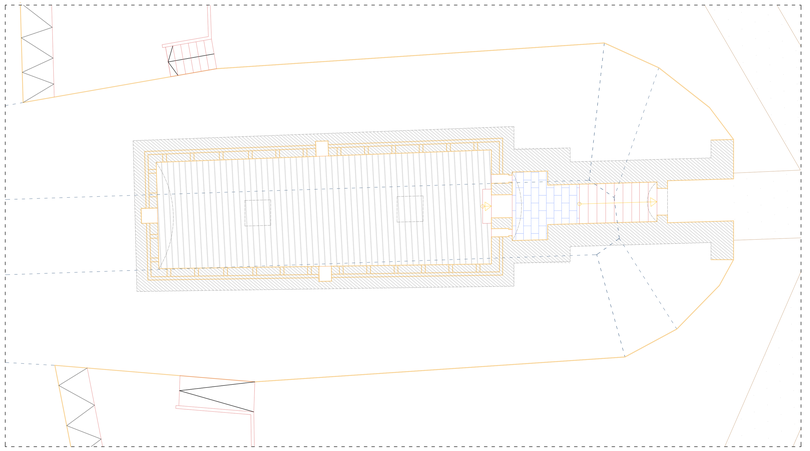

KOĞUŞ PLANI

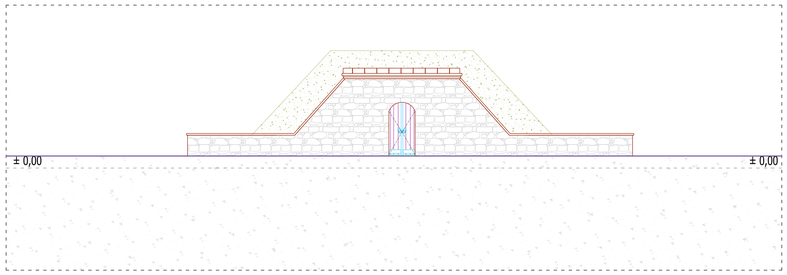

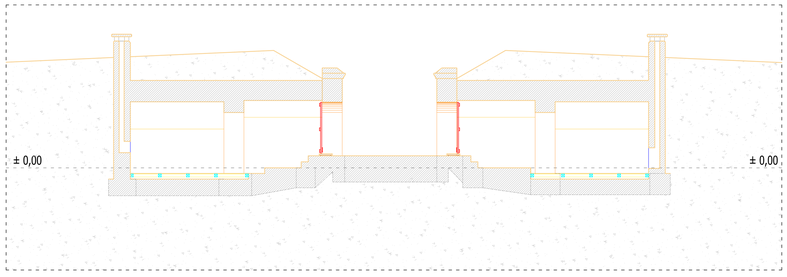

A-A KESİTİ

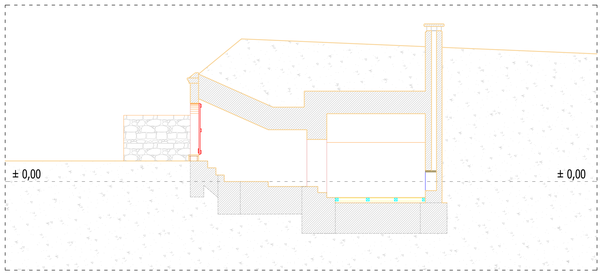

A-A KESİTİ

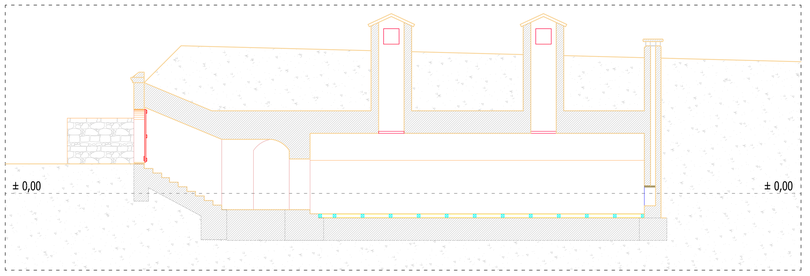

A-A KESİTİ

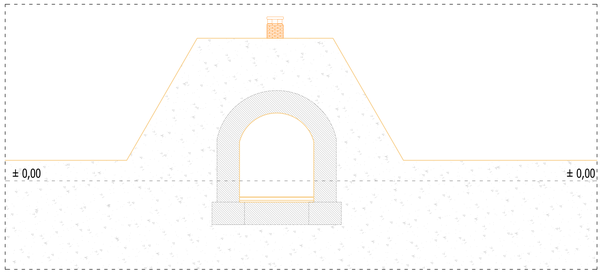

B-B KESİTİ

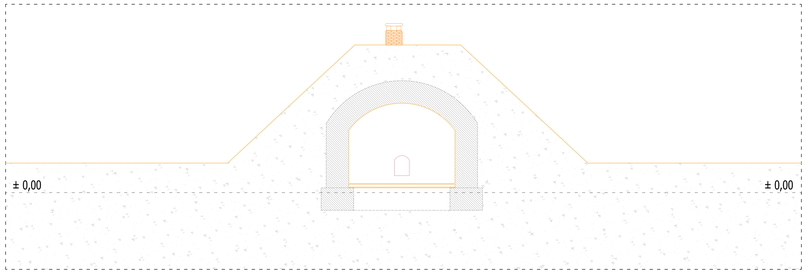

B-B KESİTİ

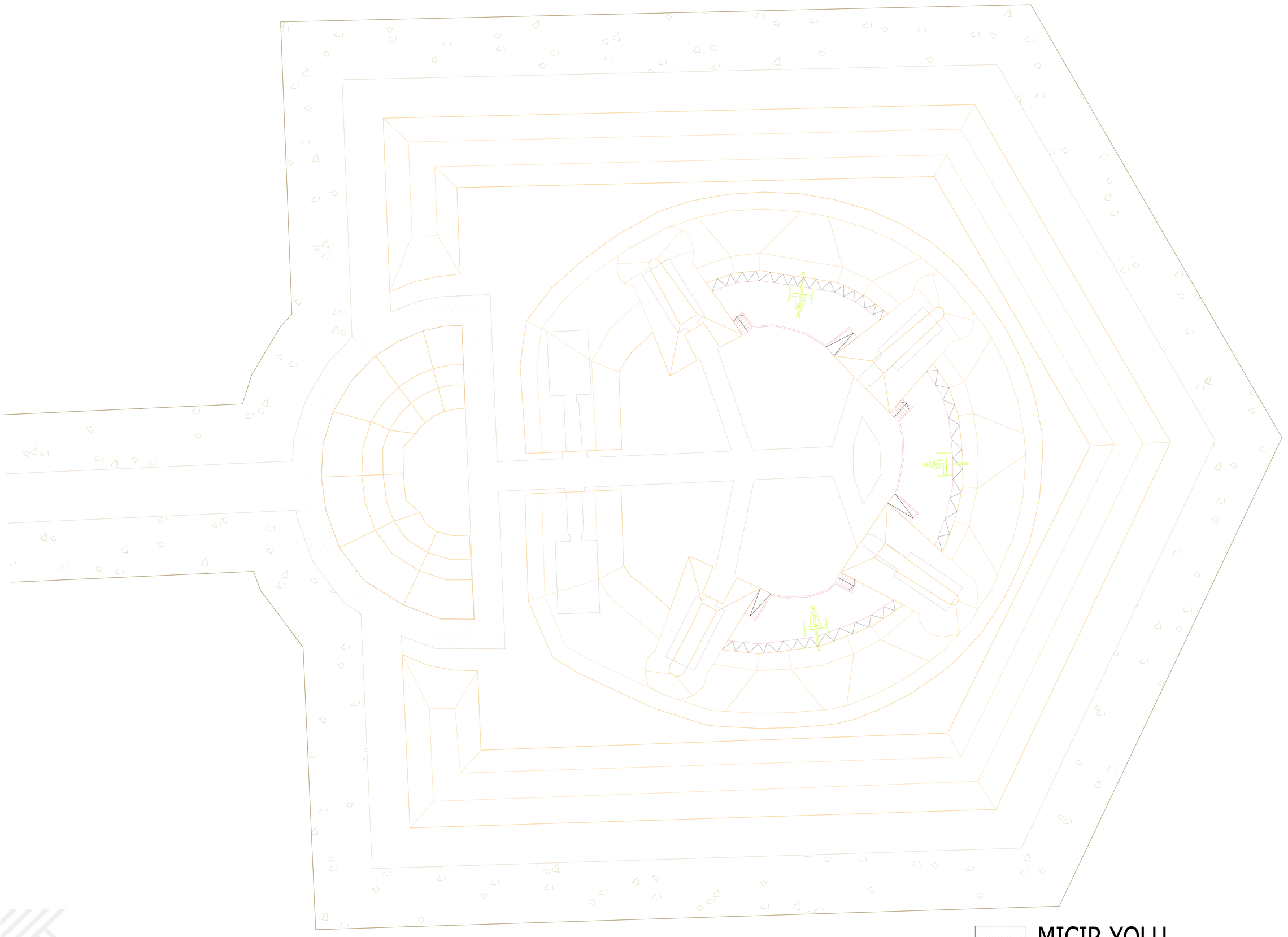

VAZİYET PLANI

0 10 20 50m

MICIR YOLU

YEŞİL KORUMA BANDI

YENİ AÇILAN YOLLAR

DEKOVİL DURAĞI

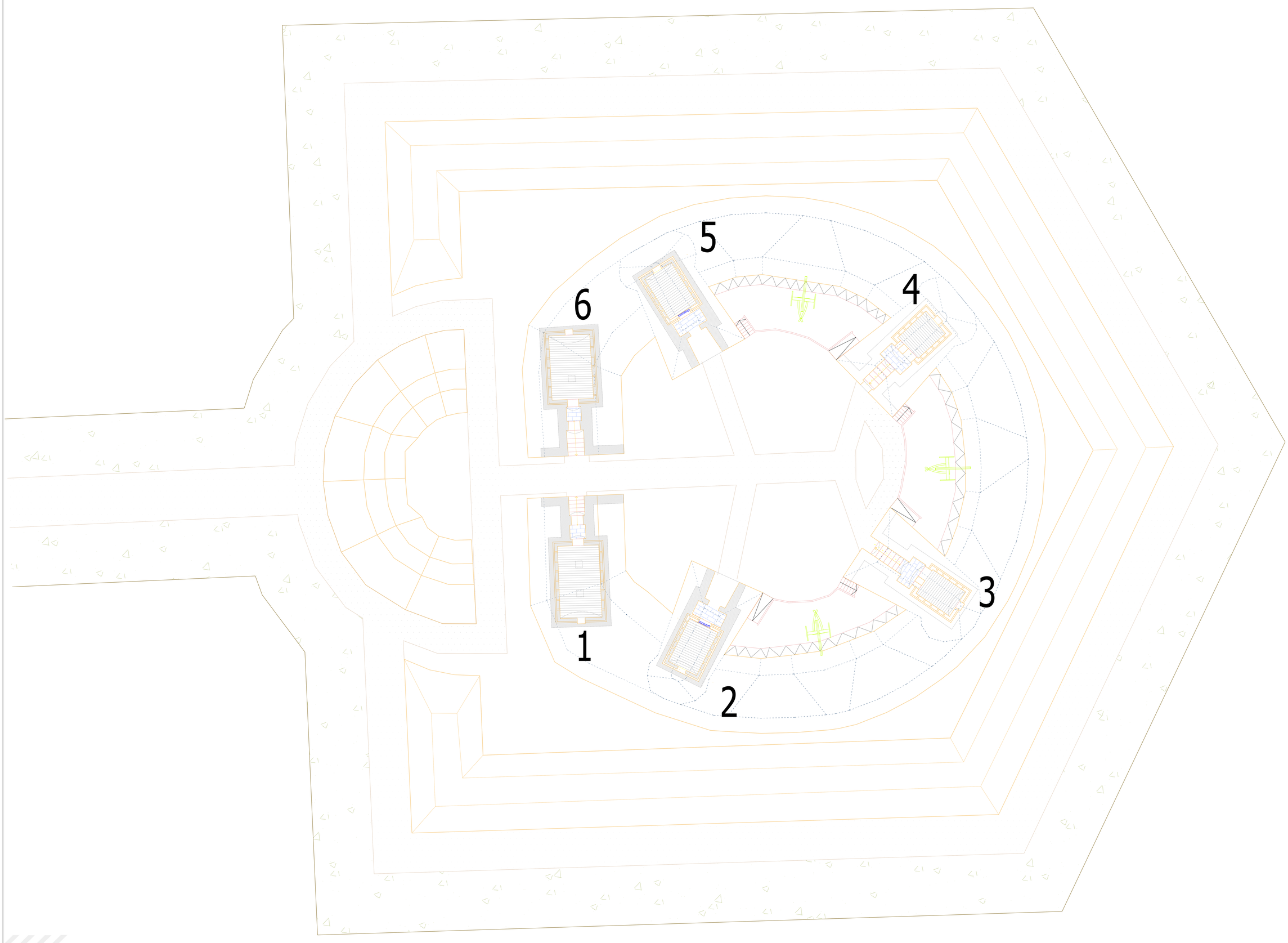

PLAN

0 10 20 50m

MICIR YOLU
YEŞİL KORUMA BANDI
YENİ AÇILAN YOLLAR
DEKOVİL DURAĞI

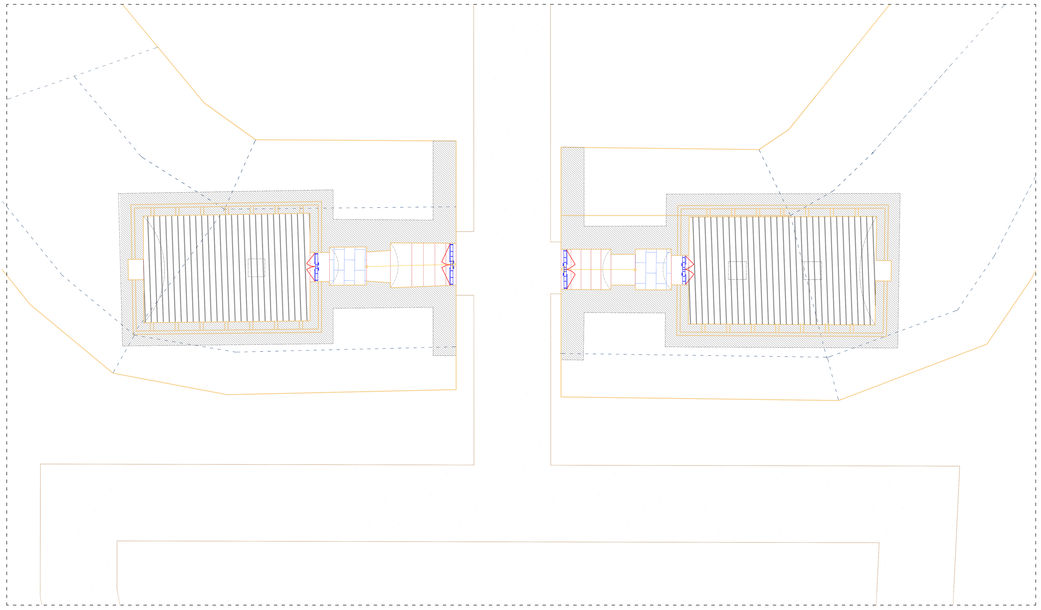

NİZAMİYE PLANI

0 1 2 5m

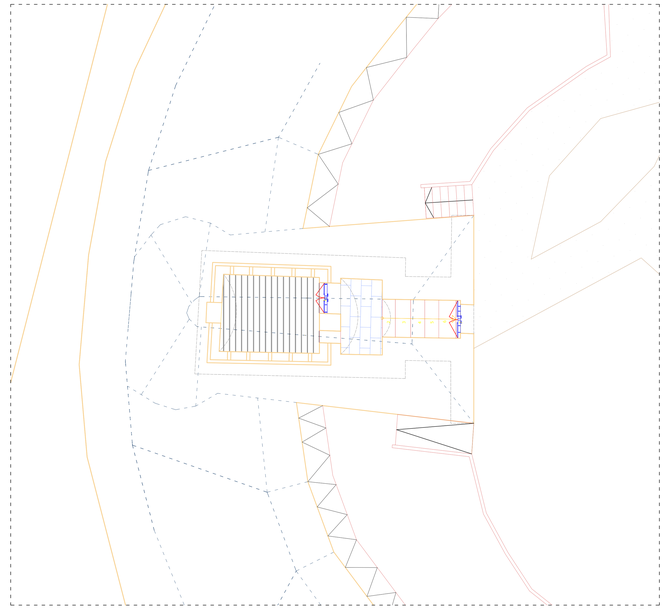

BONET PLANI

0 1 2 5m

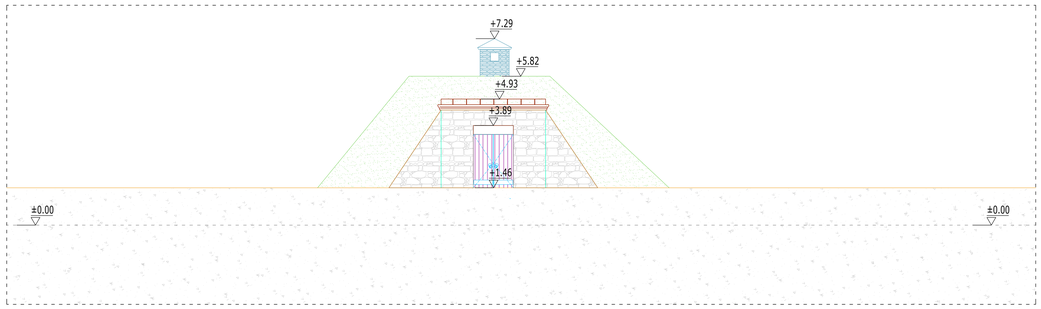

NİZAMİYE GÖRÜNÜŞ

0 1 2 5m

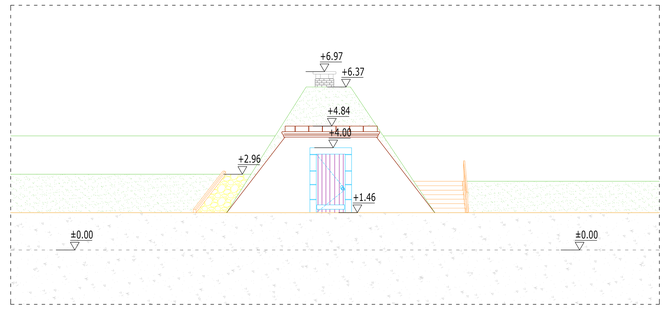

BONET GÖRÜNÜŞ

0 1 2 5m

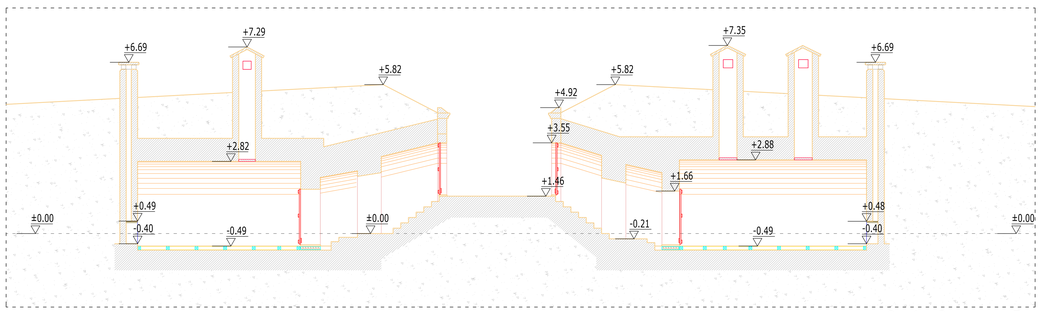

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

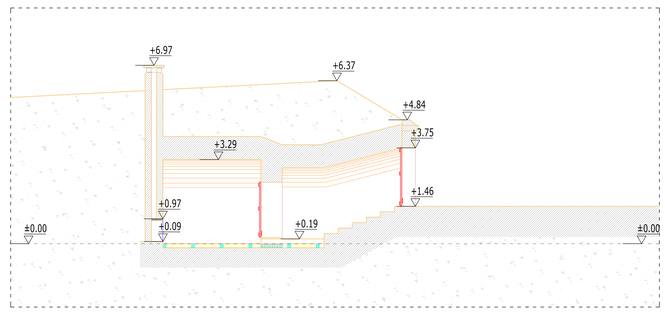

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

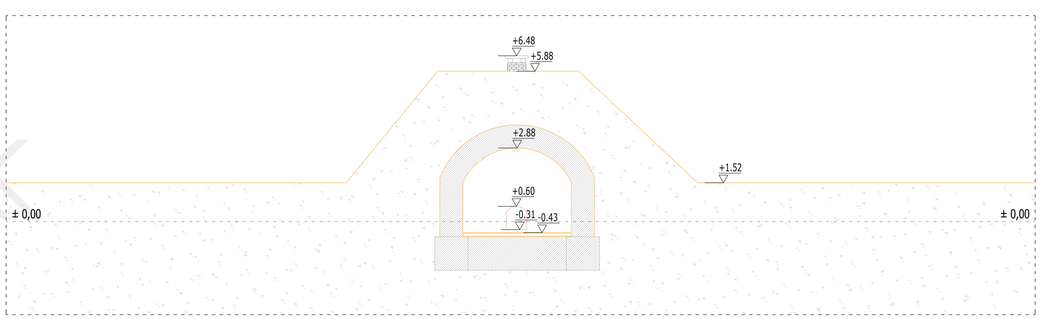

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

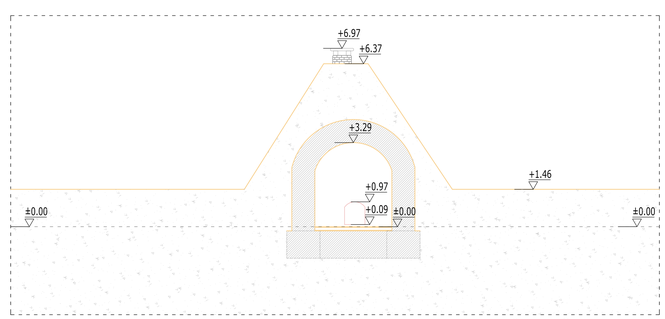

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

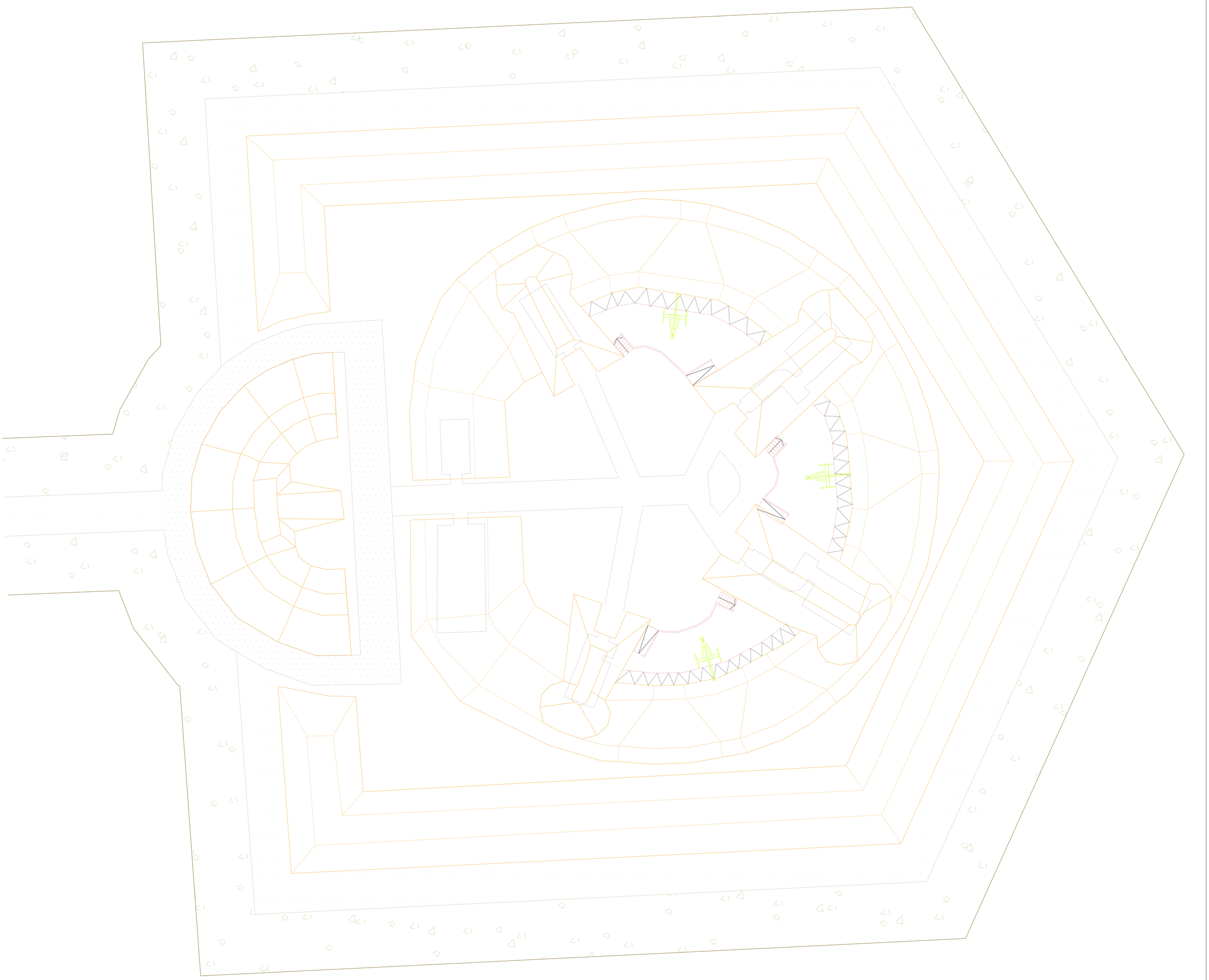

VAZİYET PLANI

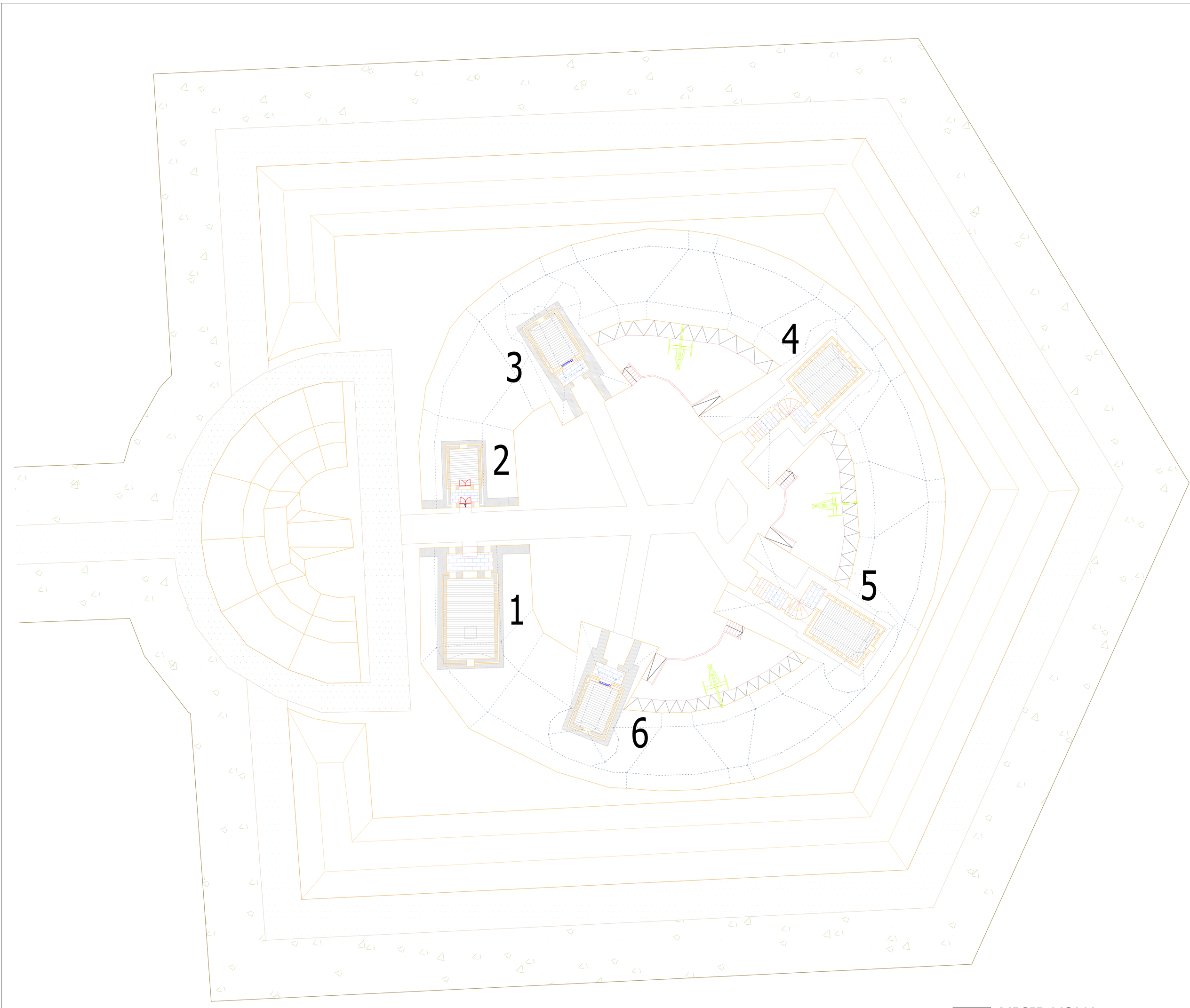

VAZİYET PLANI

0 10 20 50m

MICIR YOLU
YEŞİL KORUMA BANDI
YENİ AÇILAN YOLLAR
DEKOVİL DURAĞI

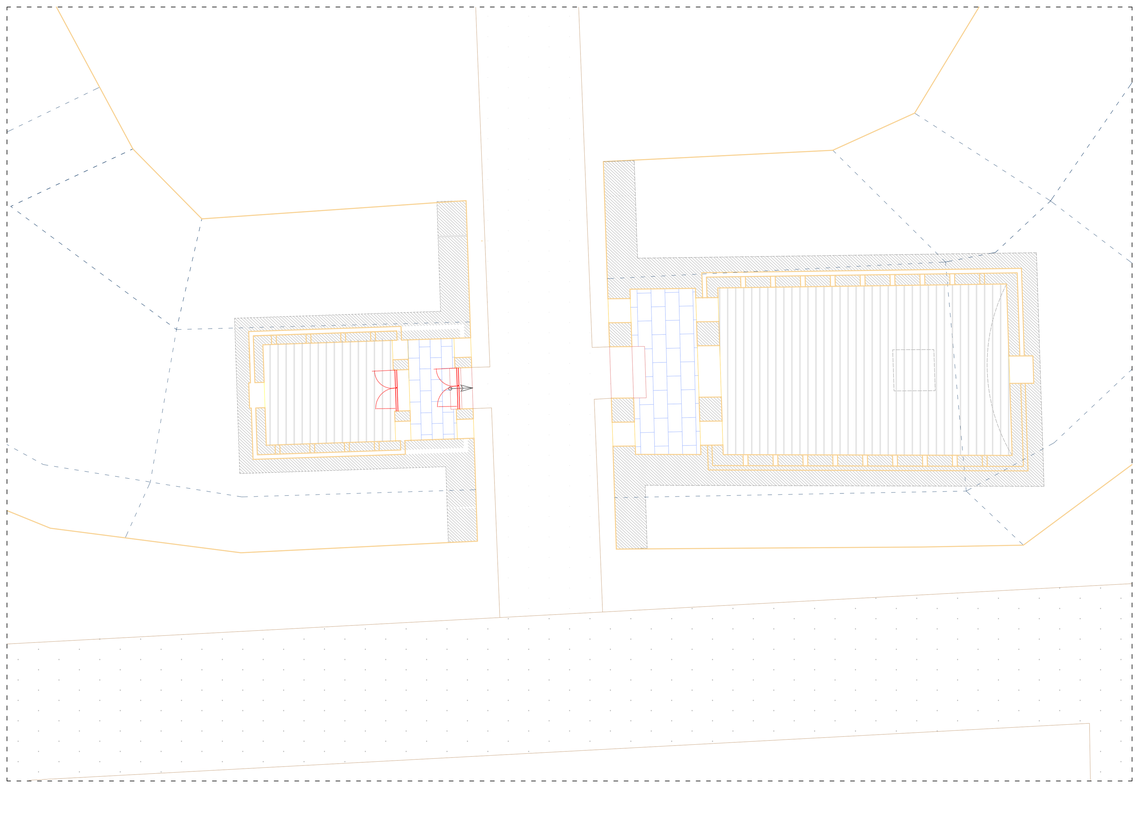

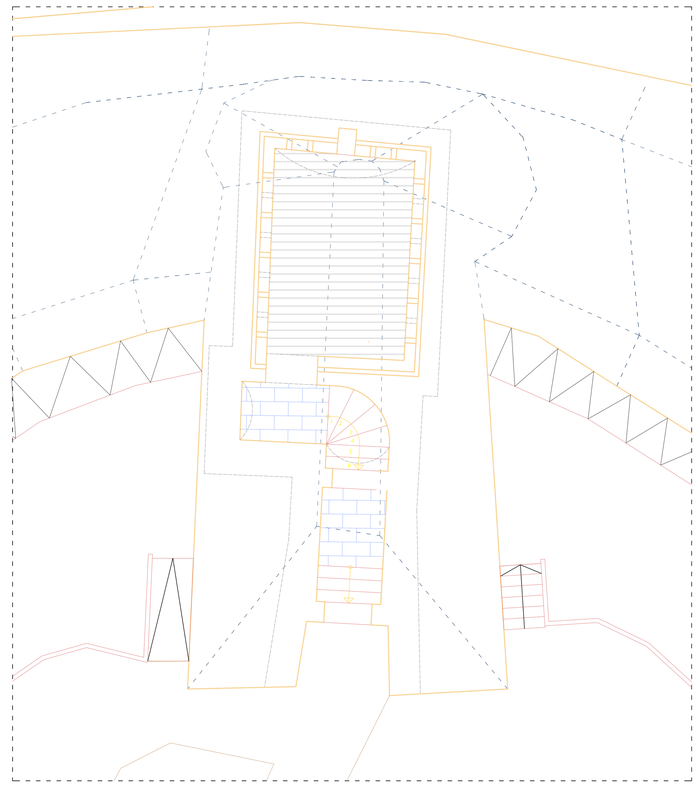

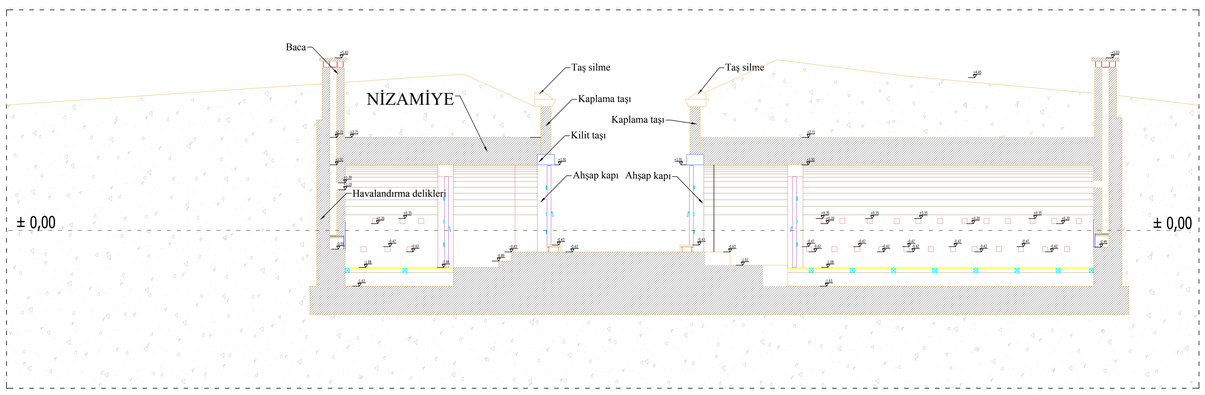

A-A KESİTİ

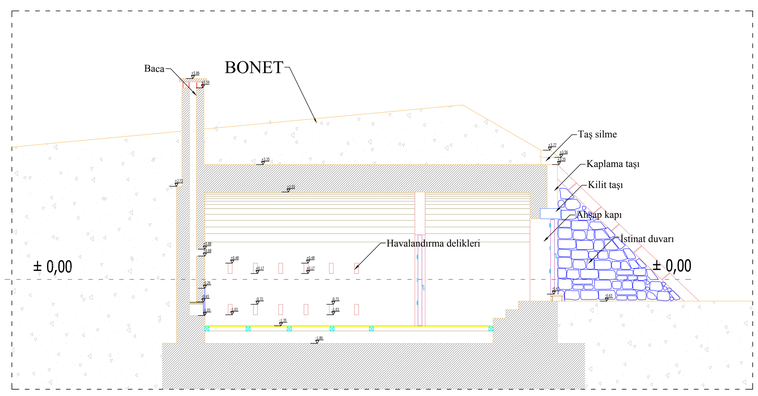

A-A KESİTİ

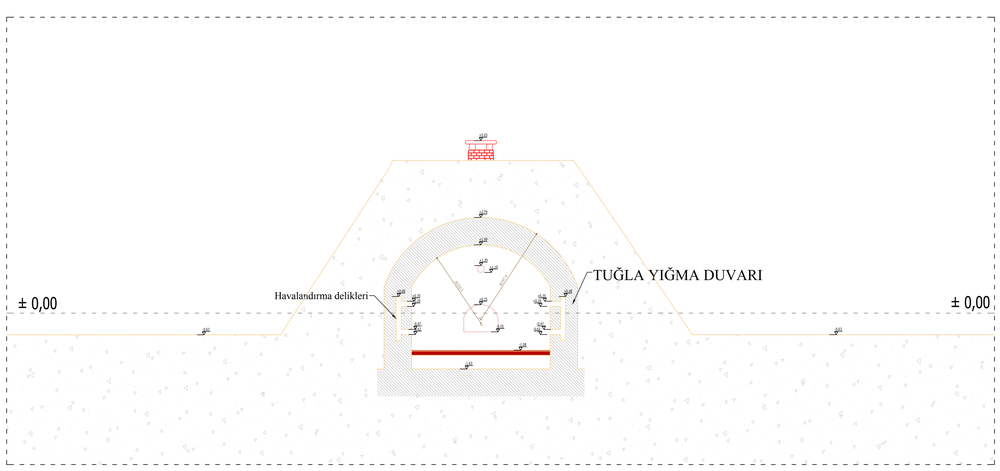

B-B KESİTİ

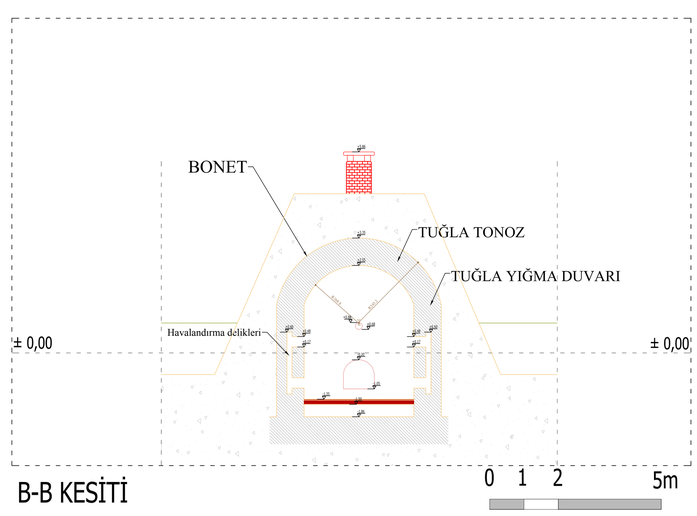

B-B KESİTİ

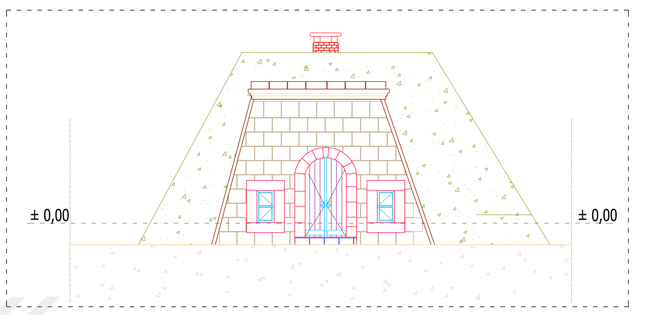

NİZAMİYE GÖRÜNÜŞ

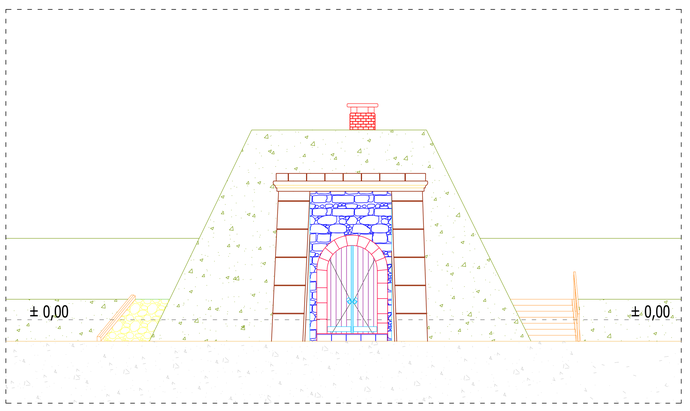

BONET GÖRÜNÜŞ

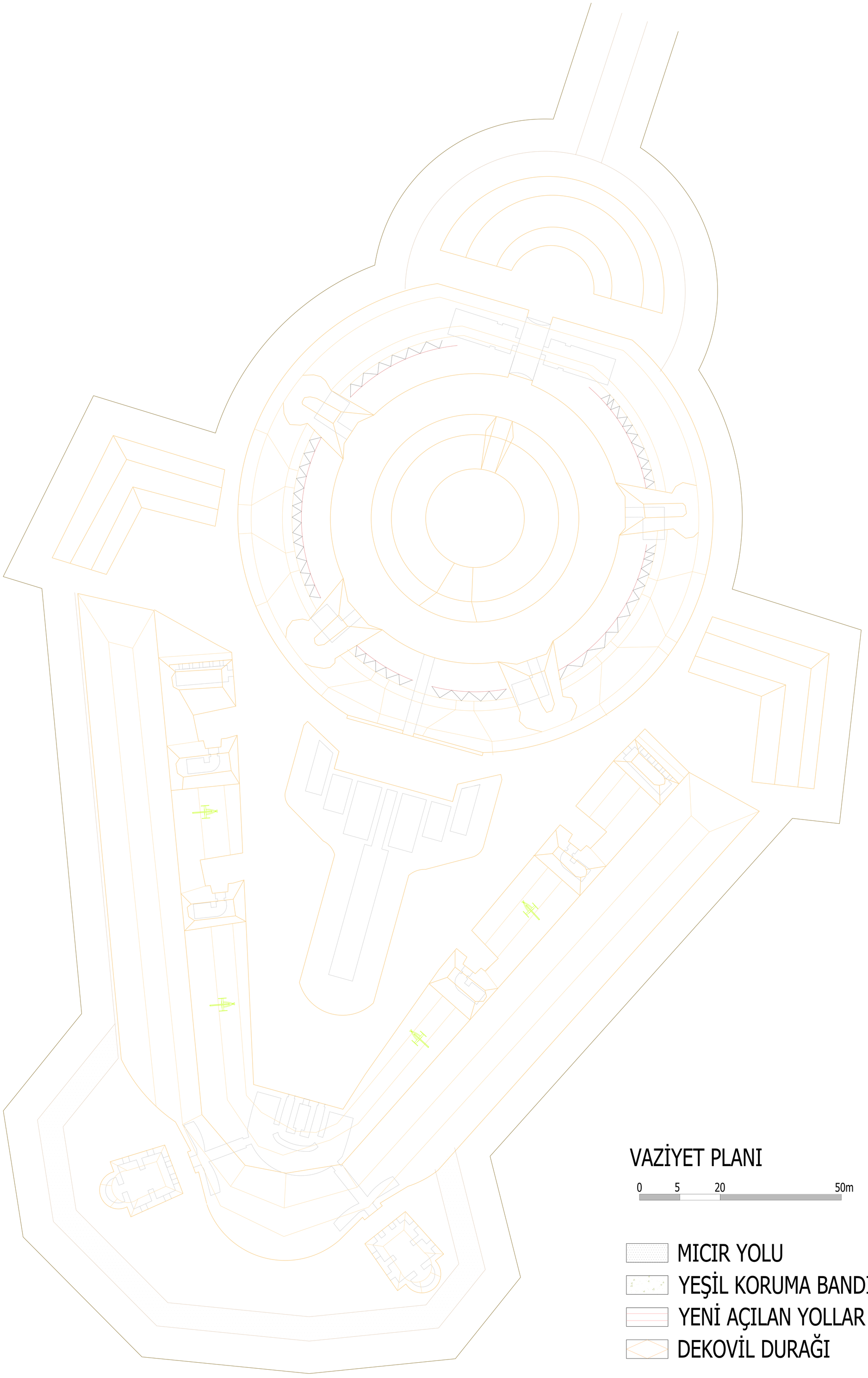
VAZİYET PLANI
0
5
20
50m
MICIR YOLU
YEŞİL KORUMA BANDI
YENİ AÇILAN YOLLAR
DEKOVİL DURAĞI

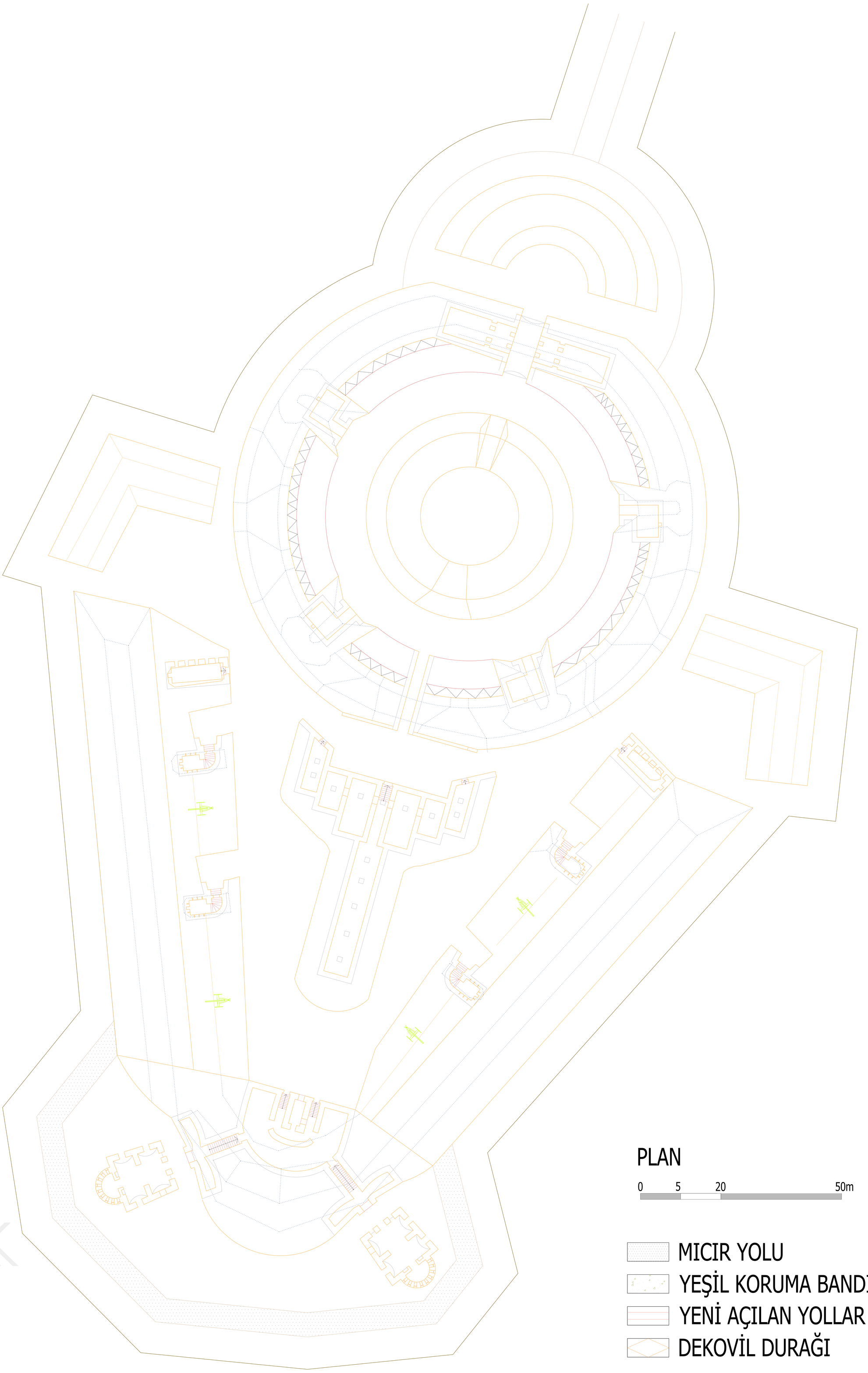
PLAN
0
5
20
50m
MICIR YOLU
YEŞİL KORUMA BANDI
YENİ AÇILAN YOLLAR
DEKOVİL DURAĞI

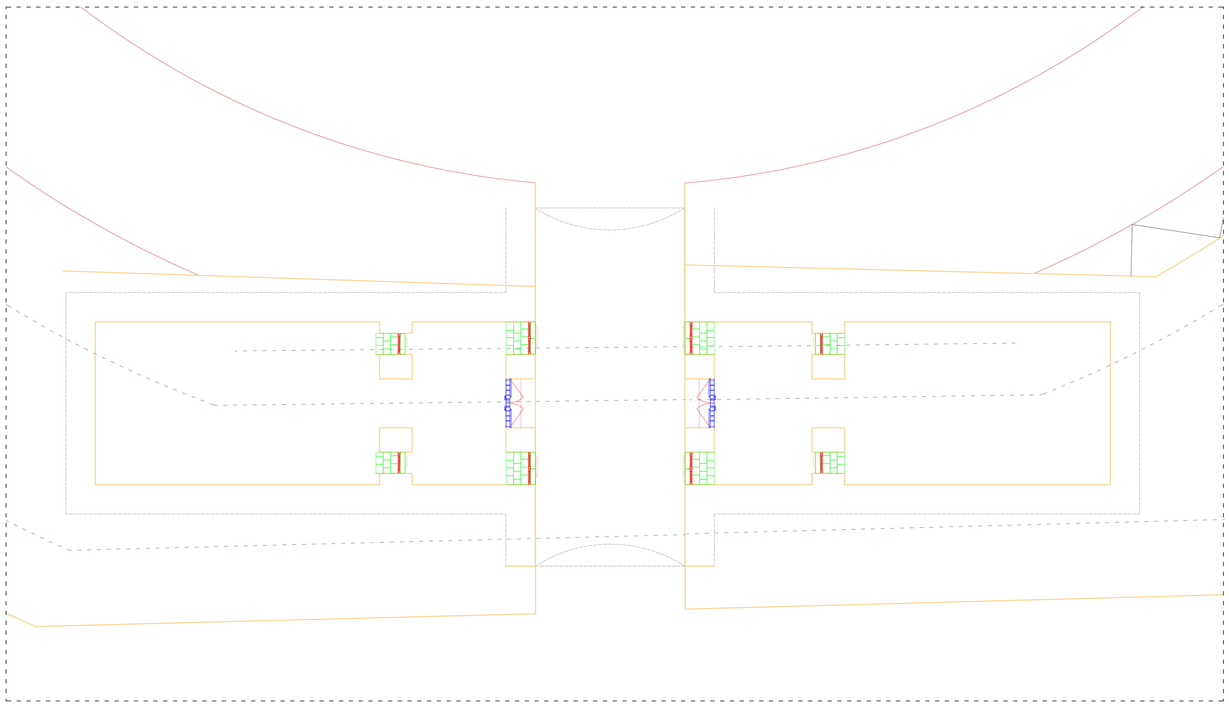

NİZAMİYE PLAN

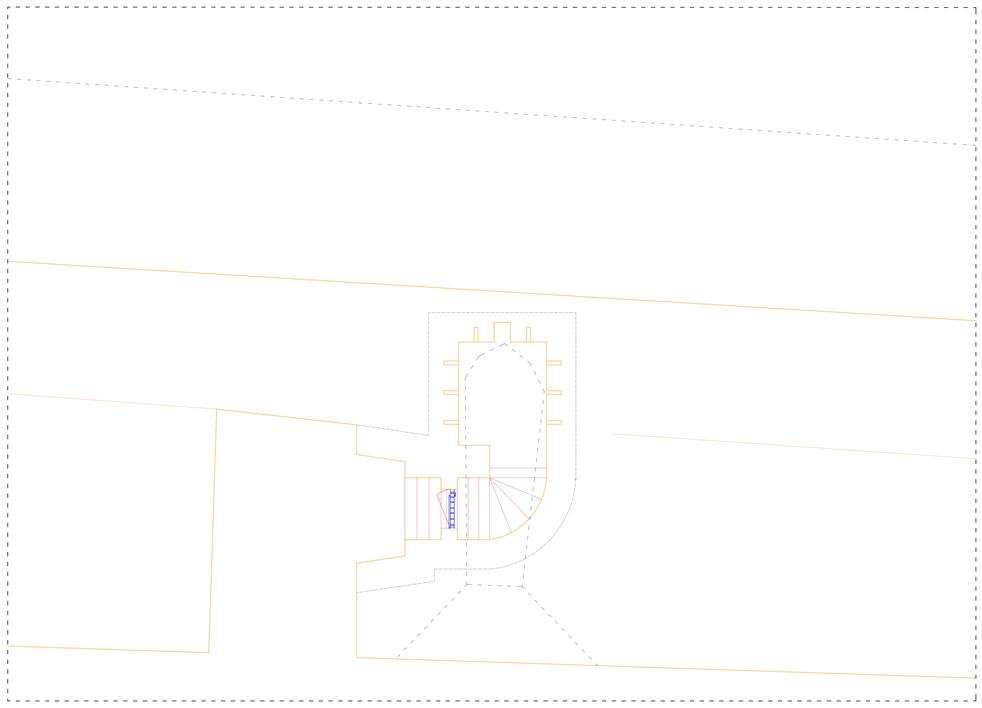

KOĞUŞ PLAN

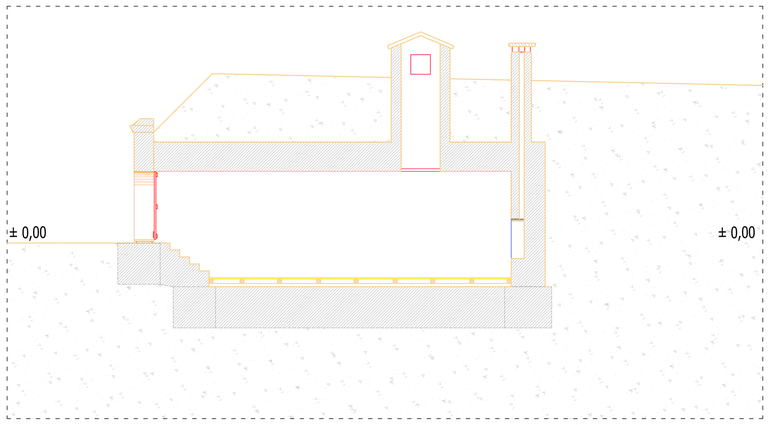

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

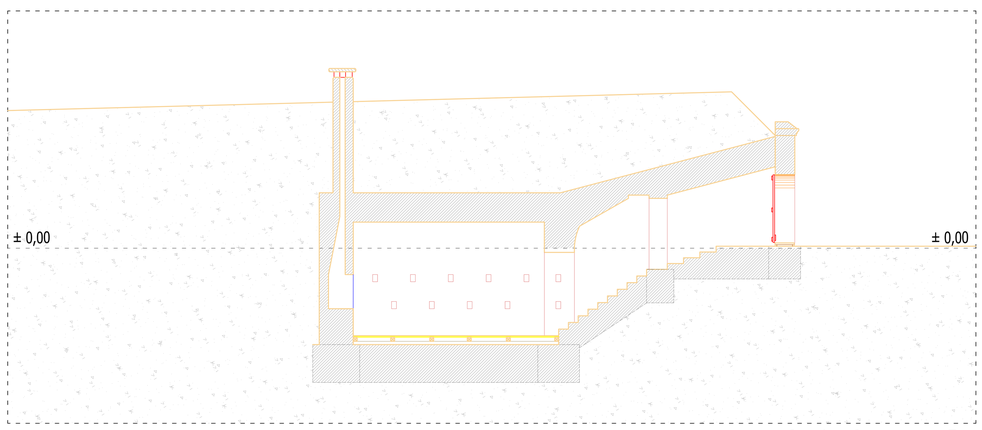

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

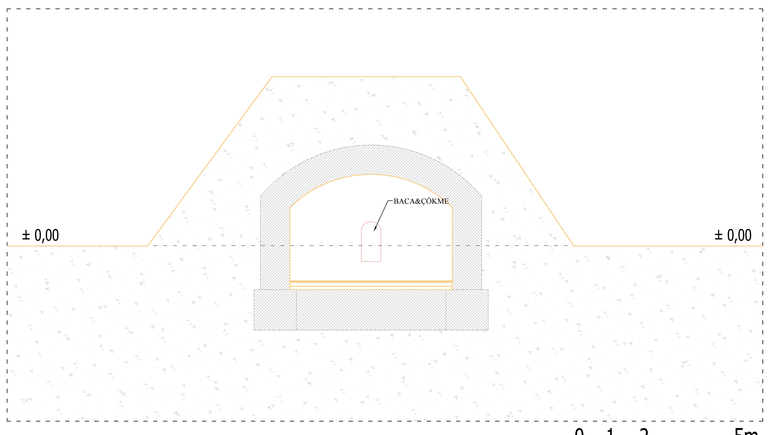

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

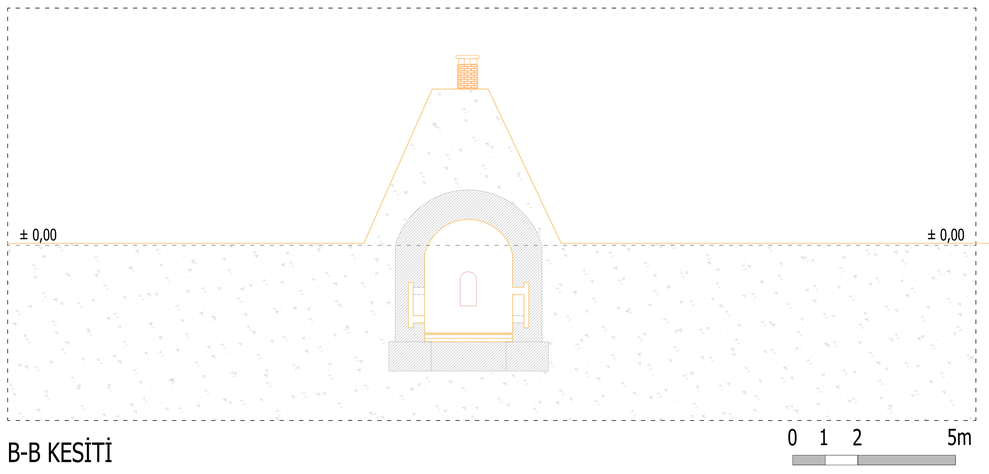

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

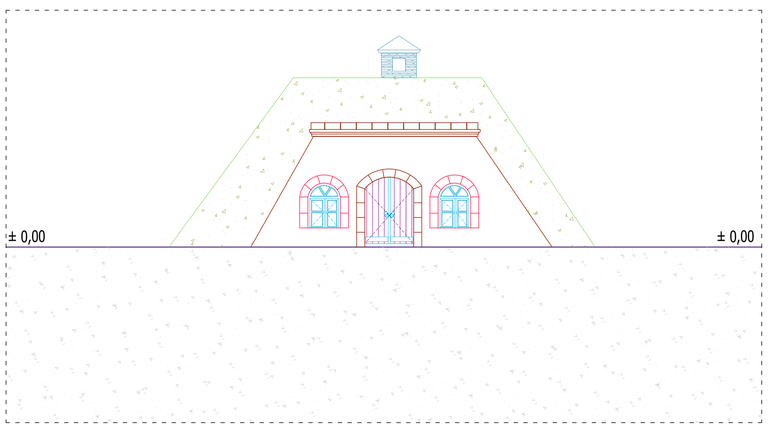

NİZAMİYE GÖRÜNÜŞ

0 1 2 5m

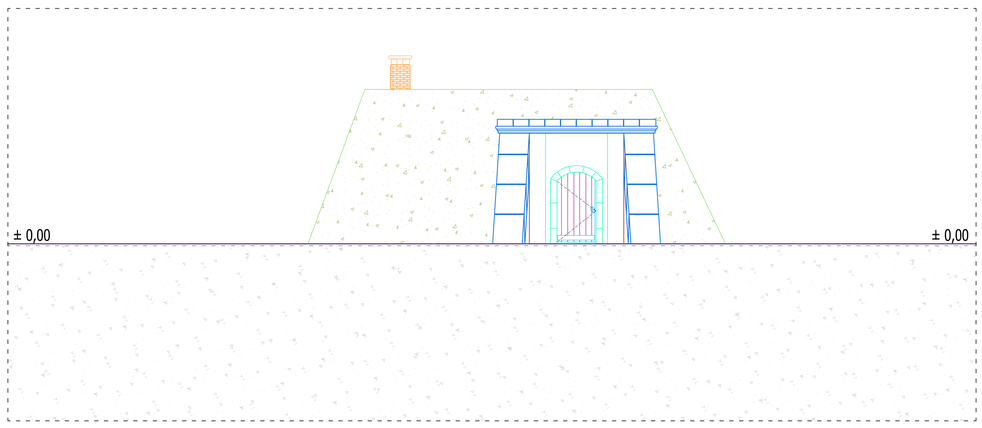

0 1 2 5m

VAZİYET PLANI

0 10 20 50m

MICIR YOLU

YEŞİL KORUMA BANDI

YENİ AÇILAN YOLLAR

DEKOVİL DURAĞI

1

2

3

4

5

6

PLAN

0 10 20 50m

MICIR YOLU

YEŞİL KORUMA BANDI

YENİ AÇILAN YOLLAR

DEKOVİL DURAĞI

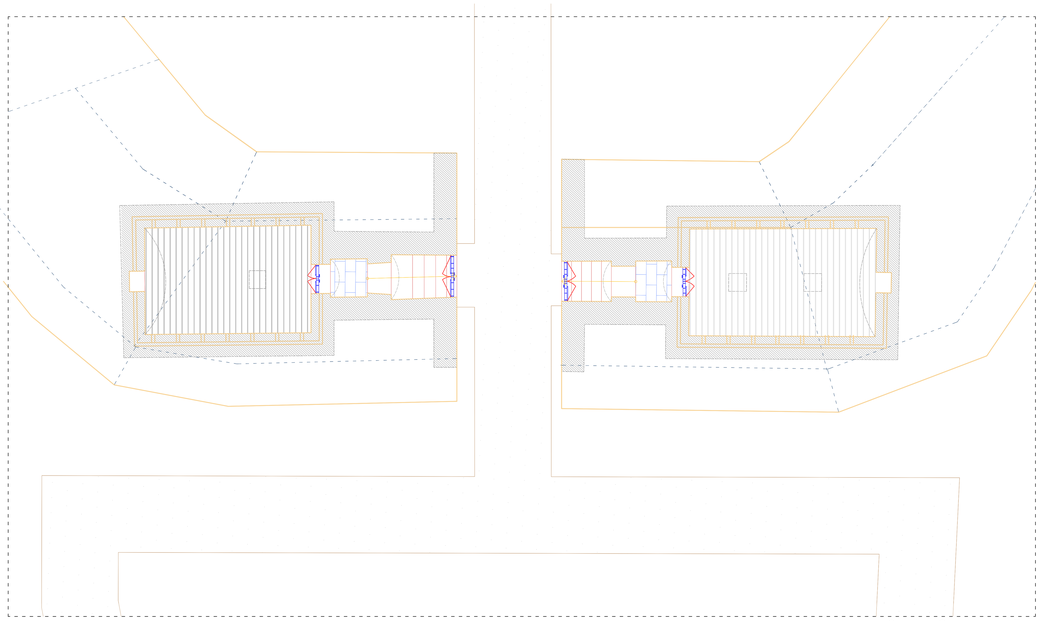

NİZAMİYE PLANI

0 1 2 5m

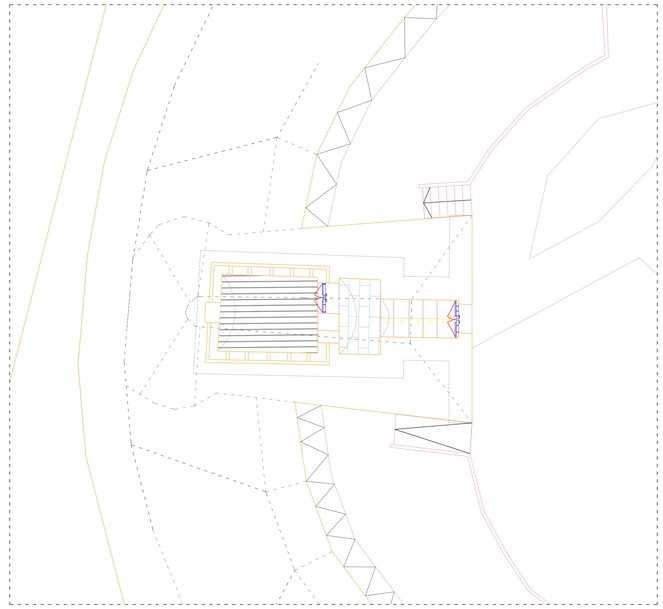

BONET PLANI

0 1 2 5m

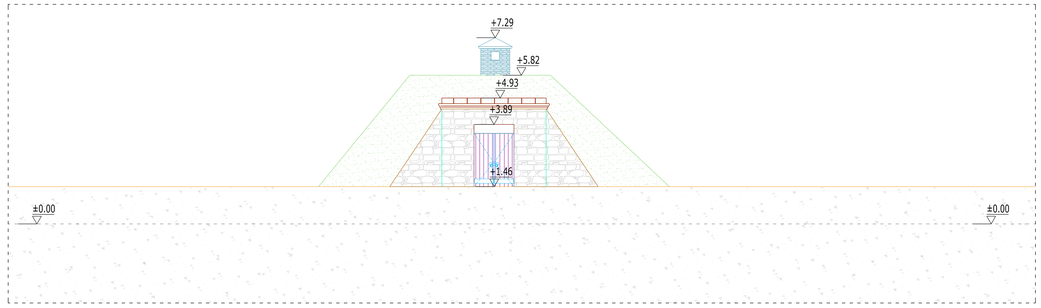

NİZAMİYE GÖRÜNÜŞ

0 1 2 5m

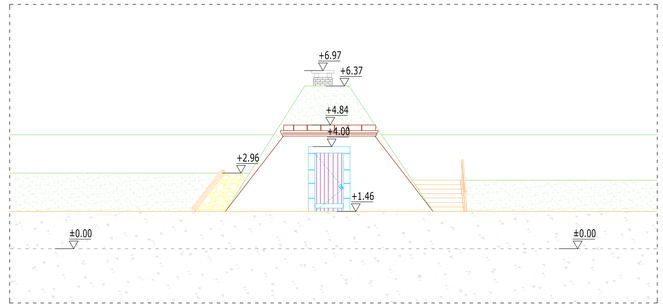

BONET GÖRÜNÜŞ

0 1 2 5m

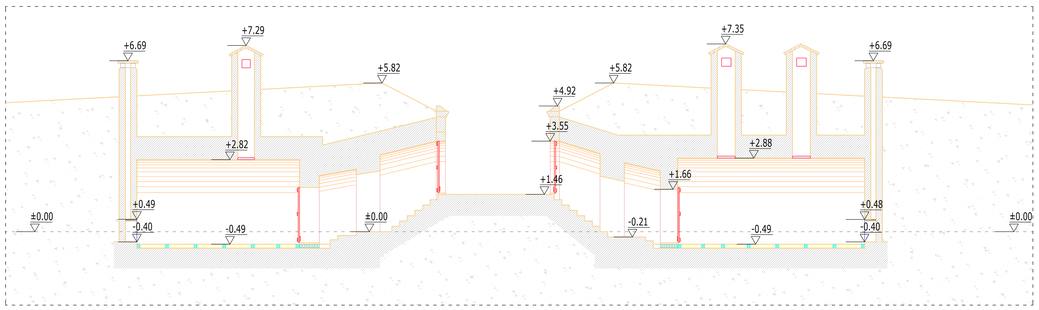

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

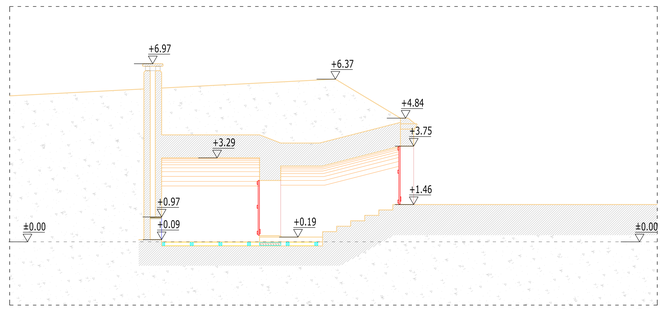

A-A KESİTİ

0 1 2 5m

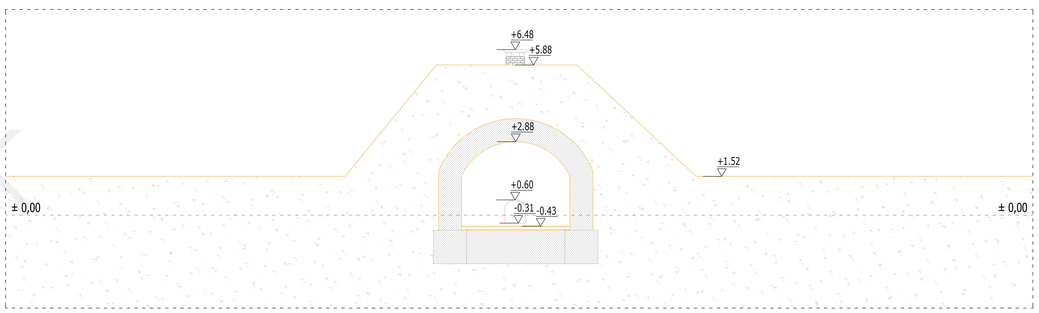

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

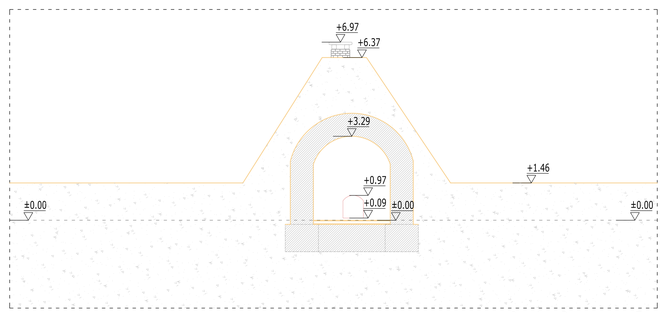

B-B KESİTİ

0 1 2 5m

Ek 6. 84. Dekovil Hattı

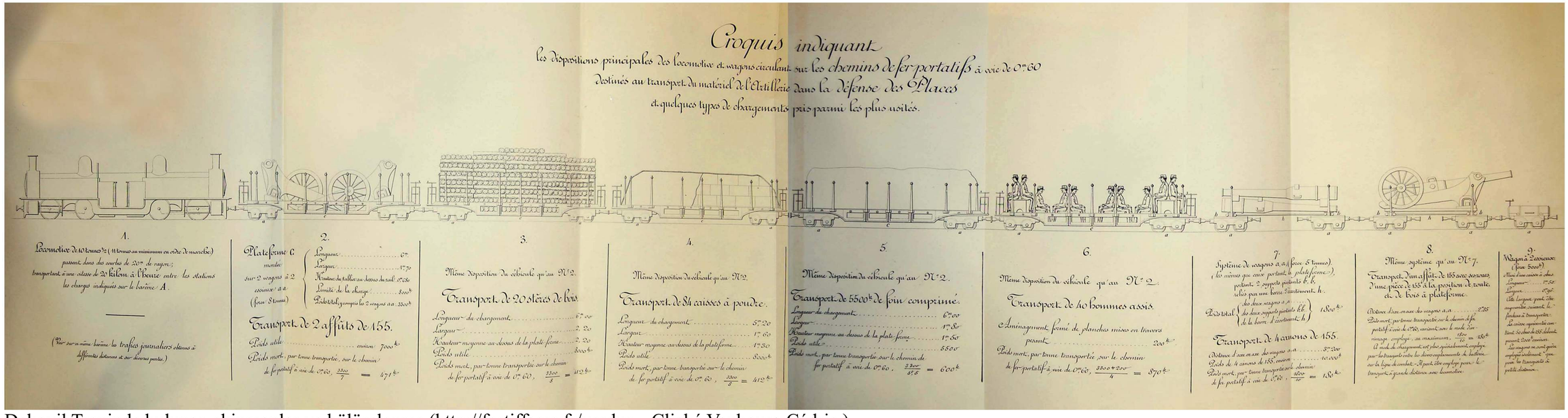

Dekovil Treninde bulunan ekipmanlar ve bölümlenme (http://fortiffsere.fr/verdun - Cliché Vaubourg Cédric)

Topçu dağıtılmasının ardından, yüksek yerlerde arz ve iletişim sorunlarını çözmek için, o bu sorunları çözebilir ulaşım bir çare bulmak gerekiyordu. O dönemin mühendisleri metal genişliği 50 cm ya da 1 metre genişliği üzerinde çalışabilir bir tren geliştirdiler.

Bir model lokomotif 1888 yılında muhafaza edilmiştir. Onu küçük yamaçları tırmanmaya izin, iki kazanlar ile donatılmıştır. Bu motor 60 cm genişliğinde bir yolda çalışır. Kolayca o zaman silah, teçhizat veya yiyecek taşımak için en uygun yoldur 100 beygir gücü kadardı. Başarılı denemelerden sonra Toul 1888 yılında, demiryolu sistemi dört yerde yüklü olacak şekilde tasarlandı ve Verdun , Toul , Epinal ve Belfort bölgesinde bu dekovil hattı geliştirildi.

Vagon (http://fortiffsere.fr/verdun - Cliché Vaubourg Cédric)

Lokomotif (http://fortiffsere.fr/verdun - Cliché Vaubourg Cédric)

Hıdırlık Tabyası Çevresinde bulunan dekovil Hattı (Dinç, Güney.)

Ek. 6.5. Dekovil Plan-Kesit-Görünüş, Durak yeri Plan ve Vaziyet Planı ve Plan

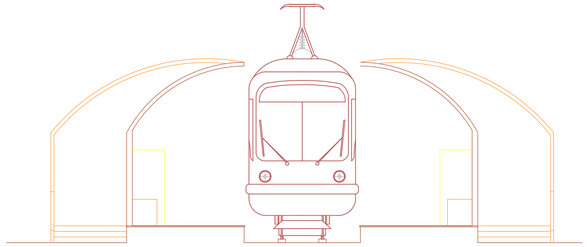

DURAK YERİ KESİT

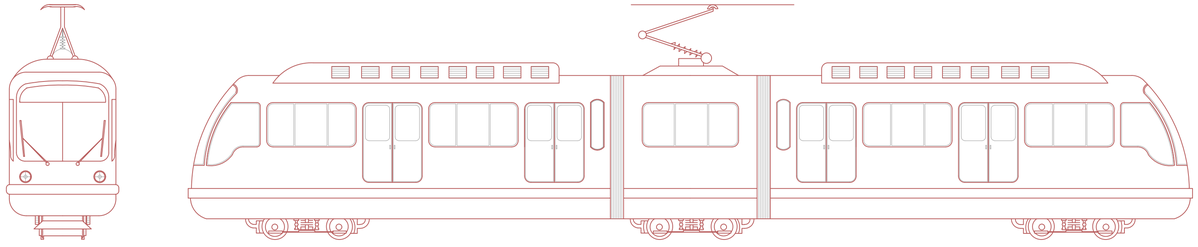

DEKOVİL PLAN - KESİT - GÖRÜNÜŞ

0 5 10 25m

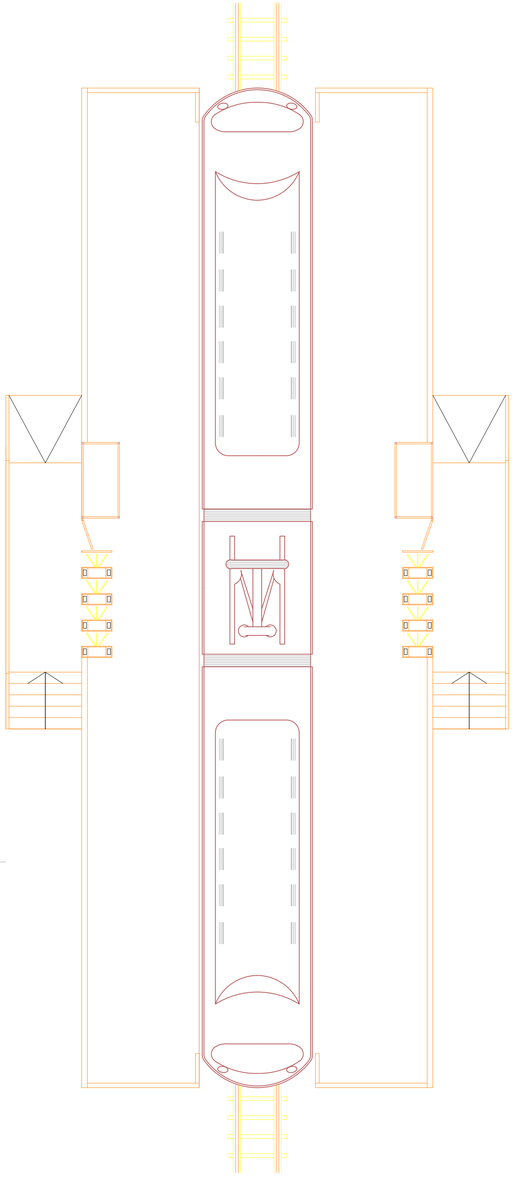

DURAK YERİ PLAN

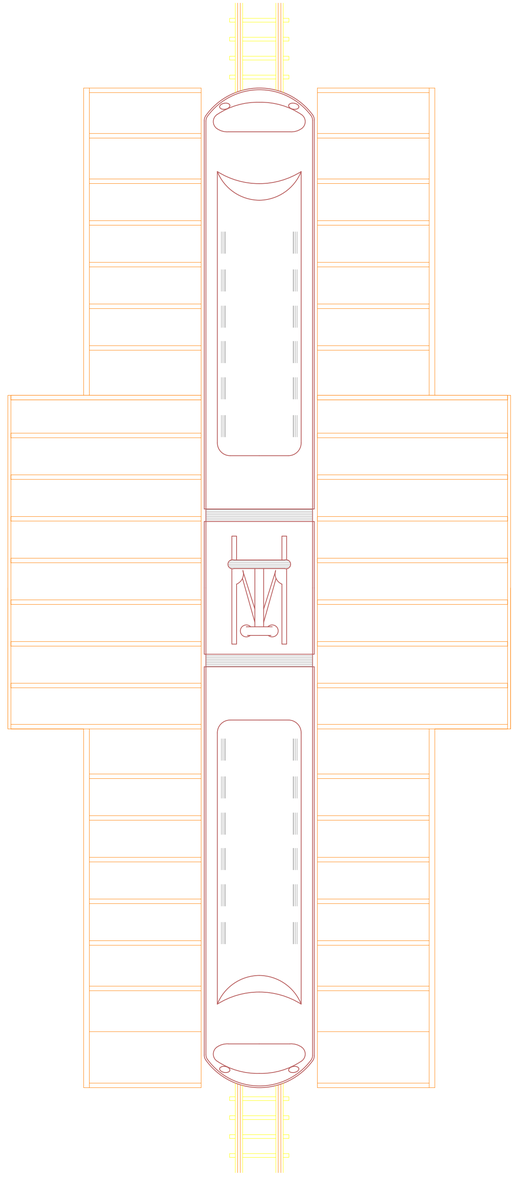

DURAK YERİ VAZİYET PLAN